

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă.

LENIN

OPERE
COMPLETE

8

TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
APARE ÎN URMA HOTĂRÎRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST ÎNTOCMITĂ
DUPĂ ORIGINALUL ÎN LIMBA RUSĂ,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

8

*A doua jumătate a lunii septembrie 1903 —
iulie 1904*

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1962

P R E F A Ț A

Volumul al optulea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise de el în septembrie 1903 – iulie 1904, în perioada luptei înverșunate duse de bolșevici împotriva menșevicilor după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

În istoria Rusiei aceasta era perioada unei creșteri rapide a revoluției burghezo-democratice. Una dintre cele mai puternice acțiuni ale proletariatului în ajunul primei revoluții ruse a fost greva din vara anului 1903, grevă care a avut o amploare fără precedent și care a cuprins tot sudul Rusiei. Această grevă a arătat că conștiința politică a clasei muncitoare, organizarea și coeziunea ei au crescut. Paralel cu avântul mișcării muncitorești lua forme tot mai ascuțite lupta țăranimii pentru pământ. Într-o serie de gubernii au avut loc acțiuni de masă ale țăranilor împotriva moșierimii. Se intensifica și mișcarea studențească ; creșteau nemulțumirile și frământările opoziționiste într-o serie de alte pături sociale. Războiul cu Japonia, care începuse în ianuarie 1904, a adâncit și mai mult toate contradicțiile social-economice, a imprimat un caracter și mai ascuțit luptei duse împotriva regimului absolutist. Rusia a intrat într-o fază de profundă criză revoluționară.

Caracterizînd această perioadă din istoria mișcării revoluționare din Rusia, Lenin scria mai târziu : „Peste tot se simte apropierea mării furtuni. În toate clasele e frământare și pregătire. În străinătate, presa din emigrație formulează teoretic *toate* problemele fundamentale ale revoluției. Reprezentanții celor trei clase principale, ai celor trei curente politice principale – curentul liberal-burghez, cel mic-burghez-democrat

(camuflat sub firma de curent «social-democrat» sau «socialist-revoluționar») și cel proletar revoluționar – anticipează și pregătesc, prin lupta extrem de aprigă dintre concepțiile programatice și tactice, viitoarea luptă deschisă a claselor” (Opere, vol. 31, E.S.P.L.P. 1956, pag. 10).

În această perioadă s-au pus în fața partidului, în toată amploarea lor, sarcinile pregătirii maselor în vederea revoluției. Aceste sarcini reclamau din partea partidului o conducere fermă, centralizată, unitate de voință și de acțiune, disciplină, unirea strânsă a rîndurilor sale. În acele condiții căpătase o importanță deosebit de mare apărarea și dezvoltarea principiilor organizatorice ale partidului marxist, demascarea tuturor manifestărilor de oportunism în domeniul organizatoric.

În viața partidului aceasta a fost o perioadă de grele încercări, perioada unei acute crize interne.

Prima fază a crizei a avut loc în toamna anului 1903. După ce au fost înfrinți la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menșevicii au hotărît să-și ia revanșa și, îndată după încheierea lucrărilor congresului, au pornit o ofensivă împotriva instituțiilor centrale ale partidului, propunându-și ca prin boicotarea centrelor de partid și prin dezorganizarea muncii să acapareze conducerea în partid. În lupta lor împotriva partidului, menșevicii au folosit ca punct de sprijin „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, în care spiritul de cerc era deosebit de adînc înrădăcinat.

A doua fază a crizei interne de partid începe în noiembrie 1903, cînd menșevicii au acaparat redacția „Iskrei”. În această acțiune ei au fost ajutați de Plehanov, care trecuse pe poziții menșevice. După acapararea Organului Central, menșevicii obțin majoritatea în Consiliul partidului.

A treia fază a crizei are loc în vara anului 1904, cînd, cu ajutorul împăciuitoriștilor din C.C. al P.M.S.D.R., menșevicii au reușit să acapareze Comitetul Central. În felul acesta, ducînd o activitate de subminare înăuntrul partidului, menșevicii au acaparat dreptat toate centrele de partid.

Menșevicii au dus o luptă înverșunată și pentru acapararea comitetelor locale de partid din Rusia. Într-o serie de localități ei au reușit să scindeze comitetele și să acapareze conducerea. Dar în majoritatea comitetelor locale de partid ei au întîmpinat o rezistență hotărîtă. Bolșevicii erau urmați de prin-

cipalele regiuni industriale și de marile centre proletare din țară : Petersburg, Moscova, Baku, Riga, Tula, Tver, Ekaterinoslav, Nijni-Novgorod, Saratov, Odesa, Nikolaev, Lugansk, Ural. Cadrele de bază ale revoluționarilor de profesie erau într-un tot de partea lui Lenin. În lupta dusă împotriva activității scizioniste, dezorganizatoare a menșevicilor, Lenin se sprijinea pe masele largi de activiști de partid. Lupta lor energică pentru întărirea organizațiilor de partid constituia cea mai bună dovadă a forței partidului bolșevic.

Lenin considera că singura ieșire din criza ce se crease în partid era convocarea imediată a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. La sesiunea din ianuarie (1904) a Consiliului partidului, Lenin a propus o rezoluție cu privire la convocarea congresului (vezi volumul de față, pag. 155). Menșevicii însă, care aveau majoritatea de voturi în Consiliul partidului, au respins această rezoluție. Ulterior, în august 1904, consfătuirea celor 22 de bolșevici care a avut loc în Elveția, sub conducerea lui Lenin, a adoptat apelul „Către partid“, scris de Lenin, apel în care organizațiile de partid erau chemate să lupte pentru convocarea imediată a Congresului al III-lea al partidului. Marea majoritate a comitetelor de partid au condamnat acțiunile menșevicilor și au participat activ la lucrările pregătitoare în vederea convocării congresului partidului.

Un rol imens în demascarea acțiunilor antipartinice ale menșevicilor și a felului cum denaturau ei faptele referitoare la lupta internă de partid, desfășurată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și în perioada de după congres, a avut cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)“, apărută în mai 1904.

În volumul de față, locul central îl ocupă cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“. Această lucrare a marcat o etapă importantă în dezvoltarea teoriei marxist-leniniste, în dezvoltarea învățăturii cu privire la partidul proletar.

În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ sînt amănunțit elaborate principiile organizatorice ale partidului bolșevic. Lenin ne învață că partidul marxist este o parte a clasei muncitoare, detașamentul ei de avangardă, că partidul nu trebuie confundat cu întreaga clasă, că el se creează prin selecționarea elementelor celor mai bune, celor mai devotate cauzei revoluționare, din rîndurile clasei muncitoare. Totodată este nece-

sar ca „partidul, acest detașament de avangardă al clasei, să fie o colectivitate cât mai *organizată*...” (pag. 243) ; partidul își va putea îndeplini rolul de detașament de avangardă dacă va fi organizat ca detașament unic, comun al clasei muncitoare, sudat prin unitate de voință, unitate de acțiune și unitate de disciplină. Partidul poate fi puternic și strâns unit numai dacă este construit pe baza principiilor centralismului. Aceasta înseamnă : conducerea partidului de către organele sale centrale, exercitată de congresul partidului, iar între congrese – de Comitetul Central, subordonarea necondiționată a minorității față de majoritate, a organizațiilor inferioare față de cele superioare. „Refuzul de a se supune conducerii exercitate de instituțiile centrale – scria Lenin – echivalează cu un refuz de a face parte din partid, echivalează cu distrugerea partidului...” (pag. 352). În condițiile ilegalității, organizațiile de partid nu puteau fi construite pe baza principiului eligibilității. În același timp însă Lenin considera că, atunci cînd partidul va ieși din ilegalitate, toate organizațiile lui vor fi construite pe baza principiilor centralismului democratic. Lenin sublinia mereu că în partid trebuie să existe o disciplină de fier, obligatorie în egală măsură pentru toți membrii de partid. El arăta că partidul este întruchiparea legăturii dintre detașamentul de avangardă și masele de milioane ale clasei muncitoare. Partidul se întărește, iar legăturile lui cu masele se înmulțesc dacă în cadrul lui există democrație internă de partid și autocritică. Lenin sublinia necesitatea de a promova în partid „autocritica și dezvăluirea necruțătoare a lipsurilor proprii...” (pag. 192). El arăta că partidul marxist este cea mai înaltă formă de organizare de clasă a proletariatului ; partidul conduce toate celelalte organizații proletare și îndrumază activitatea lor spre un scop unic : răsturnarea puterii moșierilor și a capitaliștilor și construirea unei societăți noi, socialiste. Aceste principii au și stat la baza organizării partidului de tip nou – partidul bolșevic.

În cartea sa, V. I. Lenin a scos la iveală rolul uriaș al partidului marxist în lupta pe care o duce proletariatul în special în noua epocă istorică. Pentru prima oară în istoria marxismului a fost făcută o critică atotcuprinzătoare a oportunismului în problema organizatorică, subliniindu-se totodată cât

de periculoasă este pentru mișcarea muncitorească subaprecierea importanței organizării.

Pe baza unui vast material factic, în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”, Lenin reconstituie tabloul luptei interne de partid desfășurate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., arătând cum în cursul dezbaterii principalelor probleme au ieșit la iveală pozițiile diferiților delegați, s-au conturat principalele grupări și s-au delimitat tot mai clar pozițiile părților aflate în luptă.

În această carte, Lenin rezervă un loc important analizei luptei desfășurate între partea revoluționară a congresului și partea lui oportunistă în legătură cu paragraful 1 din statutul partidului – paragraful referitor la calitatea de membru de partid. În formularea pe care a dat-o paragrafului 1 din statut, Lenin pornea de la ideea că orice membru al partidului trebuie să facă parte dintr-una din organizațiile de partid. Martov însă considera că pentru a se recunoaște cuiva calitatea de membru al partidului este suficient să i se ceară să dea partidului în mod regulat un concurs personal. Cele două formulări diferite date paragrafului 1 din statut însemnau în fond două moduri diametral opuse de a răspunde la întrebarea : cum trebuie să fie partidul clasei muncitoare și cum trebuie să fie el construit ? În aceste formulări, centralismul proletar și disciplina proletară, pe care le apăra Lenin, s-au ciocnit cu anarhicul individualism mic-burghez pe care-l apăra Martov. Leniniștii militau pentru un partid proletar monolit, riguros organizat și disciplinat ; martoviștii voiau un partid dezlinat, amorf, eterogen. Acesta era sensul principal al luptei desfășurate în jurul paragrafului 1 din statutul partidului.

În cartea sa, Lenin urmărește și scoate în relief legătura existentă între greșeala fundamentală făcută de Martov în formularea paragrafului 1 din statut și întregul ansamblu al concepțiilor oportuniste menșevice în problema organizatorică.

Pe baza studierii minuțioase a faptelor referitoare la lupta internă de partid din perioada Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și de după congres, Lenin trage concluzia extrem de importantă că bolșevicii reprezintă aripa revoluționară a partidului, iar menșevicii aripa lui oportunistă. Lenin relevă faptul incontestabil că menșevicii reprezentau în partid elementele cele mai înclinate spre oportunism, cele mai puțin

statornice pe plan teoretic și cele mai puțin consecvente pe plan principal. „Împărțirea în majoritate și minoritate – scria el – este o continuare directă și inevitabilă a împărțirii social-democrației în aripă revoluționară și aripă oportunistă, în Munte și Girondă, care nu de ieri-alaltăieri a apărut nu numai în partidul muncitoresc din Rusia și care de bună seamă că nu va dispărea de la o zi la alta“ (pag. 331).

În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ se arată că menșevismul este o varietate a oportunismului internațional. În legătură cu critica făcută concepțiilor oportuniștilor din Rusia și ale celor din Europa occidentală, Lenin a dat o definiție pregnantă oportunismului în general, definiție care ne ajută și astăzi să descoperim fără greș fizionomia oportunistului : „Cînd se vorbește de lupta împotriva oportunismului, nu trebuie să uităm niciodată trăsăturile caracteristice ale întregului oportunism contemporan, indiferent de domeniul în care se manifestă el. Aceste trăsături sînt : lipsa de precizie, ambiguitatea, isesizabilitatea. Prin însăși natura sa, oportunistul se eschivează întotdeauna să pună problema în termeni preciși și categorici ; el caută o linie de mijloc, oscilează între puncte de vedere care se exclud reciproc, căutînd «să fie de acord» și cu unul și cu celălalt, reducîndu-și divergențele la îndreptări de amănunt, la îndoieli, la deziderate pioase, inocente etc. etc.“ (pag. 393).

Lenin a elaborat normele riguroase ale vieții de partid, care au devenit o lege pentru întreaga activitate a partidului. În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“, el se ocupă foarte amănunțit de unele norme deosebit de importante ale vieții de partid, ca : aplicarea consecventă a principiilor organizatorice ale partidului de tip nou și obligația tuturor membrilor de partid, fără excepție, de a respecta riguros prevederile statutului partidului. Lenin demască comportarea antipartinică a menșevicilor, care, mînați de interesele lor fracționiste, de cerc, denaturau și încălcau în mod flagrant statutul partidului, refuzînd să se supună hotărîrilor partidului. Această comportare a menșevicilor, incompatibilă cu rămînerea în rîndurile partidului, și-a atras din partea lui Lenin calificativul de anarhism boieresc. El a arătat că legătura de partid nu se poate baza pe relații de prietenie sau pe o „încredere“ necontrolabilă, nemotivată, ci trebuie să se bazeze pe statutul partidului,

„a cărui strictă respectare este singura în măsură să ne asigure împotriva arbitrarului și capriciilor inerente spiritului de cerc, împotriva ciorovăielii de cerc, pompos intitulată «proces» liber al luptei de idei” (pag. 381–382).

Pentru a-și putea scrie cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi”, Lenin a depus o vastă muncă pentru studierea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și a altor documente de partid din acea perioadă. În secțiunea „Materiale pregătitoare” din volumul de față sînt publicate o serie de documente scrise de Lenin, care oglindesc stadiile inițiale ale muncii depuse de Lenin la pregătirea acestei cărți. Printre aceste documente se numără : „Schiță de conspect al proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.”, „Caracterizarea delegaților pe baza textului proceselor-verbale”, „Grupările și tipurile de votări la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.” și alte cîteva materiale pregătitoare pentru cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi”.

De această carte sînt strîns legate, prin conținutul lor, alte cîteva lucrări cuprinse în volumul de față și în care sînt discutate problemele luptei interne de partid din acea perioadă. Aceste lucrări completează diferite teze din cartea lui Lenin și ne dau posibilitatea de a reconstitui mai detaliat lupta desfășurată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și în perioada de după congres.

În lucrarea „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.”, cu care începe volumul de față, în raportul asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat la congresul Ligii din străinătate, în planul-conspect al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat la congresul Ligii din străinătate (publicat în secțiunea „Materiale pregătitoare”), în scrisoarea către redacția „Iskrei” intitulată „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»”?, Lenin se ocupă de principalele episoade ale luptei interne de partid desfășurate la congresul partidului, punînd pe primul plan analiza diferitelor grupări politice. Lenin împarte în două etape deosebite întreaga activitate a congresului : în prima jumătate a congresului toți iskriștii acționează laolaltă, luptînd împotriva antiiskriștilor ; cu totul altfel se prezintă a doua jumătate a congresului, în cursul căreia iskriștii se scindează în două părți adverse. Lenin arată caracterul extrem de primejdios al

pozițiilor pe care s-au situat la congres menșevicii, precum și urmările nefaste ale greșelilor săvârșite de ei.

O serie întreagă de documente din acest volum sînt îndreptate împotriva acțiunilor scizioniste, dezorganizatoare ale menșevicilor în perioada de după congres. Printre aceste documente figurează : proiecte de apel, declarații, precum și scrisori oficiale adresate diferitelor instituții de partid și publicate sub formă de articole. Documente de mare importanță sînt cuvîntările și intervențiile lui Lenin la ședințele congresului Ligii din străinătate și la sesiunile Consiliului partidului.

În „Proiectul de apel al Comitetului Central și al redacției Organului Central către membrii opoziției” și în documentul intitulat „Declarație neprezentată”, care au fost scrise înainte ca „Iskra” să fi fost acaparată de menșevici, Lenin critică aspru pe membrii opoziției menșevice pentru încercările lor de a boicota instituțiile centrale ale partidului, le reamintește care este datoria lor de membri ai partidului, protestează cu energie împotriva procedeelelor de luptă inadmisibile, nepartinice, la care recurgeau liderii menșevismului.

În documentele : „Declarație cu privire la retragerea din Consiliul partidului și din redacția Organului Central”, „Declarație nepublicată”, precum și în articolul „Despre împrejurările retragerii din redacția «Iskrei»”, Lenin face istoricul acaparării redacției „Iskrei” de către menșevici, acest moment deosebit de acut al luptei interne de partid. În aceste documente, Lenin arată cauzele retragerii sale din redacția O.C. și relevă caracterul antistatutar al acțiunilor lui Plehanov, care, în pofida voinței Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., a cooptat în redacția „Iskrei” pe foștii ei redactori. Începînd cu nr. 52, „Iskra” a încetat de a fi organul de luptă al marxismului revoluționar.

După ce au acaparat redacția Organului Central, menșevicii au transformat „Iskra” într-un instrument de luptă împotriva partidului, într-o tribună de propagare a oportunismului. În documentul intitulat „Notă cu privire la poziția noii «Iskre»”, în proiectele de apel „Către membrii partidului” și „Către partid”, în cuvîntările rostite la sesiunea din ianuarie (1904) a Consiliului partidului, Lenin arată caracterul antipartinic al acțiunilor noii „Iskre”, arată cît de dăunătoare și cît de inadmisibilă este atmosfera de ciorovăieli și de intrigi pe

care au creat-o menșevicii prin lupta lor, lipsită de principii, pentru posturi de conducere în partid. Lenin cheamă pe activiștii de partid să depună toate eforturile pentru a scoate partidul din starea de criză, care a fost o urmare a acțiunilor dezorganizatoare ale menșevicilor.

O serie de documente din acest volum oglindesc lupta lui V. I. Lenin împotriva împăciuitoariștilor din C.C. al P.M.S.D.R., care voiau să obțină cu orice preț pacea în partid, chiar dacă în acest scop urmau să se facă menșevicilor concesii în domeniul principiilor. Lupta împotriva împăciuitoarismului a devenit deosebit de ascuțită în primăvara și vara anului 1904, în preajma trecerii Comitetului Central în mîinile menșevicilor. Împăciuitoariștii au fost aceia care i-au ajutat pe menșevici să acapareze Comitetul Central. În documentele „Scrisoare către membrii C.C.” și „Declarația a trei membri ai C.C.” (amîndouă scrise în mai 1904), V. I. Lenin critica acțiunile neprincipiale ale împăciuitoariștilor – V. A. Noskov, L. B. Krasin, L. E. Galperin ș. a. –, care, asemenea menșevicilor, se pronunțaseră împotriva convocării Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Luptînd împotriva împăciuitoarismului în această problemă, cardinală pe acea vreme, Lenin cerea libertate de agitație pentru convocarea congresului. Aceeași cerere este formulată de Lenin și în planul apelului „Către partid”, scris în acea perioadă.

Lucrările în care V. I. Lenin demască acțiunile antipartinice ale menșevicilor și ale împăciuitoariștilor constituie un model de luptă principială, consecventă și intransigentă împotriva tuturor manifestărilor de oportunism de orice fel. Aceste lucrări sînt pătrunse de o încredere nestrămutată în forța partidului, în forța și maturitatea majorității comitetelor lui, în coeziunea cadrelor lui de bază, în devotamentul maselor de partid față de principiile revoluționare. În perioada grea a crizei interne de partid, în toiul dezmăpatei activități dezorganizatoare a menșevicilor, Lenin scria : „Acela care s-ar îndoii o singură clipă măcar de triumful inevitabil și deplin al principiilor social-democrației revoluționare, al organizării proletare și al disciplinei de partid ar da dovadă de o lașitate de neiertat” (pag. 403).

În legătură cu elaborarea principiilor organizatorice ale partidului proletar, revoluționar, Lenin a trebuit să ducă o

luptă energetică împotriva ideilor federaliste susținute de reprezentanții Bundului. În volumul de față se publică două articole scrise de Lenin împotriva federalismului bundist : „Maximum de nerușinare și minimum de logică“ și „Situția Bundului în partid“. În aceste articole, ca și în cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“, Lenin analizează amănunțit și critică principala teză bundistă, care în esență se reducea la ideea că Bundul trebuie să fie o parte federativă a partidului. Lenin demonstrează caracterul greșit al acestei teze, care a adus mari prejudicii unității mișcării muncitorești, și arată că este o teză care nu poate fi acceptată de partidul proletar.

Lenin avea cele mai strânse legături cu munca de partid a organizațiilor locale din Rusia. Nimeni nu cunoștea mai bine ca el starea organizațiilor social-democrate, cerințele lor, nevoile lor imperioase. Lenin împărtășea din bogata sa experiență tovarășilor săi de partid, îi învăța cum trebuie să organizeze din străinătate ajutorarea și sprijinirea mișcării revoluționare din Rusia. Drept exemplu în această privință poate servi „Scrisoarea C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale partidului și către toți membrii de partid aflați în străinătate“. În această scrisoare, Lenin explică amănunțit cum trebuie organizată trimiterea de activiști revoluționari în Rusia, trimiterea în Rusia a sumelor de bani strânse în străinătate, în ce mod trebuie adunate datele referitoare la legături conspirative, știrile și indicațiile care trebuie să fie imediat transmise în Rusia pentru a se veni în ajutorul tovarășilor de acolo, pentru a se preveni eventuale căderi etc., cum trebuie organizată transportarea publicațiilor din străinătate în Rusia. Deși această scrisoare a rămas, pe cât se pare, neexpediată, planul acțiunilor menite să sprijine din străinătate mișcarea revoluționară din Rusia, trasat în cuprinsul ei, a fost efectiv pus la baza muncii din străinătate a Comitetului Central.

În volumul de față se publică un nou document leninist : manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus“, scris în legătură cu războiul ruso-japonez.

În manifestul „Către proletariatul rus“, scris la o săptămână după începerea ostilităților în Extremul Orient, Lenin a scos la iveală caracterul tilhăresc, cotropitor al acestui război, a arătat că războiul, care aduce poporului muncitor nenu-

mărate calamități, este dus în interesul capitalului, în interesul burgheziei, care, în goana ei după profit, nu pregetă să-și vîndă și să-și ruineze patria. Manifestul „Către proletariatul rus“ este pătruns de spiritul internaționalismului proletar ; ca o vibrantă chemare răsună cuvintele cu care se încheie el :

„Trăiască unirea frățească a proletarilor din toate țările, care luptă pentru eliberarea deplină de sub jugul capitalului internațional ! Trăiască social-democrația japoneză, care a protestat împotriva războiului ! Jos tilhărescul și infamul absolutism țarist !“ (pag. 176).

Printre lucrările cuprinse în acest volum, un loc important ocupă articolul lui V. I. Lenin „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat“. Tot în acest volum sînt publicate și materialele pregătitoare pentru această lucrare, care largesc întrucîtva cadrul ei tematic.

În lucrarea „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat“, Lenin analizează în mod amănunțit articolul lui L. „În legătură cu problema agrară“, în care erau expuse concepțiile programatice ale liberalilor ruși. El arată că articolul scris de L. este un adevărat model de apropiere și de contopire a ideilor oportuniste europene și a ideilor narodniciste ruse.

În această lucrare, Lenin rezervă un loc important analizei programului agrar al liberalismului rus. El arată care este deosebirea principială dintre programul agrar al social-democrațiilor și cel al liberalilor : social-democrații vor ca lichidarea rămășițelor iobăgiei să fie efectuată pe cale revoluționară, în scopul lărgirii dezvoltării și ascuțirii luptei de clasă ; liberalii însă se pronunță pentru reforme, căutînd să estompeze lupta de clasă, să-i tocească ascuțișul.

Lenin acorda întotdeauna o mare atenție studiului aprofundat al istoriei mișcării muncitorești internaționale și considera ca o sarcină importantă, necesară, popularizarea și propagarea experienței luptei revoluționare a proletariatului. În perioada maturizării revoluției populare în Rusia, Lenin manifestă un interes deosebit de profund pentru istoria Comunei din Paris. La 9 (22) martie 1904, la o adunare social-democrată care a avut loc la Geneva, Lenin a ținut un referat despre Comuna din Paris. Deși textul acestui referat nu s-a păstrat, au rămas

însă trei amănunțite planuri-conspecte ale acestui referat, care se publică în volumul de față, în secțiunea „Materiale pregătitoare“.

Conspectele referatului despre Comuna din Paris au fost întocmite de Lenin pe baza unei studieri atente a broșurii lui K. Marx „Războiul civil din Franța“, precum și a altor lucrări referitoare la istoria Comunei din Paris (Lissagaray, Weill). Paralel cu enumerarea principalelor evenimente care au avut loc în cursul războiului franco-german din 1870-1871 și în timpul Comunei din Paris, în conspectele sale Lenin insistă în mod deosebit asupra reformelor ei politice (separarea bisericii de stat, desființarea armatei permanente, învățământul public gratuit, lichidarea birocratismului, eligibilitatea și revocabilitatea tuturor funcționarilor, drepturi depline pentru străini, autoadministrarea comunelor) și asupra reformelor economice adoptate de ea (preluarea fabricilor lăsate în părăsire și trecerea lor în mîinile muncitorilor, interzicerea amenzilor, interzicerea muncii de noapte a brutarilor, prelungirea scadenței datoriiilor). Lenin relevă caracterul internaționalist al Comunei din Paris, importanța ei istorică mondială pentru mișcarea muncitorească din toate țările și reproduce cuvintele spuse de F. Engels în introducerea la „Războiul civil din Franța“ : „Steagul Comunei este steagul republicii mondiale“ (pag. 490).

Lucrările cuprinse în volumul de față sînt pătrunse de un inequizabil optimism revoluționar și de încredere fermă în forța de neînfrînt a revoluției care se apropia. În proclamația „Întîi Mai“, scrisă în aprilie 1904, Lenin arăta că edificiul absolutismului polițienesc a și început să se clatine sub loviturile proletariatului și chema pe muncitori să se pregătească cu înzecită energie în vederea bătăliei pe care aveau s-o dea.

În întîmpinarea revoluției care se apropia, partidul bolșevic înainta ca un colectiv călit în lupte, puternic sudat. În focul luptei înverșunate împotriva oportuniștilor, bolșevicii au știut să unească în jurul lor forțele cele mai bune și cele mai sănătoase ale clasei muncitoare din Rusia, forțele ei cele mai devotate cauzei revoluției.

*

* * *

În volumul al optulea au fost incluse patru noi documente scrise de Lenin : manifestul, „Către proletariatul rus“, menționat

mai sus, adresa „Către comisia pentru publicarea proceselor-verbale“ din 23 septembrie (6 octombrie) 1903, apelul „Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“ din 16 (29) ianuarie 1904 și „Declarația cu privire la transmiterea împuternicirilor reprezentanților din străinătate ai C.C. al P.M.S.D.R.“ din 15 (28) iulie 1904. În plus, volumul de față cuprinde peste 50 de cuvântări, intervenții și documente leniniste care n-au intrat în edițiile precedente ale Operelor lui V. I. Lenin, dar fuseseră publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. VI, VII, X, XI, XV și XXVI, precum și în „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Astfel, materialele Congresului al II-lea al Ligii din străinătate sînt completate cu 8 intervenții, cele ale sesiunii din ianuarie (1904) a Consiliului partidului – cu 8 intervenții, ale sesiunii din iunie (1904) a Consiliului partidului – cu 16 intervenții. Pentru prima oară este inclusă în Operele lui V. I. Lenin și hotărîrea din 19 octombrie (1 noiembrie) 1903 a Consiliului partidului. În secțiunea „Materiale pregătitoare“ se publică 18 documente scrise de Lenin : planuri, conspecte, schițe de articole și referate, precum și însemnări pe marginea cuvîntărilor rostite de o serie de delegați la Congresul al II-lea al partidului, făcute pe baza proceselor-verbale ale acestui congres.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S*

RELATARE DESPRE CONGRESUL AL II-LEA
AL P.M.S.D.R. ¹

*Scris în prima jumătate
a lunii septembrie 1903*

*Publicat pentru prima oară în
1927, în „Culegeri din Lenin”,
vol. VI*

Se tipărește după manuscris

1) Применение языка казачьих народов для целей
просвещения, и особенно в смысле его для целей
образования (детская) в казачьих школах и т.д.

Лазарев и II часть тира. С. Д. П. П.

Ste mes amand gaurătităca scripă urașle
 beu e scripă scripă, scripă și e scripă scripă scripă.
 scripă scripă. Scripă scripă scripă scripă scripă
 scripă 51 (33 scripă e 1 scripă e Scripă scripă, scripă
 scripă) scripă scripă scripă scripă scripă scripă
 10 scripă scripă scripă scripă. Scripă scripă scripă
 scripă scripă scripă, scripă scripă scripă scripă
 scripă scripă, scripă scripă scripă scripă scripă scripă,
 3 scripă scripă (2 scripă scripă scripă scripă e 1 scripă
 scripă scripă scripă), 4 scripă scripă scripă (2 scripă
 scripă scripă e 2 scripă scripă scripă scripă scripă
 scripă scripă scripă scripă), 6 scripă scripă scripă scripă, scripă scripă.

Prima pagină a manuscrisului lucrării lui
 V. I. Lenin „Relatare despre Congresul
 al II-lea al P.M.S.D.R.” — 1903.
 Micșorât

Această relatare este destinată numai unor tovarăși pe care îi cunosc personal ; de aceea citirea ei fără consimțământul autorului (Lenin) echivalează cu citirea unei scrisori străine.

Pentru a înlesni înțelegerea celor ce urmează, voi arăta mai întâi în câteva cuvinte care a fost compoziția congresului, deși, în parte, aceasta va însemna să anticipez. La congres au fost 51 de voturi deliberative (33 de delegați cu câte 1 vot și 9 cu câte două voturi fiecare, 9 „bimani“) ². Voturi consultative au fost, dacă nu mă înșel, 10 ; în total am fost deci 52 de delegați. Gruparea politică a acestor voturi, așa cum s-a cristalizat ea de-a lungul *întregului* congres, a fost următoarea : voturi deliberative – 5 bundiste, 3 rabocedeltiste (2 din partea Uniunii social-democraților ruși din străinătate ³ și 1 din partea „Uniunii de luptă“ din Petersburg ⁴), 4 exprimînd punctul de vedere al grupului „Iujnii rabocii“ (2 din partea grupului „Iujnii rabocii“ ⁵ și 2 din partea Comitetului din Harkov, care e întru totul solidar cu grupul „Iujnii rabocii“), 6 nehotărîte, șovăitoare („mlaștina“, cum le ziceau – în glumă, firește – toți iskriștii), apoi circa 33 de iskriști, mai mult sau mai puțin fermi și consecvenți în iskrișmul lor. Acești 33 de iskriști, care, fiind uniți, hotărau întotdeauna soarta oricărei probleme la congres, s-au scindat la rîndul lor în două subgrupuri, s-au scindat definitiv abia la sfîrșitul congresului : un subgrup numărînd aproximativ 9 voturi ale iskriștilor „cu linie nestatornică sau, mai bine zis, în zigzag“ (sau linie feminină, cum spuneau în glumă, și nu fără temei, unii zeflemești), ale iskriștilor care

(după cum se va vedea mai jos) erau pentru echitate, pentru rezultată etc., și circa 24 de voturi ale iskriștilor cu linie fermă, care apărau iskriștul consecvent atât în domeniul tacticii cât și în problema componenței instituțiilor centrale ale partidului.

Repet, această grupare a voturilor s-a conturat definitiv și s-a cristalizat pe deplin abia post factum, la sfârșitul congresului (care a avut vreo 40 de ședințe !), și eu anticipez atunci când o descriu la început. Menționez de asemenea că această grupare a voturilor nu cuprinde decât numărul *aproximativ* de voturi, deoarece în unele probleme de importanță mai mică (iar o dată și într-o problemă importantă, aceea a „egalității în drepturi a limbilor“, lucru despre care vom vorbi mai jos) voturile se împărțeau adesea, o parte se abținea, grupările se amestecau etc.

Compoziția congresului a fost dinainte stabilită de Comitetul de organizare⁶, care, potrivit statutului congresului, avea dreptul de a invita la congres, cu vot consultativ, pe cine va găsi el de cuviință. Congresul a ales chiar de la început o comisie de validare a mandatelor, în atribuția căreia au fost date absolut toate chestiunile referitoare la compoziția congresului. (În paranteză fie zis, și în această comisie a intrat un bundist, care a extenuat cu desăvârșire pe toți membrii comisiei, ținându-i pînă la 3 noaptea și făcînd totuși „opinie separată“ *în fiecare problemă.*)

Congresul a început în condițiile conlucrării pașnice și armonioase a tuturor iskriștilor, printre care au existat, firește, întotdeauna nuanțe de opinii; dar fără ca ele să apară vreodată la suprafață ca divergențe politice. În treacăt remarcăm anticipat că scindarea iskriștilor a fost unul din principalele rezultate politice ale congresului; de aceea, oricine vrea să afle cum au decurs lucrurile trebuie să dea o atenție deosebită tuturor episoadelor care au o legătură, fie și îndepărtată, cu această scindare.

Un act destul de important a fost, chiar la începutul congresului, alegerea *biroului* sau a *prezidiului*. Martov era de părere să fie alese 9 persoane, care să desemneze pentru fiecare ședință un birou format din 3 persoane; printre aceste 9 persoane urma să fie ales, potrivit propunerii sale, chiar și un bundist. Eu am fost de părere să fie alese numai trei per-

soane pe întreaga durată a congresului, și anume trei care să fie în măsură „să țină din scurt“. Au fost aleși : Plehanov, eu și tovarășul T (iskrist cu linie fermă, membru al C.O., care va fi des pomenit în cele ce urmează). Acesta din urmă a fost ales, de altfel, cu o mică majoritate de voturi, împotriva candidaturii unui delegat din partea grupului „Lujnii rabocii“ (delegat care era și el membru al C.O.). Divergența dintre mine și Martov în problema alegerii biroului (divergență semnificativă din punctul de vedere al celor ce au urmat) nu a dus însă la nici un fel de sciziune sau conflict ; lucrurile s-au aranjat oarecum pașnic, de la sine, „în familie“, așa cum în general se aranjau de cele mai multe ori lucrurile în organizația „Iskrei“ și în redacția „Iskrei“⁷.

Tot la începutul congresului a avut loc ședința (secretă și neoficială, bineînțeles) a organizației „Iskrei“ în problema mandatelor ei la congres. Ședința s-a încheiat și ea cu o soluționare pașnică, „prin bună înțelegere“, a problemei. Menționez această ședință numai pentru că consider caracteristică, în primul rând, conlucrarea armonioasă a iskriștilor la începutul congresului, iar în al doilea rând, hotărîrea lor de a apela, în cazuri îndoielnice și litigioase, la autoritatea organizației „Iskrei“ (mai bine zis la autoritatea membrilor organizației „Iskrei“ prezenți la congres) ; bineînțeles, cele hotărîte prin votul acestor adunări nu aveau putere obligatorie, deoarece regula că „mandatele imperative sînt desființate“, că fiecare poate și este obligat să voteze la congres potrivit convingerii sale personale, libere, fără a se supune vreunei organizații, oricare ar fi ea, – această regulă, zic, era recunoscută de toți iskriștii, și la începutul aproape al fiecărei ședințe a „Iskrei“ era proclamată cu glas tare de către președinte.

Mai departe. Primul incident la congres care a arătat că nu totul este în ordine la iskriști și care a servit drept „intrigă“ pentru drama (sau tragicomedia ?) finală a fost faimosul „*incident cu Comitetul de organizare*“. Asupra acestui incident trebuie să ne oprim amănunțit. El a avut loc încă pe vremea cînd congresul era ocupat cu propria lui constituire, cînd se discuta încă regulamentul congresului (care, în treacăt fie zis, a înghițit o grămadă de timp din cauza obstrucției făcute de bundiști, care nu scăpau nici un prilej de a pune, cu sau fără intenție, bețe în roate unde puteau și cu

ce puteau). În esență, incidentul cu Comitetul de organizare se reducea la aceea că, pe de o parte, C.O. a respins, încă înainte de congres, protestul prezentat de grupul „Borba”⁸, care ceruse să fie admis la congres, și a insistat pentru respingerea lui în comisia de validare a mandatelor, iar pe de altă parte același C.O. a declarat pe neașteptate *la congres* că invită cu vot consultativ pe Reazanov. Incidentul acesta s-a produs în felul următor.

Încă înainte de începerea ședințelor congresului, Martov mi-a comunicat în mod confidențial că un membru al organizației „Iskra” și totodată membru al C.O. (să desemnăm această persoană prin litera N) a hotărât să insiste în C.O. ca la congres să fie invitată cu vot consultativ o persoană pe care Martov însuși n-a putut s-o caracterizeze altfel decât ca „transfug”⁹. (Această persoană manifestase într-adevăr la un moment dat tendința de a se apropia de „Iskra”, dar ulterior, la un interval de numai câteva săptămâni, a trecut de partea grupului „Rabocce Delo”¹⁰, deși acesta se afla deja într-un stadiu de declin total.) Am discutat cu Martov fondul chestiunii, indignați amândoi că un membru al organizației „Iskrei” face un asemenea pas, știind bine, desigur (căci Martov l-a prevenit pe tovarășul N), că acest pas înseamnă pur și simplu o palmă dată „Iskrei” și negăsind totuși de cuviință să se consulte cu organizația. N a prezentat într-adevăr Comitetului de organizare propunerea sa, dar această propunere a fost respinsă în urma protestului vehement al tovarășului T, care a arătat cât de schimbătoare este fizionomia politică a „transfugului”. Este caracteristic faptul că încă atunci Martov considera că nu mai poate, după cum spunea el, nici măcar să stea de vorbă cu N, cu toate că înainte fusese în bune relații personale cu el, atît de mult îl uluise pasul acesta. Tendința lui N de a pune „Iskrei” bețe-n roate și-a găsit expresia și în admonestarea dată de C.O. redacției ziarului „Iskra”, admonestare adoptată cu sprijinul lui N și care privea, ce-i drept, un caz foarte mărunț, dar care, cu toate acestea, a stîrnit indignarea profundă a lui Martov. Știrile din Rusia, pe care mi le-a transmis tot Martov, învederau în plus tendința lui N de a lansa zvonuri cu privire la existența unor disensiuni între iskriștii din străinătate și cei din Rusia. Toate acestea făceau ca iskriștii să nu aibă nici o în-

credere în N, iar pe deasupra a mai survenit și următorul fapt. C.O. respinsese protestul grupului „Borba”; membrii C.O. (T și N) care fuseseră invitați în comisia de validare a mandatelor se pronunțaseră de asemenea, amîndoi (*adică și N !!!*), în modul cel mai categoric împotriva grupului „Borba”. Cu toate acestea C.O. s-a întrunit pe neașteptate, în pauza unei ședințe de dimineață a congresului, și, consfătuindu-se „într-un colț”, a hotărît să-l invite, cu vot consultativ, pe Reazanov ! *N s-a pronunțat pentru invitarea lui*. T a fost, firește, categoric împotrivă, relevînd totodată lipsa de valabilitate a unei asemenea hotărîri a C.O., după ce problema compoziției congresului a fost dată în atribuția unei comisii speciale, alese de congres – comisia de validare a mandatelor. Evident că membrii C.O. reprezentanți ai grupului „Iujnii robocii” + bundistul + N l-au pus în minoritate pe tovarășul T, și hotărîrea C.O. a fost adoptată.

T a înștiințat despre această hotărîre redacția ziarului „Iskra”, care (nu în prezența tuturor membrilor ei, dar cu participarea lui Martov și Zasulici), bineînțeles, a hotărît în unanimitate să deschidă lupta împotriva C.O. la congres, deoarece mulți iskriști se și pronunțaseră în public, la congres, împotriva grupului „Borba”, așa că în această chestiune nu se mai putea da înapoi.

Cînd (în ședința de după-amiază) C.O. a făcut cunoscut congresului hotărîrea sa, T a declarat, la rîndul său, că protestează împotriva acestei hotărîri. Un membru al C.O. dintre cei care făceau parte din grupul „Iujnii rabocii” l-a atacat atunci pe T, acuzîndu-l de încălcarea disciplinei (!), căci C.O. hotărîse ca acest lucru să nu fie divulgat la congres (sic !). Se înțelege că noi (Plehanov, Martov și cu mine) am atacat atunci cu toată energia C.O., acuzîndu-l că reintroduce mandatele imperative, că încalcă suveranitatea congresului etc. Congresul a fost de partea noastră, C.O. a fost înfrînt ; a fost adoptată o rezoluție prin care Comitetului de organizare, în calitate de colegiu, i se retrage dreptul de a influența compoziția congresului.

Acesta a fost „incidentul cu Comitetul de organizare”, incident care, în primul rînd, a zdruncinat definitiv la mulți iskriști încrederea politică în N (și a întărit încrederea în T), iar în al doilea rînd nu numai că a dovedit, dar a și *arătat*

în mod concret cât de şubredă este încă orientarea iskristă chiar şi într-o instituţie centrală, chipurile arhiiskristă, cum e C.O. A devenit limpede că în afară de bundist se mai află în C.O. 1) reprezentanţi ai grupului „Iujnii rabocii“ cu politica lor aparte ; 2) „iskrişti care se ruşinează să fie iskrişti“, şi numai în parte 3) iskrişti care nu se ruşinează cu acest nume. Când reprezentanţii grupului „Iujnii rabocii“ şi-au manifestat dorinţa de a avea (neoficial, desigur) cu redacţia „Iskrei“ o explicaţie în legătură cu acest incident regretabil – *tovarăşul N, este foarte important să reţinem acest lucru, nu a manifestat atunci nici o dorinţă de acest fel* –, redacţia a stat de vorbă cu ei şi cu acest prilej eu am spus pe şleau celor de la grupul „Iujnii rabocii“ că congresul a scos definitiv la iveală faptul politic important că în partid există numeroşi iskrişti care se ruşinează să fie iskrişti şi care sînt în stare ca, exclusiv din dorinţa de a face „Iskrei“ în necaz, să trîntească o figură ca aceea a invitării lui Reazanov. Din partea lui N m-a revoltat atît de mult acest mod de a proceda, după ce în comisie N luase cuvîntul *împotriva* grupului „Borba“, încît am declarat în mod public la congres : „tovarăşii care au mai fost la congrese internaţionale ştiu ce furtună de indignare stîrnesc întotdeauna acolo oamenii care una spun în comisii şi alta la congres“ *. Asemenea „iskrişti“, care se temeau că bundiştii le vor „reproşa“ că sînt „fantoşe“ ale „Iskrei“ şi care numai din această cauză jucau „Iskrei“ *feste politice*, nu puteau, fireşte, să inspire încredere.

Neîncrederea generală a iskriştilor faţă de N a crescut enorm atunci cînd încercarea lui Martov de a avea o explicaţie cu N l-a făcut pe acesta din urmă să declare că se retrage din organizaţia „Iskrei“ !! Din acest moment „cazul“ N trece la organizaţia „Iskrei“, ai cărei membri au fost indignaţi de o astfel de retragere, şi organizaţia a ţinut 4 şedinţe în legătură cu această chestiune. Aceste şedinţe, şi mai cu seamă ultima dintre ele, au o importanţă deosebit de mare, deoarece în cadrul lor s-a conturat definitiv sciziunea din rîndurile iskriştilor, *mai ales* în problema componenţei C.C.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 258. — Nota red.

Dar înainte de a trece la relatarea desfășurării acestor ședințe ale organizației „Iskrei“ (care au avut, repet încă o dată, un caracter neoficial) voi spune câteva cuvinte despre lucrările congresului. În acel moment lucrările acestea se desfășurau într-o atmosferă de bună înțelegere, în sensul că toți iskriștii aveau o atitudine comună atât în problema care figura la punctul 1 de pe ordinea de zi (locul Bundului¹¹ în partid), cât și în cele de la punctul 2 (programul) și de la punctul 3 (confirmarea O.C. al partidului). Unitatea de vederi a iskriștilor asigură la congres o majoritate impozantă, strâns unită (o majoritate compactă, cum spuneau cu amărăciune bundiștii !), în timp ce „nehotărâții“ (sau „mlaștina“) și cei de la grupul „Iujnâi rabocii“ nu o dată s-au manifestat și aici, în chestiuni mărunte, prin totala lor lipsă de statornicie. Gruparea politică a elementelor nu pe deplin iskriste ale congresului se contura din ce în ce mai precis.

Revin acum la ședințele organizației „Iskrei“. În prima ședință s-a hotărât ca N să fie invitat să dea explicații, lăsându-i-se latitudinea să indice care dintre membrii organizației „Iskrei“ să asiste la aceste explicații. Eu am protestat categoric împotriva unui asemenea mod de a pune chestiunea, cerînd ca problema politică (faptul că la congresul de față iskriștii nu au încredere politică în N) să fie despărțită de chestiunea personală (numirea unei comisii care să cerceteze cauzele comportării ciudate a lui N). În ședința a 2-a s-a comunicat că N vrea să dea explicații numai *în absența lui T*, cu toate că, după cum afirmă el, nu intenționează să vorbească despre lucruri care-l privesc personal pe T. Am protestat și de data aceasta, declarînd că refuz să particip la o explicație în care cineva care nu este membru al organizației înlătură, fie și pentru o singură clipă, pe un membru al organizației, fără a vorbi totuși despre lucruri care-l privesc pe acesta din urmă. Vedeam în aceasta un joc nedemn și o palmă dată de N organizației : N nu are în organizația noastră nici măcar atîta încredere încît să lase la latitudinea ei stabilirea condițiilor în care să aibă loc explicația ! În ședința a 3-a N a dat „explicațiile“ cerute, pe care însă majoritatea participanților la ședință le-au găsit *nesatisfăcătoare*. Ședința a 4-a s-a ținut cu participarea tuturor iskriștilor, fiind însă

precedată de o serie de importante episoade ale congresului.

În primul rînd, este demn de reținut episodul cu „egalitatea limbilor“. Era vorba de adoptarea programului, de formularea revendicării egalității și a egalității în drepturi în ceea ce privește limbile. (Fiecare punct al programului era discutat și adoptat separat, bundiștii făceau aici o obstrucție înverșunată, așa încît aproape $\frac{2}{3}$ din timpul de lucru al congresului au fost înghițite de program!) Bundiștii au reușit aici să zdruncine rîndurile iskriștilor, virînd în capul unora dintre ei ideea că „Iskra“ nu vrea „egalitatea limbilor“, pe cînd în realitate redacția „Iskrei“ era doar împotriva acestei formulări agramate, după părerea ei, absurde și superflue. Lupta a fost înverșunată, congresul s-a împărțit *în două, în două părți egale* (unii s-au abținut): de partea „Iskrei“ (și a redacției „Iskrei“) au fost circa 23 de voturi (poate 23–25, nu-mi amintesc exact) și tot atîtea contra. Chestiunea a trebuit să fie amînată, transmisă unei comisii, care a găsit o formulă pe care congresul a adoptat-o în *unanimitate*. Incidentul cu egalitatea limbilor este important prin faptul că a scos la iveală încă și încă o dată instabilitatea iskriștilor, a scos la iveală în mod definitiv atît instabilitatea nehotărîților (pe care tocmai atunci, dacă nu mă înșel, și tocmai iskriștii de nuanță martovistă i-au poreclit *chiar ei mlaștină!*), cît și instabilitatea reprezentanților grupului „Lujnii rabocii“, care au fost cu toții împotriva „Iskrei“. Atmosfera s-a încins, iar iskriștii, și *indeosebi martoviștii*, au rostit împotriva reprezentanților grupului „Lujnii rabocii“ *nenumărate* cuvinte *tari*. În timpul unei pauze, unul dintre „liderii“ martoviștilor era cît pe ce să ajungă la un scandal cu reprezentanții grupului „Lujnii rabocii“, și de aceea (la insistențele lui Plehanov, care se temea să nu iasă o bătaie) m-am grăbit să redeschid ședința. Este important să arătăm că și printre acești 23 de iskriști, care erau cei mai fermi, martoviștii (adică iskriștii care mai tîrziu l-au urmat pe Martov) erau în *minoritate*.

Un alt episod – lupta în jurul § 1 din „statutul partidului“. Acesta era deja punctul al 5-lea de pe Tagesordnung*,

* – ordinea de zi. — Nota trad.

aproape de sfârșitul congresului. (Fuseseră adoptate : la punctul 1 — o rezoluție împotriva federalismului ; la punctul 2 — programul ; la punctul 3 — recunoașterea „Iskrei“ ca Organ Central al partidului* ; la punctul 4 au fost ascultate unele dintre „rapoartele delegaților“, iar celelalte au fost transmise unei comisii, căci s-a văzut că congresul nu mai dispune de timp (mijloacele bănești și forțele delegaților erau epuizate).)

Primul punct al statutului definește noțiunea de membru de partid. În proiectul meu, această definiție suna astfel : „E considerat membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui și sprijină partidul atit prin mijloace materiale cît și prin *participarea* personală într-una din organizațiile partidului“. Martov însă, în locul cuvintelor subliniate, propunea să se spună : *prin muncă sub controlul și conducerea uneia din organizațiile partidului*. Pentru formularea propusă de mine s-a pronunțat Plehanov, pentru formularea propusă de Martov — ceilalți membri ai redacției (în numele lor a vorbit la congres Akselrod). Noi căutam să demonstrăm că trebuie să *restringem* noțiunea de membru de partid, pentru a putea deosebi pe membrii activi de cei care flecăresc, pentru a putea înlătura haosul organizatoric, pentru a putea înlătura situația stupidă și scandaloasă care face posibilă existența unor organizații formate din membri de partid, dar care nu sînt totuși organizații de partid etc. Martov era pentru *lărgirea* partidului și spunea că o mișcare largă de clasă cere o organizație largă, bazată pe principii mai puțin riguroase etc. Este curios că, în apărarea punctului lor de vedere, aproape toți partizanii lui Martov invocau

* E foarte important să se aibă în vedere faptul că pe ordinea de zi a congresului, adoptată, pe baza raportului meu, de C.O. și aprobată de congres, figurau două puncte separate : punctul 3. „Crearea unui O.C. al partidului sau confirmarea ca atare a unuia dintre organele existente“ și punctul 24. „Alegerea instituțiilor centrale ale partidului“. Cînd unul dintre rabocedeli a întrebat (la punctul 3) : pe cine confirmăm noi, nu cumva denumirea ? noi nici măcar nu cunoaștem redacția, — a luat cuvîntul Martov și a precizat că se confirmă *orientarea* „Iskrei“, indiferent de persoane, ca prin aceasta nicidecum nu se hotărăște dinainte componența redacției. deoarece alegerea instituțiilor centrale urmează să aibă loc la punctul 24, iar orice mandate imperative au fost desființate.

Aceste cuvinte ale lui Martov (rostită la punctul 3, înainte de scindarea *Iskriștilor*) sînt deosebit de importante.

Precizarea făcută de Martov corespundea întocmai felului cum înțelegeam noi cu toții semnificația punctului 3 și a punctului 24 de pe ordinea de zi.

După discutarea punctului 3, Martov a folosit chiar de multe ori la congres expresia : *foștii membri ai redacției ziarului „Iskra“*.

lucrarea „Ce-i de făcut?“ * ! Plehanov a combătut energic punctul de vedere al lui Martov, arătând că formularea sa jaurăresistă deschide porțile în fața oportuniștilor, care nici nu doresc altceva decât această situație de a fi în partid, fără a face parte din vreo organizație a lui. „Sub controlul și conducerea“ – spuneam eu – înseamnă în realitate nici mai mult nici mai puțin decât : *fără nici un control și fără nici o conducere* **. În această chestiune, victoria a fost de partea lui Martov : a fost adoptată (cu o majoritate de circa 28 de voturi contra 23 sau cam așa ceva, nu-mi amintesc exact) formularea propusă de el, și a fost adoptată datorită Bundului, care, firește, și-a dat imediat seama unde este o fisură și, aruncînd în cumpănă toate cele *cinci* voturi ale lui, a făcut să fie adoptat „ce-i mai rău“ (tocmai așa și-a motivat unul dintre delegații grupului „Rabocee Delo“¹² votul dat pentru Martov !). Discuțiile aprinse purtate în jurul § 1 din statut și votul prin care congresul s-a pronunțat în această chestiune au vădit încă o dată care este gruparea politică a delegaților la congres și au arătat concret că Bundul + „Rabocee Delo“ pot *decide soarta* oricărei hotărîri, sprijinind minoritatea iskriștilor împotriva majorității.

După controversele avute și după votul dat asupra § 1 din statut a avut loc *ultima* (a 4-a) ședință a organizației „Iskra“. Divergența dintre iskriști în problema componenței C.C. se conturase deja pe deplin, provocînd o sciziune în rîndurile lor : unii erau pentru un C.C. iskrist (dată fiind dizolvarea organizației „Iskrei“ și a grupului „Eliberarea muncii“¹³, precum și necesitatea de a duce la capăt opera „Iskrei“), alții erau de părere să fie admiși și reprezentanți ai grupului „Lujnii rabocii“ și se pronunțau pentru precumpănirea iskriștilor cu „linie în zigzag“. Unii erau categoric împotriva candidaturii lui N, alții pentru. Pentru a se face o ultimă încercare de a realiza un acord a fost convocată această *adunare a celor 16* (membri ai organizației „Iskrei“, fiind socotite, repet, și voturile consultative). Votarea a dat următoarele rezultate : contra lui N – 9 voturi, pentru – 4, ceilalți s-au abținut.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1–190. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 284. — *Nota red.*

Nedorînd totuși un război cu minoritatea, majoritatea a propus după aceea o listă de compromis, cuprinzînd 5 persoane, și anume : 1 reprezentant al grupului „Iujnii rabocii“ (agreat de minoritate), 1 membru combativ al minorității, iar restul – iskriști consecvenți (dintre care – lucru important – unul a participat la lupta de la congres abia spre sfîrșitul ei și era propriu-zis nepărtinitor, iar doi n-au participat de loc la lupte și erau în chestiunea persoanelor absolut nepărtinitori). Această listă a întrunit 10 voturi (mai tîrziu s-a adăugat încă unul și s-au făcut 11), contra – 1 (numai Martov !), ceilalți s-au abținut ! Lista de compromis a fost deci zădărnicită *de Martov*. Au mai fost puse la vot după aceea încă două liste „combative“ propuse respectiv de fiecare din cele două părți, dar nici una din aceste liste n-a întrunit majoritatea voturilor¹⁴.

Așadar, la ultima adunare a organizației „Iskrei“, martoviștii *au rămas în minoritate în ambele probleme* ; cu toate acestea, însă, ei au declarat război atunci cînd, după adunare, un membru al majorității (un nepărtinitor sau președintele) s-a dus la ei pentru o ultimă încercare de a realiza un acord.

Calculul martoviștilor era clar și *fără greș* : bundiștii și rabocedelții ar fi sprijinit, fără îndoială, lista iskriștilor cu *linie în zigzag*, căci în cursul unei luni de ședințe ținute de congres toate problemele se lămuriseră în așa măsură, iar fizionomia delegaților devenise atît de clară, încît *nici unuia* dintre membrii congresului nu i-ar fi fost greu să aleagă : ce e mai bine sau care dintre rele este mai mic. Or, pentru Bund + „Rabocce Delo“ iskriștii cu linie în zigzag erau și vor fi întotdeauna, firește, răul cel mai mic.

După adunarea celor 16, cînd dezacordul dintre iskriști devenise definitiv și războiul dintre ei fusese declarat, începură să aibă loc adunări ale celor două partide în care s-a scindat congresul, adică întâlniri private, neoficiale între toți cei care aveau o atitudine comună. Iskriștii cu linie consecventă se adunau la început în număr de 9 (9 din 16), apoi numărul lor a crescut la 15 și în cele din urmă la 24, socotind *voturi deliberative și nu persoane*. Această creștere rapidă se explica prin faptul că listele (C.C.) începuseră deja să circule, iar marea majoritate a iskriștilor respingea imediat și irevocabil listele propuse de martoviști, pe motivul că erau extrem

de slabe : candidații propuși de Martov își câștigaseră la congres o faimă incontestabil negativă (zigzaguri, inconsecvență, lipsă de tact etc.). Aceasta, în primul rînd ; iar în al doilea rînd, explicațiile date iskriștilor asupra celor petrecute în organizația „Iskrei” îi făceau să se alătore într-o mulțime de cazuri majorității, iar incapacitatea lui Martov de a promova cu fermitate o linie politică bine definită devenise clară pentru toți. Așa se explică faptul că cele 24 de voturi s-au unit ușor și repede în jurul tacticii consecvente a iskriștilor, în jurul listei pentru C.C., în jurul alegerii unui grup de trei pentru redacție (în loc de a confirma vechiul grup de șase, dezlînat și incapabil de muncă).

Între timp congresul a terminat discutarea statutului, cu care prilej Martov & Co. *au învins* încă o dată (și chiar nu o dată, ci de mai multe ori) majoritatea iskriștilor, *cu concursul generos al Bundului* + „*Rabocce Delo*“, de pildă, în problema cooptării în instituțiile centrale (această problema a fost rezolvată de congres în *spiritul propunerilor lui Martov*).

Deși știrbit în felul acesta, în ansamblu statutul a fost adoptat de toți iskriștii și de întregul congres. Dar după statutul general s-a trecut la statutul Bundului, și atunci congresul a respins, cu o majoritate *covîrșitoare* de voturi, propunerea Bundului (de a fi recunoscut drept *unicul* reprezentant al proletariatului evreu în partid). Se pare că numai Bundul a mers în această chestiune aproape împotriva întregului congres. *Atunci bundiștii au părăsit congresul, declarînd că se retrag din partid*. În felul acesta martoviștii au pierdut cinci aliați credincioși de-ai lor ! Au plecat după aceea și rabocedelții, atunci cînd „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”¹⁵ a fost recunoscută drept *unica* organizație de partid din străinătate. Martoviștii au pierdut încă doi aliați credincioși de-ai lor ! Au rămas în total la congres 44 (51-7) de voturi deliberative, dintre care *majoritatea* o formau iskriștii consecvenți (24) ; în timp ce coaliția martoviștilor cu reprezentanții grupului „Iujnii rabocii” și cu „mlaștina” avea laolaltă numai 20 de voturi.

Era rîndul iskriștilor cu linie în zigzag să se supună, – așa cum se supuseseră, fără multă vorbă, iskriștii cu linie consecventă, atunci cînd au fost *bătuți* și înfrinți de Martov în alianță cu Bundul. Dar martoviștii o luaseră razna în așa mă-

sură, încît, în loc să se supună, au recurs la scandal și la sciziune.

Scandalul l-a constituit ridicarea problemei confirmării vechii redacții, pentru că era de ajuns o cerere din partea unui singur redactor, pentru ca congresul să fie obligat să *examineze* întreaga problemă a componenței Organului Central, fără a se limita la o simplă confirmare. Pasul spre sciziune l-a constituit *refuzul* de a participa la alegerea O.C. și a C.C.

Mai întii despre alegerea redacției. După cum s-a arătat mai sus, pe Tagesordnung figura la punctul 24 : *alegerea instituțiilor centrale* ale partidului. Iar pe marginea comentariului *meu* la Tagesordnung¹⁶ (acest comentariu era cunoscut *tuturor iskriștilor cu mult înainte de congres și tuturor membrilor congresului*) scria : *alegerea a 3 persoane în redacția Organului Central și a 3 persoane în C.C.* Nu încapă deci nici o îndoială că din partea redacției a venit cererea de a se alege un grup de trei și că *nimeni* din redacție n-a protestat împotriva acestei cereri. Pînă și Martov, precum și un alt lider al martoviștilor au apărut încă înainte de congres, *în fața unei serii întregi de delegați*, aceste propuneri de a se alege „două grupuri de trei“.

Cu cîteva săptămîni înainte de congres, eu însumi am declarat lui Starover și lui Martov că voi cere la congres *alegerea* redacției ; am consimțit să se aleagă două grupuri de trei, avîndu-se în vedere că grupul redacțional de trei *ori* va coopta 7 (dacă nu chiar mai multe) persoane, *ori* va rămîne singur (eventualitatea din urmă a fost expres specificată de mine). Starover a spus chiar de-a dreptul că un grup de trei înscamnă : Plehanov + Martov + Lenin, și eu m-am declarat *de acord* cu el, — atît de limpede era întotdeauna pentru toți că numai asemenea persoane pot fi alese ca conducători. Trebuia ca cineva să se înfurie, să se ofenseze și să-și piardă capul după lupta de la congres, pentru ca să se apuce să conteste post festum utilitatea și capacitatea de muncă a grupului de trei. Vechiul grup de șase era atît de incapabil de muncă, încît *niciodată în cei trei ani* el nu s-a întrunit în plenul său, — e de necrezut, dar așa este. *Nici unul* dintre cele 45 de numere ale „Iskrei“ nu a fost pregătit (în sensul redacțional-tehnic al cuvîntului) de altcineva în afară de Martov sau de Lenin. Și nimeni în afară de Plehanov n-a

ridicat *vreodată* măcar o singură problemă teoretică *importantă*. Akselrod nu a lucrat de loc (zero articole în „Zarea“¹⁷ și vreo 3-4 în toate cele 45 de numere ale „Iskrei“). Zasulici și Starover s-au mărginit să colaboreze și să dea sfaturi, fără a participa *vreodată* la munca pur redacțională. După 6 luni de lucrări ale congresului, pentru oricare dintre participanții săi era clar ca lumina zilei cine trebuie să fie ales în *grupul de conducători politici, în instituțiile centrale*.

Aducerea în fața congresului a problemei confirmării vechii redacții a fost *o stupidă provocare la scandal*.

Stupidă, – fiindcă era lipsită de sens. Chiar dacă grupul de șase ar fi fost confirmat, unul dintre membrii redacției (bunăoară Lenin) ar fi cerut o schimbare a componenței acestui colegiu, examinarea relațiilor existente în cadrul lui, și congresul ar fi fost obligat să reia totul de la capăt.

Provocare la scandal, – fiindcă *neconfirmarea* urma să fie privită ca o *jignire*, pe câtă vreme alegeri noi nu aveau în ele absolut nimic jignitor. Se fac alegeri pentru Comitetul Central, – să se facă alegeri și pentru redacția Organului Central. Nu se pune chestiunea confirmării Comitetului de organizare, – să nu se pună nici chestiunea confirmării vechii redacții.

Se înțelege însă că, *cerînd* confirmarea, martoviștii *au provocat* implicat o serie de proteste la congres, protestele au fost considerate ca o *jignire*, ca o ofensă, ca o dovadă că ei sînt *dați afară, înlăturați...* și atunci au început să fie născocite toate grozăveniile care alimentează acum fantezia birfitorilor care au timp de pierdut !

În timpul cît a fost discutată problema alegerii sau a confirmării, redacția n-a participat la ședință. După dezbateri furtunoase, *congresul a hotărît : vechea redacție nu este confirmată**.

Abia după ce această hotărîre a fost adoptată, *foștii* membri ai redacției au intrat în sală. Martov se ridică atunci și, *în numele său* și al colegilor săi, declară că refuză să candideze în alegeri, rostind totodată fel de fel de cuvinte jalnice

* Cu acest prilej, unul dintre martoviști a rostit o cuvîntare de *așa natură*, încît, după ce a terminat, un delegat a strigat secretarului : în loc de punct, pune în procesul-verbal o lacrimă ! Deosebit de zeloși în apărarea vechii redacții au fost cei mai tipici reprezentanți ai „*maștinei*“.

și teribile despre „starea de asediu existentă în partid“ (pentru miniștrii nealeși ?), despre „legi excepționale împotriva unor anumite persoane și grupuri“ (de felul persoanelor care, în numele „Iskrei“, aduc plocon partidului un om ca Reazanov și care una spun în comisie și alta la congres ?).

Eu i-am răspuns relevînd *nemaipomenita confuzie de noțiuni politice* care duce la adoptarea unei atitudini de protest împotriva alegerii, împotriva schimbării de către congres a componenței organelor conducătoare ale partidului *.

Au fost aleși : Plehanov, Martov, Lenin. *Martov a declarat din nou că refuză* să facă parte din redacție. Kolțov (care întrunise 3 voturi) a declarat de asemenea că refuză. Congresul a adoptat atunci o rezoluție prin care cei doi membri ai redacției Organului Central sînt însărcinați să coopteze un al treilea, *atunci cînd vor găsi o persoană potrivită*.

După aceea au fost aleși trei membri în C.C. și numai numele unuia dintre ei a fost anunțat congresului de către persoana însărcinată cu numărătoarea buletinelor ; a fost ales de asemenea (prin vot secret, cu buletine) al cincilea membru al Consiliului partidului ¹⁸.

Martoviștii, urmați de toată „mlaștina“, *n-au depus buletinele* și au prezentat în acest sens biroului o declarație scrisă.

Aceasta constituia un pas vădit spre sciziune, spre *torpilarea congresului*, spre nerecunoașterea partidului. Dar atunci cînd unul dintre reprezentanții grupului „Iujnii rabocii“ a declarat de-a dreptul că *se îndoiește* (sic !) de valabilitatea hotărîrilor congresului, Martov s-a simțit jenat și l-a dezavuat, *declarînd în mod public că nu se îndoiește de valabilitatea hotărîrilor*.

Din păcate, faptele și comportarea lui Martov (și ale martoviștilor) n-au corespuns acestor frumoase și leale cuvinte ale sale...

Congresul a însărcinat apoi „comisia pentru publicarea proceselor-verbale“ să se ocupe de tipărirea proceselor-verbale și a adoptat o rezoluție cu privire la tactică :

- 1) Despre demonstrații.
- 2) „ mișcarea sindicală.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 298 — Nota red.

- 3) Despre munca în rindurile sectanților.
- 4) „ „ „ „ tineretului studios.
- 5) „ comportarea la interogatorii.
- 6) „ delegații de fabrică.
- 7) „ congresul internațional care va avea loc la Amsterdam în 1904.
- 8) „ liberali (rezoluție prezentată de Starover).
- 9) „ liberali (rezoluție prezentată de Plehanov).
- 10) „ socialiștii-revoluționari ¹⁹.
- 11) „ literatura de partid.

Apoi, după o scurtă cuvîntare prin care se reamintea tuturor că hotărîrile congresului sînt obligatorii, președintele a declarat închise lucrările congresului.

Examinînd comportarea martoviștilor după congres, refuzul lor de a colabora (*cu toate că redacția Organului Central le-a solicitat oficial colaborarea* *), refuzul lor de a lucra pentru C.C., propaganda lor pentru boicot, — nu pot să spun decît că aceasta este o încercare nesăbuită, nedemnă de niște membri de partid, de a scinda partidul... și de ce, mă rog ? Numai pentru că sînt nemulțumiți de componența centrelor, căci *în mod obiectiv n u m a i* aceasta constituie obiectul divergențelor noastre, iar aprecierile subiective (ca jignire, ofensă, dare afară, înlăturare, defăimare etc. etc.) *nu sînt decît rodul unui amor propriu jignit și al unei fantezii bolnăvicioase.*

Această fantezie bolnăvicioasă și acest amor propriu jignit duc de-a dreptul la *bîrfeli* dintre cele mai infame atunci cînd, *fără a cunoaște și fără a vedea încă activitatea noilor centre*, se răspîndesc zvonuri despre „incapacitatea lor de acțiune“, despre „mîna de fier“ a lui Ivan Ivanovici, despre „pumnul“ lui Ivan Nikiforovici ²⁰ etc.

Încercarea de a demonstra *prin boicotarea centrelor* „incapacitatea lor de acțiune“ este o nemaivăzută și nemaiauzită încălcare a *datoriei de partid*, și nici un fel de sofisme nu pot ascunde acest lucru : *boicotul este un pas spre scindarea partidului.*

* Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 34. E.S.P.L.P. 1958, pag. 166 167. — Nota red.

Social-democrația rusă trebuie să parcurgă ultima etapă grea a trecerii de la spiritul de cerc la *spiritul de partid*, de la mentalitatea filistină la *conștiința datoriei revoluționare*, de la acțiune prin birfeli și presiuni de cerc la *disciplină*.

Oricine prețuește munca de partid și *activitatea efectivă* în folosul mișcării muncitorești social-democrate nu va admite sofisme jalnice ca boicotarea „îndreptățită” și „leală” a centrelor, nu va admite ca treaba să sufere și munca să se oprească din cauza câtorva inși nemulțumiți de faptul că ei și prietenii lor nu au fost aleși în centrele conducătoare, nu va admite ca persoanele cu munci de răspundere în partid să fie supuse unor presiuni oculte, exercitate pe cale particulară prin amenințarea de a nu colabora, prin boicotare, prin sistarea procurării de fonduri bănești, prin birfeli și povești mincinoase.

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE

Tovarăși ! Ca răspuns la întrebarea dv. dacă sîntem de acord ca numele noastre să fie date publicității în cuprinsul proceselor-verbale ale Congresului al II-lea, vă facem cunoscut că, în ce ne privește, nu avem absolut nimic împotriva acestui lucru, dar nu ne asumăm dreptul de a hotărî în ce măsură este el admisibil din considerente de conspirație în interesul tovarășilor noștri din Rusia. În această problemă a conspirativității trebuie să hotărască cuvenita instanță de partid.

Geneva, 4 octombrie
1903

N. Lenin
G. Plehanov

*Publicat pentru prima oară
în 1927, în „Culegeri din
Lenin”, vol. VI*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE

C. C. roagă comisia însărcinată cu publicarea proceselor-verbale ale congresului să-i remită cât mai neîntârziat textul complet al următoarelor documente adoptate de congres :
1) programul partidului ; 2) statutul de organizare al partidului ; 3) *toate* rezoluțiile și hotărârile congresului.

Scris la 23 septembrie
(6 octombrie) 1903

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

MAXIMUM DE NERUȘINARE ȘI MINIMUM DE LOGICĂ

În nr. 46 am reprodus rezoluția Congresului al V-lea al Bundului cu privire la situația Bundului în P.M.S.D.R. și am arătat cum apreciem noi această rezoluție *. În foaia sa din 9 (22) septembrie, Comitetul din străinătate al Bundului ne dă, tare supărat, un răspuns cât se poate de amănunțit. Miezul acestui răspuns supărat îl constituie următoarea descoperire fenomenală : „*În afară de statutul-maximum (sic !), Congresul al V-lea al Bundului a elaborat și un statut-minimum*“. Și acest minimum este reprodus în întregime, arătându-se totodată, în două note explicative, că „*respingerea autonomiei*“ și necesitatea consimțământului C.C. al Bundului ori de câte ori celelalte părți care fac parte din partid se adresează proletariatului evreu „*trebuie să constituie condiții ultimative*“. Așa a hotărât Congresul al V-lea al Bundului.

Tare... frumos, nu-i așa ? Congresul Bundului a elaborat *concomitent* două statute, stabilind concomitent și maximul și minimul dezideratelor sau revendicărilor sale. În același timp, minimul este foarte prudent (o, cât se poate de prudent !) ascuns în buzunar. Se publică (în foaia din 7 (20) august) numai statutul-maximum, declarându-se totodată în mod *public*, deschis și limpede, că acest proiect al statutului-maximum „*trebuie să fie propus Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ca bază de discuții (rețineți acest lucru !)* pentru rezolvarea problemei referitoare la situația

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 314—317. — Nota red.

Bundului în partid". Oponenții atacă, firește, cu multă înverșunare acest statut-maximum tocmai pentru că este maximum, pentru că este „ultimul cuvânt” * al unei orientări pe care ei o condamnă. Atunci, *după o lună de zile*, bundiștii nu se jenează cituși de puțin să scoată din buzunar „statutul-minimum” și să adauge cu un ton amenințător : „*ultimatum*” !

Acesta nu mai este „ultimul cuvânt”, ci pur și simplu *ultimul pref.*... Dar este el oare ultimul, domnilor ? Nu cumva aveți în celălalt buzunar un minimum minimal ? Nu va ieși el oare la lumină, așa, să zicem, cam peste o lună ?

Tare ni-i teamă că bundiștii nu prea sesizează toată „frumusețea” acestui maximum și minimum. Să ceri întreit, apoi să lași 75 % și să declari : „ultimul preț”, – dar parcă altfel se poate face negustorie ? Și parcă există vreo deosebire între negustorie și politică ?

Există, domnilor, ne permitem să vă asigurăm că există. În primul rînd, în politică unele partide se călăuzesc sistematic după anumite *principii*, și este ceva nedemn să te tocmești pentru principii. În al doilea rînd, cînd oameni care se consideră membri ai unui partid socot că unele dintre cererile lor au un caracter ultimativ, adică reprezintă o condiție a rămîinerii lor în partid, onestitatea politică cere ca această împrejurare să nu fie tănuită, să nu fie ținută „*pentru moment*” în buzunar, ci, dimpotrivă, să fie înfățișată deschis și categoric de la bun început.

De multă vreme explicăm noi bundiștilor aceste adevăruri elementare. Încă în februarie (în nr. 33) scriam că jocul de-a v-ați-ascunselea este ceva neînteligent și nedemn, că Bundul a făcut (în legătură cu Comitetul de organizare) o declarație separată, fiindcă a vrut să apară în rolul de *parte contractantă* care pune *condiții* întregului partid **. Pentru că am apreciat astfel lucrurile, am fost împrășcați atunci cu un întreg hirdău

* În legătură cu aceasta, aș vrea să remarc că pentru polemica bundistă este extrem de caracteristic faptul că această expresie a prilejuit ziarului „*Poslednie Izvestiia*” un atac furibund împotriva noastră. De ce ultimul cuvînt, cînd în realitate el (adică revendicarea privitoare la federație) a fost rostit acum doi ani și mai bine ? „*Iskra*” contează pe lipsa de memorie a cititorului !... Liniștiți-vă, liniștiți-vă, domnilor : autorul articolului tocmai de aceea a spus că statutul vostru maxim este ultimul cuvînt, pentru că *acest cuvînt* a fost rostit cu (aproximativ) două zile înainte de a fi apărut în nr. 46 al „*Iskrei*”. iar nu cu doi ani în urmă.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 91–100. — *Nota red.*

de înjurături specific bundiste (se poate spune cu tot atîta temei : înjurături de bilci) ; *iată însă că acum evenimentele dovedesc că noi am avut dreptate*. În hotărîrile Congresului al V-lea, Bundul apare tocmai în postura de *parte contractantă*, punînd întregului partid condiții cu adevărat ultimative ! Tocmai un asemenea mod de a pune chestiunea ne-am străduit noi întotdeauna să obținem de la bundiști, demonstrînd că el rezultă inevitabil din poziția adoptată de ei : bundiștii protestau vehement, căutau să se eschiveze, să scape prin subterfugii, dar în cele din urmă au trebuit totuși să-și arate „statutul-minimum“.

E un lucru curios, dar și mai curios este că Bundul continuă să recurgă și acum la tot felul de subterfugii, continuă să vorbească despre „falsitatea“ „răsuflătei născociri iskriste cum că Bundul vrea să formeze cu P.M.S.D.R. o uniune federativă“. Această născocire este falsă, zic ei, pentru că § 1 al statutului propus de Bund exprimă în termeni categorici dorința Bundului de a fi o parte a partidului, și nu de a forma o uniune cu el.

Foarte bine, domnilor ! Dar nu se spune oare în același paragraf că Bundul este o parte *federativă* a partidului ? Nu se vorbește oare, în tot cuprinsul statutului-maximum, despre părți contractante ? Nu vorbește oare statutul-minimum despre un *ultimatum* și nu spune el oare că „punctele esențiale“ pot fi modificate numai cu acordul comun al părților constitutive ale partidului, specificîndu-se totodată că nici organizațiile locale și nici organizațiile regionale nu sînt considerate ca fiind, sub acest raport, părți ale partidului ? Chiar voi spuneți că parte contractantă poate fi numai o „parte compactă de același caracter cu Bundul“, și nicidecum o organizație locală sau regională. Chiar voi arătați cu titlu de exemplu că drept asemenea părți compacte ar putea fi considerate „social-democrația poloneză, lituaniană, letonă“, „*dacă*“, adăugați foarte prudent, „*ele s-ar afla în partid*“. Dar dacă ele nu se află în partid ? și dacă federația de organizații naționale, dorită de voi, este considerată indezirabilă și este respinsă cu hotărîre de tot restul partidului ? Doar știți foarte bine că lucrurile stau tocmai așa ; voi înșivă declarați deschis că nu mai cereți ca întregul partid să fie construit pe bază de federație de naționalități. Așa fiind, se pune în mod firesc întrebarea : *cui* adre-

sați voi *ultimatumul*? Nu este oare evident că îl adresați întregului partid, cu excepția Bundului? În loc de a dovedi falsitatea născocirii iskriste, nu faceți decât să dați dovadă de minimum de logică în subterfugurile voastre.

Dar, ne obiectează bundiștii, vedeți doar că pînă și federația a fost scoasă din statutul nostru minim! Această înlăturare a „înfricoșătorului” cuvînt este, într-adevăr, episodul cel mai interesant în faimoasa trecere de la maximum la minimum. Nicăieri, poate, nepăsarea Bundului față de principii nu s-a manifestat atît de naiv. Voi sînteți dogmatici, niște dogmatici incorigibili, pentru nimic în lume nu vreți să recunoașteți „principiul” federativ „de organizare”. Noi însă nu sîntem dogmatici, noi „punem problema pe teren pur practic”. Nu vă place cutare sau cutare principiu? Fleacuri! Ne descurcăm noi și fără principiu; „vom formula § 1 în așa fel încît să nu conțină proclamarea unui anumit principiu de organizare”. „Centrul de greutate al problemei se află nu în formularea principială cu care începe statutul, ci în punctele lui concrete, deduse din examinarea nevoilor mișcării muncitorești evreiești, pe de o parte, și ale întregii mișcări – pe de altă parte” (pag. 1 a foii din 9 (22) septembrie).

Acest raționament e atît de încîntător de naiv, încît îi vine să-l sâruiți pe autorul lui. Bundistul a crezut serios că dogmaticul se teme numai de unele cuvinte înfricoșătoare, și și-a zis că dacă aceste cuvinte vor fi îndepărtate, dogmaticul nu se va descurca în punctele concrete! Și iată-l pe bundist trudindu-se în sudoarea frunții, întocmind un statut-maximum, pregătind un ultimatum nr. 1, un ultimatum nr. 2. ...Oleum et operam perdidisti, amice! Prietene, degeaba îți pierzi timpul și truda! Cu toată această șireată (o, uimitor de șireată!) scoatere a firmei, dogmaticul descoperă principiul federativ și în „punctele concrete” ale statutului-minimum. Acest principiu își găsește expresia și în cererea ca noțiunea de parte a partidului să nu fie limitată la nici un fel de cadru regional, și în pretenția Bundului de a fi „unicul” * reprezentant al proleta-

* „Acest cuvînt nu are aici nici o semnificație”, ne asigură acum Bundul. Stranie afirmație! De ce să introduci atît în statutul-minimum cît și în statutul-maximum cuvinte lipsite de semnificație? În limba rusă acest cuvînt are o semnificație cît se poate de precisă. În cazul de față el înseamnă tocmai „proclamarea” federalismului și a naționalismului. Recomandăm bundiștilor, care nu văd legătura dintre naționalism și federație, să reflecteze asupra acestui lucru.

riatului evreu, și în cererea de a fi „reprezentat“ în C.C. al partidului, și în pretenția de a lua Comitetului Central al partidului dreptul de a veni în contact cu părți ale Bundului fără consimțământul C.C. al Bundului, și în cererea ca să se prevadă că punctele esențiale pot fi modificate numai cu consimțământul *părților* partidului.

Nu, domnilor ! Centrul de greutate al problemei referitoare la situația Bundului în partid, problemă care se pune în fața noastră, îl constituie tocmai proclamarea unui anumit principiu de organizare, iar nicidecum punctele concrete. Centrul de greutate stă în *alegerea* drumului. Să consfințim oare particularismul, istoricește format, al Bundului, sau să-l respingem în principiu și să pășim deschis, categoric, hotărît și cinstit pe drumul unei apropieri și contopiri din ce în ce mai accentuate, din ce în ce mai strînse cu întregul partid. A păstra izolarea sau *a porni pe drumul care duce la contopire*, — iată dilema.

Rezolvarea acestei dileme depinde de hotărîrea liberă a Bundului, căci „dragoste cu sila nu se poate“, cum spuneam noi încă în nr. 33. Dacă *vreți* să porniți pe drumul care duce la contopire, veți renunța la federație și veți accepta autonomia. Astfel veți înțelege că autonomia asigură o contopire atît de treptată, încît reorganizarea s-ar înfăptui cu minimum de schimbări brusce și în așa fel încît mișcarea muncitorească evreiască nu numai că nu va avea nimic de pierdut, ci va avea totul de cîștigat de pe urma acestei reorganizări și a acestei contopiri.

Dacă nu vreți să porniți pe drumul care duce la contopire, veți insista asupra federației (în forma ei maximă sau minimă, cu sau fără declarație), vă veți teme să nu fiți „puși în minoritate“, veți transforma într-un fetiș regretabila izolare a Bundului, iar atunci cînd vi se va vorbi de lichidarea izolării, veți țipa că se urmărește lichidarea Bundului, veți căuta să găsiți argumente pentru fundamentarea izolării voastre, și în această căutare ba vă veți agăța de ideea sionistă²² a „*națiunii*“ evreiești, ba veți recurge la demagogie și la birfeli.

Teoreticește, federalismul nu poate fi fundamentat decît cu ajutorul ideilor naționaliste, și ni s-ar părea ciudat să demonstrăm bundiștilor că nu întimplător declarația privitoare la federalism aparține Congresului al IV-lea, adică aceluiași

congres care a adoptat declarația cu privire la existența națiunii evreiești.

În mod practic, ideea contopirii nu poate fi discreditată decît prin ațîțarea clementelor inconștiente și timide împotriva planului organizatoric „monstruos”, „arakceevist” al „Iskrei”, care vrea ca comitetele „să fie toate după același calapod” și să nu li se permită „să facă un pas fără ordin de sus”. Ce grozăvii ! Nu ne îndoim că acum toate comitetele se vor grăbi să se răzvrătescă împotriva mîinii de fier, împotriva pumnului arakceevist etc. ... Dar de unde, domnilor, v-ați cules informațiile cu privire la acest fioros plan organizatoric ? Din publicațiile partidului ? Atunci de ce nu le citați ? Sau din spusele guralivelor cumetre de partid, care cunosc cu precizie toate, dar absolut toate amănuntele acestui plan arakceevist ? Presupunerea din urmă este poate mai verosimilă, căci chiar cu un minimum de logică ar fi greu să pui în aceeași oală cerința atît de necesară ca C.C. „să poată veni în contact cu fiecare membru al partidului” *, și gogorița vădit calomnioasă că C.C. „va face totul” și „va reglementa totul”. Sau alta : ce prostie o mai fi și asta că „între organizațiile periferice și centru” vor fi „lose Organisationen” ** ? Am ghicit : bieții bundiști au auzit ceva, dar n-au priceput ce. La prima ocazie va trebui să le-o explicăm amănunțit.

Mai rău ca orice este însă că nu numai comitetele locale, ci și Comitetul Central va trebui să se răzvrătescă. Ce-i drept, el nu s-a născut încă ²³, dar cumetrele cunosc cu precizie nu numai ziua lui de naștere, ci și care va fi soarta noului născut. Din spusele lor reiese că acesta va fi un C.C. „îndrumat de un grup de publiciști”. Ce ieftină și verificată metodă de luptă, nu-i așa ? Bundiștii nu sînt primii și, desigur, nici ultimii care folosesc o asemenea metodă. Ca să poți imputa vreo greșeală acestui Comitet Central sau Comitetului de organizare, trebuie să găsești dovezi. Ca să poți imputa unor oameni că acționează nu din propria lor convingere, ci *îndrumați* de o mină străină, trebuie să ai curajul să vii cu acuzații fațîșe și să-ți asumi în fața întregului partid răspunderea unor astfel de acuzații ! Dar astea sînt, în toate privințele, lucruri prea

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 261. — *Nota red.*

** — „organizații largi, libere”. — *Nota trad.*

riscante. Pe cînd palavrele cumetrelor nu comportă nici un risc... Cine știe, poate că se prinde. E doar atît de neplăcut să treci drept om (sau instituție) pe care cineva te „îndrumază“, te duce de mîină, să treci drept pion, drept creatură sau fantoșă a „Iskrei“... Sărmanul nostru viitor C.C. ! Unde va găsi el ocrotire împotriva asupririi arakceeviste ? Poate doar la bundiști, care sînt „de sine stătători“ și mai presus de orice „suspiciuni“ ?

„Iskra“ nr. 49 din 1 octombrie 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziar

PROIECT DE APEL AL COMITETULUI CENTRAL
ȘI AL REDACȚIEI ORGANULUI CENTRAL
CĂTRE MEMBRII OPOZIȚIEI ²⁴

Comitetul Central al partidului și redacția Organului Central consideră de datoria lor să vă adreseze, după o serie de încercări nereușite de a avea cu fiecare în parte explicații personale, o comunicare oficială în numele partidului pe care îl reprezintă. Refuzul tovarășului Martov de a face parte din redacție și de a colabora la „Iskra“, refuzul foștilor membri ai redacției „Iskrei“ de a colabora, atitudinea ostilă a unor tovarăși practicieni față de instituțiile centrale ale partidului nostru creează raporturi cu totul anormale între această așa-zisă „opозиție“ și întregul partid. Sustragerea pasivă de la munca de partid, încercările de „a boicota“ instituțiile centrale ale partidului (încercări care și-au găsit expresia, de pildă, atât în încetarea colaborării la „Iskra“, începînd cu nr. 46, cit și în plecarea de la tipografie a tov. Blumenfeld), tendința perseverentă – manifestată într-o convorbire cu un membru al C.C. ²⁵ – de a se intitula „grup“, în pofida prevederilor statutului partidului, atacurile vehemente împotriva componenței centrelor, așa cum a fost stabilită de congresul partidului, cererea de modificare a acestei componențe, pusă ca o condiție a încetării boicotului, – toată această comportare nu poate fi considerată ca fiind corespunzătoare datoriei de partid. Toată această comportare se învecinează cu încălcarea flagrantă a disciplinei și reduce la zero hotărîrea adoptată de congres

(în statutul partidului) ca repartizarea forțelor și a mijloacelor partidului să fie de competența Comitetului Central.

De aceea C.C. și redacția O.C. reamintesc tuturor membrilor așa-zisei „opoziii“ datoria lor față de partid. Nemulțumirea în ceea ce privește componența centrelor, indiferent dacă rezultă din motive de ordin personal sau din divergențe care unuia sau altuia dintre membrii partidului i se par a fi serioase, nu poate și nu trebuie să ducă la un mod neloial de a proceda. Dacă unii tovarăși cred că centrele comit greșeli de un fel sau altul, ei, ca membri de partid, sînt datori să arate în fața tuturor membrilor partidului care sînt aceste greșeli și, în primul rînd, să le arate chiar centrelor. La rîndul lor, C.C. și redacția O.C. sînt și ele obligate, în virtutea datoriei lor de partid, să examineze cu toată minuțiozitatea toate aceste sesizări, indiferent din partea cui ar veni ele. Pînă în prezent însă, nici redacția Organului Central și nici Comitetul Central nu au primit din partea așa-zisei opoziii nici un fel de sesizări directe și precise că s-ar fi comis greșeli sau că ea, opoziția, ar avea anumite nemulțumiri și nu ar fi de acord cu cutare sau cutare lucru; tovarășul Martov nici nu vrea măcar să-și ocupe locul în redacția O.C. și în Consiliul partidului, deși numai în acest post ar putea să dezvăluie în fața partidului tot ce consideră el că este greșit în activitatea centrelor.

Comitetul Central și redacția Organului Central au convingerea fermă că Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia nu va îngădui ca instituțiile create de el să fie influențate pe calea nestatutară, ascunsă (față de partid) și neloială a presiunilor și boicoturilor. C.C. și redacția O.C. declară că, orice s-ar întimpla, vor rămîne la postul lor atîta timp cît partidul nu le va înlocui, că își vor face datoria și vor depune toate eforturile pentru a îndeplini toate sarcinile ce le-au fost încredințate. Încercările de „boicot“ nu vor reuși să abată

cîtuși de puțin nici redacția Organului Central, nici Comitetul Central de pe calea pe care o urmează, îndeplinind voința congresului ; aceste încercări nu vor pricinui decît mici neplăceri și mari neajunsuri în unele ramuri ale muncii de partid, vădînd doar că acela care ar continua să le întreprindă nu-și cunoaște și-și încalcă datoria de partid.

*Scriș între 26 septembrie
și 13 octombrie (9 și 26 octombrie)
1903*

*Publicat pentru prima oară în 1927,
în „Culegeri din Lenin“, vol. VI*

Se tipărește după manuscris

CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN
STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
REVOLUȚIONARE RUSE“ ²⁶

13-18 (26-31) OCTOMBRIE 1903

Publicat la sfârșitul lunii decembrie
1903, în cartea: „Procese-verbale
ale Congresului al 2-lea ordinar
al Ligii din străinătate a social-
democrației revoluționare ruse”
Geneva

Se împrăștește după textul
„Proceselor-verbale”

1

OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI

13 (26) OCTOMBRIE

1

Nu are nici un rost să limităm durata lucrărilor în legătură cu statutul. Statutul va fi un statut nou, — prin urmare se poate lăsa „elaborarea statutului“²⁷.

2

O oră pentru raportul meu e prea puțin. Eu pot, bineînțeles, să-l restrâng, dar cred că aceasta nu ar fi în interesul adunării. Rog pe președinte să ceară părerea congresului ; să hotărască el dacă-mi acordă mai mult timp sau dacă trebuie să-mi scurtez referatul.

3

Liga a ales doi delegați. Tovarășul Martov și-a depus mandatul, așa încît în momentul de față singurul delegat legal sînt eu. Din moment ce timpul acordat vorbitorilor nu este limitat, nu înțeleg ce rost are propunerea lui Martov²⁸. Aici sînt mulți tovarăși care au participat la congres, așa că ar rezulta, cred, nu un singur coreferat, ci mai multe.

2

OBSERVAȚII PRELIMINARE LA RAPORTUL ASUPRA
CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.

13 (26) OCTOMBRIE

1

Lenin face o serie de observații preliminare la raportul său. Eu propun, în primul rînd, să păstrăm numele conspirative folosite la congres, deoarece sînt prea deprins cu ele și-mi va fi mai ușor să le folosesc pe acestea decît să mă gîndesc de fiecare dată ce organizație reprezenta delegatul respectiv. În al doilea rînd, am de gînd să vorbesc și despre ședințele organizației „Iskra“, care s-au ținut între ședințele congresului și au avut un caracter, ca să zic așa, neoficial. Cred că acest lucru este admisibil, în primul rînd, pentru că Liga a fost secția din străinătate a organizației „Iskrei“, în al doilea rînd, pentru că organizația „Iskrei“ este acum dizolvată, iar în al treilea rînd, pentru că fără aceste date îmi va fi mai greu să lămuresc adevăratul sens al celor petrecute la congresul partidului.

2

Tov. Martov nu este de acord să vorbim de ședințele cu caracter neoficial ale organizației „Iskrei“, întrucît la aceste ședințe nu s-au întocmit procese-verbale ; dar în momentul de față nu există încă nici procesele-verbale ale congresului partidului, așa că în realitate nici la acestea nu mă voi putea referi. Tov. Martov este aici de față ; el va putea corecta eventualele inexactități. Dacă cele discutate la ședințele neoficiale ale „Iskrei“ au vreo importanță pentru fondul problemei, eu le voi dezvălui și unui public mai larg, – așa încît tov. Martov tot nu va reuși să le ascundă („Oho !“). Țin

foarte bine minte pe cine n-am admis la aceste ședințe și cine le-a părăsit, și despre aceasta voi vorbi pe larg. Erorile, desigur, nu sînt excluse, și din memorie nu pot restabili toate amănunțele. Lucrul cel mai important este modul de grupare politică a delegaților. Pentru fiecare votare în parte eu îl pot restabili, firește, numai aproximativ, dar în linii generale el îmi este cît se poate de clar. Nu este în interesul cauzei să se ascundă Ligii lucruri care privesc organizația „Iskrei“, în prezent dizolvată, și care au și devenit cunoscute partidului. Cît privește numele conspirative din procesele-verbale, ele sînt, desigur, mai bune, dar eu n-am citit procesele-verbale și de aceea nu le cunosc.

3

Tov. Martov se teme că cei care vor vorbi despre ședințele neoficiale ale „Iskrei“ ar putea să treacă în domeniul birfelilor. Eu n-am intenția să ating domeniul birfelilor, și „mai rămîne de văzut“ cine va reuși să se mențină la înălțimea unei controverse principiale și cine va trebui să coboare în acest întunecos domeniu („Oho!“). Da, da, „mai rămîne de văzut“ ! Mă consider pe deplin liber să vorbesc despre ședințele redacției și nu voi avea nimic împotriva dacă și tov. Martov va vorbi despre ele, dar trebuie să remarc totuși că în timpul congresului noi n-am avut niciodată o ședință specială a redacției.

4

Intr-adevăr, eu însumi am întreat adunarea, și nimeni nu m-a întrerupt. Cred că nu e de loc jenant să se vorbească deschis despre tot ce s-a întimplat. Între discuțiile particulare și ședințele organizației „Iskrei“ e o mare deosebire. În orice caz, cer ca adunarea să se pronunțe. Atîta timp cît Liga nu va găsi de cuviință ca eu să vorbesc despre ședințele neoficiale ale organizației „Iskrei“, eu nu mă voi referi la ele.

5

Scopul principal al raportului meu este acela de a dovedi că tov. Martov a comis o greșeală, dar în aluzia sa la adresa

tov. Plehanov eu văd cu totul altceva²⁹. Voi reaminti o frază rostită de mine cu un anumit prilej la congresul partidului : „ce furtună de indignare stîrnesc de obicei oamenii care una spun în comisie și alta la ședință“ * . A face aluzie la o astfel de comportare nu mai înseamnă a discuta o comportare politică, ci a face personalități. Cît privește afirmația lui P. B. Akselrod că X a plecat fără a fi fost cîtuși de puțin informat, pot să declar că este cu desăvîrșire inexactă³⁰. Chiar el mi-a adresat o scrisoare în care îmi comunica că, după părerea lui, toată această dezbinare conține multe elemente de ordin personal și prea puține de ordin principial. De aici conchid că fusese deja informat. Iar la rugămintea lui să-mi spun părerea despre congres, am avut și eu nu o dată ocazia să-i scriu.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 258. — *Nota red.*

3

RAPORT ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA
AL P.M.S.D.R.

14 (27) OCTOMBRIE

Înainte de a-și începe raportul, Lenin se referă la dezbaterele din ședința precedentă, în cadrul cărora s-a discutat în ce măsură se poate vorbi despre ședințele neoficiale ținute de iskriști în timpul congresului partidului. Hotărîrea de ieri a congresului el o interpretează în sensul că despre fapte neconsemnate în procese-verbale raportorii nu trebuie să vorbească decît atît cît e strict necesar ; de aceea, acolo unde se va referi la adunările membrilor organizației „Iskrei“, el intenționează să vorbească numai despre rezultatele votării.

După această introducere, el trece la relatarea evenimentelor din perioada imediat premergătoare congresului partidului. În Comitetul de organizare, a cărui sarcină era să pregătească congresul, precumpăneau iskriștii ; de aceea activitatea lui s-a desfășurat în direcția indicată de „Iskra“. Dar încă în perioada pregătirii congresului a ieșit la iveală că în C.O. nici pe departe n-a existat o unitate deplină. În primul rînd, printre membrii săi era și un bundist, care nu lăsa să scape nici un prilej de a frîna convocarea unui congres cu orientare iskristă ; acest membru al C.O. a avut întotdeauna o linie proprie. Au fost în C.O. și doi membri ai grupului „Iujnii rabocii“ ; cu toate că se considerau iskriști și că au declarat chiar că aderă la „Iskra“, aderare în jurul căreia s-au purtat tratative foarte îndelungate, ei nu puteau totuși să fie recunoscuți ca fiind pe deplin iskriști. În sfîrșit, nici chiar printre iskriștii din C.O. nu exista o unitate deplină, chiar și între ei existau deosebiri de păreri. Este important de asemenea să relevăm hotărîrea Comitetului de organizare în pro-

blema mandatelor imperative. Această problemă s-a pus cu mult înaintea congresului și a fost rezolvată în sensul că mandatele imperative trebuie desființate. În același sens și în modul cel mai categoric s-a pronunțat în această problemă și redacția. Hotărârea adoptată era valabilă și pentru redacție. S-a hotărât ca la congres, care este instanța supremă a partidului, nimeni dintre membrii partidului, inclusiv cei ai redacției, să nu se considere legat prin nici un fel de angajamente față de organizația care l-a trimis acolo. Ținând seama de această hotărâre am elaborat cu un proiect de Tagesordnung* a congresului, însoțit de un comentariu pe care am hotărât să-l depun la congres în numele meu. Acest proiect conținea, la punctul 23, o notă marginală în care se preciza că urmează să fie alese cîte trei persoane în redacție și în C.C.³¹ De acest punct se leagă și o altă împrejurare. Întrucît în acel moment redacția se compunea din 6 persoane, s-a hotărât de comun acord ca, dacă în timpul congresului va trebui să se țină o consfătuire a redacției și dacă se va declara paritate de voturi, să fie invitat la consfătuire cu vot deliberativ tov. Pavlovici.

Cu mult înainte de începerea congresului au început să sosească delegații. C.O. le-a dat posibilitatea să facă în prealabil cunoștință cu redacția. Este cît se poate de firesc că iskriștii doreau să se prezinte la congres solidari, uniți în vederile lor, și în acest scop se purtau convorbiri particulare cu delegații care soseau, se organizau adunări pentru a elabora o unitate de vederi. La aceste adunări, fizionomia unora dintre delegați s-a conturat destul de limpede. De pildă, la una din aceste adunări, după ce eu am prezentat un referat asupra problemei naționale³², delegatul din partea Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică s-a pronunțat în spiritul ideilor P.P.S.³³, vădind în genere o nemaipomenită confuzie de idei.

Acestea sînt împrejurările care au precedat congresul.

Acum voi explica în ce mod am rămas unicul delegat din partea Ligii, oînd de fapt aceasta din urmă alesese doi. S-a constatat că din partea organizației din Rusia a „Iskrei”³⁴, care de asemenea urma să trimită doi delegați, nu venise la

* — ordine de zi. — Nota trad.

congres nici unul. De aceea, înainte de începerea congresului, la o adunare ținută de iskriști, s-a hotărît ca unul din cei doi delegați aleși de Ligă să renunțe la mandatul său, transmitându-l celuilalt delegat, iar el să se prezinte ca delegat din partea organizației „Iskrei“, luându-și cele două mandate ale ei ; dacă între timp va sosi din Rusia delegatul ales, i se va da unul din cele două mandate ale organizației „Iskrei“. Dat fiind rolul neînsemnat pe care îl avea Liga, atât eu cât și Martov țineam, firește, fiecare să păstrăm mandatul de delegat al „Iskrei“. Această controversă noi am rezolvat-o prin trageră la sorți.

Prima chestiune preliminară – aceea a alegerii biroului congresului – a provocat un oarecare dezacord, deși neînsemnat, între mine și Martov. Acesta insista ca congresul să aleagă un birou format din 9 persoane, printre care să fie chiar și un bundist. Eu însă socoteam că trebuie ales un birou care să poată duce o politică fermă, dărză, iar la nevoie să știe chiar să folosească așa-zisele metode de „mână forte“. Au fost aleși : Plehanov, Lenin și Pavlovici.

În afară de cei cinci bundiști, au fost la congres doi delegați din partea Uniunii din străinătate a social-democraților ruși și un delegat din partea „Uniunii de luptă“ din Petersburg, care a votat aproape întotdeauna împreună cu ei. Acești delegați au căutat chiar din prima zi să lungească cât mai mult dezbaterile. Numai regulamentul congresului ne-a luat o grămadă de timp. Despre locul Bundului în partid s-au purtat lungi controverse, care au durat câteva ședințe. La târăgăneli asemănătoare recurgea și bundistul care intrase în comisia de validare a mandatelor. El făcea obstrucție la fiecare pas, și în nici o problemă nu era de acord cu ceilalți membri ai acestei comisii, din care făceam parte și eu ; mereu îl auzeam că face „opinie separată“. Când i s-a atras atenția că în felul acesta congresul se poate prelungi la infinit, bundistul a răspuns : „N-are decît să se prelungească“, și s-a declarat gata să stea în ședință oricît va fi nevoie. Abia tîrziu după miezul nopții am reușit să încheiem lucrările de verificare a mandatelor.

Chiar în primele zile ale lucrărilor congresului s-a produs incidentul cu Comitetul de organizare. Potrivit statutului elaborat de acesta din urmă, puteau fi invitați la congres cu vot

consultativ numai „militanți de frunte ai partidului“ ; comisia de validare a mandatelor a respins cererea grupului „Borba“ de a i se acorda un mandat. Din această comisie făceau parte doi membri ai Comitetului de organizare, care s-au pronunțat categoric împotriva admiterii la congres a unui reprezentant din partea grupului „Borba“. Când raportorul desemnat de comisie a comunicat congresului această hotărîre, s-au iscat dezbateri îndelungate „pentru“ și „contra“ admiterii, cu care prilej unul dintre iskriști a emis părerea că reprezentantul grupului „Borba“ nu trebuie nicidecum invitat la congres, deoarece grupul acesta nu s-a ocupat decît de intrigi, a căutat să profite de orice divergențe, să bage zizanie peste tot etc. (Troțki : „Nu văd de ce să nu arătați numele vorbitorului ; asta am spus-o eu“. P. Akselrod : „Probabil că referentul nu consideră că acest lucru ar fi în avantajul său“.) Într-adevăr, tov. Troțki este acela care a caracterizat cu atîta asprime grupul „Borba“. Chiar în toiul discuțiilor asupra admiterii la congres a reprezentantului grupului „Borba“, unul dintre delegații grupului „Lujnii rabocii“³⁵, care întîrziase la congres și venise chiar atunci la ședință, a cerut să se facă o pauză de 5 minute spre a i se da posibilitatea de a se informa asupra tuturor împrejurărilor legate de problema dezbătută. Cînd această pauză a fost încuviințată, membrii C.O. s-au întrunit imediat și au ținut o consfătuire într-un colț al sălii. Trebuie menționat că încă înainte de începerea congresului unii membri ai C.O. erau întrucîtva nemulțumiți de redacție. Astfel, membrul bundist al Comitetului de organizare era foarte nemulțumit de faptul că donația de 500 de mărci pe care redacția a făcut-o social-democraților germani în vederea alegerilor a fost trimisă în numele redacției și al Comitetului de organizare, fără a se fi obținut în acest scop o aprobare prealabilă din partea acestuia din urmă. Acest act nevinovat, cu totul firesc în condițiile cînd nu avem posibilitatea să luăm repede legătura cu tovarășii din Rusia, bundistul l-a interpretat în sensul că redacția, care se află în străinătate, dispune în numele C.O. fără a-i cere avizul. În Comitetul de organizare s-a propus chiar să se aplice redacției sancțiunea muștrării, propunere care a și fost adoptată, deoarece bundistului i se alăturase tov. N.N., care era membru al organizației „Iskrei“. Cînd am comunicat acest lucru

lui Martov, el s-a arătat profund indignat, declarînd că aceasta este „o mîrșăvie“. (M a r t o v : „Nu, n-am folosit cuvîntul «mîrșăvie»“.) N-am reținut expresia exactă. Martov a mai adăugat că „nu va lăsa lucrurile așa“. Eu însă am căutat să-l conving că această chestiune n-are cine știe ce importanță și că e mai bine s-o trecem sub tăcere și să nu dăm importanță incidentului creat. Cînd consfătuirea ținută în pripă de C.O. a luat sfîrșit, tov. Pavlovici, membru al acestui comitet, a comunicat celorlalți doi membri ai biroului că, la propunerea delegatului întîrziat al grupului „Iujnii rabocii“, care era și el membru al Comitetului de organizare, a fost adoptată cu majoritate de voturi, împotriva votului său, adică al lui Pavlovici, hotărîrea de a invita la congres cu vot consultativ pe Reazanov, reprezentantul grupului „Borba“. Tov. Pavlovici s-a ridicat energic împotriva acestei hotărîri și, întrucît mandatele imperative fuseseră desființate, s-a considerat în drept să protesteze la congres împotriva adoptării ei. Noi, membrii biroului, redacția, precum și alți iskriști, am fost foarte revoltați de această hotărîre a C.O. În ședința comisiei de validare a mandatelor, tov. N. N., membrul Comitetului de organizare despre care am mai pomenit, se pronunțase împotriva admiterii la congres a delegatului grupului „Borba“ ; acum însă, la consfătuirea C.O., el a votat, dimpotrivă, pentru invitarea lui. Acum el însuși a căutat să-l strecoare pe Reazanov la congres. În felul acesta ne-am pomenit prinși în cursă. Aceasta fiind situația, ne-am decis să ducem o luptă energică împotriva acestei revoltătoare hotărîri a Comitetului de organizare. Împotriva ei au vorbit mulți. În cuvîntarea rostită de mine cu acest prilej, am spus următoarele : „ce furtună de indignare stîrnesc la congresele internaționale oamenii care una spun în comisii și alta la congres“. Spunînd aceasta, l-am avut în vedere pe N.N., membru al organizației „Iskrei“. Cînd tov. Pavlovici a comunicat congresului că el a protestat împotriva acestei hotărîri a Comitetului de organizare, reprezentantul grupului „Iujnii rabocii“ în C.O., a găsit că aceasta constituie o încălcare a disciplinei, un procedeu dezorganizator etc., și a cerut congresului să sancționeze cum se cuvine această faptă a tov. Pavlovici. Noi însă am spulberat toate aceste argumente. Majoritatea C.O. a fost înfrîntă. A fost adoptată o rezoluție în sensul că Comi-

telul de organizare, ca colegiu, nu are dreptul să influențeze compoziția congresului după ce acesta din urmă a ales o comisie de validare a mandatelor. Propunerea de a invita pe Reazanov a fost respinsă. Dar și după congres am avut ocazia să aud din partea unor iskriști că se îndoiesc dacă era cazul să nu fie admis la congres acest membru al grupului „Borba”. (Deutsch : „Și la congres am spus același lucru“.) Foarte adevărat, și chiar și în alte probleme, lucru despre care voi vorbi mai târziu, tov. Deutsch nu a votat întotdeauna alături de toți iskriștii, de pildă în problema egalității limbilor. Unii iskriști enunță acum și o altă părere cât se poate de ciudată, și anume că în activitatea Comitetului Central trebuie să-și găsească reflectarea diferitele oscilări, precum și diferitele concepții primitive existente în partid. În același spirit s-au pronunțat și la congres unii iskriști lipsiți de fermitate, șovăitori. Reiese deci că este cu totul greșită părerea că oricine se consideră a face parte din rîndurile iskriștilor este și în realitate iskrist. Există iskriști care se rușinează cu numele de iskrist, acest fapt este în afară de orice îndoială. Există iskriști care luptă împotriva „Iskrei”, îi pun bețe-n roate și-i frînează activitatea. „Iskra” a devenit populară, azi e la modă să te numești iskrist, dar pe mulți aceasta nu-i împiedică să rămână ceea ce au fost înainte, pe vremea cînd „Iskra” încă nu era un organ recunoscut de numeroase comitete. Acești iskriști nesiguri i-au făcut mult rău. Dacă cel puțin ar duce împotriva ei o luptă directă, fățișă... Dar nu, ei acționează pe furiș, de după colț, pe nesimțite, în taină.

Punctul al doilea de pe ordinea de zi a congresului partidului era consacrat programului partidului. Partizanii grupului „Rabocce Delo”, bundiștii și diferiți alți delegați, cărora în timpul congresului li s-a dat porecla de „mlaștină”, făceau o obstrucție nemaipomenită. Discuțiile în jurul programului s-au prelungit enorm. Numai Akimov singur a depus zeci de amendamente. Se purtau controverse literalmente pentru cîte un cuvînt, pentru cîte o conjuncție. Un bundist care făcea parte din comisia pentru examinarea proiectului de program a întrebat pe bună dreptate : al cui proiect examinăm noi, proiectul propus de redacția „Iskrei” sau unul prezentat de Akimov ? — atît de multe amendamente au trebuit să fie discutate. Amendamentele acestea erau cu totul neînsemnate, și în fapt pro-

gramul a fost adoptat fără modificări cît de cît substanțiale ; cu toate acestea, dezbaterile în jurul lui au luat vreo 20 de ședințe... Iată cît de neproductive au fost lucrările congresului din cauza obstrucției pe care o făceau diverse elemente antiis-kriste și cvasiiskriste.

Al doilea incident serios care s-a produs la congres după cel cu Comitetul de organizare a fost incidentul în legătură cu egalitatea limbilor sau, cum i se zicea în mod ironic la congres, „în legătură cu libertatea limbilor“. (M a r t o v : „Sau «cu măgarii»“. R î s e t e.) Da, și cel „în legătură cu măgarii“. Iată despre ce este vorba. În proiectul de program al partidului se vorbește despre egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de sex, naționalitate, religie etc. Bundiștii nu s-au mulțumit cu atît și au cerut să se prevadă în program dreptul fiecărei naționalități de a învăța în limba ei, – precum și de a o folosi în relațiile cu autoritățile de stat și cu instituțiile obștești. Ca răspuns la observația unui bundist vorbăreț, care a dat ca exemplu hergheliile statului, tov. Plehanov a obiectat că nu poate fi vorba de herghelii, deoarece caii nu vorbesc, „vorbesc numai măgarii“. Bundiștii s-au ofensat, probabil pentru că s-au crezut vizați prin această glumă.

În problema egalității limbilor s-a produs pentru prima oară o sciziune. În afară de bundiști, rabocedelti și „mlaștină“, s-au pronunțat pentru „libertatea limbilor“ și unii dintre iskriști. Prin felul cum vota în această problemă, tov. Deutsch a stîrnit în rîndurile noastre uimire, revoltă, indignare etc. ; ba se abținea de la vot, ba vota împotriva noastră. În cele din urmă, această problemă a fost rezolvată pe cale amiabilă, printr-un vot unanim.

În genere se poate spune că în prima jumătate a congresului, toți iskriștii au acționat laolaltă. Bundiștii spuneau că împotriva lor s-a urzit un complot. Vorbind despre congres, unul dintre bundiști l-a definit ca o „majoritate compactă“. Ca răspuns la aceasta, eu mi-am exprimat dorința ca întregul nostru partid să constituie o singură majoritate compactă *

Cu totul alt tablou ne oferă a doua jumătate a congresului. De atunci începe istorica cotitură a lui Martov. Divergențele

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 260. — *Notă red.*

apărute între noi nu erau de loc neînsemnate. Ele decurgeau din faptul că Martov aprecia greșit momentul politic. Tov. Martov s-a abătut de la linia pe care o urmase pînă atunci.

Punctul al cincilea de pe ordinea de zi era consacrat statutului. În legătură cu primul paragraf al statutului s-au iscat controverse între mine și Martov încă în comisie. Noi preconizam formulări diferite. În timp ce eu propuneam să fie considerat membru de partid acela care, împărtășind programul partidului și acordîndu-i sprijin material, face parte dintr-una din organizațiile lui, Martov găsea că, pe lângă primele două condiții, este suficient să se prevadă îndatorirea de a activa sub controlul uneia din organizațiile de partid. Eu insistam asupra formulării mele și arătam că nu putem da altă definiție noțiunii de membru de partid fără a încălca principiul centralismului. A considera membru de partid pe cineva care nu face parte din nici o organizație a partidului înseamnă a te pronunța împotriva oricărui control din partea partidului. Martov introducea aici un principiu nou, care era în flagrantă contradicție cu principiile „Iskrei“. Formularea lui Martov lărgea limitele partidului. El invoca argumentul că partidul nostru trebuie să fie un partid al maselor. El deschidea larg porțile oportuniștilor de tot felul, lărgea, pînă la totală dezlinare, limitele partidului. În condițiile noastre însă aceasta implică o mare primejdie, deoarece este foarte greu să tragi o linie de demarcație între revoluționar și flecar ; de aceea trebuia să îngustăm noțiunea de partid. Greșeala lui Martov consta în aceea că el deschidea larg porțile partidului în fața oricărui aventurier, în timp ce noi vedeam că pînă și la congres nu mai puțin de o treime din delegați erau din categoria celor care pun bețe-n roate. În cazul de față Martov a dat dovadă de oportunism. Formularea lui introducea o notă falsă în statut : fiecare membru al partidului trebuie să se afle sub controlul unei organizații în așa fel încît C.C. să aibă posibilitatea să ajungă pînă la cel din urmă membru al partidului. Formularea mea stimula organizarea. Tov. Martov diminua noțiunea de „membru de partid“, în timp ce, după părerea mea, ea trebuie să stea sus, foarte sus. De partea lui Martov au trecut „Rabocce Delo“, Bundul și „mlaștina“, cu ajutorul cărora el a reușit să impună adoptarea primului paragraf al statutului.

Atunci Martov a început să pretindă că pe seama lui se răspîndesc „zvонuri infamante“. Faptul că se arăta cu cine a ajuns să fie în alianță Martov nu avea în el nimic jignitor. Mi s-au făcut și mie imputări identice atunci cînd s-a întîmplat să fiu în alianță cu tov. Bruker. Și eu nu m-am ofensat de loc atunci cînd Martov mi-a trimis un bilețel în care spunea : „uită-te cine votează cu tine“. Ce-i drept, alianța mea cu Bruker a fost vremelnică și întîmplătoare, în timp ce alianța lui Martov cu Bundul s-a dovedit a fi trainică. Am fost împotriva formulării lui Martov, deoarece ea însemna Versumpfung *. Eu l-am prevenit adeseori pe Martov că face o greșală, iar adversarii noștri, urmîndu-l în bloc, au ilustrat, în chip grăitor justetea avertismentelor mele. Mai periculos ca orice nu este însă faptul că Martov a căzut în mlaștină, ci faptul că, alunecînd întîmplător în smîrcurile ei, el nu a căutat să iasă de acolo, ci a continuat să se cufunde din ce în ce mai mult. Bundiștii au simțit că au devenit stăpîni pe situație și ca atare și-au pus amprenta pe statutul partidului.

În timpul celei de-a doua jumătăți a congresului s-a format iarăși o majoritate compactă, numai că de data aceasta ea se compunea din coaliția martoviștilor, plus „mлаștina“, plus minoritatea compactă pe care o constituiau „Rabocee Delo“ și Bundul. Și această majoritate compactă a stat împotriva iskriștilor. Văzînd discordia dintre iskriști, un bundist a spus : „E plăcut să discuți cînd conducătorii se iau la hartă“. Eu nu-mi pot explica de ce s-a retras Bundul cînd la congres se crease o astfel de conjunctură. Bundul ajunsese stăpîn pe situație și ar fi putut obține multe. Mai probabil ca orice este că a avut un mandat imperativ.

După ce primul paragraf al statutului a fost stricat, trebuia să legăm cît mai strîns vasul spart, să-l legăm cu un nod dublu. În mintea noastră s-au născut, firește, temeri că vom fi lucrați, că ni se vor pune bețe în roate. De aceea era necesar să introducem cooptarea reciprocă în instituțiile centrale, spre a asigura partidului unitatea de acțiune a acestor instituții. În jurul acestei probleme s-a încins din nou o luptă aprigă. Trebuia făcut în așa fel ca la pregătirea Congresului al III-lea al partidului să nu se mai poată repeta ceea ce s-a

* — o alunecare în mlaștină. — *Nota trad.*

întîmplat cu C.O. Trebuia creat un for conducător iskrist cinstit și consecvent. La acest punct am fost din nou înfrinți. Propunerea cu privire la cooptarea reciprocă în instituțiile centrale a fost respinsă. Greșeala lui Martov, care era sprijinit de „mლაშინა“, a devenit și mai vădită. Începînd din acel moment, coaliția s-a încheiat pe deplin, așa încît, sub amenințarea înfrîngerii, noi am fost nevoiți să ne încărcăm armele cu încărcături duble. Cu voturile lor, Bundul și „Rabocce Delo“ hotărau soarta congresului. De aici a izvorît o luptă îndârjită, înverșunată.

Să trecem acum la ședințele neoficiale ale organizației „Iskrei“. La aceste ședințe am discutat în special problema componenței Comitetului Central. În tot cursul celor patru ședințe ale organizației „Iskrei“ au avut loc dezbateri în legătură cu tov. N.N., căruia o parte din iskriști voiau să-i dea un vot de neîncredere politică, dar nicidecum în sensul propriu al cuvîntului, deoarece nimeni nu-i atribuia lui N.N. ceva infamant, ci în sensul că N.N. nu este o persoană indicată să facă parte din forul conducător iskrist ; în jurul acestei chestiuni au fost discuții foarte aprinse. La ultima ședință, 9 tovarăși din 16 s-au pronunțat contra lui N.N., 4 – pentru, ceilalți s-au abținut. Tot aici urma să se decidă ce componență trebuie să aibă acum forul conducător a cărui alegere trebuie s-o asigurăm.

Martov și cu mine propuneam diferite „grupuri de trei“, dar nu am putut cădea de acord asupra lor. Nedorind să fărîmițăm voturile la congres, am hotărît să propunem o listă de compromis. Noi făceam tot felul de concesii : eu am consimțit la o listă cu doi martoviști. Minoritatea n-a vrut să accepte această soluție. De altfel, delegatul grupului „Iujnii rabocii“ refuza să figureze pe lista noastră, consimțind însă să figureze pe lista martoviștilor. Așadar, grupul „Iujnii rabocii“ – un element din afară – decidea problema componenței C.C. După ce iskriștii s-au scindat, i-am adunat pe cei care aveau vederi comune cu noi și am început să desfășurăm o agitație intensă. Plecarea neașteptată a Bundului a schimbat dintr-o dată întreaga situație. O dată cu plecarea lui s-a format din nou o majoritate compactă și o minoritate. Noi am avut majoritatea și am ales în C.C. pe cine am vrut.

Acestea au fost împrejurările care au dus la sciziune. O mare lipsă de tact din partea lui Martov a fost propunerea ca congresul să confirme întregul grup de șase redactori ai „Iskrei“, cu toate că știa că eu voi insista asupra principiului eligibilității redacției. Aceasta însemna ca problema alegerii redacției să fie transformată într-un vot de neîncredere în unii dintre membrii redacției.

Simbătă, pe la orele 5, au luat sfârșit alegerile. Am trecut la discutarea rezoluțiilor. Pentru aceasta nu ne rămăneau decât câteva ore. Ca urmare a obstrucției și târăgănelilor din partea „mlaștinei“, ne-am văzut nevoiți să scoatem de pe Tagesordnung numeroase puncte importante ; așa, de pildă, nu ne-a mai rămas de loc timp pentru discutarea tuturor problemelor de tactică.

Atitudinea congresului față de rezoluții a fost pînă într-atît de unanimă, încît noi am rămas cu impresia că s-a creat o atmosferă de conciliere ; ni se părea că din divergențele ivite între noi Martov nu făcea o problemă de stat. Ba chiar, la întrebarea unui delegat al grupului „Iujnii rabocii“ dacă alegerile sînt valabile, el a precizat că minoritatea se supune tuturor hotărîrilor congresului. Toate rezoluțiile au fost adoptate într-o atmosferă pașnică și amicală ; divergențe s-au ivit numai în legătură cu rezoluția lui Starover cu privire la liberali. Rezoluția este prea vagă și în cuprinsul ei s-a manifestat din nou oportunismul ; noi am combătut-o și am obținut să se voteze o a doua rezoluție cu privire la aceeași problemă.

Impresia generală produsă de congres este că în cadrul lui s-a dus o luptă împotriva încercărilor de a pune bețe-n roate. Noi am fost puși în imposibilitatea de a lucra. Concluzia era : „ferește-ne, doamne, de așa prieteni“, adică de cvasiiskriști. Martov n-a înțeles de loc acest aspect. El a ridicat la rangul de principiu poziția sa greșită. În flagrantă contradicție cu adevăratele nevoi ale partidului se află afirmația lui Martov că majoritatea a creat un regim de „stare de asediu“. Pentru ca lucrările congresului să fi fost mai rodnice, ar fi trebuit ca elementele care pun bețe-n roate să fie îndepărtate și puse în situația de a nu putea dăuna partidului ; numai dacă vom proceda astfel vom reuși să asigurăm congresului următor posibilitatea unor lucrări rodnice. Iată pentru ce trebuia stabilită o unitate deplină între instituțiile centrale ale partidului.

Prima jumătate a congresului este diametral opusă celei de-a doua. Punctele cardinale ale întregului congres se reduc la patru momente esențiale, și anume : 1) incidentul cu C.O. ; 2) dezbaterile cu privire la egalitatea limbilor ; 3) dezbaterile cu privire la primul punct al statutului și 4) lupta în jurul alegerii centrelor de partid.

În prima jumătate a congresului, noi împreună cu Martov am fost împotriva Comitetului de organizare, a Bundului, a grupului „Rabocee Delo“ și a „mlaștinii“ ; în cea de-a doua jumătate Martov a nimerit din întâmplare în mlaștină. Dintr-un Versumpfung întâmplător, acum, după congres, rezultă un Versumpfung adevărat. (A p l a u z e.)

4

DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI
MARTOV

15 (28) OCTOMBRIE **

Protestez în modul cel mai energic împotriva faptului că Martov pune chestiunea cine a mințit sau cine s-a dedat la intrigi în redarea convorbirii particulare dintre mine, el și Starover, și declar că, procedînd astfel, Martov recurge la un procedeu *nedemn*. Constat că acest procedeu contrazice în mod flagrant afirmația de ieri a lui Martov că sentimentul de scîrbă îl împiedică să împingă lucrurile pînă acolo încît să se pună problema insolubilă a veracității redării convorbirilor particulare ! Declar că Martov a redat într-un mod *cu totul inexact* convorbirea particulară en question *. Declar că accept orice arbitraj și chem în fața acestuia pe Martov, dacă găsește de cuviință să mă acuze de acte incompatibile cu deținerea unui post de răspundere în partid. Declar că Martov, care în momentul de față nu mai formulează acuzații directe, ci aluzii vagi, este moralmente dator să aibă curajul de a-și susține acuzațiile deschis, sub semnătură proprie, în fața întregului partid, și că eu, ca membru al redacției O.C. al partidului, propun lui Martov ca, în numele întregii redacții, să edităm imediat, în broșură, toate acuzațiile lui. Dacă nu va proceda astfel, Martov va dovedi că n-a urmărit decît să provoace un scandal la congresul Ligii, iar nu să contribuie la epurarea morală a partidului.

* despre care este vorba. — Nota trad.

5

DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI
MARTOV

18 (29) OCTOMBRIE

Declar că, după ce așa-zisul coreferat de ieri al lui Martov a mutat dezbaterile pe un teren nedemn, socot inutil și imposibil să particip la orice dezbateri în legătură cu acest punct de pe ordinea de zi ; în consecință, renunț și la cuvîntul meu de încheiere, cu atît mai mult cu cît Martov, dacã are curajul să aducã deschis acuzații concrete, este obligat să le susțină, în fața întregului partid, în broșura la a cărei întocmire l-am provocat ieri în mod formal.

6

INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERII
STATUTULUI LIGII

17 (30) OCTOMBRIE

1

Mă voi opri în special asupra unui singur punct, și anume asupra ideii raportorului că Liga este autonomă în elaborarea statutului său. După părerea mea, aceasta este o idee cu totul greșită, deoarece C.C. – care, potrivit § 6 din statutul partidului, are dreptul de a organiza comitete – este singura instanță în drept să elaboreze un statut pentru Ligă ; pentru că a organiza înseamnă înainte de toate a întocmi un statut. Și atîta timp cît C.C. nu aprobă statutul Ligii, aceasta din urmă *nu are* statut. Noțiunea de autonomie este cu desăvîrșire inaplicabilă aici, deoarece contravine statutului partidului. Subliniez încă o dată în modul cel mai categoric că Liga nu are statut atîta timp cît nu e aprobat de către C.C. Cît privește confirmarea Ligii de către congresul partidului, aceasta nu se datorește activității ei, ci mai degrabă, poate, – cu toate defectele de care suferă – exclusiv fermității ei în domeniul principiilor.

2

La aceste argumente voi obiecta cît se poate de scurt³⁷. Paragraful 6 dă dreptul de a organiza, deci și de a reorganiza³⁸, iar Liga reorganizată rămîne totuși Ligă, singura organizație de partid din străinătate.

3

La întrebarea tov. Martov dacă cei care dețin funcții în partid trebuie să fie confirmați de C.C., răspund că nu văd nici un impediment ca persoanele alese în administrația Ligii să fie confirmate de Comitetul Central.

7

DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU REZULTATELE
VOTULUI ASUPRA REZOLUȚIILOR REFERITOARE
LA STATUTUL LIGII

17 (30) OCTOMBRIE

...În numele său și al tovarășilor care au votat cu el, Lenin declară că respingerea rezoluției tov. Koneaghin și adoptarea celei propuse de tov. Martov constituie o încălcare flagrantă a statutului partidului ³⁹. („Care paragraf din statut a fost încălcat prin acest vot ?“) Refuz să răspund la asemenea întrebări, deoarece acest lucru a reieșit îndeajuns de clar din conținutul dezbaterilor. („Indicați care paragraf din statut a fost încălcat prin rezoluția adoptată de noi“.) Interpretarea statutului e de resortul instituțiilor centrale ale partidului ; și ele se vor pronunța.

DECLARAȚIE NEPREZENTATĂ ⁴⁰

29 octombrie 1903.

Tovarăși ! Am părăsit aseară (28/X) ședința congresului pentru că eram prea scîrbit de acea scormonire a unor birfeli murdare, zvonuri și convorbiri particulare pe care o întreprinsese Martov și pe care el o făcea pe un ton isteric, spre marea bucurie a tuturor amatorilor de scandal. Ca o ironie la propria sa adresă, același Martov arătase alaltăieri, în termeni foarte elocvenți, cit de incalificabile sînt referirile la convorbiri particulare care nu pot fi verificate, care te fac să te întrebi care dintre interlocutori *a mințit*. Literalmente tocmai o astfel de atitudine incalificabilă a adoptat Martov cînd m-a somat ieri pe un ton isteric să spun *cine a mințit*, eu sau el, în redarea faimoasei convorbiri particulare cu privire la faimosul grup de trei.

Această metodă de a provoca la scandal punînd întrebarea : *cine a mințit ?* este demnă numai de un duelgiu care caută o ocazie ieftină de a se bate, sau de un om în stare de surescitare isterică, incapabil să-și dea seama de absurditatea comportării sale. Din partea unui om politic care este acuzat de anumite greșeli politice, folosirea unei asemenea metode dovedește incontestabil lipsa altor mijloace de apărare, tendința lamentabilă de a muta pe terenul ciorovăielilor și al birfelilor o divergență cu caracter politic.

Și acum este cazul să ne întrebăm : există oare în genere vreun mijloc de apărare împotriva acestui procedeu al tuturor duelgiilor și scandalagiilor de a arunca, pe baza unor convorbiri particulare, acuzații *care nu pot fi dovedite* ? Spun : acuzații „care nu pot fi dovedite“, deoarece convorbirile particu-

lare neconsemnate în procese-verbale exclud, prin însăși esența lor, *orice* posibilitate de a aduce probe, iar acuzațiile formulate pe baza lor duc la simpla repetare și declinare a cuvîntului „minciună”. În arta acestei repetări, Martov a atins ieri culmea virtuozității, dar eu nu-i voi urma exemplul.

În declarația mea de ieri am indicat *un* mijloc de apărare și insist în mod categoric asupra lui. Eu propun adversarului meu să publicăm imediat, în broșură, toate acuzațiile pe care mi le-a aruncat în cuvîntarea sa prin nenumăratele sale aluzii vagi la minciună, intrigărie etc. etc. *Cer* ca adversarul meu să-și formuleze acuzațiile, sub semnătură proprie, în fața *întregului* partid, deoarece prin cuvintele sale a aruncat o *unbră* asupra mea ca membru al redacției O.C. al partidului, spunînd că anumite persoane nu pot ocupa funcții de răspundere în partid. Mă oblig să public *toate* acuzațiile adversarului meu, deoarece dezvăluirea tuturor intrigilor și birfelilor îmi va fi, nu mă îndoiesc cîtuși de puțin, cea mai bună apărare în fața partidului. Repet că, dacă se va eschiva să accepte propunerea mea, adversarul va dovedi prin aceasta că acuzațiile sale nu sînt decît insinuări voalate, izvorîte fie din apucăturile de clevetitor ale unui nemernic, fie din iresponsabilitatea isterică a unui politician care s-a poticnit.

Mai am, de altfel, încă un mijloc indirect de apărare. În declarația mea de ieri am arătat că convorbirea particulară en question * a fost redată de Martov într-un mod cu totul inexact. Nu mă voi apuca să reproduc din nou această convorbire, tocmai din cauza incertitudinii și inutilității unor afirmații *care nu pot fi dovedite*. Dar să reflecteze oricine asupra „documentului” pe care l-am remis ieri lui Martov și căruia acesta din urmă i-a dat citire ieri la congres. Acest document este ordinea de zi a congresului și comentariul meu pe marginea ei – comentariu scris *după* convorbirea „particulară”, *pe care eu l-am trimis lui Martov* și pe care el mi l-a restituit cu completări.

Acest document reprezintă chintesența *neîndoielnică* a convorbirii noastre, și va fi de ajuns să analizez textul lui precis pentru a dovedi caracterul calomnios al acuzațiilor lui Martov. Iată acest text în întregime :

* — despre care este vorba. — *Nota trad.*

„Punctul 23 (de pe ordinea de zi a congresului). *Alegerea C.C. și a redacției O.C. al partidului*“.

Comentariul meu : „Congresul alege *trei* persoane în redacția O.C. și *trei* în C.C. Aceste șase persoane *la o altă*, cu o majoritate de $\frac{2}{3}$, completează, dacă este nevoie, efectivul redacției Organului Central și al Comitetului Central prin cooptare și prezintă congresului raportul corespunzător. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacția Organului Central și de către Comitetul Central“ *.

Martov susținea că acest sistem a fost adoptat *exclusiv* în vederea lărgirii grupului redacțional de șase. Această afirmație este *vădit* contrazisă de cuvintele : „dacă este nevoie“. E clar că de pe atunci încă se prevedea eventualitatea că nu va fi nevoie de o astfel de lărgire. Apoi, dacă cooptarea nu putea fi hotărâtă decît cu 4 voturi din 6, este evident că completarea redacției *nu putea fi făcută fără consimțămîntul unor ne-redactori*, fără consimțămîntul cel puțin al unui membru al C.C. Prin urmare, lărgirea redacției depindea de părerea unui om în privința căruia erau posibile atunci (cu o lună, dacă nu chiar cu o lună și jumătate înainte de congres) doar cele mai vagi presupuneri. Este evident, prin urmare, că pe vremea aceea și Martov considera că grupul redacțional de șase, ca atare, nu este capabil să aibă mai departe o existență de *sine stătătoare*, din moment ce votul hotărîtor în problema lărgirii grupului de trei ales era dat unui *ne-redactor*, tot ales. Transformarea vechii redacții a „Iskrei“ în redacție a Organului Central al partidului era considerată și de Martov ca fiind imposibilă fără ajutor din afară, fără un ajutor extraredacțional.

Să mergem mai departe. Dacă totul se rezuma *exclusiv* la lărgirea grupului de șase, ce rost avea specificarea că se alege un grup de trei ? Ar fi fost de ajuns ca cooptarea cu unanimitate de voturi să fie înlocuită prin cooptare cu o majoritate sau alta și în genere n-ar mai fi fost nevoie să se vorbească anume despre redacție, ci ar fi fost de ajuns să se vorbească despre cooptarea în instituțiile partidului în general, sau în

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 393. — Nota red.

instituțiile centrale ale partidului în special. Este limpede, prin urmare, că nu era vorba exclusiv de lărgire. Este limpede, de asemenea, că *nu* un singur membru al vechii redacții, *ci poate doi sau chiar trei* împiedicau o eventuală lărgire, din moment ce pentru *lărgirea* grupului de șase se considera util ca el să fie *reducus* mai întâi la un grup de trei.

În sfârșit. Comparați „completarea“, lărgirea componenței centrelor așa cum este reglementată de actualul statut al partidului, adoptat la congres, cu prevederile corespunzătoare ale proiectului inițial pe care Martov și cu mine l-am fixat în sus-menționatul comentariu la punctul 23 de pe ordinea de zi. Proiectul inițial prevedea că (pentru lărgirea *redacției O.C.* și pentru lărgirea C.C.) se cere consimțămîntul *a patru contra doi*, pe cînd statutul în vigoare cere, în ultimă analiză, consimțămîntul *a trei contra doi*, deoarece Consiliul este acela care hotărăște acum definitiv problema cooptării în instituțiile centrale, și dacă doi membri ai redacției plus un membru al Consiliului sînt pentru lărgirea redacției, ei pot efectua această lărgire împotriva voinței celui de-al treilea.

Prin urmare, nu încapă nici cea mai mică îndoială (și acest lucru rezultă din înțelesul precis al unui document precis) că modificarea componenței redacției a fost presupusă (de mine și de Martov, și n-a fost contestată de nici unul dintre membrii redacției) cu mult înainte de congres, ea urmînd a fi efectuată independent de voința și de consimțămîntul unuia sau poate chiar a doi-trei dintre membrii grupului de șase. De aceea ne putem da seama ce valoare au acum afirmațiile ridicole despre mandatul imperativ și neformal care lega grupul de șase, despre legăturile morale dinăuntrul acestui grup, despre importanța existenței unui colectiv monolit și celelalte tertipururi de care abunda cuvîntarea lui Martov. Toate aceste tertipururi sînt în flagrantă contradicție cu textul lipsit de echivoc al comentariului, în care se cere *reînnoirea* componenței redacției printr-un procedeu destul de complicat și deci minuțios chibzuit.

Și mai neîndoielnic reiese din acest comentariu că modificarea componenței redacției era condiționată de *consimțămîntul* a cel puțin doi tovarăși din Rusia, membri ai C.C. aleși de congres. Este neîndoielnic deci că atît eu cît și Martov

speram că-i vom convinge pe acești viitori membri ai C.C. de necesitatea unei anumite modificări a componenței redacției. Aceasta înseamnă că rezolvarea problemei referitoare la componența redacției noi o lăsam în seama unor membri ai centrelor care încă nu erau cunoscuți cu precizie. Noi mergeam deci la luptă, *sperînd să cîștigăm de partea noastră pe acești membri ai centrelor*, și dacă acum majoritatea tovarășilor influenți din Rusia s-au pronunțat, la congres, în favoarea mea și nu în favoarea lui Martov (în legătură cu divergențele iscate între noi), acesta din urmă se pune într-o postură de-a dreptul ridicolă și nedemnă cu istericele sale văicăreli că a fost înfrînt și cu încercările sale de a țese intrigi și de a răspîndi calomniile, care prin însăși esența lor nu pot fi dovedite.

N. Lenin (V. I. Ulianov)

Publicat pentru prima oară în 1928,
în „Culegeri din Lenin”, vol. VII

Se tipărește după manuscris

HOTĂRÎRE A CONSILIULUI PARTIDULUI

GENEVA, 1 NOIEMBRIE 1903

Copie.

Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.

Consiliul partidului, format din Valentinov, Ilin, Ru și Vasiliev, acesta din urmă fiind împuternicit să-l reprezinte pe Efimov, al cincilea membru al Consiliului, în urma convocării făcute de doi membri ai săi, Ilin și Vasiliev, s-a întrunit în ședință la 1 noiembrie 1903, la Geneva, și a hotărât : Consiliul consideră juste ⁴¹ acțiunile reprezentantului Comitetului Central la congresul Ligii și-l însărcinează să reorganizeze Liga prin introducerea unor noi membri. Valentinov, Ilin, Vasiliev, pentru Efimov – Vasiliev, Ru.

*Publicat în 1904 în broșura
„Comentariu pe marginea proce-
selor-verbale ale Congresului al
II-lea al Ligii din străinătate a
social-democrației revoluționare
ruse”. Geneva*

*Se tipărește după manuscris,
confruntat cu textul broșurii*

DECLARAȚIE CU PRIVIRE
LA RETRAGEREA DIN CONSILIUL PARTIDULUI
ȘI DIN REDACȚIA ORGANULUI CENTRAL ⁴²

Neîmpărtășind părerea lui G.V. Plehanov, membru al Consiliului partidului și al redacției O.C., că în momentul de față o concesie făcută martoviștilor și cooptarea grupului de șase este utilă în interesul unității partidului, declar că renunț la funcția de membru al Consiliului partidului și de membru al redacției O.C.

N. Lenin

1 noiembrie 1903
Geneva.

P.S. Declar însă în mod expres că, pe măsura puterilor mele, voi continua să sprijin prin munca mea noile instituții centrale ale partidului.

Remisă lui Plehanov la 1.XI.1903.

Publicat în 1904, în broșura :
L. Martov. „Lupta împotriva
«stării de asediu» din Partidul
muncitoresc social-democrat
din Rusia”. Geneva

Se tipărește după manuscris

SITUAȚIA BUNDULUI ÎN PARTID

Sub acest titlu, Bundul a publicat traducerea unui articol apărut în nr. 34 al gazetei „Arbeiterstimme“⁴³. Acest articol, anexat la hotărârile Congresului al V-lea al Bundului, constituie, oarecum, un comentariu oficial pe marginea lor. În cuprinsul lui se face încercarea de a expune sistematic toate argumentele care te fac să ajungi la concluzia că Bundul „trebuie să constituie o parte federativă a partidului“. Nu este lipsit de interes să examinăm aceste argumente.

Autorul începe prin a spune că problema cea mai arzătoare care stă în fața social-democrației din Rusia este aceea a unificării. Pe ce baze poate fi înfăptuită ea? Manifestul din 1898⁴⁴ a adoptat principiul autonomiei. Autorul analizează acest principiu și găsește că e în dezacord cu logica, că suferă de contradicții lăuntrice. Dacă prin probleme care privesc în mod special proletariatul evreu înțelegem numai problemele referitoare la mijloacele de agitație (ținându-se seama de limba, psihologia și cultura aparte a evreilor), aceasta va fi o autonomie tehnică (?). Dar o asemenea autonomie înseamnă desființarea oricărei independențe, deoarece de această autonomie se bucură orice comitet de partid, și a echivala Bundul cu comitetele înseamnă a nega autonomia. Dacă însă prin autonomie înțelegem autonomia în unele probleme de program, este absurd să lipsim Bundul de orice independență în celelalte probleme de program; or, independența în problemele de program presupune neapărat reprezentarea Bundului ca atare în organele centrale ale partidului, adică nu autonomie, ci federație. O temelie trainică pentru situația

Bundului în partid trebuie căutată în istoria mișcării revoluționare evreiești din Rusia. Această istorie ne arată că toate organizațiile care activează în rîndurile muncitorilor evrei au fuzionat într-o singură uniune – Bundul – și că activitatea acestuia s-a extins din Lituania în Polonia, iar apoi în sudul Rusiei. Istoria a dărîmat, așadar, toate barierele regionale și a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletariatului evreu. Iată un principiu care, departe de a fi rodul unor exerciții mintale gratuite (?), constituie rezultatul întregii istorii a mișcării muncitorești evreiești : Bundul este unicul reprezentant al intereselor proletariatului evreu. Or, se înțelege, o organizație care reprezintă întregul proletariat al unei naționalități poate intra în partid numai dacă acesta este organizat pe baze federative ; proletariatul evreu este nu numai o parte a familiei mondiale a proletarilor, ci și o parte a poporului evreu, care are o situație specială printre celelalte popoare. În sfîrșit, coeziunea strînsă a diferitelor părți ale partidului își găsește expresia tocmai în cadrul federației, deoarece principala caracteristică a acesteia din urmă este participarea nemijlocită la treburile partidului a fiecăreia dintre părțile lui componente ; toate părțile partidului se simt atunci egale în drepturi. Autonomia însă presupune lipsa de drepturi a părților partidului, indiferență față de treburile comune, neîncredere reciprocă, fricțiuni și ciocniri.

Aceasta este argumentarea autorului, pe care noi am expus-o aproape exclusiv în propriile lui expresii. Ea se reduce la trei puncte : la considerații de ordin general pe tema că autonomia suferă de contradicții lăuntrice și nu este de natură să contribuie la unirea strînsă a diferitelor părți ale partidului ; la învățămintele istoriei, care a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletariatului evreu, și, în sfîrșit, la argumentul că proletariatul evreu este proletariatul unei naționalități care are o situație specială. Autorul vrea să se sprijine deci și pe principii organizatorice generale, și pe învățămintele istoriei, și pe ideea de naționalitate. Autorul se străduiește – trebuie s-o recunoaștem – să examineze problema sub toate aspectele. Și tocmai de aceea expunerea lui scoate în relief într-un mod atît de pregnant poziția adoptată de Bund în problema care ne frămîntă pe toți.

În cazul federației, ni se spune, părțile partidului sînt egale în drepturi și participă nemijlocit la viața întregului partid ; în cazul autonomiei, ele sînt lipsite de drepturi și nu participă, ca părți ale partidului, la viața întregului partid. Acest raționament este pe de-a-ntregul de domeniul absurdităților vădite ; el seamănă, ca două picături de apă, cu raționamentele pe care matematicienii le numesc sofisme matematice și în care – printr-un procedeu în aparență ireproșabil din punct de vedere logic – se demonstrează că doi ori doi fac cinci, că partea este mai mare decît întregul etc. Există culegeri de sofisme matematice de acest fel și ele aduc un anumit folos copiilor de școală. Dar unor oameni care se cred a fi unici reprezentanți ai proletariatului evreu este oarecum jenant să le explici un sofism atît de elementar ca folosirea cu înțelesuri diferite a expresiei „parte a partidului“ în cele două jumătăți ale unuia și aceluiași raționament. Cînd se vorbește de federație, expresia „parte a partidului“ este folosită pentru a desemna o sumă de organizații din diferite localități ; cînd se vorbește de autonomie, aceeași expresie este folosită pentru a desemna fiecare organizație locală în parte. Puneți alături în același silogism aceste noțiuni pretins identice și veți ajunge la concluzia inevitabilă că doi ori doi fac cinci. Și dacă nici acum nu le este clar bundiștilor în ce constă sofismul lor, îi sfătuiesc să arunce o privire în propriul lor statut-maximum și vor vedea acolo că tocmai în cazul federației organizațiile locale comunică cu centrele de partid în mod mijlocit, pe cînd în cazul autonomiei ele comunică în mod nemijlocit. Nu, federaliștii noștri ar face mai bine să nu vorbească de „coeziune strînsă“ ! Cine vrea să răstoarne teza că federația înseamnă *izolarea*, iar autonomia – *fuționarea* părților partidului nu reușește decît să se facă de rîs.

Nu cu mult mai reușită este încercarea de a demonstra „caracterul nelogic“ al autonomiei, în care scop aceasta din urmă este împărțită în programatică și tehnică. Însăși această împărțire este cit se poate de absurdă. De ce să se considere că problemele referitoare la mijloacele speciale de agitație în rîndurile muncitorilor evrei pot fi numite probleme tehnice ? Ce caută aici tehnica, cînd este vorba de particularități de limbă, psihologie și condiții de viață ? Cum se poate vorbi de autonomie în probleme de program atunci cînd e

vorba, bunăoară, de revendicarea egalității cetățenești pentru evrei? Programul social-democrației formulează numai revendicările fundamentale, comune întregului proletariat, indiferent de deosebirile profesionale, locale, naționale, de rasă. Aceste deosebiri fac ca una și aceeași revendicare a deplinei egalități a cetățenilor în fața legii să suscite într-un loc agitația împotriva unei forme de inegalitate în drepturi, în alt loc sau în privința altor grupuri ale proletariatului – agitația împotriva unei alte forme de inegalitate în drepturi etc. Unul și același punct din program se aplică în mod diferit, în funcție de deosebirile în ceea ce privește condițiile de trai, cultura, raportul existent între forțele sociale în diferitele regiuni ale țării etc. Agitația pentru una și aceeași revendicare din program se face prin mijloace diferite, în limbi diferite, ținându-se seama de toate aceste deosebiri. Autonomia în problemele care privesc în mod special proletariatul unei anumite rase, unei anumite națiuni, unei anumite regiuni înseamnă, așadar, că stabilirea revendicărilor speciale în cadrul aplicării programului general, stabilirea mijloacelor de agitație este lăsată la aprecierea organizației respective. Principiile fundamentale generale ale programului și tacticii se stabilesc de către întregul partid, de către instituțiile sale centrale, iar variatele mijloace cu ajutorul cărora aceste principii se aplică în practică și în domeniul agitației se stabilesc de către diferitele organizații de partid subordonate centrului, potrivit cu deosebirile locale, de rasă, naționale, culturale etc.

Se pune întrebarea : ce poate fi neclar în această noțiune de autonomie ? Și nu înseamnă oare să faci scolastică de cea mai pură speță atunci când faci distincție între autonomia în probleme de program și autonomia în probleme tehnice ?

Priviți cum „se analizează din punct de vedere logic“ noțiunea de autonomie în broșura de care ne ocupăm. „Din întregul ansamblu al problemelor care se pun în fața social-democrației – spune această broșură în legătură cu principiul autonomiei care a fost pus la baza manifestului din 1898 – se desprind (sic !!) unele probleme care sînt considerate că privesc în mod special proletariatul evreu... Autonomismul Bundului se termină acolo unde începe domeniul problemelor generale... De aici rezultă dualitatea situației Bundului în partid : în problemele speciale el acționează ca Bund... pe

cînd în problemele generale el își pierde fizionomia și este echivalent cu un simplu comitet de partid..." Programul social-democrat revendică egalitatea deplină a tuturor cetățenilor în fața legii. În aplicarea acestui punct din program, muncitorul evreu din Vilno formulează o anumită revendicare specială, iar muncitorul bașkir din Ufa – una cu totul diferită. Înseamnă oare aceasta că „din ansamblul problemelor” „se separă unele dintre ele”? Dacă revendicarea generală a egalității în drepturi își găsește expresia în formularea unei serii de revendicări speciale privind desființarea unor forme speciale de inegalitate în drepturi, înseamnă oare aceasta că aici problemele speciale se separă de cele generale? Revendicările speciale nu se separă de cele generale, ci se formulează în cadrul aplicării revendicărilor generale ale programului. Revendicarea ce-l privește în mod special pe evreul din Vilno se separă de cea care-l privește în mod special pe bașkirul din Ufa. Generalizarea revendicărilor lor, reprezentarea intereselor lor generale de clasă (iar nu a intereselor speciale, profesionale, de rasă, locale, naționale etc.) este o sarcină a întregului partid, o sarcină a centrului de partid. S-ar părea că lucrurile acestea sînt destul de clare! Și, dacă bundiștii le-au încurcat, aceasta se datorește faptului că în locul unei analize logice ei ne-au dat încă și încă o dată mostre de păcătuire împotriva logicii. Ei n-au înțeles de loc raportul dintre revendicările generale ale social-democrației și cele speciale. Ei și-au închipuit că „din întregul ansamblu al problemelor ce se pun în fața social-democrației se separă unele probleme”, pe cînd în realitate fiecare problemă cuprinsă în programul nostru este generalizarea unei serii întregi de probleme și revendicări speciale; fiecare punct din program este general pentru întregul proletariat, subîmpărțindu-se, totodată, în probleme speciale în funcție de deosebirile existente între proletari în ceea ce privește profesiunea, condițiile de trai, limba etc. etc. Pe bundiști îi jenează caracterul contradictoriu al situației Bundului, dualitatea ei, care constă, zic ei, în faptul că în problemele speciale Bundul acționează ca atare, pe cînd în problemele generale își pierde fizionomia. Dacă ar reflecta puțin asupra acestei chestiuni, ei ar vedea că o „dualitate” asemănătoare există în situația oricărui muncitor social-democrat, fără nici o excepție, care în

problemele speciale acţionează ca reprezentant al unei anumite profesii, ca membru al unei anumite naţiuni, ca locuitor al unei anumite localităţi, iar în problemele generale „îşi pierde fizionomia“ şi nu se deosebeşte cu nimic de *orice alt* social-democrat. Aşa cum este prevăzută în statutul din 1898, autonomia Bundului este întru totul similară cu autonomia Comitetului din Tula, numai că limitele ei sînt oarecum diferite şi ceva mai largi în primul caz în comparaţie cu cel de-al doilea. Şi nimic altceva decît o ineptie patentă este următorul raţionament, în care Bundul contestă justetea unei asemenea concluzii : „Dacă Bundului i se acordă autonomie în unele probleme *programatice*, pe ce teme i se refuză *orice* autonomie în celelalte probleme *programatice* ?“ Acest raţionament, în care problemele speciale sînt opuse problemelor generale în cadrul opoziţiei dintre „unele“ şi „*celelalte*“, este o splendidă mostră de „*analiză logică*“ bundistă ! Oamenilor acestora nu le intră în cap că aceasta înseamnă a opune culoarea, gustul şi mirosul diferit al cîtorva mere *numărului* „*celorlalte*“ mere. Ne permitem să vă asigurăm, domnilor, că nu numai unele mere, ci fiecare măr îşi are gustul, culoarea şi mirosul său specific. Nu numai în „unele“ probleme *programatice*, ci *în toate* aceste probleme, *fără excepţie*, vi se acordă autonomie, domnilor, dar exact în măsura în care este vorba de aplicarea acestor probleme la particularităţile specifice proletarietului evreu. Mein teurer Freund, ich rat' Euch drum zuerst Collegium logicum !*

Al doilea argument al bundiştilor constă în invocarea istoriei, care, pretind ei, a făcut ca Bundul să fie unicul reprezentant al proletarietului evreu.

Această teză este, în primul rînd, inexactă. Insuşi autorul broşurii spune că „activitatea pe care celelalte organizaţii (în afară de Bund) au desfăşurat-o în această direcţie (adică activitatea în rîndurile proletarietului evreu) ori nu a dat rezultate, ori a dat rezultate cu totul neînsemnate“. Reiese, aşadar, că, după cum recunoaşte chiar autorul, o activitate a existat şi, prin urmare, Bundul *nu a fost unicul* reprezentant al proletarietului evreu ; cît priveşte aprecierea rezultatelor acestei activităţi, nimeni, fireşte, nu va pune bază pe aprecie-

* — Cu ntlful sfat al meu vă-ndrum către Collegium logicum !* —
Nota red.

rea făcută chiar de Bund ; în sfârșit, nu e un secret pentru nimeni că Bundul *a căutat să împiedice* activitatea altor organizații în rîndurile proletariatului evreu (e de ajuns să menționăm cunoscutul episod al luptei Bundului împotriva Comitetului din Ekaterinoslav, care se încumetase să lanseze o proclamație către muncitorii evrei ⁴⁶⁾, – prin urmare, chiar dacă rezultatele ar fi într-adevăr cu totul neînsemnate, o parte de vină în această privință îi revine chiar Bundului.

Mai departe. Doza de adevăr pe care o conțin referințele istorice ale Bundului nu dovedește încă nicidecum justetea argumentării lui. Faptele care au avut loc într-adevăr și la care s-a referit Bundul vorbesc nu în favoarea, ci împotriva lui. Ele arată că, în cei cinci ani care au trecut de la primul congres, Bundul a existat și s-a dezvoltat cu totul independent de celelalte organizații ale partidului. În general, legătura efectivă dintre toate organizațiile partidului a fost în acest timp extrem de slabă, dar legătura Bundului cu celelalte părți ale partidului nu numai că era mult mai slabă decît aceea dintre celelalte organizații, dar devenea chiar din ce în ce mai slabă. Istoria organizațiilor din străinătate ale partidului nostru dovedește cît se poate de clar că însuși Bundul *a căutat să slăbească* această legătură. În 1898 membrii Bundului făceau parte din organizația comună de partid din străinătate ; în 1903 ei s-au separat și au format în străinătate o organizație cu totul independentă. Poziția de sine stătătoare și independența Bundului, ca și accentuarea lor treptată, sînt în afară de orice îndoială.

Și ce decurge din acest fapt neîndoielnic ? Bundiștii consideră că din acest fapt decurge necesitatea de a te închina în fața lui, de a i te supune orbește, de a-l ridica la rangul de principiu, la rangul de unic principiu care oferă o bază trainică pentru situația Bundului, de a consfinți acest principiu prin statut, care trebuie să recunoască Bundului calitatea de unic reprezentant al proletariatului evreu în partid. După părerea noastră însă, o astfel de concluzie înseamnă oportunism de cea mai pură speță, „codism“ de cel mai rău soi. Din istoria celor cinci ani de destrămare nu trebuie să deducem necesitatea consfințirii acesteia, ci necesitatea de a-i pune capăt o dată pentru totdeauna. Și ar mai putea oare cineva să tăgăduiască că a fost într-adevăr o pe-

rioadă de destrămare ? În mod de sine stătător și independent s-au dezvoltat în această perioadă *toate* părțile partidului, – înseamnă oare aceasta că de aici trebuie să deducem „principiul“ unei federații între Siberia, Caucaz, Ural, Sudul țării etc. ?? Chiar bundiștii spun că partidul, ca unitate organizatorică a diferitelor lui părți, nu a existat în fapt ; cum se poate atunci ca dintr-o situație creată în condițiile inexistenței partidului să se tragă o concluzie în problema *restabilirii* unității organizatorice ? Nu, domnilor, referirea voastră la istoria perioadei de destrămare, care a creat starea de izolare, nu dovedește absolut nimic altceva decât caracterul anormal al acestei izolări. A deduce un „principiu“ *organizatoric* din cei câțiva ani de *dezorganizare* a partidului înseamnă a proceda la fel cu acei reprezentanți ai școlii istorice care, potrivit cunoscutei observații sarcastice a lui Marx, erau gata să apere cnutul pe motivul că este un cnut istoric ⁴⁷.

Așadar, nici „analiza logică“ a autonomiei și nici referirile la istorie nu pot furniza măcar un simulacru de fundamentare „principlă“ a izolării bundiste. În schimb, argumentul al treilea, în care Bundul invocă ideea de națiune evreiască, are un caracter vădit principlal. Numai că, din păcate, această idee sionistă este cu totul falsă și reacționară prin esența ei. „Evreii au încetat de a exista ca națiune, care este de neconceput fără un teritoriu aparte“ – spune unul dintre cei mai eminenti teoreticieni marxiști, Karl Kautsky (vezi nr. 42 al ziarului „Iskra“ și broșura tipărită după textul apărut în ziar : „Măcelul de la Chișinău și problema evreiască“, pag. 3). Iar recent, examinând problema naționalităților în Austria, același autor, încercând să dea o definiție științifică noțiunii de naționalitate, stabilește două elemente esențiale ale acestei noțiuni : limba și teritoriul („Die Neue Zeit“ ⁴⁸, 1903, nr. 2). Cuvînt cu cuvînt, aceeași teză este afirmată de un evreu francez, radicalul Alfred Naquet, în polemica sa cu antisemiții și cu sioniștii. „Dacă Bernard Lazare – spune el despre acest cunoscut sionist – vrea să se considere cetățean al unui popor aparte, asta-i treaba lui ; eu însă declar că, deși m-am născut evreu..., nu recunosc naționalitatea evreiască..., eu nu am altă naționalitate decât cea franceză... Sînt oare evreii un popor aparte ? Deși într-un trecut foarte îndepărtat ei au fost, fără îndoială, un popor, totuși răspunsul meu la această între-

bare este categoric *negativ*. Noțiunea de popor presupune anumite condiții, care în cazul de față nu există. Un popor trebuie să aibă un teritoriu pe care să se dezvolte, și apoi, în vremurile noastre cel puțin, cât timp o confederație mondială nu a lărgit încă această bază, un popor trebuie să aibă o limbă comună. Evreii nu mai au nici teritoriu, nici limbă comună... Bernard Lazare, desigur, ca și mine, nu știe boabă evreiește, și dacă sionismul și-ar atinge scopul, lui i-ar fi greu să se înțeleagă cu consîngenii săi (congénères) din celelalte părți ale lumii“ („La Petite République“, 24 sept. 1903) ⁴⁹. „Evreii germani și francezi nu seamănă de loc cu evreii polonezi și ruși. Trăsăturile caracteristice ale evreilor n-au nimic care să poarte amprenta naționalității. Dacă ar fi admisibil ca, împreună cu Drumont, să considerăm că evreii constituie o națiune, aceasta ar fi o națiune artificială. Evreul de astăzi este un produs al selecției nefirești căreia i-au fost supuși strămoșii săi în decurs de aproape 18 secole“. Bundiștilor nu le mai rămîne decît să elaboreze ideea că evreii ruși constituie o naționalitate aparte, a cărei limbă este jargonul, iar teritoriul – zona de domiciliere obligatorie.

Cu totul inconsistentă din punct de vedere științific *, ideea că evreii constituie un popor aparte este reacționară prin semnificația ei politică. O dovadă practică incontestabilă în acest sens o constituie faptele îndeobște cunoscute din istoria recentă și din realitatea politică contemporană. În întreaga Europă, prăbușirea rînduieilor medievale și dezvoltarea libertății politice a fost însoțită de emanciparea politică a evreilor, de trecerea lor de la jargon la limba poporului în mijlocul căruia trăiesc și, în genere, de un progres neîndoielnic în procesul asimilării lor cu populația înconjurătoare. Trebuie oare într-adevăr să ne întoarcem iar la teoriile dezvoltării speci-

* Cercetarea științifică contemporană contestă nu numai particularitățile naționale ale evreimii, ci și particularitățile ei de rasă, punînd pe primul plan particularitățile istoriei evreilor. „Se poate spune oare că trăsăturile particulare ale evreimii decurg din caracterul ei de rasă?“ — se întreabă K. Kautsky și răspunde că noi nici nu știm cu precizie ce este în fond rasa. „Noi nu avem nevoie să recurgem la noțiunea de rasă, care, în loc de a da un răspuns adevărat, nu face decît să ridice noi probleme. E de ajuns să urmărești istoria poporului evreu, ca să te lămurești definitiv asupra cauzelor caracterului său“. Și un cunoscător al acestor istorii ca Renan spune: „Trăsăturile specifice ale evreilor și modul lor de viață sînt într-o măsură mult mai mare rezultatul condițiilor sociale (nécessités sociales) care i-au influențat în decursul veacurilor, decît un fenomen de rasă (phénomène de race)“.

face și să declarăm că tocmai Rusia va constitui o excepție, deși, datorită trezirii conștiinței eroice în rîndurile proletariatului evreu din Rusia, mișcarea de eliberare a evreilor este la noi mult mai adîncă și mult mai largă? Se poate susține oare că e pur întîmplător faptul că tocmai forțele reacționare din întreaga Europă, și mai cu seamă din Rusia, se ridică *împotriva* asimilării evreimii și caută să perpetueze izolarea ei?

Problema evreiască *se pune* tocmai astfel : asimilare sau izolare? – și ideea de „naționalitate” evreiască are un caracter vădit reacționar nu numai la adepții ei consecvenți (sioniștii), ci și la aceia care încearcă să împace această idee cu ideile social-democrației (bundiștii). Ideea de naționalitate evreiască contrazice interesele proletariatului evreu, creînd direct și indirect în rîndurile lui o mentalitate ostilă asimilării, o mentalitate de „ghetou”. „Cînd Adunarea națională din 1791 a decretat emanciparea evreilor – scria Renan –, ea s-a ocupat foarte puțin de problema rasei... O înfăptuire a secolului al XIX-lea a fost desființarea tuturor «ghetourilor», și eu nu-i felicit pe cei care vor să le restabilească. Rasa evreiască a adus lumii servicii foarte mari. Asimilată cu diferite națiuni, armonios contopită cu diverse unități naționale, ea va aduce și pe viitor servicii de natura celor care figurează la activul ei în trecut”. Iar Karl Kautsky, referindu-se în special la evreii ruși, se exprimă și mai categoric. Ostilitatea față de păturile alogene ale populației poate fi înlăturată „numai prin aceea că păturile alogene ale populației vor înceta de a fi străine și se vor contopi cu întreaga masă a populației. *Aceasta este unica rezolvare posibilă a problemei evreiești, și noi trebuie să sprijinim tot ceea ce contribuie la înlăturarea izolării evreilor*”. Împotriva acestei unice rezolvări posibile acționează Bundul atunci cînd, în loc de a înlătura, accentuează și consfințește izolarea evreilor prin propagarea ideii de „națiune” evreiască și a proiectului de federație între proletarii evrei și proletarii neevrei. Aceasta este greșeala fundamentală a „bundismului”, care trebuie să fie și va fi îndreptată de reprezentanții consecvenți ai social-democrației evreiești. Datorită acestei greșeli, bundiștii ajung la asemenea lucruri nemaivăzute în rîndurile social-democrației internaționale ca ațîțarea neîncrederii proletarilor evrei față de proletarii neevrei.

vrei, suspectarea acestora din urmă, răspîndirea unor neadevăruri în ceea ce-i privește. Iată, în această privință, o dovadă scoasă din aceeași broșură : „O idee atît de absurdă (ca organizația proletariatului unei întregi naționalități să fie lipsită de dreptul de a avea reprezentanți în organele centrale ale partidului) poate fi propovăduită fățiș numai (rețineți acest lucru !) în privința proletariatului evreu, care, în virtutea destinelor istorice aparte ale poporului evreu, mai este nevoit să lupte pentru egalitate în drepturi(!!) în familia proletariatului mondial“. Recent am întîlnit ceva asemănător într-o foaie sionistă, ai cărei autori tună și fulgeră împotriva „Iskrei“, văzînd în lupta acesteia împotriva Bundului o dovadă că ea nu vrea să recunoască „egalitatea în drepturi“ a evreului cu neevreul. Și acum bundiștii repetă atacurile sioniste ! Ei răspîndesc la adresa noastră lucruri pur și simplu neadevărate, deoarece noi nu „numai“ în privința evreilor, ci și în privința armenilor, gruzinilor etc. „am propovăduit“ „să fie lipsiți de dreptul de a avea reprezentanți“, iar în privința polonezilor am precizat apropierea, unirea, contopirea întregului proletariat care luptă împotriva absolutismului țarist. Doar nu degeaba ne-a atacat cu atîta înverșunare P.P.S. (Partidul socialist polonez) ! A spune că lupta pentru *ideea* sionistă de națiune evreiască, pentru *principiul* federativ de organizare a partidului este „o luptă pentru egalitatea în drepturi a evreilor în familia proletariatului mondial“ înseamnă a degrada lupta, coborînd-o din domeniul ideilor și al principiilor în acela al suspiciunilor și ațîțării, al zgîndăririi unor prejudecăți create în decursul istoriei ; înseamnă a da dovadă de lipsa unor arme cu adevărat ideologice și principiale în lupta pe care o duci.

*

* *

Am ajuns, așadar, la concluzia că atît argumentele logice cît și cele istorice și naționaliste ale Bundului nu rezistă criticii. Perioada de destrămare, accentuînd oscilările din rîndurile social-democrațiilor ruși și izolarea diferitelor organizații, a produs efecte similare și chiar și mai pronunțate în rîndurile bundiștilor. În loc de a adopta lozinca luptei împotriva acestei izolări istoricește create (și accentuate datorită destrămării),

ei au ridicat-o la rangul de principiu, agățându-se în acest scop de sofismele pe tema caracterului lăuntric-contradictoriu al autonomiei, de ideea sionistă de națiune evreiască. Numai recunoașterea hotărâtă și deschisă a acestei greșeli și proclamarea *unei cotituri spre contopire* poate să întoarcă Bundul de pe calea greșită pe care a pornit. Și sîntem convinși că, mai devreme sau mai tîrziu, cei mai buni reprezentanți ai ideilor social-democrate în rîndurile proletariatului evreu vor sili Bundul să părăsească calea izolării și să părăsească pe calea care duce la contopire.

„Iskra” nr. 51 din 22 octombrie 1903

Se tipărește după textul
apărut în ziar

BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI NARODNICISMUL DEZORIENTAT ⁵⁰

De multă vreme marxiștii ruși atrag atenția asupra procesului de degenerare a vechiului narodnicism rus, clasic, revoluționar, proces care se desfășoară neîncetat cu începere din deceniul al 9-lea al secolului trecut. Tot mai slabă devenea credința în structura specifică a gospodăriei țărănești, în obște ca germene și temelie a socialismului, în posibilitatea de a evita calea capitalismului, printr-o revoluție socială imediată, pentru care poporul ar fi deja pregătit. Își păstrasera semnificația politică doar revendicările privitoare la tot felul de măsuri menite să întărească gospodăria țărănească și „mica producție populară” în general. În fond, asta nu mai era nimic altceva decât reformism burghez; narodnicismul se dizolva în liberalism; se crea o orientare liberală-narodnicistă, care nu voia sau nu putea să vadă că măsurile preconizate (toate aceste credite, cooperatii, ameliorări, lărgirea proprietății funciare) nu depășesc cadrul societății burgheze *existente*. Teoriile narodniciste ale domnilor V. V., Nikolai-on și ale numeroșilor lor imitatori nu constituiau decât un paravan cvasiștiințific pentru camuflarea acestui fapt neplăcut, dar cu totul neîndoielnic. Critica marxistă a sfârșit camuflajul, iar influența ideilor narodnice asupra mediului revoluționar rus a început să scadă cu o repeziciune uimitoare. Aceste idei au devenit și în fapt un bun exclusiv al păturii cu care erau înrudite — „societatea” * liberală rusă.

* Aici, ca și în numeroase alte locuri, Lenin folosește cuvântul societate nu în sensul obișnuit, ci într-un sens mai restrâns, înțelegând prin acest termen pătura politică activă din rândurile claselor dominante (burghezia liberală, intelectuali, funcționari din aparatul de stat etc.). — *Nota trad.*

Bernsteinismul vest-european a fost un nou șuvoi care a întărit curentul arătat, modificându-l în același timp. Probabil că nu degeaba se spune că „nimeni nu-i profet în țara sa“. Bernstein n-a avut șansă în propria sa patrie ; în schimb însă, ideile lui au fost „luate în serios“ și aplicate în practică de către unii socialiști din Franța, Italia, Rusia, care au parcurs repede distanța ce separă liberalismul de reformismul burghez. Fecundat de aceste idei, curentul liberal-narodnic de la noi și-a câștigat noi adepți printre exmarxiști și, în același timp, s-a maturizat lăuntric, debarasându-se de unele iluzii primitive și adaosuri reacționare. Bernsteinismul a eșuat în încercările sale de a transforma socialismul ; în schimb, însă, a dat contururi precise noii faze a liberalismului burghez și a scos vălul socialismului de pe fața unor cvasisocialiști.

O extrem de interesantă și instructivă mostră de apropiere și contopire a ideilor oportunistului european cu ideile narodnicismului rus ne oferă articolul d-lui L. „În legătură cu problema agrară“, apărut în nr. 9 (33) al revistei „Osvobojdienie“⁵¹. Este un adevărat articol-program, în care e conștiințios expusă atît concepția generală a autorului cît și aplicarea ei sistematică într-un domeniu concret. Acest articol va constitui un jalon în istoria liberalismului rus, marcînd un mare pas înainte în direcția cristalizării și consolidării lui.

Autorul îmbracă liberalismul său burghez într-un veșmînt cusut după ultimul cuvînt al modei. Repetînd aproape cuvînt cu cuvînt spusele lui Bernstein, el încearcă cu o seriozitate amuzantă să convingă pe cititor că „liberalismul și socialismul nu pot fi nicidecum despărțite unul de altul sau chiar opuse unul altuia : prin idealul lor fundamental, ele sînt identice și de nedespărțit – socialismul nu constituie o amenințare la adresa liberalismului, cum se tem mulți, el vine nu pentru a distruge, ci pentru a înfăptui principiile liberalismului“. Vorba ceea : vrabia mălai visează, iar d-l L. și cei de teapa lui tare ar vrea ca social-democrații să nu se separe de liberali, ca ei să conceapă socialismul „nu în sensul unor dogme date de-a gata și al unor doctrine anchilozate, care au pretenția de a prevedea dinainte întregul mers al dezvoltării istorice...“ (etc. etc. cu totul în spiritul gazetei „Revoluționaia Rossiia“⁵²)..., ci „ca un ideal etic general...“ (pe care, după cum se știe, toți filistinii, inclusiv liberalii, îl consideră

de domeniul lucrurilor irealizabile în această viață pămîntescă, de domeniul vieții de apoi și al „lucrurilor în sine“).

Liberalii, firește, ar vrea – iertați-mi expresia vulgară! – să-și prezinte marfa sub un aspect atrăgător, să identifice liberalismul politic din Rusia cu democratismul social-economic. Ideea aceasta este foarte „binevoitoare“, dar, în același timp, foarte confuză și foarte perfidă. Binevoitoare, fiindcă exprimă bunele intenții ale unei anumite părți a liberalilor de a preconiza largi reforme sociale. Confuză, fiindcă la baza ei stă tendința de a opune liberalismul democratic liberalismului burghez (iarăși cu totul în spiritul gazetei „Revoluționaia Rossiia“¹); autorul, după cît se vede, habar n-are că în orice societate capitalistă nu pot să nu existe anumite elemente *burghezo-democratice* care se pronunță pentru largi reforme democratice și social-economice; asemenea tuturor Millerandilor ruși, autorul ar vrea să pună în aceeași oală reformismul *burghez* și socialismul, conceput, desigur, „nu în sensul unor dogme date de-a gata“ etc. Ideea aceasta, în sfîrșit, este foarte perfidă, fiindcă autorul caută să se încredințeze pe sine și să încredințeze și pe alții că simpatiile pentru reforme – „grija pentru nevoile și interesele poporului, «democratismul» în sensul etic adevărat și înalt al acestui cuvînt“ – de care dă dovadă o anumită parte a liberalilor într-un anumit moment istoric sînt sau pot fi o însușire permanentă a liberalismului în general. Înduioșătoare naivitate. Parcă cine nu știe că orice guvern burghez demisionat, orice „opozitie a Maiestății-Sale“ face întotdeauna paradă de „democratismul“ ei autentic, înalt și etic, atîta timp cît rămîne în opoziție? Burghezia rusă se joacă de-a narodnicismul (și uneori în mod sincer) tocmai pentru că se află în opoziție, pentru că nu a ajuns încă la cirna statului. La viclenele cuvinte de dragoste ale domnilor de la „Osvobođenje“, proletariatul rus va răspunde: pas si bête, messieurs! Nu sînt atît de prost, domnilor, ca să cred așa ceva!

De la considerații generale asupra identității liberalismului cu socialismul, d-l L. trece la teoria generală a problemei agrare. Într-un spațiu de zece rînduri, el desființează marxismul (iarăși și iarăși în spiritul gazetei „Revoluționaia Rossiia“), expunîndu-l în acest scop, după cum se obișnuiește, într-o formă vulgar-simplistă, declarîndu-l necorespunzător

datelor experienței, nedovedit științificește și în genere eronat ! Este extrem de caracteristic că, în sprijinul afirmațiilor sale, autorul nu invocă decît literatura *socialistă* (subliniat de L.) europeană, probabil literatura bernsteiniană. Foarte convingătoare referire. Dacă socialiștii europeni (*europeni !*) încep să gîndească și să raționeze ca burghezii, de ce burghezii ruși să nu se declare și narodnici, și socialiști ? Concepția marxistă asupra problemei țărănești – caută să ne convingă d-l L. –, „dacă ar fi incontestabilă și singura posibilă, ar pune întreaga Rusie a zemstvelor (sic !) într-o situație groaznică, tragică, condamnd-o la inactivitate, dată fiind imposibilitatea dovedită a unei politici agrare progresiste și, în genere, imposibilitatea unei ajutorări raționale, eficace a gospodăriei țărănești“. Argumentul, după cum vedeți, e peremptoriu : *deoarece* marxismul demonstrează imposibilitatea unei prosperități cît de cît durabile a unor pături cît de cît largi ale țărănimii în condițiile capitalismului, *înseamnă* că el pune într-o situație groaznică, tragică, Rusia „zemstvelor“ (nu cumva s-a scris greșit „zemstvelor“ în loc de „moșierilor“ ?), adică Rusia care trăiește tocmai pe seama ruinării și proletarizării țărănimii. Da, da, unul dintre meritele istorice-mondiale ale marxismului este tocmai faptul că a pus o dată pentru totdeauna într-o situație groaznică, tragicomică pe ideologii burgheziei, care se îmbracă în veșmîntul narodnicismului, al democratismului social-economic etc.

Pentru a nu lăsa nerelevantă nici una dintre exhibițiile teoretice ale d-lui L., ne mai rămîne să reproducem următoarea perlă : „Aici (adică în agricultură) – ni se spune – nu există și nu poate să existe progresul automat (!) care este, într-o anumită măsură, posibil în industrie, în funcție de dezvoltarea obiectivă (!) a tehnicii“. Această cugetare arhiprofundă este pe de-antregul împrumutată de la autori din tașma d-lor Kablukov, Bulgakov, E. David e tutti quanti, care în „doctele“ lor lucrări justifică caracterul înapoiat al concepțiilor lor prin starea de înapoiere tehnică, economică și socială a agriculturii. Starea de înapoiere a agriculturii este neîndoielnică, de mult recunoscută de marxiști și pe deplin explicabilă, pe cînd „progresul automat (fie și într-o anumită măsură) în industrie“ și dezvoltarea obiectivă a tehnicii – asta-i curată bază-conic.

Dar în articolul d-lui L. incursiunile în domeniul științei nu sînt decît simple ornamente arhitectonice. Ca un adevărat om politic realist, paralel cu o nemaipomenită confuzie în considerațiile generale, el ne oferă un program practic cît se poate de lucid și de concret. Ce-i drept, el menționează cu modestie – în limbajul său pur cancelarist – că nu intenționează să întocmească un program și că se limitează să-și expună punctul de vedere, dar aceasta nu este decît falsă modestie. În realitate avem în articolul d-lui L. o expunere extrem de amănunțită și completă a programului agrar al liberalilor ruși, căruia nu-i lipsește decît o stilizare și o grupare pe puncte. Programul este conceput într-un spirit consecvent liberal : libertate politică, o reformă fiscală democratică, libertatea deplasării, o politică agrară țărănească-democratică, îndreptată spre democratizarea proprietății funciare. În vederea acestei democratizări, programul cere libertatea de ieșire din obște, transformarea acestora din urmă dintr-o asociație forțată într-o asociație liberă, asemenea oricărei alte asociații economice, democratizarea regimului juridic al arenzii. „Statul“ trebuie să sprijine „trecerea pămînturilor în mîinile maselor muncitoare“ printr-o serie întregă de măsuri, ca : extinderea activității băncii țărănești, etatizarea domeniilor coroanei, „crearea de mici gospodării individuale sau cooperatiste, bazate pe muncă“, în sfîrșit, exproprierea sau rîscumpărarea obligatorie a pămînturilor de care au nevoie țărani. „Firește, această rîscumpărare obligatorie trebuie pusă pe terenul ferm al legalității și încadrată în fiecare caz în parte într-un sistem de garanții sigure“, dar în unele cazuri ea trebuie înfăptuită „aproape (sic !) necondiționat“, de pildă în cazul „pămînturilor rășluite“, care generează relații de tip feudal. În scopul lichidării relațiilor semif feudale, statului trebuie să i se recunoască dreptul de a proceda la exproprierea și la delimitarea forțată a terenurilor respective.

Acesta este programul agrar al liberalilor. O paralelă între el și programul agrar social-democrat se impune de la sine. Asemănarea se manifestă în identitatea tendinței imediate și în similitudinea majorității revendicărilor. Deosebirea se rezumă la următoarele două puncte, care au o importanță cardinală. În primul rînd, înlăturarea rămășițelor feudale (for-

mulată direct, ca țel, în ambele programe) este prevăzută de social-democrați ca o revendicare care trebuie îndeplinită pe cale revoluționară și cu o consecvență revoluționară, pe când liberalii vor s-o îndeplinescă pe cale reformistă și în mod inconsecvent. În al doilea rând, social-democrații subliniază că orînduirea curățită de rămășițele feudale va fi o orînduire burgheză, dezvăluie de pe acum toate contradicțiile ei și caută să lărgească imediat, să facă mai conștientă lupta de clasă care mocnește în adîncurile acestei noi orînduiri și care încă de pe acum răbufnește la suprafață. Liberalii ignorează caracterul burghez al orînduirii curățite de rămășițele iobăgiei, estompează contradicțiile ei, caută să tocească lupta de clasă care mocnește în adîncurile ei.

Să ne oprim asupra acestor deosebiri.

Caracterul reformist și inconsecvent al programului agrar liberal se vede limpede, în primul rând, din faptul că el nu merge mai departe de „răscumpărarea obligatorie“, pe care, de altfel, n-o admite decît „aproape“ necondiționat, — în timp ce programul agrar social-democrat cere ca pămînturile rășluite să fie expropriate, fără despăgubire, de la vechii lor proprietari și admite răscumpărarea numai în cazuri speciale, cu mențiunea că ea urmează să se facă pe seama proprietății funciare nobiliare. Social-democrații nu renunță, după cum se știe *, nici la exproprierea întregului pămînt moșieresc, socotind doar inadmisibilă și aventuroasă includerea în program a unei astfel de revendicări, care nu în toate condițiile este oportună. Chiar de la început social-democrații cheamă proletariatul să facă primul pas revoluționar împreună cu țărăimea înstărită, pentru ca imediat după aceea să meargă mai departe ori împreună cu burghezia țărănească împotriva clasei moșierilor, ori împotriva burgheziei țărănești unite cu clasa moșierilor. Chiar și aici, în lupta împotriva relațiilor semi-feudale, liberalii se tem de inițiativă de clasă și de luptă de clasă. Ei vor să dea reforma pe mîna „statului“ (uitînd caracterul lui de clasă), reprezentat prin organele de autoadministrare și prin comisii „speciale“, punînd pe același plan — ceea ce este cît se poate de caracteristic — exproprierea pă-

* Vezi declarația lui Plehanov în nr. 4 al revistei „Zarea“ și răspunsul meu către X. (Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 221. — Nota red.)

minturilor rășluite și exproprierea de terenuri pentru căile ferate ! Liberalii noștri nici nu și-ar putea exprima sau, mai bine zis, *trăda* mai clar dorința ascunsă de a introduce în noua reformă, în favoarea claselor cîrmuitoare, dispoziții „convenabile“ de felul celor care încadrează pretutindeni și întotdeauna vînzările de pămînt către căile ferate. Și aceasta paralel cu frazele bombastice pe tema înlocuirii politicii agrare aristocratice de castă printr-o politică țărănească-democratică ! Cine vrea să realizeze în fapt o astfel de înlocuire trebuie să facă apel nu la „interesul obștesc“, ci la starea socială asuprită – țărănimia – împotriva celei asupritoare – nobilimea –, trebuie s-o *ridice* pe cea dintîi împotriva celei de-a doua, trebuie să adreseze țărănimii chemarea de a desfășura o activitate revoluționară, iar nu statului îndemnul de a începe o activitate reformatoare. Mai departe. Vorbind despre lichidarea relațiilor semifeudale, liberalii se feresc să precizeze care anume relații vor ei să curețe de iobăgie. D-l L., de pildă, repetă vorbele frumoase ale d-lor Nikolai-on, V. V. etc. despre „principiul recunoașterii dreptului agricultorilor asupra pămîntului muncit de ei“, despre „viabilitatea“ țărănimii, dar trece modest sub tăcere „principiul“ gospodăririi burgheze și al exploatării muncii salariate de către acești țărani viabili. Democrații burghezi nu știu și nici nu vor să știe că înfăptuirea consecventă a democratismului în domeniul agrar înseamnă întărirea și consolidarea inevitabilă tocmai a elementelor mic-burgheze ale țărănimii. În proletarizarea țărănimii, d-l L. (tot după exemplul narodnicilor și în spiritul gazetei „Revoluționnaia Rossiia“) refuză să vadă „un tip de dezvoltare“, explicînd-o prin existența „rămășițelor iobăgiei“ și prin „starea patologică generală a satului“ ! Probabil că după introducerea constituției va înceta la noi creșterea orașelor, exodul sărăcimii satelor, trecerea moșierilor de la gospodăria bazată pe munca în dijmă la cea bazată pe munca salariată etc. ! Descriind binefacerile pe care revoluția franceză le-a adus țărănimii din Franța, d-l L. vorbește patetic despre dispariția anilor de foamete, despre avîntul și progresul agriculturii, dar despre faptul că acesta a fost un progres burghez, bazat pe formarea unei clase „stabile“ de muncitori salariați agricoli și pe mizeria cronică a masei păturilor *de jos*

ale țărănimii, despre aceasta burghezul narodnicizant nu suflă, bineînțeles, nici o vorbă.

Într-un cuvânt, deosebirea dintre programul agrar al d-lui L. și programul agrar social-democrat reproduce în mic, cu o remarcabilă exactitate, toate deosebirile generale dintre programul-minimum al democrației liberale și acela al democrației proletare. Fie că veți lua aceste programe așa cum le formulează teoreticește ideologii respectivi sau așa cum le aplică în practică partidele și curente respective, fie că veți arunca o privire asupra istoriei anului 1848, de pildă, veți vedea tocmai aceste două deosebiri fundamentale dintre formularea liberală și formularea social-democrată a sarcinilor practice imediate : pe de o parte, jumătăți de măsuri reformiste în lupta împotriva rămășițelor iobăgiei și estomparea contradicțiilor de clasă ale societății „moderne“, iar pe de alta – lupta revoluționară împotriva rămășițelor trecutului, în scopul lărgirii, dezvoltării și ascuțirii luptei de clasă pe terenul noii societăți. Firește, aceste deosebiri fundamentale, care țin de însăși natura societății capitaliste în dezvoltare, se manifestă în forme foarte diferite în state naționale diferite și în timpuri diferite. Incapacitatea de a întrezări îndărătul formelor noi și originale „vechea“ democrație burgheză constituie trăsătura caracteristică a ideologilor consecvenți și inconsecvenți ai acesteia. Printre aceștia din urmă, de pildă, nu putem să nu-l socotim pe reprezentantul „narodnicismului dezorientat“ – d-l P. Novobranțev (vezi nr. 32 și 33 ale gazetei „Revoluționnaia Rossiia“), care, în legătură cu atacurile „Iskrei“ împotriva revistei „Osvobojdenie“, ca publicație de clasă a burgheziei, observă ironic : „Curat burghezie !“ „D-l Struve – ne dăscălește cu un aer de superioritate „Revoluționnaia Rossiia“ – este un reprezentant al «intelectualității», iar nu al «burgheziei ca clasă», deoarece el nu grupează și nu antrenează nici un fel de clase sau stări sociale“. Foarte bine, domnilor ! Dar dacă ați aprofunda puțin lucrurile, ați vedea că d-l Struve este un reprezentant al intelectualității *burgheze*. Cît privește burghezia ca clasă, proletariatul rus o va vedea în fața sa pe scena istoriei numai atunci când va exista libertate politică, când guvernul va fi aproape nemijlocit „un comitet“ al uneia sau alteia dintre păturile burgheziei. Și numai niște „socialiști din eroare“ pot să nu știe că este de

datoria lor să deschidă ochii proletariatului asupra burgheziei așa cum se manifestă ea atît în activitatea ei cît și în gîndirea ei, atît în starea ei de maturitate cît și în vîrsta visurilor adolescenței.

Și dacă e vorba de tendințe spre visare, ar trebui să ne ocupăm în mod special de d-l Novobranțev. Dar articolul nostru s-a lungit atît de mult, iar concepția despre lume și vederile agrar-istorice ale d-lui Novobranțev conțin atît de multe lucruri interesante, mai ales în comparație cu cele ale d-lui L., încît sîntem nevoiți să amînăm pentru altă dată discuția pe această temă.

*Scris între 29 octombrie
și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie)
1903*

*Publicat în ziarul „Iskra” nr. 54
din 1 decembrie 1903
Semnat: N. Lenin*

*Se tipărește după textul apărut
în ziar*

CĂTRE REDACȚIA O.C. AL P.M.S.D.R.

Stimate tovarășe ! Vă rog să publicați în „Iskra“ următoarea declarație :

„Cu începere de la 1 noiembrie (st. n.) 1903, N. Lenin nu mai face parte din redacția «Iskrei»“.

Cu salutări social-democrate,
N. Lenin

Scris la 5 (18) noiembrie 1903

*Publicat în 1904 în broșura :
L. Martov. „Lupta împotriva
«stării de asediu» din Partidul
muncitoresc social-democrat din
Rusia“. Geneva*

Se tipărește după manuscris

DECLARAȚIE NEPUBLICATĂ ⁵³

În ședința sa din 27 noiembrie 1903, ținută la Geneva, Comitetul Central al P.M.S.D.R. a adoptat în unanimitate următoarea hotărâre.

Cooptînd pe martoviști ca membri ai redacției, tov. Plehanov a trecut fațiș de partea minorității congresului partidului, minoritate pe care chiar dînsul a caracterizat-o de multe ori, în mod public, ca fiind înclinată spre oportunism și anarhism. Din procesele-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii, lucrul acesta va reieși cu toată claritatea. Această trecere constituie o încălcare directă a voinței congresului partidului, săvîrșită sub influența Ligii din străinătate și în pofida hotărîrii ferm declarate a majorității comitetelor din Rusia ale partidului. Comitetul Central nu poate admite o astfel de încălcare a voinței congresului, cu atît mai mult cu cît, profitînd de demisia tov. Lenin pentru a face acest pas al său, tov. Plehanov a abuzat pur și simplu de încrederea tov. Lenin, care și-a dat demisia în mod condiționat, în interesul instaurării păcii în partid. Or, respingînd ultimatumul din 25 noiembrie ⁵⁴ al C.C., martoviștii au refuzat să accepte pacea și prin aceasta au declarat război.

De aceea C.C. ia pe cale revoluționară în mîinile sale Organul Central al partidului și declară că va lupta din răsputeri pentru ca voința întregului partid, iar nu voința Ligii din străinătate și nici trădarea unei persoane oarecare, să hotărască soarta viitoare a partidului.

Comitetul Central

Scris la 14 (27) noiembrie 1903

Publicat pentru prima oară
în 1923, în „Culegeri din Lenin“,
vol. VII

Se tipărește după manuscris

SCRISOAREA C.C. AL P.M.S.D.R.
 CĂTRE ADMINISTRAȚIA LIGII DIN STRĂINĂTATE,
 CĂTRE GRUPELE DE SPRIJIN ALE PARTIDULUI
 ȘI CĂTRE TOȚI MEMBRII DE PARTID
 AFLAȚI ÎN STRĂINĂTATE ⁵⁵

Tovarăși ! Unirea definitivă a partidului pune acum în fața noastră sarcina imperioasă, arzătoare, de a da o largă dezvoltare muncii din străinătate a social-democrației și de a uni strâns pe toți activiștii care acționează în acest domeniu.

Potrivit statutului partidului (§ 13), întreaga muncă din străinătate a partidului se împarte în două mari domenii, diferite ca tip de organizare. Pe de o parte, munca de propagandă și agitație în străinătate o conduce direct și o centralizează în mâinile sale Liga din străinătate. C.C. va lua toate măsurile pentru a ajuta la centralizarea deplină a acestei munci în mâinile Ligii și pentru a asigura autonomia Ligii în această funcție. Pe de altă parte, în domeniul sprijinirii mișcării din Rusia, Liga acționează numai prin intermediul persoanelor și grupelor anume desemnate de Comitetul Central.

Îndemnînd pe toți membrii Ligii, toate grupele de sprijin și pe toți membrii de partid aflați în străinătate să dea Ligii tot sprijinul în munca ei de propagandă și agitație, C.C. intenționează să-și concentreze acum toate eforturile asupra organizării acestor grupe intermediare, prin mijlocirea cărora trebuie să se efectueze sprijinirea mișcării din Rusia.

Sarcinile ce-i revin în acest domeniu, C.C. le înțelege în felul următor.

Sprijinul ce se acordă din străinătate mișcării din Rusia constă mai ales în 1) trimiterea de activiști revoluționari în Rusia ; 2) trimiterea sumelor de bani strînse în străinătate ; 3) culegerea în străinătate a datelor referitoare la legături conspirative, a știrilor și indicațiilor referitoare la Rusia și

care trebuie să fie imediat transmise în țară pentru a se veni în ajutorul tovarășilor ce activează acolo, pentru a se preîntîmpina eventuale căderi etc. ; 4) trimiterea de publicații de partid în Rusia etc.

Fără a avea pretenția de a epuiza prin această enumerare toate formele sprijinului direct ce se acordă din străinătate mișcării din Rusia, credem totuși că deocamdată e de ajuns să indicăm principalele forme ale acestui sprijin și să adaptăm la aceste forme organizația în curs de croare. Experiența va arăta în ce măsură vor fi necesare pe viitor modificări în această organizație.

Să începem cu trimiterea celor care pleacă să activeze în Rusia. Ar fi de dorit, bineînțeles, ca un număr cît mai mare dintre aceștia să intre în contact direct cu principala agenție din străinătate a C.C., și anume cu cea din Geneva, căpătînd de la ea adrese conspirative, parole, bani și directivele necesare. Dar o serie întregă de persoane care pleacă să activeze în Rusia nu au, desigur, posibilitatea să treacă prin Geneva ; de aceea Comitetul Central intenționează să numească agenți ai săi în toate centrele cît de cît importante din străinătate : Londra, Paris, Bruxelles, Berlin, Viena și altele. Oricine intenționează să plece în Rusia pentru a activa acolo este invitat să se adreseze agentului local al C.C. ; acest agent va lua toate măsurile pentru ca persoana care pleacă să poată ajunge cît mai repede și cu cît mai puține riscuri la locul de destinație, ca primii pași ai celui care pleacă în Rusia să corespundă planului general al C.C. în ceea ce privește repartizarea forțelor și a mijloacelor etc. C.C. speră că Liga din străinătate va da tot concursul acestor agenți ai C.C., de pildă informînd cît mai mulți tovarăși din străinătate asupra funcțiilor acestor agenți, asupra condițiilor în care se poate lua legătură cu ei, ajutînd la o organizare cît mai conspirativă a acestor legături etc.

Deoarece trimiterea de oameni în Rusia din marile centre din străinătate constituie o sarcină foarte importantă și deoarece nu întotdeauna este posibil ca un singur om să cunoască temeinic pe cei care sînt trimiși, C.C. va numi, pe măsura necesității, nu un singur agent, ci un grup de agenți, potrivit § 13 din statutul partidului.

Mai departe. În ceea ce privește trimiterile de bani, ar fi cît se poate de dorit ca colectarea banilor în străinătate să fie complet centralizată în mîinile Ligii, iar administrația Ligii să transmită Comitetului Central sumele colectate. Numai în caz de necesitate va trebui, poate, în funcție de indicațiile experienței, ca anumite sume să fie transmise de secțiile locale ale Ligii direct agenților locali ai C.C., de pildă atunci cînd împrejurări excepționale reclamă acordarea unui ajutor imediat la o evadare, la trimiterea unui om, la trimiterea unui transport de literatură etc. Comitetul Central își exprimă speranța că administrația Ligii va da secțiilor indicații corespunzătoare și va elabora cele mai bune forme de evidență în ceea ce privește colectarea și cheltuirea banilor.

Apoi, toți tovarășii știu, desigur, că de foarte multe ori persoanele care sosesc din Rusia în străinătate aduc știri care ar putea fi de mare folos activiștilor din Rusia, de pildă știri despre proporțiile căderilor, despre necesitatea de a preveni pe anumiți tovarăși dintr-un oraș situat la mare depărtare de locul căderii, despre necesitatea de a folosi în Rusia anumite legături pe care tovarășul fugit sau plecat n-a reușit sau n-a putut să le folosească etc. Firește, pe măsura unificării definitive a întregii munci de partid sub conducerea Comitetului Central, se va ivi tot mai des posibilitatea de a aduna toate aceste legături și indicații chiar în Rusia, și aceasta este singura cale normală și de dorit. În același timp însă este neîndoielnic că mult timp încă vor exista cazuri cînd, din diferite motive, tovarăși fugiți sau plecați legal din Rusia nu vor fi reușit să transmită în Rusia legăturile, așa încît va trebui să fie folosită în acest scop prezența lor în străinătate.

În sfîrșit, Comitetul Central va căuta, bineînțeles, să facă în așa fel încît transportarea literaturii să fie centralizată într-o măsură cît mai deplină în mîinile unui grup special de transport, o parte din membrii căruia se va afla întotdeauna în străinătate. De aceea Comitetul Central va numi agenți speciali pentru conducerea depozitelor de literatură de partid în diferite centre din străinătate, pentru întreținerea de legături cu frontierele etc. Dar, oricît de bine ar fi organizată transportarea literaturii, vor rămîne, firește, întotdeauna anumite lacune, pe care va trebui să le umplem profitînd de ocazii neprevăzute, trimițînd (eventual) geamantane, folosînd

prilejuri favorabile de legături comerciale, de comunicații maritime etc. Toate înștiințările, indicațiile și informațiile în legătură cu toate aceste chestiuni trebuie de asemenea transmise agenților C.C., care vor concentra toate chestiunile de acest fel și vor acționa potrivit planului general și indicațiilor Comitetului Central.

Aducînd la cunoștința administrației Ligii planul său de muncă, C.C. își exprimă convingerea că, la rîndul ei, Liga va da tot concursul agenților din străinătate ai Comitetului Central și va lua, în special, măsurile necesare pentru ca acești agenți să poată cunoaște cît mai larg grupele de sprijin, cercurile de tineret etc. etc.

*Scris nu mai devreme
de 16 (29) noiembrie 1903*

*Publicat pentru prima oară
în 1928, în „Culegeri din Lenin”,
vol. VII*

Se tipărește după manuscris

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIA „ISKREI“ 56

SCRISOARE CĂTRE REDACȚIE

Articolul „Ce nu trebuie făcut?” ridică unele probleme atît de importante și, în momentul de față, atît de arzătoare ale vieții noastre de partid, încît e greu să rezîști dorinței de a răspunde neîntîrziat la amabila invitație a redacției, care oferă ospitalier coloanele organului ei, – greu îndeosebi pentru un colaborator permanent al „Iskrei”, greu mai ales într-un moment ca cel de astăzi, cînd a întîrzia cu votul tău timp de o săptămîină înseamnă, poate, a renunța cu totul să-ți mai dai votul.

Eu însă aș vrea să-mi dau votul consultativ, spre a înlătura unele eventuale și poate chiar inevitabile neînțelegeri.

Aș vrea să spun înainte de toate că, după părerea mea, autorul articolului are de o mie de ori dreptate atunci cînd insistă asupra necesității de a păstra unitatea partidului și de a evita noi sciziuni, – mai ales din cauza unor divergențe care nu pot fi considerate esențiale. Îndemnurile la o atitudine pașnică, tolerantă și concesivă sînt în genere cit se poate de laudabile din partea unui conducător, dar mai ales în momentul de față. A anatemiza sau a exclude din partid nu numai pe foștii economiști, ci și grupulețele de social-democrați care suferă de „oarecare inconsecvență” ar însemna, fără îndoială, a face un pas nechibzuit, un pas atît de nechibzuit, încît înțelegem pe deplin tonul iritat cu care autorul articolului vorbește despre cei care i se par a fi niște rigizi și încăpățînați Sobakevici fără minte, în stare să ceară o astfel de excludere. Ba mai mult chiar : sîntem de părere că atunci cînd vom avea un program al partidului și o organizație de

partid va trebui nu numai să deschidem ospitalier coloanele organului de presă al partidului pentru un schimb de opinii, ci și să dăm posibilitatea de a-și expune sistematic divergențele, fie și neînsemnate, acelor grupuri sau, cum spune autorul, acelor grupulețe care din lipsă de consecvență apără unele dogme ale revizionismului și care, dintr-un motiv sau altul, insistă asupra particularismului și individualității lor de grup. Tocmai pentru a nu fi prea rigizi și mult prea aspri față de „individualismul anarhic”, socotim că este necesar să se facă tot posibilul – mergându-se chiar pînă la unele derogări de la frumoasele scheme ale centralismului și de la principiul respectării necondiționate a disciplinei – pentru a se acorda acestor grupulețe libertatea de a-și expune punctul de vedere, pentru a se da întregului partid posibilitatea de a cîntări cît de profunde sau cît de neînsemnate sînt divergențele, de a stabili unde anume, în ce și *din partea cui anume* se observă o *inconsecvență*.

E timpul, într-adevăr, să ne debarasăm cu hotărîre de tradițiile spiritului sectar de grup și – într-un partid care se sprijină pe mase – să lansăm lozinca categorică : *cît mai multă lumină* ; este necesar ca partidul să știe *totul*, este necesar să i se pună la dispoziție *întregul, absolut întregul material de care are nevoie* pentru a se putea pronunța asupra tuturor divergențelor, recidivelor de revizionism, încălcărilor de disciplină etc. Cît mai multă încredere în judecata de sine stătătoare a întregii mase a activiștilor de partid : ei și numai ei vor ști să modereze inflăcărarea excesivă a grupulețelor care înclină spre sciziune, vor ști, prin înrîurirea lor înceată, neobservată, dar în schimb perseverentă, să le insuflă „libera voință” de a respecta disciplina de partid, vor ști să potolească zelul individualismului anarhic, și, prin simplul fapt al indiferenței lor, vor ști să documenteze, să demonstreze și să scoată în evidență semnificația infimă a divergențelor, pe care elementele pornite pe sciziune caută să le exagereze cît mai mult cu putință.

La întrebarea : „ce nu trebuie făcut ?” (ce nu trebuie făcut în general și ce nu trebuie făcut pentru a nu provoca o sciziune), eu aș răspunde înainte de toate : să nu se ascundă partidului motivele de sciziune care se ivesc și se dezvoltă, să nu se ascundă nimic din împrejurările și întâmplările care pot

constitui asemenea motive. Mai mult chiar, să nu se ascundă nu numai partidului, ci, pe cât posibil, nici publicului larg. Spun „pe cât posibil“, deoarece am în vedere ceea ce trebuie să rămână ascuns în virtutea cerințelor conspirației, dar în sciziunile noastre împrejurările de acest gen au un rol cu totul neînsemnat. O largă publicitate – iată mijlocul cel mai sigur și unicul mijloc de nădejde pentru evitarea sciziunilor care pot fi evitate, pentru reducerea la minimum a răului pe care-l vor pricinui sciziunile devenite azi inevitabile.

Într-adevăr, gândiți-vă bine ce îndatoriri incumbă partidului de pe urma faptului că în prezent el are de-a face cu *masa*, și nu cu diferite cercuri. Pentru a deveni nu numai în vorbe un partid al maselor, trebuie să facem în așa fel încît la întreaga viață a partidului să participe mase din ce în ce mai largi, pe care noi să le ridicăm neconținut de la indiferentism politic la protest și la luptă, de la atitudinea de protest general la adoptarea conștientă a concepțiilor social-democrate, de la adoptarea acestor concepții la sprijinirea mișcării, de la sprijinirea mișcării la activitate în cadrul unei organizații a partidului. Poate fi obținut oare acest rezultat dacă nu introducem cea mai largă publicitate în problemele de a căror rezolvare depinde exercitarea unei înrîuriri de un fel sau altul asupra maselor? Muncitorii vor înceta să ne mai înțeleagă și ne vor părăsi, ca pe un stat-major fără armată, în cazul unor sciziuni pentru divergențe neînsemnate – spune autorul, și are perfectă dreptate. Și pentru ca muncitorii să nu poată înceta să ne înțeleagă, pentru ca experiența lor de luptă și simțul lor proletar să ne învețe cîte ceva și pe noi, „conducătorii“, este necesar ca muncitorii organizați să se deprindă să urmărească motivele de sciziune care se ivesc (motive de acest fel au existat întotdeauna și vor reapare întotdeauna în orice partid de masă), să aibă o atitudine conștientă față de aceste motive, să aprecieze ceea ce se petrece în cutare sau cutare Poșehonie⁵⁷ din Rusia sau din străinătate din punctul de vedere al intereselor întregului partid, al intereselor întregii mișcări în ansamblu.

Autorul are, incontestabil, dreptate atunci cînd subliniază că centrului nostru i se va da mult și i se va cere mult. Așa e. Și tocmai de aceea este necesar ca *întregul partid să-și educe* sistematic, neîncetat și pe îndelete oameni potriviți pen-

tru instituțiile centrale, ca el să vadă în fața lui, ca în palmă, *întreaga activitate* a fiecărui candidat la acest post înalt, ca el să cunoască chiar și particularitățile lor individuale, părțile lor tari și slabe, victoriile și „înfrîngerile“ lor. Asupra unora dintre cauzele acestor înfrîngeri autorul face o scrie de observații remarcabil de subtile și, probabil, întemciate pe o experiență bogată. Și tocmai pentru că aceste observații sînt atît de subtile, este necesar ca de ele să profite întregul partid, ca el să vadă *întotdeauna* fiecare „înfrîngere“, fie și parțială, a unui sau altuia dintre „conducătorii“ lui. Nu există om politic care să nu fi cunoscut în cariera sa înfrîngeri de un fel sau altul, și dacă vorbim serios de influență în masă, de cîștigarea „adeziunii liber consimțite“ a maselor, trebuie să tindem din răspuțeri ca aceste înfrîngeri să nu rămînă tînuite în atmosfera mucegăită a cercurilor și grupulețelor, ca ele să fie aduse în fața judecării generale. Acest lucru pare jenant la prima vedere, iar uneori trebuie să pară „jignitor“ pentru unul sau altul dintre conducători, – dar noi trebuie să învingem acest fals sentiment de jenă ; aceasta este datoria noastră față de partid, față de clasa muncitoare. Prin aceasta și numai prin aceasta vom da întregii masă de activiști influenți ai partidului (iar nu unui cerc sau grupuleț cu o compoziție întîmplătoare) posibilitatea de a-și cunoaște conducătorii și *de a pune pe fiecare dintre ei la locul cuvenit*. Numai o largă publicitate îndreaptă toate devierile rigide, unilaterale, capricioase, numai ea transformă „zizaniile“, uneori absurde și ridicole, ale „grupulețelor“ într-un material folositor și necesar pentru autoeducarea partidului.

Lumină, cît mai multă lumină ! Avem nevoie de o orchestră uriașă ; trebuie să dobîndim experiența necesară pentru a putea repartiza just rolurile în această orchestră, pentru a da unuia sentimentală vioară, altuia furiosul contrabas, pentru a înmîna unui al treilea bagheta de dirijor. Traducă-se deci în fapt minunatul îndemn al autorului ca în coloanele organului de presă și ale tuturor publicațiilor partidului să se ofere ospitalitate tuturor opiniilor ; să judece toți și fiecare conținutul „controverselor și ciorovăielilor“ noastre pentru fiecare „notă“ prea stridentă, după părerea unora, falsă, după părerea altora, forțată, după o a treia părere. Numai în urma mai multor dezbateri deschise de felul acesta se va putea

forma la noi un colectiv de conducători într-adevăr sudat, numai în felul acesta muncitorii vor fi puși în situația de *a nu putea înceta să ne mai înțeleagă*, numai atunci „statul nostru major“ se va sprijini efectiv pe adeziunea *liber conșimțită și conștientă* a unei armate care, urmîndu-și statul-major, îl va îndruma totodată !

Lenin

„Iskra“ nr. 53 din 25 noiembrie
1903

Se tipărește după textul apărut
în ziar

DE CE M-AM RETRAS DIN REDACȚIA „ISKREI“ ? *

SCRISOARE CATRE REDACȚIA „ISKREI“ **

Aceasta nu e nicidecum o întrebare care mă privește personal. Este o întrebare care privește relațiile dintre majoritatea și minoritatea congresului partidului nostru și la care eu sînt obligat să dau un răspuns imediat și deschis, nu numai pentru că delegații din rîndurile majorității mă interpelează din toate părțile, ci și pentru că articolul „Congresul nostru“, publicat în nr. 53 al „Iskrei“, a prezentat într-o lumină *cu totul falsă* acea divizare nu prea adîncă, dar cu efecte extrem de dezorganizatoare, a iskriștilor la care a dus congresul.

Articolul expune lucrurile în așa fel, încît, chiar dacă cauți cu lupa, nu poți găsi în el *nici măcar o singură* cauză cu adevărat serioasă a divizării, măcar o umbră de explicare a unui fenomen ca modificarea componenței redacției O.C., măcar o urmă de motive care să explice retragerea mea din acest colegiu. Divizarea noastră se datorește divergenței de păreri în problema organizării centrelor partidului, spune autorul articolului, în problema relațiilor dintre O.C. și C.C., a modului în care trebuie înfăptuit centralismul, în problema limitelor și a caracterului centralizării posibile și folositoare, a caracterului dăunător al formalismului birocratic.

Așa să fie oare ? Nu s-au produs oare între noi *divergențe de păreri* în problema componenței centrelor, în problema dacă este admisibil ca cei nemulțumiți de componența aleasă la congres să boicoteze aceste centre, să dezorganizeze munca practică, să modifice hotărîrile congresului partidului pentru

* Această scrisoare a fost trimisă de mine redacției „Iskrei“ îndată după apariția nr. 53 al ziarului. Deoarece redacția a refuzat s-o publice în nr. 54, mă văd nevoit s-o public în foaie volantă.

a face pe placul unui *cerc* de social-democrați din străinătate, și anume pe placul majorității Ligii ?

Știți foarte bine, tovarăși, că tocmai așa s-au petrecut lucrurile. Dar marea majoritate a celor mai activi și mai influenți activiști de partid nu o știu încă, și de aceea socot necesar să schițez sumar faptele esențiale, – sumar, fiindcă, judecând după înștiințarea apărută în nr. 53 al „Iskrei“, în curînd vor fi publicate materialele complete referitoare la istoricul divergențelor noastre⁵⁰.

La congresul nostru, așa cum arată, pe bună dreptate, atît autorul articolului de care ne ocupăm cît și delegația Bundului în darea ei de seamă recent apărută, „iskriștii“ au avut o majoritate considerabilă – după calculele mele, circa $\frac{3}{5}$ din voturi chiar și înainte de plecarea delegațiilor Bundului și ai grupului „Rabocce Delo“. În prima jumătate a congresului, acești iskriști au mers solidar împreună împotriva tuturor antiiskriștilor și a iskriștilor inconsecvenți. Efectele acestei solidarități s-au manifestat deosebit de vizibil în cele două incidente din prima jumătate a congresului, a căror cunoaștere este necesară pentru înțelegerea dezbinării noastre, și anume incidentul cu Comitetul de organizare și incidentul cu egalitatea limbilor (în cazul din urmă, majoritatea compactă a iskriștilor s-a redus o singură dată de la $\frac{3}{5}$ la $\frac{1}{2}$). În a doua jumătate a congresului, iskriștii *au început* să se dezbine și la sfîrșitul lui au rămas *definitiv* dezbinați. Controversele în jurul paragrafului 1 din statutul partidului și în jurul alegerii centrelor arată limpede caracterul acestei dezbinări : minoritatea iskriștilor (în frunte cu Martov) grupează treptat în jurul ei tot mai mulți neiskriști și tot mai multe elemente șovăielnice, opunîndu-se majorității iskriștilor (printre care erau Plehanov și cu mine). În problema paragrafului 1 din statut, această grupare nu se cristalizase încă în forme definitive, dar, cu toate acestea, voturile bundiștilor și două din cele trei voturi ale rabocedelților dau precumpănire minorității iskriștilor. La alegerea centrelor, majoritatea iskriștilor (în urma plecării de la congres a celor cinci voturi bundiste și a două voturi rabocedelțiste) devine majoritatea congresului partidului. Și *abia în acest moment se produce între noi o dezbinare* în adevăratul sens al acestui cuvînt.

Ne desparte, în primul rînd, problema componenței Comitetului Central. Imediat după incidentul cu Comitetul de organizare, chiar la începutul congresului, iskriștii discută cu aprindere candidaturile unor membri (*și nemembri*) ai acestui comitet în alegerile pentru Comitetul Central, iar la adunările neoficiale ale organizației „Iskrei”, după îndelungate și aprinse dezbateri, resping, cu nouă voturi contra patru și trei abțineri, una din candidaturile susținute de Martov ; a fost acceptată, cu zece voturi contra două și patru abțineri, o listă de cinci, în care, *la propunerea mea*, au fost introduși un lider al elementelor neiskriste și un lider al minorității iskriștilor⁶⁰. Dar minoritatea cere insistent să i se dea trei locuri din cinci, și din această cauză suferă un eșec total la congresul partidului. Cu rezultate similare se soldează marea bătălie dată la congres în jurul problemei confirmării vechiului grup de șase sau a alegerii unui nou grup de trei în redacția Organului Central*.

Abia din acest moment dezbinarea devine atît de profundă, încît te face să te gîndești la sciziune ; abia din acest moment, minoritatea (care se transformă acum într-o adevărată minoritate „compactă”) începe să practice o abținere de la vot nemaivăzută la un congres al partidului. Și această dezbinare devine tot mai adîncă după congres. Minoritatea nemulțumită trece la o acțiune de boicot care durează luni de-a rîndul⁶¹. Că acuzațiile de formalism birocratic, acuzațiile că se cere o supunere necondiționată, mecanică și celelalte acuzații ridicole apărute pe acest teren nu reprezintă deoît o încercare de a da vina pe altul, este un lucru cît se poate de clar și îndeajuns de bine ilustrat fie și de următorul caz tipic. Noua redacție (adică Plehanov și cu mine) invită pe toți redactorii vechi să colaboreze, îi invită la început, firește, fără „formalism”, în mod verbal. Invitația este refuzată. Atunci trimitem „o hîrtie”

* Date fiind nesfîrșitele tălmăciri și răstălmăciri stîrnite de acest faimos „grup de trei”, țin să observ chiar acum că încă cu mult înainte de congres toți tovarășii cît de cît apropiați cunoșteau comentariul meu la proiectul de ordine de zi a congresului. În acest comentariu, care a circulat în manuscris la congres, se spune : „Congresul alege trei persoane în redacția O.C. și trei în C.C. Aceste șase persoane *laolaltă*, cu o majoritate de $\frac{2}{3}$, completează, dacă este nevoie, efectivul redacției Organului Central și al Comitetului Central prin cooptare și prezintă congresului raportul corespunzător. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacția Organului Central și de către Comitetul Central”.

(birocrați !) „stimaților tovarăși“, rugîndu-i în general să colaboreze și în special să-și expună divergențele în coloanele publicațiilor redactate de noi. Drept răspuns primim o declarație „formală“ prin care se refuză orice colaborare la „Iskra“. Luni de-a rîndul nimeni dintre neredactori nu colaborează la „Iskra“. Raporturile devin exclusiv formal-birocratice, dar din a cui „inițiativă“ ?

Încep să apară publicații editate fără știrea instituțiilor centrale și care inundă străinătatea, sînt trimise comitetelor, iar în parte încep acum să revină din Rusia în străinătate. Raportul delegatului din Siberia, scrisoarea lui — n despre lozincile „opoziției“ broșura lui Martov „Încă o dată în minoritate“ sînt pline de amuzante acuzații la adresa lui Lenin, care este învinuit de tendințe spre „autocrație“, de instaurarea unui regim robespièrrean de execuții (sic !), de punerea la cale a înmormîntării politice a unor vechi tovarăși (adică faptul că n-au fost aleși în centre este o înmormîntare !) etc. Prin însăși logica lucrurilor, opoziția este împinsă să caute divergențe „principiale“ în problema organizatorică care fac imposibilă orice activitate comună. Cu deosebită înverșunare îl scarmănă ei, cu această ocazie, pe faimosul „al cincilea membru“ din Consiliul partidului. În toate scrierile menționate, Consiliul este înfățișat ca un truc diplomatic sau ca o scamatorie a lui Lenin, ca un instrument cu ajutorul căruia Organul Central din străinătate să poată strînge în chingi Comitetul Central din Rusia, adică exact așa cum prezintă lucrurile și delegația Bundului în darea ei de seamă asupra lucrărilor congresului. Este de prisos să mai arătăm că această divergență principială nu-i decît un moft, ca și faimosul formalism birocratic : într-adevăr, al cincilea membru este ales de congres ; totul se reduce deci la găsirea unei persoane care să se bucure de maximum de încredere din partea majorității ; iar voința majorității congresului partidului se va manifesta întotdeauna, oricare ar fi organizarea centrelor de partid, prin alegerea unor anumite persoane.

Cît de larg au fost răspîndite în străinătate toate aceste scrieri se vede din faptul că pînă și bietul Parvus s-a crezut obligat să pornească la luptă împotriva tendinței de a concentra toate firele într-o singură mînă și de a „comanda“ (sic !) pe muncitori de undeva de la Geneva („Aus der Weltpolitik“⁶²,

V. Jahrg., nr. 48, 30. XI. 1903). Va mai trece o lună, două, și atunci noul nostru adversar al autocrației va citi procesele-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii și se va convinge că este ușor să devii ridicol dacă iei de bun orice Parteiklatsch *.

Apogeul ostilităților opoziției împotriva centrelor a fost atins la congresul Ligii. Din procesele-verbale ale acestuia din urmă cititorii vor vedea dacă au avut sau nu dreptate aceia care l-au calificat drept arenă de răfuială pentru înfringerea suferită la congresul partidului, dacă în atacurile opoziției a fost ceva care a obligat Comitetul Central să ia măsuri cu totul excepționale (cum s-a exprimat însuși Comitetul Central atunci când schimbarea componenței redacției a creat speranța unei restabiliri a păcii în partid)⁶³. Rezoluțiile acestui congres arată ce caracter au divergențele „principiale” în problema birocratismului autocrat.

După congresul Ligii, atmosfera de sciziune a devenit atât de amenințătoare, încît Plehanov a hotărît să coopteze vechea redacție. Eu prevedeam că opoziția nu se va mulțumi cu atîta și eram de părere că o hotărîre a congresului partidului nu poate fi modificată pentru a se face pe placul unui *cerc*. Dar am socotit că este și mai puțin admisibil să stau în calea unei eventuale instaurări a păcii în partid și de aceea m-am retras din redacție după apariția nr. 51 al „Iskrei”, declarînd, totodată, că nu refuz să colaborez și că nu insist nici măcar asupra publicării declarației mele de retragere, dacă în partid se va instaura o atmosferă de bună înțelegere. Opoziția a cerut (nu schimbarea sistemului inexistent al birocratismului, formalismului, autocrației, al constrîngerii mecanice etc., ci) restabilirea vechii redacții, cooptarea în Comitetul Central a unor reprezentanți ai opoziției, două locuri în Consiliu și recunoașterea valabilității congresului Ligii. Comitetul Central a propus să se asigure pacea, consimțînd să fie cooptați doi membri în C.C., să se cedeze un loc în Consiliu, iar reorganizarea Ligii să se facă treptat. Opoziția a respins și aceste condiții. Redacția a fost cooptată, dar problema păcii a rămas deschisă. În această stare se aflau lucrurile la apariția nr. 53 al „Iskrei”.

* — birfeală de partid. — Nota trad.

Este în afară de orice îndoială că partidul vrea pace și activitate pozitivă. Dar articole ca „Congresul nostru” împiedică instaurarea păcii, împiedică prin faptul că fac aluzii și ridică frânturi de probleme care sînt de neînțeles și care nu pot fi înțelese fără o expunere completă a tuturor peripețiilor dezbinării, împiedică prin faptul că aruncă vina unui cerc din străinătate în spinarea centrului nostru practic, care este ocupat cu munca grea și anevoioasă a unificării efective a partidului și care, chiar și fără aceasta, a întîmpinat și întîmpină prea multe piedici în calea înfăptuirii centralismului. Comitetele din Rusia luptă neîncetat împotriva activității dezorganizatoare a minorității și împotriva boicotului practicat de ea. Rezoluții în acest sens au și fost trimise de comitetele organizațiilor P.M.S.D.R. Petersburg, Moscova, Nijni-Novgorod, Tver, Odesa, Tula, precum și de Uniunea din nord a P.M.S.D.R.

Să terminăm o dată cu ciorovăielile publicistice din străinătate ! Pentru practicienii din Rusia, ele trebuie să constituie acum un exemplu de „*ceea ce nu trebuie făcut*” ! Iar redacția Organului Central al partidului să adreseze tuturor chemarea de a înceta orice boicot, ori de unde ar veni el, de a lucra în bună înțelegere sub conducerea Comitetului Central al partidului !

*
* *
*

Dar deosebirea de nuanțe dintre iskriști ? – va întreba cititorul. În primul rînd, vom răspunde noi la aceasta, deosebirea constă în aceea că, după părerea majorității, oricine poate și este dator să-și susțină în partid părerile, independent de modificarea componenței centrelor. Intrînd în partid, orice cerc, fie și al rabocodclților, are dreptul să revendice posibilitatea de a-și exprima și susține părerile, dar nici un cerc, fie și de generali, nu este în drept să ceară reprezentarea în centrele de partid. În al doilea rînd, deosebirea constă în aceea că, după părerea majorității, vina formalismului și a birocratismului cade asupra aceluia care, prin refuzul său de a activa sub conducerea centrelor, a îngreuiat posibilitatea unei conduceri neformaliste a muncii. În al treilea rînd, eu nu cunosc

decît o singura divergență principială în problemele organizatorice, și anume aceea care și-a găsit expresia în dezbaterile pe marginea paragrafului 1 din statutul partidului. Cînd vor apărea procesele-verbale ale congresului, vom căuta să revinem la această chestiune. Vom arăta atunci că, dacă formularea lui Martov a fost adoptată cu voturile elementelor neiskriste și cvasiiskriste, aceasta nu este ceva întîmplător, ci se datorește faptului că ea înseamnă un pas spre oportunism, și vom arăta că acest pas apare și mai limpede în scrisoarea lui — n și în broșura „Încă o dată în minoritate” *. Procesele-verbale vor arăta că în fapt este inexactă părerea autorului articolului „Congresul nostru” că „polemica iscată la discutarea statutului partidului s-a concentrat aproape exclusiv asupra problemei organizării instituțiilor centrale ale partidului”. Dimpotrivă, singura controversă cu adevărat principială care a despărțit într-un mod cît de cît precis ambele „părți” (adică majoritatea și minoritatea iskriștilor) a fost controversa în jurul paragrafului 1 din statutul partidului. Cît privește controversele în jurul componenței Consiliului, al cooptării în centre etc., ele n-au fost decît controverse între diferiți delegați, între mine și Martov etc. ; ele se refereau la detalii relativ foarte neînsemnate și nu provocau vreun mod anumit de grupare a iskriștilor, care prin votul lor corectau excesul de zel cînd al unuia, cînd al celuilalt dintre noi. A reduce la aceste controverse izvorul divergențelor în problemele privind mijloacele de înfăptuire a centralismului, limitele și caracterul lui etc. înseamnă pur și simplu a înfățișa într-o lumină favorabilă poziția minorității, cît și metodele folosite de ea în lupta pentru modificarea componenței centrelor ; iar această luptă este singura cauză care a provocat între noi o dezbinare în întregul deplin al acestui cuvînt.

Scris între 25 și 29 noiembrie
(între 8 și 12) decembrie 1903

Publicat în foaie volantă în decembrie 1903
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul fott
volante

* Atunci vom cere, de asemenea, să ni se explice ce vrea să spună autorul articolului „Congresul nostru” acolo unde vorbește de nemeritată lipsă de atenție față de neiskriști, de discrepanța dintre prevederile riguroase ale statutului și raportul real de forțe în partid. La ce se referă aceste cuvinte ?

NOTĂ CU PRIVIRE LA POZIȚIA NOII „ISKRE“

Ceea ce mă revoltă în mod deosebit în poziția pe care a adoptat-o acum „Iskra“ „martovistă“ este *minciuna și falsitatea lăuntrică*, încercările de a ocoli fondul lucrurilor, de a falsifica opinia publică a partidului și hotărîrea partidului, încercările de a *substitui* noțiuni și fapte. Și numai prin necunoașterea lucrurilor, cred, se explică obtuzitatea, indiferența și insensibilitatea manifestate de unii tovarăși față de această minciună. Necunoașterea se combate cu ajutorul lămuririi, și eu nu voi renunța în nici un caz la intenția mea de a lămuri întreaga chestiune într-un mod cît mai amănunțit (la nevoie, cu *toate* documentele) într-o broșură specială, de care mă voi apuca îndată după apariția proceselor-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii, adică foarte curînd ⁶⁴.

Principalul *truc* cu ajutorul căruia martoviștii *păcălesc* partidul (înșelîndu-se poate, și chiar probabil, pe ei înșiși mai întîi de toate, pentru că sînt niște *isterici*) este, în primul rînd, *substituirea* adevăratelor izvoare și cauze ale dezbinării produse între iskriști, iar în al doilea rînd *substituirea* noțiunilor de spirit de cerc și dezorganizare, de sectarism și partinitate.

Prima substituie constă în faptul că ei prezintă drept divergență „principială“ acel, în fond, *schimb de epitete* jignitoare care a avut loc între cele două părți, după congres, în timpul luptei dintre centre și opoziție. Schimbul de epitete jignitoare își găsisese expresie în faptul că opoziția numea pe cei din majoritate autocrați, formalști, birocrați etc., iar majoritatea numea pe cei din opoziție *pișicheri isterici*, partid de miniștri debarcați sau de scandalagii isterici (vezi congresul

Ligii). Iată însă că acum, în Organul Central, o *singură* parte a acestor „complimente” reciproce este înfățișată ca divergență *principială* ! Nu este oare aceasta o mîrșăvie ?

În realitate, dezbinarea se datorește exclusiv faptului că *martoviștii au făcut o cotitură în direcția mlaștinei*. Această cotitură s-a manifestat limpede la congres în legătură cu § 1 din statut, precum și în felul cum s-au grupat voturile la alegerea centrelor. *Această* divergență, neîndoielnic *principială* într-o anumită măsură, este ocolită și trecută sub tăcere.

A doua substituie constă în aceea că, *dezorganizînd* timp de *trei luni* întregul partid și întreaga muncă, în dorința de a-și promova interesele de *cerc*, de a se strecura în centrele de partid (căci nimeni nu îngrădea o polemică în fond și libertatea de exprimare a opiniilor ; dimpotrivă, martoviștii au fost invitați și rugați să scrie), acum, după ce s-au strecurat în redacție pe ușa din dos, martoviștii recurg la o substituie, aruncînd majorității acuzații ridicole de formalism dezorganizator, de burocratism etc. și *trecînd sub tăcere* boicotul lor, tendința lor de a se strecura în centrele de partid etc. Nu este oare aceasta o mîrșăvie ? Una din două : ori *dăm uitării* toată „ciorovăiala”, și atunci să nu se vorbească *de loc* despre ea, să nu se tolereze în coloanele Organului Central nici o *reminiscență de ciorovăială*, căci zarva pe tema burocratismului nu este altceva decît o *reminiscență* a tendinței meschine de a se strecura în centrele de partid, – ori punem problema dezbinării, și atunci *să scoatem la iveală* totul.

Scris în a doua jumătate a lunii
decembrie 1903

Publicat pentru prima oară
în 1929, în „Culegeri din Lenin”,
vol. X

Se tipărește după manuscris

CĂTRE MEMBRII PARTIDULUI ⁶⁵

Cerc sau partid ? – iată problema pe care a pus-o în discuție Organul nostru Central.

Socotim că punerea în discuție a acestei probleme este cit se poate de oportună. Invităm redacția Organului nostru Central să arunce înainte de orice o privire asupra ei însăși. Ce este această redacție ? Un cerc de persoane care au stat împreună un număr de ani și care prin boicot, dezorganizare și amenințare cu sciziunea au reușit să se strecoare acum în redacție, ori un organ format din activiști de partid ?

Să nu încercați să vă eschivați de la această întrebare, invocând argumentul că ați fost cooptați în mod legal, în conformitate cu statutul. Nu punem la îndoială valabilitatea cooptării, dar vă invităm să nu vă mărginiți la aspectul formal, ci să răspundeți la fondul întrebării noastre. Vrem un răspuns care să nu se limiteze la aspectul juridic al chestiunii, ci un răspuns politic. Vrem să căpătăm acest răspuns tocmai de la voi, domnilor „redactori” nealeși de congres și nedeseamnați de partid, iar nu de la tov. Plehanov, care poate că nici nu a avut altă ieșire decît să vă coopteze pentru a evita o sciziune.

Un cerc, sau un organ format din activiști de partid ?

Dacă este un cerc, ce rost are această ipocrizie și aceste mincinoase fraze despre un așa-zis partid ? N-ați destrămat oare în fapt acest partid, batjocorindu-i instituțiile și statutul săptămîni și luni de-a rîndul ? N-ați rupt oare în fapt hotărîrile Congresului al II-lea al acestui partid, n-ați împins oare

lucrurile la sciziune, n-ați refuzat oare să vă supuneți Comitetului Central și Consiliului, nu vă puneți oare în afara partidului atunci când spuneți că pentru voi congresele partidului nu sînt literă de evanghelie, adică nu sînt obligatorii? Voi călcați în picioare instituțiile și legile partidului și, în același timp, vă delectați cu titulatura de „Organ Central al partidului”!

Dacă însă sînteți activiști de partid, nu credeți oare că este cazul să explicați acestui partid de ce și în numele cărui scop persoane nedesemnate de congres au căutat să obțină locuri într-o instituție centrală a partidului? Poate că în numele „continuității tradiției” vechiului cerc de familie al redactorilor? Iar oamenii care la congresul Ligii au adoptat rezoluții cu privire la această filistină „continuitate” vor acum să ne prostească cu vorbăria despre partid! Dar aveți voi oare dreptul să vorbiți acum despre partid?

Voi numiți formalști pe cei care se sprijină pe hotărârile formale ale Congresului al II-lea, pentru că vreți să mușamalizați și să escamotați faptul că *ați înșelat încrederea* tovarășilor, care toți pînă la unul și-au promis de foarte multe ori unul altuia să respecte hotărârile congresului. Nu vă supuneți hotărârilor formale atunci când nu vă convin, dar în același timp vă sprijiniți, fără pic de jenă, pe drepturile formale ale Ligii atunci când ele vă convin, vă sprijiniți pe hotărârile formale ale Consiliului partidului după ce ați reușit să vă strecurați, în pofida voinței partidului, în acest for superior al său!

Voi numiți birocrați pe cei care ocupă o funcție de partid prin voința congresului partidului, și nu din capriciul unui cerc de publiciști din străinătate. Voi vreți să camuflați astfel faptul, neplăcut pentru voi, că de spiritul birocrațismului, al carierismului și al goanei după titluri s-au dovedit a fi pătrunși oamenii care au fost literalmente incapabili să activeze în partid altfel decît în cadrul instituțiilor sale centrale. Da, comportarea voastră ne-a arătat într-adevăr cît se poate de limpede că partidul nostru este bolnav de un birocrațism care pune postul mai presus de muncă, care nu se dă în lături de la boicot și dezorganizare atunci când e vorba de a cuceri un post.

Voi calificați drept pur mecanică o hotărîre adoptată cu majoritate de voturi de către congresul partidului, dar nu vi se par pur mecanice și scandaloase metodele de luptă folosite în coloniile din străinătate și la congresul Ligii, metode care v-au adus rușinoasa victorie asupra redacției Organului Central al partidului nostru ! Voi nu găsiți fariseice asigurările cu privire la recunoașterea partidului de către oameni care au urmărit și au obținut să conducă Organul Central al partidului, cu toate că ei reprezintă *minoritatea* congresului partidului !

Și aceste fățarnice eforturi de a prezenta în culori trandafirii comportarea voastră nedemnă, antipartinică, această propovăduire a anarhiei, această batjocură la adresa congresului partidului, această justificare oportunistă a filistinismului și a spiritului de cerc, voi le numiți noul vostru punct de vedere organizatoric !

Tovarăși ! Acela care privește cu seriozitate calitatea sa de membru de partid, trebuie să protesteze cu hotărîre și să pună capăt acestei situații intolerabile ! Acela care privește cu seriozitate cei trei ani de activitate a „Iskrei“ și congresul de partid pregătit de ea, congres care a exprimat voința social-democraților cu adevărat principial convinși și cu adevărat activi din Rusia, nu va permite unui cerc din străinătate să calce în picioare tot ce a făcut acest congres al partidului.

Una din două.

Ori nu avem partid, ceea ce înseamnă că ne aflăm la discreția cercului de publiciști, de redactori din străinătate, respins de congresul nostru, — și atunci jos cu aceste vorbe ipocrite despre partid, cu aceste false denumiri de publicații, organe și instituții „de partid“. Noi nu sîntem socialiști-revoluționari, n-avem nevoie de decoruri pictate. Partidul proletariatului cere adevărul. Partidul proletariatului cere demascarea necruțătoare și deschisă a învechitului spirit de cerc. Să avem curajul să recunoaștem că partidul nu există, și să reluăm de la capăt, de la primele începuturi, munca pentru făurirea și consolidarea unui partid real. Pe noi nu ne îngrijorează victoria vremelnică a spiritului de cerc, noi credem și știm că proletariatul rus conștient va ști să-și făurească un partid în fapt, iar nu un partid în vorbe, un partid care să

existe sub forma unor instituții cu adevărat de partid, iar nu sub forma unor false denumiri.

Ori avem un partid, – și atunci jos cu toate interesele de cerc, jos cu adunările de scandalagii din străinătate ! Atunci să plece imediat din redacția *partidului* nostru persoanele pe care congresul partidului nu le-a numit în acest post. Atunci să fie restabilită, în componența aleasă de congres, redacția Organului Central. Atunci organul de presă al partidului *nostru* să propage concepțiile majorității partidului, să susțină organizația și instituțiile partidului, iar nu să le calce în picioare.

Jos cu spiritul de cerc și, înainte de toate, afară cu el din redacția organului de presă al partidului nostru !

Jos cu dezorganizatorii !

Trăiască partidul proletar, care știe să respecte în fapt hotărârile congresului partidului, care știe să respecte disciplina de partid și organizația de partid !

Jos cu vorbăria fariseică și cu falsele denumiri !

Scris între 4 și 10 (17 și 23)
ianuarie 1904

Publicat pentru prima oară
în 1929, în „Culegeri din Lenin“,
vol. X

Se tipărește după manuscris

*CONSILIUL P.M.S.D.R.**15—17 (28—30) IANUARIE 1904 ***

Publicat (parțial) în 1904, în broșura : N. Șahov : „Lupta pentru congres”, Geneva

Publicat pentru prima oară în întregime în 1929, în „Culegeri din Lenin”, vol. X

Proiectele de rezoluții se tipăresc după manuscrise ; cuvântările — după textul proceselor-verbale (cu îndreptările făcute de V. I. Lenin)

1

OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI

15 (28) IANUARIE

Lenin cere cuvântul la ordinea de zi și, obținându-l, propune să se discute măsurile care ar putea contribui la restabilirea păcii în partid și a unor relații normale între membrii de partid cu vederi diferite.

2

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MĂSURILE
PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID,
PREZENTAT LA 15 (28) IANUARIE

Avînd în vedere caracterul și formele de manifestare ale dezbinării produse între membrii de partid în legătură cu Congresul al II-lea ordinar, Consiliul partidului consideră că este imperios necesar să adreseze tuturor membrilor de partid chemarea de a lucra laolaltă, în bună înțelegere, sub conducerea ambelor instituții centrale ale partidului: Organul Central și Comitetul Central.

Momentul istoric prin care trece Rusia – creșterea enormă a frământărilor revoluționare în interiorul țării și dificultățile externe, care pot duce la război – impune îndatoriri deosebit de serioase partidului proletariatului conștient, care luptă în primele rînduri pentru eliberarea întregului popor de sub jugul absolutismului. Necesitatea de a lucra laolaltă, în bună înțelegere, sub conducerea ambelor centre de partid, pentru întărirea organizației noastre, pentru dezvoltarea conștiinței și întărirea coeziunii unor mase cît mai largi ale clasei muncitoare nu s-a făcut niciodată atît de imperios simțită ca în momentul de față.

Divergențe de un fel sau altul în cele mai diferite probleme au existat și vor exista întotdeauna, în mod inevitabil, într-un partid care se sprijină pe o uriașă mișcare populară și care își asumă sarcina de a fi exponentul conștient al acestei mișcări, respingînd cu hotărîre orice spirit de cerc și orice concepții îngust-sectare. Dar, pentru a fi demni reprezentanți ai proletariatului conștient, care luptă, demni participanți la mișcarea muncitorească mondială, membrii partidului nostru trebuie să se străduiască din toate puterile ca nici un fel de

divergențe personale în ceea ce privește înțelegerea și mijloacele de înlăptuire a principiilor recunoscute de programul partidului nostru să nu-i împiedice și să nu-i poată împiedica să muncească laolaltă, în bună înțelegere, sub conducerea instituțiilor noastre centrale. Cu cât mai profund și mai larg înțelegem programul nostru și sarcinile proletariatului internațional, cu cât mai mult prețuim rolul muncii pozitive pe linia dezvoltării propagandei, agitației și organizării, cu cât mai departe sîntem de sectarism, de meschinul spirit de cerc și de calcule carieriste, cu atît mai energic trebuie să stăruim ca divergențele dintre membrii de partid să fie discutate calm și analizate în fond, ca aceste divergențe să nu poată împiedica munca noastră, să nu poată dezorganiza activitatea noastră, să nu poată stînjiți funcționarea regulată a instituțiilor noastre centrale.

Consiliul partidului, ca for superior al partidului, condamnă cu hotărîre orice tentative dezorganizatoare, din partea oricui ar veni ele, orice eschivare de la muncă, orice eschivare de la sprijinirea materială a casei centrale a partidului, orice boicot, care nu poate decît să reducă lupta pur ideologică dintre diferitele opinii, concepții și nuanțe, la metode de influențare pur mecanică, la o simplă încăierare nedemnă. Partidul este istovit de disensiuni, care durează de aproape o jumătate de an, și cere insistent pace. Nici un fel de divergențe între membrii de partid, nici un fel de nemulțumire în ceea ce privește componența unui centru sau altuia nu pot justifica boicotul și alte metode de luptă similare, care nu vădesc decît lipsa de principialitate și sărăcia de idei, denotînd totodată că interesele partidului sînt sacrificate intereselor de cerc, interesele mișcării muncitorești – intereselor carierismului îngust. La noi există, desigur, și într-un partid mare vor exista întotdeauna, cazuri cînd un număr sau altul de membri sînt nemulțumiți de o anumită nuanță a activității unuia sau altuia dintre centrele de partid, de anumite trăsături ale orientării acestuia sau de componența lui etc. Acești membri pot și trebuie să arate deschis cauzele și caracterul nemulțumirii lor, expunîndu-le în cadrul unui schimb tovarășesc de opinii și al unei polemici în coloanele publicațiilor de partid ; dar ar fi cu totul nepermis și nedemn din partea unor revoluționari să-și manifeste nemulțumirea printr-o ac-

țiune de boicotare sau printr-un refuz de a sprijini din toate puterile întreaga muncă pozitivă coordonată și îndrumată de ambele centre ale partidului. Sprijinirea ambelor centre, munca solidară sub conducerea lor nemijlocită constituie pentru noi toți o datorie directă de partid.

Aceste metode neideologice, pur mecanice de luptă, arătate mai sus, trebuie să fie condamnate în modul cel mai categoric, deoarece pot duce la distrugerea completă a întregului partid, a cărui coeziune se bazează pe de-a-ntregul și exclusiv pe adeziunea liber consimțită a revoluționarilor. Și Consiliul partidului reamintește tuturor membrilor de partid că această adeziune și-a găsit o expresie cât se poate de precisă în hotărîrea noastră comună, necontestată de nimeni, de a considera obligatorii pentru toți membrii partidului toate hotărîrile Congresului al II-lea și toate alegerile efectuate de el. La timpul său, Comitetul de organizare, care, prin activitatea depusă în vederea convocării congresului, și-a câștigat recunoștința generală, a adoptat în § 18 al regulamentului Congresului al II-lea următoarea hotărîre, aprobată de toate comitetele de partid :

„Toate hotărîrile congresului și toate alegerile efectuate de el sînt hotărîri de partid, obligatorii pentru toate organizațiile partidului. Ele nu pot fi contestate de nimeni, sub nici un motiv, și pot fi revocate sau modificate numai de congresul următor al partidului“.

Această hotărîre, adoptată înainte de congres de întregul partid și confirmată în mai multe rînduri chiar la congres, echivalează cu un cuvînt de onoare pe care și l-au dat de bunăvoie toți social-democrații. Să nu-și uite deci cuvîntul de onoare dat ! Să lase cât mai repede la o parte toate cirovăielile lor mărunte, să pună o dată pentru totdeauna lupta ideologică într-un cadru care să nu-i permită acesteia să ducă la încălcări de statut sau să frîneze activitatea practică și munca pozitivă !

3

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE
PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID

15 (28) IANUARIE

1

Am pus problema măsurilor necesare pentru restabilirea bunei înțelegeri și a relațiilor normale în partid tocmai pentru că neînțelegerile dintre activiștii de partid au atins proporții amenințătoare. Nu cred să fie posibilă o rodnică muncă de partid dacă nu va exista o bază comună pe care să se poată sprijini în activitatea lor diferiții membri de partid care, prin forța împrejurărilor, ajung la neînțelegeri reciproce. Nu e un secret pentru nimeni că caracterul anormal al relațiilor dintre unii membri de partid sau dintre diferite părți ale partidului este de așa natură, încît în momentul de față ar fi greu să vorbim de un partid muncitoresc social-democrat *unic*, bineînțeles dacă nu ne jucăm cu cuvintele. La nevoie, firește, eu pot prezenta dovezi amănunțite în sprijinul acestei afirmații (să ne amintim, de pildă, de numeroase episoade din corespondența oficială dintre C.C. și O.C.⁶⁷), dar poate că, dată fiind notorietatea publică a faptului afirmat de mine, ar fi mai bine să nu recurg acum la asemenea ilustrări supărătoare. Așadar, trebuie să încercăm să luăm măsuri mai energice pentru înlăturarea răului principal. Altfel se creează o situație în care cel mai simplu, cel mai obișnuit act de partid va stîrni un schimb de păreri cît se poate de indezirabil, însoțit de folosirea sistematică a unor expresii foarte tari și a unor... cum să mă exprim mai blînd... complimente dintre cele mai alese... Deși s-ar putea crea impresia că intenționez să atentez oarecum la „libertatea cuvîntului”, totuși esen-

țialul este că nici în domeniul acțiunilor nu este totul în ordine. Ca membri ai Consiliului, a căror principală menire este să unim înăuntrul partidului elementele care manifestă tendințe de dezbinare, trebuie să încercăm să înlăturăm fricțiunile care împiedică desfășurarea muncii de partid, ceea ce nu ar fi cu neputință dacă ar exista dorința de a le înlătura. De aceea întreb dacă nu s-ar putea lua unele măsuri împotriva anumitor metode de luptă dinăuntrul partidului, care îl coboară pe acesta din urmă la situația de grup dezorganizat și îl transformă într-o simplă ficțiune. Poate că în interesul cauzei comune Consiliul ar putea să adopte rezoluția al cărei proiect, schițat de mine, vi-l voi citi îndată. Consider că, din punct de vedere principal, este important ca Consiliul să adopte o hotărîre care să aibă drept scop înlăturarea și condamnarea formelor inadmisibile de luptă între diverse unități sau grupuri din partid care au păreri divergente în cutare sau cutare probleme. Repet : situația actuală este prea anormală și trebuie să fie îndreptată. (A k s e l r o d : „Sîntem cu toții de acord în această privință“.) Rog pe secretari să consemneze în procesul-verbal observația tov. Akselrod.

Dau citire proiectului rezoluției pe care o propun *.

Acesta e proiectul pe care-l prezint în numele Comitetului Central, sub semnătura ambilor lui reprezentanți, și care ar putea servi nu ca instrument de soluționare a unor probleme parțiale privind înlăturarea unora sau altora dintre divergențele existente între membrii de partid, ci ca instrument de creare a unei baze comune pentru social-democrația ruși care activează în interesul aceleiași cauze comune.

2

Din cuvîntările ambilor reprezentanți ai Organului Central am constatat cu plăcere că ei recunosc în principiu necesitatea unor măsuri energice pentru instaurarea unității efective în partid. Această recunoaștere creează un anumit

* Vezi volumul de față, pag. 116—118. — *Nota red.*

teren pentru o înțelegere. În legătură cu propunerea tov. Plehanov, consider necesar să spun următoarele : tov. Plehanov îmi propune să separ din proiectul meu de rezoluție principalele măsuri practice menite să înlătore răul constatât în viața partidului și arată, totodată, că această rezoluție are caracterul unui apel ; da, într-adevăr, propunerea mea are caracterul unui apel, dar tocmai acesta îi este scopul. Ideea acestui „apel“ este ca, în numele ambelor centre, Consiliul să se pronunțe pentru delimitarea formelor de luptă admisibile în partid de cele inadmisibile. Știu că, în general vorbind, lupta este inevitabilă, dar există luptă și luptă. Există metode de luptă care sînt cu desăvîrșire anormale și inadmisibile într-un partid cît de cît viabil. Și pe bună dreptate a spus tov. Martov că, în afară de lupta de idei, au mai fost aici și ceea ce numește el „complicații organizatorice“.

Noi însă, care ne-am adunat aici nu ca să luptăm, ci ca să înlăturăm condițiile anormale din viața partidului, putem și trebuie să înrîurim pe ceilalți tovarăși ai noștri, indicînd, printr-un document adoptat de acest for cu autoritate, limitele luptei admisibile înăuntrul partidului. Și eu nu cunosc alte mijloace de înrîurire decît apelul. Separarea propunerilor practice ar fi aici lipsită de sens. Iar cît privește afirmația reprezentanților Organului Central că eu, constatînd existența unor anomalii în viața de partid, nu mă ocup de cauzele acestui fel de anomalii, trebuie să spun că nu în mod întîmplător, ci în mod cu totul conștient am ales această poziție, de teamă că, dacă ne-am atinge acum fie cît de ușor de acest ghem, și așa destul de încurcat, nu numai că nu l-am descurca, ci l-am încurca și mai mult. Într-adevăr, nu putem ignora faptul că în raport cu acest ghem noi sîntem două părți deopotrivă de interesate și cu o atitudine foarte subiectivă, așa încît, chiar dacă ar fi ca cineva să încerce să-l descurce, în orice caz nu noi am fi indicați s-o facem, ci aceia care n-au contribuit cu nimic la încurcarea lui. Din partea noastră însă, o astfel de încercare ar implica o reexaminare a tot felul de documente, ceea ce, dată fiind actuala componență a Consiliului, ar duce la o nouă... încăierare.

Să pornim, în raționamentele noastre, de la ceea ce există, căci realitatea nu se poate șterge cu condeiul, și eu sînt întru totul de acord cu tov. Martov că nu poți lichida printr-un cuvînt salvator toate divergențele și conflictele. Așa e, dar atunci cine ar putea fi arbitrul care să judece aceste triste aspecte ale vieții noastre de partid? Eu cred că în orice caz un asemenea rol nu poate să ne revină nouă înșine, ci unui mare număr de oameni – practicienilor revoluționari, devotați cauzei, care nu au luat parte la încăierare. Ocolind cu băgare de seamă problema cauzelor care au generat disensiunile dintre noi, îmi îngădui totuși să-mi lămuresc ideea printr-un exemplu luat din istoria trecutului nostru apropiat. Lupta durează de 5 luni. În această perioadă de timp au fost, cred, vreo 50 de mediatori care au încercat să pună capăt disensiunilor din partid, dar nu cunosc decît pe unul a cărui activitate în această direcție a dat rezultate, deși foarte modeste, totuși relativ fericite. Mă refer la tov. Travinski, despre care trebuie spus că este un om cufundat, ca să zic așa, pînă peste cap în munca revoluționară practică pozitivă, așa încît atenția lui a fost concentrată aproape în întregime asupra acestei munci, și că el nu a luat parte la ciorovăieli. Numai prin aceste împrejurări fericite se și poate explica, cred, faptul că încercările lui de împăcare n-au rămas complet lipsite de rezultate. Eu cred că, cu participarea unor asemenea oameni la analiza cauzelor disensiunilor din partid, ar putea fi descurcat ghemul în fața căruia stăm acum nedumeriți. Noi însă trebuie să ne ferim de a intra în analiza unora sau altora dintre cauzele disensiunilor, fiindcă aceasta ar putea să ne împingă, fără voia noastră, să ne pricinuim (cum a spus tov. Martov) unii altora noi răni, care să se adauge la numeroasele răni vechi, ce sînt încă foarte departe de a se fi vindecat. Iată de ce sînt împotriva analizării cauzelor și pentru căutarea unor mijloace care să poată cel puțin încadra în limite mai mult sau mai puțin admisiibile metodele de luptă. Una din două: dacă în această direcție se poate face ceva, trebuie întreprinse încercări în acest sens, iar dacă nu, dacă părțile în luptă nu pot fi înrîurite

prin metode de convingere din partea unui for cu autoritate, nu ne rămâne decît să ne adresăm sus-arătatelor terțe persoane, care stau în afara cîmpului de luptă și-și îndeplinesc sarcinile practice pozitive. Mă îndoiesc că noi singuri ne-am putea convinge de dreptatea uneia sau alteia dintre părți. Mie mi se pare că acest lucru este imposibil.

3

Nu prea înțeleg bine propunerea tov. Plehanov. El spune că trebuie luate măsuri practice ; dar proiectul meu indică tocmai posibilitatea unei asemenea măsuri practice. Trebuie numai să se declare cu toată autoritatea că lupta normală, lupta de idei, lupta care se duce în anumite limite este admisibilă, dar nu sînt admisibile boicotul, refuzul de a activa sub conducerea C.C., refuzul de a sprijini cu mijloace bănești casa centrală a partidului etc. Unii spun că numai cu vorbe nu vom convinge pe nimeni. Nici eu nu mă voi încumeta să afirm că aceasta ar fi de ajuns pentru stabilirea unor bune relații între cele două părți ale partidului, căci boala care trebuie tratată este într-adevăr învechită, iar între ambele părți ale partidului s-a ridicat într-adevăr, după cum se exprimă tov. Martov, un zid foarte solid. Poate că noi, care am creat acest zid, nu-l vom putea dărîma, dar nu-i de loc imposibil ca în calitate de membri ai Consiliului, prin apelul nostru de oameni cu autoritate, noi, care ne-am pricinuit reciproc răni dintre cele mai dureroase, să reținem pe tovarăși de la forme nedemne de luptă. În ceea ce privește dărîmarea zidului, socot că timpul va face ca întreaga dezvoltare ulterioară să ducă la aplanarea disensiunilor. Cit despre afirmația că unele pasaje din apel pot fi interpretate în manieră diferită de către fiecare dintre cele două părți, țin să arăt că, după părerea mea, orice am spune noi aici, totul va fi, poate, interpretat în manieră diferită. (Akselrod : „De aceea e nevoie nu numai de vorbe, ci și de fapte“.) Nu înțeleg, de asemenea, de ce crede tov. Akselrod că propunerea mea poate fi doar un nou izvor de luptă. Repet : noi nu vom

putea dărîma zidul care desparte cele două părți ale partidului, deoarece noi înșine am depus multe eforturi pentru a-l crea, dar el ar putea fi dărîmat de aceia dintre tovarășii noștri care, fiind ocupați cu munca practică, nu participă la certurile noastre. Tov. Martov, după cum am avut azi plăcerea să mă conving, este în principiu de acord cu această idee despre rolul folositor pe care alți tovarășii ai noștri, străini de discordia noastră, l-ar putea avea în înlăturarea acestora. În afară de aceasta însă mi se pare că simplul fapt al realizării unui acord între reprezentanții instituțiilor centrale în sensul că în cutare fel se poate lupta, iar în cutare nu, - însuși faptul acesta ar putea să facă prima breșă în zidul care desparte cele două părți, după care anomalia existentă în viața de partid ar putea să înceapă să descrească.

4

Propunerea tov. Plehanov⁶⁸ m-a uimit profund. Aducînd vorba despre cauzele luptei, el n-a făcut decît să ajungă pe această cale tocmai la rănile pe care, după cum a constatat și tov. Martov, ni le-am pricinuit reciproc. În proiectul meu, eu fac încercarea de a delimita ceea ce este admisibil în lupta noastră de ceea ce este inadmisibil, indiferent din partea cui ar porni atacurile. Dacă ne-am apuca să stabilim cine, cînd și ce anume a spus, n-am face decît să punem începutul sfîrșitului, adică al sfîrșitului discuției noastre. Să fim judecători în propria noastră cauză este pur și simplu psihologiceste, moralmente cu desăvîrșire imposibil. Dacă ne vom apuca iarăși să discutăm aici cauzele înăspririi relațiilor dintre membrii de partid, vom fi oare noi înșine în stare să ne ridicăm deasupra ciorovăielilor mărunte? (Akselrod: „Vom fi!“.) Eu nu împărtășesc optimismul tov. Akselrod. Analizînd cauzele care au provocat sciziunea din partid, tov. Plehanov a dat faptelor o interpretare proprie, cu care nu sînt de acord. Și dacă ne vom lansa în controverse, va trebui să scoatem procesele-verbale și să vedem ce scrie acolo. Așa, de pildă, tov. Plehanov spune că în problema alegerii

instituțiilor centrale congresul s-a împărțit în două părți aproape egale, că unul dintre delegații la congres, trecind de la majoritate la minoritate, a făcut ca cele două jumătăți ale congresului să fie numeric egale, așa încît Comitetul Central nu reprezintă decît o singură parte a partidului etc. Dar așa nu se poate raționa ; într-adevăr, nu se poate spune că ar exista numai partea din partid care a ales Comitetul Central. Mulți, poate, ar vota acum în unele probleme altfel decît au votat la congres. Poate chiar și eu aș vota în multe probleme altfel. Dar aceasta nu înseamnă că schimbările și combinațiile noi posibile în acest domeniu neagă într-un fel oarecare rezultatele votărilor anterioare. Iar întrucît este vorba de o luptă, există întotdeauna o împărțire a întregului în părți. Nu la congres, ci *astăzi* C.C. este reprezentantul unei părți, dar știu bine că, după părerea tovarășilor, și O.C. este în același sens reprezentantul unei singure părți. Dintr-un singur punct de vedere aș putea considera justă expresia tov. Plehanov, și anume din punctul de vedere al sciziunii care există efectiv. Nu pentru că congresul ar fi culpabil de ceva se poate vorbi de „caracterul anormal“ al componenței uneia sau alteia dintre instituțiile centrale, ci numai pentru că, date fiind cutare sau cutare împrejurări, oamenii nu vor să muncească laolaltă unii cu alții... Prin urmare, de îndată ce ne atingem de cauzele anomaliei, ne trezim iarăși în fața necesității de a descurca un ghem pe care nu numai că nu-l vom putea descurca, ci-l vom încurca chiar și mai mult. Este adevărat că mulți nu sînt mulțumiți de componența C.C., dar nu-i mai puțin adevărat că există o serie întreagă de persoane nemulțumite de actuala componență a Organului Central. La întrebarea tov. Martov dacă este admisibilă „distrușterea“ unor organizații existente, eu aș răspunde : „Da ! restructurarea organizațiilor este pe deplin admisibilă !“ Este admisibil oare ca o instituție de partid competentă să îndepărteze pe cineva de la o muncă revoluționară sau alta ? Răspund : „Da, este admisibil !“ Dar dacă voi întreba : de ce și cum s-a produs cutare sau cutare „atentat“ la integritatea și inviolabilitatea unei organizații sau alteia, de ce cutare nu

a fost admis în cutare domeniu al muncii de partid etc., – prin aceasta voi întinde din nou mâna spre ghemul pe care nu sîntem în stare să-l descurcăm. Prin urmare, și în problema admisibilității sau inadmisibilității „distrugerii” organizațiilor ajungem iarăși la divergențe. Toate acestea dovedesc că, în momentul de față, discutarea cauzelor discordiei noastre ar fi o pierdere de timp cu totul inutilă și chiar dăunătoare. – Revin la problema reprezentării proporționale. Despre reprezentare proporțională nu se poate vorbi decît dacă se pornește de la recunoașterea sciziunii deja existente. Noi reprezentăm aici două părți aflate în luptă... (P l e h a n o v : „Noi ne-am întrunit aici ca membri ai Consiliului, și nu ca părți aflate în luptă“.) Observația tov. Plehanov este în contradicție cu propria sa rezoluție în care se vorbește despre discordia existentă în partid, discordie care a scindat partidul în două jumătăți, din care una, după cum spune rezoluția, nu este de loc reprezentată într-o instituție centrală cum este Comitetul Central. Firește, oficial noi nu reprezentăm aici două părți aflate în luptă, dar, întrucît această reprezentare decurge din desfășurarea dezbaterilor noastre, am avut dreptul logic de a vorbi despre ea. (P l e h a n o v : „Ați spus că noi ne-am întrunit aici ca reprezentanți a două părți aflate în luptă, și în legătură cu aceasta am făcut observația de mai înainte“.) Nu contest, poate că m-am exprimat nu tocmai precis... (P l e h a n o v : „V-ați exprimat greșit“.) Poate că m-am exprimat și greșit, nu tăgăduiesc. Eu susțin doar că rezoluția tov. Plehanov mută discuția pe terenul recunoașterii de fapt a sciziunii. Noi ne-am scindat, iată ce constat eu. Dacă n-ar fi fost așa, rezoluția ar fi fost contrară statutului. Majoritatea partidului e nemulțumită și de componența O.C., în care 4 membri din 5 sînt din rîndurile minorității. Comitetul Central ar putea formula, în ceea ce privește schimbarea componenței Organului Central, pretenții identice cu cele ce se formulează acum față de Comitetul Central. Prin esența ei, rezoluția tov. Plehanov echivalează cu o formulare a condițiilor pe care le pune numai una din părți... (P l e h a n o v : „Eu nu fac parte nici din majoritate, nici din minoritate“.) Tov. Plehanov ne-a spus că nu face parte nici din majoritate, nici din minoritate, dar în afară

de el nimeni din Consiliu nu va spune acest lucru. Judecînd formal, din punctul de vedere al statutului, rezoluția propusă de tov. Plehanov este inadmisibilă. În fond însă, repet, ea poate fi înțeleasă în măsura în care pornește de la faptul că există o sciziune. Din moment însă ce una din părți își formulează „condițiile“, partea cealaltă ar avea și ea același drept de a-și formula „condițiile“. Noi nu sîntem deasupra „celor două părți“, ci chiar aceste „două părți“. De aceea, din moment ce ne vom situa pe terenul recunoașterii sciziunii efectiv existente în partid, va trebui să admitem că pentru rezolvarea controverselor și „neînțelegerilor“ noastre nu există decît un singur mijloc radical : să ne adresăm unor terțe persoane. După cum am spus și mai înainte, în partid există oameni care sînt ocupați cu munca pozitivă și care n-au participat la lupta dintre „majoritate“ și „minoritate“. Numai acestor oameni ne putem adresa.

5

Nu sînt de acord nici cu Martov, nici cu Plehanov. Ei susțin că nici nu se poate pune chestiunea că această rezoluție ar fi contrară statutului și aduc în sprijinul afirmației lor două argumente. 1) Martov invocă argumentul că Consiliul este forul superior al partidului. El uită însă că competența Consiliului este limitată prin dispoziții statutare speciale, lucru pentru care s-a străduit mult, la timpul său, și tov. Martov însuși. 2) Al doilea argument se reduce la afirmația că, prin rezoluția propusă, Consiliul nu-și exprimă decît propria sa părere și dorință. Consiliul are, desigur, tot dreptul să-și exprime părerile și dorințele, dar fără a atenta la anumite lucruri bine stabilite. (Plehanov : „Firește ! Firește !“) Consiliul nu poate decît să propună Comitetului Central cooptarea, dar atunci Comitetul Central va cere să fie schimbată componența Organului Central. În anumite condiții sînt gata să accept reprezentarea proporțională. Dar vă întreb : în O.C. există reprezentare proporțională ? Componența O.C. este de 1 la 4, și acest 1 nu ține nici de ma-

joritate, nici de minoritate. Comitetul Central a propus, la timpul său, 2 la 9 ;⁶⁹ aceasta s-a întâmplat în perioada destrămării complete, în ajunul sciziunii. Orice dezacord este într-un anumit sens o sciziune, dar atunci când cele două părți nu vor să lucreze laolaltă, sciziunea devine efectivă. Numai dacă privim lucrurile prin prisma sciziunii, am putea recunoaște că rezoluția tov. Plehanov nu este lipsită de sens. Ea ar putea fi considerată ca ultima ratio *, dar în acest caz ambele părți ar putea avea același drept de a cere schimbarea componenței instituțiilor centrale. Sint ferm convins că nici C.C. nu este mulțumit de componența redacției Organului Central. De îndată ce vom atinge problema ultimului congres, se va produce o ciocnire și nu vom ajunge la nici un rezultat. Așa, de pildă, Plehanov afirmă că nealegerea la congres a unui al treilea membru al redacției s-ar datora, chipurile, faptului că nu există un asemenea al treilea. Eu declar că congresul n-a ales un al treilea redactor pentru că era convins că tov. Martov va intra în redacție. Același lucru se poate spune și despre componența Consiliului. Mulți dintre delegații care au participat la congres credeau că tov. Martov va intra în Consiliu în calitate de membru al redacției. Majoritatea ar putea să spună și va spune, desigur, că, dacă e vorba de reprezentare proporțională, O.C. ar trebui completat cu încă șase membri din rândurile așa-zisei majorități. Dar raționamente de soiul acesta nu ne vor apropia de rezultatul dorit ; de aceea eu socot că rezoluția tov. Plehanov este mai proastă decît a mea. Rezoluția mea cu privire la „ceea ce este admisibil și ceea ce este inadmisibil“ ar însemna că noi, ca reprezentanți ai părților în luptă, propunem celorlalți tovarăși să nu depășească cadrul formelor de luptă admisibile.

Noi nu trebuie să privim lucrurile numai din punct de vedere juridic, căci în fond recunoașterea de către noi toți a caracterului anormal al relațiilor existente în partid echivalează cu o recunoaștere a faptului că noi sîntem două părți aflate în luptă, Organul Central și Comitetul Central. (P l e h a n o v : „Aici nu sîntem într-o ședință a redacției, ci într-o

* — ultimul mijloc. — *Nota trad.*

ședință a Consiliului".) Da, eu nu uit acest lucru. Din punct de vedere juridic nu putem vorbi de reprezentare proporțională în instituțiile centrale. Dar nici din punct de vedere politic nu este indicat să se opereze cu această idee, deoarece va trebui să luăm în considerație dorința unei părți fără a fi ascultat dorința celeilalte. Terțul care ar putea rezolva litigiul nostru nu se găsește printre noi. Or, numai părerea acestui terț ar putea să aibă greutate atât din punctul de vedere politic cât și din cel moral. Sciziunea există în fapt, și noi ne aflăm în ajunul unei sciziuni formale, dacă minoritatea va continua să urmărească fără scrupule transformarea ei în majoritate.

4

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE
PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID

16 (29) IANUARIE

1

Consider necesar să răspund mai ales la amplele obiecții pe care mi le-a adus tov. Martov ; dar pentru a nu lăsa fără răspuns nici obiecțiile tov. Plehanov, mă voi ocupa mai întâi pe scurt de acestea din urmă. Mi s-a părut că în principiu el este pentru reprezentare proporțională... (P l e h a n o v : „Nu !“.) Poate că nu l-am înțeles, dar așa mi s-a părut. La noi, în organizația de partid, principiul reprezentării proporționale nu este admis, și singurul criteriu pentru a stabili dacă e statutară componența unei instituții sau alteia ai cărei membri au fost aleși la congres este voința clar exprimată a majorității congresului. Dar aici se spune că alegerile statutare care au avut loc la congres au creat o situație „statutară“ care e mai rea decât una nestatutară. Așa e. Dar de ce este așa ? Oare din cauză că alegerea s-a făcut cu o majoritate neînsemnată, sau poate pentru că minoritatea a creat o sciziune de fapt ? Când se afirmă că C.C. a fost ales numai cu 24 de voturi, adică cu o neînsemnată majoritate de voturi, și că tocmai această împrejurare ar constitui cauza tuturor complicațiilor regretabile care s-au ivit pe urmă în viața de partid, – eu declar că aceasta este o afirmație greșită. Cît privește observația tov. Plehanov că așa avea o „gîndire formalistă“, care, zice dînsul, nu-mi permite să văd rădăcina lucrurilor, vă mărturisesc că nu mă pot dumeri ce înseamnă propriu-zis aceste cuvinte ? Poate că „rădăcina lucrurilor“ o constituie congresul ? În cazul acesta sîntem cu toții niște formalști, deoarece, transportîndu-ne cu gîndul la congres, trebuie să pornim de la hotărîrile lui formale. Dacă

însă „rădăcina lucrurilor“ se află în afara congresului, atunci unde anume ? Într-adevăr, lucrurile au evoluat în așa fel încît situația din partid a ajuns mai rea decît o situație statutară (acestea sînt cuvinte foarte grave), dar esențialul este tocmai de ce au evaluat astfel lucrurile ? Cine poartă vina acestei evoluții : congresul sau împrejurările survenite după congres ? Din păcate, nu în felul acesta pune Plehanov problema.

Trec acum la cele spuse de tov. Martov. El afirmă că din partea minorității nu există și n-a existat o lipsă de dorință de a lucra laolaltă. Inexact. Timp de trei luni – septembrie, octombrie și noiembrie – numeroși reprezentanți ai minorității au dovedit în fapt că nu vor să lucreze laolaltă cu noi. În asemenea cazuri, părții boicotate nu-i rămîne decît un singur mijloc – să recurgă la un acord, la o tranzacție cu opoziția „ofensată“, care refuză să conlucreze și duce partidul la sciziune, deoarece însuși refuzul de a conlucra nu este altceva decît o sciziune. Atunci cînd acești oameni ne declară pe față că nu vor să lucreze laolaltă cu noi, și prin aceasta dovedesc în fapt că „organizația unică“ este o ficțiune goală, că, la drept vorbind, ea a încetat să existe, ei aduc astfel un argument care, chiar dacă nu e convingător, este în schimb cu adevărat *zdrobitor*... Trec la a doua obiecție a tov. Martov, cea privitoare la plecarea din Consiliu a tov. Ru. Această problemă se împarte în două probleme distincte. În primul rînd, a fost oare statutară numirea lui Ru ca membru al Consiliului din partea redacției, cu toate că nu făcea parte din redacție ? Eu cred că a fost statutară. (M a r t o v : „Firește că da !“) Rog să se consemneze în procesul-verbal observația făcută de Martov. În al doilea rînd, pot fi oare înlocuiți membrii Consiliului printr-o hotărîre a instituțiilor care i-au desemnat ? Aceasta este o problemă complicată, care poate fi interpretată și într-un fel și în altul. În orice caz, țin să arăt că Plehanov, care de la 1 noiembrie a rămas singurul membru al redacției, *nu l-a înlocuit* pe Ru din funcția de membru al Consiliului pînă în ziua de 26 noiembrie, cînd au fost cooptați Martov & Co. Ru a plecat singur, din spirit de concesiune, pentru a nu stîrni discuții în jurul persoanei lui. (P l e h a n o v : „Eu cred că discuțiile cu privire la tov. Ru sînt acum nelalocul lor. Această chestiune nu figurează pe ordinea noastră de zi, și eu nu văd pentru ce să ne pierdem timpul prețios cu dezbateri

în jurul acestei chestiuni, care în cazul de față nu ne interesează“.) Țin să arăt că în ședința trecută tov. Martov a cerut să fie consemnate în procesul-verbal lămuririle sale în legătură cu această chestiune – lămuriri cu care nu sînt de loc de acord –, și dacă partea adversă nu va fi lăsată să-și exprime părerea în aceeași chestiune, înseamnă că aceasta din urmă va fi înfățișată aici, în Consiliu, într-o lumină denaturată. (P l e h a n o v : „Atrag atenția că această problemă nu figurează pe ordinea de zi și n-are legătură directă cu obiectul principal al consfătuirii noastre“.)

Lenin, protestînd împotriva acestei formulări, cere Consiliului să decidă dacă el (*Lenin*) are sau nu dreptul de a expune, în combaterea afirmațiilor lui Martov, punctul său de vedere asupra acestui fapt atît de diferit interpretat aici. (P l e h a n o v arată din nou că în cazul de față dezbaterile în problema plecării lui Ru sînt nelalocul lor.)

Lenin insistă asupra dreptului său de a cere Consiliului permisiunea de a vorbi într-o chestiune care a fost deja ridicată în Consiliu și a dat loc la dezbateri. (M a r t o v : „Dat fiind că tov. Lenin a atins problema foarte importantă a dreptului organelor reprezentate în Consiliu de a-și rechema delegații, declar că voi face o propunere specială pentru adoptarea unei hotărîri prin care această problemă să fie rezolvată o dată pentru totdeauna. Poate că această declarație îl va satisface pe Lenin și-l va face să evite în dezbaterile actuale chestiunea plecării lui Ru“.)

Spusele tov. Martov nu numai că nu infirmă, ci, dimpotrivă, confirmă pe de-a-ntregul justetea hotărîrii mele de a expune în adevărata ei lumină chiar acum chestiunea plecării din Consiliu a tov. Ru. Constat că explicațiile mele în legătură cu această chestiune n-au fost decît un răspuns la observațiile respective ale tov. Martov. (P l e h a n o v pune în vedere lui Martov și lui Lenin că problema plecării lui Ru nu poate fi luată în discuție acum, deoarece nu intră în cercul problemelor asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția membrii Consiliului în actuala lui sesiune.) Protestez împotriva observației tov. Plehanov că nu este aici locul să discutăm chestiunea plecării tov. Ru, care se situa pe poziția irevocabilității membrilor Consiliului, așa încît plecarea lui Ru din Consiliu trebuie privită ca o concesie făcută de el opo-

ziției în interesul restabilirii păcii în partid. (Plehanov : „Din moment ce Consiliul n-are nimic împotriva unui schimb de păreri în chestiunea plecării tov. Ru, invit pe Lenin să-și continue expunerea în legătură cu această plecare“.) Eu am terminat. (Plehanov : „Dacă ați terminat, propun Consiliului să treacă la discutarea rezoluțiilor prezentate ieri de tov. Lenin și de mine“.)

Sînt de acord cu tov. Martov că rezoluțiile Consiliului ar avea o semnificație morală, și nu una juridică. Tov. Plehanov a declarat că ar fi de dorit ca eu să intru în redacție. (Plehanov : „Eu n-am spus așa ceva“.) La mine, cel puțin, așa sînt notate cuvintele dv : „Cel mai bine ar fi ca Lenin să intre în redacție, iar C.C. să coopteze trei tovarăși“. (Plehanov : „Da, eu am spus că, în anumite condiții, pentru a restabili pacea în partid, este admisibilă intrarea tov. Lenin în redacție și cooptarea în C.C. a unor reprezentanți ai minorității“.)

Răspunzînd la întrebarea care mi-a fost pusă aici, și anume în ce sens ar fi de dorit să se schimbe componența redacției Organului Central, mi-ar fi ușor să mă refer la părerea „majorității“, care s-a pronunțat în sensul că ar fi de dorit să plece din redacție tovarășii Akselrod, Zasulici și Starover. Trebuie să arăt apoi că în acțiunile Comitetului Central n-a existat nici un caz în care cineva să fi fost înlăturat de la munca de partid. Nu pot de asemenea să nu protestez împotriva declarației tov. Martov că C.C. a devenit un instrument de război al unei părți împotriva celeilalte. Comitetul Central a fost desemnat ca instrument de îndeplinire a unor funcții de partid, și nu ca instrument „de război al unei părți împotriva celeilalte“. Această afirmație a tov. Martov este întru totul contrazisă de fapte. Nimeni nu poate cita măcar un singur fapt din care să rezulte că C.C. ar fi început și ar fi dus un „război“ împotriva minorității. Dimpotrivă, minoritatea, începînd boicotul, a pornit un război care a provocat o ripostă inevitabilă. Protestez apoi și împotriva afirmației cum că neîncrederea existentă față de C.C. stînjenește Comitetul Central într-o măsură mai mare decît aceea în care neîncrederea față de Organul Central stînjenește munca pozi-

tivă pașnică. În legătură cu afirmația categorică a tov. Martov că centrul disensiunilor s-ar afla nu în străinătate, ci în Rusia, țin să declar că documentele de partid vor arăta contrarul. Referindu-se la documentul din 25 noiembrie, tov. Martov a spus că, consimțind să coopteze doi reprezentanți ai minorității, însuși C.C. a recunoscut în principiu caracterul unilateral al componenței sale. Eu protestez împotriva acestei interpretări a documentului aici pomenit, căci și eu am participat la întocmirea lui. Actul C.C. avea cu totul altă semnificație. Nu pentru că ar fi recunoscut caracterul unilateral al componenței sale consimțise C.C. la cooptarea a doi reprezentanți ai minorității, ci pentru că vedeam că în partid s-a produs o adevărată sciziune de fapt. Bine sau greșit vedeam noi lucrurile, asta-i altă chestiune... La urechile noastre ajungeau pe atunci zvonuri că se pregătește editarea unui nou organ... (P l e h a n o v : „Dacă ne luăm după zvonuri, nu ajungem la nici un rezultat“. A k s e l r o d : „Eu, de pildă, am auzit că acum se pregătește editarea unui nou organ...“.) Mă adresez Consiliului : din moment ce documentul C.C.⁷⁰ a fost interpretat de tov. Martov într-un sens anumit, sînt nevoit să arăt cum interpretez eu același document... Nu înțeleg de ce observația mea a stîrnit aici atîta frămîntare. (P l e h a n o v : „Nu este vorba de frămîntări, ci de faptul că referirile la zvonuri sînt aici nelalocul lor“.) Unii ar putea spune că motivele mele sînt lipsite de temei. Se prea poate ! În orice caz însă constat că ele n-au avut alt caracter decît acela pe care l-am arătat adineauri.

Revin la fondul chestiunii : tov. Martov suspectează motivele care au determinat Comitetul Central să coopteze doi reprezentanți ai minorității. Eu însă constat că Comitetul Central pornea de la considerentul că în partid există deja o sciziune de fapt și că ne aflăm în ajunul unei sciziuni formale depline, în sensul editării unui organ separat, al transportării separate a publicațiilor și al creării unei organizații separate în Rusia. Și acum o chestiune în legătură cu ordinea dezbaterilor : observația tov. Martov se referă la o chestiune de fond, și nu la ordinea dezbaterilor. Adresez deci Consiliului întrebarea : a fost oare justă în cazul de față intervenția președintelui ?⁷¹

2

Tov. Martov a declarat că eu, în loc să intru în discutarea calmă, pașnică a problemei comune privind căutarea unor măsuri pentru restabilirea păcii în partid, aş fi început dintr-o dată cu polemica. Eu resping această afirmație, deoarece polemica a fost *începută* chiar de tov. Martov, și nu de altcineva. Proiectul meu de rezoluție nu are în el nimic polemic. Doar nu degeaba l-a numit tov. Akselrod „scrisoare pastorală“. După cum se știe, scrisorile pastorale nu au în ele nimic polemic. Într-adevăr, în proiectul meu de rezoluție se arată numai între care limite trebuie să fie dusă lupta internă de partid, care forme ale acestei lupte pot fi considerate admisibile și care trebuie să fie declarate inadmisibile și periculoase nu numai pentru desfășurarea normală a vieții de partid, ci chiar și pentru însăși existența partidului. Totodată am căutat ca în formularea acestei probleme să ocolesc cu grijă tot ce ne-ar fi putut duce la o nouă polemică sterilă, am căutat ca în propunerea mea să nu pornesc de la o apreciere a metodelor de luptă prin care au fost marcate cele aproape șase luni de război dintre cele două părți ale partidului. Tov. Martov însă n-a vrut să se mențină în cadrul acestor limite și s-a lansat într-o polemică. Mă declar totuși gata, dacă doriți, să revin mai târziu la tema cu care am început. Deocamdată însă țin să arăt următoarele. Tov. Martov s-a referit la faptul că Travinski a salutat cooptarea în redacție a vechilor ei membri. Eu consider necesar să subliniez aici că convorbirile sau tratativele particulare nu pot fi luate în seamă. Toate tratativele oficiale au fost duse de Travinski în scris. Cât privește declarațiile lui particulare, se vede că ele au fost greșit înțelese de tov. Martov ; cu *alt prilej*, dacă va fi nevoie, voi dovedi că este așa.

Apoi tov. Martov s-a exprimat în sensul că activitatea Comitetului Central prezintă numeroase și variate lipsuri ; prin aceasta tov. Martov intră iarăși în domeniul polemicii. Se prea poate ca activitatea C.C. să aibă într-adevăr lipsuri, dar în gura unui reprezentant al Organului Central critica acestei activități nu este nimic altceva decât polemică. Eu, de pildă, la rîndul meu, consider că în activitatea sa Organul Central s-a abătut de la drumul drept ; cu toate acestea, eu

nu am încoput aici cu o critică a orientării pe care a luat-o activitatea Organului Central, ci cu declarația că între C.C. și O.C. există nemulțumiri *reciproce*. Protestez apoi împotriva afirmației că revoluția mea, o dată adoptată de Consiliu, ar face din acesta din urmă „un instrument de război“. În apelul meu se arată numai care forme de luptă sînt admisibile și care sînt inadmisibile... Atunci cum ar putea el să facă din Consiliu un „instrument de război“ ? Tov. Akselrod a spus că Lenin „a început cu mulți ani trăiască și a isprăvit cu veșnica pomenire“, reproșîndu-mi că mi-am concentrat întreaga atenție asupra dovedirii existenței unei sciziuni în partid. El uită însă că noi încă ieri am început cu constatarea sciziunii... Apoi, în sprijinul afirmației că centrul disensiunilor nu se află în străinătate, tov. Martov a citat scrisoarea din 12 decembrie a tov. Vasiliev, în care se spune că în Rusia e un adevărat infern⁷². În legătură cu aceasta țin să observ că și grupuri nu prea puternice pot „crea o atmosferă de infern“, căci de cele mai multe ori tocmai ciorovăielile mărunte și meschine creează foarte ușor mari piedici în muncă. Am mai vorbit aici despre scrisoarea mea din 13 septembrie către unul dintre foștii redactori. Eu intenționez s-o public în presă*. Tov. Plehanov spune că cuvîntul „mlaștină“ este jignitor. Țin să reamintesc că atît în literatura socialistă germană cît și la congresele partidului german termenul *versumpft* stîrnește uneori ironii, dar niciodată proteste pe motivul că ar fi jignitor. Folosind acest cuvînt, nici eu și nici tov. Vasiliev nu ne-am gîndit să jignim pe cineva. Cînd se vorbește despre două părți cu orientări precise, elementele nehotărîte care oscilează între aceste două orientări sînt caracterizate prin termenul „mlaștină“, în locul căruia s-ar putea spune, eventual, „linie de mijloc“.

A califica drept excentric Comitetul Central înseamnă, poate, a face un spirit reușit, dar și acesta duce la polemică, căci eu aș putea spune același lucru despre Organul Central. Mi se spune că „apelul“ meu este un mijloc homeopatic împotriva unui rău alopatic. Eu nici nu tăgăduiesc că mijlocul propus de mine este un simplu paliativ, dar adevărul este că *aici* nu vom găsi mijloace alopatiche. Și din moment ce ați

* Vezi volumul de față, pag. 338—341. — *Nota Red.*

început să vorbiți despre neccsitatea unor mijloace „alopatic“, radicale împotriva răului existent, fiți consecvenți și mergeți pînă la capăt. Există un asemenea mijloc, și acest unic mijloc radical este numai și numai *congresul*. Sînt cinci luni de cînd ne străduim zadarnic să ajungem la o înțelegere („nu-i adevărat!“)... Ba este adevărat, și vă voi dovedi cu documente... De la 15 septembrie ne tot străduim să ajungem la o înțelegere și pînă în momentul de față nu am reușit să ne înțelegem. În acest caz n-ar fi mai bine oare să ne adresăm instanței, despre care a vorbit ieri tov. Martov și care nu poate fi decît congresul activiștilor de partid? Congresul partidului este tocmai instanța care rezolvă problema „baghetei de dirijor“. Noi participăm la congres pentru ca, printre altele, „să ne batem“ și pentru „bagheta de dirijor“ (firește, nu în înțelesul grosolan al cuvîntului). Acolo se dă o luptă prin bilețele, prin luări de contact cu tovarășii etc., și acolo o astfel de luptă în jurul componenței centrelor este admisibilă, pe cînd în afara congresului ea n-ar fi trebuit să aibă loc în viața partidului.

Așadar, dacă „pastorală“ mea este un paliativ, nu există alt mijloc mai radical decît congresul, dacă nu vreți ca acest rău să devină cronic. Tov. Akselrod a arătat că în Europa occidentală reprezentanții instituțiilor centrale țin seama de opoziția ce există față de politica lor pînă și în cele mai îndepărtate colțuri ale partidului, și prin tratative cu această opoziție caută să aplaneze conflictele iscate... Dar nici Comitetul nostru Central nu procedează altfel. În acest scop el a trimis în străinătate doi membri ai săi⁷³ și de zeci de ori a încercat să ajungă la un acord cu diverși reprezentanți ai opoziției, demonstrîndu-le cît de absurde sînt argumentele lor, cît de nejustificate temerile lor etc. etc. Trebuie să subliniem că aceasta este o nepermisă pierdere de forțe, de bani și de timp, și în acest sens noi sîntem într-adevăr răspunzători în fața istoriei.

Revenind la problema propunerilor practice, repet că nu aveți decît un singur mijloc radical pentru a pune capăt acestei triste perioade de polemică : congresul. Rezoluția mea urmărea să fixeze luptei dinăuntru partidului un cadru mai

normal... Se spune că ghimpele va rămîne oricum, că boala zace mai adînc... În acest caz numai prin convocarea congresului ghimpele va putea fi smuls în întregime.

3

E ridicol să se pretindă că ar fi jignitoare o cerință al cărei unic obiectiv este precizia și exactitatea ⁷⁴. Noi am văzut de zeci de ori (și mai ales la congresul Ligii) cite neînțelegeri și chiar scandaluri se iscă din redarea inexactă a unor convorbiri particulare. Ar fi de mirare dacă s-ar susține contrariul. Declar că cuvintele spuse de tov. Travinski într-o discuție particulară au fost greșit înțelese atît de reprezentantul O.C. cît și, în parte, de tov. Plehanov. Iată ce-mi scrie tov. Travinski, printre altele, într-o scrisoare datată 18 decembrie : „Chiar acum ne-a parvenit știrea că redacția a trimis comitetelor o scrisoare oficială de cea mai *urită* speță (ca să nu folosesc o expresie mai tare). În această scrisoare, redacția atacă fățiș Comitetul Central, amenință că prin intermediul Consiliului ea și acum ar putea să impună cooptarea persoanelor agreeate de ea, dar că, nevrînd deocamdată să recurgă la asemenea măsuri, se adresează comitetelor atrăgîndu-le atenția că în C.C. domnește familiarismul, că el nu este un organ capabil de muncă, că cooptarea lui Lenin este contrară statutului... Scrisoarea conține numeroase atacuri cu caracter personal. Într-un cuvînt, o revoltătoare și... (omit iarăși o expresie prea tare) încălcare a tuturor promisiunilor care mi-au fost făcute. Sînt indignat la culme. Este cu puțință oare ca Plehanov să fi participat la aceasta ? Comitetul din Ekaterinoslav este profund indignat de această scrisoare și a trimis un răspuns foarte vehement... Acum minoritatea rupe nebunește toate firele de legătură. Scrisoarea trimisă comitetelor constituie, după mine, ultima picătură și o provocare fățișă. Întrucît mă privește, socot că Lenin are tot dreptul să-și publice scrisoarea în afara «Iskrei». Cred că nici ceilalți tovarăși nu vor avea nimic împotriva“.

Iată fapte care dovedesc că părerea tov. Travinski a fost greșit înțeleasă. Tov. Travinski putea să *presupună* cooptarea, sperînd că va fi întronată buna înțelegere în partid, dar speranțele lui nu s-au împlinit cîtuși de puțin.

În realitate, redacția lui Martov & Co., în loc să instaureze pacea, a început un război împotriva majorității, pe cînd Travinski sperase, și avusese tot dreptul să sper, că va fi pace.

În realitate, încercările lui Plehanov de a potoli zelul „individualiștilor anarhici“ n-au fost încununate de succes (în ciuda eforturilor lui). De aceea speranțele pe care le nutream eu și cu Travinski, speranțele că Plehanov va reuși să rețină noua redacție de la un război împotriva majorității, nu s-au împlinit. Aceasta dovedește numai că nu toate speranțele se împlinesc ; plecînd din redacție, sperasem și eu că această plecare va contribui la restabilirea păcii, dar nici speranțele mele nu s-au împlinit. Nimeni nu tăgăduiește că au avut loc tratative particulare, dar trebuie să facem o deosebire între exprimarea unei speranțe, a dorinței unor persoane și hotărîrea unor întregi colegii. Observația mea că aici este jenant să se tragă concluzii din convorbiri particulare nu are în ea nimic jignitor pentru membrii Consiliului. Eu resping cu hotărîre afirmația că tov. Travinski ar fi promis în mod categoric cooptarea în Comitetul Central. Este neîndoielnic că el a plecat cu speranțe de pace și, în așteptarea acestei păci și ca o consecință a ei, putea să prevadă cooptarea, dar nu s-o promită în mod categoric.

Împotriva apelului meu, tov. Martov aduce argumentul că acest apel conține atacuri numai din partea unei singure părți. Inexact. La urma urmelor, eu pot să depun o rezoluție suplimentară și să schimb expresiile care nu sînt pe placul tov. Martov, dar afirmația lui că rezoluția mea este unilaterală este pur și simplu un nonsens. Înainte se spunea despre rezoluția mea că seamănă cu o scrisoare pastorală, că e plină de truisme etc., dar nimeni nu-i atribuia tendința de a pricinui noi răni. Tov. Martov îmi reproșează că eu mă eschivez să dau un răspuns direct la întrebarea, pusă de tov. Plehanov, dacă vrea (sau nu C.C. că coopteze reprezentanți ai „minorității“. Cum am putea să vă dăm un răspuns la întrebarea pusă, dacă nu știm ce părere au în această privință astăzi toți ceilalți membri ai Comitetului Central, care e format din 9 persoane ? (P l e h a n o v : „Nu l-ați înțeles pe tov. Martov“.) Este ridicol să se spună că mă eschivez cu bună știință. Eu nici nu puteam să dau răspunsul cerut, a cărui lipsă mi-a atras reproșul că încerc să mă eschivez. Am declarat categoric

că nemulțumirea în ceea ce privește componența instituțiilor centrale este reciprocă. Doar nu putem să nu ținem seama și de părerea celorlalți tovarăși. Mi se spune : trebuie să ajungem la o înțelegere, dar sînt cinci luni de cînd ne tot străduim să ajungem la o înțelegere. De aceea presupunerea tov. Martov că, propunînd convocarea congresului, C.C. își dă singur un certificat de incapacitate și neputință e pur și simplu ridicolă. N-a întreprins oare Comitetul Central toate încercările posibile pentru a aplană în familie conflictul ? „Comitetul Central își va dovedi incapacitatea“... Ce fel de incapacitate ? de a lupta ? de a instaura pacea în partid ? O, da ! Și propunerea mea, aspru criticată aici, a arătat acest lucru într-un mod cît se poate de grăitor. În rezoluția voastră se vorbește despre luare, ca să zic așa, de teritoriu de la inamic, dar această pretenție atrage după sine contrapretenții ; ba eu merg mai departe și mă întreb : are oare Comitetul Central dreptul de a începe noi tratative pe aceste baze ? Se știe doar că o serie de comitete *au dezaprobat* concesiile făcute de Comitetul Central Ligii ⁷⁵. Voi vreți ca noi să ținem seama de părerea minorității și să *nu ținem seama* de aceea a majorității. Este ceva foarte amuzant. În asemenea condiții însă, refuzul de a convoca congresul ar însemna pur și simplu teamă de congres. Iată de ce noi ne declarăm neputincioși, dar nu în sensul pe care îl atribuie acestui cuvînt tov. Martov. Comitetul Central este într-adevăr neputincios să aplaneze disensiunile din partid, și tocmai de aceea propunem Consiliului să convoace congresul. Apoi, problema pur juridică a dreptului Consiliului de a convoca congresul este pusă de tov. Martov într-un mod cît se poate de greșit. În statut se spune : „Congresul este convocat (în măsura posibilului cel puțin o dată la doi ani) de către Consiliul partidului“. Aceasta înseamnă că Consiliul este *în drept* să convoace congresul *ori de cîte ori* găsește că e necesar s-o facă. Consiliul *este obligat* să convoace congresul numai într-un singur caz bine precizat. (M a r t o v : „Din statut rezultă de-a dreptul că Consiliul este obligat să convoace congresul la cererea unui anumit număr de organizații cu drepturi depline sau dacă au trecut doi ani de la ultimul congres. Prin urmare, înainte de expirarea termenului de doi ani sau dacă convocarea congresului nu este cerută de un anumit număr de organizații, Consiliul nu-l poate convoca“.

P l e h a n o v : „Aș fi de părere că în momentul de față problema condițiilor convocării congresului nu trebuie să fie discutată aici, deoarece nu are legătură directă cu problemele care stau în fața noastră“.)

Tov. Martov este acela care a ridicat această problemă, iar noi n-am hotărât s-o scoatem de pe ordinea de zi. Martov spune că Consiliul nu poate convoca congresul, dar eu spun că poate. Congresul poate fi convocat de Consiliu fără nici un fel de consultări, în orice moment, în măsura posibilului cel puțin o dată la doi ani. Tov. Martov spune că convocarea congresului e ultima ratio. Da, și în momentul de față zădărniciia dezbaterilor noastre confirmă acest lucru.

Țin să reamintesc că chiar tov. Martov a recunoscut în principiu că un colegiu format din persoane care n-au participat la disensiunile noastre ar putea avea un rol pozitiv în restabilirea păcii în partid. Și, deoarece propriile noastre încercări de împăcare n-au dus la nici un rezultat, deoarece pînă și în domeniul literaturii este îndoielnic că ne vom putea menține pe terenul formelor de polemică admisibile, eu susțin că numai tovarăși din afară ar putea spune aici un cuvînt hotărîtor. Noi, reprezentanții Comitetului Central, nu ne asumăm răspunderea unor noi încercări de restabilire a păcii în partid, și pentru curmarea disensiunilor noastre nu vedem alt mijloc cîstit decît numai convocarea congresului. Trec la observația tov. Plehanov cu privire la cuvîntul „mlaștină“. (P l e h a n o v : „Eu am răspuns la întrebarea tov. Vasiliev, care a folosit acest termen pentru a califica o anumită parte a partidului ; repet, ca președinte, nu pot admite asemenea expresii în Consiliul partidului“.) Mi se atrage aici atenția că nu spun nimic despre componența anormală și unilaterală a Comitetului Central, dar eu constat faptul că în partid există două părți care luptă cu mijloace inadmisibile. Noi am trecut pe un teren pe care nu e posibilă nici un fel de muncă pozitivă.

4

Înainte de a intra în fondul chestiunii, voi mai observa în treacăt că cuvîntul Sumpf* nu are în el nimic jignitor.

* — mlaștină. — Nota trad.

Apoi, referitor la tratativele cu Travinski. Din spusele mele s-a dedus aici că eu aş tăgădui că au avut loc tratative cu Travinski. Greşită deducţie. Eu nu am tăgăduit că au avut loc tratative, dar am ținut să stabilesc o deosebire între valoarea pe care o pot avea tratativele particulare și aceea pe care o au tratativele oficiale. Eu v-am citit aici o *scrisoare* primită chiar de la Travinski, pentru a vă demonstra că, dacă înainte el vedea lucrurile așa cum le vede tov. Plehanov, ulterior el și-a schimbat părerea. De aceea aş considera cu totul deplasată întrebarea cui îi va da crezare Franța. Nu este cazul să se facă aici referiri la „Franța” ⁷⁶.

Tov. Plehanov a spus că „apelul” meu pașnic n-a avut efect nici măcar asupra mea. Repet că în „apelul” meu nu-mi exprim decît dorința să nu se recurgă la anumite metode de luptă. Eu cer să se facă pace. Mi se răspunde cu un *atac* împotriva Comitetului Central, și după aceea unii se mai miră că, *drept răspuns la aceasta*, eu atac Organul Central. După ce ei au dezlănțuit atacul împotriva Comitetului Central, tot mie mi se reproșează că nu dau dovadă de spirit pașnic, pentru că am ripostat la acest atac ! E de ajuns să urmărești toate dezbaterile din acest Consiliu, ca să te convingi cine a început să propună pace pe bază de statu-quo și cine a continuat să ducă război împotriva Comitetului Central. Mi se spune că Lenin nu făcea altceva decît să repete neîncetat opoziției : „Supune-te și nu discuta !”... Nu e chiar așa. Întreaga noastră corespondență din septembrie și octombrie dovedește contrarul. Reamintesc fie și numai faptul că la începutul lunii octombrie eu (și Plehanov) eram gata să cooptăm doi membri în redacție. Apoi, cît privește ultimatumul, la a cărui întocmire am participat eu însumi, trebuie să arăt că el cuprindea o ofertă prin care vă cedam două locuri în Comitetul Central. După aceasta am făcut o nouă concesie, am plecat din redacție, cu scopul de a nu împiedica intrarea altora. De aici rezultă că eu nu mă limitam să spun : „Supune-te și nu discuta”, ci făceam și concesii. Trec la fondul chestiunii. Atitudinea față de rezoluția mea mi se pare foarte stranie. Într-adevăr, acuză ea oare pe cineva sau conține ea vreun atac la adresa cuiva ? Ea nu face decît să pună problema dacă cutare sau cutare formă de luptă este sau nu admisibilă. Existența luptei este în afară de orice îndoială, și toată problema se reduce exclusiv

la separarea formelor admisibile ale acestei lupte de cele inadmisibile. De aceea și întreb dacă această idee este sau nu acceptabilă ? Rezultă, așadar, că, aplicate la rezoluția mea, expresiile „instrument de luptă“, „atac împotriva minorității“ etc. sînt cu totul nelalocul lor. S-ar putea ca forma rezoluției mele să nu fie tocmai reușită – asupra acestui punct nu m-aș lansa în lungi controverse și aș fi gata să consimt la modificarea formulării rezoluției, dar esența ei, care constă în a cere părților participante la lupta dinăuntrul partidului să ducă această luptă în cadrul unor anumite limite admisibile, nu poate fi contestată. Atitudinea manifestată aici față de rezoluție mi se pare unilaterală, deoarece una dintre părțile interesate o respinge, considerînd-o primejdioasă pentru ea. (P l e h a n o v : „Reamintesc că, după cum am mai remarcat aici de cîteva ori, în Consiliu nu există două părți“.) Eu țin să precizez că vorbesc despre *cele două părți* care există de fapt, iar nu despre o împărțire juridică a Consiliului în două părți. La rezoluția tov. Plehanov, despre care în fond nu s-a spus aici nimic, reprezentanții redacției n-au adăugat nimic. Eu însă am așteptat tot timpul o schimbare a caracterului unilateral al acestei rezoluții.

5

OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI

16 (29) IANUARIE

1

Lenin insistă ca rezoluția sa să fie pusă prima⁷⁷ la vot, invocînd uzul existent ca rezoluțiile să fie votate în ordinea în care au fost depuse.

2

Din punctul de vedere al procedurii lucrărilor ședinței, dreptul de a prezenta opinii separate este recunoscut întotdeauna. Tov. Martov a încercat să separe generalul de particular⁷⁸. Sînt întrutotul de acord cu propunerea lui, numai că o formulez întrucîtva altfel.

6

PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE
CU PRIVIRE LA INSTAURAREA PĂCII ÎN PARTID

18 (29) IANUARIE

Lenin (dă citire rezoluției sale): „Pentru instaurarea păcii în partid și a unor relații normale între membrii de partid cu vederi diferite este necesar ca Consiliul partidului să stabilească care forme de luptă internă de partid sînt juste și admisibile și care sînt nejuste și inadmisibile“.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

7

INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU PREZENTAREA
OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C.

17 (30) IANUARIE

În practica tuturor congreselor s-a statornicit regula că vo-
tanții au dreptul de a prezenta opinii separate. Firește, prin
însăși esența ei, orice opinie separată este o critică. Dar această
împrejurare nu a împiedicat totuși Congresul al II-lea să ad-
mită prezentarea opiniei separate a reprezentanților Bundului
– opinie care constituia cea mai aspră critică a hotărîrii adop-
tate de congres. Opinia noastră separată cuprinde o expunere
a motivelor care explică de ce am combătut propunerea tov.
Plehanov și care este în general atitudinea noastră față de
această propunere. Citirea acestei opinii separate este cu atât
mai necesară cu cît ea se încheie cu o declarație motivată în
care se arată că înțelegem să retragem rezoluția propusă
de noi.

8

OPINIA SEPARATĂ A REPREZENTANȚILOR C.C.,
PREZENTATĂ LA 17 (30) IANUARIE

Reprezentanții C.C. în Consiliul partidului consideră de datoria lor să prezinte o opinie separată în legătură cu rezoluția propusă de tov. Plehanov.

Reprezentanții C.C. sînt profund convinși că această rezoluție nu numai că nu va pune capăt disensiunilor din partid, care introduc în organizația de partid o adevărată sciziune de fapt, ci, dimpotrivă, le va adînci și le va așîța și mai mult, va face ca ele să devină cronice, va dezorganiza și mai mult munca pozitivă a partidului.

În esență, această rezoluție nu exprimă altceva decît dorința minorității congresului partidului de a schimba componența Comitetului Central, ignorîndu-se totodată dorința contrară a majorității congresului partidului.

În esență, potrivit convingerii noastre ferme, această rezoluție constituie o continuare dinăuntru Consiliului a politicii pe care opoziția a urmat-o chiar de la începutul congresului partidului și care a fost o politică de boicot, dezorganizare și anarhie, în scopul de a obține modificarea componenței centrelor, de a o obține pe o cale care contravine normelor unei vieți de partid cît de cît normale și care a fost condamnată acum și de opinia publică a mediului revoluționar, exprimată în rezoluțiile majorității comitetelor.

Această rezoluție exprimă dezideratul ca Comitetul Central să reia tratativele cu opoziția. Tratativele de pînă acum au durat peste 5 luni și au creat în partid o stare de demoralizare totală. C.C. a declarat deja că și-a spus ultimul cuvînt atunci

cînd, ca o dovadă de încredere tovărășească, a consimțit la 25 noiembrie 1903 să coopteze doi membri.

Tratatивele ne-au costat deja mulți bani, cheltuiți pentru deplasări, și au necesitat mult mai importante cheltuieli de forțe și de timp din partea revoluționarilor pe care aceste tratative îi sustrag de la munca lor.

Reprezentanții C.C. nu se consideră în drept să reia acum aceste tratative fără sfîrșit, care generează noi nemulțumiri de ambele părți, stîrnesc noi ambiții carieriste, stînjenesc enorm munca pozitivă.

Atragem în modul cel mai serios atenția asupra faptului că asemenea tratative înseamnă o întrerupere completă a cursului normal al vieții de partid.

Comitetul Central declară că răspunderea acestor întreruperi revine în întregime minorității.

Declarăm în modul cel mai categoric că nu vedem altă ieșire cinstită și justă din actualele disensiuni de partid, alt mijloc pentru a curma această inadmisibilă luptă în jurul componenței centrelor decît convocarea imediată a congresului partidului.

În același timp socotim că, după adoptarea rezoluției tov. Plehanov, rezoluția noastră, prezentată anterior, este în fond negată și devine cu totul inutilă ; de aceea o retragem.

Membrii Consiliului

N. Lenin
F. Vasiliev

9

INTERVENȚIE ÎN SPRIJINUL OPINIEI SEPARATE
A REPREZENTANȚILOR C.C.

17 (30) IANUARIE

Protestez cu hotărîre împotriva afirmației că opinia noastră separată ar conține măcar o singură acuzație împotriva Consiliului. O astfel de interpretare este cu totul greșită, iar încercarea tov. Martov constituie un atentat la libertatea noastră de opinie ; rezoluția lui este deci contrară statutului ⁷⁹.

10

OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI

17 (30) IANUARIE

Reprezentanții C.C. ar vrea să pună în discuție încă câteva probleme de importanță mai mică, dar eu stărui ca în prealabil să fie introdusă pe ordinea de zi problema convocării congresului.

11

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA
CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI

17 (30) IANUARIE

1

În problema convocării congresului nu am multe de adăugat. Situația extrem de dificilă în care se află partidul este ilustrată și de felul cum se desfășoară dezbaterile în Consiliu. De nenumărate ori s-a arătat că la congres s-au format două jumătăți aproape egale, așa încît, o dată cu plecarea unuia din „majoritate“, s-a ajuns la o egalitate deplină. Nu văd cum ar putea această egalitate să ducă la instaurarea păcii dacă nu vom convoca congresul partidului. Nimeni nu se îndoiește că disensiunile duc la anomalii flagrante. Este fapt cert că *ambele părți* sînt pornite pe luptă. Privind prin prisma tuturor acestor date, nu ne putem imagina altă soluție cînsită și justă decît numai convocarea congresului. Tov. Martov a relevat greutățile de ordin tehnic, financiar etc. care stau în calea realizării propunerii mele cu privire la convocarea congresului, dar actuala stare de lucruri este mult mai rea decît toate aceste greutăți.

2

Nu pot fi de acord cu Martov ; el a expus greșit sarcinile congresului. Martov susține că încă nu toți tovarășii sînt lămuțiți asupra divergențelor, că convocarea congresului ar opri procesul de delimitare și ne ar împiedica să clarificăm în presă conflictul organizatoric. Eu cred că tocmai pentru o nestinjenită clarificare a divergențelor *principiale* este necesar să fie înlăturată criza, este necesar ca atmosfera să fie curățită de ciorovăieli, iar pentru aceasta trebuie convocat congresul. Nu pentru a curma lupta este nevoie de Congresul

al III-lea, ci pentru a-i crea un cadru normal. Este ciudat chiar să se spună că congresul ar curma lupta principială. În legătură cu aceasta țin să reamintesc că la Congresul al II-lea președintele s-a exprimat în sensul că însuși programul nostru va constitui obiectul unei dezvoltări și clarificări ulterioare ⁸⁰ ; dar tocmai pentru ca lupta principială de opinii să fie rodnică și încununată de succes este nevoie de o serie de condiții care în momentul de față nu există. Protestez împotriva paralelelor istorice făcute aici și împotriva referirii la „Rabocee Delo“. Deosebirea dintre situația de azi și cea de acum trei ani constă în faptul că pe atunci nu exista încă un partid unic, iar acum există. Tocmai din punctul de vedere al acelor care vorbesc aici despre jumătatea desprinsă, tocmai din punctul lor de vedere nu se poate protesta împotriva congresului ca mijloc pentru lichidarea anomaliilor pe care nu sintem în stare s-o lichidăm acum cu propriile noastre forțe. Numai atunci când Congresul al III-lea va lichida această anomaliie și va fixa luptei de opinii anumite limite va fi cu puțință o muncă pozitivă și va fi posibilă lămurirea divergențelor principiale.

3

Tov. Plehanov a enunțat clar un argument „puternic“, dar greșit. Dacă Congresul al III-lea ar duce la o sciziune, aceasta ar însemna că nu există dorința de a se supune majorității, că nu există dorința de a lucra laolaltă, adică ar însemna că în realitate nu avem partid. Toți au recunoscut că încercările tov. Travinski de a aplană conflictul n-au fost complet lipsite de rezultate ; tovarăși ca Travinski sînt mulți, iar congresul le va oferi tocmai un prilej de a se întîlni și de a discuta laolaltă. O luptă înverșunată, o luptă decisivă, chiar dacă e plină de excese, nu înseamnă încă sciziune. Dacă există o dorință reală de a lucra împreună, trebuie să existe și dorința de a se supune majorității, adică congresului.

12

PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE
LA CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA
AL PARTIDULUI

17 (30) IANUARIE

Consiliul partidului, ajungînd la convingerea că instituțiile centrale ale partidului nu sînt în stare să pună capăt relațiilor cu totul anormale și dezorganizatoare care s-au creat în cadrul partidului în perioada de după Congresul al II-lea al partidului și care durează de peste cinci luni, hotărăște să convoace Congresul al III-lea al partidului.

13

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA EDITAREA
LITERATURII DE PARTID

17 (30) IANUARIE

1

Voi începe cu sfârșitul. Tov. Martov a înțeles greșit și a prezentat într-o lumină greșită scrisorile C.C.⁸¹, în special pasajele în care se vorbește de bani. El a scăpat din vedere faptul că aceste scrisori sînt o continuare a convorbirii pe care el, Martov, a avut-o cu Travinski. Despre conținutul acestei convorbiri, Martov însuși scrie următoarele: „Tovarășului Travinski, ca și dv. personal, v-am menționat cifra de 5 000—6 000 ca minim probabil al sumelor ce pot fi primite *anual* pentru partid din cele două surse la care au acces membrii redacției“. Eu declar că Travinski ne-a comunicat că această sumă va fi vărsată dintr-o dată, și nu treptat în cursul anului, așa că aici este la mijloc o neînțelegere. Fapt este că noi am contactat pe aceste 5 000 și, potrivit cu aceasta, am repartizat fondurile între casa din Rusia și cea din străinătate.

Tov. Martov spunea că ambele surse de bani (în trecut fie zis, cît de greșit prezintă redacția (în surescitarea ei) lucrurile se vede și din faptul că în scrisorile către C. C. Martov folosea, fie și între ghilimele, expresia „sacii cu bani“, dar ne imputa că noi am fi folosit-o. În realitate însă ea nu ne aparține nouă, ci lui Martov), — așadar, tov. Martov spunea că ambele surse de bani ne sînt cunoscute. Da, ele sînt cunoscute, dar aici nu importă dacă sînt sau nu cunoscute, ci dacă sînt sau nu accesibile. Eu știu că una dintre surse ar putea da circa 10 000 *pe an*, iar cealaltă — circa 40 000, dar asta nu folosește la nimic, deoarece ele îmi sînt *inaccesibile*. Transformarea acestor surse din accesibile în *inaccesibile* reprezintă,

de altfel, acea sistare a procurării de fonduri bănești care constituie o metodă absolut inadmisibilă în lupta de partid.

În afară de aceasta, recent au avut loc căderi în cadrul cărora au fost arestate persoane care aveau de primit bani în Rusia. Aici nu sînt bani ; din Rusia nu vom reuși să-i căpătăm curînd, iar pentru a-i căpăta va trebui să cheltuim multe sute de ruble cu trimiterea unor agenți speciali. Firește, banii se vor primi în cele din urmă, dacă nu ne vor lovi și alte nenorociri, dar se vor primi nu atît de curînd și, probabil, nu într-o măsură pe deplin suficientă.

Este cu desăvîrșire inexactă afirmația că scrisoarea Comitetului Central conținea amenințări. N-au fost nici un fel de amenințări, căci Comitetul Central și-a manifestat tot timpul grija pentru editarea Organului Central. Despre casele conspirative va vorbi tov. Vasiliev. – După informațiile noastre, redacția trimite în Rusia agenți proprii. Aceasta presupune existența unei case aparte a Organului Central, ceea ce înseamnă scindarea de fapt a partidului. Aceasta contrazice prevederile statutului, care arată că C.C. trebuie să fie pe deplin informat și că în mîinile lui trebuie să fie concentrate *în întregime atît toate mijloacele bănești* cît și toată organizarea treburilor practice. Organul Central încalcă în mod flagrant acest statut, creîndu-și un centru propriu de deplasări și o rețea proprie de agenți, un centru propriu de conducere practică și de amestec în treburile comitetelor. Acești agenți, a căror existență contrazice statutul partidului, dezorganizează pur și simplu munca. Comitetul Central nu poate răspunde și nici nu răspunde de buna conducere a activității, din moment ce dezordinea este sistematic introdusă chiar de Organul Central. – Iată scrisori primite din Odesa și din Baku care ilustrează cum stau lucrurile în această privință. Într-o scrisoare din 24 decembrie ni se scrie din Odesa : „La noi a fost ieri Zagorski, care ne-a spus că redacția l-a trimis ca împuternicit al ei, însărcinîndu-l să informeze comitetele asupra ultimelor evenimente, asupra tratativelor, asupra adevăratei stări de lucruri din redacție, să le comunice rugămîntea redacției de a i se trimite materiale, de a colabora, de a comanda foi volante sau de a trimite teme pentru foi volante cu caracter general, precum și pentru broșuri, în vederea editării cărora a fost format un grup. El a repetat toate palavrele vechi și s-a străduit

din răspuseri să demonstreze dreptatea, generozitatea și «lealitatea» minorității. Comitetul i-a ascultat expunerea, i-a pus câteva întrebări, întrebându-l, printre altele, dacă și-a asumat această misiune și cu știrea Comitetului Central, la care, în loc de a răspunde scurt și precis da sau nu, Zagorski a început să se justifice și să demonstreze că redacția are tot dreptul să se adreseze comitetelor și fără știrea Comitetului Central. El a insistat să discutăm pe loc, în prezența lui, cele comunicate și să întocmim o rezoluție ; la care comitetul a declarat că ia act de conținutul expunerii, iar în ceea ce privește discutarea ei și adoptarea unei rezoluții, comitetul le va face atunci când va găsi de cuviință, iar acum trece la chestiunile curente⁸². Iată acum ce ni se scrie din Baku într-o scrisoare datată 1 ianuarie : „La Comitetul din Baku s-a prezentat Martîn cu o dare de seamă din partea O.C. și cu scopul fățiș de a semăna neîncredere în Comitetul Central. Când, la sfârșit, el a vrut să afle părerea comitetului, i s-a răspuns : noi avem încredere absolută în Comitetul Central. Când a obiectat însă că ar vrea să cunoască atitudinea față de O.C., i s-a arătat fără ocol că, după cele ascultate adineauri (expunerea misiunii sale), încrederea față de O.C. «a fost zdruncinată»“.

Contrar statutului și regulilor conspirației este, de asemenea, faptul că O.C. face comunicări cu privire la componența Comitetului Central nu numai comitetelor, ci și unor persoane particulare (de pildă lui Druian, lucru pe care C.C. l-a semnalat într-o scrisoare adresată Organului Central). Cît privește „relațiile de război“, se vede treaba că tov. Martov confundă aici două lucruri cu totul diferite. În domeniul muncii pozitive și al procurării de fonduri, relațiile de război (boicotul etc.) sînt fără doar și poate inadmisibile, iar din partea C.C. ele nici n-au existat vreodată. În domeniul literaturii însă „războiul“ este admisibil, și nimeni n-a stingherit vreodată polemica Organului Central. Reamintesc că încă cu mult înainte Comitetul Central s-a declarat gata să publice atît scrisoarea lui Dan cu privire la lozincile opoziției cît și broșura lui Martov „Încă o dată în minoritate“, cu toate că ambele conțin atacuri împotriva Comitetului Central.

În ceea ce privește editarea publicațiilor Organului Central, n-a existat nici cea mai mică întrerupere din partea Comitetului Central. Nu s-a întîmplat niciodată ca Comitetul Central

să distribuie publicațiile într-un mod nejust sau părtinitor, nu s-a întâmplat ca el „să nedreptățască“ comitetele minorității. Dimpotrivă, Travinski a arătat aici și a dovedit că înaintea tuturor erau din belșug aprovizionate comitetele minorității, iar tov. Martov a trebuit să recunoască că în acest domeniu activitatea Comitetului Central este ireproșabilă. Cît privește refuzul de a încredința publicații de partid, lucrurile se prezintă astfel. *Oricărui* membru de partid, fără excepție (dacă inspiră încredere sub raport conspirativ etc.), i se încredințează *în mod gratuit* publicații de partid spre a le transporta în Rusia și a le înmîna acolo agenților Comitetului Central în vederea distribuirii. Dar cînd se găsesc oameni care au îndrăzneala să-și zică membri de partid și, în același timp, refuză să predea agenților C.C. publicațiile încredințate în vederea distribuirii generale, este evident că unor asemenea oameni C.C. nu are posibilitatea (și nici dreptul) de a le încredința îndeplinirea unor sarcini de partid. Și dacă ulterior oamenii aceștia achiziționează publicațiile de care au nevoie pentru diferitele lor acțiuni îngust-locale, care dezorganizează munca generală, cu atît mai rău pentru ei.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

2

Nicidecum nu pot înțelege ce este insolent în prima și în a doua scrisoare a expeditorului⁸³. El cere informații necesare pentru evidența gestiunii, iar redacția, în loc de a da un răspuns tovrășesc asupra fondului cererii sale, răspuns care nici pînă acum nu a fost dat, ocolește fondul problemei într-o manieră pur birocratică. Iată un exemplu de scrisoare într-adevăr insolentă a redacției Organului Central către Comitetul Central. „Redacția Organului Central atrage atenția Comitetului Central asupra faptului că prezența în străinătate a trei membri ai C.C., nefiind justificată de nici un fel de considerente de ordin practic și ducînd la crearea unui nou centru organizatoric, neprevăzut de statutul partidului, introduce inevitabil în viața partidului politicianismul și dezorganizarea...“ Este o *insultă* vădită (politicianism), nebazată pe nici un fel de fapte sau date ! La aceasta, Comitetul Central a răspuns :

„Dacă redacția n-ar fi acționat într-o stare de extremă iritare, și-ar fi dat imediat seama oit de deplasată este observația ei în legătură cu numărul membrilor C.C. aflați în străinătate. La această ieșire și la alte ieșiri necuviincioase ale redacției (cum e, de pildă, ridicola afirmație cu privire la o pretinsă tipărire «secretă»), reprezentantul din străinătate al Comitetului Central răspunde numai prin îndemnul de a nu da uitării datoria de partid și de a înceta orice acțiuni care dintr-o polemică de presă pot crea motive de sciziune“⁸⁴...

Cît privește afirmația că pînă și editurile burgheze ar da redactorilor *sute* de exemplare, mărturisesc că n-am auzit de așa ceva. Să încerce tov. Martov, dacă nu aruncă vorbe în vînt, să se informeze la Dietz dacă acesta dă 400 de exemplare din „Neue Zeit“ lui Kautsky pentru difuzare. Sau să-l întrebe pe Singer ori pe Fischer dacă Gradnauer cere 200 de exemplare din „Vorwärts“⁸⁵ tot pentru difuzare cu mijloace proprii. Social-democrații germani înțeleg deosebirea dintre anarhie și organizare.

Chestiunea banilor s-a pus înainte de cădere, dar eu m-am limitat să arăt numai felul schimbat în care se punea această chestiune după ce s-a produs căderea.

Că redacția confundă polemica admisibilă cu boicotul inadmisibil se vede cît se poate de limpede din următoarele: într-o scrisoare din 4 ianuarie, răspunzînd la întrebarea noastră în legătură cu banii, redacția, printre „condițiile care-i îngreuiază propaganda în rîndurile cunoscătorilor în favoarea sprijinirii active a casei centrale“, menționează și următoarea: „agenți ai Comitetului Central și persoane protejate de ei rostesc în adunări fraze amenințătoare despre caracterul nestatutar al actualei componente a redacției (lucru despre care, de altfel, se vorbește și în scrisoarea lui Lenin, membru al C.C...)“. Ce uimitoare denaturare de noțiuni politice! Problema procurării (sau a sistării procurării) de mijloace bănești *este confundată* cu problema polemicii în cadrul unor cuvîntări sau broșuri! Nu înseamnă oare aceasta să confunzi lupta ideologică cu calculele carieriste și cu ciorovăielile meschine?! Problema dacă membrii de partid aprobă sau nu componenta (și activitatea) redacției *este confundată* cu problema „caracterului statutar“! Nu este oare acesta un formalism birocratic?! Se înțelege că reprezentantul din străinătate al C.C. a

răspuns la aceasta : „...Ca reprezentant al C.C., socot necesar să arăt redacției că expresiile tari folosite în cadrul unor referate ținute în străinătate sau polemica de presă nu o îndreptățesc cituși de puțin să pună problema *caracterului statutar* etc. ...Dacă redacția consideră că această polemică conține atacuri împotriva ei, ea are toată posibilitatea de a răspunde. Este rezonabil oare să te iriți din cauză că în cadrul polemicii au fost folosite cutare sau cutare expresii tari (din punctul de vedere al redacției) de vreme ce nicăieri nici nu se vorbește măcar de boicot sau de vreun alt mod de acțiune neloyal (din punctul de vedere al Comitetului Central)...”⁸⁶ Într-adevăr, este cât se poate de straniu să se vorbească despre „protejați”... Ce înseamnă aceasta? Ce-i cu limbajul acesta birocratic? Ce-l privesc pe C.C. cutare sau cutare expresii folosite în cadrul referatelor? Noi n-avem cenzură, ca să îngădăm libertatea cuvântului și libertatea polemicii. Sau poate că ei cred într-adevăr că nu trebuie să se facă deosebire între o *astfel* de luptă și boicotarea muncii de partid?

Ceea ce ne-a povestit tov. Martov despre Comitetul din Odesa (care, pretinde dînsul, ar fi întrebât Comitetul Central dacă poate adresa scrisori Organului Central) este, desigur, o glumă vădită. În mod serios nu se poate vorbi despre așa ceva.

Repet : din partea Comitetului Central n-a fost niciodată măcar un singur caz în care el să fi înlăturat de la muncă minoritatea. Subliniez că chiar tov. Martov declară că nu cunoaște cazuri de distribuire nejustă, unilaterală sau partinătoare a literaturii.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

3

Tov. Martov consideră că din partea noastră ar exista pericolul unei răsturnări. Este ceva ridicol. (M a r t o v : „Dar ultimatumul?”) „Ultimatumul” C.C. a fost un răspuns la ultimatumul lui Starover⁸⁷. Ultimatumul este ultimul nostru cuvînt în ceea ce privește condițiile pe care le-am putea accepta de dragul restabilirii bunei înțelegeri. Atît și nimic mai mult.

Numai o imaginație bolnavă a putut să vadă în răspunsul nostru către minoritate, care prin acțiunile ei a dus neîndoielnic partidul la sciziune, dovada unei tendințe de răsturnare. Majoritatea n-are însă de ce să se gîndească la o astfel de răsturnare. Cit privește distribuirea „Iskrei”, pe măsura posibilității, toate numerele ei s-au distribuit regulat, iar dacă vreun comitet s-a socotit „omis” în această privință, el ar fi trebuit pur și simplu să facă în acest sens o comunicare tovărășească Comitetului Central. Pînă în prezent nu am primit asemenea comunicări. În schimb, scrisoarea redacției către comitete nu este o acțiune tovărășească, ci un act de război.

Comitetul Central este de părere că distribuirea literaturii trebuie să treacă printr-o singură mîină și că un al doilea centru de distribuire este inutil și dăunător. Și acum aș vrea să spun cîteva cuvinte în legătură cu expeditorul. Repet, expeditorul a ajuns să figureze printre acuzați numai pentru că, în dorința de a-și face conștiincios datoria, a cerut redacției lămuriri într-o chestiune de ordin practic. Dispoziția care a urmat din partea redacției : „să nu discuți !”, „să dai imediat 100 sau 200 de exemplare” etc. poartă toate semnele unei atitudini pur birocratice.

Despre adrese voi spune numai că redacției i s-a predat tot ceea ce îi aparține. A fost scoasă numai corespondența personală și cea referitoare la problemele organizatorice, restul a fost predat redacției. În afară de aceasta țin să reamintesc că, încă la Londra, Comitetul de organizare a luat în mod formal în mîinile sale întreaga corespondență referitoare la problemele organizatorice.

Afirmația că prezența în străinătate a unor membri ai C.C. înseamnă crearea unui nou centru este vădit șicanatorie și constituie un amestec birocratic într-un domeniu care este în atribuția exclusivă a Comitetului Central.

Se tipărește după textul procesului-verbal, confruntat cu manuscrisul

Tov. Martov interpretează cu totul greșit statutul. Organul Central trebuie să fie pe deplin și multilateral informat, așa prevede statutul, așa cere interesul muncii. Dar trimiterea de

împuțerniciți în scopuri organizatorice - de pildă trimiterea lui Z la Comitetul din Odesa fără știrea Comitetului Central - încalcă vădit repartizarea firească a atribuțiilor între cele două instituții centrale ale partidului. Ea nu este dictată nici de interesele informării și nu face decît să introducă de-a dreptul dezorganizarea, încălcînd în mod flagrant unitatea de acțiune. O astfel de măsură nu face decît să agraveze haosul existent în viața partidului și înseamnă în practică scindarea în două a partidului, în locul unei separări a celor două instituții centrale în funcție de atribuțiile lor.

14

PROIECTE DE REZOLUȚII
PREZENTATE LA 17 (30) IANUARIE

1

Consiliul partidului roagă redacția Organului Central să ia cît mai curînd toate măsurile care depind de ea pentru ca Comitetul Central să poată primi, în viitorul cel mai apropiat, cele 5 000–6 000 de ruble care au format obiectul corespondenței între O.C. și C.C. și de care casa centrală a partidului are neapărată nevoie în momentul de față, date fiind împrejurările extraordinare create de ultimele căderi din Rusia.

2

Consiliul partidului consideră că greșit procedează redacția O.C. atunci cînd, fără știrea și consimțămîntul Comitetului Central, trimite pe la comitete împuterniciți de-ai ei, căci asemenea trimiteri introduc în partid dezorganizarea și încalcă flagrant repartizarea atribuțiilor între ambele centre, stabilită de Congresul al II-lea.

3

Consiliul partidului consideră că greșit procedează redacția Organului Central comunicînd comitetelor, fără consimțămîntul Comitetului Central, date privitoare la competența Comitetului Central.

4

Consiliul partidului consideră că greșit au procedat reprezentanții redacției Organului Central comunicând secretarului acestui organ aprecierile făcute la adresa lui de tov. Vasiliev, întrucât aceste aprecieri, ca parte a dezbaterilor ce se desfășoară în cadrul forului superior al partidului, erau destinate numai membrilor acestui for, adică membrilor Consiliului.

DIN PARTEA COMITETULUI CENTRAL AL
PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT
DIN RUSIA ⁸⁸

Salutînd din toată inima hotărîrea lăudabilă a „Grupului de inițiativă” de a proceda la crearea „Bibliotecii și arhivei de pe lîngă Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”, rugăm stăruitor pe toți tovarășii și pe toți cei care doresc să sprijine această acțiune de o actualitate mai mult decît arzătoare să dea tot concursul lor tovarășilor noștri care și-au asumat sarcina organizării acestei importante și complexe acțiuni.

Comitetul Central al P.M.S.D.R.

29 ianuarie 1904

Publicat în ianuarie 1904 (împreună cu apelul „Grupului de inițiativă”) în foaia volantă „Către toți”

Se tipărește după textul fotei colante

CĂTRE PARTID ⁸⁹

Tovarăși ! Că partidul nostru trece printr-o criză grea este un lucru pe care îl știe acum toată lumea și care a fost fățiș declarat și în coloanele Organului nostru Central.

Socotim de datoria noastră să adresăm tuturor membrilor partidului îndemnul de a participa activ, în mod conștient la toate acțiunile necesare pentru o ieșire cât mai grabnică și mai puțin dureroasă din această criză.

Tov. Plehanov, care la congresul partidului și – mult timp după acesta – la congresul Ligii din străinătate a făcut parte din rîndurile majorității congresului partidului, se ridică acum, în nr. 57 al „Iskrei“, în apărarea pretențiilor minorității, acuzînd Comitetul Central că dă dovadă de „excentricitate“ și de lipsă de spirit concesiv, care nu folosesc decît dușmanilor, că nu vrea să coopteze reprezentanți ai minorității. Tocmai în această cooptare vede tov. Plehanov nici mai mult nici mai puțin decît „unicul mijloc de a scoate partidul nostru din starea de criză grea, care slăbește enorm pozițiile noastre și întărește pozițiile numeroșilor noștri dușmani și adversari“. Trebuie să ținem seama nu numai de prevederile statutului – spune tov. Plehanov, avînd în vedere, probabil, această stare de criză grea –, ci și de situația de fapt, de raportul de forțe existent în partid. Trebuie să ne ridicăm deasupra punctului de vedere izvorît din spiritul de cerc și din doctrinarism, care pune pe primul plan ceea ce dezbină pe muncitori, iar nu ceea ce-i unește.

Aceste teze generale sînt, fără doar și poate, juste, și tuturor social-democraților nu le rămîne decît să cunoască precis

faptele, să reflecteze serios asupra situației reale, pentru a aplica în mod just aceste teze generale.

Da, cu orice preț și indiferent de eforturi, fără a ne da în lături de la o muncă îndelungată și perseverentă, trebuie să vindecăm partidul nostru de spiritul de cerc, de divergențe și dezbinări pe motive lipsite de importanță, de certuri nedemne în jurul baghetei de dirijor ! Să examinăm deci evenimentele care au avut loc în partidul nostru de la Congresul al II-lea încoace. Să avem curajul să scoatem la iveală plăgile noastre, pentru a le diagnostica fără ipocrizie, fără minciuni convenționale, și pentru a le vindeca printr-un tratament just.

Procese-verbale ale Congresului al II-lea au apărut acum în întregime ; pentru membrii de partid au fost editate, de asemenea, procesele-verbale ale congresului Ligii din străinătate. Literatura de partid a semnalat pînă acum destule manifestări și simptome ale crizei noastre, și, deși mai sînt încă multe de făcut în această privință, totuși de pe acum este posibil și necesar să tragem unele concluzii.

Congresul al II-lea s-a încheiat printr-o luptă înverșunată în jurul componenței centrelor noastre. Cu o majoritate de 24 de voturi contra 20 a fost aleasă redacția O.C., alcătuită din trei persoane (Plehanov, Martov și Lenin), și Comitetul Central, alcătuit tot din trei tovarăși. Martov n-a acceptat alegerea sa, iar împreună cu întreaga minoritate a refuzat să participe la alegerea Comitetului Central. Chiar la congres minoritatea a început să ducă o luptă înverșunată împotriva centrelor, o adevărată luptă pentru bagheta de dirijor, o adevărată luptă a spiritului de cerc împotriva spiritului de partid, o luptă pentru restabilirea vechii redacții, pentru cooptarea în C.C. a unui număr corespunzător (după părerea minorității) de membri. Luni de-a rîndul a durat această luptă, însoțită fiind de refuzul total al minorității de a lucra sub conducerea centrelor, de o acțiune de boicotare, de o propagandă pur anarhistă, ale cărei mostre membrii partidului le vor găsi din belșug în procesele-verbale ale congresului Ligii. Această luptă s-a concentrat în special în străinătate, pe un teren cît mai îndepărtat de munca pozitivă și de participarea reprezentanților conștiinței ai proletariatului. Această luptă a sustras centrelor create de Congresul al II-lea o mulțime de forțe, care au trebuit să întreprindă călătoriile, întrevcederi și trata-

tive în scopul înlăturării nenumăratelor nemulțumiri, conflicte și ciorovăieli mărunte. Că pretențiile opoziției nu țineau seama nici de raportul de forțe de la Congresul al II-lea, nici de cel existent în partid în general se vede din faptul că, de pildă, redacția O.C. (Plehanov și Lenin) consimțise chiar să coopereze doi membri, adică consimțise la reprezentarea egală a majorității și minorității congresului partidului. Opoziția cerea însă o majoritate enormă în redacție (patru contra doi). Sub amenințarea unei sciziuni inevitabile și imediate, ambele centre au făcut, în cele din urmă, o serie de concesii în ceea ce privește pretențiile la bagheta de dirijor : redacția a fost completată prin cooptare, Lenin s-a retras din redacție și din Consiliu, a plecat din Consiliu un membru al majorității⁹⁰, nu a mai fost reorganizată Liga din străinătate, care la congresul ei a călcat în picioare tot ce a stabilit congresul partidului, iar opoziției i-au fost oferite două locuri în Comitetul Central.

Opoziția a respins această din urmă condiție. Ea cere, probabil, un număr mai mare de locuri, și nu pentru persoanele pe care le-ar alege Comitetul Central, ci pentru acelea pe care le va indica opoziția. Nici un raport de forțe, nici un interes al cauzei nu poate fi invocat în justificarea unor asemenea pretenții : numai amenințarea cu sciziunea, numai mijloace pur mecanice de presiune, ca boicotul și reținerea mijloacelor bănești, sînt folosite în sprijinul acestor ultimatumuri.

Partidul este extrem de dezorganizat și demoralizat din cauza acestei lupte pentru posturi, care sustrage forțele de la munca pozitivă. Demoralizarea partidului nu numai că nu scade, ci chiar crește de pe urma faptului că așa-zisele divergențe principiale ale minorității camuflează sub un fals veșmînt această luptă.

Toți au consimțit în mod unanim – și au declarat-o categoric în repetate rînduri – să considere drept absolut obligatorii pentru ei toate hotărîrile Congresului al II-lea și toate alegerile efectuate de el. Acum minoritatea a și anulat în fapt întregul statut și toate alegerile, acum sînt calificați drept „formaliști” aceia care apără hotărîrile adoptate în comun, sînt calificați drept „birocrati” toți aceia care și-au primit împunternicirile din mîinile congresului, iar acela care se sprijină pe majoritatea de voturi, majoritate care (potrivit acordului nostru comun) exprimă raportul de forțe existent în partid, este

acuzat de a avea un punct de vedere pur mecanic, cancelarist. Acela care la congres, împuternicit fiind de către toți tovarășii să aleagă persoanele care vor deține funcții în partid, a trecut pe unii redactori în rîndul colaboratorilor și pe unii membri ai Comisiei de organizare în rîndul activiștilor de rînd este acuzat acum că transformă pe membrii de partid în șurubașe și rotițe etc. etc. Poziția greșită și oscilantă pe care minoritatea a adoptat-o încă la congresul partidului a dus în mod inevitabil la această ipocrizie, pe care noi n-o atribuim nicidecum voinței subiective a cuiva.

Nu este oare timpul să punem capăt acestei situații confuze ? Toți cei cărora le este scumpă soarta partidului nostru trebuie să reflecteze asupra acestui lucru.

Nu este oare timpul să curmăm cu hotărîre această luptă în jurul centrelor, aceste ambiții carieriste, care au asupra întregii noastre munci o influență atît de dizolvantă ? Este admisibil oare ca, după luni și luni de tratative, să se ridice iarăși problema unor noi tratative cu opoziția, problema că Comitetul Central ar avea un caracter unilateral sau excentric ? Se știe că ridicarea acestei probleme, după ce pacea părea să fie asigurată prin cooptarea redacției, pune din nou pe tapet în mod inevitabil problema caracterului unilateral și excentric, ba chiar a caracterului antipartinic al Organului nostru Central. Pînă cînd vom continua noi această nedemnă controversă în jurul componenței centrelor ? Și cum am putea noi soluționa problema justeții pretențiilor uneia sau alteia dintre părți ? Care este aici criteriul justeții ? De ce să fie considerați rigizi iskriștii „fermi“, care au cedat foarte mult din ceea ce s-a hotărît la congres, și nu cei „nestatornici“, care s-au dovedit a fi în fapt neobișnuit de fermi în tendința lor spre sciziune și în pregătirea directă a sciziunii ?

Invităm pe tovarășii să se gîndească cum să ieșim din această situație anormală. Comitetul Central spera că schimbarea conducerii Organului Central va aduce pacea. Cînd între părțile în litigiu lucrurile au ajuns foarte departe, cînd lupta pentru bagheta de dirijor ne-a adus în pragul sciziunii, nu mai rămînea decît o singură speranță : posibilitatea de a ne delimita măcar cît de cît, pentru ca să nu ne stingherim reciproc, pentru ca, activînd în cadrul aceluiași partid, să atenuăm treptat orice fricțiuni, pentru ca să nu răscolim sau să răscolim

mai rar problemele „spinoase”. Se părea că separarea centrelor asigura măcar în parte curmarea crizei : minoritatea avea Organul său Central și se putea grupa liber în jurul lui, își putea promova liber concepțiile, își putea duce liber munca de partid, fără a se simți „străină” în partid. Faptul că și majoritatea avea un centru (sau că precumpănea în Comitetul Central) era de natură să-i dea și ei măcar o oarecare satisfacție. Lupta în jurul centrelor ar fi putut lua sfârșit și s-ar fi putut orienta spre clarificarea pur principială a deosebiriilor de păreri și a nuanțelor.

Ridicarea de către „Iskra” a problemei cooptării în C.C. spulberă această speranță. Noi nu mai considerăm posibil să reluăm de la capăt tocmeala în jurul posturilor, care ne scîrbește. Am prefera chiar, în lipsă de altă ieșire, ca *toate* baghetele de dirijor să fie predate minorității, dacă nu e nicidecum în stare să activeze în partid altfel decît în posturi înalte. Hotărîrea noastră de a face un astfel de pas se întărește pe măsură ce boala nouă, respingătoare a mișcării noastre ia forme cronice, pe măsură ce aceste ciorovăieli mărunte, care sînt cu atît mai insuportabile cu cît sînt mai mărunte, devin cronice.

Dar noi am vrea mai întîi să aflăm cît mai precis care este părerea partidului, am vrea să ținem seama și de opinia publică a mediului revoluționar, în special a celui din Rusia. Invităm pe tovarăși să examineze și să studieze cu minuțiozitate datele privitoare la „criza” noastră, să aprecieze sub toate aspectele actuala stare de lucruri din partid și să se pronunțe asupra tuturor problemelor relevate.

*Scris în ianuarie 1904, nu mai de-
vreme de 18 (31) ale lunii*

*Publicat pentru prima oară
în 1929, în „Culegeri din Lenin”,
col. X*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE PROLETARIATUL RUS ⁹¹

Războiul a început. Japonezii au și pricinuit trupelor rusești o serie de înfringeri, și acum guvernul țarist mobilizează toate forțele pentru a-și lua revanșa. Una după alta se mobilizează circumscripțiile militare, zeci de mii de soldați se trimit în grabă în Extremul Orient, în străinătate se fac încercări desperate de a contracta un nou împrumut, antreprenorilor li se promite o primă de câteva mii de ruble pe zi pentru accelerarea lucrărilor de care are nevoie ministerul de război. Toate forțele poporului sînt supuse unei încordări extraordinare, căci a fost începută o luptă grea, lupta împotriva unui popor de 50 000 000 foarte bine înarmat și excelent pregătit pentru război, hotărît să lupte pentru condiții pe care el le consideră imperios necesare unei dezvoltări naționale libere. Aceasta va fi lupta unui guvern despotic și înapoiat împotriva unui popor liber din punct de vedere politic și care progresa rapid sub raport cultural. Războiul din 1877-1878 împotriva șubredei Turcii, care a costat atît de scump poporul rus, a fost o nimica toată în comparație cu războiul început acum.

Se pune întrebarea : pentru ce-și varsă acum singele muncitorul și țăranul rus, ducînd împotriva japonezilor o luptă pe viață și pe moarte ? Pentru Manciuria și Coreea, pentru acest pămînt nou cotoplit de guvernul rus, pentru „Rusia galbenă”. Guvernul rus promisese tuturor celorlalte puteri să respecte inviolabilitatea Chinei, promisese să restituie Chinei Manciuria cel mai tîrziu pînă la 8 octombrie 1903 și nu și-a îndeplinit promisiunea. În politica sa de aventuri militare și de jefuire a țărilor vecine, guvernul țarist a mers atît de

Российская Социалдемократическая Рабочая Партия.

Пролетарии всехъ странъ, соединяйтесь!

Къ русскому пролетариату.

Война началась. Японцы успѣли уже на счетъ русскихъ войскамъ рядъ поражений, и теперь царское правительство напрягаетъ все силы, чтобы отстоять за эти поражения. Нюкляются одинъ за другимъ военныя округа, десятки тысячъ солдатъ сѣвнью отправляются на Дальнйй Востокъ, заграившей дѣлаются отчаянныя усилія заключить воюя заеть, подрачникамъ обѣщаютъ премию по вѣсколко тысячъ рублей въ дева за ускорение рабствъ, необходимыхъ для военнаго вѣдомства. Все силы народа подвергаются величезшему напряженю, но борьба начата кешучеюча, борца съ 80 ми миллионнымъ народомъ, который превосходно вооруженъ, превосходно подготовленъ къ войнѣ, который борется за настоятельно необходимая, въ его глазахъ, условия свободного національнаго развитія. Это будетъ борьба деспотическаго и отсталаго правительствъ съ политическаго свободнаго и культурно быстро прогрессирующимъ народомъ. Война съ инлоу Турцией въ 1877-78 годахъ, обещавшая такъ дорого русскому народу, была ничтожна по сравненю съ началомъ теперь войнъ.

Низъ-за чего же борется теперь не на живанъ, а на смерть, русский рабочій и крестьянинъ съ японцами? Низъ-за Манджурин и Корея, низъ-за этой мовол земли, захваченной русскимъ правительствомъ, низъ-за „Желгороссиа“ Русское правительство обещало всимъ другимъ державамъ сохранять неприкосновенность Китая, обещало отдать Манджурю Китаю не позже 8 октября 1903 г и не исполнло этого обещанія. Царское правительство настолько уже зарвалось въ своей политикѣ военнымъ приключеніемъ и грабелемъ соседичъ странъ, что идти назадъ оно уже оказалось не въ силѣ. Въ „Желгороссиа“ настроены крѣпости и гавани, проведена желѣзная дорога, собраны десятки тысячъ войскъ.

Но какая же польза русскому народу отъ этихъ войнъ земель, приобрѣтеніе которыхъ стоило столько крови и жертвъ и будетъ стоить еще гораздо больше? Русскому рабочему и крестьянину война сулитъ новыя бѣдствія, потерю бедныя человеческихъ жизней, разорение массы семей, новыя тягости и налоги. Русскому военному вачальству и царскому правительству война кажется обѣщающей военную славу. Русскому купцу и промышленнику-миллионеру война кажется необходимой, чтобы отстоять новыя рынки для сбыта това-

ровъ. Новая гавани въ свободномъ вчлантр аэшемъ морѣ для развѣтлїа русской торговли. Голодающему мужику и безработному рабочему у себя дома не продать много товаровъ надо искать сбыта въ чужихъ земляхъ! Богатства русской буржуазіи созданы община нисимъ и разореніемъ русскихъ рабочихъ, — и вотъ, чтобы увеличить еще болѣе эти богатства, рабочіе должны теперь своею ировью добиваться того, чтобы русская буржуазія могла безпрепятственно покорять и кабанить работника китайскаго и илрейскаго.

Интересы алчной буржуазіи, интересы капиталъ готовыя продать и разорити свою родину въ погонѣ за прибылью! — вотъ что вызвало эту преступную войну, исуущую неисчислимыя бѣдствія рабочему народу. Политика деспотическаго правительствъ, которая попяраетъ все челоуическа права и держитъ въ рабствѣ свой народъ, — вотъ что привело къ этой азартной игрѣ ировью и достоиніемъ русскихъ гражданъ. И въ отвѣтъ на „патріотическія“ манифестаціи голоповъ денежнаго ишвца и лакеевъ полицейскаго нагаики сознательный социалдемократическій пролетариатъ долженъ выступить съ удаситеренной азеріей съ требоваціемъ: „Долой самодержавіе!“ „Пусть будетъ созвано народное учредительное собрание!“

Царское правительство зарвалось до такой степени въ своей азартной игрѣ военнаго приключенія, что поставило на карту слишкомъ многое. Даже въ случаѣ удачи, война съ Японіей грозитъ полнымъ истощеніемъ народныхъ силъ — при совершевной ничтожности результатовъ побѣды, ибо другія державы также не позволятъ Россіи воспользоваться плодами побѣды, какъ не позволили онѣ этого Японіи въ 1895 году. А въ случаѣ пораженія, война приведетъ прежде всего къ паденю всей правительственной системы, основанной на темнотѣ и безграбствѣ народа, на угнетеніи и насилии.

Кто съеть вътеръ, тотъ поиметь бурю! Да здравствуетъ братское единеніе пролетаріевъ всехъ странъ, борющихся за полное освобожденіе этия международнаго капитала! Да здравствуетъ японская социалдемократія, протестовавшая противъ войны! Долой разбойническое и позорное царское самодержавіе!

Центральный Комитетъ

Российской Социалдемократической Рабочей Партіи.

Всѣмъ рабочимъ.

Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus“, scris de V. I. Lenin. — 1904

Micșorât

departe, încît nu mai este în stare să dea înapoi. În „Rusia galbenă“ s-au construit fortărețe și porturi, s-a construit o cale ferată, s-au concentrat zeci de mii de soldați și ofițeri.

Dar la ce-i folosesc poporului rus aceste pămînturi noi, a căror dobîndire a costat atîta sînge și jertfe și va mai costa încă mult mai mult? Muncitorului și țăranului rus războiul nu le poate aduce decît noi calamități, nenumărate pierderi de vieți omenești, ruinarea a numeroase familii, noi angarale și impozite. Comandamentului militar rus și guvernului țarist războiul le apare promițător de glorie militară. Negustorului și industriașului-milionar rus războiul li se pare necesar pentru a păstra, în vederea dezvoltării comerțului rus, noile piețe de desfacere, noile porturi dintr-o mare deschisă, care nu îngheață niciodată. Țăranul înfometat și muncitorul șomer din țară nu pot cumpăra decît foarte puțin; de aceea trebuie asigurată desfacerea mărfurilor pe teritorii străine! Bogățiile burgheziei ruse au fost create prin pauperizarea și ruinarea muncitorilor ruși, — și acum, pentru a spori și mai mult aceste bogății, muncitorii trebuie să-și verse sîngele pentru a asigura burgheziei ruse posibilitatea de a subjugă și înrobi nestingherit pe oamenii muncii chinezi și coreeni.

Interesele burgheziei lacome, interesele capitalului, care în goană după profit e gata să-și vîndă și să-și ruineze patria, — iată cauza acestui război criminal, care aduce nenumărate calamități poporului muncitor. Politica cîrmuirii despotice, care calcă în picioare toate drepturile omului și-și ține poporul în robie, — iată sursa acestui joc hazardat cu sîngele și cu avutul cetățenilor ruși. Și ca răspuns la furibunda zarvă războinică, ca răspuns la manifestațiile „patriotice“ ale slugoilor sacului cu bani și ale lacheilor cnutului polițienesc, proletariatul social-democrat conștient trebuie să susțină cu o energie înzecită revendicarea: „Jos absolutismul!“, „Să fie convocată o adunare constituantă!“.

În hazardatul său joc de-a aventurile militare, guvernul țarist a pierdut orice măsură, mizînd prea mult pe o singură carte. Chiar în caz de reușită, războiul cu Japonia amenință să ducă la o sleire totală a forțelor poporului, în timp ce roadele victoriei vor fi cu totul neînsemnate, căci celelalte puteri nu vor permite Rusiei să profite de aceste roade, așa cum n-au permis nici Japoniei în 1895⁹². În caz de înfrîngere însă, răz-

boiul va duce, în primul rînd, la prăbușirea întregului sistem de guvernămînt, bazat pe ignoranța și pe lipsa de drepturi a poporului, pe asuprire și silnicie.

Cine seamănă vînt culege furtună !

Trăiască unirea frățească a proletarilor din toate țările, care luptă pentru eliberarea deplină de sub jugul capitalului internațional ! Trăiască social-democrația japoneză, care a protestat împotriva războiului ! Jos tilhărescul și infamul absolutism țarist !

*Comitetul Central al Partidului
muncitoresc social-democrat din Rusia*

Scris la 3 (16) februarie 1904

*Publicat în foale volantă în
februarie 1904*

*Se tipărește după textul foil
volante*

DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII
DIN REDACȚIA „ISKREI”⁹³

Geneva, 20 februarie 1904

Stimați tovarăși !

Întrucît în broșura voastră vă referiți la împrejurările care au determinat retragerea mea din redacția „Iskrei”, vă rog să publicați în anexa la această broșură răspunsul meu la scrisoarea tov. Plehanov din 29 ianuarie 1904 către tov. Martov, publicată în broșura lui Martov despre lupta împotriva „stării de asediu”.

Tov. Plehanov găsește *inexact* felul în care am expus lucrurile în scrisoarea mea către redacție *. Dar el nu a făcut și nu putea să facă *nici măcar o singură* rectificare *de fapt*. El s-a limitat să adauge la expunerea mea redarea *inexactă* a unor convorbiri particulare care au avut loc între mine și el.

În general vorbind, cu consider că referirile la convorbiri particulare constituie indiciul sigur al lipsei unor argumente temeinice. Eu sînt și astăzi de părerea pe care nu de mult o avea și tov. Plehanov despre obiceiul tov. Martov de a se referi la convorbiri particulare (Procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 134), și anume că posibilitatea „reproducerii exacte” a unor asemenea convorbiri este puțin probabilă și că „polemica” în jurul lor „*nu va duce la nimic*”.

Dar, din moment ce tov. Plehanov a reprodus convorbirile noastre particulare, mă consider în drept să le explic conținutul și să le completez, cu atît mai mult cu cît aceste convorbiri au avut loc în prezența unor terțe persoane.

* Vezi volumul de față, pag. 99—105. — *Nota. red.*

Prima convorbire, în care tov. Plehanov a arătat că este hotărît * să demisioneze dacă eu în nici un caz nu voi consimți la cooptare, a avut loc în seara zilei în care congresul Ligii și-a încheiat lucrările, și a doua zi dimineața, în prezența a doi membri din Consiliul partidului. Discuția se învîrtea în jurul problemei concesiilor față de opoziție. Plehanov insista asupra necesității de a face concesiile, considerînd neîndoielnică presupunerea că opoziția nu se va supune nici unei hotărîri a Consiliului partidului și că scindarea definitivă a partidului este iminentă. Eu susțineam că, după cele întîmplate în cadrul Ligii, după măsurile luate la congresul ei de către reprezentantul C.C. (iar tov. Plehanov a participat la discutarea fiecăreia dintre aceste măsuri și le-a aprobat în întregime), este cu neputință să se facă concesiile individualismului anarhic și că manifestarea unui grup aparte de publiciști (grup pe care, în convorbirile cu Plehanov și contrar părerii lui, eu în repetate rînduri l-am recunoscut pe deplin admisibil) încă nu înseamnă, poate, neapărat o sciziune. Cînd în încheierea convorbirii am ajuns la concluzia că unul dintre noi trebuie să demisioneze, am spus imediat că voi pleca eu, nedorind să-l împiedic pe Plehanov să încerce o aplanare a conflictului, să încerce să evite ceea ce se părea a fi o sciziune.

Tov. Plehanov e atît de amabil față de mine acum, încît nu poate găsi pentru pasul făcut de mine altă explicație decît o abilitate dintre cele mai lașe. Pentru a zugrăvi în culorile cele mai vii această însușire a mea, tov. Plehanov îmi atribuie cuvintele : „Oricine va spune : probabil că Lenin nu are dreptate dacă pînă și Plehanov s-a despărțit de el“.

Culorile sînt bine îngroșate, nimic de zis ! Atît de îngroșate, încît reiese chiar un nonsens vădit, pe care tov. Plehanov nu-l observă. Dacă aș fi fost convins că „oricine“ va considera că dreptatea e de partea lui Plehanov (cum își închipuie el cu modestie) și dacă aș fi considerat necesar să țin seama de părerea acestui oricine, evident că nu m-aș fi decis să mă despart de Plehanov și l-aș fi urmat și în acest caz. În dorința

* Dorind să fie cît mai exact, tov. Plehanov a sărit peste cal, afirmînd că el n-a avut dreptul să hotărască cooptarea, deoarece, potrivit statutului, cooptarea se face cu unanimitate de voturi. Aceasta nu este o rectificare, ci un subterfugiu. Într-adevăr, cînd nu există unanimitate de voturi, statutul interzice anumite acțiuni organizatorice, dar nu și adoptarea de hotărîri, pe care prea adesea mulți le iau numai de formă și nu le traduc în practică.

de a prezenta într-o lumină cât mai urită comportarea mea și de a o explica prin motive dintre cele mai detestabile, tov. Plehanov mi-a atribuit un motiv lipsit de *orice sens*, pretinzând că eu atât de mult m-am temut să mă despart de el în orice chestiune, încît... m-am despărțit de el. Nu prea se leagă una cu alta la tov. Plehanov.

În realitate, ideea mea era următoarea : este mai bine să plec, căci altminteri opinia mea separată va stînjeni *încercările* lui Plehanov de a încheia pace. Nu vreau să stînjenesc aceste încercări ; poate vom cădea de acord și asupra condițiilor de pace, dar nu consider posibil să răspund pentru o redacție căreia niște cercuri din străinătate îi impun în *felul acesta* candidați.

Cîteva zile după aceasta am venit într-adevăr la Plehanov împreună cu un membru al Consiliului, și discuția mea cu Plehanov s-a desfășurat în felul următor :

- Știți - a spus Plehanov -, sînt unele neveste atât de arțăgoase, încît pentru a evita scene de isterie și un scandal public bărbații lor trebuie neapărat să cedeze.

- Poate - răspunsei eu -, dar trebuie să cedeze în așa fel, încît să păstreze posibilitatea de a împiedica un „scandal“ și mai mare.

- Da, dar a pleca înseamnă a ceda totul - replică Plehanov.

- Nu întotdeauna - am obiectat eu, și am invocat exemplul lui Chamberlain. Ideea mea era tocmai aceea pe care am exprimat-o și în presă : dacă Plehanov va reuși să obțină o pace acceptabilă și pentru majoritate, în rîndurile căreia Plehanov a luptat un timp atât de îndelungat și cu atîta energie, nici eu nu voi începe războiul ; dacă nu va reuși, eu îmi păstrez libertatea de acțiune, pentru a demasca „nevasta arțăgoasă“, dacă *nici chiar* Plehanov nu va reuși s-o liniștească și s-o potolească.

În cursul aceleiași convorbiri i-am comunicat lui Plehanov (care încă nu cunoștea condițiile opoziției) „hotărîrea“ mea de a intra în Comitetul Central (eu puteam „hotărî“ acest lucru, dar consimțămîntul urmau să-l dea, bineînțeles, toți membrii Comitetului Central). Plehanov a primit foarte favorabil acest plan, ca pe o ultimă încercare de a realiza, pe o bază cât de cât acceptabilă, o împăcare cu „nevasta arțăgoasă“. Cînd în

scrisoarea mea din 6 noiembrie 1903 către Plehanov mi-am exprimat părerea că el ar trebui, poate, să predea pur și simplu martoviștilor * redacția, Plehanov a răspuns (8 noiembrie) : „...Se pare că nu mi-ați înțeles bine intențiile. Le-am explicat ieri încă o dată tov. Vasiliev“ (membru al C.C., care a fost la congresul Ligii). Aceluiași tovarăș, Plehanov i-a scris la 10 noiembrie în problema grăbirii sau întârzierii apariției nr. 52 al „Iskrei“ cu înștiințarea referitoare la congres : „...A publica înștiințarea referitoare la congres înseamnă : 1) ori a face cunoscut că Martov și ceilalți nu colaborează la «Iskra», ori 2) a refuza lui Martov publicarea unei asemenea informații, și atunci el o va publica într-o foaie separată. În ambele cazuri aceasta înseamnă a aduce la cunoștința publicului existența sciziunii, și tocmai acesta e lucrul pe care trebuie să-l evităm acum“ (subliniat de mine. — N.L.). La 17 noiembrie, Plehanov îi scrie aceluiași tovarăș : „...Ce părere aveți despre o cooptare imediată a lui Martov și a altora ? Încep să cred că aceasta ar constitui un mijloc pentru a aplană lucrurile cu minimum de greutate. Nu vreau să acționez fără dv.“... (subliniat de Plehanov).

Din aceste pasaje se vede clar că Plehanov se străduiește să acționeze solidar cu majoritatea, dorind să completeze prin cooptare redacția, numai cu scopul de a restabili pacea și cu condiția să fie pace, dar nicidecum în vederea unui război împotriva majorității. Dacă s-a întâmplat invers, aceasta nu arată decât că teleaga individualismului anarhic prea a luat-o razna în tactica boicotului și a dezorganizării ; cele mai puternice frâne n-au fost în stare s-o oprească. Este un lucru foarte regretabil, bineînțeles, și Plehanov, care dorise sincer pacea, a ajuns într-o situație penibilă ; dar asta nu înseamnă că trebuie să arunce numai asupra mea vina celor întâmplate.

Cît privește cuvintele lui Plehanov că aș fi oferit tăcerea mea în schimbul unui „echivalent“, precum și trufașa sa declarație : „N-am găsit de cuviință să-i cumpăr tăcerea“, trebuie să spun că, în lumina sus-citatelor cuvinte din scrisoarea de la 10 noiembrie, acest procedeu polemic nu poate stârni decât zîmbete. Tocmai Plehanov este acela care considera că este deosebit de important să păstrăm tăcerea, să nu aducem

* Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 182. — Nota red.

la cunoștința publicului existența sciziunii *. Ce poate fi deci mai firesc decât faptul că eu îi comunic că sînt de acord și cu aceasta, cu condiția să fie restabilită pacea ? Discuțiile despre o concesie „contra echivalent“ și despre „cumpărare“ te fac doar să te aștepți ca data viitoare Plehanov să comunice publicului că Lenin fabrică bani falși pentru cumpărări de acest soi. S-a mai întîmplat doar așa ceva în certurile dintre emigranți ; atmosfera potrivită există.

Scrisoarea tov. Plehanov te face să te întrebi, fără să vrei, dacă nu cumva este el nevoit acum să-și *cumpere* dreptul de a fi în minoritate ? Tactica minorității în așa-zisul nostru organ de presă al partidului s-a și precizat. Ea constă în : estomparea problemelor litigioase și a faptelor care constituie cauza reală a dezbinării noastre ; tendința de a dovedi că Martînov era mult mai aproape de „Iskra“ decât Lenin — cum anume, în ce anume și cu cît anume, acestea sînt lucruri pe care redacția, care s-a încurcat, a noii „Iskre“ le va mai cerceta multă vreme ; condamnarea fariseică a atacurilor personale în polemică, iar în fapt reducerea întregii lupte la atacuri personale, fără a se da în lături nici chiar de la a atribui „dușmanului“ însușiri nefaste care se bat cap în cap, de la cea mai neînduplecată rigiditate pînă la cea mai lașă abilitate. Numai să fie spus în cuvinte cît mai tari. Iar noii aliați, tov. Plehanov și Martov, sînt atît de meșteri în cuvinte tari, încît în scurtă vreme nu vor fi cu nimic mai prejos de faimoșii bundiști cu faimoasa lor „gură spurcată“. Aliații mă bombardează de pe cuirasatele lor cu atîta zel, încît mă întreb dacă nu cumva este vorba aici de un complot pus la cale de două treimi din teribilul grup de trei ? N-ar trebui oare să fac și eu pe ofensatul ? Să mă vaiet de „stare de asediu“ ? Uneori acest lucru este doar atît de comod și atît de avantajos...

De altfel, pentru a deveni un adevărat partizan al minorității, tov. Plehanov va mai trebui, desigur, să facă doi pași neînsemnați : în primul rînd, să admită că formularea primu-

* În treacăt aș vrea să precizez că tocmai Plehanov este acela care a insistat deosebit de energic să nu fie date publicității procesele-verbale ale Congresului Ligii și *partea finală* a proceselor-verbale ale congresului partidului, adică partea în care Plehanov declară că își asumă întreaga răspundere morală pentru votul direct împotriva vechii așa-zise redacții, parte în care el își exprimă speranța că partidul nu este văduvit de forțe publicistice — declarație pe care un reprezentant al minorității a calificat-o drept o frază pompoasă în stil pseudoclasic.

lui paragraf din statut, care a fost susținută de tov. Martov și Akselrod la congres (și pe care acum o trec atit de stăruitor sub tăcere), nu constituie un pas spre oportunism, o cedare în fața individualismului burghez, ci simburele unor concepții organizatorice akimoviste-martoviste și martinoviste-akselrodiste noi, cu adevărat social-democrate. În al doilea rînd, să admită că lupta dusă cu minoritatea în perioada de după congres n-a fost o luptă împotriva unor grosolane încălcări ale disciplinei de partid, împotriva unor metode de agitație care stîrnesc doar indignare, împotriva anarhismului și a frazeologiei anarhiste (vezi pag. 17, 96, 97, 98, 101, 102, 104 și multe alte pagini din procesele-verbale ale congresului Ligii), ci o luptă împotriva „stării de asediu”, împotriva birocratismului, a formalismului etc.

De acest soi de chestiuni litigioase va trebui să mă ocup amănunțit în broșura pe care o pregătesc acum pentru tipar⁹⁴. Iar deocamdată... deocamdată să privim mai îndeaproape galeria de tipuri gogoliene deschisă de organul nostru conducător, care și-a luat obiceiul să pună cititorilor tot felul de ghi-citori. Cine seamănă cu rigidul Sobakevici, care calcă în picioare amorul propriu al tuturor, adică – vreau să spun – calcă pe bățatură pe toată lumea? Cine seamănă cu abilul Cicikov, care o dată cu sufletele moarte cumpără și tăcerea? Cine seamănă cu Nozdrev și cine cu Hlestakov? Cu Manilov și cu Skvoznik-Dmuhonovski? ⁹⁵ Interesante și instructive ghi-citori... „O polemică principială“...

N. Lenin

Publicat în 1904, în broșura „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare-ruse“. Geneva

Se tipărește după textul apărut în broșură, confruntat cu manuscrisul

ÎNȚII MAI ⁹⁶

Tovarăși muncitori ! Se apropie ziua de întii Mai, cînd muncitorii din toate țările sărbătoresc trezirea lor la o viață conștientă, sărbătoresc unirea lor în lupta împotriva oricărei silnicii și a oricărei asupririi a omului de către om, în lupta pentru eliberarea de foame, de mizerie și de umiliri a milioanelor de oameni ai muncii. Două lumi stau față în față în această luptă mare : lumea capitalului și lumea muncii, lumea exploatării și a sclaviei și lumea frăției și a libertății.

De o parte, o mină de trîntori bogăți. Ei au acaparat fabricile și uzinele, uneltele de muncă și mașinile. Ei au transformat în proprietatea lor privată milioane de hectare de pămînt și munți de aur. Ei au transformat guvernul și oștirea în slugi ale lor, în paznici de nădejde ai bogăției strînse de ei.

De altă parte, milioane de dezmoșteniți. Ei sînt nevoiți să cerșească de la bogătași permisiunea de a munci pentru ei. Prin munca lor, ei creează toate bogățiile, în timp ce ei înșiși se zbat toată viața pentru o bucată de piine, cer să li se dea de lucru cum ar cere o pomană, își istovesc forțele și-și distrug sănătatea printr-o muncă care le depășește puterile, flămînzesc în bordeciile satelor, în subsolurile și în mansardele marilor orașe.

Și iată că acești oameni ai muncii, acești dezmoșteniți au declarat război bogătașilor și exploataților. Muncitorii din toate țările luptă pentru eliberarea muncii de sub jugul sclaviei salariate, de mizerie și de privațiuni. Ei luptă pentru o orînduire socială în care bogățiile create prin munca comună să meargă în folosul tuturor celor ce muncesc, și nu în folo-

sul unui pumn de bogătași. Ei vor ca pământul, fabricile, uzinele și mașinile să devină proprietatea comună a tuturor oamenilor muncii. Ei vor să nu fie în lume bogați și săraci, vor ca roadele muncii să revină celor ce muncesc, ca toate cuceririle minții omenești, toate perfecționările în muncă să servească la îmbunătățirea vieții aceluia care muncește, și nu ca instrument de asuprire a muncitorului.

Marea luptă a muncii împotriva capitalului a cerut muncitorilor din toate țările numeroase jertfe. Mult sînge au vărsat ei apărîndu-și dreptul la o viață mai bună și la o adevărată libertate. Împotriva luptătorilor pentru cauza muncitorimii, guvernele dezlănțuie cea mai crîncenă prigoană. Dar, în pofida oricărei prigoane, unirea muncitorilor din lumea întreagă crește și se întărește. Muncitorii se unesc tot mai strîns în partide socialiste, numărul aderenților acestor partide se ridică la milioane ; pas cu pas înaintează ei irezistibil spre victoria deplină asupra clasei exploataților capitaliști.

Și proletariatul rus s-a trezit la o viață nouă. Și el s-a alăturat acestei mărețe lupte. Au trecut timpurile cînd muncitorul nostru își încovoia supus spinarea, fără a vedea vreo ieșire din situația lui de rob, vreo lumină în viața lui de ocnă. Socialismul a arătat această ieșire, și mii și mii de luptători au început să se adune sub faldurile steagului roșu – steaua lor călăuzitoare. Grevele au arătat muncitorilor puterea unirii ; ele i-au învățat să se împotrivescă și au arătat ce amenințare constituie pentru capital muncitorul organizat. Muncitorii au văzut cu ochii lor că atît capitaliștii cît și cirmuirea trăiesc și se îmbogățesc de pe urma muncii lor. Muncitorii au pornit pe calea luptei comune, a luptei pentru libertate și socialism. Ei au înțeles ce întunecată forță a răului este absolutismul țarist. Muncitorii au nevoie de libertate pentru a-și putea duce lupta, iar guvernul țarist îi leagă de mîini și de picioare. Muncitorii au nevoie de întruniri libere, de asociații libere, de ziare și cărți care să apară liber, iar guvernul țarist înăbușă cu închisoarea, cu cnutul și cu baioneta orice năzuință de libertate. Strigătul : „Jos absolutismul !“ a străbătut toată Rusia. Tot mai des a răsunit el pe străzi, la întruniri muncitorești cu mii și mii de participanți. În vara anului trecut s-au ridicat la luptă zeci de mii de muncitori în

întreg sudul Rusiei, la luptă pentru o viață mai bună, pentru doborîrea jugului polițienesc. Burghezia și guvernul s-au cutremurat la vederea cumplitei armate a muncitorilor, care dintr-o singură lovitură a oprit activitatea întregii industrii din marile orașe. Zeci de luptători pentru cauza muncitorimii au căzut secerăți de gloanțele trupelor țariste trimise împotriva dușmanului intern.

Dar acest dușman intern nu poate fi învins de nici o forță, pentru că numai prin munca lui se mențin clasele conducătoare și guvernul. Nu există în lume nici o forță care să poată zdrobi milioanele de muncitori, din ce în ce mai conștienți, mai uniți și mai organizați. Fiecare înfrîngere a muncitorilor ridică noi rînduri de luptători, face ca mase și mai largi să se trezească la o viață nouă și să se pregătească pentru o luptă nouă.

Rusia trece acum prin evenimente care vor face ca această trezire a maselor muncitorești să se desfășoare inevitabil într-un ritm și mai rapid și să ia proporții mult mai mari, iar noi trebuie să depunem toate eforturile pentru a strînge rîndurile proletariatului, pentru a-l pregăti în vederea unei lupte și mai hotărîte. Războiul trezește în cele mai înapoiate părți ale proletariatului interesul pentru problemele politice. Războiul dezvăluie tot mai clar, tot mai vizibil toată putreziciunea regimului absolutist, toată ticăloșia bandei monarho-polițiste care conduce Rusia. Poporul nostru, care devine tot mai sărac și moare de foame acasă la el, a fost tîrît într-un război ruinător și absurd pentru cucerire de noi pămînturi străine, locuite de o populație străină și aflate la o depărtare de mii de verste. Poporul nostru, care suferă de pe urma robiei politice, a fost tîrît într-un război pentru subjugarea altor popoare. Poporul nostru cere transformarea rînduielilor politice interne, — iar guvernul încearcă să-i abată atenția, îndreptînd-o, cu bubuitul tunurilor, spre celălalt capăt al lumii. Dar guvernul țarist a pierdut orice măsură în jocul său hazardat, în criminala sa irosire de bunuri publice și de forțe tinere, care sînt măcinate pe țărmlul Oceanului Pacific. Orice război cere o încordare a forțelor națiunii, iar crîncenul război cu Japonia liberă și civilizată cere din partea Rusiei o gigantică încordare a forțelor. Această încordare urmează să fie întreprinsă într-un moment cînd edificiul autocrației polițiste a

și început să se clatine sub loviturile proletariatului care se trezește. Războiul dezvăluie toate laturile slabe ale cîrmuirii, smulge firmele false, scoate la iveală putreziciunea lăuntrică; războiul face ca stupiditatea absolutismului țarist să devină evidentă pentru fiecare, el arată tuturor agonia vechii Rusii, a Rusiei lipsite de drepturi, ținute în întuneric și strivite sub călcîiul opresorului, a Rusiei care rămîne robită cîrmuirii poliște.

Vechea Rusie e pe ducă. În locul ei vine o Rusie liberă. Forțele negre care stau de strajă absolutismului țarist pier. Dar numai un proletariat conștient și organizat este capabil să dea acestor forțe negre lovitura de grație. Numai proletariatul conștient și organizat este în stare să cucerească pentru popor o libertate adevărată, și nu una falsificată. Numai proletariatul conștient și organizat este în stare să respingă orice încercare de a amăgi poporul, de a-i ciunti drepturile, de a-l transforma într-o simplă unealtă în mâinile burgheziei.

Tovarăși muncitori ! Să ne pregătim deci cu înzecită energie pentru lupta decisivă care se apropie ! Să-și strîngă și mai uniți rîndurile proletarii social-democrați ! Tot mai larg să se extindă propaganda lor ! Tot mai viguroasă să devină agitația pentru revendicările muncitorești ! Sărbătoarea de 1 Mai să ne aducă mii de luptători noi și să dubleze forțele noastre în marea luptă pentru libertatea întregului popor, pentru eliberarea tuturor oamenilor muncii de sub jugul capitalului !

Trăiască ziua de lucru de 8 ore !

Trăiască social-democrația revoluționară internațională !

Jos criminalul și tîlhărescul absolutism țarist !

Scris la 2 (15) aprilie 1904

*Publicat cu modificări, în foarte
volantă, în aprilie 1904*

Se tipărește după manuscris

UN PAS ÎNAINTE,
DOI PAȘI ÎNAPOI

(CRIZA DIN PARTIDUL NOSTRU) *

Scris în februarie-mai 1904

*Publicat în volum, la Geneva,
în mai 1904*

*Se tipărește după textul volumu-
lui, confruntat cu manuscrisul și
cu textul apărut în culegerea:
VI, llin. „In 12 ani”, 1907*

N. LENIN. Ein Schritt vorwärts, zwei Schritt rückwärts
(Über die Krise in unserer Partei)

РОССІЙСКАЯ СОЦІАЛЪДЕМОКРАТИЧЕСКАЯ РАБОЧАЯ ПАРТІЯ

Н. ЛЕНИНЪ.

**Шагъ впередь,
два шага назадъ**

(Кризисъ въ нашей Парти).

ЖЕНЕВА

Типографія Парти. Rue de la Coulouvreniere, 27.

1904

Сoperta cărții lui V. I. Lenin
„Un pas înainte, doi pași înapoi“. — 1904

Micșorat

PREFAȚĂ

Cind se desfășoară o luptă aprigă, dîrză și de lungă durată, la un moment dat încep de obicei să se contureze problemele centrale, esențiale, de a căror rezolvare depinde rezultatul final al campaniei și în comparație cu care diferitele episoade mărunte și neînsemnate ale luptei încep să treacă tot mai mult pe planul al doilea.

Așa stau lucrurile și cu lupta noastră internă de partid, care de o jumătate de an se află în centrul atenției tuturor membrilor partidului. Și tocmai pentru că în istoricul întregii lupte, pe care-l înfățișez cititorului în lucrarea de față, a trebuit să mă ocup de multe amănunte care prezintă foarte puțin interes, de multe ciorovăieli care sînt, în fond, complet lipsite de interes, aș vrea să semnalez chiar de la început atenției cititorului două puncte într-adevăr centrale, esențiale, care prezintă un interes uriaș, care au o însemnătate istorică neîndoieinică și sînt cele mai arzătoare probleme politice care stau la ordinea zilei în partidul nostru.

Prima problemă de acest fel este problema semnificației politice a împărțirii partidului nostru în „majoritate” și „minoritate”, împărțire care s-a produs la Congresul al II-lea al partidului și a împins pe ultimul plan toate împărțirile anterioare din sînul social-democrațiilor ruși.

A doua este problema semnificației principiale a poziției noi „Iskre” în problemele organizatorice, în măsura în care această poziție este într-adevăr principială.

Prima problemă este aceea a punctului de plecare al luptei dinăuntrul partidului nostru, a originii acestei lupte, a cauze-

lor ei, a caracterului ei politic fundamental. A doua problemă este aceea a rezultatelor acestei lupte, a finalului ei, a chin-tesenței principiale care rezultă din adunarea laolaltă a tot ce ține de domeniul principiilor și din scăderea a tot ce ține de domeniul ciorovăielilor. Prima problemă se rezolvă prin analiza luptei care a avut loc la congresul partidului ; a doua, prin analiza noului conținut de principii al noii „Iskre“. Ambele analize, care formează conținutul a nouă zecimi din textul broșurii mele, duc la concluzia că „majoritatea“ este aripa revoluționară a partidului nostru, iar „minoritatea“ – aripa lui oportunistă ; divergențele care despart cele două aripi în momentul de față au ca obiect, mai ales, nu probleme de program sau de tactică, ci numai probleme organizatorice ; noul sistem de concepții, care se conturează în noua „Iskră“ cu atît mai limpede cu cît ea caută să-și adîncească poziția și cu cît aceasta din urmă se debarasează de ciorovăielile în problema cooptării, este oportunismul în problemele organizatorice.

Principala deficiență a literaturii referitoare la criza din partidul nostru este, în domeniul studierii și interpretării faptelor, lipsa aproape totală a unei analize a proceselor-verbale ale congresului partidului, iar în domeniul elucidării principiilor fundamentale ale problemei organizatorice, lipsa unei analize a legăturii care există, fără îndoială, între greșeala fundamentală a tov. Martov și a tov. Akselrod în formularea paragrafului 1 din statut și în apărarea acestei formulări, pe de o parte, și întregul „sistem“ (în măsura în care poate fi vorba aici de un sistem) al actualelor concepții principiale ale „Iskrei“ în problema organizatorică, pe de altă parte. Actuala redacție a „Iskrei“ probabil că nici nu observă această legătură, deși semnificația controverselor în jurul paragrafului 1 a fost de nenumărate ori semnalată în publicațiile „majorității“. În fond, tov. Akselrod și tov. Martov nu fac acum decît să adîncească, să dezvolte și să lărgească greșeala lor inițială în legătură cu paragraful 1. De fapt, încă în cursul controverselor în jurul paragrafului 1 a început să se contureze în întregime poziția oportuniștilor în problema organizatorică : atitudinea lor în favoarea unei organizații de partid dezlinate, neînchegate, ostilitatea lor față de ideea („birocratică“) de a construi partidul de sus în jos, pornindu-se de la

congresul partidului și de la instituțiile create de el, tendința lor de a porni de jos în sus, lăsându-se la latitudinea fiecărui profesor, fiecărui liceean și „fiecărui grevist“ să se considere membru de partid, ostilitatea lor față de „formalism“, care cere fiecărui membru de partid să facă parte dintr-una din organizațiile recunoscute de partid, înclinarea lor spre psihologia intelectualului burghez, care e gata „să admită relațiile organizatorice“ numai „în mod platonice“, slăbiciunea lor pentru tertipuri oportuniste și fraze anarhiste, tendința lor spre autonomism, împotriva centralismului, – într-un cuvânt, tot ce înflorește astăzi din belșug în noua „Iskră“, contribuind tot mai mult la precizarea deplină și grăitoare a greșelii inițiale.

Cît despre procesele-verbale ale congresului partidului, ignorarea lor cu adevărat nemeritată poate fi explicată numai prin faptul că controversile noastre au fost înveninate de certuri și că aceste procese-verbale conțin, poate, prea multe adevăruri mult prea amare. Procesele-verbale ale congresului partidului ne oferă un tablou – unic în felul lui, inegalabil în ceea ce privește exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea – al adevăratei stări de lucruri din partidul nostru, un tablou al concepțiilor, stărilor de spirit și planurilor zugrăvit chiar de participanții la mișcare, un tablou care înfățișează nuanțele politice dinăuntrul partidului, forța lor comparativă, relațiile lor reciproce și lupta dintre ele. Tocmai procesele-verbale ale congresului partidului și numai aceste procese-verbale ne arată în ce măsură am reușit să măturăm efectiv toate rămășițele legăturilor vechi, proprii cercurilor, și să le înlocuim printr-o mare și unică legătură de partid. Fiecare membru de partid, dacă vrea să participe în mod conștient la viața partidului său, e dator să studieze cu atenție lucrările congresului partidului nostru – subliniez : să studieze, pentru că simpla lectură a vrafului de material brut din care sînt alcătuite procesele-verbale nu e suficientă pentru a reda tabloul congresului. Numai printr-o studiere minuțioasă și de sine stătătoare se poate (și trebuie) să se obțină ca scurtele rezumate ale cuvîntărilor, aridele extrase din dezbateri, micile ciocniri pe chestiuni mărunte (în aparență mărunte) să se contopească într-un tot întreg, ca în fața membrilor partidului să apară viu chipul fiecărui orator

mai de seamă, să se contureze limpede întreaga fizionomie politică a fiecărui grup de delegați la congresul partidului. Autorul acestor rînduri va socoti că munca nu i-a fost zadarnică dacă va izbuti să dea măcar un imbold pentru o studiere largă și de sine stătătoare a proceselor-verbale ale congresului partidului.

Încă un cuvînt la adresa adversarilor social-democrației. Ei jubilează și fac mare haz pe tema certurilor noastre ; ei vor căuta, desigur, să folosească pentru scopurile lor pasaje răzlețe din broșura mea, care este consacrată lipsurilor și deficiențelor partidului nostru. Social-democrații ruși sînt destul de căliți în focul bătăliilor ca să nu dea nici o atenție acestor pișcături, ca să continue, fără a le lua în seamă, autocritica și dezvăluirea necruțătoare a lipsurilor proprii, care vor fi, fără doar și poate, în mod inevitabil lichidate ca urmare a creșterii mișcării muncitorești. Iar pe domnii adversari îi desfidem să încerce să ne prezinte, în ceea ce privește situația *reală* din „partidele“ lor, un tablou care să semene măcar pe departe cu acela pe care ni-l oferă procesele-verbale ale Congresului al II-lea al partidului nostru !

N. Lenin

Mai 1904

a) PREGĂTIREA CONGRESULUI

Un dicton spune că oricine are dreptul să-și blesteme judecătorii timp de 24 de ore. Congresul partidului nostru, ca orice congres al oricărui alt partid, a fost și el judecătorul unor persoane care au pretins posturi de conducători și au suferit un eșec. Acum, acești reprezentanți ai „minorității” „își blestemă judecătorii” cu o naivitate înduioșătoare și caută să discrediteze în fel și chip congresul, să-i minimalizeze însemnătatea și autoritatea. Mai pregnant ca oriunde, poate, s-a exprimat această tendință în articolul apărut în nr. 57 al „Iskrei” sub pseudonimul Practician ; autorul acestui articol se ridică indignat împotriva ideii „divinității” suverane a congresului. Aceasta este o trăsătură atât de caracteristică noii „Iskre”, încât nu poate fi trecută sub tăcere. Redacția, formată în majoritatea ei din persoane *respinse* de congres, continuă, pe de o parte, să se numească redacție „de partid”, iar pe de altă parte primește cu brațele deschise persoane care afirmă că congresul nu este o divinitate. Asta-i drăguț, nu-i așa ? Da, domnilor, firește, congresul nu-i o divinitate, dar ce trebuie să credem despre cei care încep să-l „ocărască” *după ce* au suferit o înfrângere la acest congres ?

Într-adevăr, amintiți-vă faptele mai însemnate din istoria pregătirii congresului.

„Iskra” a declarat din capul locului, în înștiințarea publicată în 1900 *, în preajma apariției ziarului, că înainte de a ne uni trebuie să ne delimităm. „Iskra” s-a străduit să trans-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4. Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 316—351. — Nota red.

forme conferința din 1902⁹⁸ într-o consfătuire neoficială, și nu într-un congres al partidului *. În vara și în toamna anului 1902, „Iskra“ a procedat cu multă prudență, formînd un nou Comitet de organizare în locul celui ales la această conferință. În cele din urmă, procesul de delimitare a luat sfîrșit, lucru care a fost recunoscut de toți. Comitetul de organizare s-a constituit chiar la sfîrșitul anului 1902. „Iskra“ salută consolidarea lui și declară – în articolul *redacțional* din nr. 32 – că convocarea congresului partidului este o necesitate *absolut imperioasă* și urgentă **. Rezultă, așadar, că mai puțin decît oricui ni se poate reproșa nouă că ne-am fi pripit cu convocarea Congresului al II-lea. Am respectat întocmai regula : măsoară de șapte ori și taie o dată ; moralmente aveam tot dreptul să contăm că, după ce am tăiat, tovarășii nu vor începe să se plîngă și să măsoare din nou.

Comitetul de organizare a elaborat într-un mod foarte meticulos (formalist și birocratic, ar spune cei care își ascund acum sub aceste cuvinte nestatornicia lor politică) regulamentul Congresului al II-lea, l-a trecut prin toate comitetele și, în cele din urmă, l-a aprobat, prevăzînd, printre altele, în § 18 : „Toate hotărîrile congresului și toate alegerile efectuate de el sînt hotărîri de partid, obligatorii pentru toate organizațiile partidului. Ele nu pot fi contestate de nimeni, sub nici un motiv, și pot fi revocate sau modificate numai de congresul următor al partidului“ ***. Cît de inofensive, nu-i așa, sînt în sine aceste cuvinte, care la timpul său au fost acceptate fără nici o obiecție, ca ceva de la sine înțeles, și cît de ciudat sună ele acum, asemenea unui verdict rostit împotriva „minorității“ ! Ce s-a urmărit prin întocmirea acestui paragraf ? Respectarea unei simple cerințe formale ? Firește că nu ! Această prevedere părea necesară și era într-adevăr necesară, căci partidul se alcătua dintr-o serie de grupuri fărîmițate și de sine stătătoare, de la care te puteai aștepta să nu recunoască congresul. Această prevedere exprima tocmai *adeziunea liber-consimțită* a tuturor revoluționarilor (adeziune despre care se vorbește acum atît de des și atît de ne-

* Vezi procesele-verbale ale Congresului al II-lea, pag. 20.

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 90—92. — *Nota red.*

*** Vezi procesele-verbale ale Congresului al II-lea, pag. 22—23 și 380.

lalocul său, caracterizînd eufemistic prin termenul „liber“ ceva care merită mai curînd epitetul „capricios“). Această prevedere echivala cu un *cuvînt de onoare* pe care și l-au dat reciproc toți social-democrații ruși. Ea trebuia să constituie o garanție că imensele eforturi, riscuri și cheltuieli legate de congres nu vor fi zadarnice, că congresul nu se va transforma într-o comedie. Ea declara anticipat că orice nerecunoaștere a hotărîrilor congresului și a *alegerilor* efectuate de el va fi calificată drept *o călcare a cuvîntului dat*.

De cine rîde deci noua „Iskră“ atunci cînd face descoperirea că congresul nu este o divinitate și că hotărîrile lui nu sînt sacrosancte? Conține oare această descoperire „concepții organizatorice noi“ sau numai noi încercări de a șterge urme vechi?

b) SEMNIFICAȚIA GRUPĂRILOR DE LA CONGRES

Așadar, congresul a fost convocat în urma unei pregătiri cît se poate de minuțioasă, pe baza principiului reprezentării cît mai depline. Recunoașterea unanimă a justetei compoziției congresului și a obligativității *necondiționate* a hotărîrilor lui și-a găsit expresia și în declarația făcută de președinte (pag. 54 din procesele-verbale) după constituirea congresului.

Care era sarcina principală a congresului? Acea de a crea un partid *real* pe bazele principiale și organizatorice formulate și elaborate de „Iskra“. Că tocmai în această direcție urmau să se desfășoare lucrările congresului, este un lucru care a fost dinainte hotărît prin cei trei ani de activitate a „Iskrei“ și prin recunoașterea ei de către majoritatea comitetelor. Programul și orientarea „Iskrei“ urmau să devină programul și orientarea partidului; planurile organizatorice ale „Iskrei“ urmau să fie consfințite prin statutul de organizare al partidului. Este însă de la sine înțeles că un asemenea rezultat nu putea fi obținut fără luptă: principiul reprezentării depline la congres a făcut posibil ca la lucrările lui să participe și organizații care duceau o luptă înverșunată împotriva „Iskrei“ (Bundul și „Rabocce Delo“), precum și organizații care, recunoscînd în vorbe „Iskra“ ca organ conducător, urmăreau în fapt planuri proprii și se caracterizau

prin nestatornicie în problemele de principiu (grupul „Iujnii rabocii“ și delegații unora dintre comitetele care i se alăturaseră). În asemenea condiții, congresul nu putea să nu devină o arenă de luptă pentru victoria orientării iskriste. Că în fapt congresul a și fost o asemenea arenă de luptă, de acest lucru se poate convinge ușor oricine ȳa citi cît de cît atent procesele-verbale ale congresului. Noi însă ne propunem acum să urmărim de aproape principalele grupări care s-au conturat în legătură cu diferite probleme la congres și să reconstituim, pe baza datelor precise ale proceselor-verbale, fizionomia politică a fiecăruia dintre principalele grupuri care au participat la congres. Ce anume reprezentau grupurile, curente și nuanțele care urmau să fuzioneze la congres, sub conducerea „Iskrei“, într-un partid unic ? — iată ce ne propunem să arătăm prin analizarea dezbaterilor și a votărilor. Lămurirea acestei chestiuni este de o importanță capitală atît pentru cunoașterea a ceea ce sînt în realitate social-democrații noștri cît și pentru înțelegerea cauzelor dezbinării. Iată de ce în cuvîntarea mea la congresul Ligii și în scrisoarea mea către redacția noii „Iskra“ am pus pe primul plan tocmai analiza diferitelor grupări *. Oponenții mei din rîndurile reprezentanților „minorității“ (în frunte cu Martov) n-au înțeles de loc esența problemei. La congresul Ligii, ei s-au limitat să facă unele rectificări parțiale, „dezvinovățindu-se“ de acuzația că au făcut o cotitură spre oportunism și neîncercînd măcar să schițeze, în combaterea afirmațiilor mele, vreun alt tablou al grupărilor care s-au conturat la congres. Acum, în „Iskra“ (nr. 56), Martov caută să prezinte drept simplu „politicianism de cerc“ orice încercări de a delimita în mod precis diferitele grupuri politice care au participat la congres. Folișiți expresii tari, tovarășe Martov ! Dar expresiile tari ale noii „Iskra“ au o însușire originală : e destul să reproducem cu precizie toată evoluția divergențelor, începînd cu congresul, pentru ca toate aceste expresii tari să se întoarcă în întregime și în primul rînd împotriva actualei redacții. Aruncați-vă privirile în oglindă, domnilor așa-ziși redactori de partid care vorbiți despre politicianism de cerc !

* Vezi volumul de față, pag. 43—54, 99—105 — Nota red.

Faptele care oglindesc lupta noastră de la congres îi sînt azi atît de neplăcute lui Martov, încît caută să le mușamalizeze cu totul. „Iskrist – spune el – este acela care atît la congresul partidului cît și înainte de congres și-a exprimat deplina solidaritate cu «Iskra», i-a susținut programul și concepțiile organizatorice și i-a sprijinit politica organizatorică. La congres au fost peste patruzeci de iskriști de acest fel – atîtea voturi au fost date pentru programul «Iskrei» și pentru rezoluția prin care «Iskra» a fost recunoscută ca Organ Central al partidului“. Deschideți procesele-verbale ale congresului și veți vedea că pentru program au votat *toți* delegații (pag. 233), cu excepția lui Akimov, care s-a abținut. Tov. Martov vrea să ne convingă, așadar, că și bundiștii, și Bruker, și Martînov *și-au dovedit* „solidaritatea deplină“ cu „Iskra“ și *au susținut* concepțiile ei organizatorice ! E ceva ridicol. Transformarea *tuturor* participanților la congres în membri de partid egali în drepturi *după* congres (și nici măcar a tuturor participanților, căci bundiștii s-au retras) este confundată aici cu modul de grupare a delegaților care a provocat lupta *în cadrul* congresului. În loc de a se studia *din ce elemente* s-au format după congres „majoritatea“ și „minoritatea“, se rostește o frază oficială : au recunoscut programul !

Luați împărțirea voturilor în problema recunoașterii „Iskrei“ ca Organ Central. Veți vedea că tocmai Martînov, căruia tov. Martov, cu un curaj demn de o cauză mai bună, îi atribuie acum calitatea de apărător al concepțiilor organizatorice și al politicii organizatorice a „Iskrei“, insistă ca rezoluția să fie scindată în două : simpla recunoaștere a „Iskrei“ ca Organ Central și recunoașterea meritelor ei. La votarea primei părți a rezoluției (recunoașterea meritelor „Iskrei“, declarația de *solidaritate* cu ea) au fost *numai* 35 *de voturi* pentru, 2 voturi contra (Akimov și Bruker) și 11 abțineri (Martînov, 5 bundiști și cele 5 voturi ale redacției : două ale mele, două ale lui Martov și votul lui Plehanov). Prin urmare, grupul antiiskriștilor (5 bundiști și 3 rabocedelți) se conturează cît se poate de clar și aici, în acest exemplu, cel mai favorabil pentru actualele vederi ale lui Martov și ales de el însuși. Luați împărțirea voturilor în legătură cu partea a doua a rezoluției : recunoașterea „Iskrei“

ca Organ Central fără nici o motivare și fără declarație de solidaritate (pag. 147 din procesele-verbale) : *pentru* au fost 44 de voturi, pe care Martov cel de astăzi le atribuie iskriștilor. În total au fost 51 de voturi ; scăzând cele 5 voturi ale redactorilor care s-au abținut, rămân 46 ; 2 au votat *contru* (Akimov și Bruker) ; printre cele 44 de voturi rămase se numără deci *și voturile celor 5 bundiști*. Reiese, deci, că la congres bundiștii „s-au declarat întru totul solidari cu «Iskra»” – așa se scrie istoria oficială în coloanele „Iskrei” oficiale ! Anticipând, vom explica cititorului motivele adevărate ale acestui adevăr oficial : actuala redacție a „Iskrei” ar fi putut să fie și ar fi fost realmente o redacție de partid (și nu o pretinsă redacție de partid, ca acum) *dacă bundiștii și rabocedelții n-ar fi plecat de la congres* ; iată de ce acești credincioși străjeri ai actualei redacții așa-zise de partid trebuiau ridicați la rangul de „iskriști” ! Dar despre aceasta vom vorbi mai amănunțit mai departe.

Se pune acum întrebarea : dacă congresul a fost o luptă între elementele iskriste și cele antiiskriste, n-au existat oare și elemente intermediare, nestatornice, care au oscilat între iskriști și antiiskriști ? Oricine cunoaște cât de cât partidul nostru și fizionomia obișnuită a diferitelor congrese va fi apriori înclinat să răspundă afirmativ la această întrebare. Acum tov. Martov nu prea vrea să-și amintească de aceste elemente nestatornice, și de aceea prezintă drept iskriști tipici pe cei din grupul „Lujnii rabocii” și pe delegații care gravitează în jurul acestui grup, pretinzând, totodată, că divergențele dintre noi și ei sînt infime și lipsite de orice importanță. Din fericire, avem acum în fața noastră textul complet al proceselor-verbale, așa încît această chestiune – care este, firește, o chestiune de fapt – poate fi rezolvată pe bază de date documentare. Cele spuse de noi mai sus despre gruparea generală a delegaților la congres nu au, desigur, pretenția de a oferi o rezolvare a acestei probleme, ci numai o justă formulare a ei.

Fără o analiză a grupărilor politice, fără o descriere a congresului ca luptă între diferite nuanțe nu putem înțelege nimic din divergențele noastre. Încercarea lui Martov de a șterge deosebirile de nuanțe, înglobîndu-i pînă și pe bundiști în grupul iskriștilor, înseamnă pur și simplu ocolirea problemei.

Apriori, pe baza istoriei social-democrației ruse în perioada dinainte de congres, deslușim (în vederea unei verificări ulterioare și a unei analize amănunțite) 3 grupuri principale: iskriștii, antiiskriștii și elementele nestatornice, șovăielnice, nestabile.

c) ÎNCEPUTUL CONGRESULUI. — INCIDENTUL CU COMITETUL DE ORGANIZARE

În analiza dezbaterilor și a votărilor care au avut loc la congres, ordinea cea mai potrivită este aceea a ședințelor congresului, care ne permite să înregistrăm succesiv nuanțele politice din ce în ce mai precis conturate. Numai atunci când va fi absolut necesar, ne vom abate de la ordinea cronologică, pentru a examina concomitent probleme strâns legate între ele sau grupări similare. Pentru a fi nepărtinitori, vom căuta să examinăm *toate* votările mai importante, lăsând la o parte, desigur, nenumăratele votări în chestiuni de amănunt, care au răpit congresului nostru mult prea mult timp (în parte, din cauza lipsei noastre de experiență și a nepriceperii noastre de a repartiza materialul între ședințele plenare și ședințele în comisii, iar în parte, din cauza tergiversărilor, care aduceau a obstrucție).

Prima chestiune care a stîrnit dezbateri în cadrul cărora a început să se manifeste deosebirea de nuanțe a fost aceea dacă pe primul loc (de pe „ordinea de zi“ a congresului) trebuie să figureze punctul: „Situația Bundului în partid“ (pag. 29–33 din procesele-verbale). Din punctul de vedere iskrist, susținut de Plehanov, de Martov, de Troțki și de mine, nu putea fi nici o îndoială în această privință. Plecarea Bundului din partid a arătat cât se poate de elocvent justetea considerentelor noastre: dacă Bundul nu voia să meargă împreună cu noi și să recunoască principiile organizatorice pe care, alături de „Iskra“, le împărtășea majoritatea partidului, era inutil și lipsit de sens să „ne prefacem“ că mergem împreună și să trăgăm doar lucrările congresului (cum le trăgănau bundiștii). Problema fusese complet elucidată în publicațiile noastre, și pentru fiecare membru de partid cât de cât lămurit era evident că nu mai rămînea decît să se

pună deschis problema și să se aleagă pe față și cinstit : autonomie (mergem împreună) sau federație (ne despărțim).

Evazivi în toată politica lor, bundiștii au vrut să se eschiveze și de data aceasta, trăgându-lucrurile. Lor li se alătură tov. Akimov, punând imediat pe tapet, probabil în numele tuturor partizanilor grupului „Rabocee Delo“, divergențele cu „Iskra“ în problemele organizatorice (pag. 31 din procesele-verbale). Tov. Mahov (având două voturi din partea Comitetului din Nikolaev, care își exprimase nu de mult solidaritatea cu „Iskra“ !) trece de partea Bundului și a grupului „Rabocee Delo“. Pentru tov. Mahov problema nu e de loc clară ; el consideră că „punctul nevralgic“ îl constituie „problema organizării democratice sau, invers (vă rog să rețineți acest lucru !), problema centralismului“, adică e de aceeași părere cu majoritatea actualii noastre redacții „de partid“, care la congres nu observase încă acest „punct nevralgic“ !

Așadar, împotriva iskriștilor iau atitudine Bundul, „Rabocee Delo“ și tov. Mahov, care reprezintă laolaltă tocmai cele 10 voturi care au fost date împotriva noastră (pag. 33). Pentru au fost 30 de voturi – cifră în jurul căreia, după cum vom vedea mai jos, oscilează adesea voturile iskriștilor. Unsprezece s-au abținut, nesituându-se, probabil, de partea nici unuia dintre „partidele“ în luptă. Este interesant de semnalat că, atunci când s-a pus la vot § 2 din statutul Bundului (respingerea acestui paragraf a provocat retragerea Bundului din partid), numărul celor care au votat pentru acest paragraf sau care s-au abținut de la vot a fost tot de 10 (pag. 289 din procesele-verbale), și s-au abținut tocmai cei trei rabocedeliți (Bruker, Martînov și Akimov), precum și tov. Mahov. Este evident că, pronunțându-se asupra *locului* pe care trebuie să-l ocupe problema Bundului, delegații s-au grupat într-un mod care nu era întimplător. Este evident că toți acești tovarăși erau în divergență cu „Iskra“ nu numai în problema tehnică a ordinii dezbaterilor, ci și în fond. În ceea ce privește grupul „Rabocee Delo“, această divergență de fond e limpede pentru oricine, iar tov. Mahov, în cuvîntarea rostită în legătură cu plecarea Bundului, și-a caracterizat admirabil atitudinea (pag. 289–290 din procesele-verbale). Merită să ne oprim asupra acestei cuvîntări. Tov. Mahov spune că, după adoptarea rezoluției prin care principiul federației a fost respins,

„problema situației Bundului în P.M.S.D.R. a devenit pentru el, dintr-o problemă principială, o problemă de politică realistă față de o organizație națională formată istoricește ; în acest caz – continuă oratorul – nu puteam să nu iau în considerație toate consecințele pe care le-ar putea avea votul nostru, și de aceea aș fi votat pentru punctul al doilea în ansamblu“. Tov. Mahov și-a însușit perfect spiritul „politicii realiste“ : în principiu el a respins *deja* federația, și *de aceea* în practică *ar fi votat* pentru un punct de statut care promovează această federație ! Și acest tovarăș „practic“ își explică astfel poziția profund principială : „Dar (faimosul „dar“ al lui Șcedrin !), deoarece votul meu într-un sens sau altul avea numai un caracter principial (! !) și nu putea să aibă un caracter practic, dat fiind votul aproape unanim al tuturor celorlalți delegați la congres, am preferat să mă abțin de la vot, ca să subliniez în principiu“... (ferește-ne, doamne, de asemenea principialitate !)... „deosebirea dintre poziția mea în cazul de față și poziția adoptată de delegații Bundului, care au votat pentru acest punct. Și invers, aș fi votat pentru acest punct dacă delegații Bundului s-ar fi abținut de la vot – așa cum își propuseră inițial“. Înțelegeă cine poate ! Un om principial se abține să spună cu voce tare da pentru că, practic vorbind, asta este inutil atunci când toată lumea spune nu.

După votul dat asupra locului pe care urma să-l ocupe problema Bundului, s-a pus la congres problema grupului „Borba“, care a prilejuit și ea o extrem de interesantă grupare a delegaților și care era strâns legată de cea mai „spinoasă“ problemă a congresului – aceea a componenței centrelor. Comisia pentru stabilirea compoziției congresului se pronunță împotriva invitării grupului „Borba“, bazându-se pe cele două hotărâri adoptate în acest sens de către Comitetul de organizare (vezi pag. 383 și 375 din procesele-verbale) și pe raportul prezentat *de reprezentanții săi în comisie* (pag. 35).

Tov. Egorov, *membru în Comitetul de organizare*, declară că „problema grupului «Borba» (vă rog să rețineți că e vorba de grupul „Borba“, și nu de unul sau altul dintre membrii lui) este nouă pentru el“, și cere suspendarea ședinței. Cum e posibil ca o problemă de două ori dezbătută și rezolvată în Comitetul de organizare să fie totuși nouă pentru un membru al acestui comitet – iată ceva care rămâne învăluit în

negura misterului. În timpul pauzei are loc (pag. 40 din procesele-verbale) o ședință a membrilor Comitetului de organizare aflați întâmplător la congres (cîțiva membri ai Comitetului de organizare dintre vechii membri ai organizației „Iskrei“ nu erau prezenți la congres) *. Încep dezbaterile în legătură cu grupul „Borba“. Rabocedelții se declară pentru (Martinov, Akimov și Bruker, pag. 36-38). Iskriștii (Pavlovici, Sorokin, Lange, Troțki, Martov și alții) se declară contra. Congresul se împarte din nou în grupările pe care le cunoaștem. În jurul grupului „Borba“ se încinge o luptă aprinsă, iar tov. Martov rostește o amplă cuvîntare „combativă“ (pag. 38), în care relevă, pe bună dreptate, „neproporționalitatea reprezentării“ grupurilor din Rusia și a celor din străinătate și că n-ar fi tocmai „nimerit“ să se acorde „privilegii“ unui grup din străinătate (prețioase cuvinte, deosebit de instructive acum, în urma evenimentelor de după congres!), că nu trebuie încurajat „haosul organizatoric în partid, haos caracterizat printr-o fărîmițare care nu era dictată de nici un fel de considerente principiale“ (aceste cuvinte se potrivesc de minune... „minorității“ congresului partidului nostru!). În afară de partizanii grupului „Rabocce Delo“, pînă la închiderea listei oratorilor *nimeni* nu se pronunță deschis și motivat în favoarea acestui grup (pag. 40): trebuie să fim drepți cu tov. Akimov și cu prietenii lui și să recunoaștem că ei, cel puțin, n-au umblat cu tertipurii și nu s-au ascuns, ci au urmat fățiș linia lor, spunînd deschis ce vor.

După închiderea listei oratorilor, cînd nu se mai poate lua cuvîntul *în fond*, tov. Egorov „cere insistent cuvîntul pentru a da citire unei hotărîri pe care Comitetul de organizare a adoptat-o cu puțin în urmă“. Nu e de mirare că membrii congresului sînt indignați de acest procedeu, iar tov. Plehanov, care prezidează ședința, își exprimă „mirarea că tov. Egorov insistă asupra cererii sale“. Una din două: ori te pronunți deschis și categoric asupra fondului chestiunii în fața întregului congres, ori nu te pronunți de loc. Dar să aștepți închiderea listei oratorilor pentru ca, sub formă de „cuvînt de încheiere“,

* Cu privire la această ședință, vezi „Scrisoarea“ lui Pavlovici, membru al Comitetului de organizare, ales în *unanimitate* înainte de congres ca persoană de încredere a redacției, ca al șaptelea membru al ei (procesele-verbale ale Congresului Ligii, pag. 44).

să prezinți apoi congresului o *nouă* hotărîre a Comitetului de organizare chiar în problema care a fost dezbătută – asta echivalează cu o lovitură pe la spate !

Ședința este reluată după-amiază, iar biroul, continuînd să rămînă nedumerit, hotărăște să lase la o parte „formele” și să recurgă la ultimul mijloc, folosit la congrese numai în cazuri extreme, și anume la o „explicație tovărășească”. Popov, reprezentant al C.O., face cunoscut că, printr-o hotărîre adoptată de toți membrii acestui comitet, cu excepția lui Pavlovici (pag. 43), se propune congresului să-l invite pe Rezanov.

Pavlovici declară că el a contestat și continuă să conteste legalitatea ședinței Comitetului de organizare și că noua hotărîre a acestui comitet „e în contradicție cu hotărîrea lui anterioară”. Această declarație stîrnește o adevărată furtună. Tov. Egorov, care este și el membru în Comitetul de organizare și membru al grupului „Junii rabocii”, se eschivează să dea un răspuns în fond și încearcă să mute discuția pe alt teren, pe acela al disciplinei. El pretinde că tov. Pavlovici ar fi călcat disciplina de partid (!), deoarece Comitetul de organizare, după ce a examinat protestul lui Pavlovici, a hotărît „să nu aducă la cunoștința congresului opinia separată a lui Pavlovici”. Dezbaterile se mută pe terenul disciplinei de partid și, în aplauzele puternice ale congresului, Plehanov îi explică lui Egorov că „*la noi nu există mandate imperative*” (pag. 42, comp. pag. 379, regulamentul congresului, § 7 : „În împuternicirile lor, deputații nu trebuie să fie limitați prin mandate imperative. Ei sînt întru totul liberi și independenți în exercitarea mandatului lor”). „Congresul este instanța supremă a partidului” ; prin urmare, vinovat de călcarea disciplinei de partid și a regulamentului congresului este tocmai acela care într-un fel sau altul împiedică pe un delegat să se adreseze *direct* congresului în *orice* problemă a vieții de partid, fără nici o excepție. Problema litigioasă se reduce, așadar, la dilema : spirit de cerc sau spirit de partid ? Limitarea drepturilor delegaților la congres în numele imaginărilor drepturi sau statute ale diverselor organe și cercuri, sau dizolvarea *completă* înainte de congres, nu numai în vorbe, ci și în fapt, a *tuturor* instanțelor inferioare și vechilor grupuri, pînă în momentul cînd vor fi create adevărate instituții de partid. De aici cititorul își poate da seama cît de mare era

importanța principială a acestei controverse chiar la începutul congresului (în ședința a treia), care-și pusese ca scop refacerea efectivă a partidului. În această controversă s-a concentrat, ca să zicem așa, conflictul dintre vechile cercuri și grupulețe (de felul grupului „Iujnii rabocii“) și partidul în curs de refacere. Grupurile antiiskriste își arată îndată fața : și bundistul Abramson, și tov. Martînov, aliat zelos al actualei redacții a „Iskrei“, și tov. Mahov, pe care-l cunoaștem deja – toți se pronunță pentru Egorov și pentru grupul „Iujnii rabocii“, împotriva lui Pavlovici. Tov. Martînov, care în cor cu Martov și cu Akselrod se întrece acum în elogii la adresa „democratismului“ organizatoric, își aduce aminte chiar și de... armată, unde te poți adresa instanței superioare numai prin intermediul celei inferioare !! Adevăratul obiectiv al acestei „compacte“ opoziții antiiskriste era cât se poate de clar pentru toți cei care participau la congres sau care urmăriseră cu atenție viața internă a partidului nostru înainte de congres. Obiectivul opoziției (pe care, poate, nu toți reprezentanții ei îl aveau întotdeauna prezent în minte, iar unora îl urmăreau în virtutea inerției) era acela de a apăra independența, particularismul și interesele înguste ale micilor grupuri împotriva absorbirii lor de către partidul larg care se crea pe bazele propagate de „Iskra“.

Tocmai din acest punct de vedere a abordat problema și tov. Martov, care pe atunci încă nu se unise cu Martînov. Tov. Martov se ridică cu hotărîre, și pe bună dreptate, împotriva acelorora a căror „idee despre disciplina de partid nu depășește sfera obligațiilor unui revoluționar față de grupul de ordin inferior din care face parte“. „Nici o grupare obligatorie (subliniat de Martov) nu este admisibilă în cadrul unui partid unic“, explică Martov campionilor spiritului de cerc, neștiind că prin aceste cuvinte își biciuiește propria sa atitudine politică de la sfîrșitul congresului și de după congres... Gruparea obligatorie este inadmisibilă pentru comitetul de organizare, dar întru totul admisibilă pentru redacție. Gruparea obligatorie este condamnată de Martov atunci cînd el privește lucrurile ca membru al unui centru de partid, dar este apărută de el îndată ce se dovedește a fi nemulțumit de componența centrului...

Este interesant de semnalat că, în cuvîntarea sa, tov. Martov a subliniat în mod deosebit nu numai „marea greșeală“ a tov. Egorov, ci și inconsecvența politică de care a dat dovadă Comitetul de organizare. „În numele Comitetului de organizare – se revoltă pe bună dreptate Martov – ni se prezintă o propunere care *este în contradicție* cu raportul comisiei (bazat, adăugăm noi, pe raportul membrilor Comitetului de organizare : pag. 43, cuvintele îi aparțin lui Kolțov) și *cu propunerile anterioare ale Comitetului de organizare*“ (subliniat de mine). După cum vedeți, *pe vremea aceea*, înainte de „cotitura“ sa, Martov înțelegea limpede că înlocuirea grupului „Borba“ prin Reazanov nu înlătură nicidecum caracterul complet contradictoriu și nestatornicia acțiunilor Comitetului de organizare (din procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 57, membrii partidului pot afla cum a văzut Martov lucrurile după cotitura sa). Pe vremea aceea, *Martov* nu s-a mărginit să examineze problema disciplinei, ci a întreat pe față Comitetul de organizare : „ce elemente noi au intervenit, care fac să fie necesară această *revenire* asupra hotărîrii anterioare ?“ (subliniat de mine). Într-adevăr, prezentîndu-și propunerea, Comitetul de organizare nici n-a avut măcar curajul să-și susțină deschis părerea, așa cum au apărut-o Akimov și alții. Martov contestă acest lucru (procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 56), dar din lectura proceselor-verbale ale congresului se poate vedea că Martov se înșală. Popov, care a prezentat propunerea în numele Comitetului de organizare, nu a spus *nici un cuvînt* întru motivarea ei (pag. 41 din procesele-verbale ale congresului partidului). Egorov mută problema pe terenul disciplinei, iar în fond nu spune decît că „Comitetul de organizare putea să găsească că s-au ivit noi considerente“... (dar s-au ivit oare asemenea considerente și care anume ? – iată ce nu ni se spune)... „el putea să uite să treacă pe cineva etc.“ (Acest „etc.“ este singurul refugiu al oratorului, căci Comitetul de organizare nu putea să uite problema grupului „Borba“, pe care o discutase de două ori înainte de congres și o dată în cadrul comisiei.) „Comitetul de organizare a luat această hotărîre nu pentru că și-ar fi schimbat atitudinea față de grupul «Borba», ci pentru că vrea să înlătore pe cît posibil stîncile submarine din calea viitoare organizații centrale a partidu-

lui, la începuturile activității ei“. Aceasta nu este o motivare, ci o eschivare de la motivare. Orice social-democrat sincer (și nu ne îndoim cîtuși de puțin de sinceritatea oricăruia dintre participanții la congres) este preocupat de grija de a înlătura, prin mijloacele pe care el le găsește potrivite, tot ce consideră el că este o stîncă submarină. A motiva înseamnă a explica și a-ți formula precis părerea într-o chestiune sau alta, și nu a te eschiva prin truisme. Și motivarea era imposibilă fără „o schimbare de atitudine față de grupul «Borba»“, pentru că hotărîrile precedente, contrare, ale Comitetului de organizare urmăreau și ele înlăturarea unor stînci submarine, pe care însă le vedeau în ceva diametral opus. Tov. Martov a făcut acestui argument o critică foarte aspră și cit se poate de temeinică, calificîndu-l drept „îngust“ și izvorît din dorința „de a se eschiva“ și sfătuiind Comitetul de organizare „să nu se teamă de ce va spune lumea“. Prin aceste cuvinte tov. Martov a definit foarte bine esența și semnificația acelei nuanțe politice care a jucat un rol imens la congres și pe care o caracterizează tocmai lipsa unei linii proprii, îngustimea de vederi, teama de ce va spune lumea, veșnicele oscilări între cele două tabere bine precizate, frica de a-și exprima deschis *credo*-ul *, într-un cuvînt „spiritul de mlaștină“ **.

Acestei nestatornicii politice a grupului șovăielnic i se datorește, printre altele, faptul că *nimeni*, în afară de bundistul Iudin (pag. 53), n-a prezentat la congres o rezoluție cu privire la invitarea vreunuia dintre membrii grupului „Borba“. Rezoluția lui Iudin a întrunit 5 voturi — toate, probabil, bundiste; elementele șovăielnice își schimbaseră din nou atitudinea! Cit de mare era numărul de voturi al grupului intermediar s-a văzut cu aproximație atunci cînd au fost puse la vot rezoluțiile prezentate de Kolțov și de Iudin în legătură cu această

* — crez, program, expunere a concepției despre lume. — *Nota trad.*

** Există azi în partidul nostru oameni care la auzul acestui cuvînt se îngrozesc și țipă că se polemizează într-o manieră netovărășească. Ce stranie deformare a sensibilității sub influența unor considerente de ordin oficial... aplicate nelalocul lor! Nu cred ca vreun partid politic care cunoaște lupta internă să se poată lipsi de acest termen, întrebuițat întotdeauna pentru a desemna elementele șovăitoare, care oscilează între două tabere antagoniste. Nici germanii, care știu să păstreze în lupta internă un ton foarte moderat, nu se supără la auzul cuvîntului „versumpft“ (— „împotmolit în mlaștină“. — *Nota trad.*), nu se îngrozesc și nu manifestă această ridicolă prudență (— pudicitate afectată. — *Nota trad.*) oficială.

chestiune : rezoluția iskristului a întrunit 32 de voturi (pag. 47), cea a bundistului 16, adică celor opt voturi antiiskriste li s-au adăugat cele două voturi ale tov. Mahov (pag. 46), cele patru voturi ale membrilor grupului „Iujnii rabocii” și încă alte două voturi. Vom arăta imediat că această împărțire a voturilor nu poate fi în nici un caz considerată întâmplătoare, dar mai întâi trebuie să înfățișăm pe scurt *actuala* părere a lui Martov despre acest incident cu Comitetul de organizare. Martov a afirmat la congresul Ligii că „Pavlovici și alții au ațîțat patimile”. Este de ajuns să citim procesele-verbale ale congresului ca să ne convingem că cele mai ample, mai înflăcărâte și mai vehemente cuvîntări rostite împotriva grupului „Borba” și împotriva Comitetului de organizare îi aparțin chiar lui Martov. Încercînd să arunce „vina” pe Pavlovici, el nu face decît să-și dovedească inconsecvența : înainte de congres el era de părere că Pavlovici trebuie să fie ales al șaptelea membru în redacție, la congres a fost întru totul de partea lui Pavlovici (pag. 44) împotriva lui Egorov, iar pe urmă, după ce a fost înfrînt de Pavlovici, a început să-l acuze că „ațîță patimile”. Asta e pur și simplu ridicol.

În „Iskra” (nr. 56), Martov face ironii în legătură cu faptul că se dă o mare importanță invitării lui X sau Y. Aceste ironii se întorc împotriva lui Martov, deoarece tocmai incidentul cu Comitetul de organizare a declanșat controversese în jurul unei chestiuni atît de „importante” ca invitarea lui X sau Y în Comitetul Central sau în redacția Organului Central. Nu este bine să întrebuițezi două măsuri diferite, după cum e vorba de *propriul tău* „grup de ordin inferior” (în raport cu partidul) sau de un grup *străin*. Aceasta este o atitudine de filistin, atitudinea unui om care privește lucrurile prin prisma intereselor de cerc, și nu a intereselor de partid. O simplă confruntare a cuvîntării rostite de Martov la congresul Ligii (pag. 57) cu aceea pe care a rostit-o la congresul partidului (pag. 44) dovedește suficient acest lucru. „Nu pot înțelege – spunea Martov, printre altele, la congresul Ligii – cum se face că unii oameni se intitulează cu orice preț iskriști și în același timp le e rușine să fie iskriști”. Ciudată neînțe-

legere a deosebirii dintre „a se intitula“ și „a fi“, dintre vorbă și faptă. Însuși Martov *se intitula* la congres adversar al grupărilor obligatorii, iar după congres s-a dovedit *a fi* un partizan al lor...

d) DIZOLVAREA GRUPULUI „IUNII RABOCII“

Felul în care s-au împărțit delegații în problema Comitetului de organizare ar putea să pară întâmplător. Dar o astfel de părere ar fi greșită, și pentru a o înlătura ne vom abate de la ordinea cronologică și vom examina îndată un incident care, deși s-a produs la sfârșitul congresului, este totuși strâns legat de cel precedent. E vorba de incidentul în legătură cu dizolvarea grupului „Iunii rabocii“. În calea tendințelor organizatorice iskriste – unirea cât mai strânsă a forțelor partidului și lichidarea haosului care fărâmițează aceste forțe – s-au pus aici interesele *unui*a dintre grupuri, care a desfășurat o activitate folositoare atita timp cât n-a existat un partid adevărat, dar care a devenit de prisos în cadrul unei organizații centralizate a muncii. Dacă privim lucrurile prin prisma intereselor de cerc, grupul „Iunii rabocii“ nu era mai puțin îndreptățit decât redacția „Iskrei“ să pretindă menținerea „continuității“ și respectarea intangibilității sale. Dar dacă le privim prin prisma intereselor partidului, acest grup trebuia să accepte trecerea forțelor lui în „organizațiile de partid respective“ (pag. 313, partea finală a rezoluției adoptate de congres). Din punctul de vedere al intereselor de cerc și al „mentalității filistine“ era inevitabil ca dizolvarea unui grup folositor, care, ca și vechea redacție a „Iskrei“, ridica obiecții împotriva dizolvării, să pară „o chestiune delicată“ (după cum s-au exprimat tov. Rusov și tov. Deutsch). Din punctul de vedere al intereselor partidului era necesară această dizolvare, această „resorbire“ (cum a spus Gusev) în partid. Grupul „Iunii rabocii“ a declarat categoric că „nu socoate necesar“ să se declare dizolvat și a cerut congresului „să-și spună hotărât părerea“, și s-o spună „imediat : da sau nu“. Grupul „Iunii rabocii“ invoca de-a dreptul aceeași „continuitate“ pe care a invocat-o și vechea redacție a „Iskrei“... după dizolvarea ei ! „Cu toate că noi toți, luați în parte, formăm un partid

unic – a spus tov. Egorov –, acest partid se compune totuși dintr-o serie întreagă de organizații, de care trebuie să ținem seama *ca de niște entități istorice...* Dacă o organizație de felul acesta *nu este dăunătoare partidului, nu este cazul să fie dizolvată*“.

Așadar, o importantă problemă *principială* a fost pusă în modul cel mai categoric, și toți iskriștii – atâta timp cât nu răbufniseră încă propriile lor interese de cerc – s-au ridicat cu toată hotărîrea împotriva elementelor șovăielnice (în acel moment bundiștii și doi dintre rabocedeli nu se mai aflau la congres ; fără îndoială că ei ar fi susținut cu îndârjire necesitatea „de a se ține seama de entitățile istorice“). Când s-a trecut la vot, au fost *31 de voturi pentru*, cinci contra și cinci abțineri (patru voturi ale grupului „Iujnii rabocii“ și încă un vot, probabil al lui Belov, judecînd după declarațiile lui anterioare, pag. 308). Se conturează cît se poate de clar existența unui grup de *zece voturi* care are o atitudine net negativă față de planul organizatoric consecvent al „Iskrei“ și care apără interesele de cerc împotriva intereselor partidului. În cursul dezbaterilor, iskriștii pun această problemă într-o manieră strict principială (vezi cuvîntarea lui Lange, pag. 315), pronunțîndu-se împotriva metodelor primitive de muncă și împotriva fărîmîțării, refuzînd să țină seama de „simpatiile“ cutărei sau cutărei organizații și declarînd pe față că, „dacă tovarășii din grupul «Iujnii rabocii» ar fi avut un punct de vedere strict principial mai înainte, cu un an sau cu doi ani în urmă, unificarea partidului și triumful principiilor programului pe care le-am sancționat aici ar fi fost obținute mai curînd“. În acest sens se pronunță și Orlov, și Gusev, și Leadov, și Muraviev, și Rusov, și Pavlovici, și Glebov, și Gorin. Iskriștii din „minoritate“ nu numai că nu se ridică împotriva acestor aprecieri categorice, de repetate ori făcute la congres, asupra insuficienței principialității a politicii și „liniei“ grupului „Iujnii rabocii“, a lui Mahov și a altora ; ei nu numai că nu fac nici o rezervă în această privință, ci, dimpotrivă, prin glasul lui Deutsch, li se alătură cu hotărîre, condamînd „haosul“ și declarînd că salută „modul deschis în care a fost pusă problema“ (pag. 315) de către același Rusov care *în aceeași ședință* a avut – ce oroare ! – cutezanța „să pună deschis“ pe un teren pur partinic și problema vechii redacții (pag. 325),

În rîndurile grupului „Iujnii rabocii“, problema dizolvării lui a stîrnit o indignare fără margini, ale cărei urme se văd și în procesele-verbale (nu trebuie să uităm că procesele-verbale nu ne dau decît o imagine palidă a dezbaterilor, deoarece, în locul textului integral al cuvîntărilor, ele cuprind numai extrase și rezumate cît se poate de concise). Tov. Egorov a calificat chiar drept „minciună“ simpla pomenire a numelui grupului „Raboceaia misl“⁹⁹ alături de acela al lui „Iujnii rabocii“, ceea ce arată deosebit de clar ce atitudine domnea la congres față de economismul consecvent. Chiar și mult mai tîrziu, în ședința a 37-a, Egorov vorbește pe un ton foarte iritat (pag. 356) despre dizolvarea grupului „Iujnii rabocii“, cerînd să se consemneze în procesul-verbal că, la discutarea problemei dizolvării acestui grup, membrii lui n-au fost întrebați nici asupra fondurilor pentru editare de publicații, nici asupra controlului din partea Organului Central și a Comitetului Central. În timpul dezbaterilor cu privire la grupul „Iujnii rabocii“, tov. Popov face aluzie la existența unei majorități compacte care ar fi hotărît dinainte soarta acestui grup. „Acum – spune el (pag. 316) –, după cele spuse de tovarășii Gusev și Orlov, totul este clar“. Sensul acestor cuvinte este limpede : acum, după ce iskriștii s-au pronunțat și au propus o rezoluție, totul este clar, adică este clar că grupul „Iujnii rabocii“ va fi dizolvat împotriva voinței lui. Însuși reprezentantul grupului „Iujnii rabocii“ face aici o distincție netă între iskriști (și chiar asemenea iskriști ca Gusev și Orlov) și partizanii săi, considerînd că ei reprezintă „linii“ diferite în politica organizatorică. Și cînd „Iskra“ de astăzi pretinde că grupul „Iujnii rabocii“ (împreună, probabil, cu Mahov ?) ar fi format din „iskriști tipici“, aceasta nu denotă decît că ea a uitat evenimentele cele mai importante care au avut loc la congres (în legătură cu acest grup) și că noua redacție dorește să șteargă orice urme care arată din ce elemente s-a format așa-zisa „minoritate“.

Din păcate, problema editării unui organ de presă popular nu a fost ridicată la congres. Toți iskriștii au discutat cu multă însuflețire această problemă atît înainte de congres cît și în timpul congresului, în afara ședințelor, și au căzut de acord că, în momentul actual al vieții de partid, ar fi cu totul nerațional să se întreprindă editarea unui asemenea organ

de presă sau transformarea unuia dintre organele existente într-un organ popular. Antiiskriștii s-au pronunțat la congres în sens contrar, la fel și grupul „Iujnii rabocii“ în raportul său ; și faptul că nu a fost prezentată o rezoluție corespunzătoare, semnată de zece persoane, poate fi explicat numai printr-o întâmplare sau prin nedorința de a face o propunere „care nu avea sorți de izbândă“ !

e) INCIDENTUL ÎN LEGĂTURĂ CU EGALITATEA LIMBILOR

Să revenim la expunerea noastră în ordinea ședințelor congresului.

Ne-am convins acum că, încă înainte de a se trece la discutarea fondului problemelor, a ieșit clar la iveală existența la congres nu numai a unui grup antiiskrist net conturat (8 voturi), ci și a unui grup de elemente intermediare nestatornice, gata să sprijine acest grup de 8 și să-l sporească pînă la aproximativ 16-18 voturi.

Problema locului pe care trebuie să-l ocupe Bundul în partid, care a fost discutată la congres extrem de amănunțit, mult prea amănunțit, s-a redus la rezolvarea unei probleme de principiu, iar rezolvarea practică a fost amînată pînă la discutarea relațiilor organizatorice. Dat fiind că în literatura dinainte de congres s-a acordat destul de multă atenție lămuririi diverselor aspecte ale acestei probleme, discutarea ei la congres a dat puține rezultate relativ noi. Trebuie să amintim doar că rabocedelții (Martînov, Akimov și Bruker) s-au declarat de acord cu rezoluția lui Martov, precizînd însă că o consideră insuficientă și că nu sînt de acord cu Martov în ceea ce privește concluziile care decurg din ea (pag. 69, 73, 83, 86).

De la problema locului Bundului în partid, congresul a trecut la discutarea programului. De data aceasta dezbaterile s-au învîrtit, în cea mai mare parte, în jurul unor amendamente de amănunt, care prezintă prea puțin interes. Din punct de vedere principal, opoziția antiiskristă s-a manifestat numai prin obiecțiile critice ale tov. Martînov împotriva faimoasei formulări a problemei spontaneității și conștiinței. De partea lui Martînov s-au situat, bineînțeles, toți bundiștii și rabocedelții, fără nici o excepție. Netemeinicia obiecțiilor lui a fost

demonstrată, printre alții, de Martov și de Plehanov. Este demn de relevat că acum redacția „Iskrei” (după o matură chibzuință, probabil) a trecut de partea lui Martînov și spune lucruri care se bat cap în cap cu ceea ce a spus la congres¹⁰⁰ ! Aceasta se încadrează, probabil, în faimosul principiu al „continuității”... Nu ne rămîne decît să așteptăm pînă ce redacția se va lămuri pe deplin și ne va explica și nouă în ce măsură, în ce privință și de cînd anume este ea de acord cu Martînov. În așteptarea acestor explicații, ne limităm să punem întrebarea dacă s-a mai pomenit vreodată ca redacția unui organ *de partid* să spună după congres lucruri care se bat cap în cap cu ceea ce a spus la congres.

. Lăsînd la o parte controversesele în jurul recunoașterii „Iskrei” ca Organ Central (ne-am mai ocupat de ele ceva mai sus) și prima parte a dezbaterilor în legătură cu statutul (este mai indicat s-o examinăm împreună cu partea a doua a acestor dezbateri), trecem acum la descrierea nuanțelor principiale care au ieșit la iveală cu prilejul discutării programului. Ținem să relevăm, în primul rînd, un amănunt foarte caracteristic : dezbaterile în legătură cu reprezentarea proporțională. Tov. Egorov de la „Iujnii rabocii” a pledat pentru introducerea acestui punct în program, și a pledat în așa fel încît și-a atras din partea lui Posadovski (iskrist din minoritate) observația justă că în această problemă există o „divergență serioasă”. „Este neîndoielnic – a spus tov. Posadovski – că noi răspundem în chip diferit la următoarea întrebare esențială : *este oare necesar ca politica noastră viitoare să fie subordonată diferitelor principii democratice fundamentale, atribuindu-li-se o valabilitate absolută*, sau toate principiile democratice trebuie să fie subordonate exclusiv intereselor partidului nostru ?” Eu mă pronunț categoric pentru soluția a doua”. Plehanov declară că „se aliază întru totul” la părerea lui Posadovski, ridicîndu-se în termeni și mai categorici, și mai preciși împotriva „valabilității absolute a principiilor democratice” și împotriva tendinței de a le considera „în mod abstract”. „Ipotetic – spunea el – ne putem imagina un caz în care noi, social-democrații, ne-am pronunța împotriva votului universal. Burghezia republicanilor italiene a privat cîndva de drepturi politice nobilimea. Proletariatul revoluționar ar putea să îngrădească drepturile politice ale claselor de sus, așa cum clasele de sus i le-au

îngrădit cîndva pe ale lui". Cuvintele lui Plehanov sînt primite cu aplauze și *vociferări*, și, cînd Plehanov protestează împotriva Zwischenruf*-ului, spunînd: „nu vociferati”, și roagă pe tovarăși să spună deschis ce au de spus, se ridică tov. Egorov și spune: „dacă asemenea cuvinte stîrnesc aplauze, eu sînt dator să vociferez”. Împreună cu tov. Goldblat (delegat al Bundului), tov. Egorov se pronunță împotriva părerilor lui Posadovski și Plehanov. Din păcate, dezbaterile au fost închise, și această problemă ivită în legătură cu ele a dispărut imediat de pe tapet. Zadarnic însă caută acum tov. Martov să-i micșoreze însemnătatea, ba chiar s-o reducă la zero, spunînd la congresul Ligii: „Aceste cuvinte (ale lui Plehanov) au stîrnit indignarea unora dintre delegați, ceea ce s-ar fi putut ușor evita dacă tov. Plehanov ar fi adăugat că, firește, nu ne putem închipui o situație atît de tragică încît, pentru a-și consolida victoria, proletariatul să fie nevoit să violeze astfel de drepturi politice ca libertatea presei... Plehanov: „merci!” (pag. 58 din procesele-verbale ale congresului Ligii). Această interpretare este în *directă* contradicție cu declarația categorică făcută de tov. Posadovski *la congres* în sensul că în această „problemă esențială” există o „divergență serioasă”. În această problemă esențială, toți iskriștii s-au declarat la congres *împotriva* reprezentanților „dreptei” antiiskriste (Goldblat) și ai grupului care reprezenta la congres „centrul” (Egorov). Acesta este un fapt incontestabil și se poate afirma cu certitudine că, dacă „centrul” (sper că acest cuvînt va șoca mai puțin decît oricare altul pe adepții „oficiali” ai limbajului delicat...), dacă „centrul” ar fi avut prilejul să se pronunțe nestingherit (prin tov. Egorov sau tov. Mahov) asupra acestei probleme sau asupra unor probleme similare, s-ar fi ivit imediat o divergență serioasă.

Divergențele au ieșit la iveală într-un mod și mai izbitor în problema „egalității limbilor” (pag. 171 și urm. din procesele-verbale). Grăitoare sînt în legătură cu această problemă nu atît dezbaterile, cît votările: numărîndu-le, obținem o cifră neverosimilă — *șaisprezece* ! De ce atîtea votări ? Pentru a se stabili dacă este suficient să se prevadă în program egalitatea în drepturi a tuturor cetățenilor, fără deosebire de sex

* — observație făcută din sală în cursul unei cuvîntări. — Nota trad.

etc. și de limbă, sau dacă trebuie adăugat : „libertatea limbilor“ sau „egalitatea limbilor“. La congresul Ligii, tov. Martov a caracterizat destul de just acest episod, spunând că „o controversă de minimă importanță în jurul redactării unui punct din program a căpătat o însemnătate principială, pentru că jumătate din congres era gata să răstoarne comisia însărcinată cu întocmirea programului“. Foarte adevărat *. Motivul conflictului era, într-adevăr, cu totul lipsit de importanță ; cu toate acestea însă, conflictul a căpătat un caracter esențialmente *principial* și, ca atare, forme extrem de ascuțite, ajungându-se chiar la încercări „de a răsturna“ comisia însărcinată cu întocmirea programului, la suspiciuni că s-ar urmări „*păcălire* congresului“ (de așa ceva l-a suspectat Egorov pe Martov !), la un schimb de observații cu caracter personal extrem de... injurios (pag. 178). Până și tov. Popov „și-a exprimat regretul că din cauza unor fleacuri se creează o asemenea *atmosferă*“ (subliniat de mine, pag. 182), atmosferă care a domnit la congres timp de trei ședințe (16, 17 și 18).

Toate aceste expresii vădese cît se poate de clar și de categoric faptul foarte important că atmosfera de „suspiciuni“ și de extrem de înverșunate forme de luptă („răsturnare“) – de a cărei creare a fost acuzată pe urmă, la congresul Ligii, majoritatea iskriștilor ! – s-a creat în realitate *cu mult înainte de a ne fi scindat în majoritate și minoritate*. Repet, acest fapt este extrem de important, este un fapt esențial, a cărui neînțelegere face ca mulți, foarte mulți să ajungă la părerea cît se poate de superficială că majoritatea cristalizată la sfîrșitul congresului ar avea un caracter artificial. Din

* Martov adaugă : „În cazul de față ne-a pricinuit un mare rău gluma cu măgarii a lui Plehanov“ (cînd s-a vorbit despre libertatea limbilor, un bundist, pare-se, a amintit printre instituții întreprinderile pentru creșterea cailor, iar Plehanov a lăsat să-i scape printre dinți : „caii nu vorbesc, în schimb vorbesc uneori măgarii“). Eu, desigur, nu pot vedea în această glumă o dovadă de prea multă delicateță, îngăduință, prudență sau suplețe. Dar mi se pare ciudat că Martov, recunoscînd *însemnătatea principială* a controversei, nici nu încearcă măcar să stabilească ce anume este principial aici și ce nuanțe s-au manifestat aici, ci se mărginește să arate „răul“ pe care-l pricinuiesc glumele. Este, într-adevăr, un punct de vedere pur birocratic și formalist ! Glumele tăioase au pricinuit, într-adevăr, „un mare rău la congres“, și nu numai glumele la adresa bundiștilor, ci și cele făcute la adresa delegaților pe care uneori îi sprijineau și chiar îi salvau de la înfrîngere bundiștii. Dar, o dată recunoscută însemnătatea principială a incidentului, nu mai este îngăduit nimănui să se limiteze la cîteva vorbe goale despre „inadmisibilitatea“ unor glume (pag. 58 din procesele-verbale ale Ligii).

punctul de vedere de astăzi al tov. Martov, care susține că 9/10 din delegații la congres au fost iskriști, apare absolut inexplicabil și absurd faptul că din cauza unor „fleacuri”, dintr-un motiv „cu totul lipsit de importanță” s-a ajuns la un conflict care a căpătat „un caracter principial” și care era cît pe aci să ducă la răsturnarea unei comisii a congresului. Ar fi nesperios să minimalizăm semnificația acestui *fapt* prin lamentări și regrete pe tema glumelor „care ne-au pricinuit atîta rău”. Nu glumele tăioase, oricare ar fi fost ele, puteau să imprime acestui conflict o semnificație *principială*, ci numai caracterul grupărilor politice care s-au conturat la congres. Expresiile tari și glumele nu puteau provoca un asemenea conflict; ele nu erau decît un *symptom* care arăta că însuși modul cum se grupau politicește delegații la congres conținea o „contradicție”, conținea toate elementele unui conflict, o anumită neomogenitate lăuntrică, care la fiecare prilej, *oricît de neînsemnat*, răbufnea cu o forță immanentă.

Dimpotrivă, din punctul de vedere din care privesc eu congresul și pe care mă consider dator să-l susțin ca pe un anumit mod de interpretare politică a evenimentelor, chiar dacă această interpretare ar părea cuiva jignitoare, — din acest punct de vedere este perfect explicabil și inevitabil ca un conflict extrem de acut cu caracter *principial* să izbucnească dintr-un motiv „cu totul lipsit de importanță”. Din moment ce la congresul nostru s-a dat *tot timpul* o luptă între iskriști și antiiskriști, din moment ce între unii și ceilalți se aflau elemente instabile, din moment ce aceste elemente instabile împreună cu antiiskriștii reprezentau o treime din voturi ($8+10=18$ din 51, după calculele mele, desigur aproximative), este cît se poate de clar și de firesc că *desprinderea de grupul iskrist a oricărui număr de delegați, fie chiar și a unei minorități neînsemnate*, crea posibilitatea unei victorii a curentului antiiskrist și, de aceea, provoca o luptă „furibundă”. Acesta nu era rezultatul unor atacuri și ieșiri peste măsură de violente, ci rezultatul unei combinații politice. Nu expresiile tari au provocat acest conflict politic, ci existența unui conflict politic în însuși modul cum se grupau delegații la congres a dus la atacuri și la folosirea unor expresii tari; în această antiteză rezidă principala divergență

principială dintre noi și Martov în aprecierea semnificației politice a congresului și a rezultatelor congresului.

În tot cursul congresului au fost trei cazuri mai importante în care un număr neînsemnat de iskriști s-au desprins de majoritatea iskristă – egalitatea limbilor, § 1 din statut și alegerile – și în toate aceste trei cazuri s-a iscat o luptă înverșunată, care a dus în cele din urmă la actuala criză gravă din partidul nostru. Pentru a putea înțelege semnificația politică a acestei crize și a acestei lupte trebuie să nu ne mărginim la condamnarea glumelor nepermise, ci să analizăm gruparea politică a nuanțelor care s-au ciocnit la congres. De aceea, incidentul în legătură cu „egalitatea limbilor” prezintă un dublu interes pentru lămurirea cauzelor dezbinării, căci pe vremea aceea Martov mai era (mai era !) iskrist și lupta, poate, mai mult ca oricine împotriva antiiskriștilor și împotriva „centrului”.

Lupta a început cu o controversă între tov. Martov și tov. Liber, lider al bundiștilor (pag. 171–172). Martov demonstrează că e suficient să se treacă în program revendicarea „egalității în drepturi a cetățenilor”. „Libertatea limbilor” este respinsă, dar imediat după aceea se propune „egalitatea limbilor”, și tov. Egorov intervine în luptă alături de Liber. Martov califică drept *fetișism* faptul că „oratorii insistă asupra egalității în drepturi a naționalităților și mută în domeniul limbii problema inegalității. În realitate, problema trebuie privită sub cu totul alt aspect : există inegalitatea în drepturi a naționalităților, exprimată, printre altele, în faptul că oamenii aparținând unei anumite națiuni sînt lipsiți de dreptul de a se folosi de limba lor maternă” (pag. 172). Martov avea atunci perfectă dreptate. Într-adevăr, Liber și Egorov dădeau dovadă de un fel de *fetișism* în încercarea lor, cu totul inconsistentă, de a demonstra justetea formulării lor și de a vedea în atitudinea noastră un indiciu că nu dorim sau că nu știm să promovăm principiul egalității în drepturi a naționalităților. În realitate, ei, ca „fetișiști”, apărau numai cuvîntul, și nu principiul, procedînd astfel nu pentru că se temeau să nu comită vreo greșeală principială, ci pentru că se temeau de ce va spune lumea. De aceeași mentalitate șovăielnică (dar dacă „alții” ne vor face din asta o vină ?) – pe care noi am semnalat-o în incidentul cu Comitetul de organizare – a dat

dovadă aici în modul cel mai limpede și întregul nostru „centru”. Un alt reprezentant al său, Lvov, delegatul Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică, situat pe poziții foarte apropiate de cele ale grupului „Iujnii rabocii”, „consideră că problema asupra limbilor, pusă de regiunile periferice, este foarte serioasă. Important este ca noi, introducând în programul nostru punctul referitor la limba maternă, să înlăturăm orice posibilitate ca social-democrații să fie suspectați de tendințe de rusificare”. Iată o remarcabilă motivare a „seriozității” problemei. Problema este foarte serioasă, *pentru că* trebuie să îndepărtăm eventualele suspiciuni din partea regiunilor periferice ! Oratorul nu spune în fond absolut nimic, nu răspunde la acuzațiile de fetișism, ci le confirmă în întregime, lăsând să se vadă că n-are nici un argument și referindu-se exclusiv la ceea ce vor spune regiunile periferice. Când i se argumentează că tot ce *ar putea* să spună ele *este nejust*, în loc să examineze temeinicia acestui argument, el răspunde : „*ar putea să ne suspecteze*”.

Acest mod de a pune problema, cu pretenția că este o problemă serioasă și importantă, capătă într-adevăr un caracter principal, însă unul cu totul diferit de acela pe care voiau să-l găsească aici Liberii, Egorovii și Lvovii. Principală devine întrebarea : trebuie oare să lăsăm la latitudinea organizațiilor și membrilor de partid să aplice la condițiile concrete principiile generale și fundamentale ale programului și să le dezvolte în vederea acestei aplicări, sau trebuie să ne împănăm programul cu detalii neînsemnate, cu indicații de amănunt, cu repetări și cazuistică numai de teama unor suspiciuni ? Principală devine întrebarea : cum este posibil ca niște social-democrați să vadă („să suspecteze”) în lupta împotriva cazuisticii încercări de a îngusta drepturile și libertățile democratice elementare ? Și când ne vom dezvăra, în sfârșit, de acest cult fetișist al cazuisticii ? – iată ce gânduri ne treceau prin minte la vederea luptei stîrnite de problema „limbilor”.

Gruparea delegaților în această luptă este cît se poate de clară datorită frecvenței votărilor nominale. Asemenea votări au fost nu mai puțin de trei. Împotriva nucleului iskrist fac tot timpul front comun toți antiiskristii (8 voturi) și, cu foarte mici oscilări, întregul centru (Mahov, Lvov, Egorov, Popov, Medvedev, Ivanov, Țarev și Belov ; numai ultimii

doi au oscilat la început, când abținându-se, când votând cu noi, și și-au precizat definitiv poziția abia la a treia votare). Din grupul iskriștilor se desprind oțiva, în special caucazienii (trei delegați cu șase voturi), fapt datorită cărui curentul „fetișist” devine pînă la urmă preponderent. La votarea a treia, după ce partizanii celor două tendințe și-au precizat limpede pozițiile, cei trei caucazieni cu șase voturi s-au desprins de iskriștii din majoritate, trecînd în tabăra adversă; de iskriștii din minoritate s-au desprins doi delegați cu două voturi – Posadovski și Kostici; la primele două votări au trecut în tabăra adversă sau s-au abținut: Lenski, Stepanov și Gorski din majoritatea iskristă și Deutsch din minoritate. *Desprinderea celor opt voturi iskriste (din totalul de 33) a dat preponderența coaliției antiiskriștilor și a elementelor șovăielnice. Acesta este faptul esențial privind gruparea delegaților la congres, fapt care s-a repetat (cu singura deosebire că s-au desprins alți iskriști) atît la votarea § 1 din statut cît și la alegerea centrelor conducătoare. Nu-i de mirare că cei înfrinți în alegeri se încapăținează acum să nu vadă cauzele politice ale acestei înfrîngerii, punctele de plecare ale luptei dintre nuanțe care dezvăluia tot mai clar și demasca tot mai necruțător în fața partidului elementele șovăielnice și politicește inconsecvente. Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor ne arată această luptă într-un mod cu atît mai pregnant, cu cît pe vremea aceea tov. Martov nu reușise încă să-și cîștige aprobarea și laudele lui Akimov și ale lui Mahov.*

f) PROGRAMUL AGRAR

Inconsecvența principială a antiiskriștilor și a „centrului” a ieșit în evidență și în cursul dezbaterilor pe marginea programului agrar, care au luat congresului destul de mult timp (vezi pag. 190–226 din procesele-verbale) și au pus în fața lui numeroase probleme extrem de interesante. Cum era și de așteptat, atacul împotriva programului este dezlănțuit de tov. Martînov (după cîteva observații de amănunt făcute de tov. Liber și Egorov). El aduce vechiul argument că, în dorința de a repara „o anumită nedreptate istorică”, indirect, chipurile, „consfințim alte nedreptăți istorice” etc. De partea

lui se situează și tov. Egorov, care declară chiar că „nu-i este clară semnificația acestui program. Este el oare un program pentru noi, adică fixează el revendicările pe care le formulăm noi, sau vrem să-l facem popular“ (!?!). Tov. Liber „ar vrea să facă aceleași observații ca și tov. Egorov“. Tov. Mahov intervine în maniera tranșantă care-l caracterizează, declarînd că „majoritatea (?) oratorilor nu înțeleg cîtuși de puțin ce reprezintă programul propus și ce scopuri urmărește“. Programul propus, vedeți dv., „cu greu ar putea fi considerat un program agrar social-democrat“; el... „amintește într-o măsură jocul de-a repararea nedreptăților istorice“ și are „o nuanță de demagogie și de aventurism“. Confirmarea teoretică a acestei arhiprofunde cugetări o constituie obișnuita exagerare și simplificare prin care se caracterizează marxismul vulgar: cîcă iskriștii „vor să vadă în țărăniime un tot omogen; cum însă țărăniimea e de mult (?) împărțită în clase, formularea unui program unic duce în mod inevitabil la rezultatul că programul în întregime devine demagogic, iar cînd va fi aplicat în practică va deveni o aventură“ (202). Tov. Mahov „divulgă fără să vrea“ adevărata cauză a atitudinii negative pe care o au față de programul nostru agrar mulți social-democrați, care sînt gata „să recunoască“ „Iskra“ (cum a recunoscut-o și el, Mahov), dar care nu și-au însușit temeinic orientarea ei, poziția ei teoretică și tactică. Ceea ce a dus și duce la neînțelegerea acestui program este tocmai vulgarizarea marxismului într-o problemă atît de complexă și multilaterală ca structura contemporană a gospodăriei țărănești din Rusia, și nicidecum divergențele în chestiuni de amănunt. În jurul unui asemenea punct de vedere vulgar-marxist s-au unit repede liderii elementelor antiiskriste (Liber și Martînov) și cei ai „centrului“ – Egorov și Mahov. Tov. Egorov a exprimat deschis și una dintre trăsăturile caracteristice ale grupului „Iujnii rabocii“ și ale grupurilor și oercurilor care gravitează în jurul acestuia din urmă, și anume neînțelegerea însemnătății mișcării țărănești, neînțelegerea faptului că ceea ce constituia punctul slab al social-democraților noștri în timpul primelor și binecunoscutele răscoale țărănești era nu supraaprecierea însemnătății acestei mișcări, ci, dimpotrivă, mai curînd subaprecierea ei (precum și lipsa unor forțe suficiente pentru a putea folosi această mișcare). „Sînt departe de a împărtăși iluziile redac-

ției în ceea ce privește mișcarea țărănească – spunea tov. Egorov –, iluzii pe care după tulburările țărănești le nutresc azi mulți social-democrați“. Din păcate însă, tov. Egorov nu și-a dat osteneala să arate congresului ceva mai precis în ce anume constau aceste iluzii ale *redacției*; el nu și-a dat osteneala să facă referiri concrete la materialul publicat de „Iskra“. El a uitat, de asemenea, că *toate* punctele esențiale ale programului nostru agrar au fost dezvoltate de „Iskra“ încă în cel de-al treilea număr al ei*, adică *cu mult* înainte de tulburările țărănești. Din partea unor oameni care „recunoșteau“ „Iskra“ nu numai în vorbe s-ar fi cuvenit ceva mai multă atenție pentru principiile ei teoretice și tactice!

„Nu, în rindurile țărănimii nu putem face mare lucru!“ – exclamă tov. Egorov, și în continuare explică această exclamație nu ca un protest împotriva uneia sau alteia dintre „iluziile“ noastre, ci ca o negare a întregii noastre poziții: „Aceasta înseamnă că lozinka noastră nu poate concura cu o lozincă aventuristă“. Pregnantă formulare a unei atitudini neprincipiale, care reduce totul la o „concurență“ între lozincile diferitelor partide! Și asta o spune oratorul după ce s-a declarat „satisfăcut“ de explicațiile teoretice în care se arăta că în domeniul agitației urmărim un succes trainic, fără a ne lăsa impresionați de insuccese vremelnice, și că un succes trainic (în pofida zarvei „concurenților“... de o clipă) nu este cu puțință dacă programul nu are o bază teoretică stabilă (pag. 196). Dând mai întâi asigurări în sensul că este „satisfăcut“ și repetând imediat după aceasta tezele vulgare moștenite de la vechiul economism, pentru care „concurența dintre lozinci“ rezolva toate problemele, adică nu numai problemele programului agrar, ci și cele ale întregului program și ale întregii tactici a luptei economice și politice, oratorul n-a făcut decât să arate cât de mare este confuzia care domnește în capul său. „Nu-l veți putea sili pe muncitorul agricol – spunea tov. Egorov – să lupte alături de țăranul bogat pentru pământurile rășluite, care în bună parte se află deja în mîinile acestui țăran bogat“.

Este mereu aceeași simplificare, înrudită, fără îndoială, cu economismul nostru oportunist, care susținea că nu-l poți „sili“

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 421–429. — *Nota red.*

pe proletar să lupte pentru ceva care în bună parte se află deja în mâinile burgheziei și care în viitor va încăpea pe mâinile ei într-o măsură și mai mare. Este aceeași vulgarizare care nu ține seama de particularitățile rusești ale relațiilor general-capitaliste dintre muncitorul agricol și țăranul bogat. Pământurile rășluite îl apasă acum efectiv și pe muncitorul agricol, pe care nu trebuie să-l „silești” să lupte pentru eliberarea de sub jugul aservirii. Dacă e vorba de „a sili” pe cineva, ar trebui siliți unii intelectuali să-și conceapă mai larg sarcinile, să renunțe la șabloane în discutarea problemelor concrete, să țină seama de conjunctura istorică, care complică și modifică țelurile noastre. Numai prejudecata că țăranul este prost – prejudecată care, după cum a observat pe bună dreptate tov. Martov, se face simțită în cuvântările tov. Mahov (pag. 202) și ale altor adversari ai programului agrar – poate explica faptul că acești adversari uită condițiile de trai reale ale muncitorului nostru agricol.

După ce au simplificat problema, reducând-o la opoziția goală : muncitor și capitalist, reprezentanții „centrului” nostru au încercat, ca de obicei, să atribuie țăranului propria lor îngustime. „Tocmai pentru că eu – spunea tov. Mahov – îl consider pe țăran inteligent în limitele punctului său de vedere de clasă îngust, cred că el va împărtăși idealul mic-burghez al ocupării și al împărțirii”. Este clar că aici se confundă două lucruri : caracterizarea punctului de vedere de clasă al țăranului, ca mic-burghez, și îngustarea acestui punct de vedere, reducerea lui în cadrul unor „limite înguste”. În această reducere constă greșeala Egorovilor și a Mahovilor (după cum greșeala Martinovilor și a Akimovilor consta în faptul că ei reduceau în cadrul unor „limite înguste” punctul de vedere al proletarului). În realitate însă, atît logica cît și istoria ne învață că punctul de vedere de clasă mic-burghez poate fi mai mult sau mai puțin îngust, mai mult sau mai puțin progresist tocmai din cauza dualității situației micului burghez. Iar pe noi nu trebuie să ne descurajeze nicidecum îngustimea („prostia”) țăranului sau faptul că e stăpînit de „prejudecăți” ; dimpotrivă, sarcina noastră este de a lărgi neîncetat punctul lui de vedere, de a contribui ca judecata să-i învingă prejudecata.

Punctul de vedere vulgar-„marxist“ în problema agrară din Rusia și-a găsit expresia cea mai deplină în cuvintele cu care și-a încheiat expunerea de principii Mahov, fidelul apărător al vechii redacții a ziarului „Iskra“. Nu degeaba au fost primite aceste cuvinte cu aplauze... ce-i drept, ironice. „Nu știi, într-adevăr, ce trebuie să numim o nenorocire“ – spunea tov. Mahov, indignat de afirmația lui Plehanov că pe noi nu ne sperie de loc o mișcare în favoarea împărțirii pământurilor și că nu ne-am opune unei asemenea mișcări progresiste (burghezo-progresiste). – „Dar această revoluție, dacă poate fi numită astfel, nu va fi revoluționară. Aș spune mai precis că aceasta nu va mai fi o revoluție, ci o reacțiune (il aritate), o revoluție care seamănă a rebeliune... O astfel de revoluție ne-ar da îndărăt, și va fi nevoie de un anumit timp pentru a reveni la situația pe care o avem în prezent. Or, în prezent avem mult mai mult decât în timpul revoluției franceze (aplauze ironice), avem un partid social-democrat (il aritate)“ ...Într-adevăr, un partid social-democrat care ar gândi în felul lui Mahov sau care ar avea instituții centrale sprijinite de oameni ca Mahov n-ar merita decât să fie luat în ris...

Vedem, așadar, că și în problemele pur principiale ridicate de programul agrar delegații s-au grupat imediat în felul pe care-l cunoaștem deja. Antiiskriștii (8 voturi) pornesc la atac în numele marxismului vulgar; în urma lor se tîrăsc liderii „centrului“, Egorovii și Mahovii, poticnindu-se și alunecînd neîncetat spre același punct de vedere îngust. Este deci cît se poate de firesc că, la votarea pe puncte a programului agrar, unele puncte au întrunit 30–35 de voturi pentru (pag. 225 și 226), adică aproximativ numărul de voturi pe care l-am văzut și în controversa asupra locului pe care trebuie să-l ocupe pe ordinea de zi problema Bundului, și în incidentul cu Comitetul de organizare, și în problema dizolvării grupului „Iujnii rabocii“. E de ajuns să se pună o problemă care să depășească cît de cît cadrul șablonului obișnuit, deja stabilit, o problemă care să necesite cît de cît o aplicare de sine stătătoare a teoriei lui Marx la relații social-economice specifice și noi (noi pentru germani), pentru ca imediat iskriștii care știu să fie la înălțimea sarcinilor să nu mai reprezinte decât $\frac{3}{5}$ din voturi și pentru ca imediat întregul „centru“ să por-

nească pe urmele lui Liber și ale lui Martînov. Iar tov. Martov se mai căznește să ascundă acest fapt evident, ocolind cu teamă votările în care au ieșit clar la iveală nuanțele !

Din dezbaterile asupra programului agrar reiese limpede lupta dusă de iskriști împotriva a $\frac{2}{5}$ din congres. Delegații caucazieni au avut aici o poziție întru totul justă, în bună parte, probabil, datorită faptului că ei cunoșteau de aproape formele locale ale numeroaselor rămășițe ale iobăgiei și erau deci la adăpost de opozițiile goale, școlăresc-abstracte care satisfăceau pe alde Mahov. Împotriva poziției adoptate de Martînov și de Liber, de Mahov și de Egorov au luat atitudine și Plehanov, și Gusev (care a confirmat că printre tovarășii care activează în Rusia i-a fost adesea dat să întilnească „o astfel de părere pesimistă asupra muncii noastre la sate“... ca aceea a tov. Egorov), și Kostrov, și Karski, și Troțki. Acesta din urmă arată, pe bună dreptate, că „sfaturile binevoitoare“ ale criticilor programului agrar „prea miroase a *filistinism*“. Trebuie să remarcăm doar, în legătură cu analiza grupărilor politice care s-au conturat la congres, că în acest pasaj al cuvîntării sale (pag. 208) el a greșit punînd pe tov. Lange alături de Egorov și de Mahov. Cei care vor citi cu atenție procesele-verbale vor vedea că Lange și Gorin au o poziție cu totul diferită de cea a lui Egorov și Mahov. Lange și Gorin declară că le displace formularea punctului referitor la pămînturile rășluite ; ei înțeleg foarte bine ideea programului nostru agrar, dar încearcă s-o aplice *altfel* ; ei depun eforturi pozitive pentru a găsi o formulare mai perfectă din punctul lor de vedere, prezentînd proiecte de rezoluții pentru a-i convinge pe autorii programului sau pentru a se situa de partea lor, împotriva tuturor neiskriștilor. E de ajuns să comparăm, de pildă, propunerile lui Mahov cu privire la respingerea întregului program (pag. 212, *nouă* voturi pentru, 38 contra) sau a unora dintre punctele lui (pag. 216 și altele) cu poziția lui Lange, *care propune* o altă formulare a punctului referitor la pămînturile rășluite (pag. 225), ca să ne convingem că între ei doi există o deosebire radicală *.

Vorbînd apoi despre argumentele care miroase a „*filistinism*“, tov. Troțki a arătat că „în perioada revoluționară care

* Vezi cuvîntarea lui Gorin, pag. 213.

se apropie trebuie să ne legăm cu țărănimea“... „În fața acestei sarcini, scepticismul și «clarviziunea» politică a lui Mahov și a lui Egorov sînt mai dăunătoare decît orice miopie“. Tov. Kostici, un alt iskrist din minoritate, a subliniat foarte just că tov. Mahov dă dovadă de „neîncredere în forțele proprii, în propria sa stabilitate principială“, – caracterizare care se potrivește de minune „centrului“ nostru. „În pesimismul său, tov. Mahov se întilnește cu tov. Egorov, deși între ei există deosebiri de nuanțe – continuă tov. Kostici. – El uită că social-democrații au și început să activeze în rîndurile țărâni-mii, că ei de pe acum conduc, în limita posibilităților, mișcarea acesteia. Iar cu acest pesimism al lor, Mahov și Egorov restrîng amploarea muncii noastre“ (pag. 210).

Pentru a termina cu dezbaterile care au avut loc la congres în legătură cu programul, trebuie să mai menționăm dezbaterile sumare în problema sprijinirii curentelor opoziționiste. În programul nostru se spune clar că partidul social-democrat sprijină „orice mișcare *opoziționistă* și revoluționară *îndreptată împotriva orînduirii sociale și politice existente în Rusia*“¹⁰¹. S-ar părea că această din urmă specificare arată destul de precis *care anume* curente opoziționiste înțelegem noi să sprijinim. Cu toate acestea, deosebirea dintre nuanțele de multă vreme cristalizate în partidul nostru a ieșit îndată la iveală și *aici*, oricît de greu era de presupus că ar mai fi posibile „nedumeriri și neînțelegeri“ într-o chestiune atît de mult rumegată ! Este evident că nu era vorba de neînțelegeri, ci de *nuanțe*. Mahov, Liber și Martînov au dat imediat alarma și au rămas într-o minoritate atît de „compactă“, încît, pentru a putea explica acest fenomen, tov. Martov ar trebui, desigur, să-l declare ca fiind și *aici* efectul unor intrigi, al unor lucrături și al celorlalte lucruri drăguțe (vezi cuvîntarea lui la congresul Ligii) pe care le invocă toți cei care nu sînt în stare să aprofundeze cauzele politice ale formării grupurilor „compacte“ ale minorității și majorității.

Mahov începe iarăși cu o simplificare vulgară a marxismului. „La noi singura clasă revoluționară este proletariatul – declară el, și din această teză justă trage imediat o concluzie greșită : – celelalte sînt așa și așa, un fel de a cincea roată la căruță (i l a r i t a t e g e n e r a l ă)... Da, sînt a cincea roată la căruță și nu vor decît să profite. Mă declar împotriva spri-

jinirii lor" (pag. 226). Această neasemuită formulare pe care Mahov a dat-o poziției sale a făcut ca mulți (dintre partizanii săi) să se simtă jenați, dar în fond s-au dovedit a fi de acord cu el atît Liber cît și Martînov, care au propus ca cuvîntul „opoziționistă” să fie înlăturat sau să fie limitat printr-o adăugire : „opoziționistă-democratică”. Împotriva acestui amendament al lui Martînov s-a ridicat, pe bună dreptate, Plehanov. „Noi trebuie să-i criticăm pe liberali – a spus el –, trebuie să demascăm inconsecvența lor. Asta-i adevărat... Dar, dezvăluind îngustimea și caracterul limitat al tuturor celorlalte mișcări, în afară de cea social-democrată, sîntem datori să explicăm proletariatului că, în comparație cu absolutismul, chiar și o constituție care nu acordă votul universal înseamnă un pas înainte și că de aceea el nu trebuie să prefere ordinea existentă unei constituții de acest fel”. Tovarășii Martînov, Liber și Mahov arată că nu împărtășesc această părere și insistă asupra propunerii lor, care este combătută de Akselrod, de Starover, de Troțki și încă o dată de Plehanov. Cu acest prilej tov. Mahov reușește să-și dea încă o dată singur la cap. Mai înainte el a spus că celelalte clase (în afară de proletariat) „sînt așa și așa” și că este „împotriva sprijinirii lor”. Acum însă s-a îndurat să recunoască că „burghezia, deși reacționară în fond, este adesea revoluționară, de pildă atunci cînd e vorba de lupta împotriva feudalismului și a rămășițelor lui”. „Există însă grupări – a continuat el, căzînd încă o dată din lac în puț – care sînt întotdeauna (?) reacționare, de pildă meseriașii”. Iată ce perle teoretice au ajuns să debiteze aceiași lideri ai „centrului” nostru care pe urmă au făcut spume la gură apărînd vechea redacție ! Se știe doar că pînă și în Europa occidentală, unde organizația corporativă era atît de puternică, tocmai meseriașii au avut, ca și ceilalți mic-burghezi de la orașe, o atitudine deosebit de revoluționară în epoca căderii absolutismului. În gura unui social-democrat rus, mai ales, este cu totul absurdă o apreciere prin care, fără a se gîndi, el repetă ceea ce spun tovarășii din Occident despre meseriașii de astăzi, acum, după un secol sau o jumătate de secol de la căderea absolutismului. În Rusia, afirmația că pe tărîm politic meseriașii sînt reacționari în comparație cu burghezia nu este altceva decît o frază șablon, învățată pe dinafară.

Din păcate, procesele-verbale nu conțin nici o indicație cu privire la numărul voturilor întrunite de amendamentele respinse pe care le-au propus în această chestiune Martînov, Mahov și Liber. Tot ce putem spune este că liderii elementelor antiiskriste și unul dintre liderii „centrului” * s-au unit și de astă dată împotriva iskriștilor, în cadrul grupării pe care o cunoaștem deja. Făcînd bilanțul *tuturor* dezbaterilor care au avut loc pe marginea *programului*, ajungem la concluzia inevitabilă că printre dezbaterile cît de cît însuflețite și care au stîrnit interesul general n-a fost *nici una* care să nu fi scos la iveală deosebirea de nuanțe pe care astăzi o ignorează cu desăvîrșire tov. Martov și noua redacție a „Iskrei”.

g) STATUTUL PARTIDULUI. PROIECTUL TOV. MARTOV

De la program, congresul a trecut la statutul partidului (lăsăm la o parte problema Organului Central, pe care am atins-o mai înainte, precum și rapoartele delegaților, care, din păcate, în majoritatea cazurilor, n-au putut fi prezentate de aceștia într-o formă satisfăcătoare). Nu e nevoie să mai spunem că problema statutului avea o mare însemnătate pentru noi toți. Într-adevăr, „Iskra” s-a manifestat de la bun început nu numai ca organ de presă, ci și ca celulă *organizatorică*. În articolul de fond din numărul patru („Cu ce să începem?”), „Iskra” a prezentat un întreg plan organizatoric **, pe care l-a promovat sistematic, fără abatere timp de *trei ani*. Cînd Congresul al II-lea al partidului a recunoscut „Iskra” ca Organ

* Un alt lider al acestui grup, tov. Egorov, s-a pronunțat cu alt prilej în problema sprijinirii curentelor opoziționiste, și anume atunci cînd a fost dezbătută rezoluția lui Akselrod cu privire la socialiștii-revoluționari (pag. 359). Tov. Egorov găsește că există o „contradicție” între punctul din program care prevede *sprijinirea* oricărei mișcări revoluționare și opoziționiste și atitudinea *negativă* față de socialiștii-revoluționari și față de liberali. Abordînd sub altă formă și sub un aspect întrucîtva diferit această problemă, tov. Egorov a dovedit aici aceeași înțelegere îngustă a marxismului și aceeași atitudine nestatornică, pe jumătate ostilă, față de poziția „Iskrei” (poziție „recunoscută” de el) ca și tovarășii Mahov, Liber și Martînov.

** În cuvîntarea sa cu privire la recunoașterea „Iskrei” ca Organ Central, tov. Popov a spus printre altele: „Îmi amintesc de articolul «Cu ce să începem?», publicat în numărul 3 sau 4 al „Iskrei”. Mulți dintre tovarășii care activează în Rusia l-au găsit lipsit de tact; altora el li se părea fantozist, iar majoritatea (? probabil majoritatea persoanelor din anturajul tov. Popov) nu vedea în el decît rodul unor ambiții” (pag. 140). După cum își poate da seama și cititorul, eu sînt nevoit să mă obișnuiesc cu această explicare a vederilor mele politice ca rod al unor ambiții, explicare reluată acum de tov. Akselrod și de tov. Martov.

Central, două din cele trei puncte ale motivării rezoluției respective (pag. 147) au fost consacrate *tocmai acestui plan organizatoric și ideilor organizatorice ale „Iskrei“* : rolul ei în conducerea muncii *practice* a partidului și rolul ei conducător în munca de unificare. Este deci cât se poate de firesc că, fără o recunoaștere din partea întregului partid și fără consfințirea formală a unor anumite idei organizatorice, munca „Iskrei“ și întreaga activitate de organizare, de refacere *efectivă* a partidului *nu puteau fi* considerate ca fiind încheiate. Această sarcină trebuia s-o îndeplinească statutul de organizare al partidului.

Ideile fundamentale pe care „Iskra“ a căutat să le pună la baza organizării partidului se reduceau în esență la următoarele două. Prima, ideea centralismului, stabilea în principiu modul de rezolvare a întregului ansamblu de probleme organizatorice particulare și de amănunt. A doua – rolul aparte al ziarului, al organului de îndrumare ideologică – ținea seama de nevoile vremelnice și speciale ale mișcării muncitorești social-democrate ruse în condițiile robiei politice, care impuneau crearea în străinătate a unei baze *inițiale* de operații în vederea atacului revoluționar. Prima idee, singura principială, trebuia să stea la baza întregului statut ; a doua, ca idee de ordin particular, generată de împrejurările vremelnice ale locului și modului de acțiune, și-a găsit expresia într-o *aparentă* derogare de la principiul centralismului, în crearea a *două centre* : *Organul Central și Comitetul Central*. Aceste două idei fundamentale ale planului iskrist de organizare a partidului au fost dezvoltate de mine în articolul de fond al „Iskrei“ (nr. 4) „Cu ce să începem ?“ * și în „Ce-i de făcut ?“ ** și, în sfârșit, amănunțit explicate, aproape sub formă de statut, în „Scrisoare către un tovarăș“ ***. Nu mai rămânea, în fond, decât munca de redactare în vederea formulării paragrafelor statutului, care – dacă recunoașterea „Iskrei“ nu rămânea numai pe hîrtie, dacă nu era numai o frază convențională – urma să întruchipeze tocmai aceste idei. În prefața la noua

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1–13. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1–190. — *Nota red.*

*** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 7–24. — *Nota red.*

ediție a „Scrisorii către un tovarăș“ am arătat că e de ajuns o simplă confruntare a statutului partidului cu textul acestei broșuri ca să ne dăm seama că există o identitate perfectă între ideile organizatorice formulate în statut și cele expuse în broșură*.

În legătură cu munca de redactare în vederea formulării sub formă de statut a ideilor organizatorice iskriste trebuie să amintesc un incident provocat de tov. Martov. „...O simplă relatare a faptelor vă va arăta – a spus Martov la congresul Ligii (pag. 58) – cât de neașteptată a fost pentru Lenin alunecarea mea pe panta oportunismului în legătură cu acest paragraf (adică în legătură cu paragraful 1). Cu 1¹/₂–2 luni înainte de congres i-am arătat lui Lenin proiectul meu, în care § 1 era formulat întocmai așa cum l-am propus la congres. Lenin s-a declarat împotriva proiectului meu, ca fiind prea detaliat, și mi-a spus că-i place numai ideea cuprinsă în § 1 – definirea calității de membru, pe care o va adopta în statutul său cu unele modificări, deoarece găsește că formularea mea nu e reușită. Prin urmare, Lenin cunoștea de multă vreme formularea mea, cunoștea părerea mea în această chestiune. Vedeți, așadar, că am venit la congres cu viziura ridicată, fără să-mi ascund părerile. Am declarat dinainte că voi combate cooptarea reciprocă, principiul unanimității la cooptarea în Comitetul Central și în Organul Central etc.“.

Cît privește avertismentul că va combate cooptarea reciprocă, vom vedea mai încolo cum s-au petrecut lucrurile. Deocamdată ne vom ocupa mai îndeaproape de „viziura ridicată“ a statutului lui Martov. Relatînd din memorie, la congresul Ligii, episodul cu proiectul său nereușit (pe care la congres Martov însuși l-a retras pentru că era nereușit, iar după congres, cu consecvența care-l caracterizează, l-a scos iar la lumina zilei), Martov, ca de obicei, a uitat multe și de aceea a încurcat iarăși lucrurile. Deși se părea că au fost destule cazuri care să ne pună în gardă împotriva referirii la convorbiri particulare și la datele memoriei noastre (fără să vrea, omul își amintește numai de ceea ce-i convine!), tov. Martov, neavînd alt material, se folosește totuși de unul de proastă

* *Op. cit.*, pag. 6. — *Nota red.*

calitate. Acum pînă și tov. Plehanov începe să-l imite ; se vede că exemplul prost este molipsitor.

„Ideea“ cuprinsă în primul paragraf al proiectului lui Martov nu putea să-mi „placă“, căci proiectul său nu conținea *nici o idee* dintre cele formulate la congres. Memoria l-a trădat. Din fericire, am reușit să găsesc printre hîrtii proiectul lui Martov, în care „*primul paragraf este expus cu totul altfel decît l-a propus el la congres*“ ! Iată ce înseamnă „vizieră ridicată“ !

§ 1 din proiectul lui Martov : „E considerat ca făcînd parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui și lucrează activ pentru îndeplinirea sarcinilor lui sub controlul și conducerea organelor (sic !) de partid“.

§ 1 din proiectul meu : „E considerat membru al partidului oricine recunoaște programul lui și sprijină partidul atît prin mijloace materiale cît și prin participarea personală într-una din organizațiile partidului“.

§ 1 așa cum l-a formulat Martov la congres și cum a fost adoptat de acesta din urmă : „E considerat membru al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui, sprijină partidul prin mijloace materiale și-i dă în mod regulat un concurs personal, sub conducerea unuia din organizațiile lui“.

Din această confruntare reiese clar că proiectul lui Martov nu conține nici o *idee*, ci numai o *frază goală*. Că membrii de partid lucrează sub controlul și conducerea *organelor* de partid, asta se înțelege de la sine, și *nici nu poate să fie altfel* ; despre așa ceva vorbesc numai oamenii cărora le place să vorbească pentru a nu spune nimic, cărora le place să scrie „statute“ pline de vorbe goale și de formule birocratice (adică inutile în fapt și, chipurile, necesare pentru fațadă). *Ideea* primului paragraf apare abia atunci cînd se pune întrebarea dacă *organele de partid* pot exercita efectiv conducerea unor membri de partid care *nu fac parte* din nici una dintre *organizațiile partidului*. În proiectul tov. Martov această idee lipsește cu desăvîrșire. Prin urmare, *nu puteam să cunosc* „părerile“ tov. Martov „în această problemă“, deoarece proiectul tov. Martov *nu conține nici un fel de păreri* în această

chestiune. Relatarea faptelor făcută de tov. Martov nu face decît să *încurce lucrurile*.

Dimpotrivă, tocmai despre tov. Martov se poate spune că din proiectul meu el „îmi cunoştea părerile în această problemă“ şi că nu le-a contestat, nu le-a combătut nici în colectivul de redacţie, deşi proiectul meu a fost prezentat tuturor cu 2-3 săptămîni înainte de congres, nici în faţa delegaţilor, care luaseră cunoştinţă *numai* de proiectul meu. Mai mult. Chiar *la congres*, atunci cînd am prezentat proiectul meu de statut * şi l-am susţinut înainte de alegerea *comisiei pentru redactarea statutului*, tov. Martov a declarat categoric: „Mă raliez la concluziile tov. Lenin. *Numai în două probleme nu sînt de acord cu el*“ (subliniat de mine) – în problema modului de alcătuire a Consiliului şi aceea a cooptării unanime (pag. 157). Aici încă *nu se spune nimic* despre o *divergenţă* în legătură cu § 1.

În broşura sa pe tema stării de asediu, tov. Martov a găsit de cuviinţă să amintească încă o dată şi foarte amănunţit despre statutul său. El ne asigură că statutul său, la care, cu excepţia cîtorva amănunte de importanţă secundară, ar fi gata să subscrie şi acum (în februarie 1904 – nu se ştie ce va fi peste 3 luni), „exprima destul de limpede atitudinea lui negativă faţă de hipertrofia centralismului“ (pag. IV). Neprezentarea acestui proiect la congres, tov. Martov o explică *acum*, în primul rînd, prin aceea că „educaţia iskristă i-a inspirat dispreţ faţă de statute“ (cînd îi convine, cuvîntul „iskrist“ nu mai înseamnă pentru tov. Martov spirit îngust de cerc, ci orientarea cea mai consecventă! Păcat numai că educaţia iskristă pe care tov. Martov a primit-o timp de 3 ani nu i-a inspirat

* În treacăt aş vrea să relev că comisia pentru publicarea proceselor verbale a tipărit în anexa XI proiectul de statut „prezentat la congres de Lenin“ (pag. 393). Comisia pentru publicarea proceselor verbale a făcut şi aici o mică încurcătură. Ea a confundat proiectul meu *înştal* (vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediţia a doua, pag. 251-252. — *Nota red.*), care a fost arătat tuturor delegaţilor (şi multora dintre ei înainte de congres), cu proiectul *prezentat de mine la congres* şi *l-a publicat pe cel dintîi*, dîndu-i drept cel de-al doilea. Nu am, fireşte, nimic de obiectat împotriva publicării proiectelor mele, *chiar şi în toate stadiile pregătirii lor*, dar aceasta nu înseamnă că trebuie să se creeze confuzie. Or, o confuzie s-a creat, căci Popov şi Martov (pag. 154 şi 157) critică, în proiectul prezentat de mine efectiv la congres, *formulări pe care nu le conţine proiectul* tipărit de comisia pentru publicarea proceselor verbale (comp. pag. 394, §§ 7 şi 11). Cu puţină atenţie, greşeala putea fi uşor observată dintr-o simplă confruntare a paginilor indicate de mine.

dispreț față de frazeologia anarhistă cu ajutorul căreia nestatornicia de intelectual este în stare să explice călcarea unui statut adoptat de comun acord). În al doilea rând, ne spune tov. Martov, el a căutat „să evite orice disonanță în tactica aceluia nucleu organizatoric de bază care era «Iskra»“. Nu prea se leagă la el una cu alta! În problema *principială* a formulării oportuniste a § 1 sau în aceea a hipertrofiei centralismului, tov. Martov s-a temut atât de mult de o eventuală disonanță (care numai din punctul de vedere îngust al spiritului de cerc poate fi ceva de temut), încît nu și-a arătat divergențele nici măcar în fața unui nucleu cum este redacția! În schimb, în problema *practică* a componenței centrelor, tov. Martov a încercat să contracareze votul majorității membrilor organizației „Iskrei“ (acest adevărat *nucleu organizatoric de bază*), făcînd apel la ajutorul Bundului și al rabocedeliților. „Disonanța“ din propriile sale fraze, care strecoară spiritul de cerc pentru a apăra o vvasiredacție, dar resping „spiritul de cerc“ atunci cînd e vorba de examinarea unei probleme de către persoanele cele mai competente, — această disonanță tov. Martov n-o observă. Ca să-l pedepsim, vom cita în *întregime* proiectul său de statut, arătînd, la rîndul nostru, *ce păreri* conține el și de ce fel de *hipertrofie* suferă * :

„Proiect de statut al partidului. — I. Apartenența la partid. — 1) E considerat ca făcînd parte din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia oricine recunoaște programul lui și lucrează activ pentru înfăptuirea sarcinilor lui sub controlul și conducerea organelor de partid. — 2) Excluderea unui membru de partid pentru fapte incompatibile cu interesele partidului se hotărăște de către Comitetul Central. [Hotărîrea de excludere se păstrează la arhiva partidului și se comunică, la cerere, oricărui comitet de partid. Împotriva hotărîrii de excludere pronunțate de Comitetul Central se poate face apel la congres, printr-o cerere semnată de cel puțin două comitete]“... Voi pune în paranteză acele prevederi din proiectul lui Martov care sînt *vădit* lipsite de conținut, care nu numai că nu conțin nici o „idee“, dar nu exprimă nici măcar o condiție sau cerință determinată, cum este, de pildă, strania precizare în „statut“ a *locului* de păstrare a hotărîrii sau mențiunea că împotriva hotărîrilor de excludere pronunțate de Comitetul Central (și nu împotriva tuturor hotărîrilor lui în general?) se poate face apel la congres. Aceasta nu este altceva decît o hipertrofie a frazei sau un adevărat formalism birocratic, constînd în întocmirea

* Trebuie să arăt că, din păcate, nu am putut găsi prima variantă a proiectului lui Martov, care avea circa 48 de paragrafe și suferea de o și mai mare „hipertrofie“ a formalismului inutil.

unor puncte și paragrafe superflue, vădit inutile sau birocratice. „...II. Comitetele locale. — 3) Reprezentanții partidului în munca lui locală sînt comitetele de partid...” (idee pe cît de nouă pe atît de isteasă!) „... 4) [Sînt considerate comitete de partid, în componența pe care au avut-o în momentul Congresului al II-lea, comitetele reprezentate la acest congres.] — 5) Comitete noi, în afară de cele arătate la § 4, se numesc de către Comitetul Central [care ori consideră drept comitet organizația locală respectivă în componența existentă, ori formează un comitet local, primenind componența organizației locale]. — 6) Comitetele se completează prin cooptare. — 7) Comitetul Central are dreptul de a completa un comitet local cu un număr de tovarăși (cunoscuți de el) care să reprezinte cel mult o treime din numărul total al membrilor comitetului...” O adevărată mostră de cancelarism: de ce cel mult o treime? pentru care motiv? ce sens are această limitare, care nu limitează nimic, din moment *ce completarea* poate fi repetată de mai multe ori? „... 8) [În cazul cînd comitetul local s-a destrămat sau s-a dezmembrat” (adică nu a fost arestat în întregime?) „în urmă persecuțiilor, Comitetul Central procedează la refacerea lui”]... (fără a se mai ține seama de prevederile § 7? Dar nu găsește oare tov. Martov că există o asemănare între § 8 și acele legi polițienești din Rusia care prescriu cetățenilor să lucreze în zilele lucrătoare și să se odihnească în zilele de sărbătoare?) „... 9) [Congresul ordinar al partidului poate da Comitetului Central însărcinarea de a schimba componența unui comitet local dacă activitatea acestuia este considerată ca fiind incompatibilă cu interesele partidului. În acest din urmă caz, comitetul este declarat dizolvat, iar tovarășii din raza lui de activitate nu mai sînt obligați să i se subordoneze*.] ...Regula cuprinsă în acest paragraf este tot atît de arhiutilă ca și articolul care figurează și astăzi în legile rusești și care prevede că beția este interzisă pentru toată lumea. „... 10) [Comitetele locale ale partidului conduc întreaga activitate propagandistică, agitatorică și organizatorică locală a partidului și, în măsura puterilor lor, ajută Comitetul Central și Organul Central al partidului la îndeplinirea sarcinilor generale de partid care le revin.]... Uf! Ce rost au toate astea, pentru Dumnezeu?... 11) [„Rînduiele interne ale organizației locale, relațiile dintre comitet și grupele din subordinea lui” (auzi, auzi, tovarășe Akselrod?), „precum și limitele competenței și ale autonomiei” (parcă limitele competenței și limitele autonomiei nu sînt unul și același lucru?) „acestor grupe se stabilesc chiar de către comitet și se aduc la cunoștința Comitetului Central și a redacției Organului Central”]... (O lacună: nu se indică unde trebuie păstrate aceste comunicări)... „12) [Toate grupele de partid și toți membrii de partid din subordinea comitetelor au dreptul să ceară ca părerea sau dezideratele lor în orice chestiune să fie comunicate Comitetului Central al partidului și organelor sale centrale]. — 13) Comitetele locale ale partidului sînt obligate să verse la casa Comitetului Central o parte din veniturile lor, fixată de Comitetul Central. —

* Atragem atenția tov. Akselrod asupra acestui cuvînt. E ceva îngrozitor! Iată unde zace rădăcina „iacobinismului”, care nu se dă în lături nici chiar de la... o schimbare a componenței redacției...

III. Organizațiile pentru munca de agitație în alte limbi (decît cea rusă). — 14) [În vederea desfășurării muncii de agitație într-una din limbile neruse și a organizării muncitorilor în rîndurile cărora se duce această muncă de agitație, pot fi create organizații separate acolo unde se constată necesitatea specializării acestei agitații și a creării unor asemenea organizații.] — 15) Organul care hotărăște în ce măsură există o asemenea necesitate este Comitetul Central al partidului, iar în cazuri litigioase — congresul partidului... Prima parte a acestui paragraf este superfluă, dacă luăm în considerație prevederile ulterioare ale statutului, iar partea a doua, referitoare la cazurile litigioase, este pur și simplu ridicolă... „16) [Organizațiile locale indicate la § 14 sînt autonome în ceea ce privește treburile lor speciale, dar activează sub controlul comitetului local și îi sînt subordonate, stabilirea formelor acestui control și reglementarea relațiilor organizatorice dintre comitetul local și organizația specială fiind de competența comitetului local respectiv... (în sfîrșit ! acum se vede clar că nu era nevoie de tot acest potop de vorbe goale)... „În ceea ce privește sarcinile generale ale partidului, aceste organizații activează ca o parte din organizația de comitet.] — 17) [În vederea îndeplinirii cu succes a sarcinilor lor speciale, organizațiile locale menționate la § 14 pot forma o uniune autonomă. Uniunea autonomă poate avea organele ei publicistice și administrative speciale, care se află sub controlul nemijlocit al Comitetului Central al partidului. Elaborarea statutului uniunii este de competența acesteia, dar, pentru a fi valabil, el trebuie să fie aprobat de Comitetul Central al partidului.] — 18) [Din uniunea autonomă menționată la § 17 pot face parte și comitete locale de partid dacă, datorită condițiilor locale, ele se consacră mai ales agitației în limba respectivă. *Notă.* Un astfel de comitet, deși face parte dintr-o uniune autonomă, nu încetează de a fi un comitet de partid“]... (întregul paragraf este arhiutul și grozav de isteț, iar nota este și mai și)... „19) [Organizațiile locale care fac parte dintr-o uniune autonomă se află, în ceea ce privește relațiile lor cu organele ei centrale, sub controlul comitetelor locale.] — 20) [Organele centrale administrative și de presă ale uniunilor autonome au cu Comitetul Central al partidului aceleași relații ca și comitetele locale ale partidului.] — IV. Comitetul Central și organele de presă ale partidului. — 21) [Reprezentanții întregului partid sînt Comitetul lui Central și organele lui de presă — politic și științific.] — 22) Comitetului Central îi revine conducerea generală a întregii activități practice a partidului ; grija pentru justa folosire și repartizare a tuturor forțelor lui ; controlul activității tuturor părților partidului ; aprovizionarea cu publicații a organizațiilor locale ; organizarea aparatului tehnic al partidului ; convocarea congreselor partidului. — 23) Organelor de presă ale partidului le revine conducerea ideologică a vicții de partid ; propagarea programului partidului și elaborarea științifică și publicistică a concepțiilor social-democrației. — 24) Toate comitetele locale de partid și uniunile autonome au relații directe atît cu Comitetul Central al partidului cît și cu redacția organelor de presă ale partidului și le informează periodic asupra mersului mișcării și al muncii organizatorice pe teren. — 25) Redacția organelor de presă ale

partidului este numită de congresul partidului și funcționează pînă la congresul următor. — 26) [Redacția este autonomă în treburile ei interne], iar în intervalul dintre două congrese își poate completa sau modifica componența, comunicînd de fiecare dată Comitetului Central schimbările intervenite. — 27) Orice declarație emanată de la Comitetul Central sau sancționată de el se publică, la cererea lui, în organul partidului. — 28) Comitetul Central, de comun acord cu redacția organelor de presă ale partidului, creează grupe publicistice speciale pentru diferite genuri de muncă publicistică. — 29) Comitetul Central este numit de congresul partidului și funcționează pînă la congresul următor. Comitetul Central se completează prin cooptare, fără nici o restricție în ceea ce privește numărul cooptaților, comunicînd de fiecare dată redacției organelor centrale de presă ale partidului schimbările intervenite. — V. Organizația din străinătate a partidului. — 30) Organizația din străinătate a partidului are în atribuția sa propaganda printre rușii din străinătate și organizarea elementelor socialiste din rîndurile lor. În fruntea ei se află o administrație aleasă. — 31) Uniunile autonome care fac parte din partid pot avea în străinătate secții proprii care să le ajute la îndeplinirea sarcinilor lor speciale. Aceste secții fac parte, ca grupuri autonome, din organizația generală existentă în străinătate. — VI. Congresele partidului. — 32) Instanța supremă a partidului este congresul. — 33) [Congresul partidului stabilește programul, statutul și principiile călăuzitoare ale activității partidului; el controlează munca tuturor organelor de partid și rezolvă conflictele dintre ele.] — 34) Au dreptul de a fi reprezentate la congres: a) toate comitetele locale ale partidului; b) organele administrative centrale ale tuturor uniunilor autonome care fac parte din partid; c) Comitetul Central al partidului și redacțiile organelor lui de presă centrale; d) organizația din străinătate a partidului. — 35) Transmiterea mandatelor este admisă, cu condiția însă ca nici un delegat să nu reprezinte mai mult de 3 mandate valabile. Este admisă împărțirea unui mandat între doi delegați. Mandatele imperative nu sînt admise. — 36) Comitetul Central are dreptul de a invita la congres, cu drept de vot consultativ, tovarăși a căror prezență poate fi utilă. — 37) Pentru orice modificări în programul sau în statutul partidului este nevoie de o majoritate de 2/3 din voturile celor prezenți; celelalte chestiuni se hotărăsc prin majoritate simplă. — 38) Congresul se consideră valabil constituit dacă delegații prezenți reprezintă mai mult de jumătate din numărul total al comitetelor de partid existente în acel moment. — 39) Congresul se convoacă — în măsura posibilității — o dată la doi ani. [Dacă împrejurări independente de voința Comitetului Central împiedică convocarea congresului în limitele acestui termen, Comitetul Central hotărăște pe răspunderea sa amînarea convocării lui“.]

Citorul care în mod excepțional a avut răbdare să citească pînă la capăt acest așa-zis statut nu ne va pretinde, desigur, o fundamentare amănunțită a următoarelor concluzii. Prima concluzie: statutul suferă de o dropică greu de lecuit. A doua

concluzie : este imposibil să descoperi în acest statut vreo nuanță specială de concepție organizatorică care să denote o atitudine negativă față de hipertrofia centralismului. A treia concluzie : tov. Martov a procedat oit se poate de înțelept ferind de văzul lumii (și de dezbateri la congres) peste 38/39 din statutul său. Original este aici însă faptul că aceasta nu-l împiedică să vorbească de vizieră ridicată.

h) DEZBATERILE ASUPRA CENTRALISMULUI ÎNAINTE DE SCIZIUNEA DIN RINDURILE ISKRIȘTILOR

Înainte de a trece la problema într-adevăr interesantă a formulării paragrafului 1 din statut, problemă care dă incontestabil la iveală diferitele nuanțe de concepții, ne vom mai opri puțin asupra scurtelor dezbateri generale în jurul statutului care au ocupat ședința a 14-a a congresului și o parte din ședința a 15-a. Aceste dezbateri prezintă o anumită importanță, pentru că *au precedat* divergența profundă din rindurile organizației „Iskrei” în problema componenței centrelor. Dimpotrivă, dezbaterile ulterioare asupra statutului, în general, și asupra cooptării, în special, au avut loc *după* ce s-a produs divergența dintre noi în cadrul organizației „Iskrei”. Firește că, *înainte* de ivirea acestei divergențe, noi ne puteam exprima părerile cu mai multă obiectivitate, în sensul că considerentele noastre erau mai puțin influențate de problema componenței Comitetului Central, problemă care ne frământa pe toți. Tov. Martov, după cum am mai spus, *s-a raliat* (pag. 157) la părerile mele în probleme organizatorice, precizând că nu este de acord doar în două chestiuni de *amănunt*. Spre deosebire de el, atât antiiskriștii cât și „centrul” au pornit imediat atacul împotriva ambelor idei *fundamentale* ale întregului plan organizatoric al „Iskrei” (și, deci, ale întregului statut) : și împotriva centralismului, și împotriva creării celor „două centre”. Tov. Liber a calificat statutul meu drept „neîncredere organizată”, considerînd (ca și tovarășii Popov și Egorov) că existența a două centre înseamnă *descentralizare*. Tov. Akimov și-a exprimat dorința ca sfera de competență a comitetelor locale să fie lărgită, acordîndu-li-se, printre altele, „dreptul de a-și modifica componența”. „Trebuie să le acordăm o mai mare libertate de acțiune... Comitetele locale

trebuie să fie alese de către militanții activi din localitatea respectivă, tot așa cum Comitetul Central este ales de reprezentanții tuturor organizațiilor active din Rusia. Dacă însă nici acest lucru nu poate fi admis, este necesar ca statutul să limiteze numărul membrilor pe care Comitetul Central îi poate numi în comitelele locale...“ (158). Tov. Akimov sugerează, după cum vedeți, un argument împotriva „hipertrofiei centralismului“, dar tov. Martov rămîne surd la aceste sugestii competente cît timp înfrîngerea suferită în problema componenței centrelor nu-l determină să calce pe urmele lui Akimov. El rămîne surd chiar și atunci cînd tov. Akimov îi sugerează o „*idee*“ din propriul său statut (§ 7 – limitarea dreptului Comitetului Central de a numi în comitete persoane desemnate de el) ! Pe vremea aceea, tov. Martov nu dorea încă să fie în „disonanță“ cu noi și de aceea suporta să fie în disonanță atît cu tov. Akimov cît și cu sine însuși... Pe vremea aceea, „monstruosul centralism“ era combătut numai de cei cărora centralismul „Iskrei“ le era vădit *dezavantajos*, adică de Akimov, de Liber și de Goldblat, pe care îi *urmasu* cu multă prudență și băgare de seamă (astfel ca să poată face oricînd cale-ntoarsă) Egorov (vezi pag. 156 și 276) și alții. Pe vremea aceea, majoritatea covârșitoare a partidului își dădea încă bine seama că numai interesele de bisericuță, de cerc ale Bundului, ale grupului „Iujnii rabocii“ etc. erau acelea care generau protestul împotriva centralismului. De altfel, majoritatea partidului își dă și astăzi seama că numai interesele de cerc ale vechii redacții a „Iskrei“ o determină pe aceasta din urmă să protesteze împotriva centralismului...

Să luăm, de pildă, cuvîntarea tov. Goldblat (160–161). El se ridică împotriva „monstruosului“ meu centralism, care ar duce la „nimicirea“ organizațiilor de jos și ar fi „pe de-a-n-tregul pătruns de tendința de a acorda centrului o putere nelimitată, dreptul nelimitat de a se amesteca în toate“, în timp ce organizațiile nu ar avea „decît dreptul de a se supune fără cîrtire ordinelor de sus“ etc. „Centrul prevăzut de acest proiect se va trezi într-un vid ; el nu va avea în jurul său nici o periferie, ci numai o masă amorfă în care vor acționa agenții lui“. Este cuvînt cu cuvînt aceeași *falsă frazeologie* pe care au început să ne-o servească alde Martov și Akselrod după înfrîngerea lor la congres. S-a ris de Bund, care, luptînd îm-

potriva centralismului *nostru*, acordă *propriului* său centru drepturi nelimitate încă *și mai precis* formulate (ca, de pildă, dreptul de a introduce și de a exclude membri și chiar de a nu admite pe unii delegați la congres). După ce se vor lămurii lucrurile, se va rîde și de văicărelile *minorității*, care țipă împotriva centralismului și împotriva statutului atunci cînd e în minoritate, dar se sprijină pe prevederile statutului de îndată ce reușește să devină majoritate.

În problema celor două centre, modul de grupare a delegaților s-a conturat din nou cît se poate de clar : împotriva *tuturor* iskriștilor stau și Liber, și Akimov (primul care a început să cînte refrenul, astăzi agreat de Akselrod și de Martov, cum că în cadrul Consiliului Organul Central precumpănește asupra Comitetului Central), și Popov, și Egorov. Planul celor două centre decurgea de la sine din ideile organizatorice pe care le preconiza întotdeauna *vechea* „Iskră“ (și pe care le aprobau în *vorbe* Popovii și Egorovii !). Politica *vechii* „Iskre“ era diametral opusă planurilor grupului „Iujnii rabocii“, planurilor de creare a unui organ popular paralel, cu scopul de a-l transforma în fapt într-un organ precumpănitor. Iată unde stă rădăcina contradicției, stranie la prima vedere, că toți antiiskriștii și toată mlaștina se declară pentru un centru unic, adică *pentru un și mai mare pretins centralism*. Au fost, desigur (mai ales în rîndurile mlaștinei), și delegați care nu prea își dădeau clar seama unde aveau să ducă și, prin forța lucrurilor, trebuiau să ducă planurile organizatorice ale grupului „Iujnii rabocii“, dar pe ei îi împingea în tabăra antiiskristă însăși firea lor nehotărîtă și lipsită de siguranță de sine.

Dintre cuvîntările rostite de iskriști în cadrul *acestor* debateri asupra statutului (care au precedat sciziunea din rîndurile iskriștilor), cele mai remarcabile sînt cuvîntările tovarășilor Martov („ralierea“ la ideile mele organizatorice) și Troțki. Acesta din urmă a răspuns tovarășilor Akimov și Liber în așa fel, încît fiecare cuvînt din răspunsul său demască astăzi toată falsitatea comportării și a teoriilor de după congres ale „minorității“. „Statutul – zicea tov. Akimov – nu stabilește cu destulă precizie sfera de competență a Comitetului Central. Eu nu pot fi de acord cu dînsul. Dimpotrivă, această definiție este precisă și înseamnă că, întrucît partidul este un tot întreg,

e necesar să-i asigurăm controlul asupra comitetelor locale. Tov. Liber a spus că statutul înseamnă – folosind o expresie de-a mea – «neîncredere organizată». Foarte adevărat. Dar eu am întrebuițat această expresie pentru a califica statutul propus de reprezentanții Bundului, statut care exprima neîncrederea organizată a unei părți din partid față de întregul partid. Statutul nostru însă“ (înainte de înfrângerea în problema componenței centrelor, statutul acesta era „al nostru“) „exprimă neîncrederea organizată a partidului față de toate părțile lui, adică controlul asupra tuturor organizațiilor locale, regionale, naționale etc.“ (158). Da, statutul nostru este caracterizat aici într-un mod just, iar pe toți aceia care, cu conștiința împăcată, ne asigură astăzi că perfida majoritate este aceea care a conceput și a introdus sistemul „neîncrederii organizate“ sau, ceea ce e tot una, al „stării de asediu“, i-am sfătui să-și amintească mai des de această caracterizare. Este de ajuns să confruntăm cuvintele citate cu cele rostite la congresul Ligii din străinătate pentru a căpăta o mostră de nestatornicie politică, o mostră de felul în care părerile lui Martov & Co. se schimbau după cum era vorba de propriul lor colegiu sau de un alt colegiu de grad inferior.

i) PARAGRAFUL 1 DIN STATUT

Am reprodus mai sus diferitele formulări în jurul cărora s-au încins dezbateri interesante la congres. Aceste dezbateri au ocupat aproape două ședințe și s-au încheiat cu două votări nominale (în tot cursul congresului au fost, dacă nu mă înșel, numai opt votări nominale, la care nu se recurgea decât în cazuri deosebit de importante, deoarece implicau mari pierderi de timp). Problema în discuție avea, fără îndoială, un caracter principal. Congresul a manifestat un interes enorm pentru aceste dezbateri. La vot au participat toți delegații – fenomen rar la congresul nostru (ca la orice congres mare) și care dovedește, de asemenea, interesul participanților la discuție.

Care era deci fondul problemei în discuție? Eu am declarat la congres și am repetat apoi de multe ori că, „după părerea mea, divergența dintre noi (asupra §1) nu este nicidecum atât

de esențială încît de ea să depindă viața sau moartea partidului. Nu vom pieri din cauză că unul din punctele statutului nu e bun ; nici vorbă nu poate fi de așa ceva !” (250) *. Privită în sine, această divergență, deși denotă existența unor nuanțe principiale, nu putea nicidecum să provoace o dezbinare (de fapt, dacă e să vorbim fără ocolișuri, ar trebui să spunem : o sciziune) ca aceea care s-a produs după congres. Dar orice divergență *mică* poate să devină *mare* dacă insiști asupra ei, dacă o pui pe primul plan, dacă *te apuci* să-i cauți toate rădăcinile și toate ramificațiile. Orice divergență *mică* poate căpăta o însemnătate *enormă* dacă servește ca punct de plecare pentru *o cotitură* spre anumite concepții greșite și dacă, datorită ivirii unor divergențe noi, suplimentare, aceste concepții greșite se îmbină cu acțiuni *anarhice* care duc partidul la sciziune.

Tocmai așa stăteau lucrurile în cazul de față. Divergența relativ mică în legătură cu paragraful 1 a căpătat acum o însemnătate deosebit de mare, pentru că ea și numai ea a servit ca punct de cotitură spre platitudinile oportuniste ale minorității și spre frazeologia ei anarhistă (în special la congresul Ligii, iar apoi și în coloanele noii „Iskre”). Ea și numai ea a marcat începutul coaliției minorității iskriștilor cu antiiskriștii și cu mlaștina, coaliție care s-a conturat definitiv și a luat forme precise în timpul alegerilor și fără înțelegerea căreia *nu poate fi înțeleasă* nici divergența principală, fundamentală în problema componenței centrelor. Mica greșală a lui Martov și a lui Akselrod în legătură cu § 1 nu era decît o mică fisură în vasul nostru (cum am mai spus la congresul Ligii). Există posibilitatea de a lega cît mai strîns acest vas, de a-l lega cu ajutorul unui *nod* puternic (și nu al unui laț, cum i s-a năzărit lui Martov, care la congresul Ligii era într-o stare vecină cu isteria). Dar există, de asemenea, posibilitatea de a depune *toate* eforturile pentru a lărgi fisura, pentru a sparge definitiv vasul. Datorită boicotului și altor acțiuni anarhiste ale zeloșilor martoviști a devenit realitate tocmai această din urmă posibilitate. Divergența în legătură cu paragraful 1 a avut un rol destul de mare în problema alegerii centrelor, iar înfrîngerea lui Martov în aceste alegeri l-a determinat să ducă

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

o „luptă principială“ prin mijloace pur mecanice și chiar scandaloase (cuvântările rostite la congresul „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“).

Acum, după toate aceste evenimente, problema paragrafului 1 a căpătat, așadar, o *însemnătate deosebit de mare*, și noi trebuie să ne lămurim cu precizie atit caracterul grupărilor care s-au format la congres cu prilejul votării acestui paragraf cit și – ceea ce este mult mai important – caracterul real al *nuanțelor și concepțiilor* care s-au conturat sau au început să se contureze în legătură cu paragraful 1. Acum, după evenimentele pe care cititorii le cunosc, problema *se pune* astfel : s-au răsfrînt oare asupra formulării lui Martov, care a fost susținută de Akselrod, nestatornicia, șovăiala și ambiguitatea lui (sau a lor) politică, cum am spus eu la congresul partidului (333), devierea lui (sau a lor) spre jaurèsism și anarhism, cum a declarat Plehanov la congresul Ligii (pag. 102 și altele din procesele-verbale ale congresului Ligii) ? Sau s-a răsfrînt asupra formulării mele, care a fost susținută de Plehanov, o înțelegere greșită, birocratică, formalistă, arbitrară, nesocial-democrată a centralismului ? *Oportunism și anarhism sau birocratism și formalism* ? – astfel *se pune* problema acum, cînd mica divergență a devenit o divergență mare. Și tocmai *acesta* este modul – impus nouă tuturor prin forța lucrurilor, istoricește dat, aș spune chiar, dacă n-ar suna prea pretențios – de a pune problema pe care trebuie *să-l avem în vedere* atunci cînd discutăm *în fond* argumentele care pledează în favoarea sau împotriva formulării mele.

Să începem examinarea acestor argumente cu o analiză a dezbaterilor desfășurate la congres. Prima cuvîntare, aceea a tov. Egorov, prezintă interes numai prin faptul că atitudinea lui (non liquet, încă nu mi-e clar, nu știu încă unde-i adevărul) caracterizează foarte bine atitudinea multor delegați care nu prea se descurcau în această problemă într-adevăr nouă, destul de complexă și de subtilă. Cuvîntarea următoare, aceea a tov. Akselrod, pune din capul locului problema în mod principial. Aceasta este prima cuvîntare principială, sau, mai bine zis chiar, prima cuvîntare rostită în genere de tov. Akselrod la congres, și nu se poate considera că debutul său cu faimosul „profesor“ ar fi fost deosebit de reușit. „Cred – spunea tov. Akselrod – că trebuie să delimităm noțiunile de partid și de

organizație. Aici însă aceste două noțiuni se confundă. Această confuzie este periculoasă.“ Acesta este primul argument împotriva formulării mele. Să-l examinăm mai îndeaproape. Când spun că partidul trebuie să fie o *sumă* (nu o simplă sumă aritmetică, ci un complex) *de organizații* *, înseamnă oare aceasta că eu „confund“ noțiunea de partid cu aceea de organizație ? Desigur că nu. Prin aceasta eu îmi exprim cât se poate de limpede și de precis dorința, cerința ca partidul, acest detașament de avangardă al clasei, să fie o colectivitate cât mai *organizată* și să nu primească în rândurile sale decât elemente care *admit măcar un minim de organizare*. Oponentul meu, dimpotrivă, *amestecă laolaltă* în cadrul partidului elementele organizate cu cele neorganizate, elementele care se lasă conduse cu cele care nu se lasă conduse, elementele înaintate cu elementele incorigibil înapoiate, căci cele corigibil înapoiate pot face parte din organizație. Ei bine, *această tendință de a amesteca laolaltă* asemenea elemente este într-adevăr *periculoasă*. Tov. Akselrod se referă apoi la „organizațiile strict conspirative și centraliste din trecut“ („Zemlea i volea“¹⁰² și „Narodnaia volea“¹⁰³) : în jurul lor, spune el, „se grupau o serie întreagă de persoane care nu făceau parte din organizație, dar care o ajutau într-un fel sau altul și erau considerate membri de partid... Acest principiu trebuie să fie și mai riguros aplicat în organizația social-democrată“. Iată-ne puși acum în fața unuia dintre *aspectele esențiale* ale problemei : se poate spune oare că „acest principiu“, în virtutea căruia își pot aroga titlul de membru de partid niște oameni care, fără a face parte din vreuna dintre organizațiile partidului, se limitează „să-l ajute într-un fel sau altul“, este într-adevăr un principiu social-de-

* Cuvîntul „organizație“ se întrebuițează de obicei în două sensuri : unul larg și unul îngust. În sensul îngust, el înseamnă o celulă distinctă a unei colectivități umane cu contururi cât de cât precizate. În sensul larg, el înseamnă o sumă de astfel de celule reunite într-un singur tot. De pildă, flota, armata, statul reprezintă în același timp o sumă de organizații (în sensul îngust al cuvîntului), precum și o varietate de organizație socială (în sensul larg al cuvîntului). Departamentul învățămîntului este o organizație (în sensul larg al cuvîntului) și se compune dintr-o serie de organizații (în sensul îngust al cuvîntului). Tot așa și partidul este o organizație, *trebuie să fie o organizație* (în sensul larg al cuvîntului); în același timp partidul trebuie să se compună dintr-o serie de organizații diferite (în sensul îngust al cuvîntului). De aceea tov. Akselrod, care vorbește de delimitarea noțiunilor de partid și de organizație, în primul rînd n-a făcut seama de această deosebire dintre sensul larg și sensul îngust al cuvîntului organizație, iar în al doilea rînd n-a observat că el însuși a pus în *aceeași oală* elementele organizate și cele neorganizate.

mocrat ? Și Plehanov a dat singurul răspuns posibil la această întrebare : „Referirea lui Akselrod la exemplul deceniului al 8-lea al secolului trecut nu este concludentă. Atunci exista un centru bine organizat și perfect disciplinat ; în jurul lui existau organizații de diferite categorii, create de el, iar ceea ce se afla în afara acestor organizații era haos și anarhie. Elementele componente ale acestui haos își arogau titlul de membru de partid, dar de pe urma acestui lucru cauza nu se alegea cu nici un fel de foloase, ci numai cu ponoase. Nu trebuie să imităm anarhia aceluia deceniu, ci s-o evităm“. Rezultă, așadar, că „acest principiu“, pe care tov. Akselrod a vrut să-l prezinte drept principiu social-democrat, este în realitate *un principiu anarhist*. Pentru a putea răsturna această concluzie trebuie să dovedești *posibilitatea* controlului, a conducerii și a disciplinei în afara organizației, trebuie să dovedești *necesitatea* de a se recunoaște „elementelor haosului“ calitatea de membru de partid. Apărătorii formulării tov. Martov n-au dovedit și nu puteau dovedi *nici una, nici alta*. Pentru a-și ilustra teza, tov. Akselrod a luat cazul „unui profesor care se consideră social-democrat și care se declară ca atare“. Pentru a dezvolta pînă la capăt ideea cuprinsă în acest exemplu, tov. Akselrod ar fi trebuit să se întrebe în continuare : recunosc oare acestui profesor social-democrației organizați calitatea de social-democrat ? Nepunînd această întrebare, tov. Akselrod a abandonat argumentarea la jumătatea drumului. Într-adevăr, una din două : sau social-democrației organizați îi recunosc acestui profesor calitatea de social-democrat, – și atunci de ce să nu fie încadrat într-una din organizațiile social-democrate ? Numai în urma unei asemenea încadrări „declarațiile“ profesorului vor corespunde faptelor lui și nu vor rămîne fraze goale (cum sînt de foarte multe ori declarațiile făcute de profesori). Sau social-democrației organizați *nu-i* recunosc acestui profesor calitatea de social-democrat, – și atunci n-are nici un sens și este chiar *dăunător* să i se dea dreptul de a purta titlul de membru de partid, titlu de onoare și plin de răspundere. Totul se reduce, așadar, la aplicarea consecventă a principiului organizării sau la consacrarea haosului și anarhiei. Construim noi oare un partid pornind de la nucleul de *social-democrați* deja constituit și încheșat care a organizat, de pildă, congresul partidului și care trebuie să lărgească și să

înmulțescă diferitele organizații de partid, sau ne mulțumim cu *fraza* liniștitoare că toți cei care ne ajută sînt membri de partid ? „Dacă acceptăm formula lui Lenin – a continuat tov. Akselrod –, va trebui să aruncăm peste bord o parte din oamenii care, deși nu pot fi primiți direct în organizație, sînt totuși membri de partid“. Confuzia de noțiuni de care voia să mă acuze tov. Akselrod apare aici cît se poate de clar la el însuși. El consideră admisă ideea că toți cei care ne ajută sînt membri de partid, în timp ce tocmai ea constituie obiectul controversei, iar oponenții abia trebuie să *dovedească* necesitatea și utilitatea unei asemenea interpretări. Care este conținutul acestei expresii, înspăimîntătoare la prima vedere : a arunca peste bord ? Dacă sînt considerați membri de partid numai membrii organizațiilor recunoscute ca organizații de partid, înseamnă că persoanele care nu pot intra „direct“ în nici o organizație de partid au posibilitatea de a activa într-o organizație care nu face parte din partid, dar care îl sprijină. Prin urmare, nici vorbă nu poate fi de a arunca pe cineva peste bord, în sensul de a-l înlătura de la muncă, de la participarea la mișcare. Dimpotrivă, cu cît vor fi mai puternice organizațiile noastre de partid formate din social-democrați *adevărați*, cu cît mai puține șovăieli și oscilări vor exista *înăuntrul* partidului, cu atît mai largă, mai variată, mai bogată și mai fecundă va fi influența exercitată de partid asupra elementelor din *masa* muncitorească care-l înconjură și pe care el le conduce. Ar fi, într-adevăr, o mare greșeală să confundăm partidul, detașamentul de avangardă al clasei muncitoare, cu întreaga clasă. Or, tocmai o astfel de confuzie (care la noi caracterizează economismul oportunist în general) face tov. Akselrod atunci cînd spune : „Noi creăm, desigur, în primul rînd o organizație formată din elementele cele mai active ale partidului, o organizație de revoluționari ; dar, din moment ce sîntem un partid de clasă, trebuie să avem grijă să nu lăsăm în afara partidului pe cei care i se alătură în mod conștient, deși, poate, nu prea activ“. În primul rînd, printre elementele active ale partidului muncitoresc social-democrat se vor număra nu numai organizațiile de revoluționari, ci și *o serie întreagă* de organizații muncitorești recunoscute ca organizații de partid. În al doilea rînd, în baza cărui motiv și în virtutea cărei logici s-a putut conchide că, din moment ce sîntem un

partid de clasă, nu trebuie să facem deosebire între cei care *fac parte* din partid și cei care *i se alătură*? Dimpotrivă, tocmai pentru că există deosebiri în ceea ce privește nivelul de conștiință și gradul de activitate, trebuie să facem o deosebire în ce privește gradul de apropiere de partid. Noi sîntem partidul clasei, și de aceea *aproape întreaga clasă* (iar în timp de război, într-o perioadă de război civil, absolut întreaga clasă) trebuie să acționeze sub conducerea partidului nostru, trebuie să *i se alătore* cît mai strîns; dar ar însemna să dăm dovadă de manilovism și de „codism“ dacă ne-am închipui că în condițiile capitalismului ar fi posibil ca aproape întreaga clasă sau chiar întreaga clasă să fie vreodată în stare să se ridice la nivelul de conștiință și la gradul de activitate al detașamentului ei de avangardă, al partidului ei social-democrat. Nici un social-democrat rezonabil nu s-a îndoit vreodată că în condițiile capitalismului nici măcar organizația sindicală (mai primitivă, mai accesibilă conștiinței păturilor neevoluate) nu e în stare să cuprindă aproape întreaga sau chiar întreaga clasă muncitoare. Dacă am uita deosebirea dintre detașamentul de avangardă și toate masele care se simt atrase spre el, dacă am uita datoria permanentă a detașamentului de avangardă de a *ridica* la acest nivel înaintat pături din ce în ce mai largi, n-am face decît să ne înșelăm pe noi înșine, să închidem ochii asupra imensității sarcinilor noastre, să îngustăm aceste sarcini. Și tocmai în felul acesta procedează aceia care șterg deosebirea dintre elementele alăturate partidului și cele care fac parte din el, dintre elementele active, conștiente, și cele care ne ajută.

A *justifica* dezlinarea organizatorică, confundarea organizării cu dezorganizarea, invocînd faptul că sîntem partidul clasei înseamnă a repeta greșeala lui Nadejdin, care confunda „problema filozofică și social-istorică a «rădăcinilor» mișcării în «adîncuri» cu problema tehnică-organizatorică“ („Ce-i de făcut?“, pag. 91) *. Și această confuzie, care a pornit de la tov. Akselrod, a fost apoi de zeci de ori repetată de oratorii care au apărut formularea tov. Martov. „Cu cît titlul de membru de partid va fi mai răspîndit, cu atît va fi mai bine“, spune tov. Martov, fără a explica însă ce foloase poate că aducă

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 117. — *Nota red.*

răspîndirea largă a unui *titlu* care nu corespunde conținutului. Se poate contesta oare că controlul asupra unor membri care nu fac parte dintr-o organizație de partid este o simplă ficțiune? Răspîndirea largă a unei ficțiuni este dăunătoare, și nu folositoare. „Pe noi nu poate decît să ne bucure dacă fiecare grevist, fiecare demonstrant trimis în judecată pentru acțiunile sale se va putea declara membru de partid“ (pag. 239). Așa să fie oare? *Fiecare grevist* trebuie să aibă dreptul *de a se declara membru de partid*? Prin această teză, tov. Martov își duce dintr-o dată la absurd greșeala, *coborînd* social-democratismul la nivelul grevismului și repetînd elucbrațiile Akimovilor. Pe noi nu poate decît să ne bucure dacă social-democrația reușește să conducă fiecare grevă, căci social-democrația are datoria directă și absolută de a conduce toate manifestările luptei de clasă a proletariatului, iar greva este una dintre cele mai adînci și mai puternice manifestări ale acestei lupte. Dar am fi codiști dacă am admite ca această formă primară de luptă, care ipso facto nu este decît o formă trade-unionistă, să fie identificată cu lupta multilaterală și conștientă a social-democrației. *Am legitimă* în chip oportunist *o minciună vădită* dacă am acorda fiecărui grevist dreptul „de a se declara membru de partid“, căci *într-o mulțime de cazuri* o asemenea „declarație“ va fi pur și simplu *falsă*. Ar însemna să ne legănăm cu visuri maniloviste dacă am căuta să ne convingem pe noi înșine și să convingem și pe alții că, în condițiile de extremă fărîmîțare, asuprire și îndobitocire care în societatea capitalistă va continua în mod inevitabil să apese asupra unor foarte largi pături de muncitori „neinstruiți“, necalificați, *fiecare grevist* poate fi social-democrat și membru al partidului social-democrat. Tocmai exemplul „*grevistului*“ ne arată deosebit de limpede deosebirea dintre *tendința revoluționară* de a conduce în spirit social-democrat fiecare grevă și *frazeologia oportunistă* care recunoaște *fiecărui* grevist calitatea de membru de partid. Sîntem partidul clasei în măsura în care conducem *efectiv* în spirit social-democrat aproape întreaga sau chiar întreaga clasă proletară, dar numai niște Akimovi pot conchide de aici că trebuie să identificăm *în vorbe* partidul și clasa.

„Nu mi-e frică de organizația conspirativă“, spunea în aceeași cuvîntare tov. Martov, dar, adăuga el, „pentru mine or-

ganizația conspirativă are sens numai în măsura în care e înconjurată de un larg partid muncitoresc social-democrat“ (pag. 239). Pentru a fi precis, el ar fi trebuit să spună : în măsura în care e înconjurată de o largă *mișcare* muncitorească social-democrată. Dar sub această formă, teza tov. Martov este nu numai incontestabilă, ci chiar de-a dreptul un truism. Mă opresc asupra acestui punct numai pentru că din truismul tov. Martov oratorii care au luat cuvîntul după el au făcut un argument foarte *uzitat și foarte vulgar*, și anume că Lenin vrea „să limiteze numărul membrilor de partid la numărul conspiratorilor“. La această concluzie, care nu poate stîrni decît zîmbete, au ajuns și tov. Posadovski, și tov. Popov, iar atunci cînd și-au însușit-o Martînov și Akimov, a ieșit pe deplin la iveală adevărul ei caracter, și anume caracterul de frază oportunistă. În prezent același argument este dezvoltat în noua „Iskră“ de tov. Akselrod, care vrea să împărtășească publicului cititor noile concepții organizatorice ale noii redacții. Încă la congres, chiar în prima ședință la care s-a discutat problema paragrafului 1, observînd că adversarii mei vor să facă uz de această armă ieftină, am căutat să previn pe delegați, arătînd (pag. 240) că „nu trebuie să se creadă că organizațiile de partid trebuie să fie alcătuite numai din revoluționari de profesie. Noi avem nevoie de cele mai variate organizații de toate felurile, rangurile și nuanțele, începînd de la cele mai înguste și mai conspirative și terminînd cu cele mai largi și mai libere, lose Organisationen“*. E un adevăr atît de evident și de la sine înțeles, încît am socotit că este de prisos să mă opresc asupra lui. Dar în ziua de azi, cînd am fost trași înapoi în multe, foarte multe privințe, sînt nevoit „să repet“ și aici „lucruri de mult cunoscute“. În acest scop voi cita cîteva pasaje din „Ce-i de făcut?“ și din „Scrisoare către un tovarăș“ :

„...Unui cerc de corifei cum sînt Alekseev și Mișkin, Hal-turin și Jeleabov, sarcinile politice, în sensul cel mai real, în sensul cel mai practic al acestui cuvînt, îi sînt accesibile și îi sînt accesibile tocmai pentru că și în măsura în care propaganda lor fierbinte găsește ecou în masa care se deșteaptă spontan, în măsura în care energia lor clocotitoare este însu-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

șită de clasa revoluționară și este sprijinită de energia acesteia”*. Pentru a fi un *partid* social-democrat trebuie să obținem *sprijinul clasei*. Nu partidul trebuie să înconjure organizația conspirativă, cum credea tov. Martov, ci clasa revoluționară, proletariatul, trebuie să înconjure partidul, care cuprinde atît organizații conspirative cît și organizații neconspirative.

...,Organizațiile muncitorilor pentru lupta economică trebuie să fie organizații sindicale. Orice muncitor social-democrat trebuie să sprijine în măsura posibilului aceste organizații și să acționeze intens în cadrul lor... Dar nu este cîtuși de puțin în interesul nostru să cerem ca membri ai uniunilor de breaslă să poată fi numai social-democrații : aceasta ar îngusta influența noastră asupra masei. Din uniunile de breaslă trebuie să facă parte orice muncitor care înțelege necesitatea unirii în vederea luptei împotriva patronilor și a guvernului. Nici chiar scopul uniunilor de breaslă nu ar putea fi atins dacă ele nu ar cuprinde pe toți cei ce sînt în stare să se ridice fie și numai pînă la această treaptă elementară de înțelegere, dacă aceste uniuni de breaslă n-ar fi organizații foarte *largi*. Și cu cît aceste organizații vor fi mai largi, cu atît mai largă va fi și influența noastră asupra lor, influență care se exercită nu numai prin dezvoltarea «spontană» a luptei economice, ci și prin înfrîurirea directă, conștientă a membrilor socialiști ai uniunii asupra tovarășilor lor“ (pag. 86)**. În treacăt fie zis, exemplul sindicatelor este deosebit de concludent pentru aprecierea controversatei probleme a paragrafului I. Că sindicatele *trebuie* să activeze „sub controlul și conducerea“ organizațiilor social-democrate, — în această privință nu pot exista două păreri în rîndurile social-democraților. Dar a recunoaște *pe această bază* tuturor membrilor sindicatelor dreptul de „a se declara“ membri ai partidului social-democrat ar fi o absurditate vădită și ar însemna să ne expunem unei duble amenințări : pe de o parte, aceasta ar amenința să *îngusteze* amploarea mișcării sindicale și să slăbească solidaritatea muncitorilor pe acest teren, iar pe de altă parte ar deschide porțile partidului social-democrat în fața dezlinării

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 8, Editura politică, 1981, ediția a doua, pag. 103. — *Nota red.*

** Op. cit., pag. 110—111. — *Nota red.*

și a șovăielii. Social-democrația germană a avut prilejul să rezolve în practică o asemenea chestiune atunci când s-a produs cunoscutul incident în legătură cu comportarea zidarilor din Hamburg care lucrau în acord ¹⁰⁴. Social-democrația n-a ezitat nici o clipă să declare că a fi spărgător de grevă este ceva necinstit din punctul de vedere al unui social-democrat, proclamînd implicit că conducerea și sprijinirea grevelor este o sarcină primordială a ei, dar în același timp ea a respins tot atît de categoric cererea de a identifica interesele partidului cu interesele sindicatelor, *de a arunca pe umerii partidului răspunderea* pentru cutare sau cutare acțiuni ale diferitelor sindicate. Partidul trebuie să tindă și va tinde să imprime sindicatelor spiritul său, să le supună influenței sale, dar tocmai în interesul acestei influențe el trebuie să facă o deosebire între elementele pe deplin social-democrate (care fac parte din partidul social-democrat) ale sindicatelor și elementele mai puțin conștiente și mai puțin active politicește, și nu să le amestece laolaltă, cum vrea tov. Akselrod.

....„Centralizarea funcțiilor celor mai conspirative de către organizația de revoluționari nu va slăbi, ci va face să crească amploarea și va îmbogăți conținutul activității unei serii întregi de alte organizații, destinate să cuprindă un public cît mai larg, și de aceea trebuie să fie cît mai puțin formal constituite cu puțință și cît mai puțin conspirative cu puțință : sindicatele muncitorești, cercurile muncitorești pentru învățămîntul de cultură generală și pentru citire de literatură ilegală, cercurile socialiste, precum și cercurile democratice din toate celelalte pături ale populației etc. etc. Asemenea cercuri, sindicate și organizații trebuie să existe pretutindeni în număr *cît mai mare* și să aibă funcțiile cele mai felurite, dar este absurd și dăunător ca ele să fie confundate cu organizația de revoluționari, să se șteargă linia de demarcație dintre ele...” (pag. 96) *. Din aceste citate se vede cît de puțin îndreptătit era tov. Martov să-mi atragă atenția că organizația de revoluționari trebuie să fie *înconjurată* de largi organizații muncitorești. Acest lucru a fost relevat de mine încă în „Ce-i de făcut?“, iar în „Scrisoare către un tovarăș“ am dezvoltat această idee într-un mod mai concret. Cercurile de uzină -

* Op. cit., pag. 123.

scriam eu acolo - „sînt foarte importante pentru noi, căci forța principală a mișcării stă în organizarea muncitorilor de la uzinele *mari*, dat fiind că uzinele (și fabricile) mari înglobează acea parte a clasei muncitoare care nu numai că precumpănește numericeste, dar precumpănește și mai mult prin influența ei, prin nivelul ei de dezvoltare și prin combativitatea ei. Fiecare uzină trebuie să fie un bastion al nostru... Subcomitetul de uzină trebuie să se străduiască să cuprindă toată uzina, un număr cît mai mare de muncitori într-o rețea de cercuri (sau agenți) de tot felul... Toate grupurile, cercurile, subcomitetele etc. trebuie să funcționeze ca instituții sau filiale ale comitetului. Unele dintre ele își vor exprima direct dorința de a intra în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia și, *cu condiția aprobării* comitetului, vor intra în partid, își vor asuma (din însărcinarea comitetului sau de acord cu el) anumite funcții, se vor obliga să se supună dispozițiilor organelor de partid; membrii tuturor acestor organizații *se vor bucura de aceleași drepturi* ca și *toți membrii de partid*, din rindurile lor vor fi cooptați membri în comitet etc. Altele *nu vor intra* în P.M.S.D.R., ci vor funcționa ca cercuri organizate de membri de partid sau alăturate cutărui sau cutărui grup al partidului etc.“ (pag. 17-18) *. Din cuvintele subliniate de mine se vede foarte limpede că *ideea* paragrafului 1 în formularea pe care i-am dat-o eu este pe deplin exprimată în „Scrisoare către un tovarăș“. Condițiile de admitere în partid sînt indicate aici în mod explicit: 1) un anumit grad de organizare și 2) aprobarea comitetului de partid. O pagină mai departe arăt, aproximativ, care grupuri și organizații trebuie (sau nu trebuie) să facă parte din partid și pentru care considerente: „Grupul de difuzare trebuie să aparțină Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia și să cunoască un anumit număr de membri de partid și de persoane cu funcții în partid. Un grup care studiază condițiile profesionale de muncă și care elaborează diferitele categorii de revendicări profesionale nu trebuie să aparțină neapărat Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Un grup compus din studenți, ofițeri, funcționari care se ocupă cu studiul individual *cu participarea* unui membru sau a doi mem-

* Vezi V. I. Lentin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 15, 17-18. — Nota red.

bri de partid uneori nici nu trebuie să știe că aceștia din urmă fac parte din partid etc.“ (pag. 18-19) *.

Iată deci încă un material de natură să illustreze chestiunea „vizierii ridicate“ ! În timp ce formula din proiectul tov. Martov nici nu se ocupă de relațiile dintre partid și organizații, eu am arătat cu aproape un an înainte de congres că unele organizații trebuie să facă parte din partid, iar altele nu. În „Scrisoare către un tovarăș“ apare deja clar ideea pe care eu am susținut-o la congres. În mod concret, lucrurile ar putea fi înfățișate în felul următor. După gradul de organizare în general și după gradul de conspirativitate al organizației în special se pot distinge aproximativ următoarele categorii : 1) organizații de revoluționari ; 2) organizații muncitorești cât mai largi și mai variate (mă limitez numai la clasa muncitoare, presupunând ca ceva de la sine înțeles că, în anumite condiții, vor intra aici și anumite elemente din alte clase). Aceste două categorii alcătuiesc partidul. Apoi 3) organizații muncitorești care se alătură partidului ; 4) organizații muncitorești care nu se alătură partidului, dar care în fapt se supun controlului și conducerii lui ; 5) elementele neorganizate ale clasei muncitoare, care în parte se supun și ele conducerii social-democrate, cel puțin ori de câte ori au loc manifestări mai importante ale luptei de clasă. Iată aproximativ cum se prezintă lucrurile din punctul meu de vedere. Dimpotrivă, din punctul de vedere al tov. Martov, limitele partidului rămân complet neprecizate, căci „orice grevist“ se poate „declara membru de partid“. Care este folosul acestei situații confuze ? Larga răspîndire a „titlului“ de membru de partid. Dezavantajul ei este că introduce ideea *dezorganizatoare* a confundării clasei cu partidul.

Pentru a ilustra tezele generale formulate de noi este necesar să mai aruncăm o privire fugară asupra dezbaterilor care au urmat la congres în legătură cu § 1. Tov. Bruker (spre marea satisfacție a tov. Martov) se pronunță pentru formula mea ; dar alianța *sa* cu mine, spre deosebire de aceea a tov. Akimov cu Martov, se dovedește a fi bazată pe o neînțelegere. Tov. Bruker „nu este de acord cu întregul statut și cu întregul lui spirit“ (pag. 239) și apără formula mea *ca bază*

* Op. cit., pag. 19.

a *democratismului* dorit de partizanii lui „Rabocece Delo“. Tov. Bruker nu s-a ridicat încă la ideea că lupta politică te obligă uneori să alegi *răul cel mai mic*; tov. Bruker n-a observat că la un congres ca al nostru este inutil să aperi democratismul. Tov. Akimov s-a arătat mai perspicace. El a pus foarte just chestiunea, declarînd că „tovarășii Martov și Lenin discută în contradictoriu: care (dintre formulări) va contribui mai bine la atingerea țelului lor comun“ (pag. 252). „Bruker și cu mine – continuă el – vrem s-o alegem pe aceea care va contribui mai puțin la atingerea acestui țel. De aceea aleg formularea propusă de Martov“. Și tov. Akimov a explicat sincer că, după părerea sa, „însuși țelul lor“ (adică țelul urmărit de Plehanov, de Martov și de mine: crearea unei organizații conducătoare formate din revoluționari) este „irealizabil și dăunător“; el susține, ca și tov. Martînov*, ideea economiștilor că nu este nevoie de o „organizație de revoluționari“. El este „ferm convins că viața va irupe totuși în organizația noastră de partid, indiferent dacă îi veți bara drumul cu formula lui Martov sau cu aceea a lui Lenin“. N-ar merita să ne oprim asupra acestei concepții „codiste“ despre „viață“ dacă n-am fi întîlnit-o și la tov. Martov. A doua cuvîntare a tov. Martov (pag. 245) este în general atît de interesantă, încît merită să fie analizată amănunțit.

Primul argument al tov. Martov: controlul organizațiilor de partid asupra membrilor de partid neîncadrați în organizații „este realizabil în măsura în care comitetul, încredințînd cuiva o anumită funcție, are posibilitatea de a supraveghea îndeplinirea ei“ (pag. 245). Această teză este cît se poate de caracteristică, deoarece ea „trădează“, dacă ne putem exprima astfel, *cui* îi este necesară și *cui* îi va servi în *realitate* formularea lui Martov: unor intelectuali izolați sau grupurilor muncitorești și maselor muncitorești? Adevărul e că formula

* Tov. Martînov, de altfel, vrea să se deosebească de tov. Akimov, vrea să demonstreze că „complotist“ n-ar avea înțelesul de „conspirativ“, că deosebirea dintre aceste cuvinte ar ascunde o deosebire de noțiuni. Dar nici tov. Martînov, nici tov. Akselrod, care calcă acuma pe urmele lui, n-au explicat în ce constă aceasta deosebire. Tov. Martînov „se face“ că nu știe că în „Ce-i de făcut?“, de pildă (ca și în „Sarcini“ (vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 2, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 427—463. — *Nota red.*), m-am exprimat categoric împotriva „restringerii luptei politice la limitele unui complot“. Tov. Martînov vrea să determine pe ascultătorii săi să uite că aceia pe care îi combăteam nu vedeau necesitatea unei organizații de revoluționari, așa cum tov. Akimov nu o vede nici astăzi.

lui Martov poate fi interpretată în două feluri : 1) are dreptul de „*a se declara*“ (sînt chiar cuvintele tov. Martov) membru de partid oricine dă partidului în mod regulat un concurs personal, sub conducerea uneia dintre organizațiile lui ; 2) orice organizație de partid are dreptul de a recunoaște calitatea de membru de partid oricui îi dă în mod regulat un concurs personal, sub conducerea ei. Numai prima interpretare dă, într-adevăr, „fiecărui grevist“ posibilitatea de a se intitula membru de partid și, de aceea, numai această interpretare a cucerit dintr-o dată inimile Liberilor, Akimovilor și Martînovilor. Dar această interpretare nu este, evident, decît o frază goală, deoarece înglobează toată clasa muncitoare, făcînd să dispară deosebirea dintre partid și clasă ; a controla și a conduce pe „fiecăru grevist“ – despre așa ceva se poate vorbi numai „simbolic“. Iată de ce, în a doua sa cuvîntare, tov. Martov a alunecat imediat spre interpretarea a doua (deși, în paranteză fie zis, ea a fost de-a dreptul dezaprobată de congres, care a respins rezoluția lui Kostici¹⁰⁵, pag. 255) : comitetul va încredința funcții și va supraveghea îndeplinirea lor. Desigur, asemenea sarcini speciale nu vor fi niciodată încredințate masei muncitorilor, miilor de proletari (despre care vorbesc tov. Akselrod și tov. Martînov) ; ele vor fi de cele mai multe ori încredințate tocmai profesorilor de care amintea tov. Akselrod, liceenilor care îi preocupau pe tov. Liber și pe tov. Popov (pag. 241), tineretului revoluționar la care se referea tov. Akselrod în a doua sa cuvîntare (pag. 242). Într-un cuvînt, formula tov. Martov ori va rămîne literă moartă, o frază goală, ori va folosi mai ales și aproape exclusiv „intelectualilor pe de-a-ntregul pătrunși de individualism burghez“ și care nu doresc să intre în organizație. În vorbe, formula lui Martov apără interesele păturilor largi ale proletariatului ; în fapt, ea va servi interesele intelectualilor burghezi, care detestă disciplina și organizarea proletară. Nimeni nu se va încumeta să nege că, privită în ansamblu, intelectualitatea, ca pătură deosebită a societății capitaliste contemporane, se caracterizează tocmai prin individualismul ei și prin incapacitatea de a se supune disciplinei și organizării (comp., de pildă, cunoscutele articole ale lui Kautsky despre intelectualitate) ; aceasta este, între altele, ceea ce deosebește în rău această pătură socială în comparație cu proletariatul ;

aceasta este una dintre cauzele prin care se explică nestatornicia și moliciunea de intelectual, care au asupra proletariatului repercusiuni atât de frecvente ; și această particularitate a intelectualilor este strâns legată de condițiile lor de viață, de condițiile în care-și câștigă existența, condiții care în multe, foarte multe privințe se apropie de *condițiile de trai ale micii burghezii* (munca de unul singur sau în colective foarte mici etc.). În sfârșit, nu este întâmplător nici faptul că tocmai apărătorii formulei lui Martov au trebuit să folosească exemplul cu profesorii și licenții ! În controversele asupra paragrafului 1 nu partizanii unei largi lupte proletare s-au ridicat împotriva partizanilor unei organizații radicale conspirative, cum își închipuiau tovarășii Martînov și Akselrod, ci adepții *individualismului intelectualist burghez* s-au ciocnit cu partizanii *organizării și disciplinei proletare*.

Tov. Popov a spus : „Pretutindeni, la Petersburg, ca și la Nikolaev sau la Odesa, după mărturia reprezentanților acestor orașe, sînt zeci de muncitori care răspîndesc publicațiile noastre, care fac agitație prin viu grai, dar care nu pot fi membri ai organizației. Ei pot figura în organizație, dar nu pot fi considerați membri“ (pag. 241). De ce nu pot fi membri ai organizației ? Acesta e secretul tov. Popov. Am citat mai sus un pasaj din „Scrisoare către un tovarăș“ în care se arată că tocmai includerea în organizație a tuturor acestor muncitori (nu cu zecile, ci cu sutele) este posibilă și necesară și că multe, foarte multe dintre aceste organizații pot și trebuie să facă parte din partid.

Al doilea argument al tov. Martov : „Pentru Lenin nu există în partid alte organizații decît cele de partid“... Foarte just !... „Dimpotrivă, în ce mă privește, cred că trebuie să existe asemenea organizații. Viața creează și înmulțește organizațiile mai repede decît reușim noi să le includem în ierarhia organizației noastre combative de revoluționari de profesie“... Această afirmație este greșită din două puncte de vedere : 1) „viața“ creează mult mai puține organizații eficiente de revoluționari decît ne trebuie nouă, decît are nevoie mișcarea muncitorească ; 2) partidul nostru trebuie să fie o ierarhie care să cuprindă nu numai organizații de re-

voluționari, ci și o masă de organizații muncitorești... „Lenin crede că Comitetul Central va confirma ca organizații de partid numai pe acelea care vor fi absolut sigure din punct de vedere principial. Dar tov. Bruker înțelege foarte bine că viața (sic !) își va impune cerințele și că, pentru a nu lăsa în afara partidului o mulțime de organizații, Comitetul Central va trebui să le confirme, în pofida caracterului lor nu în totul sigur ; tocmai de aceea se radiază tov. Bruker la punctul de vedere al lui Lenin“... Iată, într-adevăr, o mostră de concepție codistă despre „viață“ ! Desigur, dacă Comitetul Central ar fi *necesarmente* compus din oameni care nu se călăuzesc după propria lor părere, ci după ceea ce vor spune alții (vezi incidentul cu Comitetul de organizare), atunci „viața“ și-ar „impune cerințele“ în sensul că elementele cele mai înapoiate ale partidului ar ajunge să precumpănească (*cum s-a și întâmplat acum, când elementele înapoiate au format „minoritatea“ partidului*). Dar nu se poate aduce nici un motiv rațional care să oblige un Comitet Central *intelligent* să introducă în partid elemente „nesigure“. Referindu-se la „viața“ care „generează“ elemente nesigure, tov. Martov nu face decît să arate cît se poate de clar caracterul oportunist al planului său de organizare !... „Eu însă cred – continuă el – că, dacă o asemenea organizație (nu într-unu totul sigură) se declară gata să accepte programul și controlul partidului, noi putem s-o introducem în partid, fără ca prin aceasta să facem din ea o organizație de partid. Aș considera ca un mare triumf al partidului nostru dacă, de pildă, o uniune de «independenți» ar declara că adoptă punctul de vedere al social-democrației și programul ei, și că intră în partid, ceea ce nu înseamnă însă că noi includem această uniune în organizația de partid“... Iată cîtă confuzie creează formula lui Martov : organizații fără partid care fac parte din partid ! Imaginați-vă o clipă schema lui : partidul = 1) organizații de revoluționari + 2) organizații muncitorești recunoscute ca organizații de partid + 3) organizații muncitorești nerecunoscute ca organizații de partid (compuse mai ales din „independenți“) + 4) persoane izolate care îndeplinesc diferite funcții: profesori, liceeni etc. + 5) „fiecare grevist“. Alături de acest

plan admirabil nu am putea pune decât cuvintele tov. Liber : „Sarcina noastră nu este numai să organizăm o organizație (!) ; noi putem și trebuie să organizăm un partid“ (pag. 241). Da, desigur, noi avem posibilitatea și datoria să facem acest lucru, dar pentru a-l putea face nu trebuie să rostim cuvinte lipsite de sens despre „organizarea de organizații“, ci trebuie să *cerem expres* membrilor de partid să lucreze efectiv pentru *organizare*. Să vorbești despre „organizarea partidului“ și să aperi camuflarea dezorganizării și a haosului sub paravanul cuvîntului partid înseamnă să îndruși vorbe goale.

„Formularea noastră – spune tov. Martov – exprimă tendința ca între organizația de revoluționari și masă să existe o serie de organizații“. Ba tocmai că nu. Formula lui Martov *nu exprimă* această tendință cu adevărat obligatorie, deoarece ea *nu stimulează organizarea*, nu conține cerința organizării, nu face deosebire între ceea ce este organizat și ceea ce este neorganizat. Ea nu dă decât un *titlu* *, și în legătură cu aceasta, fără să vrem, ne aducem aminte de cuvintele tov. Akselrod : „Prin nici un fel de decrete nu li se poate interzice lor (cercurilor tineretului revoluționar etc.) și nici unor persoane

* La congresul Ligii, tov. Martov a invocat în sprijinul formulării propuse de el încă un argument, care nu merită decât să fie luat în ris. „Am putea să arătăm că — spunea el —, interpretată literal, formula lui Lenin exclude posibilitatea ca *agenții Comitetului Central* să facă parte din partid, deoarece ei nu formează o organizație“ (pag. 59). Acest argument a fost întîmpinat cu *risete* și la congresul Ligii, după cum menționează procesele-verbale. Tov. Martov crede că „dificultatea“ semnalată de el poate fi rezolvată numai prin aceea ca *agenții Comitetului Central* să facă parte din „organizația Comitetului Central“. Dar nu despre asta e vorba. E vorba de faptul că, prin exemplul său, tov. Martov a arătat cât se poate de clar că *nu înțelege cîtusî de puțin ideea paragrafului 1* și ne-a dat o mostră de critică bucherască, care într-adevăr nu merită decât să fie luată în ris. Din punct de vedere *formal* ar fi suficient să se creeze „o organizație a agenților Comitetului Central“, să se întocmească o *hotărîre* cu privire la includerea ei în partid, pentru ca „dificultatea“ care i-a pricinuit tov. Martov atîta bătaie de cap să dispară imediat. Dar *ideea* paragrafului 1 în formularea propusă de mine constă tocmai în *îmboldul* : „organizați-vă !“, în *asigurarea* unui control *real* și a unei conduceri *reale*. În *fond* este ridicolă însăși întrebarea dacă *agenții Comitetului Central* fac sau nu fac parte din partid, deoarece controlul *real* asupra activității lor este pe deplin și fără doar și poate asigurat *prin însuși faptul că sînt numiți în funcții de agenți*, prin însuși faptul că sînt menținuți în aceste funcții. Aici, așadar, nici vorbă nu poate fi de vreo confuzie între organizat și neorganizat (rădăcina greșelii din formularea propusă de tov. Martov). Formula tov. Martov nu este bună pentru că ea permite oricărui oportunist, oricărui palavrăgiu, oricărui „profesor“ și oricărui „liceean“ să se declare membru de partid. În zadar încearcă tov. Martov să ne *abată atenția* de la acest *calcîl al lui Achile* al formulării sale, invocînd exemple în care ni l nu poate fi vorba ca cineva să-și aroge singur calitatea de membru de partid, să se declare singur membru de partid.

izolate să-și zică social-democrați" (un adevăr incontestabil !)
 „și chiar să se considere ca făcînd parte din partid"... asta
nu mai e de loc adevărat ! Nu putem interzice și nici *nu are*
vreun rost să interzicem cuiva să-și zică social-democrat, de-
 oarece *în mod nemijlocit* acest cuvînt nu exprimă decît un sis-
 tem de convingeri, iar nu și anumite relații organizatorice.
 Dar putem interzice și trebuie să interzicem unor cercuri și
 persoane „să se considere ca făcînd parte din partid" atunci
 cînd aceste cercuri și persoane dăunează cauzei partidului, îl
 demoralizează sau îl dezorganizează. Ar fi ridicol să vorbim
 despre *partid* ca un tot întreg, ca unitate politică, dacă el n-ar
 avea posibilitatea „să interzică prin decret" unui cerc „să se
 considere parte a întregului" ! Ce rost ar avea atunci să sta-
 bilim modalitatea și condițiile excluderii din partid ? Tov.
 Akselrod a dus în mod vădit la absurd greșeala fundamen-
 tală a tov. Martov ; el a transformat chiar această greșeală
 într-o *teorie oportunistă* cînd a adăugat : „în formularea lui
 Lenin, § 1 este în directă contradicție principială cu însăși
 esența (!), cu sarcinile partidului social-democrat al prole-
 tariatului" (pag. 243). Aceasta înseamnă nici mai mult nici
 mai puțin că a avea față de partid cerințe mai înalte decît
 față de clasă înseamnă să fii în contradicție principială cu
 însăși esența sarcinilor proletariatului. Nu-i de mirare că Aki-
 mov a apărat din răsuputeri o asemenea *teorie*.

Ca să fim drepți, trebuie să relevăm că tov. Akselrod, care
acum dorește să facă din această formulare greșită și vădit
 înclinată spre oportunism germenul unor concepții *noi*, la
 congres s-a declarat, dimpotrivă, gata „să cadă la învoială",
 spunînd : „Dar observ că bat într-o ușă deschisă"... (eu ob-
 serv acest lucru și în noua „Iskră")... „deoarece cu cercurile
 sale periferice, considerate ca părți ale organizației de partid,
 tov. Lenin vine în întîmpinarea cerințelor mele"... (și nu nu-
 mai cu cercurile periferice, ci și cu uniunile mîncitorești de
 tot felul : vezi pag. 242 din procesele-verbale, cuvîntarea tov.
 Strahov, precum și sus-citatele pasaje din „Ce-i de făcut ?"
 și din „Scrisoare către un tovarăș")... „Mai rămîn persoanele
 izolate, dar și aici am putea cădea la învoială". Am răspuns
 tov. Akselrod că, în general vorbind, n-aș avea nimic împo-

trivă să cădem la învoială *, și trebuie să explic acum ce sens au avut aceste cuvinte. În privința persoanelor izolate, a tuturor acestor profesori, liceeni etc., aș fi cel mai puțin dispus să consimt la concesiile; dar dacă s-a ivit vreo îndoială în privința organizațiilor muncitorești, aș consimți (deși, după cum am dovedit mai sus, aceste îndoieli sînt complet lipsite de temei) să adaug la § 1 în formularea mea o notă care să aibă cam următorul conținut: „Organizațiile muncitorești care recunosc programul și statutul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia trebuie să fie permise în număr cît mai mare printre organizațiile de partid“. Desigur, strict vorbind, un asemenea deziderat nu-și are locul într-un statut, care trebuie să se limiteze la definiții juridice, ci în comentarii explicative, în broșuri (și am arătat deja că, cu mult înainte de statut, eu am dat asemenea explicații în broșurile mele); dar o astfel de notă n-ar conține cel puțin nici urmă de idei greșite în stare să ducă la dezorganizare, nici urmă de raționamente oportuniste ** și de „concepții anarhiste“ de felul celor cuprinse, fără îndoială, în formularea propusă de tov. Martov.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 280. — *Nota red.*

** Printre aceste raționamente, care apar în mod inevitabil atunci cînd se fac încercări de a motiva formula lui Martov, se numără îndeosebi fraza tov. Troțki (pag. 248 și 346) cum că „oportunismul este generat de cauze mai complexe (sau: este determinat de cauze mai profunde) decît un punct sau altul din statut; el este generat de nivelul relativ de dezvoltare al democrației burghize și al proletariatului“... Aici nu interesează dacă anumite puncte din statut ar putea genera manifestări de oportunism; ceea ce importă aici e să făurim cu ajutorul lor o armă, mai mult sau mai puțin ascuțită, împotriva oportunismului. Cu cît cauzele lui sînt mai adînci, cu atît această armă trebuie să fie mai ascuțită. De aceea, a justifica prin „cauzele adînci“ ale oportunismului o formulare care-i deschide porțile înseamnă a da dovadă de codism de cea mai pură speță. Cînd tov. Troțki era împotriva tov. Liber, el înțelegea că statutul exprimă „neîncrederea organizată“ a întregului față de parte, a detașamentului de avangardă față de detașamentul înapoiat; dar cînd tov. Troțki a trecut de partea lui Liber, el a uitat acest lucru și a început chiar să justifice prin „cauze complexe“, prin „nivelul de dezvoltare al proletariatului“ etc. slăbiciunea și inconsecvența proprie felului în care noi organizăm această neîncredere (față de oportunism). Un alt argument al tov. Troțki: „Tineretului intelectual organizat într-un fel sau altul îi este mai ușor să se înscrie (subliniat de mine) în listele partidului“. Exact. Tocmai de aceea păcătuiește prin ambiguitate intelectualistă formularea care permite chiar și elementelor neorganizate să se declare membri de partid, iar nu formulara mea, care exclude dreptul de a „se înscrie“ în liste. Tov. Troțki spune că, dacă Comitetul Central „nu recunoaște“ organizațiile de oportuniști, aceasta se explică numai prin caracterul persoanelor care le compun, și că din moment ce aceste persoane, ca individualități politice, sînt cunoscute, înseamnă că nu sînt periculoase, deoarece pot fi îndepărtate printr-un boicot general al partidului. Acest lucru e adevărat numai în cazurile cînd cineva trebuie să fie îndepărtat din partid (și nici atunci nu e decît pe jumătate

Expresia din urmă, pe care am reprodus-o în ghilimele, aparține tov. Pavlovici, care pe bună dreptate a calificat drept *anarhism* recunoașterea unor membri „care nu sînt răspunzători și care se consideră singuri membri de partid”. „Tradusă în limbajul curent” – explica tov. Pavlovici tovarășului Liber formularea mea –, ea înseamnă : „dacă vrei să fii membru de partid, trebuie să recunoști de asemenea, și nu numai în mod platonice, relațiile organizatorice”. Oricît de simplă ar fi această „traducere”, ea s-a dovedit a nu fi de prisos (cum au arătat evenimentele de după congres) nîu numai pentru diferiții profesori și liceeni dubioși, ci și pentru membri de partid dintre cei mai autentici, pentru oameni care stau în fruntea partidului... Nu mai puțin just a relevat tov. Pavlovici contradicția dintre formula tov. Martov și teza incontestabilă a socialismului științific pe care a citat-o într-un chip atît de nepotrivit același tov. Martov. „Partidul nostru este exponentul conștient al unui proces inconștient”. Exact. Tocmai de aceea este greșit să tindem ca „fiecare grevist” să se poată intitula membru de partid ; căci dacă „fiecare grevă” n-ar fi numai expresia spontană a puternicului instinct de clasă și a luptei de clasă care duce inevitabil la revoluția socială, ci *expresia conștientă* a acestui proces, atunci... atunci greva generală n-ar fi o frază anarhistă, atunci partidul nostru *ar cuprinde* imediat, dintr-o dată, întreaga clasă muncitoare și, în consecință, ar termina dintr-o dată și cu *întreaga societate burgheză*. Pentru a fi *în fapt* un exponent conștient, partidul trebuie să elaboreze relații organizatorice care să *asigure un anumit nivel* de conștiință și care să ridice în mod sistematic

adevărat, deoarece un partid organizat *îndepărtează* prin vot, și nu prin boicot). Dar e întru totul neadevărat în cazurile, mult mai frecvente, în care e lipsit de sens să se ia măsuri de *îndepărtare* și e de ajuns să se ia măsuri de control. În vederea controlului, în anumite condiții Comitetul Central poate în *mod deliberat* să includă în partid o organizație care nu e întru totul sigură, dar care e capabilă să activeze, pentru a o pune astfel la încercare, pentru a încerca s-o *îndrumeze pe calea adevărului*, pentru a paraliza prin conducerea lui devierile ei parțiale etc. O asemenea includere nu este periculoasă *dacă* în genere „*înscrierea*” în listele partidului nu este admisă. O asemenea includere va fi adesea folositoare pentru exprimarea (și discutarea) deschisă, controlată, *făcută cu simț de răspundere*, a unor concepții greșite și a unei tactici greșite. „Dar dacă definițiile juridice trebuie să corespundă relațiilor reale, formula tov. Lenin trebuie să fie respinsă”, spune tov. Troțki, vorbind din nou ca un oportunist. Relațiile reale nu sînt moarte, ci trăiesc și se dezvoltă. Definițiile juridice pot corespunde dezvoltării progresive a acestor relații, dar (dacă nu sînt bune) pot „corespunde”, de asemenea, unui regres sau unei stagnări. Acesta din urmă este tocmai „cazul” tov. Martov.

acest nivel. „Dacă e vorba să mergem pe calea lui Martov – spunea tov. Pavlovici –, trebuie, în primul rînd, să scoatem punctul referitor la recunoașterea *programului*, căci pentru a recunoaște programul trebuie să ți-l însușești și să-l înțelegi... Recunoașterea programului implică un destul de înalt nivel de conștiință politică“. Nu vom admite niciodată ca *sprijinirea* social-democrației, *participarea* la lupta condusă de ea să fie în mod artificial *limitată* prin cerințe de un fel sau altul (însușire, înțelegere etc.), deoarece, prin simplul fapt al manifestării sale, însăși această *participare* ridică și nivelul de conștiință și instinctele organizatorice; dar din moment ce *ne-am unit într-un partid* pentru a duce o muncă metodică, trebuie să ne preocupăm de asigurarea acestui caracter metodic.

Că avertismentul tov. Pavlovici în ceea ce privește programul n-a fost de prisos, este un lucru care a ieșit la iveală *imediat*, în cursul *aceleiași* ședințe. Tovarășii Akimov și Liber, cu al căror sprijin a fost adoptată formularea lui Martov *, și-au dat *imediat* arama pe față, cerînd (pag. 254-255) să se prevadă că (pentru dobîndirea „calității de membru“ al partidului) nici programul nu trebuie să fie recunoscut decît în mod platonice, în „principiile lui fundamentale“. „Propunerea tov. Akimov este perfect logică din punctul de vedere al tov. Martov“, a observat tov. Pavlovici. Din păcate, procesele-verbale nu ne arată *cîte* voturi a întrunit această propunere a lui Akimov. După toate probabilitățile, nu mai puțin de șapte voturi (cei cinci bundiști, Akimov și Bruker). Și tocmai plecarea de la congres a unui număr de *șapte* delegați a făcut ca „majoritatea compactă“ (antiiskriștii, „centrul“ și martoviștii) care începuse să se alcătuiască în legătură cu § 1 al statutului să se transforme într-o minoritate compactă! Tocmai plecarea acestor *șapte* delegați a dus la respingerea propunerii privind confirmarea vechii redacții,

* Această formulare a întrunit 28 de voturi pentru, față de 22 contra. Din cci opt antiiskriști, șapte au fost pentru Martov și unul pentru mine. Fără sprijinul oportuniștilor, tov. Martov n-ar fi putut obține adoptarea formulării sale oportuniste. (La congresul Ligii, tov. Martov a încercat, într-o manieră cît se poate de nefericită, să conteste acest fapt neîndoișos, limitîndu-se în mod inexplicabil numai la voturile bundiștilor și uitînd de Akimov și de prietenii lui, sau, mai bine zis, aducîndu-și aminte de ei *numai* atunci cînd acest lucru putea să-i servească împotriva mea, de exemplu faptul că tov. Bruker a fost de acord cu mine.)

la această așa-zisă revoltătoare încălcare a „continuității“ în conducerea „Iskrei“ ! Acest original *grup de șapte* era singura salvare și chezășie a „continuității“ „Iskrei“ ; el era alcătuit din toți bundiștii plus Akimov și Bruker, adică tocmai din delegații care au votat împotriva *motivelor* recunoașterii „Iskrei“ ca Organ Central, tocmai din delegații al căror oportunism a fost de zeci de ori relevat de congres, și în special de Martov și de Plehanov, în problema *atenuării* cerințelor paragrafului 1 în ceea ce privește recunoașterea programului. „Continuitatea“ „Iskrei“ păzită de antiiskriști ! – ne apropiem de *inceputul* tragicomediei la care am asistat după congres.

Gruparea voturilor în problema paragrafului 1 din statut a dat la iveală un fenomen întru totul analog cu acela care a avut loc în incidentul cu egalitatea limbilor : de majoritatea iskristă se desprinde o pătrime (aproximativ) din numărul membrilor ei, ceea ce face posibilă victoria antiiskriștilor, urmați de „centru“. Există, firește, și în cazul de față voturi izolate care strică armonia perfectă a tabloului : la o adunare atît de mare cum a fost congresul nostru era inevitabil să se găsească „elemente răzlețe“ care nimeresc cînd într-o tabără, cînd într-alta, mai ales într-o problemă ca aceea a paragrafului 1, în care adevăratul caracter al divergenței abia începuse să se contureze și mulți *nu reușeau pur și simplu să-și dea seama despre ce anume este vorba* (dat fiind că această problemă nu fusese prelucrată în prealabil în literatura de partid). De majoritatea iskristă s-au desprins 5 voturi (Rusov și Karski cu cîte două voturi și Lenski cu un vot) ; în același timp i s-au alăturat un antiiskrist (Bruker) și trei delegați din rîndurile centrului (Medvedev, Egorov și Țarev), ceea ce a făcut ca ea să aibă în total 23 de voturi (2+5+4), cu un vot mai puțin decît la gruparea finală a voturilor cu prilejul alegerii instituțiilor centrale. *Majoritatea de voturi i-au asigurat-o lui Martov antiiskriștii*, dintre care 7 s-au pronunțat în favoarea lui și unul în favoarea mea (și dintre delegații „centrului“ șapte au fost pentru formularea lui Martov și trei pentru formularea mea). În felul acesta a *inceput să*

se formeze coaliția minorității iskriștilor cu antiiskriștii și cu „centrul“, coaliție care a constituit minoritatea compactă de la sfârșitul congresului și din perioada de după el. Greșeala politică a lui Martov și a lui Akselrod – care, în formularea paragrafului 1 și îndeosebi în apărarea acestei formulări, au făcut, *fără îndoială, un pas spre oportunism și spre individualismul anarhic* – a ieșit îndată la iveală și cât se poate de pregnant datorită arenei libere și deschise a congresului, manifestându-se în faptul că elementele cele mai nestatornice și cele mai puțin consecvente pe plan principial și-au folosit imediat toate forțele pentru a lărgi fisura, spărtura care se ivise în concepțiile social-democrației revoluționare. Faptul că la congres lucrau laolaltă oameni care în domeniul organizatoric urmăreau deschis *scopuri diferite* (vezi cuvîntarea lui Akimov) a determinat îndată pe adversarii *principiali* ai planului nostru organizatoric și ai statutului nostru să sprijine greșeala tov. Martov și tov. Akselrod. Iskriștii care și în această problemă au rămas credincioși concepțiilor social-democrației revoluționare s-au văzut puși *în minoritate*. Aceasta este o împrejurare extrem de *importantă*, căci fără lămurirea ei nu poate fi cituși de puțin înțeleasă nici lupta purtată în jurul diferitelor prevederi ale statutului, nici lupta purtată în jurul componenței Organului Central și a Comitetului Central.

j) NEVINOVATELE VICTIME ALE FALSEI ACUZAȚII DE OPORTUNISM

Înainte de a trece la dezbaterile următoare în legătură cu statutul este necesar ca, pentru clarificarea divergenței noastre în problema componenței instituțiilor centrale, să ne ocupăm de ședințele *neoficiale* ținute de organizația „Iskrei“ în timpul congresului. Ultima și cea mai importantă dintre aceste patru ședințe a avut loc *imediat după* votarea § 1 al statutului ; în felul acesta, scindarea organizației „Iskrei“, care s-a produs la această ședință, a fost și în ordine cronologică și pe plan logic condiția preliminară a luptei care a urmat.

Ședințele neoficiale ale organizației „Iskrei” * au început să se țină curînd după incidentul cu Comitetul de organizare, incident care a prilejuit o luare în discuție a eventualelor candidaturi pentru Comitetul Central. Se înțelege de la sine că, dată fiind desființarea mandatelor imperative, aceste ședințe aveau un caracter pur consultativ și nu obligau pe nimeni ; cu toate acestea însă, ele au avut un rol enorm. Alegerea Comitetului Central prezenta mari dificultăți pentru delegații care nu cunoșteau nici numele conspirative, nici activitatea internă a organizației „Iskrei” – organizație care a făurit unitatea de fapt a partidului și a exercitat acea conducere a mișcării practice care a constituit unul dintre motivele recunoașterii oficiale a „Iskrei”. Am văzut mai înainte că, atîta timp cît au fost uniți, iskriștii au avut pe deplin asigurată la congres o majoritate impunătoare de aproximativ $\frac{3}{5}$ din voturi, lucru pe care toți delegații îl înțelegeau cît se poate de clar. Toți iskriștii se așteptau ca organizația „Iskrei” să recomande o anumită componență a Comitetului Central, și nimeni dintre membrii acestei organizații n-a făcut vreo obiecție împotriva discutării prealabile, în cadrul ei, a componenței Comitetului Central, nimeni n-a pomenit vreodată de o confirmare a întregului Comitet de organizare, adică de transformarea lui în Comitet Central, nimeni n-a propus *nici măcar o eventuală consfătuire* cu întregul Comitet de organizare în vederea desemnării candidaților pentru Comitetul Central. Această împrejurare este de asemenea cît se poate de caracteristică și e foarte important s-o avem în vedere, deoarece *acum, post factum*, martoviștii apără cu zel Comitetul de organizare, dovedindu-și astfel, pentru a nu știu cîta oară, nestatornicia lor politică **. Cît timp sciziunea în problema componenței centrelor nu-l unise încă pe Martov

* Încă la congresul Ligii, în dorința de a evita controverse insolubile, m-am străduit să redau în limite cît mai înguste felul cum au decurs ședințele neoficiale. Faptele principale sînt expuse și în a mea „Scrisoare către redacția „Iskrei”” (pag. 4). În „Răspunsul” sau, tov. Martov nu le-a contestat.

** Inchipuiți-vă numai următorul „tablou de moravuri”: un *delegat* al organizației „Iskrei” se sfătuiește, la congres, numai cu ea și nici nu pomeneste despre o eventuală consfătuire cu Comitetul de organizare. Iar după ce este înfrînt atît în această organizație cît și la congres, el începe să *regrete* că Comitetul de organizare n-a fost confirmat, să-l ridice retroactiv în slavă și să ignoreze cu un dispreț suveran organizația care i-a dat lui mandatul ! Se poate afirma cu toată certitudinea că ceva asemănător nu s-a întimplat în istoria nici unuia dintre partidele cu adevărat social-democrate și cu adevărat muncitorești.

cu Akimovii, toți participanții la congres erau de acord asupra unui lucru, de care orice om nepărtinitor se poate convinge ușor din procesele-verbale ale congresului și din toată istoria „Iskrei“, și anume că Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru convocarea congresului, o comisie anume compusă din reprezentanți ai diferitelor nuanțe, inclusiv cea bundistă, în timp ce munca efectivă de *creare* a unității organizatorice a partidului a fost în întregime îndeplinită de organizația „Iskrei“ (nu trebuie să uităm de asemenea că, în mod cu totul întâmplător, fie din cauza arestărilor, fie din alte cauze „independente“ de voința lor, *cîțiva* dintre membrii iskriști ai Comitetului de organizare nu erau prezenți la congres). Care anume membri ai organizației „Iskrei“ erau prezenți la congres se poate vedea din broșura tov. Pavlovici (vezi a sa „Scrisoare despre Congresul al II-lea“, pag. 13) ¹⁰⁰.

Rezultatul definitiv al dezbaterilor aprinse care au avut loc în cadrul organizației „Iskrei“ s-a concretizat în două hotărîri, despre care am mai vorbit în „Scrisoare către redacție“. Prima hotărîre : „se respinge cu nouă voturi contra patru și trei abțineri una din candidaturile susținute de Martov“. S-ar părea că nimic nu poate fi mai simplu și mai firesc decît faptul că, cu consimțămîntul unanim al celor 16 membri ai organizației „Iskrei“ care erau prezenți la congres, este pusă în discuție problema eventualelor candidaturi, iar una din candidaturile susținute de tov. Martov (și anume candidatura tov. Ștein, după cum a mărturisit acum, în focul discuției, chiar tov. Martov în broșura sa „Starea de asediu“, pag. 69) este respinsă cu majoritate de voturi. Tocmai de aceea ne-am adunat noi la congresul partidului, pentru ca, printre alte probleme, să discutăm și să hotărîm cui să încredințăm „bagheta de dirijor“. Și ca membri de partid eram cu toții datori să acordăm acestui punct de pe ordinea de zi toată atenția cuvenită, să rezolvăm această problemă prin prisma *intereselor cauzei*, și nu a „amabilităților de filistin“, cum a spus foarte bine mai tîrziu tov. Rusov. Evident, cu prilejul discuției candidaturilor, era imposibil să nu se vorbească *la congres* și de anumite însușiri personale, să nu se rostească

cuvinte de aprobare sau de dezaprobare *, mai ales într-o adunare restrinsă și neoficială. *Încă la congresul Ligii am pre-venit* că este absurd să se considere că neaprobarea unei candidaturi ar avea în ea ceva „infamant” (pag. 49 din procesele-verbale ale congresului Ligii), că este absurd să se facă „scene” și crize de isterie în legătură cu lucruri care țin de îndeplinirea obligației directe a membrilor de partid de a alege în mod conștient și cu toată precauția persoanele care vor deține funcții în partid. Or, tocmai de aici a pornit toată zarva stîrnită de minoritatea noastră; ea a început să vorbească *după congres* despre „distrugerea reputației” (pag. 70 din procesele-verbale ale congresului Ligii), să asigure *în presă publicul larg* că tov. Ștein era „figura centrală” a fostului Comitet de organizare și că fără nici un temei a fost acuzat „de planuri infernale” (vezi „Starea de asediu”, pag. 69). Ei bine, nu înseamnă oare să faci scene de isterie atunci cînd, în legătură cu aprobarea sau dezaprobarea unor candidați, te apuci să țipi că li „se distruge reputația”? Nu înseamnă oare să te dedai la intrigi atunci cînd, după ce ai fost înfrînt atît în adunarea neoficială a organizației „Iskrei” cît și în adunarea oficială supremă a partidului, la congres, te duci să te plîngi străzii și recomanzi onoratului public drept „figuri centrale” pe candidații respinși? cînd după aceea cauți, prin sciziune și prin revendicarea *cooptării*, să impui partidului pe candidații tăi? În atmosfera mucegăită a emigrației, noțiunile politice au devenit la noi atît de confuze, încît tov. Martov nu mai știe să facă deosebire între datoria de partid și spiritul de cerc și de cumetrie! Este probabil o dovadă de birocratism și de formalism să crezi că problema candidaților

* La congresul Ligii, tov. Martov s-a plîns amarnic de vehemența dezaprobării mele, fără a observa că din lamentările sale decurge o concluzie care se întoarce împotriva lui însuși. Lenin s-a purtat — ca să întrebuițăm chiar expresia lui Martov — ca un turbat (pag. 63 din procesele-verbale ale congresului Ligii). Just. El trîntea ușile. Adevărat. Prin purtarea lui (la oca de-a doua sau a treia ședință a organizației „Iskrei”), el a stîrnit indignarea tuturor membrilor rămași la adunare. Adevărat. — Dar ce rezultă de aici? Rezultă doar că, în ceea ce privește fondul problemelor litigioase, argumentele mele erau convingătoare și că desfășurarea lucrărilor congresului le-a confirmat. Într-adevăr, dacă pînă la urmă au fost totuși de partea mea 9 din cei 16 membri ai organizației „Iskrei”, este clar că aceasta s-a întîmplat *independent* de nefastele mele vehemențe și chiar *în pofta lor*. Înseamnă că, dacă n-ar fi fost „vehemențele”, poate că aș fi avut de partea mea mai mult decît nouă. Înseamnă că argumentele și faptele au fost cu atît mai convingătoare, cu cît mai mare era „indignarea” pe care au trebuit s-o învingă.

trebuie discutată și decisă *numai* la congrese, unde delegații se adună pentru a discuta înainte de toate importante probleme principiale, unde se adună reprezentanți ai mișcării care sînt capabili să discute fără părtinire problema persoanelor și sînt capabili (și datori) să *ceară* și să strîngă în privința candidaților toate informațiile necesare pentru a-și putea da votul în cunoștință de cauză, unde este necesar și firesc să se acorde un anumit loc controverselor în jurul baghetei de dirijor. În locul acestei concepții birocratice și formaliste s-au introdus acum la noi alte obiceiuri: după congres vom vorbi la toate răscrucile despre înmormîntarea politică a lui Ivan Ivanovici și despre distrugerea reputației lui Ivan Nikiforovici; candidații vor fi recomandați în broșuri de cutare sau cutare publicist, care ne va asigura fari-seic, bătîndu-se cu pumnul în piept, că vorbește nu în numele unui cerc, ci în numele partidului... Publicul cititor, îndeosebi publicul amator de scandaluri, se va delecta nespus cu nou-tatea senzațională că cutare a fost, după cum declară chiar Martov, figura centrală a Comitetului de organizare*. Acest public cititor este mult mai în măsură să discute și să rezolve această problemă decît instituțiile formaliste de felul congreselor, cu hotărîrile lor pur mecanice luate cu majoritate de voturi... Da, mari sînt grajdurile augiene¹⁰⁷ ale ciorovăielilor din emigrație pe care vor mai trebui să le curețe adevărații noștri activiști de partid!

Cealaltă hotărîre a organizației „Iskrei”: „se acceptă cu zece voturi contra două și patru abțineri o listă de cinci (pentru Comitetul Central), în care, la propunerea mea, au fost introduși un lider al elementelor neiskriste și un lider al minorității iskriștilor”**. Acest vot are o importanță deosebit de mare pentru că dovedește clar și fără putîntă de

* Ca și Martov, am propus și eu în organizația „Iskrei”, și tot fara succes, un candidat pentru Comitetul Central, candidat în privința căruia și eu aș putea să spun că are o reputație excelentă, dovedită prin fapte excepționale atît înainte de congres cît și la începutul acestuia. Dar nici nu-mi trece prin minte așa ceva. Acest tovarăș *se respectă îndeajuns* pentru a nu permite nimănui să-i susțină în presă candidatura după congres sau să se plîngă de înmormîntarea lui politică, de distrugerea reputației lui etc.

** Vezi volumul de față, pag. 101. — *Nota red.*

tăgadă toată falsitatea născocirilor apărute mai târziu, în atmosfera de ciorovăială, cum că noi am fi vrut să azvârlim afară din partid sau să înlăturăm pe neiskriști, că majoritatea alegea, numai cu voturile uneia dintre cele două jumătăți ale congresului, candidați din rîndurile aceleiași jumătăți etc. Toate acestea sînt minciuni gogonate. Votul despre care am vorbit arată că noi n-am căutat să-i înlăturăm pe neiskriști din partid și nici măcar din Comitetul Central, ci am acordat adversarilor noștri o *minoritate* destul de însemnată. Adevărul este că ei *voiau să aibă majoritatea* și că, văzînd că această modestă dorință nu s-a realizat, au făcut *scandal*, refuzînd în genere să facă parte din instituțiile centrale. Că lucrurile s-au petrecut tocmai așa, contrar afirmațiilor făcute de tov. Martov la congresul Ligii, se vede din următoarea *scrisoare* pe care minoritatea organizației „Iskrei“ ne-a trimis-o nouă, majorității iskriste (și majorității congresului, după plecarea celor șapte), curînd după ce congresul a adoptat § 1 din statut (trebuie să notăm că ședința organizației „Iskrei“ despre care am vorbit a fost *cea din urmă*: după această ședință, organizația s-a destrămat *în fapt*, iar fiecare din cele două părți a căutat să convingă restul delegaților la congres că dreptatea este de partea ei).

Iată textul scrisorii :

„Ascultînd explicațiile date de delegații Sorokin și Sablina în legătură cu dorința majorității redacției și a grupului «Eliberarea muncii» de a participa la ședința (de la cutare dată *) și stabiînd, cu ajutorul acestor delegați, că în ședința precedentă s-a dat citire unei liste de candidați pentru Comitetul Central, presupunîndu-se că ar emana de la noi și, ca atare, folosind-o pentru o nejustă caracterizare a întregii noastre poziții *politice*; avînd în vedere că, în primul rînd, această listă ne-a fost atribuită nouă fără a se fi încercat să i se stabilească proveniența; că în al doilea rînd, există o legătură neîndoielnică între această împrejurare și acuzația de oportunism adusă față de majorității

* După scoateala mea (vezi volumul de față, pag. 484. — *Nota red.*), data arătată în scrisoare cade într-o zi de marți. Ședința a avut loc marți seara, adică *după* cea de-a 28-a ședință a congresului. Această indicație cronologică este foarte importantă. Ea *înfirmă pe bază de documente* părerea tov. Martov că divergența dintre noi s-a produs în problema organizării centrelor, și nu în aceea a componenței lor. Ea *dovedește pe bază de documente* justetea expunerii făcute de mine la congresul Ligii și în „Scrisoare către redacție“. *După cea de-a 28-a ședință a congresului*, tovarășii Martov și Starover au început să vorbească foarte insistent despre o falsă acuzație de oportunism, *fără a sufla o vorbă măcar* despre divergența în problema componenței Consiliului sau în problema cooptării în instituțiile centrale (probleme care au fost discutate în ședința a 25-a, a 26-a și a 27-a).

redacției «Iskrei» și a grupului «Eliberarea muncii»; și că, în al treilea rând, pentru noi este evidentă legătura dintre această acuzație și planul concret de a schimba componența redacției ziarului «Iskra», — considerăm nesatisfăcătoare explicațiile ce ni s-au dat în legătură cu motivele pentru care n-am fost admiși la ședință, iar refuzul de a ne admite la ședință constituie pentru noi o dovadă că se refuză să ni se dea posibilitatea de a spulbera falsele acuzații amintite mai sus.

Cît despre posibilitatea unui acord între noi cu privire la o listă comună de candidați pentru Comitetul Central, declarăm că singura listă pe care o putem accepta ca bază a unui acord este următoarea: Popov, Troțki, Glebov, subliniind totodată că aceasta este o listă de *compromis*, deoarece includerea tov. Glebov în această listă nu înseamnă altceva decît o concesie făcută dorinței majorității, întrucît, după ce ne-am lămurit asupra rolului pe care tov. Glebov l-a avut la congres, *considerăm că dînsul* nu satisface cerințele pe care trebuie să le îndeplinească un candidat pentru postul de membru al Comitetului Central.

Totodată subliniem că, acceptînd să ducem tratative în problema candidaturilor pentru Comitetul Central, înțelegem s-o facem fără nici o legătură cu problema componenței redacției Organului Central, deoarece în această problemă (a componenței redacției) nu sîntem dispuși să ducem nici un fel de tratative.

În numele unor tovarăși: Martov și Starover^{ca}.

Această scrisoare, care oglindește exact starea de spirit a părților în litigiu și stadiul în care a ajuns litigiul, ne introduce direct în „miezul“ sciziunii care începe să se contureze și ne arată adevăratele ei cauze. Minoritatea organizației „Iskrei“, nedorind să ajungă la un acord cu majoritatea și preferînd să desfășoare la congres o agitație liberă (avînd, desigur, tot dreptul s-o facă), vrea totuși ca „delegații“ majorității să admită participarea ei la ședința lor separată! E de la sine înțeles că la ședința noastră această cerere amuzantă a fost primită doar cu zîmbete și cu ridicări din umeri (scrisoarea a fost, bineînțeles, citită în ședință), iar țipetele pe tema „falsei acuzații de oportunism“, care la un moment dat au căpătat o nuanță isterică, au stîrnit pur și simplu rîsetele asistenței. Dar să examinăm mai întîi, punct cu punct, tînguirile amare ale lui Martov și ale lui Starover.

Li s-a atribuit pe nedrept paternitatea listei; poziția lor politică a fost nejust caracterizată. Dar, după cum recunoaște chiar Martov (pag. 64 din procesele-verbale ale congresului Ligii), eu nici nu m-am gîndit să-i pun la îndoială declarația că nu el este autorul listei. Chestiunea paternității listei este

aici complet lipsită de interes, și puțin importă dacă lista a fost întocmită de vreunul dintre iskriști sau de vreun reprezentant al „centrului“ etc. Important este că această listă, pe care figurau exclusiv membri ai actualei minorități, a circulat la congres, fie și numai cu titlu de simplă supoziție sau sugestie. În fine, *mai important ca orice* este faptul că la congres Martov a fost nevoit să se scuture în modul cel mai categoric de o listă pe care acum *ar trebui* s-o întâmpine cu entuziasm. Nimic nu evidențiază mai bine lipsa de statornicie în aprecierea oamenilor și a nuanțelor decât acest salt, făcut în decurs de câteva luni, de la zarva pe tema „zvoului infamant“ la încercarea de a impune partidului, în instituțiile sale centrale, chiar pe candidații care figurează pe lista pretins infamantă !*

Această listă – spunea tov. Martov la congresul Ligii – „înseamnă pe plan politic o coaliție între noi, grupul «Iujnii rabocii» și Bund, o coaliție în sensul unui *acord expres*“ (pag. 64). Este inexact, deoarece, în primul rînd, Bundul n-ar fi acceptat niciodată „un acord asupra unei liste în care nu figura nici un bundist ; iar în al doilea rînd, nu era și *nici nu putea fi vorba* de un acord expres (care lui Martov i se părea infamant) nu numai cu Bundul, dar nici cu grupul „Iujnii rabocii“. Era vorba nu de un acord, ci de o coaliție, era vorba nu de încheierea unei tranzacții de către tov. Martov, ci de faptul că pe el *trebuiau în mod inevitabil să-l sprijine* aceleași elemente antiiskriste și nestatornice pe care le-a combătut în cursul primei jumătăți a congresului și care s-au agățat de greșeala lui în legătură cu § 1 al statutului. Scrisoarea pe care am reprodus-o dovedește fără putință de tăgadă că *pricina* „jignirii“ o constituie *acuzarea publică, și încă falsă, de oportunism*. Aceste „acuzări“, de la care a pornit toată zarva și pe care tov. Martov le ocolește *acum* cu atîta grijă, deși i le-am amintit în „Scrisoare către redacție“, erau de două feluri : în primul rînd, în timpul dezbaterilor în legătură cu § 1 din statut, Plehanov a spus deschis că problema § 1 este aceea a „separării diverșilor reprezentanți ai oportu-

* Rîndurile de mai sus erau deja culse atunci cînd am aflat despre incidentul dintre tov. Gusev și tov. Deutsch. Acest incident va fi examinat de noi aparte, într-o *anexă* la lucrarea de față. (Vezi volumul de față, pag. 405–414. — *Nota red.*)

nismului“ de noi și că pentru proiectul meu, care este un zid de apărare împotriva pătrunderii lor în partid, „trebuie să-și dea votul, chiar și numai pentru acest motiv, toți adversarii oportunistului“ (pag. 246 din procesele-verbale ale congresului). Aceste cuvinte energice, deși întrucitva atenuate de mine (pag. 250) *, au stîrnit o adevărată senzație, care și-a găsit o expresie cît se poate de clară în cuvîntările tovarășilor Rusov (pag. 247), Troțki (pag. 248) și Akimov (pag. 253). Pe „culoarele“ „parlamentului“ nostru, teza lui Plehanov a fost viu comentată și repetată în mii de variante în cursul nesfîrșitelor controverse în jurul § 1. Și iată că, în loc să se apere în fond, scumpii noștri tovarăși s-au apucat să facă pe ofensații, mergînd pînă acolo încît să se plîngă în scris împotriva „falsei acuzații de oportunism“ !

Mentalitatea de cerc, cu uimitoarea ei lipsă de maturitate partinică, mentalitate care nu e în stare să suporte adierea proaspătă a discuțiilor deschise, publice, s-a manifestat aici cît se poate de vizibil. Este mentalitatea, bine cunoscută rușilor, care își găsește expresia în vechea zicală : ori te faci frate cu mine, ori te snopesc în bătaie ! Oamenii s-au obișnuit în așa măsură cu clopotul de sticlă al grupurilor restrînse și intime, încît au leșinat de îndată ce au apărut pentru prima oară, pe propria lor răspundere, la o tribună liberă și deschisă. Să acuzi de oportunism, pe cine ? Pe niște membri ai grupului „Eliberarea muncii“, și încă majoritatea lor, închipuiți-vă ce oroare ! Ori scindarea partidului din cauza acestei ireparabile ofense, ori mușamalizarea acestei „certe în familie“ prin restabilirea „continuității“ clopotului de sticlă, — această dilemă se conturează destul de precis în scrisoarea de care ne ocupăm. Mentalitatea proprie vieții de cerc și individualismului de intelectual s-a lovit de necesitatea de a adopta în fața partidului o atitudine deschisă. V-ați putea imagina în partidul german un lucru atît de absurd, atît de meschin, ca o plîngere împotriva unei „false acuzații de oportunism“ ? Acolo, datorită organizării și disciplinei proletare, membrii partidului s-au dezbărat de mult de aceste mofturi de intelectual. Toată lumea are cel mai mare respect, să zicem, față de Liebknecht ; dar el ar fi fost luat în ris dacă

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 281. — Nota red.

s-ar fi plîns că (împreună cu Bebel) „a fost fățiș acuzat de oportunism“ la congresul din 1895¹⁰⁸, atunci cînd, în problema agrară, el s-a aflat în proasta companie a oportunistului notoriu Vollmar și a prietenilor lui. Numele lui Liebknecht este indisolubil legat de istoria mișcării muncitorești germane, desigur, nu pentru că Liebknecht a alunecat întimplător pe panta oportunismului într-o chestiune de ordin particular și de importanță relativ redusă, ci în pofida acestui fapt. La fel, indiferent de orice iritare inerentă luptei, numele tov. Akselrod, de pildă, inspiră și va inspira întotdeauna respect oricărui social-democrat rus, dar nu pentru că la Congresul al II-lea al partidului nostru tovarășului Akselrod i s-a întimplat să apere o idee oportunistă, iar la Congresul al II-lea al Ligii să dezgroape vechi tertipuri anarhiste, ci în pofida acestui fapt. Numai cea mai ruginită mentalitate de cerc cu logica ei – ori te faci frate cu mine, ori te snopesc în bătaie – a putut să ducă la isterie și ciorovăieli, la o sciziune în partid din cauza unei „false acuzații de oportunism adusă majorității grupului «Eliberarea muncii»“.

Un alt temei al acestei îngrozitoare acuzații este cît se poate de strîns legat de cel precedent (zadarnic a încercat tov. Martov la congresul Ligii (pag. 63) să ocolească și să estompeze *una* din laturile acestui incident). Acest temei are în vedere *coaliția* elementelor antiiskriste și a celor șovăielnice cu tov. Martov, *conturată* în legătură cu § 1 din statut. Firește, între Martov și antiiskriști n-a existat și nici nu putea să existe vreo înțelegere directă sau indirectă, și nimeni nu l-a bănuț de așa ceva ; numai de frică i s-a năzărit că asupra lui planează o astfel de bănuială. Dar greșeala lui și-a găsit o expresie *politică* tocmai în faptul că delegații vădit înclinați spre oportunism au început să formeze în jurul lui o majoritate „compactă“ din ce în ce mai strîns unită (care a devenit acum o minoritate *numai* din cauză că „întimplător“ au plecat șapte delegați). Asupra acestei „coaliții“ noi am atras atenția, desigur tot *în mod deschis*, imediat după discutarea § 1, atît la congres (vezi observația menționată mai sus a tov. Pavlovici, pag. 255 din procesele-verbale ale congresului) cît și în organizația „Iskrei“ (mai ales Plehanov, după cît îmi amintesc, a atras atenția asupra acestei coaliții). Este exact același reproș și aceeași ironie cu care au fost

tratați Bebel și Liebknecht în 1895, când Zetkin le-a spus : „Es tut mir in der Seele weh, dass ich dich in der Gesellschaft seh“ (mă doare sufletul când te văd pe tine – adică pe Bebel – în această companie, adică în compania lui Volmar & Co) ¹⁰⁹. Este straniu, într-adevăr, că Bebel și Liebknecht n-au trimis lui Kautsky și Zetkin nici o misivă isterică în care să se plîngă de o falsă acuzație de oportunism...

Cît privește lista de candidați pentru Comitetul Central, această scrisoare denotă eroarea tov. Martov, care la congresul Ligii a afirmat că refuzul de a ajunge la un acord cu noi nu era încă definitiv ; aceasta dovedește o dată în plus că într-o luptă politică este cît se poate de imprudent să încerci să reproduci din memorie diverse *discuții*, în loc să citezi documente. În realitate, „minoritatea“ a fost atît de modestă, încît a găsit de cuviință să dea „majorității“ un ultimatum : doi candidați să fie luați din rîndurile „minorității“ și unul (cu titlu de compromis și la drept vorbind *numai* ca o concesie !) din rîndurile „majorității“. E de necrezut, dar asta-i realitatea. Și acest fapt arată clar cît de absurde sînt palavrele de astăzi pe tema că, cu voturile unei jumătăți a congresului, „majoritatea“ alegea numai reprezentanți ai aceleiași jumătăți. *Lucrurile s-au petrecut tocmai invers* : numai cu titlu de concesie ne-au propus martoviștii ca unul din trei să fie al nostru, dorind, prin urmare, ca, în cazul că vom respinge această originală ofertă de „concesie“, să treacă pe listă *numai* candidați de-ai lor ! La adunarea noastră separată, noi am rîs de modestia martoviștilor și am întocmit următoarea listă : Glebov – Travinski (ales pe urmă în Comitetul Central) – *Popov*. Pe acesta din urmă l-am înlocuit (tot în adunarea separată a celor 24) cu tov. Vasiliev (ales pe urmă în Comitetul Central) *numai pentru că* el, tov. Popov, a refuzat să figureze pe lista noastră, exprimîndu-și refuzul mai întii într-o convorbire particulară, iar apoi în mod public, la congres (pag. 338).

Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Modesta „minoritate“ avea modesta dorință de a fi în majoritate. Văzînd că modesta ei dorință nu a fost satisfăcută, „minoritatea“ a binevoit să adopte în genere o atitudine de refuz și să facă un mic scandal. Iar acum se mai

găsesc oameni care cu o superioară condescendență vorbesc despre „îndărătnicia“ „majorității“ !

Cînd a tras sabia pentru agitație liberă la congres, „minoritatea“ adresa „majorității“ ultimatumuri ridicole. După ce au fost înfrinți, *eroii noștri au început să plîngă și să țipe că în partid domnește o stare de asediu. Voilà tout* *.

Tot cu zîmbete am întîmpinat noi (adunarea separată a celor 24) și teribila acuzație că am intenționa să schimbăm componența redacției : toți cunoșteau foarte bine, chiar de la începutul congresului și încă dinainte de congres, planul *de înnoire* a redacției prin alegerea unui grup inițial de trei (mai amănunțit voi vorbi despre aceasta acolo unde mă voi ocupa de alegerea redacției la congres). Că „minoritatea“ s-a speriat de acest plan, *după ce* a văzut că coaliția „minorității“ cu antiiskriștii confirma întru totul justetea lui, — este un lucru care nu ne-a mirat cîtuși de puțin și care era cît se poate de firesc. Noi, firește, nu puteam lua în serios propunerea de a ne transforma în minoritate de bunăvoie, înainte de a da lupta la congres ; noi nu puteam lua în serios toată această scrisoare, ai cărei autori ajunseseră în așa hal de iritare, în cît vorbeau de „false acuzații de oportunism“. Noi aveam speranța fermă că datoria de partid va învinge repede dorința firească de „a-și vărsa veninul“.

k) CONTINUAREA DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI. COMPONENȚA CONSILIULUI

Punctele următoare au stîrnit mult mai multe controverse în jurul amănunțelilor decît în jurul principiilor de organizare. Ședința a 24-a a congresului a fost în întregime consacrată problemei reprezentării la congresele partidului, cu care prilej planurile comune tuturor iskriștilor au fost energic și categoric combătute iarăși numai de bundiști (Goldblat și Liber, pag. 258—259) și de tov. Akimov, care, cu o francheță demnă de toată lauda, și-a recunoscut rolul său la congres : „De fiecare dată vorbesc pe deplin conștient de faptul că prin argumentele mele nu voi reuși să-i influențez pe tovarăși, ci, dimpotrivă, voi prejudicia punctul pe care-l apăr“

* — Asta-i tot. — *Nota trad.*

(pag. 261). Această observație justă era cât se poate de nimerită imediat după discutarea § 1 din statut ; doar expresia „dimpotrivă“ nu este tocmai bine întrebuintată aici, deoarece tov. Akimov a știut nu numai să prejudicieze anumite puncte, dar în același timp, și chiar prin aceasta, a știut să-i și „influențeze pe tovarășii“... din rîndurile iskriștilor foarte inconsecvenți, înclinați spre frazeologie oportunistă.

În linii generale, § 3 din statut, care stabilește condițiile de reprezentare la congres, a fost adoptat cu majoritate de voturi și 7 abțineri (pag. 263), evident din partea unor anti-iskriști.

În discuția asupra componenței Consiliului, care a absorbit cea mai mare parte din ședința a 25-a a congresului, s-a produs o extraordinară fracționare a grupărilor în jurul unui număr enorm de proiecte de tot felul. Abramson și Tarev declară că resping în întregime planul creării unui Consiliu. Panin vrea cu tot dinadinsul să facă din Consiliu exclusiv o instanță de arbitraj, și de aceea propune cât se poate de consecvent să se scoată precizarea că Consiliul este forul superior al partidului și că poate fi convocat de oricare doi dintre membrii săi *. Gherț și Rusov preconizează modalități diferite de alcătuire a Consiliului, în completarea celor trei modalități propuse de cei cinci membri ai comisiei pentru redactarea statutului.

Problemele controversate se reduceau în primul rînd la definirea sarcinilor Consiliului : instanță de arbitraj sau for superior al partidului ? Prima formulă a fost consecvent susținută, după cum am mai spus, de tov. Panin. Dar el a rămas izolat. Tov. Martov s-a declarat categoric împotriva acestei formule : „Sînt de părere că trebuie respinsă propunerea de a se scoate cuvintele : «Consiliul este forul superior» ; formularea noastră“ (adică formularea sarcinilor Consiliului asupra căreia am căzut de acord în comisia pentru redactarea statutului) „lasă înadins Consiliului posibilitatea de a se transforma într-un for superior al partidului. Pentru

* Tov. Starover înclina și el, pe cât se vede, spre punctul de vedere al tov. Panin, cu singura deosebire că acesta din urmă știa ce vrea și, pe deplin consecvent, propunea rezoluții care transformau Consiliul într-o instanță de arbitraj, de conciliere, pe cînd tov. Starover nu știa ce vrea atunci cînd spunea că, potrivit prevederilor proiectului de statut, Consiliul se întrunește „numai la dorința părților“ (pag. 266). Este ceva pur și simplu greșit.

noi, Consiliul nu este numai o instanță de conciliere“. În realitate însă, potrivit proiectului tov. Martov, componența Consiliului corespundea pe de-a-ntregul și exclusiv menirii de „instanță de conciliere“ sau de comisie de arbitraj : câte doi membri din partea fiecărui centru și un al cincilea invitat de acești patru. Nu numai această componență a Consiliului, ci și cea adoptată de congres la propunerea tov. Rusov și tov. Gherț (al cincilea membru este numit de congres) corespunde exclusiv unor scopuri de conciliere sau de arbitraj. Între o asemenea componență a Consiliului și menirea lui de a deveni forul superior al partidului există o contradicție ireductibilă. Forul superior al partidului trebuie să aibă o componență constantă și să nu depindă de schimbările întâmplătoare care survin în componența centrelor (uneori din cauza căderilor). Forul superior al partidului trebuie să fie direct legat de congresul partidului, să-și primească împuternicirile de la acesta din urmă, iar nu de la celelalte două instituții ale partidului, subordonate congresului. Forul superior trebuie să fie alcătuit din persoane pe care congresul partidului le cunoaște. În sfârșit, forul *superior* nu poate fi *organizat* în așa fel încât *însăși existența lui* să fie lăsată la voia întâmplării : dacă cele două colegii nu vor cădea de acord asupra alegerii celui de-al cincilea membru, partidul va rămâne fără for superior ! Împotriva acestei argumentări s-a obiectat : 1) în cazul când unul din cei cinci membri ai Consiliului se abține, iar interesele celorlalți se împart pe din două, de asemenea se poate crea o situație fără ieșire (Egorov). Această obiecție este lipsită de temei, deoarece imposibilitatea de *a lua o hotărîre* este uneori inevitabilă pentru *orice* colegiu, dar aceasta este cu totul altceva decât imposibilitatea de *a alcătui* un colegiu. A doua obiecție : „dacă un for cum este Consiliul nu va fi în stare să aleagă pe un al cincilea membru, aceasta înseamnă că forul în cauză este în genere incapabil de muncă“ (Zasulici). Dar aici nu e vorba de incapacitate de muncă, ci de inexistența acestui for *superior* : fără al cincilea membru *nu va exista* nici un Consiliu, nu va exista *nici un „for“*, și în acest caz nici nu va mai putea fi vorba de capacitate de muncă. În sfârșit, răul acesta ar mai putea fi îndreptat dacă ar fi vorba de cazuri când nu poate fi alcătuit un organ de partid care este sub-

ordonat unui alt organ, superior, pentru că în asemenea cazuri acest organ superior ar putea, la nevoie, să remedieze într-un fel sau altul situația creată. Dar în afară de congres *nu există* nici un alt organ mai presus de Consiliu, și de aceea este evident nelogic să se lase în statut *posibilitatea* ca acest Consiliu să nu se poată nici măcar alcătui.

Cele două scurte intervenții ale mele la congres în legătură cu această chestiune au fost consacrate *exclusiv* analizei (pag. 267 și 269) * *acestor două* obiecții greșite, cu ajutorul cărora proiectul lui Martov a fost apărat de el însuși și de alți tovarăși. Cît privește problema precumpănirii în Consiliu a Organului Central sau a Comitetului Central, ea *nici n-a fost atinsă de mine*. Această problemă a fost ridicată *pentru prima oară de tov. Akimov* în ședința a 14-a a congresului (pag. 157), în care el a atras atenția asupra pericolului precumpănirii Organului Central, și dacă tovarășii Martov, Akselrod și alții au creat *după congres* legenda absurdă și demagogică cum că „majoritatea“ ar vrea să facă din Comitetul Central un instrument al redacției, ei n-au făcut altceva *decît* să-l urmeze pe Akimov. Vorbind de această chestiune în broșura sa „Starea de asediu“, tov. Martov a trecut discret sub tăcere numele adevăratului ei inițiator !

Acela care va dori să-și facă o idee *completă* despre modul în care s-a pus la congresul partidului chestiunea precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central și nu se va limita la citate izolate, smulse din context, se va convinge ușor că tov. Martov a denaturat faptele. Încă în ședința a 14-a *nimeni altul decît tov. Popov* începe o polemică *împotriva punctului de vedere al tov. Akimov*, care vrea „să instaureze la vârful partidului «cea mai strictă centralizare», *cu scopul de a slăbi influența Organului Central*“ (pag. 154, subliniat de mine), „ceea ce și constituie de fapt tot sensul acestui sistem (al lui Akimov)“. „Eu nu numai că nu sînt pentru o asemenea centralizare – adaugă tov. Popov –, dar sînt gata s-o combat pe toate căile, pentru că ea este *steagul oportunistului*“. Iată unde trebuie căutată *rădăcina* faimoasei probleme a precumpănirii Organului Central asupra Comitetului Central, și nu-i de mirare că tov. Martov *este nevoit* acum să treacă sub tă-

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 285. — Nota red.

cere adevărată origine a problemei. *Nici chiar* tov. Popov n-a putut să nu vadă caracterul *oportunist* al acestor considerații akimoviste pe tema precumpănirii Organului Central *, și, pentru a delimita net punctul său de vedere de cel al tov. Akimov, tov. Popov a declarat *categoric* : „N-am nimic împotriva ca în acest for (în Consiliu) să fie trei membri din partea redacției și doi din partea Comitetului Central. *Aceasta este o chestiune secundară* (subliniat de mine) ; important este ca conducerea, conducerea supremă a partidului, să emane de la o singură sursă“ (pag. 155). Tov. Akimov obiectează : „Proiectul asigură Organului Central o situație precumpănitoare în Consiliu, chiar și numai în virtutea faptului că redacția are o componență constantă, pe cînd cea a Comitetului Central este variabilă“ (pag. 157) – argument care privește numai „caracterul constant“ al conducerii *principiale* (fenomen normal și de dorit), și nicidecum „precumpănirea“ în sensul de amestec sau de încălcare a autonomiei. Iar tov. Popov, care pe atunci încă nu făcea parte din „minoritate“ – din această „minoritate“ care, pentru a ascunde faptul că e nemulțumită de componența centrelor, recurge la birfeli pe tema pretensei lipse de autonomie a Comitetului Central –, răspunde foarte just tovarășului Akimov : „Eu propun să-l considerăm (adică să considerăm Consiliul) drept for conducător al partidului, și atunci *este cu totul indiferent dacă el va cuprinde un număr mai mare de reprezentanți din partea Organului Central sau din partea Comitetului Central*“ (pag. 157–158. Subliniat de mine).

Cînd dezbaterile asupra componenței Consiliului au fost re-luate în ședința a 25-a, tov. Pavlovici, continuînd vechea polemică, s-a pronunțat pentru precumpănirea Organului Central asupra Comitetului Central, „dată fiind stabilitatea celui din-

* Pe tov. Akimov, nici tov. Popov și nici tov. Martov nu s-au jcnat să-l numească oportunist; ei au început să se simtă ofenșați și să se declare indignați abia atunci cînd acest epitet le-a fost aplicat lor înșiși, și pe bună dreptate, în legătură cu „egalitatea limbilor“ sau cu § 1. Tov. Akimov, pe urmele căruia a calcat tov. Martov, a știut totuși să se comporte la congresul partidului cu mai multă demnitate și curaj decît tov. Martov & Co. la congresul Ligii. „Mi se aruncă aici epitetul de oportunist — spunea tov. Akimov la congresul partidului ; — personal, consider că acesta e un cuvînt de ocară, jignitor, și cred că nu-l merit cituși de puțin ; cu toate acestea însă nu protestez împotriva acestui lucru“ (pag. 296). Poate că tovarășii Martov și Starover i-au propus tov. Akimov să semneze protestul lor împotriva falsei acuzații de oportunism, dar tov. Akimov a refuzat ?

tii" (264), referindu-se la stabilitatea lui *principială*, așa cum a și înțeles tov. Martov, care, vorbind imediat după tov. Pavlovici, a găsit că este inutil „să se fixeze precumpănirea unei instituții asupra celeilalte” și a arătat că unul dintre membrii Comitetului Central ar putea să stea în străinătate : „în felul acesta se păstrează, într-o anumită măsură, stabilitatea principială a Comitetului Central” (264). Aici nu găsim încă nici umbră de *confundare* demagogică a problemei stabilității *principiale* și a ocrotirii acestei stabilități cu aceea a ocrotirii autonomiei și independenței Comitetului Central. În această confuzie, care după congres a devenit aproape principalul atu al tov. Martov, a perseverat cu încăpăținare *la congres numai tov. Akimov* ; el încă pe atunci vorbea despre „spiritul arakceevist al statutului” (268) și afirma că, „dacă în Consiliul partidului vor fi trei membri ai redacției Organului Central, Comitetul Central va deveni un simplu executant al voinței redacției (subliniat de mine). Trei persoane care stau în străinătate vor căpăta dreptul de a dispune nelimitat (!) de activitatea întregului (!) partid. Fiind la adăpost de orice pericol, puterea lor ar fi o putere pe viață” (268). Împotriva acestor fraze demagogice și cu totul absurde, care substituie *conducerii ideologice amestecul în activitatea întregului partid* (și care după congres au furnizat tov. Akselrod, cu elucubrațiile sale despre „teocrație”¹¹⁰, o lozincă cât se poate de iefțină), – *împotriva acestor fraze s-a ridicat din nou tov. Pavlovici*, subliniind că este „pentru trăinicia și puritatea principiilor reprezentate de «Iskra». Dînd precumpănire redacției Organului Central, eu implicit întăresc aceste principii” (268).

Iată cum se prezintă în realitate problema faimoasei precumpăniri a Organului Central asupra Comitetului Central. Această faimoasă „divergență principială” a tovarășilor Akselrod și Martov nu este altceva decît *o repetare a frazelor oportuniste și demagogice ale tov. Akimov*, al căror caracter adevărat l-a văzut clar pînă și tov. Popov pe vremea cînd nu fusese încă înfrînt în problema componenței centrelor !

*

* *

Bilanțul discuției asupra componenței Consiliului : în pofida încercărilor tov. Martov de a dovedi, în broșura sa „Starea de asediu“, că expunerea făcută de mine în „Scrisoare către redacție“ ar conține contradicții și inexactități, procesele-verbale ale congresului arată clar că, *în comparație* cu § 1, problema componenței Consiliului este într-adevăr numai o problemă de *amănunt* și că afirmația făcută în articolul „Congresul nostru“ („Iskra“ nr. 53), potrivit căreia în centrul controverselor noastre ar fi stat „aproape exclusiv“ probleme legate de organizarea instituțiilor centrale ale partidului, constituie o *denaturare flagrantă*. Această denaturare este cu atât mai gravă cu cât autorul articolului a *ocolit cu desăvîrșire controversalele purtate în jurul § 1*. Procesele-verbale confirmă de asemenea că n-a existat o grupare precis conturată a iskriștilor în problema componenței Consiliului ; votări nominale n-au fost, Martov e în divergență cu Panin, alături de mine se află Popov, Egorov și Gusev au o poziție aparte etc. În sfârșit, ultima mea afirmație (făcută la congresul „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“) că coaliția dintre martoviști și antiiskriști se întărește *este de asemenea confirmată* de cotitura, azi vizibilă pentru toți, pe care tov. Martov și tov. Akselrod au făcut-o și în această problemă în direcția poziției tov. Akimov.

1) SFIRȘITUL DEZBATERILOR ASUPRA STATUTULUI.
COOPTAREA ÎN INSTITUȚIILE CENTRALE. PLECAREA
DELEGAȚILOR GRUPULUI „RABOCEE DELO“

Din dezbaterile ulterioare în legătură cu statutul (în ședința a 26-a a congresului) merită să fie relevată numai problema limitării puterii Comitetului Central, problemă care pune în lumină caracterul *actualelor* atacuri ale martoviștilor împotriva hipercentralismului. În tendința lor de a limita centralismul, tovarășii Egorov și Popov au dat dovadă de ceva mai multă consecvență, indiferent dacă era vorba de propria lor candidatură sau de cea pe care o susțineau. Încă în comisia pentru întocmirea statutului au propus ei ca dreptul Comitetului Central de a dizolva comitetele locale să fie îngăduit, în sensul că poate fi exercitat numai cu asentimentul

Consiliului și numai în cazurile anume specificate (pag. 272, nota 1). Trei membri ai comisiei pentru redactarea statutului (Glebov, Martov și cu mine) ne-am pronunțat împotriva acestor propuneri, iar la congres tov. Martov a apărat punctul nostru de vedere (pag. 273), obiectînd lui Egorov și lui Popov că „și fără o astfel de prevedere Comitetul Central va chibzui cu grijă lucrurile înainte de a se hotărî să ia o măsură atît de gravă ca dizolvarea unei organizații“. După cum vedeți, *pe vremea aceea* tov. Martov mai rămînea surd la *orice fel* de tirade anticentraliste, și congresul a respins propunerea lui Egorov și a lui Popov ; din păcate, procesele-verbale nu arată cu cîte voturi.

La congresul partidului, tov. Martov s-a declarat de asemenea „împotriva înlocuirii cuvîntului «organizează» (Comitetul Central organizează comitete etc. ; § 6 din statut) prin cuvîntul «confirmă». Trebuie să-i dăm și dreptul de a organiza“, spunea *pe atunci* tov. Martov, care nu ajunsese încă la remarcabila idee, descoperită abia la congresul Ligii, că în sfera noțiunii „a organiza“ nu intră și confirmarea.

În afară de aceste două puncte, nu cred ca restul dezbaterilor, purtate asupra unor chestiuni extrem de mărunte în legătură cu prevederile de detaliu ale §§ 5-II din statut (pag. 273-276 din procesele-verbale), să prezînte vreun interes. Paragraful 12 reglementează cooptarea în toate organele de partid în general și în instituțiile centrale în special. Comisia propune ca majoritatea calificată necesară pentru cooptare să fie majorată de la $\frac{2}{3}$ la $\frac{4}{5}$. Raportorul (Glebov) propune ca în Comitetul Central cooptarea să se facă *cu unanimitate* de voturi. Tov. Egorov, considerînd că trebuie evitate orice *surse de fricțiuni*, se pronunță pentru majoritate simplă atunci cînd nu există un veto motivat. Tov. Popov nu este de acord nici cu comisia, nici cu tov. Egorov și cere : ori majoritate simplă (fără drept de veto), ori unanimitate. Tov. Martov nu este de acord nici cu comisia, nici cu Glebov, nici cu Egorov sau cu Popov, declarîndu-se împotriva unanimității, împotriva majorității de $\frac{4}{5}$ (pentru $\frac{2}{3}$), *împotriva „cooptării reciproce“*, adică *împotriva dreptului redacției Organului Central de a contesta cooptarea în Comitetul Central, și viceversa* („dreptul de control reciproc asupra cooptării“).

După cum vede cititorul, se formează un mozaic de păreri pestrițe, și divergențele se fracționează în așa măsură, încît se ajunge la situația că aproape fiecare delegat susține un alt punct de vedere !

Tov. Martov spune : „Recunosc că este o imposibilitate psihologică să lucrezi cu persoane dezagreabile. Dar pentru noi este important, de asemenea, ca organizația noastră să fie viabilă și capabilă să lucreze... Nu este necesar ca Comitetul Central și redacția Organului Central să aibă un drept de control reciproc asupra cooptării. Eu sînt împotriva acestui control nu pentru că aş socoti că Comitetul Central și redacția Organului Central nu sînt competente unul în domeniul celuilalt. Nicidecum ! Redacția Organului Central, de pildă, ar putea da Comitetului Central un sfat bun în problema dacă domnul Nadejdin, de pildă, trebuie sau nu să fie primit în Comitetul Central. Mă declar împotriva acestui control pentru că nu vreau să creez o procedură birocratică, sîciitoare pentru ambele părți“.

Eu îi obiectez : „Aici sînt două probleme. Prima este problema unei majorități calificate, și declar că sînt împotriva propunerii de a o reduce de la $\frac{4}{5}$ la $\frac{2}{3}$. Nu are rost să se prevadă în statut un protest motivat, și eu sînt împotriva acestei propuneri. Mult mai importantă este a doua problemă, aceea a dreptului de control reciproc al Comitetului Central și al Organului Central asupra cooptării. Acordul reciproc între cele două centre este condiția necesară a armoniei. Aici e vorba de o ruptură între aceste două centre. Cine nu vrea o sciziune trebuie să aibă grijă să domnească armonia. Din viața partidului se știe că au existat oameni care provocau sciziuni. Aceasta este o problemă principială, o problemă importantă, de care poate să depindă în întregime viitoarea soartă a partidului“ (276-277) *. Acesta este textul complet al conspectului intervenției mele, înregistrat la congres, intervenție căreia tov. Martov îi acordă o importanță deosebit de mare. Din păcate, acordîndu-i o importanță atît de mare, el nu și-a dat totodată osteneala de a o pune în legătură cu toate celelalte dezbateri și cu întreaga situație politică ce se crease la congres pe vremea cînd această cuvîntare a fost rostită.

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 286. — Nota red.

Înainte de toate se pune întrebarea : de ce în proiectul meu inițial (vezi pag. 394, § II) * m-am limitat la $\frac{2}{3}$ și n-am cerut un control reciproc asupra cooptării în instituțiile centrale ? Tov. Troțki, care a luat cuvîntul după mine (pag. 277), a pus imediat această întrebare.

Răspunsul la această întrebare poate fi găsit în cuvîntările rostite de mine la congresul Ligii și în scrisoarea tov. Pavlovici cu privire la Congresul al II-lea. § I din statut „a spart vasul“, și trebuia să-l legăm cu „un nod dublu“, am spus eu la congresul Ligii. Aceasta însemna, în primul rînd, că într-o problemă pur teoretică Martov s-a dovedit a fi oportunist și că greșeala lui a fost *apărată* de Liber și de Akimov. Aceasta însemna, în al doilea rînd, că coaliția martoviștilor (adică a unei infime minorități a iskriștilor) cu antiiskriștii le dădea *la congres majoritatea* în problema componenței centrelor. Or, aici eu vorbeam tocmai despre *componența* centrelor, subliniind necesitatea armoniei și *punînd în gardă împotriva* „oamenilor care provocau sciziuni“. Acest avertisment a căpătat într-adevăr o mare însemnătate principială, căci organizația „Iskrei“ (incontestabil mai competentă în problema componenței centrelor, deoarece cunoștea mai îndeaproape toată activitatea practică și pe toți candidații) își dăduse deja votul consultativ în această problemă și adoptase rezoluția pe care o cunoaștem relativ la candidaturile care-i inspirau temeri. Atît moralmente cît și în fond (adică sub aspectul competenței forului care ia hotărîrea), organizația „Iskrei“ trebuia să aibă un rol hotărîtor în această problemă gîngășă. *Formal* însă, tov. Martov avea, bineînțeles, tot dreptul să apeleze la alde Liber și Akimov *împotriva* majorității organizației „Iskrei“. Iar tov. Akimov, în strălucita sa cuvîntare pe marginea § I, a spus remarcabil de clar și de inteligent că, ori de cîte ori vede printre iskriști o divergență asupra mijloacelor menite să asigure atingerea scopului lor iskrist comun, el *votază* în mod conștient, deliberat, *pentru mijlocul cel mai slab*, deoarece scopurile sale, ale lui Akimov, sînt diametral opuse scopurilor urmărite de iskriști. Era deci în afară de *orice îndoială* că, independent chiar de voința și de conștiința tov. Martov, *tocmai cea mai proastă componență a centrelor* va obține

* Vezi op. cit., pag. 252.

sprijinul Liberilor și al Akimovilor. Ei *pot vota*, ei trebuie să voteze (dacă judecăm nu după vorbele lor, ci după *faptele* lor, după felul cum au votat în problema § 1) tocmai acea listă care poate promite prezența „persoanelor ce provocau sciziuni“, să voteze tocmai cu *scopul* de „a provoca sciziune“. Este oare de mirare că într-o asemenea situație eu am vorbit despre o importantă chestiune principială (armonia dintre cele două centre) de care poate să depindă toată soarta viitoare a partidului ?

Nici un social-democrat care cunoaște cât de cât ideile, planurile iskriste și istoria mișcării, care împărtășește cât de cât sincer aceste idei nu se putea îndoi nici o clipă că soluția impusă de alde Liber și Akimov în litigiul ivit în cadrul organizației „Iskrei“ în problema componenței centrelor era din punct de vedere formal inatacabilă, dar asigură *cele mai rele* rezultate posibile. Împotriva acestor rezultate, cele mai rele cu putință, eram datori să *luptăm*.

Se pune întrebarea : cum să luptăm ? Noi am luptat, firește, fără isterie și fără mici scandaluri, cu mijloace *perfect leale și perfect statutare* : simțind că sîntem în minoritate (ca și la votarea § 1), *am pus în fața congresului problema ocrotirii drepturilor minorității*. Condiții mai riguroase în ceea ce privește majoritatea calificată necesară la primirea de membri ($\frac{4}{5}$ în loc de $\frac{2}{3}$), unanimitatea de voturi la cooptare și controlul reciproc asupra cooptării în instituțiile centrale, — asupra tuturor acestor lucruri am început să insistăm *atunci cînd ne-am văzut puși în minoritate în problema componenței centrelor*. Acest fapt este mereu ignorat de cei care înclină să judece superficial congresul, după vreo două-trei convorbiri amicale, fără o serioasă studiere a tuturor proceselor-verbale și a tuturor „mărturiilor“ părților interesate. Și oricine își va da osteneala să studieze conștiincios aceste procese-verbale și aceste mărturii va ajunge în mod inevitabil la concluzia mea : *rădăcina controverselor în acel moment al congresului o constituia exclusiv problema componenței centrelor*, iar noi căutam să obținem condiții de control mai riguroase tocmai pentru că, fiind în minoritate, voiam „să legăm cu un nod dublu vasul“ pe care Martov îl spărsese spre marea bucurie a Liberilor și a Akimovilor și cu concursul lor entuziast.

„Dacă nu ar fi așa – spune tov. Pavlovici vorbind despre acest moment al congresului –, ar trebui să presupunem că, formulînd punctul referitor la unanimitatea în materie de cooptări, noi purtăm grija adversarilor noștri, deoarece părții care precumpănește într-o instituție sau alta unanimitatea nu numai că nu-i este necesară, dar îi este chiar dezavantajoasă“ („Scrisoare despre Congresul al II-lea“, pag. 14). În momentul de față însă, unii uită mult prea des cronologia evenimentelor, uită că *în decursul unei întregi perioade a congresului* minoritatea de astăzi a fost majoritate (datorită concursului Liberilor și al Akimovilor) și că tocmai în acea perioadă s-a produs controversa în jurul cooptării în instituțiile centrale, controversă al cărei substrat îl constituia divergența ivită în organizația „Iskrei“ în problema componenței centrelor. Acela care-și va lămurii semnificația acestei împrejurări va înțelege de ce au fost atît de pasionate dezbaterile noastre și nu se va mira de contradicția *aparentă* că niște divergențe neînsemnate, de amănunt au pus pe tapet probleme într-adevăr importante, principiale.

Tov. Deutsch, care a luat cuvîntul în aceeași ședință (pag. 277), avea în bună parte dreptate atunci cînd spunea : „Este neîndoielnic că această propunere are în vedere momentul actual“. Într-adevăr, numai dacă înțelegi *momentul respectiv* în toată complexitatea lui, poți pricepe adevărata semnificație a litigiului. Și este cît se poate de important să nu se uite că, atunci cînd *noi* am fost în minoritate, am apărut drepturile minorității cu *metode* pe care orice social-democrat din Europa le va considera legitime și admisibile, și anume am cerut congresului să instituie un control mai riguros asupra componenței centrelor. Tot astfel avea în bună parte dreptate și tov. Egorov atunci cînd spunea, tot la congres, dar într-o altă ședință : „Mă miră foarte mult că aud din nou în dezbateri invocîndu-se principiile“... (Aceste cuvinte au fost rostite cu prilejul alegerii Comitetului Central, în ședința a 31-a a congresului, adică, dacă nu mă înșel, joi dimineața, iar ședința a 26-a, despre care e vorba acum, a avut loc luni seara)... „E limpede, cred, pentru toată lumea că, în ultimele zile, în centrul dezbaterilor nu a stat o formulare principială sau alta a problemei, ci exclusiv preocuparea de a asigura sau de a împiedica intrarea cutărei sau cutărei persoane în instituțiile cen-

trale. Să recunoaştem că la acest congres principiile au fost de mult date uitării şi să spunem lucrurilor pe nume. (I l a r i t a t e g e n e r a l ă. M u r a v i e v : „Rog să se consemneze în procesul-verbal că tov. Martov a zîmbit“.) (Pag. 337). Nu-i de mirare că tov. Martov şi noi toţi rîdem de plîngerile tov. Egorov, care erau într-adevăr ridicole. Da, „în ultimele zile“ discuţiile *s-au învîrtit* în foarte mare măsură în jurul problemei componenţei centrelor. Asta-i adevărat. La congres, acest lucru era într-adevăr cît se poate de *clar pentru toţi* (şi numai *acum* minoritatea caută să pună în umbră această împrejurare evidentă). În sfîrşit, este adevărat, de asemenea, că trebuie să spunem lucrurilor pe nume. Dar, pentru Dumnezeu, ce are a face *aici* „uitarea principiilor“ ?? Pentru asta doar ne-am adunat noi la congres (vezi pag. 10, ordinea de zi a congresului) ca să discutăm *în primele zile* programul, tactica, statutul şi să rezolvăm problemele legate de ele, iar *în ultimele zile* (punctele 18-19 de pe ordinea de zi) să discutăm componenţa centrelor şi să rezolvăm *aceste* probleme. Faptul că *ultimele zile* ale congreselor sînt consacrate de obicei luptei pentru bagheta de dirijor este ceva cît se poate de firesc şi întru totul, dar întru totul legitim. (Atunci însă cînd încăierarea pentru bagheta de dirijor se produce *după congres*, ea nu mai e decît o ciorovăială.) Cînd cineva este înfrînt *la congres* în problema componenţei centrelor (cum a fost înfrînt tov. Egorov), el se face *pur şi simplu de rîs* cînd *după aceea* vorbeşte de „uitarea principiilor“. Este deci cît se poate de explicabil că toţi delegaţii au rîs de tov. Egorov. Este explicabil, de asemenea, de ce a cerut tov. Muraviev să se consemneze în procesul-verbal că tov. Martov a participat la aceste rîsete : *rîzînd de tov. Egorov, tov. Martov rîdea de el însuşi...*

În completarea ironiei tov. Muraviev n-ar fi poate de prisos să relatăm următorul fapt. Precum se ştie, *după congres*, tov. Martov a căutat să asigure pe toată lumea că ceea ce a avut în divergenţele noastre un rol cardinal a fost tocmai problema cooptării în instituţiile centrale, că „majoritatea vechii redacţii“ era categoric împotriva controlului reciproc asupra cooptării în instituţiile centrale. *Înainte de congres*, acceptînd proiectul meu care prevedea alegerea a două grupuri de trei, precum şi cooptarea reciprocă cu o majoritate de $\frac{2}{3}$, tov. Martov *îmi scria în legătură cu aceasta* : „Acceptînd această formă de

cooptare reciprocă, trebuie să subliniez că după congres completarea fiecărui centru se va face pe baze întrucîtva diferite (*eu aș propune așa* : fiecare centru cooptează membri noi, comunicînd celui alt hotărîrea sa ; *acesta din urmă are dreptul de a face contestație, și atunci litigiul este soluționat de Consiliu*. Pentru a se evita tărăgănelile, această procedură va fi aplicată *unor candidați desemnați dinainte, cel puțin pentru Comitetul Central*, astfel încît din rîndurile acestora completarea se va putea face mai rapid). Pentru a se sublinia că ulterior cooptarea se va face potrivit normelor care vor fi prevăzute de statutul partidului, este necesar ca la § 22* să se adauge : „... care și confirmă hotărîrile luate” (subliniat de mine).

Comentariile sînt de prisos.

După ce am explicat semnificația momentului în care au avut loc controversele asupra cooptării în instituțiile centrale, trebuie să ne oprim puțin asupra *votărilor* referitoare la această problemă ; asupra *dezbatărilor* nu este cazul să ne oprim, pentru că, după ce tov. Martov și cu mine am rostit cuvîntările reproduse mai sus, au urmat numai cîteva scurte replici, la care au luat parte un număr infim de delegați (vezi pag. 277-280 din procesele-verbale). În legătură cu votările, tov. Martov a afirmat la congresul Ligii că, în expunerea mea, am comis „o denaturare grosolană” (pag. 60 din procesele-verbale ale congresului Ligii) atunci cînd am descris „lupta desfășurată pe marginea statutului”... (fără să vrea, tov. Martov a spus un mare adevăr : după dezbaterile asupra § 1, discuții aprinse au fost purtate numai *pe marginea statutului*)... „ca o luptă a «Iskrei» împotriva martoviștilor, care se coalizaseră cu Bundul”.

Să examinăm mai îndeaproape această interesantă problemă „a denaturării grosolane”. Tov. Martov pune laolaltă votările

* Este vorba de proiectul meu inițial de ordine de zi a congresului și de comentariul la acest proiect, care fusese adus la cunoștința tuturor delegaților. § 22 al acestui proiect prevedea în mod expres alegerea a două grupuri de trei pentru Organul Central și pentru Comitetul Central, „cooptări reciproce” făcute de acești șase cu o majoritate de $\frac{2}{3}$, confirmarea acestor cooptări de către congres și cooptări ulterioare, făcute în mod de sine stătător, în redacția Organului Central și în Comitetul Central.

privitoare la componența Consiliului și cele privitoare la cooptare, și reproduce rezultatele obținute în *opt* votări : 1) alegerea în Consiliu a câte doi reprezentanți din partea Organului Central și a Comitetului Central : pentru 27 (M), contra 16 (L), abțineri 7*. (Notăm în paranteză că în procesele-verbale, pag. 270, se arată că au fost 8 abțineri, dar acesta e un lucru de mică importanță.) – 2) alegerea de către congres a celui de-al cincilea membru al Consiliului : pentru 23 (L), contra 18 (M), abțineri 7. – 3) dreptul Consiliului de a-și completa singur locurile rămase vacante : contra 23 (M), pentru 16 (L), abțineri 12. – 4) unanimitate la cooptarea în Comitetul Central : pentru 25 (L), contra 19 (M), abțineri 7. – 5) cerința potrivit căreia pentru respingerea unui membru e necesar să existe cel puțin *un* protest motivat : pentru 21 (L), contra 19 (M), abțineri 11. – 6) unanimitate la cooptarea în Organul Central : pentru 23 (L), contra 21 (M), abțineri 7. – 7) admisibilitatea punerii la vot a dreptului Consiliului de a anula hotărârile prin care Organul Central și Comitetul Central resping un nou membru : pentru 25 (M), contra 19 (L), abțineri 7. – 8) votarea propunerii însăși : pentru 24 (M), contra 23 (L), abțineri 4. „*Este evident* – conchide tov. Martov (pag. 61 din procesele-verbale ale congresului Ligii) – *că în cazul de față un delegat al Bundului a votat pentru propunere, iar ceilalți s-au abținut*“. (Subliniat de mine.)

Se pune întrebarea : de ce socoate tov. Martov că este *evident* că un bundist a votat *pentru el*, adică *pentru Martov*, atunci când votul n-a fost nominal ?

Pentru că el ia în considerație *numărul votanților*, și atunci când acest număr denotă *participarea* la vot a Bundului, el, tov. Martov, este sigur că *această participare* a fost în favoarea lui.

Unde este deci aici „denaturarea grosolană“ comisă de mine ?

În total au fost 51 de voturi, iar fără voturile bundiste – 46, fără voturile rabocedelților – 43. La *șapte* votări din cele opt citate de tov. Martov au participat respectiv 43, 41, 39, 44, 40, 44 și 44 de delegați, la *una* dintre ele au participat 47 de dele-

* Literele M și L, luate în paranteză, arată de care parte eram eu (L) și de care parte Martov (M).

gați (sau, mai exact, voturi), și însuși tov. Martov recunoaște că în acest caz l-a susținut unul dintre bundiști. Reiese, așadar, că tabloul schițat de Martov (și, precum vom vedea îndată, schițat incomplet) *nu face decît să confirme și să întărească felul* în care am descris eu lupta ! Reiese, de asemenea, că în foarte multe cazuri numărul abținerilor a fost *foarte mare*, ceea ce denotă din partea întregului congres un interes *relativ* redus pentru anumite *amănunte*, precum și inexistența unei grupări precis conturate a iskriștilor în aceste chestiuni. Cuvintele lui Martov că „prin abținerile lor“ bundiștii „îl sprijină evident pe Lenin“ (pag. 62 din procesele-verbale ale congresului Ligii) *se întorc chiar împotriva lui Martov*, fiindcă aceasta înseamnă că *numai* în absența bundiștilor sau atunci cînd ei se abțineau puteam eu să contez uneori pe victorie. Dar ori de cîte ori bundiștii *consideră că le convine* să intervină în luptă, ei îl sprijină pe tov. Martov ; și aceasta s-a întîmplat *nu numai* în cazul, citat mai sus, al votării la care au participat 47 de delegați. Cine își va da osteneala să consulte procesele-verbale ale congresului va constata *o foarte stranie omisiune* în tabloul schițat de tov. Martov. Tov. Martov *a omis pur și simplu nu mai puțin de trei cazuri* în care Bundul *a participat la vot*, și *în toate aceste cazuri* tov. Martov a ieșit, *bineînțeles*, învingător. Iată aceste cazuri : 1) Se acceptă amendamentul tov. Fomin, care reduce majoritatea calificată de la $\frac{4}{5}$ la $\frac{2}{3}$. Pentru 27 de voturi, contra 21 (pag. 278) ; au participat deci 48 de voturi. 2) Se acceptă propunerea tov. Martov cu privire la înlăturarea cooptării reciproce. Pentru 26, contra 24 (pag. 279) ; au participat deci 50 de voturi. În sfîrșit, 3) este respinsă propunerea mea în sensul că cooptarea în Organul Central și în Comitetul Central este admisibilă numai cu asentimentul tuturor membrilor Consiliului (pag. 280). Contra 27, pentru 22 (a fost chiar o votare nominală, care, din păcate, n-a fost consemnată în procesele-verbale) ; au participat deci 49 de voturi.

Concluzia : în problemele referitoare la cooptarea în instituțiile centrale, bundiștii au participat *numai la patru votări* (trei citate acum de mine, cu respectiv 48, 50 și 49 de participanți, și *una* citată de tov. Martov, cu 47 de participanți). *La toate aceste votări* a ieșit învingător tov. Martov. *Expunerea mea se dovedește a fi justă în toate punctele ei*, și anume în

sublinierea coaliției cu Bundul, în constatarea caracterului relativ secundar al problemelor (numeroase cazuri cu multe abțineri), în constatarea că n-a existat o grupare precis conturată a iskriștilor (nici o votare nominală ; puțini participanți la dezbateri).

Tentativa tov. Martov de a găsi în expunerea mea o contradicție se dovedește a fi o tentativă neizbutită, deoarece tov. Martov a scos din context cuvinte izolate, fără a-și da osteneala să reconstituie tabloul în ansamblu.

Ultimul paragraf al statutului, consacrat problemei organizației din străinătate, a prilejuit iarăși discuții și votări foarte caracteristice din punctul de vedere al grupării delegaților la congres. Era vorba de recunoașterea Ligii drept organizație din străinătate a partidului. Bineînțeles, tov. Akimov a protestat imediat, amintind de Uniunea din străinătate, care a fost confirmată de primul congres, și relevând însemnătatea principială a acestei probleme. „Înainte de toate țin să precizez – a declarat el – că nu dau prea multă importanță practică rezolvării de un fel sau altul a acestei probleme. Lupta ideologică care s-a desfășurat pînă acum în partidul nostru este, fără îndoială, departe de a fi încheiată ; dar ea va continua pe alte planuri și în cadrul unei alte grupări a forțelor... În § 13 din statut s-a reflectat încă o dată, și foarte puternic, tendința de a transforma congresul nostru, care este al întregului partid, în congres al unei fracțiuni. În loc de a face pe toți social-democrații din Rusia să se supună hotărîrilor congresului partidului în numele unității partidului și să unifice toate organizațiile de partid, se propune congresului să desființeze organizația minorității, să constrîngă minoritatea să dispară” (281). După cum vede cititorul, „continuitatea”, care i-a devenit atît de scumpă tov. Martov după ce a fost înfrînt în problema componenței centrelor, îi era la fel de scumpă și tov. Akimov. La congres însă oamenii care folosesc măsuri diferite după cum e vorba de ei înșiși sau de alții s-au ridicat cu vehemență împotriva tov. Akimov. Cu toate că programul fusese adoptat, „Iskra” recunoscută și statutul votat aproape în întregime, este pus pe tapet tocmai „principiul” care des-

părtea „în principiu“ Liga de Uniune. „Dacă tov. Akimov vrea să pună pe plan principial această problemă – exclamă tov. Martov –, nu avem nimic împotriva, mai ales că el a vorbit de eventuale combinații în lupta dintre cele două curente. *Sanționarea victoriei unuia dintre curente* nu trebuie făcută (vă rog să rețineți că asta se spune în ședința a 27-a a congresului!) în sensul de a ne închina o dată în plus în fața «Iskrei», ci în acela de a ne lua definitiv rămas bun de la toate combinațiile posibile despre care a adus vorba tov. Akimov“ (pag. 282. Subliniat de mine).

Ce privește! După încheierea tuturor dezbaterilor care au avut loc la congres în legătură cu programul, tov. Martov continuă să-și ia definitiv rămas bun de la toate combinațiile eventuale... cât timp nu a fost învins încă în problema componentei centrelor! La congres, tov. Martov „își ia definitiv rămas bun“ de la „combinația“ *eventuală* pe care o realizează cu succes a doua zi după congres. Dar încă de pe atunci tov. Akimov s-a dovedit a fi mult mai perspicace decât tov. Martov; tov. Akimov s-a referit la cei cinci ani de activitate a „vechii organizații de partid care prin voința primului congres poartă numele de comitet“, și a încheiat cu o prea veninoasă înțepătură *providențială*: „Cît despre părerea tov. Martov că zadarnic îmi pun speranța în apariția unui alt curent în partidul nostru, trebuie să spun că *el însuși îmi dă motive de speranță* în acest sens“ (pag. 283. Subliniat de mine).

Da, trebuie să recunoaștem că tov. Martov a justificat în mod strălucit speranțele tov. Akimov!

Tov. Martov l-a urmat pe tov. Akimov, convingându-se de dreptatea lui după ce a fost ruptă „continuitatea“ unui vechi for de partid care timp de trei ani a fost considerat ca fiind activ. Ieftină victorie a repurtat tov. Akimov.

La congres însă s-au situat de partea tov. Akimov – și s-au situat în mod consecvent – numai tovarășii Martinov și Bruker, precum și bundiștii (8 voturi). Tov. Egorov, ca un adevărat conducător al „centrului“, adoptă o poziție de mijloc: el, vedeți dv., este de acord cu iskriștii, „simpatiile“ lui sînt de partea lor (pag. 282), iar în *dovedirea* acestor simpatii el *propune* (pag. 283) congresului să ocolească cu desăvîrșire problema principială ridicată, să nu pomenească nimic nici despre Ligă, nici despre Uniune. Propunerea lui este respinsă cu

27 de voturi contra 15. Se vede că, pe lângă antiiskriști (8), aproape tot „centrul” (10) a votat cu tov. Egorov (în total au fost 42 de votanți, ceea ce denotă că mulți delegați s-au abținut sau au absentat de la vot, cum se întâmpla adesea la votările lipsite de interes și *neîndoielnice* din punctul de vedere al rezultatului). *De îndată ce se pune chestiunea de a aplica în fapt principiile iskriste*, iese la iveală că „simpatia” „centrului” este pur *verbală*, iar propunerile noastre nu întrunesc decât treizeci sau treizeci și ceva de voturi. Dezbaterile și votările în legătură cu propunerea lui Rusov (ca Liga să fie recunoscută drept *unica* organizație din străinătate) demonstrează în chip și mai evident acest lucru. Antiiskriștii și „mlaștina” adoptă de-a dreptul un punct de vedere *principlal*, și acest punct de vedere este susținut de tovarășii Liber și Egorov, care declară că propunerea tov. Rusov nu poate fi pusă la vot, deoarece este contrară statutului : „Ea distruge toate celelalte organizații din străinătate” (Egorov). Și oratorul, care nu vrea să fie părtaș la „distrugerea acestor organizații”, nu numai că refuză să participe la vot, dar părăsește chiar sala. Să fim însă drepți cu liderul „centrului” : el a dat dovadă de mult mai multă consecvență (în principiile sale greșite) și de mult mai mult curaj politic decât tov. Martov & Co., deoarece lua apărarea organizației „supuse distrugerii” *nu numai atunci când era vorba de propriul său cerc*, care a fost înfrânt în luptă deschisă.

Cu 27 de voturi contra 15 se admite ca propunerea tov. Rusov să fie pusă la vot ; apoi ea este adoptată cu 25 de voturi contra 17. Dacă adăugăm la acești 17 pe tov. Egorov, care lipsește, obținem *numărul total (18) al antiiskriștilor și al „centrului”*.

Paragraful 13 din statut, referitor la organizația din străinătate, este adoptat în întregime numai cu 31 de voturi contra 12 și 6 abțineri. Această cifră, 31, care ne arată numărul aproximativ al iskriștilor prezenți la congres, adică al acelor care apără în mod consecvent și aplică *în fapt* concepțiile „Iskrei”, o întâlnim pentru a șasea oară în analiza votărilor care au avut loc la congres (locul pe care urma să-l ocupe pe ordinea de zi problema „Bundului”, incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Lujnii rabocii” și două votări în legătură cu programul agrar). Iar tov. Martov vrea cu tot

dinadinsul să ne încredințeze că nu există nici un motiv pentru a considera ca grup aparte un grup atît de „restrîns” ca cel al iskriștilor !

Trebuie să relevăm, de asemenea, că problema adoptării § 13 din statut a provocat discuții extrem de caracteristice în legătură cu declarația tovarășilor Akimov și Martînov că „refuză să participe la vot” (pag. 288). Biroul congresului a examinat această declarație și a spus – pe bună dreptate – că nici chiar desființarea formală a Uniunii n-ar da delegaților ei dreptul de a refuza să participe la lucrările congresului. A refuza să participe la vot este ceva cu totul anormal și inadmisibil, – iată punctul de vedere pe care, împreună cu biroul, l-a adoptat întregul congres, inclusiv iskriștii din minoritate, care în ședința a 28-a *au condamnat cu asprime ceea ce au făcut ei înșiși în ședința a 31-a !* Cînd tov. Martînov a început să-și apere punctul de vedere (pag. 291), împotriva lui s-au ridicat și Pavlovici, și Troțki, și Karski, și Martov. Tov. Martov știa foarte bine care sînt obligațiile unei minorități nemulțumite (cît timp el însuși nu rămăsese în minoritate !) și perora pe un ton moralizator : „Ori sînteți participanți la congres – a exclamat el, adresîndu-se tovarășilor Akimov și Martînov –, și atunci *trebuie* să participați la *toate* lucrările lui” (subliniat de mine ; pe atunci tov. Martov nu era încă de părere că a cere minorității să se supună majorității înseamnă a da dovadă de formalism și de birocratism !) ; „ori nu sînteți participanți la congres, și atunci nu puteți rămîne în ședință... Prin declarația lor, delegații Uniunii mă obligă să pun două întrebări : Sînt ei membri ai partidului ? Sînt ei participanți la congres ?” (pag. 292).

Tov. Martov îl învață pe tov. Akimov care sînt îndatoririle unui membru de partid ! Dar nu degeaba spusese tov. Akimov că-și pune anumite speranțe în tov. Martov... Acestor speranțe le-a fost dat să se realizeze însă abia *după* ce tov. Martov a fost înfrînt în alegeri. Atîta timp cît nu era vorba de el însuși, ci de alții, tov. Martov rămînea surd chiar și la îngrozitoarea expresie „lege excepțională”, *care a fost pusă în circulație pentru prima oară* (dacă nu mă înșel) *de tov. Martînov.* „Lămuririle care ni s-au dat – răspunde tov. Martînov celor care căutau să-l convingă să-și retragă declarația – n-au arătat dacă e vorba de o hotărîre de principiu sau de

o măsură excepțională împotriva Uniunii. În acest caz, considerăm că Uniunii i-a fost adusă o ofensă. Tov. Egorov, ca și mine, a rămas cu impresia că aceasta este o *lege excepțională* (subliniat de mine) împotriva Uniunii, și de aceea chiar a părăsit sala de ședință" (295). Atît tov. Martov cît și tov. Troțki, iar împreună cu ei și Plehanov se ridică cu energie împotriva ideii *într-adevăr absurde* de a vedea o *ofensă* într-un vot al congresului. Iar tov. Troțki, vorbind în apărarea rezoluției care, la propunerea lui, a fost adoptată de congres (în sensul că tovarășii Akimov și Martînov se pot considera pe deplin satisfăcuți), declară că „rezoluția are un caracter principial, și nu unul filistin, și *nu ne interesează dacă cineva găsește că ea constituie o ofensă la adresa lui*” (pag. 296). Foarte curînd însă s-a văzut că spiritul de cerc și mentalitatea filistină sînt încă prea puternice în partidul nostru, iar cuvintele pline de mîndrie, subliniate de mine, s-au dovedit a nu fi decît o frază pompoasă.

Tovarășii Akimov și Martînov au refuzat să-și retragă declarația și au părăsit congresul, în mijlocul exclamațiilor generale ale delegaților : „Rău faceți că plecați !”.

m) ALEGERILE. SFIRȘITUL CONGRESULUI

După ce a fost votat statutul, congresul a adoptat o rezoluție privitoare la organizațiile regionale, o serie de rezoluții cu privire la diferite organizații ale partidului și, după extrem de instructivele dezbateri cu privire la grupul „Iujnii rabocii” analizate de noi mai sus, a trecut la problema alegerilor pentru instituțiile centrale ale partidului.

Știm că organizația „Iskrei”, de la care întregul congres aștepta o recomandare competentă, s-a scindat din cauza divergențelor ivite în această problemă, deoarece *minoritatea* organizației a vrut să-și încerce la congres, într-o luptă deschisă și liberă, șansele de a cuceri de partea ei *majoritatea*. Știm de asemenea că, cu mult înainte de congres și la congres, toți delegații cunoșteau planul de a *înnoi* redacția prin alegerea a două grupuri de trei în redacția Organului Central și în Comitetul Central. Să examinăm mai îndeaproape acest plan, pentru a putea elucida dezbaterile care au avut loc la congres.

Iată textul exact al comentariului meu la proiectul de Tagesordnung a congresului, în care era expus acest plan * : „Congresul alege trei persoane în redacția Organului Central și trei persoane în Comitetul Central. Aceste șase persoane împreună, cu o majoritate de $\frac{2}{3}$, completează, dacă este nevoie, redacția Organului Central și Comitetul Central prin cooptare și prezintă congresului raportul respectiv. După aprobarea acestui raport de către congres, cooptarea ulterioară se va face separat de către redacția Organului Central și de către Comitetul Central“.

Din cuprinsul acestui text, planul se desprinde cât se poate de clar și fără echivoc : el prevede o *înnoire* a redacției cu *participarea* celor mai influenți conducători ai muncii practice. Oricine își va da osteneala să citească cât de cât atent textul reprodus mai sus va sesiza îndată ambele trăsături aici arătate ale acestui plan. Dar în ziua de azi ești nevoit să explici pînă și lucrurile cele mai elementare. Acest plan prevede în mod expres o *înnoire* a redacției, și nu neapărat o sporire sau neapărat o reducere a numărului membrilor ei, deoarece problema unei eventuale sporiri sau reduceri a rămas *deschisă* : cooptarea este prevăzută numai în cazul *cînd ar fi necesară*. Printre ipotezele enunțate de diferite persoane în legătură cu această înnoire au fost și planuri care preconizau o eventuală reducere a numărului membrilor redacției sau o eventuală sporire a acestui număr la șapte (personal, am socotit întotdeauna că un grup de șapte ar fi incomparabil mai potrivit decît un grup de șase) și chiar la unsprezece (consideram că acest lucru ar fi posibil în cazul unei uniri prin bună înțelegere cu toate organizațiile social-democrate în general, cu Bundul și cu social-democrația poloneză în special). Dar ceea ce-i mai important și ceea ce pierd de obicei din vedere tovarășii care vorbesc despre „grupul de trei“ este *cerința ca membrii Comitetului Central să participe la orice cooptări ulterioare în redacția Organului Central*. Nici unul dintre membrii organizației și dintre delegații la congres din rîndurile „minorității“ care cunoșteau acest plan și care l-au aprobat (fie în mod expres, declarîndu-se de acord cu el, fie în mod tacit)

* Vezi a mea „Scrisoare către redacția «Iskret»“, pag. 5, și procesele verbale ale congresului Ligii, pag. 53.

nu și-a dat osteneala să explice semnificația acestei cerințe. În primul rînd, de ce s-a considerat că punctul de plecare pentru înnoirea redacției trebuie să fie tocmai un grup de trei și numai unul de trei? Este evident că ar fi fost *complet lipsit de sens* să se procedeze astfel dacă s-ar fi avut în vedere *exclusiv* sau, cel puțin, în primul rînd o *lărgire* a colectivului, dacă acest colectiv ar fi fost considerat ca fiind într-adevăr „armonios“. Ar fi fost straniu ca pentru lărgirea unui colectiv „armonios“ să se ia ca punct de plecare nu întregul colectiv, ci numai o parte a lui. Este evident că nu toți membrii colectivului erau considerați ca fiind pe deplin indicați să discute și să rezolve problema înnoirii componenței lui, problema transformării vechiului cerc redacțional într-o *instituție de partid*. Este evident că chiar și aceia care personal doreau o înnoire sub formă de lărgire considerau că vechiul colegiu nu este armonios și nu corespunde idealului de instituție de partid, căci altminteri nu avea rost ca în vederea lărgirii grupului de șase să-l reduci mai întâi la un grup de trei. Repet : acest lucru este de la sine înțeles, și a putut fi uitat numai din cauză că temporar această problemă a fost complicată cu „chestiuni personale“.

În al doilea rînd, din textul citat mai sus reiese că pentru o lărgire a grupului de trei nu era suficient nici chiar ca toți cei trei membri ai redacției Organului Central să fie de acord. Și acest lucru se pierde întotdeauna din vedere. Pentru cooptare este nevoie de $\frac{2}{3}$ din șase, adică de patru voturi ; era de ajuns, așadar, ca cei trei membri aleși ai Comitetului Central să spună „veto“ pentru ca să fie imposibilă lărgirea grupului de trei. Și invers, chiar dacă doi din cei trei membri ai redacției Organului Central ar fi fost împotriva unei cooptări ulterioare, cooptarea putea fi făcută totuși dacă toți cei trei membri ai Comitetului Central se pronunțau pentru ea. Este evident deci că, la transformarea vechiului cerc într-o instituție de partid, se urmărea ca votul *decisiv* să fie rezervat conducătorilor muncii practice aleși de congres. Care erau, aproximativ, tovarășii la care ne gîndeam făcînd asemenea planuri se vede din faptul că, înainte de congres, redacția a ales în unanimitate ca al șaptelea membru al ei pe tov. Pavlovici, pentru cazul cînd la congres ar fi trebuit să se ia poziție

în numele întregului colectiv ; în afară de tov. Pavlovici, pentru locul acesta exista și candidatura unui vechi membru al organizației „Iskrei“ și membru al Comitetului de organizare care pe urmă a fost ales membru în Comitetul Central ¹¹¹.

Rezultă, așadar, că planul pentru alegerea a două grupuri de trei urmărea în chip vădit : 1) să asigure înnoirea redacției, 2) să înlătore din redacție anumite trăsături proprii vechiului spirit de cerc, care nu are ce căuta într-o instituție de partid (dacă n-ar fi fost nimic de înlăturat, ce rost ar mai fi avut să se propună crearea unui grup inițial de trei ?), și, în sfârșit, 3) să înlătore trăsăturile „teocratice“ ale colegiului de publiciști (prin asigurarea participării unor practicieni de frunte la luarea de hotărâri în problema lărgirii grupului de trei). Acest plan, pe care îl cunoșteau toți redactorii, se baza, evident, pe *experiența a trei ani* de muncă și corespundea în totul principiilor de organizare revoluționară consecvent promovate de noi : în perioada de *destrămare* când a apărut „Iskra“, unele grupuri se formau adesea în mod întâmplător și spontan, suferind inevitabil de anumite manifestări dăunătoare ale spiritului de cerc. Crearea partidului presupunea și implica înlăturarea acestor trăsături ; participarea practicienilor de frunte la această înlăturare era *necesară*, deoarece unii membri ai redacției au avut *întotdeauna* și atribuții organizatorice, iar sistemul instituțiilor de partid urma să cuprindă nu numai un colegiu de publiciști, ci și un colegiu de conducători politici. Din punctul de vedere al politicii pe care a promovat-o întotdeauna „Iskra“, era la fel de firesc să se acorde congresului dreptul de a alege grupul inițial de trei ; în pregătirea congresului, noi am dat dovadă de foarte multă *prudență*, așteptând ca problemele principiale controversate ale programului, tacticii și organizării să fie *pe deplin* clarificate ; noi *nu ne-am îndoit* că congresul va avea o orientare *iskristă* în sensul că marea lui majoritate va fi solidară cu „Iskra“ în aceste probleme fundamentale (o dovadă în această privință erau și rezoluțiile privitoare la recunoașterea „Iskrei“ ca organ conducător) ; de aceea *trebuia* să rezervăm tovarășilor care au dus pe umerii lor tot greul muncii de răspîndire a ideilor „Iskrei“ și de pregătire a transformării ei într-un partid dreptul de a decide *ei înșiși* care sînt candidații cei mai potriviți pentru noua instituție de partid. *Numai* acest caracter

firesc al planului de a se alege „două grupuri de trei“, *numai deplina lui concordanță* cu toată politica „Iskrei“ și cu tot ce știau despre „Iskra“ persoanele cât de cât apropiate de cauză *pot explica* aprobarea generală de care s-a bucurat acest plan și inexistența unui plan care să-l concureze.

De aceea la congres tov. Rusov a și propus, mai întâi de toate, să se aleagă *două grupuri de trei*. Aderenții lui Martov, care *ne înștiințase în scris că există o legătură între acest plan și falsa acuzație de oportunism, nici nu s-au gândit* însă să arate că polemica – grup de șase sau de trei – se reduce la problema temeiniciei sau netemeiniciei acestei acuzații. *Nimeni dintre ei n-a suflat o vorbă măcar despre acest lucru ! Nimeni dintre ei nu s-a încumetat să pomenească măcar* despre deosebirea principială existentă între nuanțele conturate în problema grupului de șase sau de trei. Ei au preferat un procedeu mai curent și mai ieftin – acela de a face apel la *compătimire*, de a vorbi despre o *eventuală ofensă*, de a se preface că socot *problema redacției deja rezolvată* prin confirmarea „Iskrei“ ca Organ Central. Acest ultim argument, pe care tov. Kolțov l-a folosit împotriva tov. Rusov, este *un neadevăr sfruntat*. Pe ordinea de zi a congresului au fost înscrise – desigur nu întâmplător – două puncte diferite (vezi pag. 10 din procesele-verbale) : punctul 4 – „Organul Central al partidului“ și punctul 18 – „Alegerea Comitetului Central și a redacției Organului Central“. Aceasta în primul rând. În al doilea rând, cu prilejul desemnării Organului Central, *toți* delegații au declarat în mod categoric că prin aceasta *nu* se confirmă redacția, ci numai orientarea *, și împotriva acestor declarații nu s-a formulat *nici un protest*.

* Vezi pag. 140 din procesele-verbale, cuvîntarea lui Akimov : „...mi se spune că despre alegerile pentru Organul Central vom vorbi la urmă“ ; cuvîntarea lui Muraciev împotriva lui Akimov, „care prea pune la inimă problema viitoarei redacții a Organului Central“ (pag. 141) ; cuvîntarea lui Pavlovici, care a declarat că, desemnînd Organul Central, noi am căpătat „materialul concret asupra căruia putem efectua operațiile care îl preocupă atîta pe tov. Akimov“ și că nu poate fi nici umbră de îndoială că „Iskra“ „se va supune“ „hotărîrilor partidului“ (pag. 142) ; cuvîntarea lui Trofki : „din moment ce nu confirmăm redacția, ce confirmăm noi în «Iskra» ? ... Nu denumirea, ci orientarea... nu denunțarea, ci steagul“ (pag. 142) ; cuvîntarea lui Martinov : „...Ca și mulți alți tovarăși, sînt de părere că, discutînd problema recunoașterii «Iskrei», ca ziar cu o anumită orientare, drept Organul nostru Central, nu trebuie să ne ocupăm acum de modalitatea alegerii sau confirmării redacției ei ; despre aceasta vom vorbi mai tîrziu, la punctul respectiv de pe ordinea de zi“ ... (pag. 143).

Prin urmare, afirmația că, confirmînd un anumit organ, în fond congresul a confirmat implicit și redacția – afirmație pe care partizanii minorității au repetat-o de multe ori (Kolțov, pag. 321 ; Posadovski, *ibid.* ; Popov, pag. 322, și mulți alții) – era pur și simplu o falsificare a faptelor. Era o manevră vădită, menită să disimuleze părăsirea poziției pe care se situau ei pe vremea cînd în problema componenței centrelor toți delegații mai puteau avea o atitudine într-adevăr obiectivă. Părăsirea acestei poziții nu putea fi justificată nici prin motive principiale (căci prea ar fi fost în dezavantajul minorității să ridice la congres problema „falsei acuzații de oportunism”, și de aceea nici n-a pomenit-o măcar), nici prin date concrete referitoare la capacitatea de muncă reală a grupului de șase sau a grupului de trei (căci o simplă înșirare a acestor date ar fi oferit o sumedenie de argumente împotriva minorității). Minoritatea s-a văzut nevoită să recurgă la fraze despre „acest tot încheșat”, despre „colectivul armonios”, despre „acest tot încheșat și unitar” etc. Nu-i de mirare că aceste argumente și-au primit imediat calificativul meritat : „cuvinte jalnice” (pag. 328). Însuși planul pentru alegerea unui grup de trei denotă cît se poate de clar insuficiența de „armonie”, iar impresiile culese de delegați în cursul lucrărilor comune timp de o lună și mai bine au furnizat, desigur, delegaților un vast material pentru formarea unei păreri proprii. Cînd tov. Posadovski a făcut aluzie la acest material (ceea ce era, din punctul său de vedere, o imprudență și o nechibzuință : vezi pag. 321 și 325 cu privire la sensul „convențional” în care întrebuintează el expresia „surse de fricțiuni”), tov. Muraviev a declarat deschis : „După părerea mea, pentru majoritatea congresului este în momentul de față cît se poate de clar că asemenea * surse de fricțiuni există” (321). Minoritatea a preferat să înțeleagă expresia „surse de fricțiuni” (pusă în circulație de Posadovski, și nu de Muraviev) exclusiv în sensul de ceva cu caracter personal, și nu s-a încumetat să ridice mînușa

* La care anume „surse de fricțiuni” se referea tov. Posadovski, n-am reușit să aflăm la congres. Tov. Muraviev însă a contestat în aceeași ședință (pag. 322) exactitatea redării ideii lui, iar cu prilejul aprobării proceselor-verbale a declarat categoric că „a vorbit de sursele de fricțiuni care au apărut în cursul dezbaterilor care au avut loc la congres în legătură cu diferite chestiuni, surse cu caracter principal, a căror existență în momentul de față este, din păcate, un fapt care nu mai poate fi contestat de nimeni” (pag. 353).

aruncată de tov. Muraviev, nu s-a încumetat să aducă măcar *un singur* argument *de fond* în sprijinul ideii de a se alege un grup de șase. De aici a rezultat o discuție extrem de comică prin sterilitatea ei : majoritatea (prin gura tov. Muraviev) declară că vede *cît se poate de limpede* adevărata semnificație a grupului de șase și a grupului de trei, pe cînd minoritatea se încapăținează să nu audă aceste cuvinte și susține că „*nu avem posibilitatea să intrăm în examinarea problemei*“. Majoritatea nu numai că găsește cu puțință să intre în examinarea acestei probleme, dar a și intrat „în examinarea ei“ și vorbește de rezultatele, *pe deplin evidente* pentru ea, ale acestei examinări, pe cînd minoritatea *se teme, probabil*, de o astfel de examinare și se ascunde în dosul unor „cuvinte jalnice“. Majoritatea recomandă „să se aibă în vedere că redacția Organului nostru Central nu este numai un grup de publiciști“, majoritatea „vrea ca în fruntea Organului Central să se afle *persoane bine determinate, cunoscute de congres, persoane care să satisfacă cerințele* despre care am vorbit eu“ (adică nu numai cerințele de ordin publicistic, pag. 327, cuvîntarea tov. Lange). Nici de data aceasta minoritatea nu se hotărăște să ridice mînușa și nu spune nici un cuvînt din care să se vadă care sînt, după părerea ei, persoanele indicate să facă parte dintr-un colegiu care să nu fie numai publicistic, care persoane reprezintă figuri „bine determinate, cunoscute de congres“. Minoritatea continuă să se ascundă sub paravanul faimoasei „armonii“. Mai mult, în argumentarea ei, minoritatea folosește chiar considerente care sînt cu totul greșite din punct de vedere principial și de aceea provoacă, pe bună dreptate, o ripostă drastică. „Congresul – vedeți dv. – nu are nici dreptul moral, nici dreptul politic de a restructura redacția“ (Troțki, pag. 326), „*aceasta este o chestiune prea delicată (sic !)*“ (același) ; „*cum trebuie să privească membrii nealeși ai redacției faptul că congresul nu dorește să-i mai vadă în colegiul redacției ?*“ (Țarev, pag. 324) *.

* Comp. cuvîntarea tov. Posadovski : „...Dacă dintre cei șase membri ai vechii redacții veți alege numai trei, înseamnă că pe ceilalți trei îi declarați inutili, de prisos. Or, nu aveți nici dreptul și nici vreun temel să faceți acest lucru“.

Aceste argumente mutau în întregime problema pe terenul *compătimirii și al ofensei*, constituind o recunoaștere fățișă a falimentului suferit în domeniul argumentelor cu adevărat principale, cu adevărat politice. Și majoritatea a calificat imediat acest mod de a pune problema, spunându-i pe *adevăratul* lui nume : *filistinism* (tov. Rusov). „Din gura unor revoluționari – a spus, pe bună dreptate, tov. Rusov – auzim cuvinte foarte ciudate, care sînt în vădită disonanță cu ideea de muncă de partid, de etică de partid. Principalul argument de care s-au agățat adversarii alegerii grupurilor de trei se reduce la o concepție pur filistină asupra problemelor de partid“ (peste tot subliniat de mine)... „Dacă am adopta acest punct de vedere, care nu e partinic, ci *filistin*, este cert că la fiecare alegere ne-am vedea puși în fața întrebării : dar nu cumva se va supăra Petrov că a fost ales Ivanov, și nu el ? Nu cumva se va supăra cutare membru al Comitetului de organizare că nu el, ci altcineva a fost ales în Comitetul Central ? Unde vom ajunge atunci, tovarăși ? Dacă ne-am adunat aici *nu pentru a ne spune unul altuia vorbe plăcute și nici pentru un schimb de amabilități filistine*, ci pentru a crea partidul, nu putem admite nicidecum o asemenea concepție. În fața noastră stă problema *alegerii unor persoane pentru anumite funcții în partid*, și aici nu poate fi vorba de neîncredere în cutare sau cutare persoană care n-a fost aleasă, ci *numai de interesul cauzei și de măsura în care cutare persoană corespunde funcției pentru care urmează să fie aleasă*“ (pag. 325).

Pe toți aceia care ar dori să-și facă o părere proprie despre cauzele sciziunii din partid și să descopere *rădăcinile* ei la congres i-am sfătuit să *citească și să recitească* cuvîntarea tov. Rusov, ale cărui argumente minoritatea nu numai că nu le-a răsturnat, dar nici măcar nu le-a contestat. De altfel, nici nu pot fi contestate asemenea adevăruri elementare, a căror uitare tov. Rusov însuși a explicat-o, pe bună dreptate, numai printr-o „*stare de excitare nervoasă*“. Și aceasta este pentru minoritate într-adevăr cea mai puțin neplăcută explicație a faptului că ea a putut să alunece de la punctul de ve-

dere partinic la punctul de vedere al filistinismului și al spiritului de cerc*.

Dar minoritatea era în așa măsură lipsită de posibilitatea de a găsi argumente raționale și concludente împotriva alegerilor, încît, pe lângă faptul că a introdus filistinismul într-o chestiune de partid, nu s-a dat în lături nici de la folosirea unor *procedee* de-a dreptul *scandaloase*. Într-adevăr, cum am putea califica altfel procedeul tov. Popov, care l-a sfătuit pe tov. Muraviev „să nu-și asume *misiuni delicate*“ (pag. 322)? Ce altceva înseamnă asta decît „să te bagi în sufletul altuia“, cum bine a spus tov. Sorokin (pag. 328)? Ce altceva înseamnă asta decît să speculezi „*chestiuni personale*“ atunci cînd nu ai

* În broșura sa intitulată „Starea de asediu“, tov. Martov a tratat această problemă la fel cum a tratat și celălalte probleme atinse de el. El nu și-a dat osteneala să prezinte un tablou complet al polemicii. El a ocolit cu discreție singura chestiune într-adevăr *principală* care a apărut în cursul acestei polemici: *amabilități filistine sau alegerea unor activiști de partid?* Punct de vedere partinic sau teama de a nu supăra pe alde Ivan Ivanovici? Și în cazul de față tov. Martov s-a mărginit să smulgă din șirul întîmplărilor unele fragmente izolate și fără legătură între ele, presărîndu-le cu tot felul de vorbe de ocară la adresa mea. Cam puțin, tov. Martov!

Tov. Martov *îmi pune* meru întrebarea: *de ce* nu s-a propus la congres alegerea tovarășilor Akselrod, Zasulici și Starover? Punctul de vedere filistin pe care s-a situat îl împiedică să vadă *cît de contrare bunei-cuviințe* sînt aceste întrebări (de ce nu pune el această întrebare colegului său de redacție, tov. Plehanov?). El vede o contradicție în faptul că, pe de o parte, eu consider „lipsită de tact“ comportarea minorității la congres în problema grupului de șase, iar pe de altă parte cer publicitate de partid. Nu e nici o contradicție aici, cum ușor ar fi putut să constate Martov însuși dacă și-ar fi dat osteneala să prezinte o expunere încheată a *tuturor* fazelor problemei, și nu fragmente izolate. A fost o lipsă de tact să se pună problema dintr-un punct de vedere filistin, să se facă apel la compătimire și să se vorbească de ofensă; interesele publicității de partid ar fi cerut o examinare *de fond* a avantajelor confirmării grupului de șase în loc de a alege un grup de trei, o apreciere a însușirilor pe care le posedă candidații propuși pentru funcțiile respective, o apreciere a nuanțelor: *despre toate acestea minoritatea n-a suflat nici un cuvînt la congres*.

Dacă tov. Martov ar fi studiat cu atenție procesele-verbale, ar fi găsit în cuvîntările delegaților o *serie întreagă* de argumente împotriva confirmării grupului de șase. Iată ce argumente spicuim din aceste cuvîntări: în primul rînd, în vechiul grup de șase existau vădit anumite fricțiuni, datorate unor deosebiri de nuanțe de ordin principal; în al doilea rînd, este de dorit o simplificare tehnică a muncii redacționale; în al treilea rînd, interesul cauzei este mai presus de orice amabilități filistine; numai alegerile oferă posibilitatea de a desemna persoane care să corespundă funcțiilor respective; în al patrulea rînd, nu poate fi limitată libertatea de alegere a congresului; în al cincilea rînd, în prezent partidul are nevoie ca redacția Organului Central să nu fie numai un grup de publiciști; redacția Organului Central trebuie să fie formată nu numai din publiciști, ci și din administratori; în al șaselea rînd, redacția Organului Central trebuie să cuprindă persoane bine determinate, cunoscute de congres; în al șaptelea rînd, un colegiu de șase este adesea incapabil de a lucra, și el își îndeplinește munca *nu datorită* existenței unui statut anormal, ci în *pofta* lui; în al optulea rînd, conducerea ziarului este o sarcină de partid (și nu de cerc) etc. — Îl invit pe tov. Martov, dacă se interesează atît de mult de cauzele nealegerii, să încerce să *aprofundeze* toate aceste considerente și să răstoarne *măcar unul* dintre ele.

argumente *politice*? A spus sau nu a spus adevărul tov. Sorokin atunci cînd a afirmat că „noi am protestat întotdeauna împotriva unor asemenea procedee”? „Este oare admisibilă atitudinea tov. Deutsch, care a încercat în mod demonstrativ să țintuiască la stîlpul infamiei pe tovarășii care nu sînt de acord cu el?” * (pag. 328).

Să facem un bilanț al dezbaterilor în problema redacției. Minoritatea nu a răsturnat (și nici n-a încercat să răstoarne) numeroasele afirmații făcute de majoritate în sensul că proiectul alegerii unui grup de trei le era cunoscut *delegaților* încă de la începutul congresului și *chiar dinainte de congres*, ceea ce dovedește că acest proiect pornea de la *considerente și date care nu aveau nici o legătură cu evenimentele și cu controversele survenite la congres*. Militînd pentru confirmarea grupului de șase, minoritatea s-a situat pe poziția considerentelor *filistine*, poziție principial greșită și inadmisibilă. Minoritatea a dat dovadă de o uitare totală a punctului de vedere *partinic* asupra alegerii *activiștilor de partid*, neîncercînd măcar să *aprecieze* pe fiecare candidat și să vadă dacă este sau nu potrivit pentru funcția respectivă. Minoritatea *s-a eschivat* de la discutarea în fond a acestor probleme, invocînd faimoasa armonie, „vărsînd lacrimi” și „vorbind cu patos” (pag. 327, cuvîntarea lui Lange), ca și cum ar fi fost vorba de „*asasinarea*” cuiva. Sub influența unei „*stări de excitare nervoasă*” (pag. 325), minoritatea a ajuns chiar pînă acolo încît „*se băga în sufletul altuia*”, țipa că alegerea este o „*crimă*” și recurgea și la alte procedee *inadmisibile* de același soi.

* Așa a înțeles în aceeași ședință tov. Sorokin cuvintele tov. Deutsch (vezi pag. 324, „un dialog vehement cu Orlov”). Tov. Deutsch declară (pag. 351) că el „n-a spus nimic asemănător”, dar recunoaște singur *imediat* că a spus ceva *foarte, foarte* „*asemănător*”. „Eu n-am spus: cine se va încumeta — explică tov. Deutsch —, ci am spus: aș vrea să văd cine sînt aceia care se vor încumeta (sic!) tov. Deutsch rectifică, nimerînd din lac în puț!) să susțină o propunere atît de criminală (sic!) ca aceea a alegerii unui grup de trei” (pag. 351). În loc de a infirma spusele tov. Sorokin, tov. Deutsch n-a făcut decît sa le confirme. Tov. Deutsch a confirmat reproșul făcut de tov. Sorokin, în sensul că „nici s-au incurcat toate noțiunile” (în argumentele minorității în favoarea grupului de șase). Prin atitudinea sa, tov. Deutsch a confirmat cît de binevenită a fost remarca tov. Sorokin, care i-a amintit adevărul *elementar* că „noi sîntem membri de partid și de aceea în toate acțiunile noastre trebuie să fim călăuziți exclusiv de considerente politice”. A face zarvă pe tema că alegerea este o *crimă* înseamnă a te înjosi nu numai pînă la o atitudine de filistin, ci *pînă la provocarea unui mic scandal!*

O luptă între *filistinism* și *partinitate*, între „*chestiuni personale*“ de cea mai rea speță și *considerente politice*, între *vorbe lamentabile* și noțiunea elementară a *datoriei de revoluționar* – iată ce a fost lupta dusă în jurul grupului de șase sau de trei în ședința a 30-a a congresului nostru.

În ședința a 31-a, când congresul, cu o majoritate de 19 voturi contra 17 și trei abțineri, a respins propunerea de a se confirma în întregime vechea redacție (vezi pag. 330 și *era-tele*) și când *foștii redactori* s-au întors în sala de ședință, tov. Martov, în a sa „*declarație în numele majorității fostei redacții*“ (pag. 330–331), a dat dovadă într-o măsură și mai mare de aceeași șovăială și nestatornicie în ceea ce privește poziția sa politică și *concepțiile sale politice*. Să examinăm mai amănunțit, punct cu punct, această *declarație* colectivă și răspunsul meu (pag. 332–333) la ea.

„De aici înainte – a spus tov. Martov după ce vechea redacție n-a fost confirmată – vechea «Iskră» nu mai există, și ar fi mai consecvent să-i schimbăm denumirea. În orice caz, socotim că noua hotărîre a congresului constituie o restrîngere esențială a votului de încredere dat «Iskrei» într-una din primele ședințe ale congresului.“

Tov. Martov și colegii săi ridică o problemă într-adevăr interesantă și instructivă în multe privințe, și anume problema *consecvenței politice*, la care eu am dat deja un răspuns, referindu-mă la cele spuse de *toți* cu prilejul confirmării „Iskrei“ (pag. 349 din procesele-verbale, vezi mai sus, pag. 82) *. Avem în fața noastră, fără îndoială, unul dintre cele mai flagrante cazuri de inconsecvență politică; din partea cui însă – din partea majorității congresului, sau din partea majorității vechii redacții –, aceasta este o întrebare pe care o lăsăm la aprecierea cititorului. Tot la aprecierea lui lăsăm și răspunsul la alte două întrebări, foarte nimerit puse de tov. Martov și de colegii săi: 1) este oare *filistin* sau *partinic* punctul de vedere ce se manifestă în dorința de a vedea în această hotărîre a congresului – de a proceda la *alegerea membrilor redacției Organului Central* – o „restrîngere a votului de încredere dat «Iskrei»“? 2) începînd de cînd *nu mai*

* Vezi volumul de față, pag. 298. — *Nota red.*

există realmente *vechea „Iskră“* : de la nr. 46, când conducerea ei a rămas numai în seama mea și a lui Plehanov, sau de la nr. 53, când conducerea ei a trecut în mâna majorității vechii redacții ? Dacă prima este o foarte interesantă *chestiune de principiu*, a doua este o foarte interesantă *chestiune de fapt*.

„Deoarece acum – spunea în continuare tov. Martov – s-a hotărît să se aleagă o redacție formată din trei persoane, declar în numele meu și al celorlalți trei tovarăși că nici unul dintre noi nu va intra într-o asemenea redacție nouă. În ce mă privește, țin să adaug că, dacă este adevărat că unii tovarăși vor să mă treacă și pe mine printre candidații pentru acest «grup de trei», nu pot să văd în aceasta decît o ofensă pe care n-am meritat-o (sic !). Spun aceste cuvinte ținînd seama de împrejurările în care a fost hotărîtă modificarea componenței redacției. Hotărîrea de modificare se datorește unor așa-zise «fricțiuni» *, pretinsei incapacități de muncă a fostei redacții, iar congresul a rezolvat această chestiune într-un anumit fel, fără a cere redacției informații asupra acestor fricțiuni și fără a numi cel puțin o comisie care să cerceteze ce-i cu această incapacitate de muncă a redacției“... (Este curios că nimeni din rîndurile minorității nu s-a gîndit să propună congresului „să ceară redacției informații“ sau să numească o comisie ! Nu se datorește oare aceasta faptului că, după scindarea organizației „Iskrei“ și după eșuarea tratativelor la care se refereau tovarășii Martov și Starover, acest lucru ar fi fost inutil ?)... „În asemenea împrejurări sînt nevoit să consider că presupunerea unor tovarăși că voi con-

* Tov. Martov are în vedere, probabil, expresia „surse de fricțiuni“, folosită de tov. Posadovski. Repet că tov. Posadovski n-a explicat congresului ce anume a vrut el să spună prin această expresie, iar tov. Muraviev, care a folosit-o și el, a explicat că a avut în vedere sursele de fricțiuni cu caracter *principal* *totu* în cursul *dezbat*erilor de la congres. Reamintesc cititorilor că *unicul* *caz* de *dezbat*eri cu adevărat *principiale* la care au participat patru redactori (Plehanov, Martov, Akselrod și cu mine) a fost acela al § 1 din statut și că tovarășii Martov și Starover s-au plîns în scris împotriva „falsei acuzații de oportunism“, ca unul dintre argumentele în favoarea „modificării“ componenței redacției. În această *scrisoare*, tov. Martov arăta că există o *legătură vădită* între „oportunism“ și planul de modificare a componenței redacției, pe cînd la congres s-a mulțumit să facă o aluzie vagă la „*așa zise fricțiuni*“. „Falsa acuzație de oportunism“ fusese deja uitată !

simți să lucrez într-o redacție astfel modificată lovește în reputația mea politică“... *

Înadinis am reprodus în întregime acest raționament, pentru a arăta cititorului o mostră și, totodată, începutul a ceea ce a înflorit atît de îmbelșugat *după congres* și care nu poate fi numit decît *ciorovăială*. Am mai folosit acest termen în „Scrisoare către redacția «Iskrei»“ și, cu toată nemulțumirea redacției, sînt nevoit să-l folosesc din nou, deoarece justetea lui este incontestabilă. Greșit se crede că ciorovăiala presupune „motive josnice“ (cum a dedus redacția noii „Iskre“): orice revoluționar care cunoaște cît de cît coloniile noastre de deportați și de emigranți a văzut, probabil, zeci de cazuri de ciorovăială, cînd, din cauza „stării de excitare nervoasă“ și a condițiilor de viață anormale, sufocante, se formulau și se repetau la nesfîrșit cele mai absurde acuzații, bănuieli, auto-acuzații, „chestiuni personale“ etc. Nici un om rezonabil nu se va apuca să caute neapărat *motive josnice* în aceste ciorovăieli, *oricît de josnice ar fi manifestările* acestora din urmă. Numai „starea de excitare nervoasă“ poate explica acest încilcit ghem de absurdități, de chestiuni personale, grozăvii fanteziste, încercări de a se băga în sufletul altuia, pretinse injurii și ofense pe care îl constituie pasajul citat de mine din cuvîntarea tov. Martov. Sufocantele condiții de viață generează la noi sute de ciorovăieli de acest fel, și un partid politic n-ar fi demn de stimă dacă n-ar avea curajul să-i spună pe nume bolii de care suferă, să-i stabilească fără menaja-

* Tov. Martov a mai adăugat: „Un asemenea rol i-ar conveni, poate unul om ca Reazanov, dar nu lui Martov, aceluia Martov pe care-l cunoașteți, cred, din activitatea sa“. În măsura în care aceste cuvinte înseamnă un atac *personal* îndreptat împotriva lui Reazanov, tov. Martov le-a retractat. Dar dacă Reazanov a figurat la congres ca un nume generic, aceasta nu se datora nicidecum unora sau altora dintre însușirile sale personale (despre care nu avea rost să se vorbească), ci *fizionomiei politice* a grupului „Borba“, *greșelilor politice* ale acestui grup. Foarte bine procedează tov. Martov atunci cînd retractează ofense personale presupuse sau reale, dar aceasta nu trebuie să ne facă să uităm *greșelile politice*, din care partidul trebuie să tragă *învățăminte*. La congresul nostru, grupul „Borba“ a fost acuzat de introducerea „haosului organizatoric“ și „a unei fărîmîțări care nu este justificată prin nici un fel de considerente de ordin principal“ (pag. 38, cuvîntarea tov. Martov). O asemenea conduită politică merită, indiscutabil, să fie blamată nu numai atunci cînd o vedem la un grup mic, înainte de congresul partidului, într-o perioadă de haos *general*, ci și atunci cînd o vedem *după congresul partidului*, într-o perioadă de lichidare a haosului, cînd o vedem, de pildă, la „majoritatea redacției «Iskrei» și la majoritatea grupului «Eliberarea muncii»“.

mente diagnosticul și să găsească mijloacele necesare pentru leuirea ei.

În măsura în care putem degaja din acest ghem ceva principial, ajungem *în mod necesar* la concluzia că „alegerile n-au nimic comun cu pătarea reputației politice“, că „a nega dreptul congresului de a fixa noi alegeri, de a proceda la orice schimbare în rîndurile activiștilor cu munci de răspundere, de a schimba componența colegiilor împuternicite de el“ înseamnă a *încurca* problema, și că „părerea tov. Martov referitoare la admisibilitatea alegerii unei părți din vechiul colegiu denotă o *nemaipomenită confuzie de noțiuni politice*“ (cum m-am exprimat eu la congres, pag. 332) *.

Trec peste remarca „de ordin personal“ a tov. Martov cu privire la paternitatea planului alegerii unui grup de trei și trec la pasajul în care dînsul caracterizează „sub aspect politic“ semnificația neconfirmării vechii redacții : „...Ceea ce s-a întîmplat acum este ultimul act al luptei desfășurate în a doua jumătate a congresului“... (Just ! și această a doua jumătate începe exact atunci cînd, în problema § 1 din statut, tov. Martov a căzut în brațele vînjoase ale tov. Akimov)... „Nu este un secret pentru nimeni că în această reformă nu e vorba de «capacitate de muncă», ci de o luptă pentru influență asupra Comitetului Central“... (În primul rînd, nu este un secret pentru nimeni că aici era vorba și de capacitate de muncă, și de divergența asupra *componenței* Comitetului Central, căci planul de „reformă“ fusese propus într-un moment cînd *nici vorbă nu putea să fie* de cea de-a doua divergență, într-un moment cînd, de acord cu tov. Martov, îl alegeam pe tov. Pavlovici ca al șaptelea membru al colegiului de redacție ! În al doilea rînd, noi am mai arătat pe bază de *documente* că era vorba de *componența* Comitetului Central, că totul se reducea à la fin des fins ** la o deosebire de liste : Glebov-Travinski-Popov și Glebov-Troțki-Popov.)... „Majoritatea redacției a demonstrat că nu dorește transformarea Comitetului Central într-un instrument al redacției“... (Începe refrenul lui Akimov : problema influenței – pentru care luptă întotdeauna și pretutindeni orice majoritate, la orice congres de partid,

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 298. — *Nota red.*

** — la urma urmelor. — *Nota trad.*

pentru *a consolida* această influență prin intermediul unei *majorități* în instituțiile centrale – este mutată în domeniul *birfelii oportuniste* pe tema că se urmărește transformarea Comitetului Central într-un „instrument“ al *redacției*, într-o „simplă *anexă*“ a *redacției*, cum a spus același tov. Martov ceva mai târziu, pag. 334.)... „Iată de ce trebuia redus numărul membrilor *redacției* (!!). De aceea nu pot accepta să fac parte dintr-o asemenea *redacție*“... (Examinați ceva mai atent acest „de aceea“ : „*cum ar fi putut* *redacția* să transforme Comitetul Central într-o *anexă* sau într-un instrument? *Numai* prin *aceea* și *numai* în cazul că ar fi avut în Consiliu trei voturi și ar fi *abuzat* de această precumpănire ? Nu este oare clar acest lucru ? Și nu este oare de asemenea cît se poate de clar că tov. Martov, ales ca al treilea, ar fi putut oricînd să împiedice orice *abuz* și să desființeze chiar și *numai prin votul său* orice precumpănire a *redacției* în cadrul Consiliului ? Totul se reduce, așadar, la componența Comitetului Central, iar vorbăria despre instrument și *anexă* se dovedește a fi o simplă *birfeală*.)... „Împreună cu majoritatea vechii *redacții*, credeam că congresul va pune capăt «stării de asediu» dinăuntrul partidului și va întrona în partid o ordine normală. În realitate, această stare de asediu, cu legile ei excepționale împotriva anumitor grupuri, este menținută și chiar înăsprită. Numai în cazul cînd vechea *redacție* va fi menținută în întregime putem garanta că drepturile pe care statutul le acordă *redacției* nu vor fi folosite în dauna partidului“...

Acesta este, reprodus în întregime, pasajul din cuvîntarea tov. Martov în care a fost lansată pentru prima oară faimoasa formulă a „*stării de asediu*“. Iată acum și răspunsul pe care i l-am dat :

...,Corectînd declarația lui Martov cu privire la caracterul neoficial al proiectului de alegere a «două grupuri de trei», nici nu-mi trece prin gînd să contest prin aceasta afirmația aceluiași Martov cu privire la «însemnătatea politică» a pasului pe care l-am făcut prin faptul că nu am confirmat vechea *redacție*. Dimpotrivă, sînt întru totul și absolut de acord cu tov. Martov asupra faptului că acest pas are o mare însemnătate politică – numai că nu *aceea* pe care i-o atribuie Martov. El a spus că *acesta* este un act în cadrul luptei pentru influență asupra Comitetului Central din Rusia. Eu voi merge

mai departe decît Martov. Întreaga activitate a «Iskrei» ca grup neoficial a fost pînă acum o luptă pentru influență, dar acum e vorba de mai mult, e vorba de consolidarea organizatorică a influenței, și nu numai de lupta pentru influență. Cît de profunde sînt divergențele de ordin politic existente între mine și tov. Martov în această chestiune se vede din faptul că el consideră ca o vină a mea dorința de a se exercita influență asupra Comitetului Central, pe cîtă vreme eu consider ca un merit al meu faptul că am căutat și caut să consolidez această influență pe cale organizatorică. Reiese deci că vorbim limbi diferite. Ce rost ar mai fi avut toată munca noastră, toate eforturile noastre dacă încununarea lor ar fi fost aceeași veche luptă pentru influență, și nu dobîndirea și consolidarea influenței? Da, tov. Martov are perfectă dreptate : pasul pe care l-am făcut este, fără îndoială, un important pas politic, care dovedește că una dintre orientările care s-au conturat acum a fost aleasă pentru activitatea viitoare a partidului nostru. *Iar cuvintele teribile despre «starea de asediu în partid», despre «legi excepționale împotriva unor persoane și grupuri» etc. nu mă sperie cîtuși de puțin.* Față de elementele nestatornice și șovăitoare nu numai că putem, dar sîntem chiar obligați să creăm «starea de asediu»; întregul nostru statut al partidului, întregul nostru centralism sancționat de prezentul congres nu este altceva decît «stare de asediu» pentru atît de numeroasele izvoare de ambiguitate politică. Tocmai împotriva acestei ambiguități este nevoie de legi speciale, fie chiar excepționale, iar pasul făcut de congres a trasat în mod just orientarea politică, creînd o bază trainică pentru asemenea legi și asemenea măsuri**.

În acest conspect al cuvîntării rostite de mine la congres am subliniat *fraza pe care în lucrarea sa „Starea de asediu” (pag. 16) tov. Martov a preferat s-o omită.* Nu-i de mirare că această frază nu i-a plăcut și că el n-a vrut să-i înțeleagă sensul cît se poate de clar.

Ce înseamnă expresia : „cuvinte teribile”, tovarășe Martov ?

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7 Editura politică, 1962, ediția a doua. pag. 300—301. — Nota red.

Ea înseamnă *o ironie*, o ironie la adresa aceluia care folosește vorbe mari pentru lucruri neînsemnate, care încurcă o problemă simplă printr-o frazeologie pretențioasă.

Unicul fapt simplu și neînsemnat care putea să provoace și a provocat „starea de excitare nervoasă” a tov. Martov consta *exclusiv* în aceea că tov. Martov *a suferit la congres o înfrângere* în problema *componentei centrelor*. Semnificația politică a acestui fapt simplu consta în aceea că majoritatea congresului partidului, după ce a învins, și-a consolidat influența, asigurându-și o majoritate și în conducerea partidului, creînd o bază organizatorică pentru a putea lupta, cu ajutorul statutului, împotriva a ceea ce această majoritate considera drept șovăială, nestatornicie și ambiguitate *. Cei care în legătură cu aceasta vorbesc îngroziți despre o „luptă pentru influență” și se plîng de „stare de asediu” nu fac decît să debiteze *fraze pretențioase*, cuvinte teribile.

Tov. Martov e de altă părere? Atunci poate că va încerca să ne arate că a existat vreodată în lume un congres de partid, că în genere ar putea fi conceput un congres de partid în care majoritatea să nu-și consolideze influența cucerită: 1) asigurându-și o majoritate și în instituțiile centrale, 2) dînd acestei majorități puterea necesară pentru a paraliza șovăiala, nestatornicia și ambiguitatea?

Înainte de alegeri, congresul nostru trebuia să decidă cui să se atribuie *o treime* din voturi în redacția Organului Central și în Comitetul Central: majorității partidului sau minorității partidului? Dacă se opta pentru un grup de șase și pentru lista tov. Martov, însemna să ni se dea nouă o treime, iar partizanilor tov. Martov două treimi. Dacă se opta pentru un grup de trei în Organul Central și pentru lista noastră, însemna să ni se dea nouă două treimi, iar partizanilor tov. Martov o treime. Tov. Martov n-a vrut să cadă la învoială cu noi sau să cedeze și ne-a provocat, *în scris*, la o luptă în

* În ce anume s-a manifestat la congres nestatornicia, șovăiala și ambiguitatea minorității iskriștilor? În primul rînd, în frazele oportuniste în legătură cu § 1 din statut; în al doilea rînd, în coaliția cu tovarășii Akimov și Liber, care s-a întărit cu rezezițiune în cursul celei de-a doua jumătăți a congresului; în al treilea rînd, în faptul că minoritatea a fost în stare să coboare la nivelul platitudinii filistine, al cuvintelor jalnice și chiar al insinuării în sufletul altuia, o problemă ca aceea a alegerii membrilor redacției Organului Central. Iar după congres toate aceste frumoase calități au înflorit din plin și au dat roade îmbelșugate.

fața congresului ; fiind înfrînt în fața congresului, el a început să se tînguiască și să se plîngă de „stare de asediu“ ! Nu este oare aceasta o ciorovăială ordinară ? Nu este oare aceasta o nouă manifestare a moliciunii de intelectual ?

În legătură cu aceasta nu putem să nu amintim strălucita caracterizare social-psihologică pe care K. Kautsky a făcut-o nu demult acestei însușiri. În prezent, partidele social-democrate din diferite țări suferă adesea de boli similare, și ne-ar fi de mare folos să învățăm de la tovarăși mai experimentați cum să punem diagnosticul just și cum să găsim tratamentul corespunzător. De aceea, caracterizarea pe care o face Karl Kautsky anumitor intelectuali va fi numai în aparență o digresiune de la subiectul nostru.

„...În momentul de față ne interesează iarăși foarte mult problema *antagonismului dintre intelectualitate * și proletariat*. Colegii mei“ (Kautsky este el însuși intelectual, publicist și redactor) „vor fi în majoritatea lor foarte indignați de faptul că eu recunosc acest antagonism. Dar el există în fapt, și ar fi o tactică cu totul nepotrivită (aici, ca și în alte cazuri) să-l ocolim, negîndu-i existența. Acest antagonism este un antagonism social, care se referă la clase, și nu la indivizi. Un intelectual izolat, ca și un capitalist izolat, se poate alătura luptei de clasă a proletariatului. Cînd procedează în felul acesta, intelectualul își schimbă și caracterul. În cele ce urmează va fi vorba, mai ales, nu de intelectuali de *acest tip*, care mai constituie și astăzi o excepție în rîndurile clasei lor. Acolo unde nu fac o precizare expresă în sens contrar, prin «intelectual» eu înțeleg pe *intelectualul obișnuit care se situează pe terenul societății burgheze și care este reprezentantul caracteristic al clasei intelectualilor*. Această clasă se află într-un anumit *antagonism* față de proletariat.

Acest antagonism este de altă natură decît acela dintre muncă și capital. Intelectualul nu este capitalist. E adevărat că nivelul său de trai este burghez și că el este nevoit să mențină acest nivel atîta timp cît nu devine un deklasat, dar în același timp el este nevoit să vîndă produsul muncii sale, iar adeseori și forța sa de muncă ; el este adesea exploatat de capitalist și îndură o anumită înjosire socială. Prin urmare, între intelectual și proletar nu există nici un antagonism economic. Dar condițiile lui de trai și de muncă nu sînt identice cu cele ale proletarului, și de aici rezultă un anumit antagonism în ceea ce privește starea de spirit și felul de a gîndi.

Proletarul nu reprezintă nimic atîta timp cît rămîne un individ izolat. Toată puterea sa și toată capacitatea sa de progres, toate spe-

* Prin „intelectual“, „intelectualitate“ traduc cuvintele germane „Literat“, „Literatentum“, care cuprind în sfera lor nu numai pe literați, ci și pe toți oamenii culți, pe toți liberii-profesioniști, în genere, pe toți oamenii muncii intelectuale (brain worker, cum spun englezii), spre deosebire de oamenii muncii fizice.

ranțele și aspirațiile sale, proletarul le soarbe din *organizare*, din activitatea sistematică dusă împreună cu tovarășii săi. El se simte mare și puternic atunci când reprezintă o părticică dintr-un organism mare și puternic. Acest organism este pentru el totul ; individul izolat înseamnă foarte puțin în comparație cu acest organism. Proletarul luptă cu cea mai mare abnegație, ca o părticică din masa anonimă, fără să urmărească avantaje personale sau glorie personală ; el își face datoria în orice post în care este pus, supunându-se de bunăvoie disciplinei, de care este pătrunsă întreaga lui simțire, întreaga lui gândire.

Cu totul altfel stau lucrurile cu intelectualul. El își duce lupta nu prin folosirea forței, ci cu ajutorul argumentelor. Drept armă îi servesc cunoștințele sale personale, aptitudinile sale personale, convingerea sa personală. El poate dobîndi o anumită însemnătate numai grație calităților sale personale. De aceea deplina libertate de afirmare a personalității sale i se pare a fi prima condiție a succesului în muncă. Cu greu se supune el unui tot, ca parte auxiliară a acestui tot ; se supune de nevoie, și nu din propriul său imbold. Necesitatea disciplinei el o recunoaște numai pentru masă, nu și pentru spiritele alese. Pe sine însuși, bineînțeles, el se consideră că face parte din categoria spiritelor alese...

...Filozofia lui Nietzsche, cu al ei cult al supraomului, pentru care totul se reduce la asigurarea dezvoltării depline a propriei sale personalități și căruia orice subordonare a persoanei sale vreunui mare scop social i se pare ceva vulgar și demn de dispreț, — această filozofie este adevărata concepție despre lume a intelectualului ; ea îl face complet inapt de a participa la lupta de clasă a proletariatului.

Alături de Nietzsche, un alt reprezentant de seamă al concepției despre lume a intelectualității, concepție corespunzătoare stării ei de spirit, este Ibsen. Unul dintre eroii săi, doctorul Stockmann (în drama «Un dușman al poporului»), nu este un socialist, cum au crezut mulți, ci tipul intelectualului care în mod inevitabil trebuie să intre în conflict cu mișcarea proletară și, în general, cu orice mișcare populară de îndată ce încearcă să activeze în cadrul ei. Aceasta se datorește faptului că la baza mișcării proletare, ca și a oricărei mișcări democratice *, stă respectul față de majoritatea tovarășilor. Un intelectual tipic la Stockmann vede în «majoritatea compactă» un monstru care trebuie doborât.

...Un model ideal de intelectual pe de-a-ntregul pătruns de starea de spirit proletară, care, deși publicist strălucit, s-a debarasat de trăsăturile psihice specifice intelectualului și fără murmur pășea în rînd alături de ceilalți, lucrînd în orice post în care era pus, supunându-se în totul mării noastre cauze și disprețuind văicărelile neputincioase (*weichliches Gewinsel*) pe tema înăbușirii personalității proprii, văicăreli pe care le auzim adeseori la intelectualii educați în spiritul lui

* Extrem de caracteristic pentru confuzia pe care au introdus-o în toate problemele organizatorice martoviștii noștri este faptul că, cotînd spre poziția lui Akimov și spre un democratism *deplasat*, ei sînt în același timp *furtoși din cauza alegerii pe baze democratice a redacției*, alegere făcută la *congres* și dinainte prevăzută de toți tovarășii ! Poate că și acesta este un principiu al dv., domnilor ?

Ibsen și Nietzsche când li se întâmplă să rămână în minoritate, — un model ideal de intelectual dintre aceia de care are nevoie mișcarea socialistă a fost Liebknecht. L-am putea numi aici și pe Marx, care nu se îngheșuia niciodată să ocupe primul loc și se supunea în chip exemplar disciplinei de partid în cadrul Internaționalei, unde nu o dată a rămas în minoritate*.

Nimic altceva decât o astfel de neputincioasă văicăreală de intelectual rămas în minoritate au fost: neacceptarea funcției de către Martov și colegii săi numai din cauză că vechiul cerc nu a fost confirmat, plîngerile lor pe tema stării de asediu și a legilor excepționale îndreptate „împotriva unora dintre grupuri“, care nu-l interesau de loc pe Martov atunci cînd a fost vorba de dizolvarea grupurilor „Lujnii rabocii“ și „Rabocce Delo“, dar care au început să-l intereseze cînd a fost dizolvat colegiul său.

Nimic altceva decât o astfel de neputincioasă văicăreală de intelectuali rămași în minoritate au fost nesfîrșitele plîngeri, reproșuri, aluzii, birfeli și insinuări pe tema „majorității compacte“ cu care, datorită lui Martov, ni s-au împuiat urechile la congresul partidului nostru**, iar într-o măsură și mai mare după congres.

Minoritatea se plîngea amarnic că majoritatea compactă a ținut adunări separate: minoritatea era într-adevăr nevoită să disimuleze într-un fel oarecare faptul, neplăcut pentru ea, că delegații pe care îi invita la adunările ei separate refuzau să vină, în timp ce delegații care ar fi venit bucuroși (Egorovii, Mahovii, Brukerii) nu puteau fi invitați de minoritate după lupta care s-a dat la congres între unii și ceilalți.

Ei se plîngeau amarnic de „falsa acuzație de oportunism“: ei erau într-adevăr nevoiți să disimuleze într-un fel oarecare faptul neplăcut că *tocmai oportuniștii* — care de cele mai multe ori i-au urmat pe antiiskriști — și, în parte, chiar acești antiiskriști au alcătuit o minoritate compactă și au sprijinit din răspuțeri spiritul de cerc în instituțiile partidului, oportunismul în felul de a gândi, filistinismul în viața de partid, inconsecvența și moliciunea de intelectual.

* Karl Kautsky: „Franz Mehring“ „Neue Zeit“, XXII, I, S. 99—101, 1903, nr. 4.

** Vezi pag. 337, 338, 340, 352 și altele din procesele-verbale ale congresului.

În paragraful următor vom arăta cum se explică *faptul politic* extrem de interesant că la sfârșitul congresului s-a format o „majoritate compactă” și de ce minoritatea, cu toate că a fost de repetate ori somată să-și spună cuvîntul, *ocolește* cu atîta grijă *cauzele și istoria* formării acestei majorități. Dar să terminăm mai întii analiza dezbaterilor care au avut loc la congres.

Cu prilejul alegerilor pentru Comitetul Central, tov. Martov a prezentat o rezoluție (pag. 336) extrem de caracteristică, ale cărei trăsături fundamentale le-am numit o dată „mat în trei mișcări”. Iată care sînt aceste trăsături : 1) se votează *liste de candidați* pentru Comitetul Central, și nu candidați individuali ; 2) după ce listele vor fi aduse la cunoștința delegaților, trebuie lăsate să treacă două ședințe (probabil, pentru discuții) ; 3) în caz că nu există o majoritate absolută, rezultatul celei de-a doua votări este considerat definitiv. Această rezoluție este expresia unei strategii admirabil concepute (trebuie să fim drepiți și cu adversarul !), cu care tov. Egorov nu este de acord (pag. 337), dar care i-ar fi asigurat lui Martov, *fără doar și poate*, o victorie deplină *dacă cei șapte bundiști și rabocedelți n-ar fi părăsit congresul*. Această strategie se explică tocmai prin faptul că minoritatea iskriștilor *n-a avut și nu putea să aibă* un „acord expres” (ca acela care exista în rîndurile majorității iskriștilor) nu numai cu Bundul și cu Bruker, dar nici cu tovarăși ca Egorov și Mahov.

Amintiți-vă că la congresul Ligii tov. Martov se plîngea că „falsa acuzație de oportunism” presupunea existența unui acord expres între el și Bund. Repet : numai groaza l-a făcut pe tov. Martov să-și închipuie așa ceva, și *tocmai refuzul tov. Egorov de a accepta votarea pe liste* (tov. Egorov „nu-și uitase încă principiile”, probabil aceleași principii care l-au obligat să se alătore lui Goldblat în aprecierea valorii absolute a garanțiilor democratice) vădește *cît se poate de clar* faptul extrem de important că *nici măcar cu Egorov nu putea el să aibă un „acord expres”*. Dar o *coaliție* atît cu Egorov cît și cu Bruker putea să existe și a existat, în sensul că martoviștii *aveau asigurat* sprijinul acestora ori de cîte ori intrau într-un conflict serios cu noi, iar Akimov și prietenii săi aveau de ales *răul cel mai mic*. Era și este în afară de orice îndoială

că, pentru a alege *răul cel mai mic*, adică *ceea ce convenea mai puțin scopurilor iskriste* (vezi cuvîntarea lui Akimov în legătură cu § 1 și „speranțele” pe care și le punea în Martov), *tovarășii Akimov și Liber ar fi acceptat, fără doar și poate, atît grupul de șase pentru Organul Central cît și lista propusă de Martov pentru Comitetul Central*. Votarea pe liste, intervalul de două ședințe și balotajul nu aveau altă menire decît să asigure atingerea acestui rezultat într-un mod aproape automat, fără nici un acord expres.

Intrucît însă majoritatea noastră compactă continua să rămînă o majoritate compactă, calea ocolită propusă de tov. Martov nu era decît un prilej de tărăgăneală, și noi nu puteam să n-o respingem. Minoritatea s-a plîns în scris (într-o declarație, pag. 341) împotriva acestui lucru și, *urmînd exemplul lui Martinov și al lui Akimov, a refuzat să participe la votări și la alegerile pentru Comitetul Central*, „date fiind condițiile în care se efectuau ele”. După congres, aceste plîngeri împotriva caracterului anormal al condițiilor în care s-au efectuat alegerile (vezi „Starea de asediu”, pag. 31) au răsunit la toate răscrucile, în auzul sutelor de cumetre de partid. Dar în ce consta aici *anomalia*? În faptul că alegerile s-au efectuat prin vot secret, lucru care fusese dinainte prevăzut de regulamentul congresului și în care era ridicol să vezi vreo „ipocrizie” sau „nedreptate”? (§ 6, pag. 11 din procesele-verbale). În formarea unei majorități compacte, această „monstruozitate” pentru intelectualii plîngăreți? Sau în dorința *anormală* a acestor onorați intelectuali de *a-și călca cuvîntul* dat înainte de congres că vor recunoaște toate alegerile făcute de el (pag. 380, § 18 din regulamentul congresului)?

Tov. Popov a făcut o aluzie *fină* la această dorință, punînd deschis la congres, în ziua alegerilor, următoarea întrebare: „Este oare convins biroul că hotărîrea congresului este valabilă și legală dacă jumătate din participanți au refuzat să participe la vot?” * Biroul a răspuns, bineînțeles, că este convins de acest lucru și a reamintit incidentul cu tovarășii Akimov și Martinov. Tov. Martov s-a raliat la părerea biroului și a declarat răspicat că tov. Popov greșește și că „*botăririle congre-*

* Pag. 342. E vorba de alegerea celui de-al cincilea membru în Consiliu. S-au depus 24 de buletine (din totalul de 44 de voturi), printre care două albe.

sului sint valabile" (pag. 343). Lăsăm la aprecierea cititorului această – probabil, foarte normală – consecvență politică care reiese din compararea *sus-citatei declarații făcute în fața partidului* cu comportarea de după congres și cu fraza din broșura „Starea de asediu” în care se vorbește despre „*răscoala unei jumătăți din partid, începută încă la congres*” (pag. 20). Speranțele pe care tov. Akimov și le pusese în tov. Martov au precumpănit efemerele bune intenții ale lui Martov însuși.

„*Ai învins*”, tov. Akimov !

În ce măsură faimoasa expresie „stare de asediu”, care acum a căpătat pentru totdeauna un sens tragicomic, n-a fost altceva decât un „cuvînt teribil” se poate vedea din unele trăsături, în aparență neînsemnate, dar în fond foarte importante ale *sfirșitului* congresului, ale aceluși sfirșit care a avut loc *după* alegeri. Acum tov. Martov face multă zarvă în jurul acestei tragicomice „stări de asediu”, vrînd cu tot dinadinsul să se convingă pe sine însuși și să-i convingă și pe cititori că această gogoriță scornită de el însemna o anormală persecutare, prigoană și hărțuire a „minorității” de către „majoritate”. Vom arăta imediat cum s-au petrecut lucrurile în realitate *după* congres. Dar luați chiar sfirșitul congresului și veți vedea că, *după* alegeri, „majoritatea compactă” nu numai că nu persecută pe bieții martoviști, pe acești bieți oameni nedreptățiți, hărțuiți și duși la supremul supliciu, ci, dimpotrivă, *ea însăși le oferă* (prin gura lui Leadov) *două locuri din trei* în comisia pentru publicarea proceselor-verbale (pag. 354). Citiți rezoluțiile referitoare la problemele de tactică și la alte probleme (pag. 355 și urm.) și veți găsi acolo o tratare concretă a fondului problemelor, iar printre semnăturile tovarășilor care au prezentat rezoluții veți găsi adesea, amestecate laolaltă, numele unor reprezentanți ai monstruoasei „majorități” compacte și cele ale unor partizani ai „minorității” „umilite și nedreptățite” (pag. 355, 357, 363, 365 și 367 din procesele-verbale). Nu-i așa că toate acestea nu prea seamănă cu o „înlăturare de la muncă” sau cu vreo altă „hărțuială” de orice natură ?

Singura discuție de fond, interesantă, dar, din păcate, prea scurtă, a avut loc pe marginea rezoluției propuse de Starover în problema atitudinii față de liberali. După cum se poate vedea din semnăturile puse sub această rezoluție (pag. 357 și 358), adoptarea ei de către congres se datorește faptului că trei partizani ai „majorității” (Braun, Orlov și Osipov) au votat și pentru ea și pentru rezoluția lui Plehanov, fără a vedea între ele o contradicție ireductibilă. La prima vedere s-ar părea că între ele nu există o contradicție ireductibilă, deoarece rezoluția lui Plehanov stabilește un principiu general, exprimă o anumită atitudine principială și tactică față de *liberalismul burghez din Rusia*, în timp ce rezoluția lui Starover încearcă să definească *condițiile concrete în care sînt admisibile „acorduri vremelnice”* cu „curente liberale sau liberal-democratice”. Temele celor două rezoluții sînt diferite. Dar rezoluția lui Starover păcătuiește prin *ambiguitate politică*, fiind din această cauză superficială și mărginită. Ea nu definește conținutul de clasă al *liberalismului rus*, nu indică curente politice concrete care-l exprimă, nu explică proletariatului care sînt, în domeniul propagandei și al agitației, sarcinile lui *fundamentale* în raport cu aceste curente concrete; ea confundă (din cauza ambiguității sale) lucruri atît de diferite ca mișcarea studentească și gruparea „Osvojojenie”; ea indică, prea superficial și într-o manieră cazuistică, *trei* condiții concrete în care sînt admisibile „acorduri vremelnice”. Și în cazul de față, ca și în multe altele, ambiguitatea politică duce la cazuistică. Lipsa unui principiu general și încercarea de a enumera „condițiile” duc la o indicare superficială și, strict vorbind, *greșită* a acestor condiții. Într-adevăr, examinați aceste trei condiții ale lui Starover: 1) „curente liberale sau liberal-democratice” trebuie „să declare clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva cîrmuirii absolutiste, ele se situează în mod hotărît de partea social-democrației ruse”. Care este deosebirea dintre curente liberale și cele liberal-democratice? Rezoluția nu oferă nici un material care să ne permită să răspundem la această întrebare. Constă ea oare în aceea că curente liberale exprimă poziția păturilor politicește mai puțin progresiste ale burgheziei, pe cînd cele liberal-democratice exprimă poziția păturilor mai progresiste ale burgheziei și ale micii burghezii? Dacă

este așa, cum își închipuie oare tov. Starover că păturile mai puțin progresiste (dar totuși progresiste, căci altfel nu s-ar putea vorbi de liberalism) ale burgheziei ar putea „să se situeze în mod hotărît de partea social-democrației“ ?? Este o absurditate, și chiar dacă reprezentanții unui asemenea curent s-ar decide „să declare clar și fără echivoc“ un asemenea lucru (ipoteză cu totul imposibilă), atunci noi, partidul proletariatului, *am fi obligați să nu dăm crezare* declarațiilor lor. A fi liberal și a te situa în mod hotărît de partea social-democrației sînt două lucruri care se exclud reciproc.

Mai departe. Să admitem că „curente liberale sau liberal-democratice“ declară clar și fără echivoc că, în lupta lor împotriva absolutismului, ele se situează în mod hotărît de partea *sociaștilor-revoluționari*. Această ipoteză este mult mai puțin neverosimilă (dată fiind esența burghezo-democratică a curentului socialist-revoluționar) decît ipoteza tov. Starover. Din sensul rezoluției sale și date fiind ambiguitatea și cazuistica ei, reiese că *în acest caz acordurile vremelnice* cu astfel de liberali *nu sînt admisibile*. În realitate însă, această concluzie, care decurge în mod necesar din rezoluția tov. Starover, duce la o teză *de-a dreptul greșită*. Acordurile vremelnice pot fi încheiate și cu sociaștii-revoluționari (vezi rezoluția adoptată de congres în privința lor) ; *în consecință*, ele pot fi încheiate și cu liberalii care s-ar situa de partea sociaștilor-revoluționari.

A doua condiție : aceste curente „să nu formuleze în programele lor revendicări care să fie în contradicție cu interesele clasei muncitoare și ale democrației în general sau care să întunece conștiința lor“. Și aici găsim aceeași greșeală : n-au existat și nu pot exista curente liberal-democratice care să nu formuleze în programele lor revendicări care sînt în contradicție cu interesele clasei muncitoare și care întunecă conștiința ei. Pînă și una dintre cele mai democratice fracțiuni ale curentului liberal-democratic de la noi, fracțiunea sociaștilor-revoluționari, formulează în programul ei, confuz ca toate programele liberale, revendicări care sînt în contradicție cu interesele clasei muncitoare și îi întunecă conștiința. Din acest fapt trebuie dedusă *necesitatea* „de a demasca caracterul limitat și

insuficient al mișcării burgheze de eliberare", și nicidecum inadmisibilitatea unor acorduri vremelnice.

În sfârșit, în formularea generală ce i se dă, cea de-a treia „conștiință” a tov. Starover (ca liberalii-democrați să adopte lozinca luptei pentru dreptul de vot universal, egal, secret și direct) este și ea *greșită* : *n-ar fi rezonabil să se declare că în nici un caz nu sînt admisibile acorduri vremelnice cu acele curente liberal-democratice care ar adopta lozinca luptei pentru o constituție censitară sau, în genere, pentru o constituție „ciuntită”*. La drept vorbind, tocmai în această categorie ar putea fi înglobat „curentul” pe care-l reprezintă domnii grupați în jurul revistei „Osvobodjenie” ; dar ar însemna să dăm dovadă de miopie politică, care este incompatibilă cu principiile marxismului, dacă ne-am lega mîinile, interzicînd dinainte orice „acorduri vremelnice” fie și cu cei mai timizi dintre liberali.

În rezumat : rezoluția tov. Starover, care poartă și semnăturile tovarășilor Martov și Akselrod, este *greșită*, și Congresul al III-lea va proceda foarte cuminte dacă o va anula. Ea păcătuiește prin *ambiguitatea politică* a poziției sale teoretice și tactice, prin cazuistică în ceea ce privește „conștiințele” practice cerute de ea. Această rezoluție *confundă două probleme* : 1) demascarea trăsăturilor „antirevoluționare și antiproletare” *ale oricărui* curent liberal-democratic și datoria *de a lupta* împotriva acestor trăsături, și 2) *conștiințele* în care se pot încheia *acorduri* vremelnice și parțiale cu oricare dintre aceste curente. Ea nu conține ceea ce este necesar (analiza conținutului de clasă al liberalismului) și conține ceea ce este superfluu (prescrierea unor „conștiințe”). Este în genere lipsit de sens să elaborezi la un congres al partidului „conștiințele” concrete ale unor acorduri vremelnice cînd nici nu se știe cine va fi cealaltă parte contractantă – subiectul acestor eventuale acorduri ; și chiar dacă s-ar fi știut cine este acest „subiect”, ar fi fost de o sută de ori mai rezonabil ca stabilirea „conștiințelor” unui acord vremelnic să fie lăsată pe seama instituțiilor centrale ale partidului, așa cum a și procedat congresul în ceea ce privește „curentul” pe care-l reprezintă domnii socialiști-revoluționari (vezi modificările aduse de Plehanov părții finale a rezoluției lui Akselrod, pag. 362 și 15 din procesele-verbale).

Cît despre obiecțiile formulate de „minoritate“ împotriva rezoluției lui Plehanov, singurul argument adus de tov. Martov era următorul : rezoluția lui Plehanov „se încheie cu o concluzie meschină : trebuie să demascăm un anumit publicist. Nu înseamnă aceasta oare «să dai cu toporul într-o muscă» ?“ (pag. 358). Argumentul acesta, în care lipsa de idei este camuflată printr-o expresie sarcastică – „concluzie meschină“ –, ne oferă o nouă mostră de frază pretențioasă. În primul rînd, rezoluția lui Plehanov vorbește de necesitatea de „a demasca în fața proletariatului caracterul limitat și insuficient al mișcării burgheze de eliberare, oriunde s-ar manifesta el“. De aceea este cu totul neserioasă afirmația făcută de tov. Martov (la congresul Ligii, pag. 88 din procesele-verbale) că această rezoluție recomandă „să ne îndreptăm toată atenția numai asupra lui Struve, asupra unui singur liberal“. În al doilea rînd, a compara pe d-l Struve cu o „muscă“ atunci cînd este vorba de posibilitatea unor acorduri vremelnice cu liberalii ruși înseamnă să sacrifici de dragul sarcasmului un fapt politic elementar și evident. Nu, d-l Struve nu e o muscă, ci un factor politic, și aceasta nu pentru că el însuși ar fi o personalitate de prim rang. Însemnătatea sa ca factor politic se datorește poziției sale de reprezentant unic al liberalismului rus, al liberalismului, cît de cît capabil de acțiune și cît de cît organizat, în lumea mișcării ilegale. De aceea, a vorbi despre liberalii ruși și despre atitudinea partidului nostru față de ei fără a te gîndi, totodată, la d-l Struve, la „Osvobojdienie“ înseamnă a vorbi pentru a nu spune nimic. Sau poate că tov. Martov va încerca să ne arate *măcar un singur* „curent liberal sau liberal-democratic“ din Rusia care să se poată compara în prezent, măcar pe departe, cu curentul pe care-l reprezintă „Osvobojdienie“ ? Ar fi interesant să vedem o asemenea încercare !*

* La congresul Ligii, tov. Martov a adus încă un argument împotriva rezoluției tov. Plehanov : „Principala obiecție ce i se poate aduce, principalul ei cusur este că ignorează cu desăvîrșire faptul că, în lupta împotriva absolutismului, sîntem obligați să nu ne eschivăm de la o alianță cu elementele liberal-democratice. Tov. Lenin ar spune despre o asemenea tendință că este martinovistă. Aceasta tendință a și început să se manifeste în noua «Iskră»“ (pag. 88).

Acest pasaj este o colecție de „perle“ rară prin bogăția ei. 1) Cuvintele referitoare la o alianță cu liberalii denotă o confuzie totală. Nimeni n-a vorbit de alianță, tovarășe Martov, ci numai de acorduri vremelnice sau parțiale. Este o mare deosebire. 2) Dacă în rezoluția sa Plehanov ignorează neverosimila „alianță“ și vorbește, în genere, numai de „sprijinire“, acesta nu este un cusur, ci un merit al rezoluției sale. 3) N-ar

„Numele lui Struve nu spune nimic muncitorilor“, a declarat tov. Kostrov în sprijinul tov. Martov. Acesta este – să nu vă fie cu supărare, tov. Kostrov și tov. Martov – un argument à la Akimov. E ceva în genul proletariatului la cazul genitiv ¹¹².

Căror muncitori „nu le spune nimic numele lui Struve“ (și denumirea „Osvobojdienie“, care în rezoluția tov. Plehanov figurează alături de numele d-lui Struve)? Acelora care cunosc extrem de puțin sau care nu cunosc de loc „curențele liberale și liberal-democratice“ din Rusia. Se pune întrebarea : care trebuie să fie atitudinea congresului partidului nostru față de acești muncitori ? Trebuie el oare să traseze membrilor de partid sarcina de a explica acestor muncitori care este singurul curent liberal bine precizat din Rusia ? Sau să le recomande să se treacă sub tăcere un nume pe care muncitorii îl cunosc prea puțin tocmai pentru că au slabe cunoștințe în domeniul politicii ? Dacă tov. Kostrov, după ce a făcut primul pas pe urmele tov. Akimov, nu va voi să-l facă și pe al doilea, el va da la această întrebare un răspuns în primul sens. Și dacă va da un răspuns în primul sens, el va vedea cât de neîntemeiat a fost argumentul său. În orice caz, cuvintele „Struve“ și „Osvobojdienie“ din rezoluția lui Plehanov pot da muncitorilor incomparabil mai mult decât cuvintele „curentul liberal și liberal-democratic“ din rezoluția lui Starover.

În momentul de față, muncitorul rus nu poate să cunoască în practică tendințele politice cât de cât fățișe ale liberalismului nostru altfel decât din „Osvobojdienie“. Publicațiile legale ale liberalilor nu pot da nimic în această privință tocmai din cauza nebulozității lor. De aceea trebuie să îndreptăm cât mai energic (și în fața unor cât mai largi mase de muncitori) arma criticii noastre împotriva celor de la „Osvobojdienie“, pentru ca în cursul revoluției viitoare proletariatul rus să poată pa-

binevoi oare tov. Martov să ne explice prin ce se caracterizează, în general, „tendențele martinoviste“ ? N-ar vrea el să ne vorbească despre raportul care există între aceste tendințe și oportunism ? N-ar vrea el să analizeze raportul care există între aceste tendințe și paragraful I din statut ?
4) Ard pur și simplu de nerăbdare să aud de la tov. Martov prin ce nume s-au manifestat „tendențele martinoviste“ în „noua“ „Iskră“ ! Fii bun, tovarășe Martov, izbăvește-mă mai repede de chinurile așteptării !

raliza prin adevărata critică a armelor încercările inevitabile ale domnilor de la „Osvobojdienie“ de a ciunti caracterul democratic al revoluției.

În afară de sus-menționata „nedumerire“ a tov. Egorov în problema „sprijinirii“ de către noi a mișcării opoziționiste și revoluționare, dezbaterile pe marginea rezoluțiilor n-au oferit nici un alt material interesant și, în genere, aproape că n-au avut loc dezbateri.

Congresul s-a încheiat cu o scurtă cuvîntare a președintelui, care a reamintit că hotărîrile congresului sînt obligatorii pentru toți membrii partidului.

n) TABLOUL GENERAL
AL LUPTEI DESFĂȘURATE LA CONGRES.
ARIPA REVOLUȚIONARĂ ȘI ARIPIA OPORTUNISTĂ
A PARTIDULUI

Terminînd analiza dezbaterilor și a rezultatelor diferitelor votări care au avut loc la congres, trebuie să facem acum un bilanț, pentru ca, pe baza *tuturor* materialelor congresului, să putem răspunde la întrebarea : din ce elemente, grupuri și nuanțe s-au format definitiv majoritatea și minoritatea pe care le-am văzut la alegeri și căroră le-a fost dat să devină pentru un timp oarecare principala împărțire existentă în partidul nostru ? Trebuie să facem bilanțul întregului material referitor la nuanțele principiale, teoretice și tactice pe care ni-l oferă din abundență procesele-verbale ale congresului. Fără o „sinteză“ generală, fără un tablou general al întregului congres și al tuturor grupărilor principale care s-au conturat la diferite votări, acest material rămîne prea fărîmițat, prea risipit, așa încît la prima vedere unele moduri de grupare a delegaților par întimplătoare, mai ales aceleia care nu-și dă osteneala unei *studieri* de sine stătătoare și multilaterale a proceselor-verbale ale congresului (și sînt oare numeroși cititorii care și-au dat această osteneală ?).

În dările de seamă asupra dezbaterilor parlamentare din Anglia se întâlnește adesea cuvîntul caracteristic *division* – împărțire. Camera „s-a împărțit“ în cutare sau cutare majoritate și minoritate, se spune despre votul ei în legătură cu o problemă sau alta. „Împărțirea“ camerei noastre social-democrate în legătură cu diferitele probleme discutate la congres ne oferă un tablou *unic în felul lui*, care oglindește cu o *inegalabilă plenitudine și exactitate* lupta dinăuntru partidului nostru, nuanțele și grupurile existente în cadrul lui. Pentru ca acest tablou să fie cît mai concret, pentru a obține un adevărat *tablou*, și nu o îngrămădire de fapte incoerente, fracționate, izolate, pentru a pune capăt nesfîrșitelor și sterilelor controverse în jurul rezultatelor diferitelor votări (cine pentru cine a votat, cine pe cine a sprijinit ?), m-am hotărît să încerc a înfățișa într-o *diagramă toate tipurile principale* de „împărțiri“ care au avut loc la congresul nostru. Mulți, foarte mulți vor găsi, probabil, stranie folosirea unui asemenea procedeu, dar mă îndoiesc că s-ar putea găsi o altă metodă de expunere care să fie cu adevărat sintetică și generalizatoare, cît mai completă și mai exactă. Dacă un delegat sau altul a votat pentru sau contra cutărei propuneri, este un lucru care se poate stabili cu o precizie absolută în cazul votărilor nominale ; iar în unele cazuri de importante votări nenominale, acest lucru poate fi stabilit, pe baza proceselor-verbale, cu un grad înalt de probabilitate și cu o aproximație foarte apropiată de adevăr. Și dacă vom lua în considerație *toate* votările nominale, precum și toate votările nenominale în care s-au atins probleme cît de cît importante (judecînd, de pildă, după amploarea dezbaterilor și după pasiunea de care erau animați participanții la ele), vom căpăta despre lupta dinăuntru partidului nostru cea mai obiectivă imagine pe care o putem obține pe baza materialului existent. Totodată, în loc de a da o imagine fotografică – adică o imagine a fiecărei votări în parte –, vom căuta să înfățișăm un tablou care să cuprindă toate *tipurile* principale de votări, lăsînd la o parte derogările și variantele relativ puțin importante, care n-ar putea decît să încurce lucrurile. În orice caz, pe baza proceselor-verbale, oricine va putea să verifice fiecare trăsătură din tabloul nostru, să-l completeze cu rezultatele oricărei alte votări, într-un cuvînt să-l critice nu numai prin formulări de

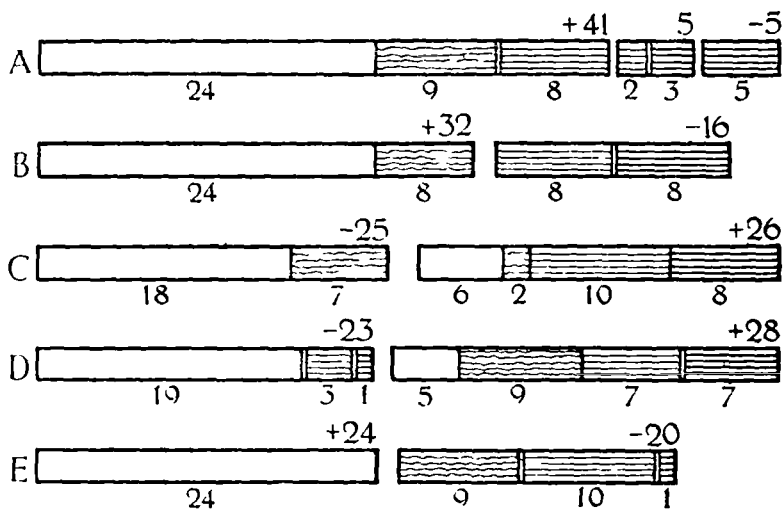
considerente și îndoieli sau prin referiri la cazuri izolate, ci și prin alcătuirea unui *alt tablou* pe baza aceluiași material.

Introducând în diagramă pe fiecare delegat care a luat parte la vot, vom indica prin hașurări diferite cele patru grupuri principale pe care le-am urmărit îndeaproape în tot cursul dezbaterilor la congres, și anume : 1) iskriștii majorității ; 2) iskriștii minorității ; 3) „centrul“ și 4) antiiskriștii. Deosebirea de nuanțe principiale existentă între aceste grupuri, noi am văzut-o *dintr-o mulțime de exemple*, și dacă unora le displac *denumirile* grupurilor, care prea amintesc amatorilor de zigzaguri organizația „Iskrei“ și orientarea „Iskrei“, le vom spune că nu denumirile importă aici. Acum, după ce nuanțele au fost urmărite de noi de-a lungul *tuturor* dezbaterilor congresului, denumirile deja statornicite și uzuale în cadrul partidului (dar care zgîrie urechea unora) ar putea fi ușor înlocuite printr-o *caracterizare a esenței nuanțelor prin care se deosebesc între ele diferitele grupuri*. Dacă am proceda la o asemenea înlocuire, am obține pentru aceleași patru grupuri următoarele denumiri : 1) social-democrați revoluționari consecvenți ; 2) mici oportuniști ; 3) oportuniști mijlocii și 4) mari oportuniști (mari pe scară rusă). Să sperăm că aceste denumiri vor fi mai puțin șocante pentru aceia care de la un timp au început să se încredințeze pe ei înșiși și să încredințeze și pe alții că denumirea de „iskrist“ îmbrățișează numai un „cerc“, și nu o *orientare*.

Să trecem la descrierea amănunțită a tipurilor de votări „fotografiate“ în diagrama alăturată (vezi diagrama : „Tabloul general al luptei desfășurate la congres“).

Primul tip de votări (A) înglobează cazurile în care „centrul“ a votat alături de iskriști, împotriva antiiskriștilor sau împotriva unei părți a lor. Așa s-a întâmplat la votarea programului în ansamblu (numai tov. Akimov s-a abținut, ceilalți au fost pentru), la votarea rezoluției de principiu împotriva federației (toți au fost pentru, cu excepția celor cinci bundiști), la votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului (împotriva noastră au fost cei cinci bundiști, s-au abținut cinci : Martinov, Akimov, Bruker și Mahov cu două voturi ; ceilalți au fost alături de noi) ; *tocmai această votare este reprezentată în diagrama A*. Apoi, de același tip au fost cele trei votări în legătură cu confirmarea „Iskrei“ ca Organ Cen-

TABLEAU GENERAL
AL LUPTEI DESFĂȘURATE LA CONGRES

Cifrele cu + și cu - indică respectiv numărul total al voturilor date *pentru* sau *contra* în anumite chestiuni. Cifrele de dedesubt indică numărul voturilor fiecăruia dintre cele patru grupuri. În text se arată care anume votări sînt cuprinse în tipurile A-E.

Desemnarea grupurilor:

	- ISKRȘTII MAJORITAȚII
	- ISKRȘTII MINORITAȚII
	- CENTRUL
	- ANTISKRȘTII

tral al partidului ; redacția (cinci voturi) s-a abținut, împotriva au fost, la toate cele trei votări, doi delegați (Akimov și Bruker) și, în afară de aceasta, la votarea *motivelor* confirmării „Iskrei“ s-au abținut cei cinci bundiști și tov. Martinov*.

Tipul de votări de care ne ocupăm dă răspuns la o întrebare extrem de interesantă și de importantă : când anume a mers alături de iskriști „centrul“ congresului ? El a mers alături de noi fie atunci când, cu mici excepții, *au fost alături de noi și antiiskriștii* (adoptarea programului, confirmarea „Iskrei“ independent de motive), fie atunci când a fost vorba de *declarații* care nu implicau încă în mod nemijlocit adoptarea unei poziții politice precise (recunoașterea activității organizatorice a „Iskrei“ nu implică încă neapărat aplicarea în fapt a politicii ei organizatorice față de grupuri aparte ; respingerea ideii de federație nu exclude încă o atitudine de abținere în problema unui proiect concret de federație, cum ne-a arătat exemplul tov. Mahov). Am văzut mai sus, când am vorbit despre semnificația grupărilor la congres în general, cât de fals este prezentată această chestiune în expunerea oficială a „Iskrei“ oficiale, care (prin gura tov. Martov) *cocoloșește și escamotează* deosebirea dintre iskriști și „centru“, dintre social-democrații revoluționari consecvenți și social-democrații oportuniști, invocând *cazurile în care și antiiskriștii au votat alături de noi !* Nici chiar cei mai „de dreapta“ dintre oportuniștii germani și francezi din rândurile partidelor social-democrate nu votează contra când e vorba de asemenea puncte ca *recunoașterea programului în ansamblu*.

Al doilea tip de votări (B) cuprinde cazurile în care iskriștii consecvenți și cei inconsecvenți au mers împreună împotriva tuturor antiiskriștilor și împotriva întregului „centru“. Printre aceste cazuri se numără în special acelea în care era vorba de înlăptuirea efectivă a planurilor concret precizate ale politicii iskriste, de *recunoașterea în fapt, și nu numai în vorbe,*

*De ce am ales pentru diagramă tocmai votarea în legătură cu § 2 din statutul Bundului ? Pentru că votările în legătură cu recunoașterea „Iskrei“ sînt mai puțin complete, iar votările asupra programului și asupra federației privesc hotăriri concret-politice mai puțin precis determinate. În general, alegerea unei anumite votări dintr-o serie de votări de *același* tip nu schimbă cîtuși de puțin trăsăturile fundamentale ale tabloului, lucru de care se poate ușor convinge oricine făcînd schimbările corespunzătoare.

a „Iskrei“. Aici intră *incidentul cu Comitetul de organizare**, punerea pe primul loc a problemei situației Bundului în partid, dizolvarea grupului „Iujnii rabocii“, două votări în legătură cu programul agrar și, în sfârșit, în al șaselea rînd, votul *împotriva* Uniunii social-democraților ruși din străinătate („Rabocee Delo“), adică recunoașterea Ligii ca unica organizație din străinătate a partidului. Vechiul spirit de cerc din perioada dinainte de crearea partidului, interesele organizațiilor sau grupulețelor oportuniste, înțelegerea îngustă a marxismului se luptau aici cu politica strict principială și consecventă a social-democrației revoluționare; iskriștii minorității au mai mers încă alături de noi într-o serie întreagă de cazuri, într-o serie întreagă de votări extrem de importante (din punctul de vedere al Comitetului de organizare, al grupului „Iujnii rabocii“, al grupului „Rabocee Delo“)... atîta vreme cît n-a fost vorba de *propriul lor* spirit de cerc, de propria lor inconsecvență. „Împărțirile“ de acest tip arată limpede că, într-o serie de probleme referitoare la înfăptuirea principiilor noastre, *centrul a mers cu antiiskriștii*, a fost mult mai aproape de ei decît de noi, a înclinat *în fapt* mult mai mult spre aripa *oportunistă* decît spre aripa *revoluționară* a social-democrației. „Iskriștii“ *cu numele*, cărora le era rușine să fie iskriști, și-au dat arama pe față, iar lupta inevitabilă a provocat destul de multă iritare, ceea ce a făcut ca persoanelor mai impresionabile și mai puțin obișnuite să aprofundeze lucrurile să le rămînă ascunsă semnificația nuanțelor principiale care se vedeau în această luptă. Dar acum, cînd focul luptei s-a mai potolit și cînd procesele-verbale au rămas ca extras obiectiv al unei serii de bătălii aprige, acum numai aceia care închid cu tot dinadinsul ochii pot să nu vadă că unirea Mahovilor și Egorovilor cu Akimovii și cu Liberii n-a fost de loc întîm-

*Rezultatul acestei votări este reprezentat în diagrama B: iskriștii au obținut 33 de voturi, rezoluția bundistă — 16. Semnalăm că printre votările de acest tip nu există *nici una care să fi fost nominală*. Felul cum s-au împărțit delegații reiese cu foarte multă verosimilitate numai din următoarele date: 1) în cadrul dezbaterilor, vorbitorii din partea ambelor grupuri de iskriști s-au pronunțat pentru, iar vorbitorii din partea antiiskriștilor și a centrului s-au pronunțat contra; 2) numărul voturilor „*pentru*“ e întotdeauna foarte aproape de 33. Nu trebuie să uităm de asemenea că, analizînd dezbaterile de la congres, am relevat, pe lângă votări, o *serie întreagă* de cazuri în care „centrul“ a mers cu antiiskriștii (cu oportuniștii) *împotriva* noastră. De pildă, în problema valabilității absolute a revendicărilor democratice, în aceea a sprijinirii elementelor opoziționiste, a limitării centralismului etc.

plătoare și nici nu putea fi întâmplătoare. Lui Martov și lui Akselrod nu le mai rămâne decât să se eschiveze de la o analiză riguroasă și multilaterală a proceselor-verbale sau să încerce post factum să dea o altă semnificație comportării lor la congres, exprimându-și în fel și chip *regretul*. Ca și cum regretele ar putea înlătura deosebiri de vederi, deosebiri de linie politică ! Ca și cum actuala alianță a lui Martov și Akselrod cu Akimov, cu Bruker și cu Martînov ar putea face ca partidul nostru, refăcut la Congresul al II-lea, să uite lupta pe care au dus-o iskriștii împotriva antiiskriștilor aproape în tot cursul congresului !

Al treilea tip de votări care au avut loc la congres, care cuprinde ultimele trei din cele cinci părți ale diagramei (și anume părțile C, D și E), se caracterizează prin faptul că *o mică parte din iskriști se desprinde și trece de partea antiiskriștilor*, care tocmai de aceea capătă preponderență (atîta timp cît rămîn la congres). Pentru a putea urmări cît mai minuțios evoluția acestei faimoase *coalitii* a minorității iskriste cu antiiskriștii, a cărei simplă pomenire îl irita pe Martov în așa măsură încît a ajuns să scrie la congres misive isterice, reproducem în diagramă toate cele trei tipuri principale de votări *nominale* de acest fel. C reprezintă rezultatul votării în problema egalității limbilor (am luat ultima din cele trei votări nominale în legătură cu acest punct, deoarece e cea mai cuprinzătoare). Toți antiiskriștii și întregul centru fac front comun împotriva noastră, iar din rîndurile iskriștilor se desprinde o parte din majoritate și o parte din minoritate. *Nu se vede deocamdată care anume iskriști sînt în stare să formeze o coalitie definitivă și trainică cu „dreapta” oportunistă a congresului*. Urmează apoi votarea de tipul D — în legătură cu paragraful 1 din statut (din cele două votări am luat-o pe cea cu semnificație mai precisă, adică pe aceea la care nu s-a abținut nimeni). *Coalitia se conturează mai net și se încheagă mai trainic* * : acum iskriștii din minoritate se

* După toate aparențele, de același tip au fost și alte patru votări în legătură cu statutul : pag. 278 — 27 pentru Fomin contra 21 ale noastre ; pag. 279 — 26 pentru Martov față de 24 pentru noi ; pag. 280 — 27 contra mea, 22 pentru ; și tot acolo 24 pentru Martov față de 23 pentru noi. Acestea sînt votările — menționate de mine mai sus — în problema cooptării în instituțiile centrale. Votări nominale lipsesc (a fost una, dar datele respective s-au pierdut). După cum se vede, bundiștii (toți sau o parte) îl salvează pe Martov. Afirmațiile greșite ale lui Martov (la Ligă) cu privire la votările de acest tip au fost corectate mai sus.

află *cu toții* de partea lui Akimov și a lui Liber ; dintre iskriștii din majoritate se află de partea acestora din urmă numai un mic număr de delegați, care înlocuiesc pe antiiskriștul și pe cei trei delegați ai „centrului“ care trecuseră de partea noastră. E destul să arunci o privire fugitivă asupra diagramei, ca să-ți dai seama care elemente treceau întâmplător și vremelnic când de o parte, când de cealaltă și care *elemente se îndreptau irezistibil spre o coaliție trainică cu Akimovii*. Ultima votare (E – alegerea Organului Central, a Comitetului Central și a Consiliului partidului), *care reprezintă tocmai împărțirea definitivă în majoritate și minoritate*, ne arată limpede contopirea totală a minorității iskriștilor cu întregul „centru“ și cu *rămășițele* antiiskriștilor. Din cei opt antiiskriști nu mai rămăsese atunci la congres decât *unul singur* : tov. Bruker (căreia tov. Akimov îi explicase între timp greșeala făcută de ea și care își ocupase locul ce-i revenea de drept în rîndurile *martoviștilor*). Plecarea celor șapte *oportuniști*, situați pe pozițiile *cele mai de „dreapta“*, a făcut ca soarta alegerilor să fie decisă în defavoarea lui Martov*.

Și acum să facem bilanțul congresului, sprijinindu-ne pe datele obiective referitoare la *toate tipurile* de votări.

S-a vorbit foarte mult de caracterul „*întâmplător*“ al majorității care s-a format la congresul nostru. E singurul argument cu care a căutat să se consoleze tov. Martov în broșura sa „*Încă o dată în minoritate*“. Diagrama arată limpede că *într-un singur* sens, dar numai într-unul singur, majoritatea poate fi numită întâmplătoare, și anume în sensul că plecarea de la congres a celor șapte elemente ultraoportuniste ale „*dreptei*“ ar fi, după cum se pretinde, *întâmplătoare*. În măsura în care această plecare este întâmplătoare, *în aceeași măsură* (și nu mai mult) este întâmplătoare și majoritatea noastră. O examinare sumară a diagramei ne arată mai bine decât orice raționamente lungi de partea cui ar fi fost, de

* Cei șapte oportuniști care au părăsit Congresul al II-lea au fost : cei cinci bundiști (Bundul s-a retras din partid la Congresul al II-lea, după respingerea principiului federativ) și doi „*rabocedelți*“ — tov. Martinov și tov. Akimov. Aceștia din urmă au părăsit congresul după ce Liga iskriștă a fost recunoscută ca *unica* organizație din străinătate a partidului, adică după dizolvarea „*Uniunii social-democraților ruși*“ din străinătate, grupată în jurul revistei „*Rabocce Delo*“. (Nota autorului la ediția din 1907. — *Nota red.*)

partea cui *ar fi trebuit să fie* acești șapte *. Se pune însă întrebarea : în ce măsură se poate spune într-adevăr că a fost întâmplătoare plecarea celor șapte ? Iată o întrebare pe care evită să și-o pună cei care vorbesc mereu despre caracterul „întâmplător“ al majorității. E o întrebare prea puțin plăcută pentru ei. Este oare întâmplător faptul că au plecat cei mai zeloși reprezentanți ai aripii *drepte* a partidului nostru, și nu ai celei *stingi* ? Este oare întâmplător faptul că au plecat *oportuniștii*, și nu *social-democrații revoluționari* consecvenți ? Nu există oare vreo legătură între această plecare „întâmplătoare“ și lupta desfășurată în tot cursul congresului împotriva aripii oportuniste, luptă care se oglindește atât de clar în diagrama noastră ?

E destul să punem aceste întrebări, atât de neplăcute pentru minoritate, ca să ne dăm seama care anume este faptul pe care unii tind *să-l camufleze* sub paravanul pâlăvrăgelii pe tema caracterului întâmplător al majorității. Este faptul cert și incontestabil că *minoritatea s-a format din membrii de partid care înclină cel mai mult spre oportunism*. Minoritatea s-a format din elementele din partid care sînt *cele mai puțin statornice* pe plan teoretic, *cele mai puțin consecvente pe plan principial*. Minoritatea s-a format tocmai din *aripa dreaptă* a partidului. Împărțirea în majoritate și minoritate este o continuare directă și inevitabilă a împărțirii social-democrației în aripă revoluționară și aripă oportunistă, în Munte și Girondă¹¹³, care nu de ieri-alaltăieri a apărut nu numai în partidul muncitoresc din Rusia și care de bună seamă că nu va dispărea de la o zi la alta.

Acest fapt este de o importanță capitală pentru lămurirea cauzelor și evoluției divergențelor. A încerca *să ocolești* acest fapt, tăgăduind sau cocoloșind lupta care a avut loc la congres și nuanțele principiale care s-au manifestat în cadrul ei, înseamnă a-ți da singur un certificat de totală paupertate intelectuală și politică. Pentru *a infirma* acest fapt trebuie, *în primul rînd*, să dovedești că tabloul general al votărilor și al „împărțirilor“ care au avut loc la congresul partidului nostru arată altfel decît l-am înfățișat eu ; *în al doilea rînd*, tre-

* Mai încolo vom vedea că, *după* congres, atât tov. Akimov cît și Comitetul din Voronej, situat pe poziții care *se apropie* cel mai mult de pozițiile tov. Akimov, și-au exprimat de-a dreptul simpatiile pentru „*minoritate*“.

buie să dovedești că, *în ceea ce privește fondul* tuturor problemelor din cauza cărora „s-a împărțit“ congresul, *dreptatea nu era* de partea celor mai consecvenți social-democrați revoluționari, care în Rusia nu pot fi despărțiți de numele de iskriști *. Încercați să faceți această dovadă, domnilor.

Faptul că minoritatea a fost alcătuită de elementele cele mai oportuniste, cele mai puțin statornice și mai puțin consecvente ale partidului indică, de altfel, răspunsul la numeroasele nedumeriri și obiecții cu care se adresează majorității diferite persoane care nu cunosc bine chestiunea sau care n-au aprofundat-o îndeajuns. Nu este oare prea superficial, ni se spune, să explicați *dezbinarea* printr-o mică greșeală a tovarășilor Martov și Akselrod? Da, domnilor, greșeala tov. Martov n-a fost mare (și eu am spus-o încă la congres, în toiul luptei), dar această mică greșeală *putea* să pricinuiască (și a pricinuit) mult rău, fiindcă tov. Martov s-a lăsat atras de partea unor delegați care au comis o serie *întreagă de greșeli* și care într-o serie întreagă de probleme au dat dovadă de tendințe oportuniste și de inconsecvență în domeniul principiilor. Faptul că tov. Martov și Akselrod au dat dovadă de nestatornicie are o semnificație individuală și e lipsit de importanță; dar faptul că s-a format o foarte însemnată minoritate, care cuprindea *toate elementele* cele mai puțin statornice, care cuprindea pe *toți aceia* care ori nu recunoșteau de loc orientarea „Iskrei“ și o combăteau fățiș, ori o recunoșteau în vorbe, iar în fapt mergeau aproape întotdeauna cu antiiskriștii, faptul acesta nu are o semnificație individuală, ci *privește partidul și este departe de a fi cu totul lipsit de importanță*.

* Notă pentru tov. Martov. Dacă tov. Martov a uitat acum că *iskrist* înseamnă *adept al unei orientări*, și nu *membru al unui cerc*, îl sfătuim să citească în cuprinsul proceselor-verbale ale congresului lămuririle pe care tov. Troțki le-a dat tov. Akimov în aceasta chestiune. La congres au fost (în raport cu partidul) trei *cercuri* iskriste: grupul „Eliberarea muncii“, redacția „Iskrei“ și organizația „Iskrei“. Două din aceste trei cercuri au fost destul de rezonabile ca să se dizolve singure; al treilea nu a dat dovadă de suficientă partinitate pentru a face acest lucru și a fost dizolvat de congres. Cel mai larg cerc iskrist, organizația „Iskrei“ (care cuprindea și redacția, și grupul „Eliberarea muncii“), a avut la congres în total 16 delegați, dintre care *numai unsprezece* cu vot deliberativ. Dar delegați *cu orientare* iskristă care nu făceau parte din nici un „cerc“ iskrist au fost la congres, după calculul meu, în total 27 cu 33 de voturi. Înseamnă deci că *mai puțin de jumătate* din iskriști făceau parte din *cercuri* iskriste.

Nu-i oare ridicol să *explici* dezbinarea prin dominația închistatului spirit de cerc și a filistinismului revoluționar în cadrul micului cerc al vechii redacții a „Iskrei”? Nu, nu-i ridicol, pentru că în sprijinul *acestui individual* spirit de cerc *s-au ridicat toate acele elemente din partidul nostru* care în tot cursul congresului au luptat *pentru orice fel de spirit de cerc*, toți cei care în genere nu s-au putut ridica deasupra filistinismului revoluționar, toți cei care invocau caracterul „istoric” al răului pe care-l reprezintă filistinismul și spiritul de cerc, pentru a justifica și a menține acest rău. Ar mai putea fi considerat întâmplător, dacă vrei, faptul că interesele strâmte de cerc au precumpănit asupra spiritului de partid în micul cerc al redacției „Iskrei”. Dar nu a fost de loc întâmplător faptul că în sprijinul acestui spirit de cerc s-au ridicat ca un singur om Akimovii și Brukerii, care țineau nu mai puțin (dacă nu chiar mai mult) la „continuitatea istorică” a faimosului Comitet din Voronej și a faimoasei „Organizații muncitorești”¹¹⁴ din Petersburg, s-au ridicat Egorovii, care deplîngeau tot atît de amarnic (dacă nu și mai amarnic) „distrugerea” grupului „Rabocce Delo”, ca și pe aceea a vechii redacții, s-au ridicat Mahovii etc. etc. Spune-mi cu cine te întâlnești și ți-oi spune cine ești, glăsuiește proverbul. Spune-mi cine-i aliatul tău politic, cine votează pentru tine și ți-oi spune care este *fizionomia* ta *politică*.

Greșeala mărunță a tovarășilor Martov și Akselrod rămîne și putea să rămînă *mărunță* atîta vreme cît nu servea ca punct de plecare pentru o *alianță trainică* între ei și întreaga aripă oportunistă a partidului nostru, atîta vreme cît nu ducea, datorită acestei alianțe, la o *răbufnire* a oportunismului, la o *revanșă* din partea tuturor acelorora împotriva cărora luptase „Iskra” și care acum erau foarte bucuroși să-și *verse necazul* pe adepții consecvenți ai social-democrației revoluționare. Evenimentele de după congres au evoluat de așa manieră, încît în virtutea lor noua „Iskră” ne oferă priveliștea unei răbufniri a oportunismului, a unei revanșe din partea Akimovilor și Brukerilor (vezi foaia Comitetului din Voronej *), priveliștea jubilariei Martinovilor, cărora în sfîrșit (în sfîrșit !) li s-a dat în odioasa „Iskră” posibilitatea de a da

* Vezi volumul de față, pag. 396—398. — *Nota red.*

cu copita în odiosul „dușman“, pentru a răzbuna toate nedreptățile îndurate în trecut. Aceasta ne arată deosebit de sugestiv cât de necesară era „restabilirea vechii redacții a «Iskrei»“ (din ultimatumul de la 3 noiembrie 1903 al tov. Starover) pentru asigurarea „continuității“ iskriste...

Privit în sine, faptul că congresul (și partidul) s-a împărțit în aripă stângă și aripă dreaptă, în aripă revoluționară și aripă oportunistă, nu numai că nu avea în el nimic critic sau de temut, dar nu era nici măcar ceva anormal... Dimpotrivă, ultimul deceniu al istoriei social-democrației ruse (și nu numai ruse) duce în mod necesar și inevitabil la o astfel de împărțire. Că această împărțire a fost provocată de o serie de greșeli destul de *mărunte* ale aripii drepte, de divergențe (relativ) destul de lipsite de importanță, — acest fapt (care unui observator superficial și unui spirit filistin i se pare șocant) a însemnat *un mare pas înainte al întregului nostru partid*. Înainte vreme se iveau între noi divergențe asupra unor probleme mari, care puteau justifica uneori chiar și o sciziune; acum am căzut de acord asupra tuturor problemelor mari și importante, acum ne despart doar *nuanțe*, care pot și *trebuie* să genereze controverse, dar ar fi absurd și copilăros să ne despărțim din cauza lor (cum a și spus, pe bună dreptate, tov. Plehanov în interesantul său articol „Ce nu trebuie făcut“, articol asupra căruia vom mai reveni). *Acum, când comportarea anarhică a minorității — după congres — a adus partidul în pragul sciziunii, poți întâlni adesea așa-zisi înțelepți care spun: merita oare în genere să se ducă la congres o luptă pentru asemenea nimicuri ca incidentul cu Comitetul de organizare, dizolvarea grupului „Iujnii rabocii“ sau „Rabocce Delo“, § 1 din statut, dizolvarea vechii redacții etc. ? Cine judecă astfel* nu face decât să introducă spiritul*

* Aceasta îmi amintește, fără să vreau, o convorbire avută la congres cu unul dintre delegații „centrului“: „Ce atmosferă grea domnește la congresul nostru! — mi se plîngea el. — Această luptă înverșunată, această agitație a unora împotriva altora, această polemică vehementă, această atitudine netovarășească!...“ „Ce lucru minunat este congresul nostru — i-am răspuns eu. — O luptă deschisă, liberă. Părerile au fost rostite. Nuanțele s-au conturat. Grupurile s-au precizat. Mîinile s-au ridicat. Hotărîrea a fost luată. O etapă a fost străbătută. Înainte! — Uite, așa mai înțeleg și eu. E viață. E cu totul altceva decât nesfîrșitele și plicticoasele logomahii de intelectual, care iau sfîrșit nu pentru că problema a fost rezolvată, ci pentru că oamenii au obosit vorbind...“

Tovarășul din „centru“ m-a privit cu ochii plini de nedumerire și a ridicat din umeri. Vorbeam limbi diferite.

de cerc în treburile de partid : lupta *dintre nuanțe* în cadrul *partidului este inevitabilă și necesară* atîta timp cît nu duce la anarhie și sciziune, atîta timp cît se desfășoară *în limitele* aprobate de comun acord de către toți tovarășii și membrii de partid. Și *lupta noastră la congres* împotriva aripii drepte a partidului, împotriva lui Akimov și a lui Akselrod, împotriva lui Martinov și a lui Martov, *n-a depășit cîtuși de puțin aceste limite*. E de ajuns să amintim două fapte care demonstrează în modul cel mai incontestabil adevărul spuselor mele : 1) cînd tovarășii Martinov și Akimov au declarat că părăsesc congresul, *am fost cu toții gata să facem totul* pentru a înlătura din mintea lor ideea unei „ofense“, *cu toții am adoptat* (cu 32 de voturi) rezoluția tov. Troțki prin care acești tovarăși erau invitați să se declare satisfăcuți cu explicațiile date și să-și retragă declarația ; 2) cînd s-a ajuns la alegerea instituțiilor centrale, am oferit minorității (sau aripii oportuniste) a congresului *minoritatea în ambele instituții centrale* : Martov să fie ales în redacția Organului Central, iar Popov în Comitetul Central. Din punctul de vedere al partidului *nu puteam* proceda altfel, din moment ce se hotărîse încă înainte de congres să fie alese două grupuri de trei. *Dacă deosebirea dintre nuanțele manifestate la congres era de minimă importanță, înseamnă că de minimă importanță era și concluzia practică* pe care am tras-o din lupta dintre aceste nuanțe ; această concluzie se reducea *exclusiv* la ideea că *majoritatea* congresului partidului trebuie să capete *două treimi* din locuri în ambele grupuri de trei.

Numai împrejurarea că minoritatea congresului partidului *n-a fost de acord să fie în minoritate în instituțiile centrale* a dus mai întîi la „văicăreala neputincioasă“ a intelectualilor care fuseseră înfrînți, iar apoi la *frazologie anarhistă și la acțiuni anarhice*.

Să aruncăm, în încheiere, încă o privire asupra diagramei, din punctul de vedere al componenței instituțiilor centrale. Este cît se poate de firesc că în aceste alegeri delegații trebuiau să țină seama *nu numai* de problema nuanțelor, ci și de aceea a *aptitudinii*, a capacității de muncă etc. a diferiților *candidați*. Acum minoritatea vrea cu tot dinadinsul să confunde aceste probleme. Că e vorba însă de două probleme diferite, este un lucru care se înțelege de la sine și care reiese

fie și numai din simplul fapt că alegerea grupului *inițial* de trei pentru Organul Central fusese plănuită încă *înainte de congres*, când nimeni nu putea să prevadă alianța lui Martov și a lui Akselrod cu Martînov și cu Akimov. La probleme diferite și răspunsul trebuie obținut pe căi diferite: la problema nuanțelor răspunsul trebuie căutat în *procesele-verbale ale congresului*, în discutarea *deschisă* și în punerea la vot a tuturor punctelor de orice fel. Printr-o hotărîre unanimă, delegații au stabilit să decidă *prin vot secret care candidați* corespund funcției pentru care sînt propuși. Cum se explică faptul că *întregul congres a adoptat în unanimitate* o astfel de hotărîre? — aceasta este o întrebare atît de elementară, încît ar fi pueril să ne mai oprim asupra ei. Dar (după ce a fost înfrîntă în alegeri) minoritatea a început să uite pînă și lucrurile elementare. Am ascultat, în apărarea vechii redacții, un potop de cuvîntări înflăcărate, pătimașe, atingînd o exaltare vecină cu iresponsabilitatea, dar n-am auzit *absolut nimic* despre nuanțele conturate *la congres* în legătură cu lupta pentru grupul de șase sau grupul de trei. Din toate colțurile auzim tot felul de comentarii și discuții pe tema că persoanele alese în Comitetul Central ar fi incapabile de muncă, inapte, rău intenționate etc., dar nu auzim *absolut nimic* despre nuanțele care s-au înfruntat *la congres* în lupta pentru preponderență în Comitetul Central. Găsesc că este ceva nedemn și lipsit de bună-cuviință să comentezi și să discuți *în afara congresului* însușirile și acțiunile unor persoane (pentru că în 99% din cazuri aceste acțiuni reprezintă un secret organizatoric, care poate fi dezvăluit numai în fața instanței supreme a partidului). A lupta *în afara congresului* cu ajutorul unor *astfel de mijloace* înseamnă, cred eu, a recurge la *birfeală*. Și singurul mod în care aș putea da publicului un răspuns la aceste comentarii ar fi acela de a invoca lupta desfășurată la congres: voi afirmați că C.C. a fost ales cu o mică majoritate. Așa e. Dar această mică majoritate cuprindea pe toți aceia care au luptat în modul cel mai consecvent, nu în vorbe, ci în fapte, pentru înfăptuirea planurilor iskriste. De aceea, pentru toți tovarășii care pun continuitatea *orientării* „Iskrei“ mai presus de continuitatea cutărui sau cutărui *cerc* al „Iskrei“, autoritatea *morală* a acestei majorități trebuie să fie incomparabil mai mare

decît autoritatea ei *formală*. Cine era *mai competent să aprecieze* dacă o persoană sau alta este sau nu aptă să promoveze politica „Iskrei“ : cei care au promovat această politică la congres, sau cei care într-o serie întreagă de cazuri au combătut-o, apărînd în schimb tot ce era înapoiat, tot felul de vechituri, tot felul de manifestări ale spiritului de cerc ?

o) DUPĂ CONGRES. DOUĂ METODE DE LUPTĂ

Analiza dezbaterilor și a rezultatelor diferitelor votări care au avut loc la congres, încheiată în paragraful precedent, explică propriu-zis în nuce (în germene) *tot ce s-a întimplat după congres*, și de aceea putem fi conchiși în descrierea etapelor următoare ale crizei din partidul nostru.

Refuzul lui Martov și al lui Popov de a candida în alegeri a creat îndată o atmosferă de *ciorovăială* în lupta partinică dintre nuanțele existente în partid. Tov. Glebov, considerînd neverosimilă presupunerea că redactorii nealeși au hotărît într-adevăr să facă o *cotitură* spre pozițiile lui Akimov și Martinov și explicînd lucrurile, în primul rînd, prin starea de iritare nervoasă ce se crease chiar a doua zi după congres, ne-a propus lui Plehanov și mie să ajungem la o împăcare, „să-i cooptăm“ pe toți patru, cu condiția să se asigure reprezentarea redacției în Consiliu (adică din cei doi reprezentanți unul să aparțină neapărat majorității *partidului*). Lui Plehanov și mie această condiție ni s-a părut rezonabilă, deoarece acceptarea ei însemna o *recunoaștere tactică a greșelii comise la congres*, o dorință de pace, și nu de război, dorința de a fi mai aproape de Plehanov și de mine decît de Akimov și de Martinov, de Egorov și de Mahov. Concesia în ceea ce privește „cooptarea“ căpăta astfel un caracter *personal*, și nu făcea să refuzăm o concesie de ordin personal, care era menită să înlătore starea de iritare și să restabilească pacea. De aceea Plehanov și cu mine am declarat că sîntem de acord. Majoritatea redacției a respins însă condiția pusă. *Glebov a plecat*. Noi am rămas în expectativă, să vedem ce va urma : se va menține oare Martov pe terenul lealității pe care se situase la congres (*împotriva* tov. Popov,

reprezentantul centrului), sau vor învinge elementele nestatornice și înclinate spre sciziune pe urmele cărora pornise el ?

Ne aflăm în fața următoarei dileme : va hotărî oare tov. Martov să vadă în „coaliția“ sa de la congres un act politic izolat (cum a fost, de pildă, coaliția lui Bebel cu Vollmar în 1895 – *si licet parva componere magnis* *), sau va hotărî să consolideze această coaliție, va depune toate eforturile pentru a demonstra că *Plehanov și cu mine* am greșit la congres și va deveni adevăratul lider al aripii oportuniste a partidului nostru ? Cu alte cuvinte, această dilemă putea fi formulată astfel : ciorovăială sau luptă politică de partid ? Dintre noi trei, care a doua zi după congres am fost singurii membri prezenți ai instituțiilor centrale, Glebov era acela care înclina cel mai mult spre prima soluție a dilemei și care se străduia cel mai mult să împace copiii certați. Spre soluția a doua înclina cel mai mult tov. Plehanov, de care, cum s-ar zice, nu era chip să te apropii. Eu eram de data aceasta „centrul“, sau „mlaștina“, și căutam să folosesc metoda convingerii. A încerca să reconstitui în momentul de față tentativele mele orale de a folosi metoda convingerii ar însemna să mă apuc de o treabă extrem de dificilă și chiar zadarnică, și nu voi urma exemplul prost al tovarășilor Martov și Plehanov. Dar găsesc că e necesar să reproduc unele pasaje dintr-o scrisoare pe care am trimis-o în acest scop unui iskrist din „minoritate“.

...,Faptul că Martov a refuzat să facă parte din redacție, că el și alți publiciști ai partidului au refuzat să colaboreze, că o serie întregă de persoane au refuzat să lucreze pentru C.C., faptul că a propagat ideea boicotului sau a rezistenței pasive, toate acestea vor duce în mod inevitabil, vor duce chiar împotriva voinței lui Martov și a prietenilor lui, la scindarea partidului. Chiar dacă Martov va rămîne pe poziția leală (pe care s-a situat cu atîta hotărîre la congres), ceilalți nu vor rămîne, și rezultatul prevăzut de mine va fi inevitabil...

Și atunci mă întreb : ce motiv am avea, la drept vorbind, să ne despărțim ?... Trec în revistă toate evenimentele și toate impresiile de la congres și recunosc că, sub imperiul

* — dacă e îngăduit să comparăm ceva mic cu ceva mare. — *Nota trad.*

unei enervări groaznice, adescori m-am comportat și am acționat ca un «turbat» și sînt gata să recunosc în fața oricui această vină a mea, dacă se poate numi vină ceea ce a fost provocat în mod firesc de atmosferă, de diferite reacțiuni și replici, de luptă etc. Dar acum, cînd privesc fără nici un fel de enervare rezultatele obținute și ceea ce s-a realizat printr-o luptă aprigă, nu pot să văd în aceste rezultate nimic, absolut nimic dăunător pentru partid și absolut nimic supărător sau jignitor pentru minoritate.

Desigur, nu putea să nu fie supărător însuși faptul de a rămîne în minoritate, dar protestez categoric împotriva ideii că noi am fi «defăimat» pe cineva, că *am vrut* să jignim sau să înjosim pe cineva. Nici pomeneală de așa ceva. Și nu este admisibil ca divergențele politice să ducă la o interpretare a evenimentelor bazată pe învinuiri aduse părții opuse că e de rea-credință, incorectă, intrigantă și alte lucruri drăguțe, despre care auzi vorbindu-se tot mai des în atmosfera sciziunii care se apropie. Acest lucru nu este admisibil, deoarece, în cazul cel mai bun, ar fi ceva extrem de nechibzuit.

Am ajuns să fim în divergență cu Martov pe plan politic (și organizatoric), așa cum am mai fost cu el în divergență de zeci de ori. Fiind învins în problema paragrafului 1 din statut, eu nu puteam să nu mă străduiesc cu toată energia să-mi iau revanșa în ceea ce-mi mai rămînea mie (și congresului). Nu puteam să nu tind, pe de o parte, spre un C.C. strict iskrist, iar pe de altă parte spre o redacție compusă din trei membri... Eu consider că acest grup de trei este *singurul* în stare să formeze o instituție de partid, iar nu un colegiu în care să domnească familiarismul și neglijența, și că este singurul în stare să formeze un centru adevărat, în care fiecare să-și formuleze și să-și susțină întotdeauna punctul de vedere de partid, și nimic altceva, irrespective * de tot ce este personal, de orice considerente de jignire, retragere etc.

Fără îndoială că după evenimentele de la congres acest grup de trei a sancționat o linie politică și organizatorică îndreptată, dintr-un anumit punct de vedere, împotriva lui Martov. Asupra acestui lucru nu încapă nici o îndoială. Și pentru acest motiv să ajungem la o ruptură? Pentru acest motiv să sfârși-

* — independent. — *Nota trad.*

măm partidul ?? Oare Martov și Plehanov n-au fost împotriva mea în problema demonstrațiilor ? Iar în problema programului n-am fost Martov și cu mine împotriva lui Plehanov ? Oare nu se întîmplă întotdeauna în orice grup de trei ca una sau alta din părțile sale să se îndrepte împotriva fiecărui membru al său ? Dacă majoritatea iskriștilor a găsit, atît în cadrul organizației «Iskrei» cît și la congres, că această nuanță specială a liniei organizatorice și politice a lui Martov este greșită, nu este oare o adevărată nebulie să încerci să explici acest fapt prin nu știu ce «montări», «asmuțiri» etc. ? N-ar fi oare o nebulie să încerci să ocolești acest fapt, *înjurînd* această majoritate, calificînd-o drept «gașcă» ?

Repet : ca și majoritatea iskriștilor de la congres, sînt profund convins că Martov a adoptat o linie greșită și că trebuia să-i arătăm greșeala. N-are nici un sens să se supere pentru că i-am arătat greșala, să vadă în aceasta o jignire etc. Noi n-am «defăimat» și nu «defăimăm» pe nimeni cu nimic, noi nu înlăturăm pe nimeni *de la muncă*. Și, după părerea mea, ar fi o nebulie de neînchipuit să provoci o sciziune din cauză că anumite persoane au fost îndepărtate *dintr-o instituție centrală**.

Am găsit de cuviință să reproduc aici aceste rînduri scrise de mine, pentru că ele denotă cu *precizie* tendința majorității de a face *din capul locului* o deosebire netă între ofensele și resentimentele personale, care sînt posibile (și inevitabile într-o luptă aprigă) datorită caracterului vehement și „furibund” al atacurilor etc., pe de o parte, și o anumită greșeală politică, o anumită linie politică (coaliția cu aripa dreaptă), pe de altă parte.

Aceste rînduri dovedesc că *rezistența pasivă* a minorității *a început îndată după congres* și a atras imediat din partea

* Această scrisoare a fost scrisă încă în septembrie (stil nou). (Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 155—158. — *Nota red.*) Am omis din ea tot ce nu mi se pare a avea vreo legătură cu problema în discuție. Dacă destinatarul scrisorii consideră că importante sînt tocmai părțile omise, fi va fi ușor să umple acest gol. De altfel, profit de această ocazie pentru a declara, o dată pentru totdeauna, că autoriz pe toți oponenții mei să dea publicității scrisorile mele particulare, dacă consideră că acest lucru este în interesul cauzei.

noastră avertismentul că asta înseamnă *un pas spre scindarea partidului*; – că asta e în directă contradicție *cu declarațiile de lealitate făcute la congres*; – că această sciziune se va datoră exclusiv faptului că anumite persoane au fost *înlăturate din instituțiile centrale* (adică n-au fost alese), căci nimeni nu s-a gândit vreodată să înlătore *de la muncă* pe vreunul dintre membrii partidului; – că divergența politică dintre noi (inevitabilă atîta timp cît nu s-a lămurit și nu s-a stabilit încă cine a avut o linie greșită la congres: noi sau Martov?) începe să *degenereze tot mai mult într-o gilceavă* însoțită de injurii, suspiciuni etc. etc.

Avertismentele au rămas fără efect. Comportarea minorității arăta că în rîndurile ei încep să precumpănească elementele cele mai puțin statornice și *cele mai puțin atașate partidului*. Aceasta ne-a determinat, pe Plehanov și pe mine, să ne retragem consimțămîntul dat la propunerea lui Glebov; într-adevăr, din moment ce prin *acțiunile ei* minoritatea își demonstra nestatornicia politică nu numai în ceea ce privește principiile, ci și în ceea ce privește *lealitatea elementară față de partid*, ce valoare mai puteau avea *cuvintele* cu privire la faimoasa „continuitate”? Nimeni nu a ridiculizat atît de spiritual ca Plehanov absurditatea pretențiilor de „a se coopta” în redacția Organului Central al partidului o majoritate formată din persoane care declară deschis că au noi divergențe, și mai adînci! Dar unde s-a mai văzut vreodată ca majoritatea din instituțiile centrale ale unui partid să se transforme singură în minoritate, *înainte* ca divergențele *noi să fi fost clarificate* în presă, în fața partidului? Întii să fie expuse divergențele, iar partidul să discute importanța și adîncimea lor și să-și îndrepte singur greșeala făcută la Congresul al II-lea, dacă se va dovedi că a făcut vreo greșeală! Însăși formularea unei asemenea pretenții *în numele* unor divergențe încă necunoscute denotă nestatornicia totală a celor care au formulat-o, precumpănirea totală a ciorovăielilor asupra divergențelor politice, o totală lipsă de respect față de întregul partid și față de propriile lor convingeri. N-au existat și nici

nu vor exista vreodată în lume oameni cu *convingeri principiale* care să refuze să *convingă* pe alții înainte de a fi obținut (*pe cale privată*) majoritatea în instituția pe care vor s-o determine să-și schimbe convingerile.

În sfârșit, la 4 octombrie tov. Plehanov declară că va face o *ultimă* încercare de a pune capăt acestei situații absurde. Se convoacă o ședință a celor șase membri ai vechii redacții, care se ține în prezența noului membru al C.C. *. Trei ore în șir se străduiește tov. Plehanov să demonstreze că cererea de „a se coopta“ patru reprezentanți ai „minorității“ în completarea celor doi ai „majorității“ este nerezonabilă. El propune să fie *cooptați doi*, pentru ca, pe de o parte, să fie înlăturate orice temeri că noi am vrea „să hărțuim“, să strivim, să asediem, să executăm și să înmormintăm pe cineva, iar pe de altă parte să fie ocrotite drepturile și poziția „majorității“ partidului. *Propunerea de a se coopta doi membri a fost de asemenea respinsă.*

La 6 octombrie, Plehanov și cu mine am adresat tuturor vechilor redactori ai „Iskrei“, precum și unuia dintre colaboratorii ei, tov. Troțki, o scrisoare oficială cu următorul cuprins:

„Stimați tovarăși! Redacția Organului Central consideră de datoria sa să-și exprime oficial regretul că refuzați să colaborați la «Iskra» și la «Zarea». În pofida repetatelor noastre invitații la colaborare, pe care vi le-am adresat chiar îndată după Congresul al II-lea al partidului și pe care le-am repetat de nenumărate ori după aceea, n-am primit nici un articol de la dv. Redacția Organului Central consideră că n-a determinat cu nimic refuzul dv. de a colabora. E de la sine înțeles că nici un resentiment de ordin personal nu trebuie să constituie o piedică pentru activitatea dv. la Organul Central al partidului. Dacă însă refuzul dv. a fost determinat de unele divergențe de păreri între dv. și noi, considerăm că o expunere amănunțită a acestor divergențe ar fi cât se poate de utilă pentru partid. Mai mult chiar, considerăm că ar fi cât se poate de dorit ca adâncimea și caracterul acestor divergențe

* Acest membru al C.C. ¹¹⁸, în afară de aceasta, a organizat în mod special o serie de convorbiri neoficiale și colective cu minoritatea, dezmințind toate născocirile absurde și făcând apel la sentimentul datoriei de partid.

să fie lămurite cât mai curînd în fața întregului partid, și anume în coloanele publicațiilor redactate de noi” *.

După cum vede cititorul, nouă nici atunci nu ne era încă de loc clar dacă în acțiunile „minorității” precumpănește resentimentul de ordin personal sau dorința de a da organului (și partidului) o orientare nouă, care anume era acea orientare și în care anume privință urma să fie promovată. Eu cred că și astăzi chiar, dacă am pune 70 de experți să clarifice această problemă pe baza indiferent cărui material publicistic și a indiferent căror depoziții de martori, nici ei n-ar fi în stare să descurce vreodată acest ghem încîlcit. Nu știu dacă în genere ar putea fi descurcat vreodată ghemul încîlcit al unei ciorovăieli : trebuie ori să-l tai în două ori să te ții cât mai departe de el **.

La scrisoarea din 6 octombrie, Akselrod, Zasulici, Starover, Troțki și Kolțov ne-au răspuns prin cîteva rînduri în care arată că nu participă la activitatea „Iskrei” din momentul în care aceasta din urmă a trecut în mîinile noii redacții. Tov. Martov a fost mai explicit și ne-a onorat cu următorul răspuns :

„Către redacția Organului Central al P.M.S.D.R. Stimați tovarăși ! Ca răspuns la scrisoarea dv. din 6 octombrie, declar următoarele : Consider că, după consfătuirea care a avut loc la 4 octombrie în prezența unui membru al Comitetului Central și la care ați refuzat să arătați ce anume v-a determinat să retrageți propunerea dv. ca Akselrod, Zasulici, Starover și cu mine să intrăm în redacție, cu obligația din partea noastră de a-l alege pe tov. Lenin ca «reprezentant» al nostru în Consiliu, nu mai avem de dat nici o altă explicație în problema conlucrării în cadrul aceleiași organ. După ce, la consfătuirea amintită, v-ați eschivat în repetate rînduri să formulați propriile voastre declarații, făcute față de martori, nu socot necesar să vă explic în această scrisoare motivele pentru care refuz să lucrez la «Iskra» în împrejurările actuale. Dacă va fi nevoie, voi da explicații amănunțite în fața întregului partid, care chiar și din procesele-

* În scrisoarea către tov. Martov a mai fost adăugat un pasaj în legătură cu pregătirea pentru tipar a unei broșuri, precum și următoarea frază : „În sfîrșit, în interesul cauzei, vă punem încă o dată în vedere că sîntem și acum dispuși să vă cooptăm în redacția Organului Central, pentru a vă da posibilitatea deplină de a vă expune și susține în mod oficial părțile în cadrul forului superior al partidului”. (Vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 166—167. — Nota red.)

** Tov. Plehanov ar fi adăugat probabil : ori să satisfac toate pretențiile inițiatorilor ciorovăielii. Vom vedea mai departe de ce nu era posibil acest lucru.

verbale ale Congresului al II-lea va afla de ce am respins propunerea dv. de a intra în redacție și în Consiliu, propunere pe care o repetați acum... *

L. Martov*

Această scrisoare, împreună cu documentele precedente, lămurește cât se poate de clar problema boicotului, a dezorganizării, anarhiei și pregătirii sciziunii, pe care în broșura sa „Starea de asediu” tov. Martov o ocolește cu atîta grijă (folosind larg semnul exclamării și punctele de suspensie), problema mijloacelor de luptă leale și neleale.

Tov. Martov și ceilalți *sînt invitați* să-și expună divergențele, *sînt rugați* să spună deschis ce vor ei în fond și care le sînt intențiile, *sînt îndemnați* să lase la o parte capriciile și să-și analizeze liniștit greșeala comisă în legătură cu §1 (și care este strîns legată de aceea a cotiturii spre dreapta), – iar tov. Martov & Co. *refuză să stea de vorbă* și țipă : sînt asediați, sînt hărțuit ! Ironiile la adresa „cuvintelor teribile” n-au potolit zarva acestor comice urlete.

Cum poate fi *asediat* cineva care *refuză să conlucreze* ? – l-am întreat noi pe tov. Martov. Cum poate fi ofensată, „hărțuită” și oprimată o minoritate care *refuză să fie în minoritate* ? ? Se știe doar că a fi în minoritate înseamnă a fi într-o situație care implică în mod necesar și inevitabil anumite dezavantaje pentru acela care a rămas în minoritate. Aceste dezavantaje constau fie în aceea că el va trebui să facă parte dintr-un colegiu în care va fi pus în minoritate în anumite probleme, fie în aceea că va trebui să rămînă în afara colegiului, să-l atace și să se expună, în consecință, focului unor baterii bine întărite.

Prin zarva sa pe tema „stării de asediu” vrea oare tov. Martov să spună că ei, cei rămași în minoritate, sînt combătuți sau conduși într-un mod nedrept și neleal ? Numai o asemenea teză ar putea să aibă (în ochii lui Martov) măcar un pic de logică, căci, repet, rămînerea în minoritate este în mod necesar și inevitabil legată de anumite dezavantaje. Dar partea comică este tocmai că tov. Martov nu putea fi *combătut în nici un chip* atîta timp cît refuza să stea de vorbă ! Minoritatea

* Omît răspunsul referitor la broșura lui Martov care se reedita pe atunci.

nu putea fi condusă în nici un chip atîta timp cît refuza să fie în minoritate !

Tov. Martov n-a dovedit *nici măcar un singur caz* de exces de putere sau abuz de putere din partea redacției Organului Central în timpul cînd Plehanov și cu mine am fost în redacție. Nici practicienii minorității n-au dovedit *măcar un singur caz* de acest fel din partea Comitetului Central. Oricît s-ar suci și s-ar învîrți acum tov. Martov în broșura sa „Starea de asediu“, un lucru rămîne bine stabilit : *lamentările pe tema stării de asediu nu erau nimic altceva decît „văicăreli nepu-tincioase“*.

Lipsa totală a oricăror argumente *judicioase* împotriva redacției numite de congres este cît se poate de bine ilustrată la tov. Martov & Co. de propria lor expresie : „nu sîntem iobagi !“ („Starea de asediu“, pag. 34). Mentalitatea intelectualului burghez, care consideră că se numără printre „spiritele alese“, situate deasupra organizației de masă și a disciplinei de masă, apare aici cît se poate de limpede. A declara „nu sîntem iobagi“ pentru a *explica* astfel refuzul de a participa la munca de partid înseamnă a *te trăda* cu totul, a recunoaște lipsa totală a oricăror argumente, incapacitatea totală de a motiva, lipsa totală a oricăror motive de nemulțumire cît de cît întemeiate. Plehanov și cu mine declarăm că, după părerea noastră, n-am determinat cu nimic acest refuz și rugăm minoritatea să-și expună divergențele, iar la aceasta ni se răspunde : „nu sîntem iobagi“ (cu adăugirea : noi n-am căzut încă la învoială asupra cooptării).

Individualismului de intelectual, care s-a manifestat încă în polemica dusă în jurul § 1, vădindu-și înclinarea spre raționamente oportuniste și fraze anarhiste, *orice* organizare și disciplină proletară i se par *curată iobăgie*. Publicul cititor va afla în curînd că acestor „membri de partid“ și „activiști cu munci de răspundere“ în partid noul congres al partidului de asemenea li se pare a fi o înspăimîntătoare instituție iobăgistă, insuportabilă pentru „spiritele alese“... Această „instituție“ este într-adevăr înspăimîntătoare pentru cei care vor să uzeze de titlul de membru de partid, dar care simt că, în ceea ce-i privește, acest titlu este *incompatibil* cu interesele partidului și cu voința partidului.

Rezoluțiile comitetelor pe care le-am enumerat în scrisoarea adresată redacției noii „Iskre“ și pe care tov. Martov le-a publicat în broșura „Starea de asediu“ arată în fapt că comportarea minorității nu a fost decît o permanentă *nesocotire* a hotărîrilor congresului, o *dezorganizare* a muncii practice pozitive. Formată din oportuniști și din elemente care urăsc „Iskra“, minoritatea *sfișia în bucăți partidul*, sabota și dezorganiza munca, vrînd să se răzbune pentru înfrîngerea suferită la congres și simțind că cu mijloace *cinstite și leale* (prin clarificarea lucrurilor în presă sau la congres) nu va fi niciodată în stare să răstoarne acuzația de oportunism și de nestatornicie de intelectual care le-a fost adusă la Congresul al II-lea. Dîndu-și seama că nu sînt în stare să *convîngă* partidul, ei au reacționat căutînd să *dezorganizeze* partidul și să *împiedice orice activitate*. Li s-a reproșat că (prin confuzia pe care au creat-o la congres) au făcut o fisură în vasul nostru ; răspunsul lor la acest reproș a fost că s-au străduit *din răspuțeri să spargă de tot vasul crăpat*.

Confuzia de noțiuni ajunsese pînă acolo, încît boicotul și refuzul de a participa la muncă au fost proclamate „metode *cinstite*“ * de luptă. Tov. Martov face acum adevărate exhibiții în jurul acestui punct delicat. Tov. Martov este atît de „principal“, încît apără boicotul... cînd e practicat de minoritate, dar îl condamnă atunci cînd constituie o amenințare la adresa aceluiași Martov ajuns să fie în majoritate !

Cred că nu mai e nevoie să cercetăm dacă în speță avem de-a face cu o ciorovăială sau cu o „divergență principală“ asupra metodelor cinstite de luptă în cadrul unui partid muncitoresc social-democrat.

După încercările zadarnice (din zilele de 4 și 6 octombrie) de a obține o explicație de la tovarășii care din cauza „cooptării“ stîrniseră toată această zarvă, instituțiilor centrale nu le mai rămînea decît să vadă cum va arăta în fapt acea lealitate în luptă pe care aceștia o promisese în vorbe. La 10 octombrie, C.C. trimite Ligii o circulară (vezi procesele-verbale ale

* Rezoluția Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică („Starea de asediu“, pag. 38).

congresului Ligii, pag. 3-5) prin care îi aduce la cunoștință că elaborează un statut, invitând, totodată, pe membrii Ligii să-i dea concursul lor. Pe vremea aceea administrația Ligii se pronunțase (cu 2 voturi contra 1, vezi pag. 20, *ibid.*) împotriva convocării congresului acestei organizații. Răspunsurile partizanilor minorității la această circulară au arătat îndată că faimoasa lealitate și recunoașterea hotărârilor congresului nu erau decît vorbe goale, că în fapt minoritatea hotărîse *să nu se supună* în nici un caz instituțiilor centrale ale partidului, dînd la apelurile lor de colaborare răspunsuri *formale*, pline de sofisme și de fraze *anarhiste*. La faimoasa scrisoare deschisă a lui Deutsch, membru al administrației (pag. 10), Plehanov, eu și alți reprezentanți ai majorității am răspuns printr-un viguros „protest împotriva gravelor acte de indisciplină prin care un reprezentant oficial al Ligii își permite să frîneze activitatea organizatorică a unei instituții de partid și îndeamnă și pe alți tovarăși să încalce disciplina și statutul. Fraze ca : «eu nu mă consider în drept să accept invitația C.C. de a participa la o asemenea muncă», sau că «tovarăși ! în nici un caz nu trebuie să-i recunoaștem lui (Comitetului Central) dreptul de a elabora un nou statut pentru Ligă» etc. țin de acel soi de metode de agitație care nu pot stîrni decît indignarea oricărui om cît de cît edificat asupra sensului unor noțiuni ca : partid, organizație, disciplină de partid. Metodele de acest soi sînt cu atît mai revoltătoare cu cît sînt folosite împotriva unei instituții de partid abia create și reprezintă, așadar, o încercare vădită de a zdruncina încrederea membrilor de partid în această instituție, fiind în plus lansate sub egida unui membru al administrației Ligii și fără știrea Comitetului Central“ (pag. 17).

În asemenea condiții, congresul Ligii promitea să fie un adevărat scandal.

Tov. Martov și-a continuat chiar de la bun început tactica – folosită și la congres – „de a se băga în sufletul altuia“, de data aceasta în sufletul lui Plehanov prin denaturarea unor convorbiri particulare. Tov. Plehanov protestează, iar tov. Martov este nevoit să-și retragă (pag. 39 și 134 din procesele-verbale ale congresului Ligii) imputările făcute în pripă sau într-un moment de iritare.

Vine rîndul raportului. Delegatul Ligii la congresul partidului am fost eu. O privire fugitivă asupra conspectului raportului meu (pag. 43 și urm.) * va arăta cititorului că la congresul Ligii am făcut o analiză sumară a votărilor care au avut loc la congresul partidului, analiză care, într-o formă dezvoltată, constituie acum conținutul broșurii de față. Obiectivul principal al raportului era acela de a demonstra că Martov & Co., datorită greșelilor săvîrșite de ei au nimerit în aripa oportunistă a partidului nostru. Cu toate că raportul a fost prezentat în fața unui auditoriu care, în majoritatea sa, era alcătuit din adversarii noștri cei mai înverșunați, aceștia n-au putut descoperi în el absolut nimic care să reprezinte o abatere de la metodele leale de luptă și de polemică în cadrul partidului.

Raportul lui Martov, abstracție făcînd de unele „rectificări“ de amănunt aduse expunerii mele (am arătat mai sus netemeinicia acestor rectificări), era, dimpotrivă, ...elucubrația unor nervi bolnavi.

Nu-i de mirare că majoritatea a refuzat să ducă lupta într-o asemenea atmosferă. Tov. Plehanov a protestat împotriva „scenei“ (pag. 68) – a fost într-adevăr o „scenă“ în sensul cel mai deplin al acestui cuvînt ! – și a părăsit congresul, nedorind să-și expună obiectiile în ceea ce privește fondul raportului, pe care le avea gata formulate. Au părăsit de asemenea congresul aproape toți ceilalți partizani ai majorității, prezentînd un protest scris împotriva „comportării nedemne“ a tov. Martov (pag. 75 din procesele-verbale ale congresului Ligii).

Metodele de luptă ale minorității au apărut cît se poate de clar în fața tuturor. Noi acuzăm minoritatea că a comis o greșeală politică la congres, că a făcut o cotitură spre oportunism, că s-a coalizat cu bundiștii, cu Akimovii, Brukerii, Egorovii și Mahovii. Înfrîntă la congres, minoritatea „a elaborat“ acum două metode de luptă, care îmbrățișează o infinită diversitate de manevre, atacuri, lovituri etc.

Prima metodă – să dezorganizeze întreaga activitate a partidului, să saboteze munca, să frîneze totul, „fără a explica motivele“.

* Vezi volumul de față, pag. 43–54. — *Nota red.*

A doua metodă – să facă „scene“ etc. etc. *

Această „a doua metodă de luptă“ se face simțită și în faimoasele rezoluții „principiale“ ale Ligii, la a căror discutare „majoritatea“, bineînțeles, n-a participat. Să examinăm aceste rezoluții, pe care tov. Martov le-a reprodus acum în broșura sa „Starea de asediu“.

Prima rezoluție, semnată de tovarășii Troțki, Fomin, Deutsch și alții, conține două teze îndreptate împotriva „majorității“ congresului partidului : 1) „Liga își exprimă regretul profund în legătură cu faptul că, din cauza tendințelor care s-au manifestat la congres și care sînt în fond contrare politicii anterioare a «Iskrei», la elaborarea statutului partidului nu s-a dat atenția cuvenită creării unor garanții suficiente pentru asigurarea independenței și autorității Comitetului Central“ (pag. 83 din procesele-verbale ale congresului Ligii).

Această teză „principală“ se reduce, după cum am văzut, la fraza *akimovistă* al cărei caracter *oportunist* a fost demascat la congresul partidului *pînă și* de tov. Popov ! În fond, afirmațiile că „majoritatea“ nu se gîndește să asigure independența și autoritatea Comitetului Central n-au fost niciodată altceva decît simple *bîrfeli*. E suficient să arătăm că, atunci cînd Plehanov și cu mine făceam parte din redacție, *nu a existat în Consiliu* o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central, iar atunci cînd martoviștii au intrat în redacție, *s-a creat în Consiliu* o precumpănire a Organului Central asupra Comitetului Central ! Cînd eram noi în redacție, în cadrul Consiliului *practicienii din Rusia precumpăneau* asupra publiciștilor din străinătate ; la martoviști a fost invers. Cînd eram noi în redacție, Consiliul n-a încercat *niciodată* să se amestece într-o chestiune *practică* sau alta ; de cînd există însă cooptarea cu unanimitate de voturi, a început să se producă *un asemenea amestec*, după cum vor afla cititorii cît se poate de amănunțit într-un viitor foarte apropiat.

Teza următoare a rezoluției pe care o analizăm : „...la alegerea instituțiilor centrale oficiale ale partidului, congresul a

* Am mai arătat că n-ar fi just să atribuim motive josnice chiar și celor mai josnice forme de manifestare a acestor ciorovăieli, care constituie ceva obișnuit în atmosfera vieții de emigrant sau de deportat. Este un fel de boală care capătă un caracter epidemic în anumite condiții anormale de viață, cînd nervii sînt zdruncinați etc. Am fost nevoit să restabilesc aici adevăratul caracter al acestui sistem de luptă, deoarece tov. Martov l-a folosit în întregime și în broșura sa „Starea de asediu“.

ignorat legătura de continuitate cu instituțiile centrale existente în fapt...”

Această teză se reduce în întregime la problema *componenței* centrelor. „Minoritatea” a preferat să treacă sub tăcere faptul că la congres vechile instituții centrale s-au dovedit a fi inapte și au comis o serie de greșeli. Deosebit de comică este însă invocarea „continuității” în raport cu Comitetul de organizare. La congres, după cum am văzut, nici un delegat n-a pomenit de o confirmare a întregului Comitet de organizare. La congres, Martov a strigat furios că o listă pe care ar figura trei membri ai Comitetului de organizare ar fi o rușine pentru el. La congres, pe *ultima* listă propusă de „minoritate” figura *un singur* membru al Comitetului de organizare (*Popov*, *Glebov* sau *Fomin* și *Troțki*), în timp ce „majoritatea” a asigurat alegerea unei liste de trei din care *doi* erau membri ai Comitetului de organizare (*Travinski*, *Vasiliev* și *Glebov*). Este cazul să ne întrebăm : se mai poate susține oare că această referire la „continuitate” este o „divergență principială” ?

Trecem acum la cealaltă rezoluție, care a fost semnată de patru membri ai vechii redacții, în frunte cu tov. Akselrod. Aici întâlnim toate acuzațiile mai importante formulate împotriva „majorității”, care au fost apoi de nenumărate ori repetate în presă. Este de preferat să le examinăm în formularea pe care le-au dat-o membrii cercului de redactori. Aceste acuzații sînt îndreptate împotriva „sistemului autocrat-birocratic de conducere a partidului”, împotriva „centralismului birocratic”, care, spre deosebire de „centralismul cu adevărat social-democrat”, este definit în felul următor : el „pune pe primul plan nu unificarea lăuntrică, ci unitatea exterioară, formală, care se înfăptuiește și se menține prin mijloace pur mecanice, prin înăbușirea sistematică a inițiativei individuale și a inițiativei obștești” ; de aceea, el „este prin însăși esența sa incapabil să unească în mod organic elementele componente ale societății”.

Despre ce fel de „societate” vorbesc aici tov. Akselrod & Co., asta numai Allah o știe. Probabil că nici tov. Akselrod nu prea știa dacă întocmește pentru o zemstvă un memoriu cu privire la eventuale reforme în administrație, sau dacă așterne pe hîrtie plîngerile „minorității”. *Ce poate să însemne*

în partid această „autocrație“ de care se plîng atît de mult „redactorii“ nemulțumiți? Autocrație înseamnă putere supremă necontrolată, exercitată de o singură persoană, care nu este desemnată prin alegeri și care nu este răspunzătoare în fața nimănui. Din publicațiile „minorității“ se știe foarte bine că drept autocrat ei mă consideră pe *mine*, și nu pe altcineva. În momentul în care a fost scrisă și adoptată rezoluția de care vorbim, Plehanov și cu mine făceam parte din redacția Organului Central. Prin urmare, tov. Akselrod & Co. își exprimă convingerea că atît Plehanov cît și toți membrii C.C. „au condus partidul“ nu în conformitate cu propriile lor vederi asupra folosului cauzei, ci în conformitate cu *voința* autocratului Lenin. Acuzația de conducere autocrată duce în mod necesar și inevitabil la concluzia că toți ceilalți participanți la acțiunea de conducere, cu excepția autocratului, trebuie considerați simple unelte în mîna altuia, simpli pionieri, executanți a unei voințe străine. Întrebăm deci încă o dată: este oare aceasta într-adevăr o „divergență principială“ a onoratului tov. Akselrod?

Mai departe. Despre ce fel de unitate exterioară, formală, vorbesc aici acești „membri de partid“, abia întorși de la un congres al partidului, valabilitatea hotărîrilor căruia a fost în mod solemn recunoscută de ei? Nu cumva cunosc ei, în afară de congresul partidului, un alt mijloc de înfăptuire a unității unui partid organizat pe baza unor principii cît de cît trainice? Dacă da, atunci de ce n-au curajul să spună deschis că nu mai recunosc valabilitatea hotărîrilor Congresului al II-lea? De ce nu încearcă să ne expună noile lor idei și noile lor metode de înfăptuire a unității unui așa-zis partid pretins organizat?

Mai departe. Despre ce fel de „înăbușire a inițiativei individuale“ vorbesc intelectualii noștri individualiști, pe care cu puțin înainte de aceasta Organul Central al partidului îi *rugase insistent* să-și expună divergențele și care, *in loc de a face acest lucru*, au stat la tocmeală asupra „cooptării“? Cum era în genere posibil ca Plehanov și cu mine sau Comitetul Central să înăbușe inițiativa și activitatea unor oameni care refuzau să depună *orice* „activitate“ alături de noi? Cum poate fi cineva „înăbușit“ într-o instituție sau într-un colectiv în care el *refuză să intre*? Cum se pot plînge de „sistemul de

conducere“ redactorii nealeși, din moment ce au refuzat „*să se lase conduși*“ ? Noi *nu puteam* comite nici un fel de greșeli în conducerea activității tovarășilor noștri, pentru simplul motiv că acești tovarăși nici n-au lucrat sub conducerea noastră.

Este clar, cred, că zarva pe tema faimosului birocratism nu constituie decît un paravan în dosul căruia se ascunde nemulțumirea în ce privește componența centrelor, o frunză de viță care acoperă călcarea cuvîntului dat în mod solemn la congres. Ești birocrat, pentru că ai fost numit de congres nu în conformitate cu voința mea, ci împotriva ei ; ești formalist, pentru că te sprijini pe hotărîrile formale ale congresului, și nu pe consimțămîntul meu ; procedezi într-o manieră pur-mecanică, pentru că invoci majoritatea „mecanică“ de la congresul partidului și nu ții seama de dorința mea de a fi cooptat ; ești autocrat, pentru că nu vrei să cedezi puterea în mâinile vechii și întimei companii care își apără cu atît mai energic propria sa „continuitate“ de cerc cu cît îi este mai neplăcut faptul că acest spirit de cerc a fost fățiș dezaprobat de congres.

Această zarvă pe tema birocratismului nu a avut și nu are nici un alt conținut *real* în afară de cel arătat *. Și tocmai această metodă de luptă dovedește o dată în plus nestatornicia de intelectual proprie minorității. Ea a vrut să convingă partidul că instituțiile centrale nu au fost fericit alese. Dar cum a vrut să-l convingă ? Criticînd „Iskra“ condusă de mine și de Plehanov ? Nu, ei nu erau în stare s-o facă. Ei au vrut să-l convingă prin refuzul unei părți a partidului de a lucra sub conducerea odioaselor instituții centrale. Dar nici o instituție centrală, în nici un partid din lume, nu va fi în stare să-și dovedească capacitatea de a conduce oameni care nu vor să se supună conducerii. Refuzul de a se supune conducerii exercitate de instituțiile centrale echivalează cu un refuz de a face parte din partid, echivalează cu distrugerea partidului ; acesta nu este un mijloc de convingere, ci un mijloc de *distrugere*. Și tocmai această renunțare la metoda convingerii și înlocuirea ei cu metoda distrugerii dovedește lipsa de fermitate în principii, lipsa de încredere în ideile proprii.

* E de ajuns să arătăm că, în ochii minorității, tov. Plehanov a încetat să fie un partizan al „centralismului birocratic“ numai după ce a efectuat binefăcătoarea cooptare.

Se vorbește de birocrațism. Birocrațism se poate traduce în limba rusă prin cuvîntul : mestnicestvo *. Birocrațism înseamnă să subordonezi interesele *cauzei* intereselor *carierii*, să dai toată atenția *posturilor* și să ignorezi munca, să te încaieri pentru *cooptare* în loc să lupți pentru *idei*. Un asemenea birocrațism este, într-adevăr, cu totul indezirabil și dăunător pentru partid, și eu las fără grijă la aprecierea cititorului să spună care dintre cele două părți angajate în lupta actuală din partidul nostru se face vinovată de un asemenea birocrațism... Se vorbește de metode grosolan-mecanice de unificare. Metodele grosolan-mecanice sînt, desigur, dăunătoare ; dar și de astă dată las la aprecierea cititorului să spună dacă în lupta dintre noua și vechea orientare se poate imagina o metodă mai grosolană și mai mecanică decît introducerea unor persoane în instituțiile partidului mai înainte ca partidul să fi fost convins de justetea noilor concepții, mai înainte ca în fața lui să fi fost expuse aceste concepții ?

Dar poate că cuvîntecele preferate ale minorității au într-adevăr și o anumită semnificație principială, poate că exprimă un anumit conținut de idei, independent de motivul mărunț și particular care a constituit, fără doar și poate, punctul de plecare al „cotiturii“ în cazul de față ? Poate că, abstracție făcînd de încăierarea în jurul „cooptării“, aceste cuvîntecele se vor dovedi a fi totuși expresia unui alt sistem de concepții ?

Să examinăm sub acest aspect chestiunea în discuție. Va trebui, înainte de toate, să menționăm că primul care a întreprins o asemenea examinare a fost tov. Plehanov, care la congresul Ligii a relevat alunecarea minorității pe panta *anarhismului* și a *oportunismului*, și că tocmai tov. Martov (care se supără astăzi că nu toți vor să-i recunoască principială ** po-

* — luptă pentru ranguri. — Nota trad.

** Nimic mai amuzant decît această *supărare* a noii „Iskre“ pe motivul că Lenin, vedeți dv., nu vrea să vadă divergențele principiale sau le tăgăduiește. Cu cît mai principială ar fi fost atitudinea voastră, cu atît mai repede ați fi examinat repetatele mele indicații cu privire la cotitura spre oportunism. Cu cît mai principială ar fi fost poziția voastră, cu atît mai puțin ați fi putut coborî lupta ideologică la nivelul unor calcule carieriste. Cine vă e de vină dacă voi înșivă ați făcut totul ca să nu vă putem considera oameni principiali ? Așa, de pildă, tov. Martov, vorbind în broșura sa „Starea de asediu“ despre congresul Ligii, trece sub tăcere

ziția) a preferat, în broșura sa „Starea de asediu”, să *ocolască cu desăvîrșire* acest incident.

La congresul Ligii a fost discutată problema generală dacă un statut elaborat de Ligă sau de un comitet este valabil fără să fi fost aprobat de C.C. sau cu toate că n-a fost aprobat de C.C. S-ar părea că totul este cît se poate de clar : statutul este expresia formală a organizării, iar § 6 din statutul partidului nostru prevede în mod categoric că dreptul de a organiza comitete este rezervat Comitetului Central ; statutul stabilește limitele autonomiei oricărui comitet, iar cuvîntul hotărîtor în stabilirea acestor limite aparține instituției centrale a partidului, și nu celei locale. *Acestea sînt lucruri elementare*, și de aceea era o curată copilărie să se afirme cu un aer arhi-profund că „a organiza” nu presupune întotdeauna „a aproba statutul” (ca și cum chiar Liga nu și-a exprimat singură dorința de a fi organizată pe baza unui statut formal). Dar tov. Martov a uitat (să sperăm că numai pentru un timp) pînă și abecedarul social-democrației. După părerea sa, faptul că se insistă asupra aprobării statutului arată doar că „centralismul iskrist revoluționar de pînă acum este înlocuit cu un centralism birocratic” (pag. 95 din procesele-verbale ale congresului Ligii) ; în aceeași cuvîntare, tov. Martov declară că tocmai în aceasta vede el „latura principială” a problemei (pag. 96), latură principială pe care în broșura sa „Starea de asediu” a preferat s-o ocolească !

Tov. Plehanov răspunde imediat tov. Martov, rugîndu-l să se abțină de la expresii ca birocratism, pompadurism etc., care „știrbesc demnitatea congresului” (pag. 96). Are loc un schimb de cuvinte cu tov. Martov, care declară că, după părerea sa, aceste expresii conțin „caracterizarea principială a unei anumite orientări”. *Pe vremea aceea*, asemenea tuturor celorlalți partizani ai majorității, tov. Plehanov considera aceste expresii sub aspectul semnificației lor concrete, înțelegînd *foarte bine* că ele nu au un înțeles principial, ci unul exclusiv „cooptaționist”, dacă ne putem exprima astfel. Dar în fața insistențelor

polemica avută cu Plehanov pe tema anarhismului, dar, în schimb, ne povestește că Lenin este un supracentru, că Lenin nu trebuie decît să facă un semn cu ochiul și centrul se execută imediat, că C.C. a intrat în Ligă pe un cal alb etc. Nu mă îndoiesc cîtuși de puțin că tocmai prin alegerea acestei teme tov. Martov a dovedit înaltul nivel al gîndirii sale ideologice și profunda sa consecvență principială.

depuse de alde Martov și Deutsch (pag. 96-97), el cedează și trece la examinarea *principială* a acestor concepții pretins principiale. „Dacă ar fi așa – spune el (dacă comitetele ar fi autonome în crearea organizației lor, în elaborarea statutului lor) –, ele ar fi autonome față de întreg, față de partid. Acesta nu mai e un punct de vedere bundist, ci unul de-a dreptul anarhist. Într-adevăr, anarhiștii spun așa : drepturile indivizilor sînt nelimitate ; ele pot veni în conflict unele cu altele ; fiecare individ își stabilește singur limitele drepturilor sale. Limitele autonomiei unui grup nu trebuie să fie stabilite de el însuși, ci de întregul din care face parte. Un exemplu concret de încălcare a acestui principiu ne oferă Bundul. Prin urmare, limitele autonomiei se stabilesc fie de congres, fie de instanța superioară creată de congres. Puterea instituției centrale trebuie să se bazeze pe autoritatea ei morală și intelectuală. Cu asta, bineînțeles, sînt de acord. Orice reprezentant al unei organizații trebuie să fie preocupat de grija ca instituția să aibă autoritate morală. De aici însă nu urmează că, dacă e nevoie de autoritate, nu e nevoie și de putere... A opune autorității ideilor autoritatea puterii înseamnă a face frazeologie anarhistă, care nu-și are locul aici“ (98). Aceste teze sînt cît se poate de elementare, sînt adevărate axiome, pe care ar fi de-a dreptul riscant să le punem la vot (pag. 102) și care au putut fi puse la îndoială numai pentru că „în momentul de față s-a produs o confuzie de noțiuni“ (ibid.). Dar individualismul de intelectual nu putea să nu aducă minoritatea în situația de a dori să zădărnicească congresul, să nu se supună majorității ; și această dorință nu putea fi justificată altfel decît prin *frază anarhistă*. Este foarte curios că lui Plehanov minoritatea nu i-a putut opune altceva decît *plîngerii* împotriva folosirii unor expresii prea tari, ca oportunism, anarhism etc. Plehanov a ridiculizat pe bună dreptate aceste plîngerii, întrebînd de ce „e jenantă folosirea expresiilor jaurèsism și anarhism și nu e jenantă folosirea unor expresii ca lèse-majesté (ofensă adusă maiestății) și despotism“ ? Aceste întrebări au rămas fără răspuns. Acest original qui pro quo se întîlnește mereu la tov. Martov, Akselrod & Co. : noile lor cuvinte prezintă vădite urme de „necaz“. Cînd li se atrage atenția asupra acestui lucru, se supără : noi, pretind ei, sîntem oameni principiali. Dar dacă respingeți *din principiu* subor-

donarea părții față de întreg, li se spune, sînteți pur și simplu anarhiști. Iar se supără că s-a folosit o expresie tare ! Cu alte cuvinte : ei vor să polemizeze cu Plehanov, cu condiția însă ca el să nu-i atace în mod serios !

De nenumărate ori tov. Martov și diverși alți „menșevici“ s-au străduit, într-o manieră tot atît de puerilă, să găsească la mine următoarea „contradicție“. Ei iau din „Ce-i de făcut ?“ sau din „Scrisoare către un tovarăș“. un citat în care se vorbește despre înrîurire ideologică, despre luptă pentru influență etc., și-i opun înrîurirea „birocratică“ exercitată prin intermediul statutului, tendința „autocrată“ de a se bizui pe putere etc. Ce oameni naivi ! Ei au și uitat că *înainte* partidul nostru nu era un tot organizat în mod formal, ci o sumă de grupuri izolate, din care cauză între aceste grupuri nu puteau exista decît relații de înrîurire ideologică. *Acum* însă am devenit un partid organizat, ceea ce nu înseamnă altceva decît crearea unei puteri, transformarea autorității ideilor într-o autoritate a puterii, subordonarea instanțelor inferioare ale partidului celor superioare. Este, într-adevăr, oarecum jenant să explici unor vechi tovarăși un adevăr atît de elementar, mai ales cînd simți că totul se reduce pur și simplu la faptul că minoritatea nu vrea să se supună votului majorității în problema alegerilor ! *Din punct de vedere principial* însă, toate aceste nesfîrșite încercări de a găsi la mine o contradicție se reduc *în întregime* la o frazeologie anarhistă. Noua „Iskră“ e dispusă să uzeze de titlul și de drepturile de instituție de partid, dar nu vrea să se supună majorității partidului.

Dacă frazele pe tema birocratismului conțin vreun principiu, dacă ele nu înseamnă o negare anarhistă a regulii că partea este obligată să se supună întregului, – atunci avem în fața noastră *principiul oportunismului*, care tinde să micșoreze responsabilitatea unor intelectuali în fața partidului proletariatului, să slăbească influența instituțiilor centrale, să întărească autonomia elementelor mai puțin ferme din partidul nostru, să reducă relațiile organizatorice la o recunoaștere pur platonice și verbală a acestor relații. Am văzut acest lucru la congresul partidului, unde Akimovii și Liberii au rostit pe tema „monstruosului“ centralism discursuri întru totul identice cu cele pe care le-am auzit din gura lui Martov & Co. la congresul Ligii. Că nu în mod întîmplător, ci prin însăși natura sa oportunismul

duce, nu numai în Rusia, ci în lumea întreagă, la „concepții“ organizatorice martoviste și akselrodiste, – acest lucru îl vom vedea mai jos, cînd vom analiza articolul pe care tov. Akselrod l-a publicat în noua „Iskră“.

p) MICILE NEPLĂCERI
NU TREBUIE SĂ ÎMPIEDICE O MARE PLĂCERE

Respingerea de către Ligă a rezoluției privitoare la necesitatea aprobării statutului ei de către C.C. (pag. 105 din procesele-verbale ale congresului Ligii) a fost, după cum a și observat imediat întreaga majoritate de la congresul partidului, „o încălcare flagrantă a statutului partidului“. Această încălcare, dacă e s-o privim ca un act săvîrșit de oameni principiali, nu era altceva decît anarhism de cea mai pură speță ; dar în atmosfera luptei de după congres, ea făcea în mod necesar impresia unei „răfuielei“ a minorității partidului cu majoritatea partidului (pag. 112 din procesele-verbale ale congresului Ligii), însemna un refuz de a se supune partidului și de a fi în partid. Ca o consecință inevitabilă a refuzului Ligii de a adopta o rezoluție în legătură cu declarația Comitetului Central că statutul trebuie să fie modificat (pag. 124-125), adunarea, care voia să fie considerată adunare a unei organizații de partid, dar care în același timp nu voia să se supună instituției centrale a partidului, a fost declarată *nestatutară*. Partizanii majorității partidului au părăsit imediat această pseudoadunare de partid, pentru a nu lua parte la o comedie nedemnă.

Individualismul de intelectual – cu a sa platonice recunoaștere a relațiilor organizatorice – care s-a manifestat în oscilările ideologice în legătură cu § 1 din statut a ajuns astfel în practică la sfîrșitul său logic – la *distrugerea* organizației de partid, sfîrșit pe care eu l-am prezis încă din septembrie, adică cu o lună și jumătate înainte de aceasta. Și în acel moment, chiar în seara zilei cînd a luat sfîrșit congresul Ligii, tov. Plehanov a declarat colegilor săi din ambele instituții centrale ale partidului că el nu este în stare „să tragă în ai săi“, că „decît o sciziune, mai bine un glonte în cap“, că pentru a evita un rău mai mare trebuie să facem maximum de concesii personale, care constituie în fond (într-o măsură mult mai mare decît principiile ce se întrezăreau în poziția greșită adop-

tată în problema § 1) obiectivul acestei lupte distrugătoare. Pentru a caracteriza mai exact această cotitură a tov. Plehanov, care a căpătat o anumită semnificație generală de partid, socot că este mai indicat să nu mă refer la convorbiri și scrisori particulare (ele constituie ultimul refugiu în cazuri extreme), ci la expunerea pe care a făcut-o în fața întregului partid chiar Plehanov, la articolul său „Ce nu trebuie făcut?“, apărut în nr. 52 al „Iskrei“ și scris imediat după congresul Ligii, după ce eu m-am retras din redacția Organului Central (1 noiembrie 1903) și înainte de cooptarea martoviștilor (26 noiembrie 1903).

Ideea fundamentală a articolului „Ce nu trebuie făcut?“ este că în politică nu trebuie să ai o atitudine rectilinie, nu trebuie să fii dur și intransigent atunci când nu este cazul, că, pentru a se evita o sciziune, este uneori necesar să faci concesii atît revizioniştilor (acelora dintre ei care se apropie de noi sau care dau dovadă de inconsecvență) cît și individualiştilor anarhici. Cum era și firesc, aceste abstracte teze generale au provocat o stupeoare generală în rîndurile cititorilor „Iskrei“. Fără să vrei, te apucă rîsul cînd citești grandilocvențele și orgolioasele declarații în care tov. Plehanov (în articolele care au urmat) pretinde că, din cauza noutății ideilor sale, din cauza necunoașterii dialecticii, cuvintele sale au fost greșit înțelese. Adevărul însă este că, atunci cînd a fost scris, articolul „Ce nu trebuie făcut?“ putea fi înțeles numai de o duzină de oameni din două suburbii ale Genevei ale căror nume încep cu aceeași literă¹¹⁶. Ghinionul tov. Plehanov este că el a lansat în fața a zeci de mii de cititori o seamă de aluzii, reproșuri, semne algebrice și ghicitori adresate exclusiv acestei duzini de oameni care participaseră la toate peripețiile luptei de după congres împotriva minorității. Și acest ghinion al tov. Plehanov se datorește faptului că el a încălcat un principiu fundamental al dialecticii, la care s-a referit într-un mod atît de nefericit, și anume principiul că nu există adevăr abstract, că adevărul este întotdeauna concret. Tocmai de aceea nu era cazul să îmbrace într-o formă abstractă ideea cît se poate de concretă a concesiilor pe care el s-a hotărît s-o facă martoviștilor după congresul Ligii.

Concesia, preconizată de tov. Plehanov ca un nou cuvînt de ordine, este legitimă și necesară în două cazuri : sau atunci

cînd acela care cedează s-a convins că dreptatea este de partea aceluia care cer concesiile (în asemenea cazuri un om politic onest își recunoaște deschis greșeala), sau atunci cînd, pentru a se evita un rău mai mare, se cedează unei cereri nerezonabile și dăunătoare cauzei. Din articolul examinat reiese clar că autorul are în vedere cazul al doilea : el vorbește clar despre o concesie care trebuie făcută unor revizionisti și unor individualisti anarhici (adică martoviștilor, lucru pe care toți membrii de partid îl știu acum din procesele-verbale ale congresului Ligii), despre o concesie absolut necesară pentru a se evita o sciziune. După cum vedeți, așa-zisa noua idee a tov. Plehanov se reduce în întregime la o maximă nu prea nouă a înțelepciunii practice cotidiene : micile neplăceri nu trebuie să împiedice o mare plăcere, o mică prostie oportunistă și o mică frază anarhistă sînt preferabile unei mari sciziuni în partid. Cînd scria acest articol, tov. Plehanov vedea clar că minoritatea reprezintă aripa oportunistă a partidului nostru și că lupta cu mijloace anarhiste. El a venit cu un proiect care prevede că lupta împotriva acestei minorități trebuie dusă prin metoda concesiilor personale, adică (iarăși si licet parva componere magnis) cu mijloacele cu care social-democrația germană a luptat împotriva lui Bernstein. Bebel declara în mod public la congresele partidului său că nu cunoaște un om care să se lase atît de influențat de ambianță ca tovarășul Bernstein (nu d-l Bernstein, cum obișnuia să spună mai înainte tovarășul Plehanov, ci tovarășul Bernstein) ; noi îl vom lua în mijlocul nostru, îl vom face deputat în Reichstag, vom lupta împotriva revizionismului fără a recurge la durități inutile (à la Sobakevici-Parvus) în lupta împotriva revizionistului, pe care noi îl vom „ucidă cu duhul blîndeții“ (kill with kindness), cum a caracterizat această metodă, dacă nu mă-nșel, tov. M. Beer la o întrunire social-democrată ținută în Anglia, apărînd spiritul concesiv și pașnic, blîndețea, elasticitatea și prudența germanilor, împotriva atacurilor lui Hyndman, acest Sobakevici englez. Tot astfel a vrut și tov. Plehanov „să ucidă cu duhul blîndeții“ micul anarhism și micul oportunism al tovarășilor Akselrod și Martov. E adevărat că, paralel cu aluziile foarte clare la adresa „individualiștilor anarhici“, tov. Plehanov a vorbit dintr-adins în termeni vagi despre revizio-

nști, exprimându-se în așa fel ca și cum s-ar fi referit la cei din grupul „Rabocece Delo“, care evoluează de la oportunism spre ortodoxism, și nu la Akselrod și Martov, care au început să evolueze *de la ortodoxism spre revizionism* : dar aceasta era o naivă stratagemă de luptă *, o poziție slab întărită, care nu putea să reziste focului de artilerie al opiniei publice a partidului.

Ei bine, acela care-și va da osteneala să analizeze conjunctura concretă a momentului politic descris, acela care va căuta să pătrundă psihologia tov. Plehanov, va înțelege că în acel moment eu nu puteam proceda altfel decât am procedat. O spun pentru aceia dintre partizanii majorității care mi-au reproșat că am cedat redacția. Când, după congresul Ligii. tov. Plehanov a făcut o cotitură, și din partizan al majorității s-a transformat în partizan al împăciuirii cu orice preț, eu eram obligat să interpretez această cotitură în sensul cel mai bun. Poate că în articolul său tov. Plehanov voia să dea programul unei păci onorabile și cinstitute? Orice program de felul acesta se reduce la recunoașterea sinceră a greșelilor de către ambele părți. Ce greșeală reproșa tov. Plehanov majorității? Duritatea inutilă față de revizionști, demnă de un Sobakevici. Nu știu la ce anume se referă aici tov. Plehanov : la gluma sa cu măgarii sau la marea imprudență pe care a comis-o pomenind, în prezența lui Akselrod, despre anarhism și oportunism ; tov. Plehanov a preferat să se exprime într-o manieră „abstractă“ și să arate cu degetul pe alții. E, bineînțeles, o chestie de gust. Dar eu am recunoscut deschis, atît într-o scrisoare adresată unui iskrist cît și la congresul Ligii, că

* Despre concesi față de tovarășii Martînov, Akimov și Bruker nici nu s-a vorbit vreodată după congresul partidului. Eu n-am auzit ca și ei să fi fost pentru „cooptare“. Mă îndoiesc chiar că tov. Starover sau tov. Martov s-au sfătuit cu tov. Bruker atunci cînd ne-au trimis scrisorile și „note“ în numele unei „jumătăți a partidului“... La congresul Ligii, tov. Martov a respins cu indignarea profundă a unui luptător politic intransigent însăși ideea unei „alianțe cu Reazanov sau cu Martînov“, însăși ideea că el ar putea să încheie cu ei o „tranzacție“ sau măcar să activeze (în calitate de redactor) împreună cu ei în slujba „partidului“ (pag. 53 din procesele-verbale ale congresului Ligii). La congresul Ligii (pag. 88), tov. Martov a condamnat cu asprime „tendențele martinoviste“, și cînd tov. Ortodox a făcut o aluzie fină în sensul că Akselrod și Martov „recunosc poate și tovarășilor Akimov, Martînov și altora dreptul de a se întruni, de a-și elabora un statut și de a acționa pe baza lui așa cum le va place“ (pag. 99), — martoviștii s-au grăbit să se lepede de asta ca Petru de Hristos (pag. 100 : „temerile tov. Ortodox“ „în privința Akimovilor, Martînovilor“ etc. „sînt lipsite de orice temei“).

am dat dovadă de duritate ; cum aș fi putut deci să nu recunosc că majoritatea a comis o asemenea „greșeală“ ? Cît privește însă minoritatea, tov. Plehanov a arătat clar care este greșeala ei : revizionism (vezi remarca sa cu privire la oportunism, făcută la congresul partidului, și remarca referitoare la jaurèsism, făcută la congresul Ligii) și anarhism, care a dus la sciziune. Puteam eu oare să împiedic încercarea de a obține prin concesiile personale și, în genere, prin tot felul de „kindness“ (amabilitate, indulgență etc.) recunoașterea acestor greșeli și paralizarea efectelor lor dăunătoare ? Puteam eu oare să împiedic o asemenea încercare, cînd, în articolul său „Ce nu trebuie făcut ?“, tov. Plehanov căuta de-a dreptul să ne convingă „să nu fim necruțători cu adversarii“ din categoria revizionistilor care „numai datorită unei anumite inconsecvențe au ajuns să fie revizionisti“ ? Și dacă eu nu credeam în succesul acestei încercări, puteam oare să procedez altfel decît să fac o concesie personală în ceea ce privește Organul Central și să trec în Comitetul Central, pentru a apăra aici poziția majorității ? * Eu nu puteam să neg în mod absolut posibilitatea unor astfel de încercări și să-mi asum singur răspunderea unei sciziuni iminente, pentru că eu însumi înclinam, în scrisoarea din 6 octombrie, să explic prin „resentimente de ordin personal“ conflictul care izbucnise. Pe de altă parte însă consideram și consider că am datoria politică să apar poziția majorității. Să te bizui în această privință pe tov. Plehanov era greu și riscant, căci din toate se vedea că el era gata să-și interpreteze dialectic fraza : „un conducător al proletariatului nu are dreptul să se lase antrenat de porni-

* Tov. Martov a spus foarte bine în legătură cu aceasta că eu am trecut avec armes et bagages (cu arme și bagaje. — *Nota trad.*). Tov. Martov este mare amator de comparații militare : campanie împotriva Ligii, bătălie, răni incurabile etc. etc. Mărturisesc că și eu am o mare slăbiciune pentru comparații militare, mai ales în momentul de față, cînd urmărim cu un interes atît de palpitant știrile din Oceanul Pacific. Dar, dacă e să vorbim în termeni militari, tov. Martov, iată cum s-au petrecut lucrurile. Noi cuceriserăm două forturi la congresul partidului. Dv. le-ați atacat la congresul Ligii. După primul schimb de focuri, colegul meu, comandantul unuia dintre aceste forturi, deschide inamicului porțile. Eu, firește, îmi adun mica mea artilerie și mă retrag în celălalt fort, aproape nelintărit, ca să-mi asigur un „adăpost“ împotriva inamicului, care mă copleșea numeric. Îi propun chiar să facem pace : cum să lupt pe două fronturi ? Dar, ca răspuns la propunerea de pace, noii aliați bombardează „ultimul“ meu fort. Eu mă apar trîgînd, și atunci fostul meu coleg — comandantul — exclamă profund indignat : priviți, oameni buni, cît de belicos e acest Chamberlain !

rile sale belicoase cînd sînt în contradicție cu calculul politic“, adică era gata s-o interpreteze în sensul că, dacă trebuie neapărat să tragem, e mai indicat (avînd în vedere starea timpului la Geneva în noiembrie) să tragem în majoritate... Apărarea poziției majorității era absolut necesară, pentru că, în disprețul dialecticii, care cere o examinare concretă, sub toate aspectele, tov. Plehanov, vorbind despre adeziunea liber consimțită (?) a revoluționarului, a ocolit frumușel problema *încrederii în persoana revoluționarului*, a încrederii într-un „conducător al proletariatului“ care conducea o anumită aripă a partidului. Vorbind despre individualismul anarhic și sfătuiindu-ne să închidem „din cînd în cînd“ ochii asupra încălcării disciplinei, să facem „uneori“ concesii dezmațului de intelectual, „care își are rădăcina într-un sentiment care n-are nimic comun cu devotamentul față de ideea revoluționară“, tov. Plehanov uită, probabil, că trebuie să se țină seama și de adeziunea liber consimțită a majorității partidului, că *tocmai practicienilor* trebuie să li se lase să stabilească *în ce măsură* se pot face concesii individualiștilor anarhici. Pe cît de ușoară este în publicistică lupta împotriva puerilelor declamații anarhiste, pe atît de dificilă este munca practică alături de individualiști anarhici în cadrul uneia și aceleiași organizații. Un publicist care s-ar apuca să stabilească în ce măsură se pot face în practică concesii anarhismului n-ar face decît să vădească astfel nemăsurata sa prezumțiozitate de publicist, cu adevărat doctrinară. Tov. Plehanov a remarcat pe un ton patetic (pentru a face impresie, cum spune Bazarov ¹¹⁷) că, dacă se va produce o nouă sciziune, muncitorii vor înceta să ne mai înțeleagă, dar în același timp el însuși a inaugurat în noua „Iskră“ o serie nesfîrșită de articole, al căror sens real, concret, nu putea să nu rămînă de neînțeles nu numai pentru muncitori, ci în genere pentru toată lumea. Nu-i de mirare că un membru al C.C. ¹¹⁸, care citise în șpalt articolul „Ce nu trebuie făcut ?“, l-a prevenit pe tov. Plehanov că planul său de a face unele prescurtări în anumite texte destinate publicității (în textele proceselor-verbale ale congresului partidului și ale congresului Ligii) este zădărnicit tocmai de acest

articol, care ațîță curiozitatea și supune judecății străzii * unele lucruri picante și în același timp cu totul nelămurite, stîrnind inevitabil întrebări nedumerite : „ce s-a întîmplat ?“ Nu-i de mirare că tocmai acest articol al tov. Plehanov – datorită caracterului abstract al raționamentelor sale și caracterului vag al aluziilor sale – a stîrnit un adevărat delir în rîndurile dușmanilor social-democrației : cancanuri în coloanele ziarului „Revoluționaia Rossiia“ și elogi entuziaste din partea revizioniştilor consecvenți de la „Osvobojenie“. Sursa tuturor acestor amuzante și regretabile încurcături, din care tov. Plehanov¹²⁰ s-a străduit apoi să se descurce într-o manieră atît de amuzantă și de regretabilă, o constituie tocmai nesocotirea principiului fundamental al dialecticii : problemele concrete trebuie să fie examinate sub toate aspectele lor concrete. În special entuziasmul d-lui Struve era cît se poate de firesc : pe el nu-l interesau „frumoasele“ țeluri (kill with kindness) pe care le urmărea (dar putea de asemenea să nu le atingă) tov. Plehanov ; d-l Struve a salutat și nu putea să nu salute faptul că noua „Iskra“ a inaugurat o *cotitură spre aripa oportunistă a partidului nostru*, lucru pe care azi îl vede toată lumea. Democrații burghezi ruși nu sînt singurii care salută orice cotitură spre oportunism în toate partidele social-democrate, oricît de mică și de vremelnică ar fi ea. Numai arareori aprecierea unui dușman deștept este clădită pe o neînțelegere totală : spune-mi cine te laudă și-ți voi spune unde ai greșit. Și degeaba contează tov. Plehanov pe neatenția cititorului, căutînd să prezinte lucrurile în așa fel ca și cum majoritatea s-a ridicat în modul cel mai categoric împotriva unei concesi personale în problema cooptării, și nu împotriva trecerii de la aripa stîngă a partidului la aripa lui dreaptă. Esențial nu este aici nicidecum faptul că, în evitarea unei sciziuni,

* Noi discutăm cu aprindere și pasiune într-o încăpere închisă. Deodată, unul dintre noi sare de la locul său, deschide larg fereastra spre stradă și începe să țipe împotriva Sobakevicilor, împotriva individualiştilor anarhici, împotriva revizioniştilor etc. Firește că pe stradă se adună o mulțime de gură-cască curioși și că dușmanii noștri încep să jubileze. Alți participanți la discuție se apropie și ei de fereastră, exprimîndu-și dorința de a povesti totul de la început și fără aluzii la lucruri pe care nu le cunoaște nimeni. În acel moment, cineva închide fereastra, declarînd că nu trebuie să vorbim despre *ciorovăile* („Iskra“ nr. 53, pag. 8, coloana a doua, rîndul 24 de jos). Adevărul e că nu trebuia să începeți în coloanele „Iskrei“ toată această discuție în legătură cu „ciorovăielile“, tov. Plehanov !!!

tov. Plehanov a făcut o concesie personală (acest lucru e foarte lăudabil), ci că, recunoscînd în totul necesitatea de a *combate* pe revizionişti inconsecvenţi şi pe individualişti anarhici, el a preferat să combată majoritatea, cu care nu s-a putut înţelege asupra *măsurii* în care se pot face anarhismului concesii practice. Esenţial nu este aici nicidecum faptul că tov. Plehanov a schimbat componenţa redacţiei, ci că şi-a trădat poziţia de combatere a revizionismului şi a anarhismului, că a încetat să apere această poziţie în Organul Central al partidului.

Cît priveşte Comitetul Central, care era *pe atunci* singurul reprezentant organizat al majorităţii, divergenţa dintre el şi tov. Plehanov privea *exclusiv problema în ce măsură se pot face anarhismului concesii practice*. A trecut aproape o lună de la 1 noiembrie, cînd prin plecarea mea am dat mîna liberă politicii de *kill with kindness*. Tov. Plehanov a avut toată posibilitatea să verifice, prin tot felul de luări de contact, utilitatea acestei politici. În acest timp, tov. Plehanov a publicat articolul „Ce nu trebuie făcut?“, care a fost – *şi rămîne* – singurul, ca să zicem aşa, bilet de intrare al martoviştilor în redacţie. Lozincile : revizionism (pe care trebuie să-l combaţi, cruşîndu-l pe adversar) şi individualism anarhic (care trebuie menajat, ucigîndu-l cu duhul blîndeţii) sînt tipărite cu litere mari pe acest bilet. Pofţiţi, domnilor, intraţi, vă rog, eu vă voi ucide cu duhul blîndeţii, – iată ce spune tov. Plehanov în această invitaţie către noii săi colegi de redacţie. Comitetului Central nu-i mai rămînea, fireşte, decît să-şi spună ultimul cuvînt (ultimatum înseamnă tocmai a spune ultimul cuvînt cu privire la o eventuală pace) în ce măsură se pot face, din punctul lui de vedere, concesii practice individualismului anarhic. Ori vreţi pace, – şi atunci vă dăm cutare număr de locuri, dovedind astfel blîndeţea noastră, dorinţa noastră de pace, spiritul nostru concesiv etc. (mai multe nu vă putem da, dacă vrem să asigurăm pacea în partid, pace nu în sensul că nu vor exista controverse, ci în sensul că individualismul anarhic nu va distruge partidul), primiţi aceste locuri şi faceţi iarăşi, încetul cu încetul, o cotitură de la Akimov spre Plehanov. Ori vreţi să vă susţineţi şi să vă dezvoltaţi punctul de vedere, să cotiţi definitiv (fie şi numai în domeniul problemelor organizatorice) spre Akimov, să convingeţi partidul că

dreptatea e de partea voastră, și nu a lui Plehanov, — și atunci luați-vă un grup de publiciști, obțineți dreptul de a fi reprezentați la congres și începeți o luptă cinstită, o polemică deschisă, cu scopul de a cuceri majoritatea. Această alternativă, pusă cât se poate de clar în fața martoviștilor în ultimatumul din 25 noiembrie 1903 al Comitetului Central (vezi „Starea de asediu” și „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale congresului Ligii” *), este în deplină concordanță cu scrisoarea pe care Plehanov și cu mine am adresat-o foștilor redactori la 6 octombrie 1903 : sau un resentiment de ordin personal (și atunci, *în cazul cel mai rău*, putem accepta și „cooptarea”), sau o divergență principială (și atunci trebuie *mai întâi* să convingi partidul și abia după aceea să vorbești de modificarea componenței centrelor). Rezolvarea acestei delicate dileme, Comitetul Central putea s-o lase în întregime martoviștilor înșiși, cu atât mai mult cu cât *tocmai în acea vreme* tov. Martov scria în a sa profession de foi ** („Încă o dată în minoritate”) următoarele :

„*Minoritatea pretinde o singură onoare : să arate pentru prima oară în istoria partidului nostru că oameni care «au fost înfrinți» pot totuși să nu formeze un nou partid. Această poziție a minorității decurge din toate concepțiile ei asupra dez-*

* Eu, bineînțeles, nu mă voi apuca să descurc ițele încurcate ale confuziei pe care tov. Martov, în broșura sa „Starea de asediu”, a creat-o în jurul acestui ultimatum al C.C., referindu-se la convorbiri particulare etc. Aceasta este „a doua metodă de luptă” pe care am caracterizat-o în paragraful precedent, și trebuie să adaug că numai un neuropatolog de specialitate ar putea să încerce, cu oarecare șanse de reușită, să dea de rostul ei. E de ajuns să spun că tov. Martov insistă acolo că s-ar fi încheiat cu C.C. o înțelegere asupra păstrării secretului tratativelor, înțelegere care, cu toate cercetările, n-a fost găsită până în prezent. Tov. Travinski, care a dus tratativele în numele C.C., mi-a comunicat în scris că mă consideră în drept să public în afara „Iskrei” scrisoarea mea către redacție.

Un singur cuvânt al tov. Martov mi-a plăcut în mod deosebit, și anume expresia : „bonapartism de cea mai rea speță”. Găsesc că foarte bine a făcut tov. Martov aducând vorba despre această categorie. Să examinăm calm semnificația acestei noțiuni. După mine, ea înseamnă a dobîndi puterea pe o cale care *formal* e legală, dar în *fond* e contrară voinței poporului (sau a partidului). Așa e, tov. Martov ? Și dacă e așa, atunci las fără grijă la aprecierea publicului să spună cine a practicat acest „bonapartism” de cea mai rea speță : Lenin și tov. Y, care puteau uza de dreptul lor *formal* de a nu admite pe martoviști, sprijinindu-se totodată pe voința Congresului al II-lea, dar *nu au uzat* de acest drept, sau aceia care au acaparat redacția într-o *manieră corectă* din punct de vedere *formal* („cooptare unanimă”), știind că, în *fond*, aceasta nu corespunde *voinței Congresului al II-lea* și temîndu-se de o verificare a acestei voințe prin convocarea Congresului al III-lea ?

** — crcz, program, expunere a concepției despre lume. — *Nota trad.*

voltării organizatorice a partidului, din conștiința puternicei sale legături cu munca de pînă acum a partidului. Minoritatea nu crede în puterea mistică a «rezoluțiilor pe hîrtie» și este convinsă că *temeinicia profundă* a năzuințelor ei, *izvorită din realitățile vieții*, constituie o cheazășie că *printr-o propagandă pur ideologică desfășurată în cadrul partidului va asigura triumful principiilor sale organizatorice*». (Subliniat de mine).

Ce vorbe frumoase și pline de mîndrie ! Și cu cîtă amărăciune a trebuit să ne convingem în practică că n-au fost decît vorbe... Ba s-avem iertare, tovarășe Martov, dar acum *pretind eu, în numele majorității*, această „onoare“ pe care *voi n-ați meritat-o*. Aceasta va fi într-adevăr o mare onoare, pentru care merită să lupti, deoarece tradițiile spiritului de cerc ne-au lăsat moștenire sciziuni neobișnuit de ușuratece și o neobișnuit de zeloasă aplicare a regulii : ori te faci frate cu mine, ori te strîng de gît.

Marea plăcere (de a avea un partid unic) trebuia să precumpănească și a precumpănit asupra micilor neplăceri (de felul ciorovăielii în jurul cooptării). Eu m-am retras din redacția Organului Central, tov. Y (delegat de mine și de Plehanov să reprezinte în Consiliul partidului redacția Organului Central) s-a retras din Consiliu. La ultimul cuvînt de pace al C.C., martoviștii au răspuns printr-o scrisoare (vezi publicațiile citate) care echivala cu o declarație de război. Atunci, și numai atunci scriu eu redacției o scrisoare în care pun problema publicității * („Iskra“ nr. 53). Dacă e să vorbim despre revizionism, dacă e să discutăm despre inconsecvență și despre individualism anarhic, despre înfrîngerea cutărilor sau cutărilor conducători, atunci să povestim totul, domnilor, fără a ascunde ceva, să spunem din fir în păr cum s-au petrecut lucrurile – iată conținutul acestei scrisori referitoare la publicitate. Redacția răspunde cu vorbe de ocară și mă sfătuiește pe un ton care nu admite replică : să nu cumva să pomenești de „*meschinăriile și de ciorovăielile de cerc*“ („Iskra“ nr. 53). Așa, va să zică, îmi spun eu în gînd, „*meschinării și ciorovăieli de cerc*“... es ist mir recht, dom-

* Vezi volumul de față, pag. 94—98. — Nota rod

nilor, cu asta sînt de acord. Căci asta înseamnă că în ochii voștri toată agitația în jurul „cooptării“ nu este decît o *ciorovăială de cerc*. Așa și este în realitate. Dar cum se explică atunci faptul disonant că, în articolul de fond al aceluiași nr. 53, aceeași (aparent aceeași) redacție vorbește de burocratism, de formalism și de alte lucruri de același soi * ? Tu să nu cumva să pomenesci de lupta pentru cooptare în Organul Central, pentru că acestea sînt ciorovăieli. Noi însă vom vorbi despre cooptarea în C.C. și nu o vom numi ciorovăială, ci divergență principială asupra „formalismului“. — Nu, stimați tovarăși, îmi spun eu în gînd, dați-mi voie să nu vă dau voie. Voi vreți să-mi bombardați fortul, și mie îmi cereți să vă predau artileria. Glumiți, probabil ! Și eu scriu și public, în afara „Iskrei“, „Scrisoarea către redacție“ („De ce m-am retras din redacția «Iskrei»“) **, relatez pe scurt cum s-au petrecut lucrurile și încerc pentru a nu știu cîta oară să aflui dacă pacea este posibilă pe baza următoarei împărțiri : vouă Organul Central, nouă Comitetul Central. Nici una dintre părți nu se va simți „străină“ în partidul ei, și vom discuta în contradictoriu problema cotiturii spre oportunism, vom discuta mai întîi în presă, iar apoi, eventual, și la Congresul al III-lea al partidului.

Ca răspuns la simpla pomenire a unei eventuale păci, toate bateriile inamice, inclusiv Consiliul, au deschis focul. Ploua cu ghiulele. Autocrat, Schweitzer, burocrat, formalist, supra-centru, unilateral, intransigent, încăpățînat, îngust, bănuitor, om imposibil... Foarte bine, amicii mei ! Ați terminat ? Ați deșertat sacul ? Slabe muniții mai aveți...

Acum am eu cuvîntul. Să examinăm *conținutul* noilor concepții organizatorice ale noii „Iskre“ și legătura existentă între aceste concepții și împărțirea partidului nostru în „majoritate“ și „minoritate“, împărțire al cărei caracter adevărat l-am arătat prin analiza dezbaterilor și a votărilor care au avut loc la Congresul al II-lea.

* După cum s-a văzut ulterior, această „disonanță“ se explică foarte simplu prin disonanța existentă în redacția Organului Central. Despre „ciorovăieli“ a scris Plehanov (după cum recunoaște el însuși în „O neînțelegere regretabilă“, nr. 57), iar articolul de fond „Congresul nostru“ a fost scris de Martov („Starea de asediu“, pag. 84). Unul zice „hăis“, altul „cea“.

** Vezi volumul de față, pag. 99—105. — *Nota red.*

r) NOUA „ISKRA“.
 OPORTUNISMUL ÎN PROBLEMELE ORGANIZATORICE

Ca bază pentru examinarea poziției principiale a noii „Iskre“ trebuie să luăm, fără îndoială, cele două foiletoane ale tov. Akselrod *. Semnificația concretă a unei serii întregi de expresii preferate de-ale lui, noi am arătat-o amănunțit ceva mai sus, iar acum trebuie să ne străduim să facem abstracție de această semnificație concretă, să urmărim înlănțuirea de idei care a determinat „minoritatea“ (în cutare sau cutare împrejurare mărunță și meschină) să adopte tocmai aceste *lozinci* și nu altele, să examinăm semnificația principială a acestor *lozinci*, independent de originea lor, independent de problema „cooptării“. Trăim acum sub semnul concesiilor; să facem deci o concesie tov. Akselrod și „să-i luăm în serios“ „teoria“.

Teza fundamentală a tov. Akselrod („Iskra“ nr. 57) este că „în mișcarea noastră au existat din capul locului două tendințe contrare, al căror antagonism reciproc nu putea să nu se dezvolte și să nu se răsfîngă asupra-i paralel cu propria ei dezvoltare“. Și anume: „țelul proletar al mișcării (din Rusia) este în principiu același ca și la social-democrația din Occident“. La noi însă masele muncitorești se află sub înrurirea „unui element care din punct de vedere social le este străin“ – intelectualitatea radicală. Prin urmare, tov. Akselrod constată că în partidul nostru există un antagonism între tendințele proletare și cele ale intelectualității radicale.

În această privință, tov. Akselrod are perfectă dreptate. Existența unui asemenea antagonism (și nu numai în partidul social-democrat rus) este în afară de orice îndoială. Mai mult chiar, toată lumea știe că tocmai acest antagonism explică în bună parte acea împărțire a social-democrației contemporane în revoluționară (sau ortodoxă) și oportunistă (revizionistă, ministerialistă, reformistă) care în ultimii zece ani ai mișcării noastre s-a manifestat din plin și în Rusia. Toată lumea știe, de asemenea, că social-democrația ortodoxă exprimă tendințele proletare ale mișcării, pe cînd so-

* Aceste foiletoane au intrat în culegerea „Iskra“ în doi ani de apariție“, partea a II-a, pag. 122 și urm. (Petersburg, 1906). (Nota autorului la ediția din 1907. — Nota red.)

cial-democrația oportunistă exprimă tendințele intelectualității democratice.

Dar, ajungînd la acest fapt îndeobște cunoscut, tov. Akselrod se sperie și începe să dea înapoi. El nu face *nici cea mai mică încercare* de a cerceta cum s-a manifestat această împărțire în istoria social-democrației ruse în general, și în special la congresul partidului nostru, deși chiar în legătură cu congresul își scrie el aceste foiletoane! Ca și întreaga redacție a noii „Iskre“, tov. Akselrod *se teme ca de foc* să invoce procesele-verbale ale acestui congres. Acest lucru nu trebuie să ne mire, după toate cele arătate mai sus, dar la un „teoretician“ care pretinde că cercetează diferitele tendințe din mișcarea noastră acesta este un caz original de *frică de adevăr*. Dînd la o parte, în virtutea acestei frici, materialul cel mai recent și cel mai precis care oglindește tendințele existente în mișcarea noastră, tov. Akselrod se refugiază pe tărîmul visărilor plăcute. „Marxismul legal sau semimarxismul a dat un conducător ideologic liberalilor noștri – spune el. – De ce nu s-ar putea ca, printr-un capriciu al istoriei, școala marxismului ortodox, revoluționar, să dea un conducător democrației burgheze revoluționare?“ În legătură cu aceste fantezii, plăcute pentru tov. Akselrod, nu putem spune decît că, dacă se mai întîmplă uneori ca istoria să fie capricioasă, aceasta nu justifică cîtuși de puțin *capriciile gîndirii* aceluia care își propune să analizeze această istorie. Cînd conducătorul semimarxismului a început să-și arate urechile de liberal, oamenii care au vrut (*și au știut*) să-i urmărească „tendențele“ nu s-au referit la eventuale capricii ale istoriei, ci la zeci și sute de exemple care arătau în chip grăitor mentalitatea și logica acestui conducător, la particularitățile întregii sale fizionomii de publicist, care trădau reflectarea marxismului în publicistica burgheză¹²¹. Și dacă tov. Akselrod, care și-a propus să analizeze „tendențele general-revoluționare și proletare existente în mișcarea noastră“, n-a fost în stare să demonstreze și să arate *în nici un fel, dar în nici unul*, existența unor anumite tendințe la cutare sau cutare reprezentanți ai aripii ortodoxe a partidului, care îi este atît de odioasă, prin aceasta el n-a făcut decît să-și dea singur *un adevărat certificat de paupertate*. Prost mai stau treburile

tov. Akselrod dacă nu-i rămîne decît să se refere la eventuale capricii ale istoriei !

O altă referire a tov. Akselrod – referirea la „iacobini“ – este și mai instructivă. Tov. Akselrod știe, probabil, că împărțirea social-democrației contemporane în revoluționară și oportunistă a prilejuit de multă vreme, și numai în Rusia, „analogii istorice cu epoca mării revoluții franceze“. Tov. Akselrod știe, probabil, că pretutindeni și întotdeauna *giron- dinii social-democrației contemporane* recurg la termenii „iacobinism“, „blanquism“ etc., pentru a-și caracteriza adversarii. Să nu ne lăsăm deci contaminați de teama de adevăr a tov. Akselrod și să examinăm procesele-verbale ale congresului nostru, să vedem dacă ele nu ne oferă material pentru o analizare și verificare a tendințelor și a analogiilor de care ne ocupăm.

Primul exemplu. Controversa în jurul programului desfășurată la congresul partidului. Tov. Akimov („întru totul de acord“ cu tov. Martînov) declară : „În comparație cu punctul corespunzător din toate celelalte programe social-democrate, alineatul referitor la cucerirea puterii politice (la dictatura proletariatului) este formulat în așa fel, încît poate fi interpretat – și a și fost într-adevăr interpretat de Plehanov – în sensul că rolul organizației conducătoare va trebui să împingă pe planul al doilea clasa condusă de ea și s-o izoleze pe prima de cea de-a doua. De aceea sarcinile noastre politice au exact aceeași formulare ca la «Narodnaia Volea»“ (pag. 124 din procesele-verbale). Tov. Akimov este combătut de tov. Plehanov și de alți iskriști, care-l acuză de oportunism. Nu găsește oare tov. Akselrod că această controversă ne arată (în fapt, și nu în eventualele capricii ale istoriei) antagonismul existent între *iacobinii contemporani* și *girondinii contemporani* din rîndurile social-democrației ? Iar dacă tov. Akselrod a început să vorbească de iacobini, n-o fi cumva din cauză că (datorită greșelilor lui) a ajuns în compania *girondinilor* social-democrației ?

Al doilea exemplu. Tov. Posadovski vorbește despre o „serioasă divergență“ în „problema fundamentală“ a „valabilității absolute a principiilor democratice“ (pag. 169). Împreună cu Plehanov, el neagă valabilitatea lor absolută. Liderii „centrului“, sau ai mlaștinii (Egorov), și ai antiiskriștilor (Gold-

blat) se declară categoric împotriva acestui punct de vedere, aruncându-i lui Plehanov acuzația că „imită tactica burgheză“ (pag. 170) ; *aceasta nu este altceva decât ideea tov. Akselrod despre legătura dintre ortodoxism și tendința burgheză*, cu singura deosebire că la Akselrod această idee atiră în aer, pe cînd la Goldblat este legată de anumite dezbateri. Întrebăm deci încă o dată : nu găsește oare tov. Akselrod că și această controversă ne arată *cît se poate de grăitor*, la congresul partidului nostru, antagonismul dintre iacobinii și girondinii social-democrației contemporane ? Și dacă tov. Akselrod țipă împotriva iacobinilor, n-o fi cumva din cauză că a ajuns în compania girondinilor ?

Al treilea exemplu. Controversa în jurul § 1 din statut. Cine apără „*tendențele proletare din mișcarea noastră*“, cine subliniază că muncitorul nu se teme de organizare, că proletarul nu simpatizează cu anarhia, că prețuiește îndemnul „organizați-vă !“, cine pune în gardă împotriva intelectualității burgheze, care este pe de-a-ntregul pătrunsă de oportunism ? *Iacobinii social-democrației*. Și cine vrea să strecoare în partid intelectualitatea radicală, cine poartă grija profesorilor, a liceenilor, a izolaților, a tineretului radical ? *Girondinul Akselrod în cîrdășie cu girondinul Liber*.

Cît de neîndeminatic se apără tov. Akselrod de „falsa acuzație de oportunism“, fățiș formulată – la congresul partidului nostru – împotriva majorității grupului „Eliberarea muncii“ ! El se apără împotriva acestei acuzații în așa fel, încît, prin reluarea răsufletului refren bernsteinian : iacobinism, blanquism etc., nu face decît s-o confirme ! El face zarvă pe tema primejdiei pe care o prezintă intelectualitatea radicală, pentru a acoperi ecoul propriilor sale cuvîntări rostite la congresul partidului, care sînt pline de solitudin pentru această intelectualitate.

„Cuvintele teribile“ : iacobinism etc. nu exprimă absolut nimic altceva decît *oportunism*. Iacobinul indisolubil legat de *organizația* proletariatului și *pe deplin conștient* de interesele sale de clasă este tocmai *social-democratul revoluționar*. Girondinul care duce dorul profesorilor și al liceenilor, care se teme de dictatura proletariatului și care perorează pe tema valabilității absolute a revendicărilor democratice este tocmai

oportunistul. Numai niște oportuniști mai pot vedea astăzi o primejdie în organizațiile conspirative, după ce ideea unei restrîngerii a luptei politice la limitele unui complot a fost de mii de ori infirmată în scrierile noastre, de mult infirmată și respinsă de practica vieții, iar importanța primordială a agitației politice de masă a fost clarificată și discutată pînă la refuz. Cauza reală care generează această teamă de complotism, de blanquism nu trebuie căutată într-o trăsătură sau alta a mișcării practice (cum de multă vreme se străduiesc zadarnic să demonstreze Bernstein & Co.), ci în frica girondină a intelectualului burghez, a cărui mentalitate se face atît de frecvent simțită în rîndurile social-democraților contemporani. Nu e nimic mai comic decît aceste sforțări ale noii „Iskre“ de a spune un *cuvînt nou* (care la timpul său a mai fost de sute de ori spus), menit să ne pună în gardă împotriva tacticii revoluționarilor complotiști francezi din deceniile al 5-lea și al 7-lea ale secolului trecut (nr. 62, articolul de fond)¹²². În numărul viitor al „Iskrei“, girondinii social-democrației contemporane ne vor indica probabil un grup de complotiști francezi care au activat în deceniul al 5-lea al secolului trecut și pentru care însemnătatea agitației politice în masele muncitorești, însemnătatea ziarelor muncitorești ca bază a înriuririi clasei de cîtăre partid constituia un adevăr elementar de mult cunoscut și răsunoscut.

Tîndința noii „Iskre“ de a întrebuița cuvinte noi pentru a repeta lucruri arhicunoscute și a rumega adevăruri elementare nu este însă de loc întîmplătoare, ci decurge în mod inevitabil din situația în care se află acum Akselrod și Martov, după ce au ajuns în aripa oportunistă a partidului nostru. E o situație care obligă. Ei sînt nevoiți să repete fraze oportuniste, sînt nevoiți să *meargă îndărăt*, pentru a încerca să găsească în trecutul îndepărtat o cît de slabă justificare a poziției lor, care nu poate fi apărută din punctul de vedere al luptei care a avut loc la congres și al nuanțelor și împărțirilor partidului care s-au format la congres. Arhiprofundelor cugetări akimoviste pe tema iacobinismului și a blanquismului, tov Akselrod le adaugă lamentări, la fel de akimoviste, pe tema că nu numai „economistii“, ci și „adeptii luptei politice“ au dat dovadă de „unilateralitate“, s-au lăsat prea

mult „atrași“ etc. etc. Citind grandilocventele considerații pe această temă în noua „Iskră“, care are îngîmfarea de a pretinde că se află deasupra acestor unilateralități și exagerări, te întrebi nedumerit : al cui portret îl fac ei ? unde aud ei asemenea vorbe ?¹²³ Cine nu știe că împărțirea social-democrațiilor ruși în economiști și adepți ai luptei politice e de mult timp depășită ? Răsfoiți „Iskra“ din ultimul an sau din ultimii doi ani dinaintea congresului partidului și veți vedea că lupta împotriva „economismului“ se potolește și încetează cu desăvîrșire încă în 1902, că, de pildă, în iulie 1903 (nr. 43) se vorbește de „timpurile economismului“ ca de ceva „definitiv depășit“, că economismul este considerat „definitiv înmormîntat“, iar exagerările adepților luptei politice sînt privite ca un atavism evident. De ce atunci se întoarce noua redacție a „Iskrei“ la această împărțire definitiv înmormîntată ? Am luptat noi oare la congres împotriva Akimovilor pentru greșelile comise de ei acum doi ani în „Rabocce Delo“ ? Dacă am fi procedat așa, am fi fost niște idioți patenți. Toată lumea știe că noi n-am procedat așa, că împotriva Akimovilor am luptat la congres nu pentru greșelile lor vechi, definitiv înmormîntate, din „Rabocce Delo“, ci pentru *noile greșeli* comise în raționamentele lor și în felul cum au votat la congres. Nu după poziția pe care au avut-o în coloanle revistei „Rabocce Delo“, ci după poziția adoptată de ei la congres am apreciat noi care greșeli sînt într-adevăr de domeniul trecutului și care greșeli persistă încă și provoacă necesitatea unor polemici. Pe vremea congresului nu mai exista vechea împărțire în economiști și adepți ai luptei politice, dar continuau să existe diferite tendințe oportuniste, care s-au manifestat în cursul dezbaterilor și votărilor în legătură cu o serie de probleme și care în cele din urmă au dus la o nouă împărțire a partidului în „majoritate“ și „minoritate“. Miezul chestiunii este că, din motive lesne de înțeles, noua redacție a „Iskrei“ tinde să voaleze legătura existentă între această nouă împărțire și oportunismul de *azi* din partidul nostru, și că de aceea e nevoită să meargă îndărăt, să se întoarcă de la noua împărțire la cea veche. Nefiind în stare să explice originea politică a noii împărțiri (sau dorind, sub

pretextul concesiilor, să arunce un vâl * peste această origine), ea se vede nevoită să rumege din nou tot ce s-a spus despre vechea împărțire, de mult depășită. Toată lumea știe că la baza noii împărțiri se află o divergență în problemele *organizatorice*, divergență care a început cu controversa în jurul principiilor de organizare (§ 1 din statut) și care s-a încheiat cu o „practică“ demnă de niște anarhiști. La baza vechii împărțiri în economiști și adepți ai luptei politice se află o divergență în probleme de ordin mai ales *tactic*.

Această întoarcere de la probleme mai complexe, cu adevărat actuale și arzătoare ale vieții de partid, la probleme de mult rezolvate și acum artificial dezgropate, noua „Iskră“ caută s-o justifice printr-o amuzantă și arhiprofundă cugetare, care nu poate fi numită altfel decât codism. După începutul făcut de tov. Akselrod, tot ce se scrie acum în noua „Iskră“ poartă amprenta „ideii“ că conținutul este mai important decât forma, că programul și tactica sînt mai importante decât organizarea, că „viabilitatea unei organizații este direct proporțională cu amploarea și însemnătatea conținutului cu care va îmbogăți ea mișcarea“, că centralismul nu e „un scop în sine“, nu e „un talisman universal“ etc. etc. Profunde, mărețe adevăruri ! Programul este, într-adevăr, mai important decât tactica, iar tactica mai importantă decât organizarea. Alfabetul este mai important decât etimologia, etimologia este mai importantă decât sintaxa, — dar ce se poate spune despre oameni care au căzut la examenul de sintaxă și care acum fac pe grozavii și se laudă că au rămas repetenți în cursul inferior ? Tov. Akselrod a judecat în probleme organizatorice principiale ca un oportunist (§ 1) și a acționat în cadrul organizației ca un anarhist (congresul Ligii), iar acum s-a apucat să aprofundeze social-democrația : strugurii sînt prea acri ! Ce este în fond organi-

* Vezi articolul despre „economism“ publicat de Plehanov în nr. 53 al „Iskrei“. În subtitlul acestui articol s-a strecurat, evident, o mică greșeală de tipar. În loc de : „Reflecții pe marginea Congresului al II-lea al partidului“, trebuie citit, desigur, „pe marginea congresului Ligii“ sau, poate, „pe marginea cooptării“. Pe cît de indicată este, în anumite condiții, o atitudine concensivă în materie de pretenții personale, pe atît de inadmisibilă este (din punctul de vedere partinic, și nu filistin) confundarea diferitelor probleme care frămîntă partidul, încercarea de a substitui noii greșeli a lui Martov și a lui Akselrod, care au început să facă o cotitură de la ortodoxism spre oportunism, greșeala veche (de care, în afară de noua „Iskră“, nu-și mai amintește astăzi nimeni) a Martinovilor și Akimovilor, care sînt poate gata să facă acum. În multe probleme de program și de tactică, o cotitură de la oportunism spre ortodoxism.

zatie ? O simplă formă. Ce este centralismul ? Doar n-o fi un talisman. Ce este sintaxa ? E, desigur, mai puțin importantă decât etimologia, nefiind decât forma în care se leagă între ele elementele etimologiei... „Nu va fi oare tov. Aleksandrov de acord cu noi – întreabă cu un aer triumfător noua redacție a „Iskrei“ – dacă vom spune că, prin elaborarea programului partidului, congresul a contribuit la centralizarea muncii partidului într-o măsură mult mai mare decât prin adoptarea statutului, oricât de desăvârșit ar părea acesta din urmă ?” (nr. 56, supliment). Să sperăm că această maximă clasică va dobîndi o celebritate istorică la fel de mare și de trainică ca și aceea a faimoasei fraze a tov. Kricevski, că asemenea omenirii, social-democrația își fixează întotdeauna sarcini realizabile. Căci arhiprofunda cugetare a noii „Iskre“ este exact de același calibru. De ce a fost luată în deridere fraza rostită de tov. Kricevski ? Pentru că în dorința sa de a justifica greșeala unei anumite părți a social-democrațiilor în problemele de tactică, incapacitatea lor de a formula just sarcinile politice, el a recurs la o platitudine, prezentată drept filozofie. La fel face și noua „Iskră“ atunci cînd, în dorința de a justifica greșeala unei anumite părți a social-democrațiilor în problemele organizatorice, nestatornicia de intelectual a unor anumiți tovarăși, nestatornicie care i-a făcut să ajungă la frazeologie anarhistă, ea recurge la ideea plată că programul este mai important decât statutul, că problemele programatice sînt mai importante decât cele organizatorice ! Ei bine, este aceasta oare altceva decât codism ? Nu înseamnă oare aceasta să te lauzi că ai rămas repetent în cursul inferior ?

Adoptarea programului contribuie la centralizarea muncii într-o măsură mai mare decât adoptarea statutului. Această platitudine, prezentată drept filozofie, este pe de-a-ntregul pătrunsă de spiritul intelectualului radical, care e mult mai aproape de decadentismul burghez decât de social-democrație ! Căci în această faimoasă frază cuvîntul centralizare e luat într-un sens cu totul *symbolic*. Dacă autorii acestei fraze nu știu sau nu vor să gîndască, ar trebui să-și amintească cel puțin simplul fapt că adoptarea programului laolaltă cu bundiștii nu numai că n-a dus la centralizarea muncii noastre comune, dar nici măcar nu ne-a ferit de sciziune. Unitatea în problemele programatice și tactice este o condiție necesară,

dar nu și suficientă pentru unificarea partidului, pentru centralizarea muncii de partid (doamne, dumnezeule ! ce adevăruri elementare sîntem nevoiți să rumegăm la nesfîrșit în aceste vremuri de totală confuzie de noțiuni !). Pentru aceasta mai este necesară unitatea organizatorică, care într-un partid cît de cît ieșit din cadrul unui cerc restrîns nu poate fi concepută fără un statut precis formulat, fără supunerea minorității față de majoritate, fără supunerea părții față de întreg. Cît timp n-am fost uniți în problemele fundamentale ale programului și ale tacticii, noi spuneam deschis că trăim într-o epocă de haos și de organizare în cercuri, spuneam deschis că înainte de a ne uni trebuie să ne delimităm, și nici nu vorbeam de forme de organizație comună, ci discutam exclusiv problemele (noi (pe atunci într-adevăr noi) pe care le punea lupta programatică și tactică împotriva oportunistului. Pe urmă această luptă a asigurat, după cum recunoaștem cu toții, o unitate suficientă, care a fost formulată în programul partidului și în rezoluțiile referitoare la tactică ; trebuia să facem pasul următor și, de comun acord unii cu alții, l-am făcut : am elaborat *formele* unei organizații unice, care contopește laolaltă toate cercurile. Acum aceste forme au fost pe jumătate distruse, iar noi am fost tîrîți înapoi la conduita anarhistă, la frazeologia anarhistă, la restabilirea unui cerc în locul redacției de partid, iar întru justificarea acestui pas înapoi ni se declară că pentru vorbirea corectă cunoașterea alfabetului este mai importantă decît cunoașterea sintaxei !

Filozofia codismului, care acum trei ani înflorise în problemele de tactică, renaște azi în problemele organizatorice. Luați următorul raționament al noii redacții : „Orientarea social-democrată combativă – spune tov. Aleksandrov – trebuie să fie promovată în partid nu numai pe calea luptei ideologice, ci și prin anumite forme organizatorice“. Și redacția ne dăscălește : „Nu e rea această contrapunere a luptei ideologice formelor organizatorice. Lupta ideologică este un proces, pe cînd formele organizatorice nu sînt decît... forme“ (zău, chiar așa scrie în nr. 56, supliment, pag. 4, coloana 1, jos !), „care trebuie să îmbrace un conținut fluid în continuă dezvoltare – munca practică, în continuă dezvoltare, a partidului“. Asta-i cu totul în spiritul anecdotei în care se spune că ghiuleaua-i ghiulea, și bomba-i bombă. Lupta ideologică este un proces,

pe cînd formele organizatorice nu sînt decît forme care îmbracă un conținut ! Problema care se pune acum este aceea dacă lupta noastră ideologică va îmbrăca forme *mai înalte*, formele unei organizații de partid obligatorie pentru toți, sau formele vechii destrămări și ale vechiului sistem de cercuri. Am fost tîrîți înapoi de la forme mai înalte la forme mai primitive, iar întru justificarea acestui lucru ni se declară că lupta ideologică este un proces, pe cînd formele nu sînt decît forme. În același mod tov. Kricevski ne tîra cîndva înapoi de la tactica-plan la tactica-proces.

Examinați în noua „Iskră“ pretențioasele fraze pe tema „autoeducării proletariatului“, fraze îndreptate împotriva acestora pe care forma ar putea, chipurile, să-i împiedice să vadă conținutul (nr. 58, articolul de fond). Nu este oare acesta un akimovism numărul doi ? Akimovismul numărul unu justifică rămînerea în urmă a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în modul ei de a pune problemele tactice, invocînd în acest scop conținutul mai „profund“ al „luptei proletare“, autoeducarea proletariatului. Akimovismul numărul doi justifică rămînerea în urmă a unei anumite părți a intelectualității social-democrate în problemele teoriei și practicii organizării, invocînd argumentul nu mai puțin arhiprofund că organizarea nu e decît o formă și că esențialul este autoeducarea proletariatului. Proletariatul nu se teme de organizare sau de disciplină, domnilor care vă îngrijiți atît de mult de fratele mai mic ! Proletariatul nu se va îngriji ca domnii profesori și liceeni care nu vor să intre într-o organizație să fie considerați membri de partid pentru faptul că activează sub controlul unei organizații. Prin întreaga sa viață, proletariatul este mult mai radical educat în spiritul organizării decît mulți dintre așa-zii intelectuali. Proletariatul care și-a însușit cît de cît programul nostru și tactica noastră nu se va apuca să justifice starea de înapoiere organizatorică, spunînd că forma este mai puțin importantă decît conținutul. Nu proletariatului, ci *unora dintre intelectualii* din partidul nostru le lipsește *autoeducarea* în spiritul organizării și disciplinei, în spiritul ostilității și disprețului față de frazeologia anarhistă. Spunînd că proletariatul nu e pregătit pentru organizare, Akimovii numărul doi îl defăimează la fel cum îl defăimau Akimovii numărul unu spunînd că nu e pregătit pentru lupta politică. Pro-

letarul care a devenit un social-democrat conștient și care se simte membru al partidului va respinge codismul în problemele organizatorice cu același dispreț cu care a respins codismul în problemele tactice.

Examinați, în sfârșit, următoarea arhiprofundă cugetare a „practicianului” de la noua „Iskră”. „Just înțeleasă — spune el —, ideea unei organizații centraliste «combative» care să coordoneze și să centralizeze *activitatea*” (caracterele cursive sînt menite să sublinieze profunzimea ideii) „revoluționarilor se înfăptuiește în chip firesc numai dacă această activitate *există*” (originale și înțelepte cuvinte !); „organizația însăși, ca formă” (auziți, auziți !), „se poate dezvolta numai *concomitent*” (subliniat de autor, ca peste tot în acest citat) „cu creșterea amplitudinii muncii revoluționare care îi constituie conținutul” (nr. 57). Nu ne amintește oare aceasta încă o dată de acel erou de poveste populară care, întîlnind un cortegiu funebru, strigă : azi unul, mâine doi ? În partidul nostru nu se va găsi, desigur, nici un practician (fără ghilimele) care să nu înțeleagă că de multă vreme tocmai forma activității noastre (adică organizația) rămîne mult, foarte mult în urma conținutului, că în rîndurile partidului numai niște neghiobi ar putea să strige unor oameni care rămîn în urmă : Țineți pasul ! N-o luați înainte ! Încercați să comparați, bunăoară, partidul nostru cu Bundul. E în afară de orice îndoială că *conținutul* * activității partidului nostru este infinit mai bogat, mai variat, mai larg și mai adînc decît acela al activității Bundului. E mai mare amploarea gîndirii teoretice, mai dezvoltat programul, mai largă și mai profundă înfrîurirea exercitată asupra maselor muncitorești (și nu numai asupra meseriașilor organizați), mai variată propaganda și agitația, pulsează mai viu activitatea politică a fruntașilor și a activiștilor de rînd, sînt mai mărețe mișcările *populare* în timpul demonstrațiilor și al grevelor generale, iar activitatea desfășurată în rîndurile păturilor neproletare este mai energică. Dar „forma” ?

* Nu mai vorbesc de faptul că, la congres, *conținutul* activității partidului nostru a fost fixat (în program etc.) în spiritul social-democrației revoluționare numai în *urma unei lupte* duse împotriva aceluiași antiiskriști și împotriva aceleiași mlaștini ai cărei reprezentanți au în „minoritatea” noastră o preocupare numerică. În problema „conținutului”, ar fi interesant de asemenea să comparăm de pildă, ultimele șase numere ale vechii „Iskre” (nr. 46—51) cu cele douăsprezece numere ale noii „Iskre” (nr. 52—62). Dar despre aceasta vom vorbi altă dată.

„Forma“ activității noastre a rămas inadmisibil de mult în urma celei a activității Bundului, a rămas atît de mult în urmă, încît înapoierea ei a devenit izbitoare și face să roșească de rușine pe toți aceia care nu privesc treburile partidului lor „scobindu-se în nas“. Faptul că organizarea muncii a rămas în urma conținutului ei constituie punctul nostru slab, și el a fost punctul nostru slab încă cu mult înainte de congres, cu mult înainte de crearea Comitetului de organizare. Caracterul rudimentar al formei și lipsa ei de trăinicie nu permit realizarea unor progrese serioase în dezvoltarea conținutului, provoacă o stagnare scandaloasă, duc la o irosire a forțelor, la o neconcordanță între vorbă și faptă. Toți au suferit și suferă destul de pe urma acestei neconcordanțe, – și aici vin Akselrozii și „Practicienii“ de la noua „Iskră“ cu arhiprofunda lor predică : forma trebuie să se dezvolte în mod firesc numai concomitent cu conținutul !

Iată unde duce o mică greșeală în problema organizatorică (§ 1), dacă te apuci să *adîncești* o idee absurdă și să dai o fundamentare filozofică frazeologiei oportuniste. Cu pas domol, prin mici zigzaguri !¹²⁴ – am mai auzit acest refren în legătură cu problemele tactice ; acum îl auzim în legătură cu problemele organizatorice. *Codismul în problemele organizatorice* este un produs firesc și inevitabil al mentalității *individualistului anarhic* atunci cînd acesta din urmă vrea să ridice la rangul de *sistem de concepții*, la rangul unor *divergențe principiale* devierile sale anarhiste (la început, poate, întîmplătoare). La congresul Ligii am văzut începuturile acestui anarhism ; în noua „Iskră“ vedem încercări de a-l ridica la rangul de sistem de concepții. Aceste încercări confirmă de minune ideea cu privire la deosebirea dintre punctul de vedere al intelectualului burghez care se alătură social-democrației și cel al proletarului care a devenit conștient de interesele sale de clasă, idee care a fost enunțată încă la congresul partidului. Astfel, același „Practician“ de la noua „Iskră“, a cărui profunzime de spirit am avut deja prilejul s-o cunoaștem, mă acuză că în concepția mea partidul apare „ca o fabrică imensă“, avînd în frunte un director, adică Comitetul Central (nr. 57, supliment). „Practicianul“ nici nu bănuiește că vorba teribilă rostită de el trădează dintr-o dată mentalitatea de intelectual burghez care nu cunoaște nici practica, nici

teoria organizării proletare. Fabrica, care unora li se pare a fi doar o sperietoare, este tocmai acea formă superioară de cooperatie capitalistă care a unit și a disciplinat proletariatul, l-a învățat să se organizeze, l-a pus în fruntea tuturor celorlalte pături ale populației muncitoare și exploatate. Și tocmai marxismul, ca ideologie a proletariatului format la școala capitalismului, i-a învățat și-i învață pe intelectualii nestatornici să facă deosebire între latura exploatatoare a fabricii (disciplina bazată pe teama de a nu muri de foame) și latura ei organizatoare (disciplina bazată pe munca în comun, unită prin condiții de producție foarte dezvoltate din punct de vedere tehnic). Disciplina și organizarea, pe care intelectualul burghez și le însușește atât de greu, proletariatul și le însușește foarte ușor datorită tocmai acestei „școli“ care este fabrica. Frica cumplită pe care o inspiră unora această școală, neînțelegerea totală a rolului ei organizator sînt caracteristice modului de a gîndi care reflectă condițiile de existență mic-burgheze și care generează acel soi de anarhism pe care social-democrații germani îl numesc Edelanarchismus, adică anarhism „aristocratic“, anarhism boieresc, cum i-aș spune eu. Acest anarhism boieresc este deosebit de caracteristic nihilistului rus. Organizația de partid i se pare a fi o monstruoasă „fabrică“ ; supunerea părții față de întreg, supunerea minorității față de majoritate îi apare ca o „înrobire“ (vezi foiletoanele lui Akselrod) ; diviziunea muncii sub conducerea unei instituții centrale stîrnește din partea lui tragicomice proteste împotriva transformării oamenilor în „roțițe și șurubașe“ (cu adăugirea că transformarea redactorilor în colaboratori este considerată de el ca o formă deosebit de odioasă a acestei transformări), iar simpla pomenire a statutului de organizare a partidului îi provoacă o grimasă batjocoritoare și-l face să remarce cu dispreț (la adresa „formaliștilor“) că la nevoie te poți dispensa de statut.

E de necrezut, dar așa este ; tocmai o astfel de remarcă îmi face pe un ton moralizator tov. Martov în nr. 58 al „Iskrei“, citînd, pentru a fi mai convingător, propriile mele cuvinte din „Scrisoare către un tovarăș“. Nu înseamnă oare să dai dovadă de „anarhism boieresc“, de codism atunci cînd cu exemple din perioada de destrămare, din perioada cercurilor, vrei să *justifici* menținerea și proslăvirea spiritului de

cerc și a anarhiei într-o perioadă în care există deja un partid ?

De ce înainte nu aveam nevoie de statute ? Pentru că partidul se compunea din cercuri răslețe, fără nici o legătură organizatorică între ele. Trecerea de la un cerc la altul depindea exclusiv de „adeziunea liber consimțită“ a cutărui sau cutărui individ, care nu avea în față nici o expresie formală a voinței întregului. Problemele controversate în cadrul cercurilor nu se rezolvau pe baza unui statut, „*ci prin luptă și prin amenințarea cu plecarea*“ – așa m-am exprimat eu în „Scrisoare către un tovarăș“*, bazându-mă pe experiența unei serii de cercuri, în general, și a propriului nostru grup de șase redactori, în special. În perioada cercurilor acest fenomen era firesc și inevitabil, dar nimănui nu-i trecea prin minte să-i aducă elogii și să facă din el un ideal ; toți se plîngeau de această stare de destrămare, toți sufereau din cauza ei și doreau din tot sufletul ca cercurile răslețe să fuzioneze și să formeze o organizație de partid formal constituită. Și acum, cînd această fuzionare a fost înfăptuită, minoritatea vrea să ne tîrască înapoi și, sub pretextul că propovăduiește concepții organizatorice superioare, ne oferă o frazeologie anarhiștă ! Celor care s-au obișnuit cu halatul comod și cu papucii oblomovismului propriu cadrului intim al cercurilor, un statut formal le pare îngust, strîmb, împovăraător, meschin, birocratic, înrobitor și stîngenitor pentru „procesul“ liber al luptei de idei. Anarhismul boieresc nu înțelege că un statut formal este necesar tocmai pentru a se putea înlocui îngustelegile legături de cerc printr-o largă legătură de partid. Legăturile existente în cadrul cercurilor sau între cercuri nu trebuiau și nu puteau să fie reglementate, pentru că aceste legături se bazau pe prietenie sau pe o „încredere“ nesusceptibilă de control, nemotivată. Legăturile de partid nu pot și nu trebuie să se bazeze nici pe una, nici pe cealaltă ; ele trebuie să se bazeze tocmai pe un statut *formal*, redactat în spirit „birocratic“ (din punctul de vedere al intelectualului nedisciplinat), statut a cărui strictă respectare este singura în măsură să ne asigure împotriva arbitrarului și capriciilor inerente spiritului de cerc, împotriva cioro-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 24. — *Nota red.*

văielii de cerc, pompos intitulată „proces“ liber al luptei de idei.

Redacția noii „Iskre“ formulează împotriva lui Aleksandrov argumentul sentențios că „încrederea este un lucru gingaș, care nu poate fi vîrit cu forța în inimile și în mințile oamenilor“ (nr. 56, supliment). Redacția nu înțelege că, punînd pe primul plan categoria încredere, încrederea *goală*, ea își trădează o dată în plus anarhismul boieresc și codismul în problemele organizatorice. Cînd nu eram decît membru al unui cerc, al grupului de șase redactori sau al organizației „Iskrei“, aveam dreptul ca, în justificarea refuzului meu, să zicem, de a lucra cu X, să mă limitez exclusiv la invocarea neîncrederii mele, care nu e susceptibilă de control și pe care nu sînt obligat s-o motivez. De cînd am devenit însă membru de partid, *nu am dreptul* să mă limitez la invocarea unei neîncrederi nemotivate, pentru că asta ar însemna să deschidem larg porțile tuturor capriciilor și toanelor vechiului spirit de cerc; eu *sînt obligat* să-mi motivez „încrederea“ sau „neîncrederea“ printr-un argument formal, adică să invoc cutare sau cutare prevedere formală a programului nostru, a tacticii noastre, a statutului nostru; sînt obligat să nu mă limitez la invocarea unei „încrederi“ sau „neîncrederi“ nemotivate, ci să recunosc că hotărîrile mele, ca și în genere toate hotărîrile oricăreia dintre părțile partidului, *sînt supuse controlului* întregului partid; dacă vreau să-mi exprim „neîncrederea“, dacă vreau să fac să fie acceptate vederile și dezideratele care decurg din această neîncredere, sînt obligat să urmez calea *formal prescrisă* în acest scop. De la punctul de vedere al „încrederii“ nemotivate, *proprie spiritului de cerc*, noi ne-am ridicat la punctul de vedere *partinic*, care cere respectarea metodelor controlabile – și formal prescrise – de exprimare și de *verificare* a încrederii, în timp ce redacția ne tirăște înapoi și-și prezintă codismul în ambalajul unor noi concepții organizatorice!

Priviți cum vede așa-zisa noastră redacție de partid problema grupurilor de publiciști care ar putea să ceară să fie reprezentate în redacție. „Noi nu vom fi indignați, nu vom face zarvă pe tema disciplinei“ – ne dăscălesc aristocrației anarhiști, care și-au manifestat întotdeauna și pretutindeni disprețul suveran față de orice fel de disciplină. Noi, spun

dinșii, ori „ne vom înțelege“ (sic !) cu grupul, dacă va fi un grup serios, ori îi vom lua în rîs pretențiile.

Ce distins spirit aristocratic se afirmă aici împotriva vulgarului formalism „de fabrică“ ! În realitate însă, avem de-a face cu o frazco ogie de cerc renovată, pe care o oferă partidului o redacție care își dă seama că nu este o instituție de partid, ci frîntura unuia dintre vechile cercuri. Falsitatea lăuntrică a acestei poziții duce inevitabil la arhiprofunda idee *anarhistă* care ridică la rangul de *principiu* de organizare social-democrată acea stare de destrămare care, în vorbe, este în mod fariseic declarată ca fiind de domeniul trecutului. Nu e nevoie de nici un fel de ierarhie a organelor și instanțelor inferioare și superioare de partid ; anarhismului boieresc o astfel de ierarhie i se pare o elucbrație birocratică a diferitelor departamente, direcții etc. (vezi foiletonul lui Akselrod) ; nu e nevoie de nici o supunere a părții față de întreg, nu e nevoie de nici o definiție „formal-birocratică“ a metodelor *partinice* de „înțelegere“ sau delimitare reciprocă : sa continue netulburată vechea ciorovăială de cerc, consfințită de vorbăria goală pe tema metodelor de organizare „cu adevărat social-democrat“.

Iată unde proletarul format la școala „fabricii“ poate și trebuie să dea o lecție individualismului anarhic. Muncitorul conștient a ieșit de mult din scutecele în care se afla pe vremea cînd se ferea de intelectual ca atare. Muncitorul conștient știe să prețuiască bagajul de cunoștințe mai bogat și orizontul politic mai larg pe care le gasește la intelectualii social-democrați. Pe măsură însă ce se formează la noi un partid *real*, muncitorul conștient trebuie să învețe sa deosebească mentalitatea unui luptator al armatei proletare de mentalitatea intelectualului burghez, care face paradă de fraze anarhiste ; trebuie să se deprindă să *ceară* ca nu numai membrii de rînd, ci și „virfurile“ să-și îndeplinească îndatoririle de membri ai partidului, trebuie să învețe să trateze codismul în problemele organizatorice cu același dispreț cu care a tratat altădată codismul în problemele tactice !

În strînsă legătură cu girondismul și cu anarhismul boieresc se află ultima trăsătură caracteristică a poziției pe care noua „Iskră“ a adoptat-o în problemele organizatorice : apărarea *autonomismului* împotriva centralismului. Acesta este sensul

principial pe care-l au (dacă au vreunul *) văicărelile pe tema birocrațismului și a autocratismului, regretele în legătură cu „nemeritata lipsă de atenție față de neiskriști“ (care la congres apăraseră autonomismul), zarva comică pe tema că li se cere „să se supună fără cârtire“, plingerile amare împotriva „bunului plac“ etc. etc. Aripa oportunistă a oricărui partid apără și justifică întotdeauna orice stare de înapoiere, indiferent dacă e vorba de probleme programatice, tactice sau organizatorice. Apărarea stării de înapoiere organizatorică (codismul) de care dă dovadă noua „Iskră“ este strâns legată de apărarea *autonomismului*. Ce-i drept, autonomismul este, în general vorbind, atât de compromis după cei trei ani de propagandă desfășurată de vechea „Iskră“, încât noua „Iskră“ se mai jenează încă să se pronunțe deschis în favoarea lui; ea ne mai asigură, deocamdată, că nutrește simpatii pentru centralism, dar ne-o dovedește numai prin faptul că scrie centralism cu litere cursive. În realitate, chiar și cea mai sumară examinare critică a „principiilor“ cvasicentralismului „cu adevărat social-democrat“ (și nu anarhist?) al noii „Iskre“ dezvăluie la fiecare pas punctul de vedere al autonomismului. Nu este azi oare pentru toată lumea cât se poate de clar că în problemele organizatorice Akselrod și Martov au făcut o cotitură spre Akimov? Nu au recunoscut-o ei înșiși în mod solemn, prin cuvintele lor semnificative despre „nemeritata lipsă de atenție față de neiskriști“? Și oare nu este autonomism ceea ce au apărut la congresul partidului nostru Akimov și prietenii săi?

Nimic altceva decât autonomism (dacă nu anarhism) este ceea ce au apărut Martov și Akselrod la congresul Ligii, atunci când cu o rîvnă comică au încercat să demonstreze că partea nu trebuie să se supună întregului, că partea este autonomă în stabilirea relațiilor ei cu întregul, că statutul Ligii din străinătate, care formulează aceste relații, își păstrează valabilitatea în pofida voinței majorității partidului, în pofida voinței conducerii centrale a partidului. Nimic altceva decât autonomism este ceea ce apără fățiș acum tov. Martov și în coloanele noii „Iskre“ (nr. 60), punînd în discuție dreptul Comitetului Central de a introduce membri în comitetele lo-

* Las la o parte aici, ca peste tot în acest paragraf, titlul „cooptaționist“ al acestor văicăreli.

cale ¹²⁵. Nu mai vorbesc de sofismele puerile pe care tov. Martov le-a invocat în apărarea autonomismului la congresul Ligii și le invocă acum în noua „Iskră” * ; ceea ce mă interesează aici e constatarea tendinței incontestabile de a apăra autonomismul împotriva centralismului, tendință care constituie o trăsătură principală a oportunistului în problemele organizatorice.

Aproape unica încercare de a analiza noțiunea de birocratism este aceea în care noua „Iskră” (nr. 53) opune „principiul formal-democratic” (subliniat de autor) „principiului formal-birocratic”. Această opoziție (din păcate tot atât de puțin aprofundată și clarificată ca și referirea la neiskriști) conține un grăunte de adevăr. Birocratism *versus* democratism nu este altceva decât centralism *versus* autonomism, nu este altceva decât principiul organizatoric al social-democrației revoluționare în opoziție cu principiul organizatoric al oportuniștilor social-democrației. Acesta din urmă tinde să meargă de la bază spre vîrf și de aceea apără pretutindeni, acolo unde acest lucru e posibil și în măsura în care e posibil, autonomismul, „democratismul”, care (la cei care fac exces de zel) degenerază în anarhism. Cel dintîi tinde să pornească de la vîrf, preconizînd lărgirea drepturilor și împuternicirilor instituțiilor centrale în raport cu diferitele părți ale partidului. În perioada de destrămare, în perioada cercurilor, un asemenea vîrf de la care tindea să pornească în domeniul organizatoric social-democrația revoluționară era în mod necesar unul dintre cercuri, și anume acela care în virtutea activității sale și a consecvenței sale revoluționare era cel mai influent (în cazul nostru, organizația „Iskrei”). În perioada de restabilire a unității reale a partidului și de dizolvare – în această unitate – a perimatelor cercuri, un asemenea vîrf este în mod necesar congresul partidului, în calitatea sa de organ suprem al partidului ; congresul reunește, în măsura posibilității, pe toți reprezentanții organizațiilor active și, desemnînd instituțiile centrale (adesea într-o componență care satisface mai mult elementele înaintate decât pe cele înapoiate ale partidului, care

* Examinînd diferitele paragrafe din statut, tov. Martov a scăpat din vedere tocmai paragraful care vorbește de relațiile dintre întreg și parte: Comitetul Central „repartizează forțele partidului” (§ 6). Cum se pot repartiza forțe fără transferări de activiști de la un comitet la altul? Asupra unui lucru atât de elementar e pur și simplu penibil să te oprești.

place mai mult aripii lui revoluționare decât cei oportuniste), le instalează în fruntea partidului pînă la congresul următor. Așa se întîmplă cel puțin la social-democrații europeni, deși, încetul cu încetul, nu fără greutate, nu fără luptă și fără ciorovăială, acest uz, pe care anarhiștii îl detestă din principiu, începe să se încetățenească și la asiaticii social-democrației.

Este demn de relevat că trăsăturile principiale ale oportunistului în problemele organizatorice (autonomismul, anarhismul boieresc sau de intelectual, codismul și girondismul), trăsături pe care le-am arătat mai sus, se observă mutatis mutandis (cu schimbările corespunzătoare) la toate partidele social-democrate în care există împărțirea în aripă revoluționară și aripă oportunistă (și unde nu există ea?). În ultimul timp, acest lucru a ieșit la iveală cît se poate de clar în partidul social-democrat german, cînd înfrîngerca suferită în alegeri în cea de-a 20-a circumscripție electorală din Saxonia (așa-zisul incident Göhre *) a pus la ordinea zilei *principiile* organizatorice ale partidului. Punerea în discuție a problemei de principiu în legătură cu acest incident se datorește în mare măsură zelului oportuniștilor germani. Göhre (fost pastor, autor al bine cunoscutei cărți : „Drei Monate Fabrikarbeiter“ ** și unul dintre „eroii“ Congresului de la Dresda) este el însuși un oportunist fervent ; de aceea revista „Sozialistische Monatshefte“¹²⁷, organul oportuniștilor consecvenți germani, n-a întîrziat „să sară în apărarea“ lui.

Oportunistul în problemele programatice este în mod firesc legat de oportunistul în problemele tactice și organizatorice. Sarcina de a expune „noul“ punct de vedere și-a asumat-o tov. Wolfgang Heine. Pentru ca cititorul să-și poată face o idee despre fizionomia acestui intelectual tipic, care, aderînd la social-democrație, a adus cu sine modul oportunist de a gîndi, este de ajuns să spunem că Wolfgang Heine este

* Göhre fusese ales în Reichstag la 16 iunie 1903 în cea de-a 15-a circumscripție electorală din Saxonia, dar după Congresul de la Dresda¹²⁶ și-a depus mandatul. Alegătorii din circumscripția a 20-a, în care, după moartea lui Rosenov, urmau să se facă alegeri parțiale, au vrut să pună d'n nou candidatura lui Göhre. Conducerea centrală a partidului și comitetul central de acțiune din Saxonia s-au opus și, neavînd dreptul de a interzice formal candidatura lui Göhre, au obținut totuși ca Göhre să renunțe la candidatură. În aceste alegeri sociali-democrații nu fost înfrinți.

** — „Trei luni muncit r de fabr'ca“. — Nota tr !

ceva mai puțin decît un Akimov german și ceva mai mult decît un Egorov german.

Tov. Wolfgang Heine a pornit la luptă, în „Sozialistische Monatshefte“, cu aceeași zarvă cu care tov. Akselrod a pornit la luptă în noua „Iskră“. Cît de grăitor e însuși titlul articolului : „Însemnări democratice pe marginea incidentului Göhre“ („Sozialistische Monatshefte“ nr. 4, aprilie). Nici conținutul nu e mai puțin declamator. Tov. Wolfgang Heine se ridică împotriva „încalcării autonomiei circumscripției electorale“, apără „principiul democratic“, protestează împotriva amestecului „autorităților numite“ (adică al conducerii centrale a partidului) în libera alegere a deputaților de către popor. Aici nu este vorba de un incident întîmplător, declară pe un ton sentențios tov. W. Heine, ci de „*tendința*“ generală „*spre birocratizarea și centralizarea partidului*“, tendință care a existat – spune el – și mai înainte, dar care acum devine deosebit de periculoasă. Trebuie „să se recunoască în principiu că organizațiile locale ale partidului sînt purtătorii vieții lui“ (plagiat după broșura tov. Martov : „Încă o dată în minoritate“). Nu trebuie „să ne obișnuim ca toate hotărîrile politice importante să emane numai de la centru“ ; partidul trebuie să fie pus în gardă împotriva „politicii doctrinate care pierde contactul cu viața“ (împrumutat din cuvîntarea pe care tov. Martov a rostit-o la congresul partidului și în care a declarat că „viața își va impune cerințele“). „...Dacă privim esența lucrurilor – își adîncește argumentarea tov. W. Heine –, dacă facem abstracție de diferențele de ordin personal, care au avut și aici, ca întotdeauna, un rol destul de important, această îndîrjire împotriva *revizioniştilor* (subliniat de autor, care face aluzie, probabil, la deosebirea dintre noțiunile : lupta împotriva revizionismului și lupta împotriva revizioniştilor) denotă mai cu seamă neîncrederea exponenților oficiali ai partidului față de „*elementul străin*“ (pe cît se vede, W. Heine nu citise încă broșura consacrată luptei împotriva stării de asediu, și de aceea recurge la un anglicism : Outsider-tum), neîncrederea tradiției față de tot ce e neobișnuit, a instituției impersonale față de tot ce e individual“ (vezi rezoluția cu privire la înăbușirea inițiativei individuale, prezentată de Akselrod la congresul Ligii), „într-un cuvînt, aceeași

tendință pe care am caracterizat-o mai sus ca tendință spre birocratizarea și centralizarea partidului“.

La auzul cuvîntului „disciplină“, tov. Heine se simte cuprins de o indignare nu mai puțin nobilă decît aceea a tov. Akselrod. „...Revizionişti - scrie el - au fost învinuiți de lipsă de disciplină, pentru că scriau la «Sozialistische Monatshefte», organ căruia, deoarece nu se află *sub controlul partidului*, i s-a refuzat pînă și recunoașterea caracterului de publicație social-democrată. Dar însăși această încercare de a îngusta noțiunea de «social-democrat», însăși această dorință de a impune *disciplina* în domeniul creației ideologice, unde trebuie să domnească o libertate absolută“ (amintiți-vă : lupta ideologică este un proces, pe cînd formele organizatorice nu sînt decît forme), „denotă existența tendinței de a birocratiza partidul, de a înăbuși individualitatea“. Și mult timp încă tună și fulgeră W. Heine împotriva acestei odioase tendințe de a crea „o mare organizație unică“, atotcuprinzătoare și cît mai centralizată, o tactică unică, o teorie unică“, împotriva celor care cer „o subordonare absolută“, „o supunere oarbă“, împotriva „centralismului simplist“ etc. etc., cuvînt cu cuvînt „după Akselrod“.

Polemica inițiată de W. Heine a luat o mare amploare, și deoarece în partidul german ea nu a fost tulburată de nici o ciorovăială pe tema cooptării, deoarece Akimovii germani își arată fizionomia nu numai la congrese, ci și în articolele pe care le publică mereu într-un organ aparte, această polemică s-a redus curînd la o analiză a tendințelor principiale ale ortodoxismului și revizionismului în problemele organizatorice. Ca exponent al orientării revoluționare (acuzat, bineînțeles, ca și la noi, de tendințe „dictatoriale“, „inchizitoriale“ și de alte grozăvii) a luat atitudine K. Kautsky („Neue Zeit“, 1904, nr. 28, articolul „Wahlkreis und Partei“ - „Circumscripție electorală și partid“). Articolul lui W. Heine - declară el - „oglindește felul de a gîndi al întregului curent revizionist“. Nu numai în Germania, ci și în Franța, în Italia, oportuniștii apără din răspuțeri autonomismul, slăbirea disciplinei de partid, reducerea ei la zero ; pretutindeni tendințele lor duc la *dezorganizare* și fac ca „principiul democratic“ să degenezeze în *anarhism*. „Democrația nu înseamnă absența oricărei puteri - spune Kautsky oportuniștilor în problema organiza-

torică —, nu înseamnă anarhie, ci dominația masei asupra mandatarilor ei, spre deosebire de alte forme de putere, în care preinșii slujitori ai poporului sînt în realitate stăpîinii lui“. K. Kautsky examinează amănunțit rolul dezorganizator pe care-l are în diferite țări autonomismul oportunist, arătînd că tocmai aderarea la social-democrație a unui „*mare număr de elemente burgheze*“ * duce la întărirea oportunismului, a autonomismului și a tendințelor de încălcare a disciplinei; el reamintește încă o dată că tocmai „organizarea este arma cu ajutorul căreia se va elibera proletariatul“, că „organizarea este arma specifică a proletariatului în lupta sa de clasă“.

În Germania, unde oportunismul este mai slab decît în Franța și în Italia, „tendințele autonomiste se manifestă deocamdată doar prin declamații mai mult sau mai puțin patetice, îndreptate împotriva dictatorilor și a marilor inchizitori, împotriva excomunicărilor ** și a vînațorii de erezii, se manifestă doar în nesfîrșite căutări de nod în papură și sîcîitoare ciorovăieli, a căror examinare n-ar duce decît la discuții interminabile“.

Nu-i de mirare că în Rusia, unde oportunismul în partid este și mai slab decît în Germania, tendințele autonomiste au generat mai puține idei și mai multe „declamații patetice“ și ciorovăieli.

Nu-i de mirare că Kautsky ajunge la următoarea concluzie: „Poate că în nici o altă problemă revizionismul din toate țările, cu toată diversitatea lui și cu toată varietatea nuanțelor lui, nu este atît de omogen ca în problema organizatorică“. Formulînd tendințele fundamentale ale ortodoxismului și revizionismului în acest domeniu, Kautsky folosește și el „cuvîntul teribil“ : birocratism versus democratism. Ni se spune, scrie K. Kautsky, că a da conducerii partidului dreptul de a influența desemnarea candidaților (în alegerile parlamentare) de către cricumscriptiile electorale locale însemnează „o rușinoasă încălcare a principiului democratic, care cere ca întreaga activitate politică să se desfășoare de jos în sus, din

* Pentru a-și ilustra ideea, K. Kautsky citează exemplul lui Jaurès. Pe măsură ce oamenii aceștia deviază spre oportunism, „disciplina de partid trebuie să le apară în mod inevitabil ca o inadmisibilă îngrădire a liberei lor personalități“.

** *Bannstrahl* — anatemă. Acesta este echivalentul german al cuvîntelor „stare de asediu“, „legi excepționale“, care circulă acum la noi. Acesta este „cuvîntul teribil“ al oportuniștilor germani.

inițiativa maselor, și nu de sus în jos, pe cale birocratică... Dar dacă există vreun principiu într-adevăr democratic, acesta este că majoritatea trebuie să aibă precumpănire asupra minorității, și nu invers..." Alegerea unui deputat în parlament din partea unei circumscripții electorale este o chestiune care interesează întregul partid, care, în consecință, trebuie să influențeze cel puțin prin intermediul oamenilor de încredere (Vertrauensmänner) ai partidului desemnarea candidaturilor. „Cine găsește că acest procedeu este prea birocratic sau centralist n-are decît să propună ca desemnarea candidaților să se facă prin votul direct al tuturor membrilor de partid în general (sämtliche Parteigenossen). Din moment ce acest lucru este irealizabil, nimeni nu trebuie să se plîngă de lipsă de democratism dacă funcția amintită, ca și multe altele care privesc întreg partidul, este îndeplinită de una sau mai multe instanțe de partid". Potrivit „uzului" existent în partidul german, și pînă acum diferitele circumscripții electorale căutau „să se înțeleagă tovarășește" cu conducerea centrală a partidului asupra desemnării cutărei sau cutărei candidaturi. „Dar partidul a devenit prea mare pentru ca acest uz, recunoscut în mod tacit, să fie suficient. Dreptul uzual încetează de a fi normă de drept cînd nu mai este recunoscut ca ceva de la sine înțeles, cînd conținutul său și însăși existența sa încep să fie contestate. Atunci devine fără doar și poate necesară o formulare precisă a acestui drept, codificarea lui"... devine necesar să se treacă la o „consfințire precisă prin statut" (statutarische Festlegung) și, implicit, la accentuarea rigurozității organizării (grössere Straffheit der Organisation)".

Vedem deci, în alte condiții, aceeași luptă dintre aripa oportunistă și aripa revoluționară a partidului în problema organizatorică, același conflict dintre autonomism și centralism, dintre democratism și „birocratism", dintre tendințele de slăbire a rigurozității și tendințele de accentuare a rigurozității organizării și a disciplinei, dintre mentalitatea intelectualului nestatornic și cea a proletarului consecvent, dintre indivi-

* Este extrem de instructiv să examinăm în lumina acestor observații, făcute de K. Kautsky pe marginea înlocuirii dreptului uzual, recunoscut în mod tacit, printr-un drept statutar consfințit în mod formal, „înlocuirea" care are loc în partidul nostru, în general, și în cadrul redacției, în special, în perioada de după congresul partidului. Vezi cuvîntarea rostită de V. I. Zaslucici (la congresul Ligii, pag. 66 și urm.), care nu știu dacă își dă seama de întreaga semnificație a acestei înlocuiri.

dualismul de intelectual și coeziunea proletară. Se pune întrebarea : ce atitudine a luat față de acest conflict *democrația burgheză*, – nu aceea pe care capricioasa istorie abia a promis s-o arate cândva în mod confidențial tov. Akselrod, ci democrația burgheză reală, adevărată, care are în Germania reprezentanți tot atât de inteligenți și înzestrați cu tot atâta spirit de observație ca și domnii de la „Osvojojdenie“ ? Democrația burgheză germană a luat imediat atitudine față de această nouă divergență și – ca și în Rusia, ca întotdeauna, ca pretutindeni – s-a ridicat în apărarea aripii oportuniste a partidului social-democrat. Ziarul „Frankfurter Zeitung“¹²⁸, un influent organ de presă al capitalului de bursă german, a publicat un fulminant articol de fond („Frankf. Ztg.“, 1904, 7 apr., nr. 97, Abendblatt *), din care se vede că plagierea lipsită de scrupule a cuvintelor lui Akselrod devine pur și simplu un fel de boală a presei germane. Teribili democrați de la bursa din Frankfurt biciuiesc „autocrația“ din partidul social-democrat, „dictatura din partid“, „domnia autocrată a vîrfurilor partidului“, „excomunicările“ prin care se urmărește „parcă pedepsirea întregului revizionism“ (amintiți-vă de „falsa acuzație de oportunism“), cerința unei „supuneri oarbe“ și a unei „discipline care ucide“, cerința unei „subordonări servile“, transformarea membrilor de partid în „cadavre politice“ (asta e mult mai tare decît șurubașele și roțițele l). „Orice originalitate personală – exclamă cavalerii de bursă, indignați de rînduielile antidemocratice din sînul social-democrației –, orice individualitate trebuie să fie prigonită pentru că amenință să-ducă la rînduiești asemănătoare cu cele din Franța, la jaurèsism și millerandism, după cum a declarat deschis Sindermann, care a prezentat raportul asupra acestei chestiuni“ la congresul social-democraților din Saxonia.

Așadar, în măsura în care noile cuvînte ale noii „Iskre“ în problema organizatorică au vreo semnificație principială, este în afară de orice îndoială că această semnificație are un caracter oportunist. Această concluzie este confirmată atât de întreaga analiză a lucrărilor congresului partidului nostru,

* – „Frankfurter Zeitung“, 1904, 7 aprilie, nr. 97, ediția de seară. – Nota trad.

care s-a împărțit în aripă revoluționară și aripă oportunistă, cît și de exemplul *tuturor* partidelor social-democrate din Europa, în care oportunismul în problema organizatorică își găsește expresia în aceleași tendințe, în aceleași acuzații și, mai întotdeauna, în aceleași cuvinte. Desigur, particularitățile naționale ale diferitelor partide și deosebirea dintre condițiile politice existente în diferite țări își imprimă pecetea lor, făcînd ca oportunismul german să nu semene de loc cu cel francez, cel francez cu cel italian, cel italian cu cel rus. Dar identitatea împărțirii fundamentale a tuturor acestor partide în aripă revoluționară și aripă oportunistă, identitatea modului de a gîndi și a tendințelor oportuniste în problema organizatorică apar limpede, în pofida deosebirilor de condiții pe care le-am arătat mai sus *. Faptul că în rîndurile marxiștilor noștri și ale social-democraților noștri există numeroși reprezentanți ai intelectualității radicale a făcut și face inevitabilă prezența oportunismului — generat de mentalitatea acestei intelectualități — în cele mai variate domenii și sub cele mai variate forme. Noi am combătut oportunismul în problemele fundamentale ale concepției noastre despre lume, în problemele programatice, și totala divergență de păreri asupra țelurilor a dus inevitabil la o irevocabilă delimitare între liberali, care au pervertit marxismul nostru legal, și social-democrați. Noi am combătut oportunismul în problemele de tactică, și divergența pe care am avut-o cu tovarășii Kricevski și Akimov în aceste probleme mai puțin importante a fost, firește, doar vremelnică și n-a fost însoțită de formarea unor partide separate. Acum trebuie să înfrîngem oportunismul lui Martov și Akselrod în problemele organizatorice, care sînt, bineînțeles, și mai puțin esențiale decît cele programatice și tactice, dar care în momentul de față au apărut pe primul plan al vieții noastre de partid.

* Nimeni nu se mai îndoieste astăzi că vechea împărțire — în problemele tactice — a social-democraților ruși, împărțirea în economiști și adepți ai luptei politice, era similară cu împărțirea întregii social-democrații internaționale în oportuniști și revoluționari, deși există o mare deosebire între tovarășii Martinov și Akimov, pe de o parte, și tovarășii von Vollmar și von Elm sau Jaurès și Millerand, pe de altă parte. Tot atît de neîndoielnică este și similitudinea împărțirilor fundamentale în problema organizatorică, cu toate enormele deosebiri de condiții dintre țările politicește lipsite de drepturi și cele politicește libere. Este extrem de caracteristic faptul că principiala redacție a noii „Iskre”, menționînd în trecut controversa dintre Kautsky și Heine (nr. 64), a ocolit cu grijă problema tendințelor *principiale* ale *oricărui* oportunism și ale *oricărui* ortodoxism în problema organizatorică.

Cînd se vorbește de lupta împotriva oportunismului, nu trebuie să uităm niciodată trăsăturile caracteristice ale întregului oportunism contemporan, indiferent de domeniul în care se manifestă el. Aceste trăsături sînt : lipsa de precizie, ambiguitatea, isesizabilitatea. Prin însăși natura sa, oportunistul se eschivează întotdeauna să pună problema în termeni preciși și categorici ; el caută o linie de mijloc, oscilează între puncte de vedere care se exclud reciproc, căutînd „să fie de acord“ și cu unul și cu celălalt, reducîndu-și divergențele la îndreptări de amănunt, la îndoieli, la deziderate pioase, inocente etc. etc. Oportunist în problemele programatice, tov. Ed. Bernstein „se declară de acord“ cu programul revoluționar al partidului, și, deși ar dori, desigur, o „reformă radicală“ a acestuia, consideră totuși că acest lucru este inoportun, fără rost, mai puțin important decît clarificarea „principiilor generale“ ale „criticii“ (care constau mai ales în necritice împrumuturi de principii și formule de la democrația burgheză). Oportunist în problemele tactice, tov. von Vollmar este de asemenea de acord cu vechea tactică a social-democrației revoluționare și se limitează de asemenea mai mult la declamații, la îndreptări de amănunt, la mici ironii, fără să precizeze vreo tactică „ministerialistă“ precis formulată¹²⁹. Oportuniști în problemele organizatorice, nici tovarășii Akselrod și Martov, deși somați în mod expres, n-au formulat pînă acum nici un fel de teze principiale precise care să poată fi „consfințite prin statut“ ; și ei ar dori, fără doar și poate, o „reformă radicală“ a statutului nostru de organizare („Iskra“ nr. 58, pag. 2, coloana a 3-a), dar ar prefera să se ocupe mai întii de „problemele organizatorice generale“ (pentru că o reformă cu adevărat radicală a statutului nostru, care, în pofida paragrafului I, are totuși un caracter centralist, ar duce inevitabil la autonomism, dacă ar fi făcută în spiritul noii „Iskre“ ; dar tov. Martov nu prea vrea, desigur, să-și mărturisească nici lui însuși tendința sa *principială* spre autonomism). De aceea, poziția lor „principială“ în problema organizatorică prezintă toate culorile curcubeului ; predomină inocentele declamații patetice pe tema autocratismului și a birocratismului, a supunerii oarbe, a șurubașelor și rotițelor – declamații atît de inocente, încît este încă foarte greu să deosebești în ele semnificația cu adevărat principială de cea cu adevărat cooptațio-

nistă. Dar cu cât te afunzi în pădure, cu atât mai multe lemne găsești : încercările de a analiza și de a defini precis odiosul „birocratism“ duc inevitabil la autonomism, încercările de „aprofundare“ și de fundamentare duc inevitabil la justificarea stării de înapoiere, la codism, la fraze girondiste. În cele din urmă, ca unic principiu realmente definit și care, de aceea, în practică iese deosebit de puternic în relief (practica merge întotdeauna înaintea teoriei), apare principiul *anarhismului*. Ironizarea disciplinei – autonomism – anarhism, iată scărnică pe care ba coboară, ba urcă oportunismul nostru organizatoric, sărind din treaptă în treaptă și eschivându-se cu abilitate de la orice formulare precisă a principiilor sale *. Exact aceeași gradatie se observa și la oportunismul în problemele programatice și tactice : ironizarea „ortodoxismului“, a dreptei credințe, a îngustimii și imobilității – „critică“ revizionistă și ministerialism – democrație burgheză.

În strînsă legătură psihologică cu ura împotriva disciplinei se află și stăruitoarea, monotona tînguială de oameni *jigniți*, care se face auzită în scrierile tuturor oportuniștilor contemporani, în general, și în cele ale minorității noastre, în special. Ei se pling că sînt prigonîți, oprimați, înlăturați, asediați, hărțuiți. Aceste cuvînte conțin o doză mult mai mare de adevăr psihologic și politic decît bănuia, probabil, însuși autorul drăgălașei și spiritualei glume pe tema hărțuitorilor și a hăr-

* Cititorul care-și va aminti de dezbaterile în jurul § 1 va vedea acum clar că, dezvoltată și adîncită, greșeala tov. Akselrod și a tov. Martov în legătură cu § 1 duce inevitabil la oportunism organizatoric. Ideea fundamentală a tovarășului Martov — că oricine se poate declara membru de partid — este tocmai un fals „democratism“, este ideea ca partidul se construiește de jos în sus. Ideea mea este, dimpotrivă, „birocratică“ în sensul că partidul se construiește de sus în jos, de la congresul partidului la diferitele organizații de partid. Mentalitatea intelectualului burghez, frazele anarhiste, arhiprofundă cugtare oportunista, codistă, — toată acestea s-au conturat încă în dezbaterile care au avut loc pe marginea § 1. În broșura sa „Starea de asediu“ (pag. 20), tov. Martov vorbește despre „munca de gîndire care a început“ la noua „Iskră“. Acest lucru este adevărat în sensul că de pe vremea dezbaterilor în jurul § 1, el și Akselrod începînd într-adevăr gîndirii o orientare nouă. Din păcate însă, această orientare este oportunistă. Cu cât „munca“ lor va continua să se dezvolte pe linia acestei orientări, cu cât va fi mai liberă de ciorovăli pe tema cooptării, cu atât mai mult se vor cufunda ei în mlaștină. Tov. Plehanov a văzut clar acest lucru încă la congresul partidului, iar în articolul său „Ce nu trebuie făcut?“ i-a prevenit pentru a doua oară declarînd : eu sînt gata chiar să vă cooptez, numai nu urmări această cale, care duce exclusiv la oportunism și la anarhism. — Martov și Akselrod n-au dat ascultare acestui sfat judecînd : cum ? să nu urmăm ? să fim de acord cu Lenin că cooptarea nu-i decît o ciorovălia ? Niciodată ! Noi îi vom arăta că sîntem oameni principiali ! — Și au arătat-o. Ei au arătat tuturor în chip grăitor că, în măsura în care au principii noi, acestea sînt principii oportuniste.

țuitorilor¹³⁰. Într-adevăr, citiți procesele-verbale ale congresului partidului nostru și veți vedea că din rîndurile minorității fac parte toți jigniții, toți aceia pe care social-democrația revoluționară i-a jignit cîndva pentru un motiv sau altul. Veți găsi aici și pe bundiști, și pe reprezentanții grupului „Rabocce Delo”, pe care i-am „jignit” în așa măsură încît au părăsit congresul ; veți găsi aici pe reprezentanții grupului „Iujnii rabocii”, care se simt profund jigniți din cauza dizolvării unor organizații, în general, și a propriei lor organizații, în special ; veți găsi aici pe tov. Mahov, care a fost jignit ori de cîte ori lua cuvîntul (fiindcă de fiecare dată se făcea pur și simplu de rîs) ; veți găsi, în sfîrșit, pe tov. Martov și pe tov. Akselrod, pe care i-a jignit „falsa acuzație de oportunism” în legătură cu § 1 din statut și înfrîngerea suferită în alegeri. Și toate aceste amare jigniri n-au fost rezultatul întîmplător al unor glume inadmisibile, al unor ieșiri violente, al unei polemici aprige, al trîntirii ușilor și al amenințării cu pumnul, cum mai cred și astăzi foarte mulți filistini, ci rezultatul politic inevitabil al întregii activități ideologice desfășurate de „Iskra” în decurs de trei ani. Dacă în acești trei ani n-am îndrăgățat verzi și uscate, ci am exprimat convingeri care trebuie să fie urmate de fapte, nu puteam să nu luptăm la congres împotriva antiiskriștilor și împotriva „mlaștinii”. Și după ce noi, împreună cu tov. Martov, care cu viziera ridicată a luptat în primele rînduri, am jignit atîta amar de lume, a fost de ajuns să-i jignim puțin, puțin de tot pe tov. Akselrod și pe tov. Martov, pentru ca paharul să se umple. Cantitatea s-a transformat în calitate. S-a produs negarea negației. Toți jigniții și-au uitat răfuielile dintre ei, s-au aruncat plîngînd cu hohote unii în brațele altora și au ridicat steagul „răscoalei împotriva leninismului” *.

Răscoala e un lucru admirabil atunci cînd elementele înaintate se răscoală împotriva celor reacționare. Cînd aripa revoluționară se răscoală împotriva celei oportuniste, asta e o treabă bună. Cînd însă aripa oportunistă se răscoală împotriva celei revoluționare, asta e o treabă urită.

* Această expresie surprinzătoare aparține tov. Martov („Starea de asediu”, pag. 68). Tov. Martov a așteptat momentul cînd va fi mare și tare, ca să pornească „răscoala” împotriva mea cînd voi fi singur. Nu prea polemizează cu îndemnare tov. Martov: el vrea să-și distrugă adversarul adresîndu-i cele mai măgulitoare complimente.

Tov. Plehanov este nevoit să participe la această treabă urită în calitate de prizonier de război, ca să zicem așa. El caută să-și „verse necazul“ pescuind izolate fraze stîngace la autorii uneia sau alteia dintre rezoluțiile adoptate în favoarea „majorității“, iar după aceea exclamă : „Bietul tovarăș Lenin ! Buni adepți *ortodocși* mai are !“ („Iskra“ nr. 63, supliment).

Ei bine, tovarășe Plehanov, dacă eu sînt sărac, apoi redacția noii „Iskre“ a ajuns de-a dreptul la sapă de lemn. Oricît de sărac aș fi, n-am ajuns încă într-un asemenea hal de sărăcie neagră încît să fiu nevoit să închid ochii asupra congresului partidului și să caut în rezoluțiile unor comitete material asupra căruia să-mi exersez istețimea. Oricît de sărac aș fi, sînt de o mie de ori mai bogat decît accia ai căror adepți nu că lasă întîmplător să le mai scape cîte o frază stîngace, ci în toate problemele – organizatorice, tactice și programatice – se călăuzesc în permanență, în mod constant, după principii opuse principiilor social-democrației revoluționare. Oricît de sărac aș fi, n-am ajuns încă pînă acolo încît să fiu nevoit să *ascund publicului* laudele pe care mi le aduc asemenea adepți. Redacția noii „Iskre“ este însă nevoită să facă acest lucru.

Știi d-ta, cititorule, ce este Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia ? Dacă nu știi, citește procesele-verbale ale congresului partidului și vei vedea că orientarea acestui comitet este pe de-a-ntregul exprimată de tov. Akimov și de tov. Bruker, care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluționare și pe care toți, începînd cu tov. Plehanov și terminînd cu tov. Popov, i-au calificat de zeci de ori drept oportuniști. Ei bine, iată ce declară acest comitet din Voronej în foaia sa din ianuarie (nr. 12, 1904, ianuaric) :

„În partidul nostru, care crește neîncetat, a avut loc anul trecut un mare eveniment, deosebit de important pentru partid : a avut loc Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., congresul reprezentanților organizațiilor lui. Convocarea unui congres al partidului este o șar foarte complicată și, în condițiile regimului monarhic, riscan... foarte anevoioasă ; de aceea nu-î de mirare că această sarcină a fost îndeplinită într-o măsură care e *departe de a fi perfectă* și că însuși congresul, deși a decurs într-un mod cu totul normal, n-a satisfăcut toate cerințele pe care i le pusese partidul. Tovarășii care fuseseră însărcinați de conferința (consfătuirea) din 1902 să convoace con-

gresul au fost arestați, iar *congresul a fost organizat de persoane desemnate numai de unul dintre curentele existente în social-democrația rusă — de cel iskrist. Multe organizații social-democrate, dar neiskriste, n-au fost invitate să participe la lucrările congresului: aceasta este una din cauzele pentru care sarcina de a elabora programul și statutul partidului a fost îndeplinită de congres într-un mod extrem de defectuos; chiar participanții la congres recunosc că statutul are mari lacune, «care pot duce la confuzii primejdioase». La congres, iskriștii înșiși s-au scindat, și mulți militanți de seamă ai P.M.S.D.R. care înainte păreau să accepte în întregime programul de acțiune al «Iskrei» și-au dat seama că multe concepții de-ale ei, promovate mai ales de Lenin și de Plehanov, nu sînt viabile. Deși la congres victoria a fost de partea acestora din urmă, nevoile imperioase ale vieții practice, cerințele muncii reale, la care iau parte și toți neiskriștii, îndreaptă repede erorile teoreticienilor și au și adus — după congres — corective serioase. «Iskra» s-a schimbat mult și promite să-și plece atent urechea la cerințele tuturor militanților social-democrației. În felul acesta, deși lucrările congresului urmează să fie revizuite de congresul următor și deși, după cum văd cît se poate de clar chiar participanții al congres, ele nu sînt satisfăcătoare și de aceea nu pot fi considerate de partid ca hotărîri irevocabile, nu-i mai puțin adevărat însă că congresul a clarificat starea de lucruri din partid, a furnizat un vast material pentru continuarea activității teoretice și organizatorice a partidului și constituie o experiență plină de prețioase învățăminte pentru munca generală de partid. Hotărîrile congresului și statutul elaborat de el vor fi luate în considerare de toate organizațiile, dar multe se vor abține de a se călăuzi exclusiv după ele, date fiind deficiențele lor vădite.*

Comitetul din Voronej, care înțelege toată însemnătatea muncii generale de partid, a manifestat un viu interes pentru toate problemele legate de organizarea congresului. Comitetul își dă seama de toată însemnătatea celor petrecute la congres; el salută cotitura efectuată de «Iskra», astăzi Organul Central (organul principal) al partidului. Deși starea de lucruri din partid și din Comitetul Central este încă nesatisfăcătoare, credem totuși că prin eforturi comune anevoioasa muncă de organizare a partidului va fi îmbunătățită. Ca răspuns la zvonurile false care circulă, Comitetul din Voronej declară tovarășilor că nici nu poate fi vorba ca Comitetul din Voronej să se retragă din partid. Comitetul din Voronej înțelege foarte bine că precedent (exemplu) periculos ar fi ieșirea din P.M.S.D.R. a unei organizații muncitorești cum este Comitetul din Voronej, ce reproș la adresa partidului ar însemna acest lucru și cît de dezavantajos ar fi el pentru organizațiile muncitorești care ar putea să urmeze un asemenea exemplu. Să nu provo-

căm noi sciziuni, ci să căutăm stăruitor să unim într-un singur partid pe toți socialiștii și pe toți muncitorii conștienți. Să nu uităm totodată că Congresul al II-lea a fost un congres ordinar, și nu unul de constituire. Excluderea din partid nu poate fi pronunțată decît de o comisie de judecată instituită de partid, și nici o organizație, nici chiar Comitetul Central, nu are dreptul să excludă din partid vreo organizație social-democrată. Mai mult, Congresul al II-lea a adoptat § 8 din statut, potrivit căruia orice organizație este autonomă (de sine stătătoare) în ceea ce privește treburile ei locale, și de aceea *Comitetul din Voronej are tot dreptul să-și aplice în practică concepțiile organizatorice și să le promoveze în partid*“.

Redacția noii „Iskre“, referindu-se în nr. 61 la această foaie, a reprodus din tirada citată numai partea a doua, tipărită aici cu litere obișnuite ; cit privește partea întii, tipărită cu petit, redacția *a preferat s-o omită*.

I-a fost rușine.

s) CITEVA CUVINTE DESPRE DIALECTICĂ. DOUĂ REVOLUȚII

Aruncînd o privire de ansamblu asupra dezvoltării crizei din partidul nostru, ne convingem lesne că, cu mici excepții, elementele componente fundamentale ale celor două tabere în luptă au rămas tot timpul aceleași. Aceasta a fost o luptă între aripa revoluționară și aripa oportunistă a partidului nostru. Dar această luptă a trecut prin cele mai felurite stadii, și o cunoaștere precisă a particularităților fiecăruia dintre ele este indispensabilă pentru oricine vrea să se orienteze în vasta literatură deja acumulată, în noianul de referiri fragmentare, de citate smulse din context, de acuzații etc. etc.

Să enumerăm stadiile principale, care se deosebesc în chip vădit unele de altele : 1) Controversa în jurul § 1 din statut. O luptă pur ideologică în jurul principiilor fundamentale de organizare. Plehanov și cu mine sîntem în minoritate. Martov și Akselrod propun o formulare oportunistă și se trezesc în brațele oportuniștilor. 2) Scindarea organizației „Iskrei“ în problema listelor de candidați pentru C.C. : Fomin sau Vasiliev în grupul de cinci, Troțki sau Travinski în grupul de trei,

Plehanov și cu mine câștigăm de partea noastră majoritatea (nouă contra șapte), — în parte, datorită tocmai faptului că în problema § 1 am fost în minoritate. Coaliția lui Martov cu oportuniștii a confirmat în fapt toate temerile pe care mi le inspirase incidentul cu Comitetul de organizare. 3) Continuarea dezbaterilor asupra unor prevederi de amănunt ale statutului. Martov este din nou salvat de oportuniști. Noi sintem din nou în minoritate și apărăm drepturile minorității în instituțiile centrale. 4) Cei șapte ultraoportuniști părăsesc congresul. Noi ajungem să fim în majoritate și învingem în alegeri coaliția (minorității iskriste cu „mlaștina“ și cu antiiskristii). Martov și Popov refuză să facă parte din grupurile noastre de trei. 5) Ciorovăiala de după congres în jurul cooptării. Dezământul conduitei anarhiste și al frazeologiei anarhiste. Elementele cele mai inconsecvente și mai nestatornice din rândurile „minorității“ capătă preponderență. 6) Pentru a evita o sciziune, Plehanov trece la politica „kill with kindness“. „Minoritatea“ se instalează în redacția Organului Central și în Consiliu și atacă din răspuțeri Comitetul Central. Ciorovăiala continuă să domine totul. 7) Primul atac împotriva Comitetului Central este respins. Ciorovăiala pare a începe să se potolească întrucîtva. Devine posibilă discutarea relativ calmă a două probleme pur ideologice care frământă adînc partidul : a) ce semnificație politică are și cum se explică din punct de vedere politic acea împărțire a partidului în „majoritate“ și „minoritate“ care s-a produs la Congresul al II-lea și care a înlocuit toate împărțirile vechi ? b) ce semnificație principală are noua poziție a noii „Iskre“ în problema organizatorică ?

Fiecare din aceste stadii se caracterizează prin conjunctura esențialmente diferită a luptei și prin scopul nemijlocit al atacului ; fiecare stadiu reprezintă, ca să zicem așa, o bătălie izolată în cadrul unei campanii militare. Fără o studiere a condițiilor concrete ale fiecărei bătălii nu se poate înțelege nimic din lupta noastră. Studiindu-le, vedem clar că dezvoltarea urmează într-adevăr calea dialectică, calea contradicțiilor : minoritatea devine majoritate, majoritatea minoritate ; fiecare tabără trece de la apărare la atac și de la atac la apă-

rare ; punctul de plecare al luptei ideologice (§ 1) „este negat“ și cedează locul unei ciorovăieli care domină totul * ; după aceea însă începe „negarea negației“ și, „învoindu-ne“, de bine de rău, în instituțiile centrale, cu nevasta pe care ne-a hărăzit-o soarta, revenim la punctul de plecare, la lupta pur ideologică, cu deosebirea că între timp această „teză“ a fost îmbogățită cu toate rezultatele „antitezei“ și s-a transformat într-o sinteză mai înaltă, când greșeala izolată, întâmplătoare, comisă în legătură cu § 1 devine un cvasisistem de concepții oportuniste în problema organizatorică, iar legătura acestui fenomen cu împărțirea fundamentală a partidului nostru în aripă revoluționară și aripă oportunistă devine din ce în ce mai evidentă pentru toată lumea. Într-un cuvânt, nu numai orzul crește potrivit dialecticii lui Hegel, dar și social-democrații ruși se luptă între ei tot potrivit dialecticii lui Hegel.

Dar marea dialectică hegeliană, pe care marxismul a preluat-o după ce a pus-o în picioare, nu trebuie confundată niciodată cu metoda vulgară a justificării zigzagurilor acelor oameni politici care dezertează din aripa revoluționară a partidului și trec în aripa lui oportunistă, cu maniera vulgară de a pune în aceeași oală declarații izolate, momente izolate ale dezvoltării diferitelor stadii ale unui proces unic. Adevărata dialectică nu justifică greșelile personale ; ea studiază cotiturile inevitabile, demonstrând, pe baza unei analize cât mai amănunțite a dezvoltării în toate formele ei concrete, caracterul inevitabil al acestor cotituri. Teza fundamentală a dialecticii este : nu există adevăr abstract, adevărul este întotdeauna concret... Adăugăm, de asemenea, că această mare dialectică hegeliană nu trebuie confundată cu vulgara înțelepciune practică care și-a găsit expresia în proverbul italian : mettere la coda dove non va il capo (să-ți bagi coada unde nu intră capul).

Bilanțul dezvoltării dialectice a luptei din partidul nostru se reduce la două revoluții. Congresul partidului a fost o adevărată revoluție, cum remarcă pe bună dreptate tov. Martov

* Dificila problemă a stabilirii unei linii de demarcație între ciorovăială. de o parte, și divergență principială, de altă parte, se rezolvă acum de la sine : tot ce se referă la cooptare este ciorovăială, tot ce se referă la analiza luptei duse la congres, la controversa în jurul § 1 și al cotituri spre oportunism și anarhism este divergență principială.

în broșura sa „Încă o dată în minoritate“. Au dreptate și amatorii de spirite din rîndurile minorității care spun : lumea progresează prin revoluții, ei bine, am făcut și noi o revoluție ! Ei au făcut într-adevăr o revoluție în perioada de după congres ; e adevărat de asemenea că, în general vorbind, lumea progresează prin revoluții. Dar această maximă generală nu defincște încă semnificația concretă a fiecărei revoluții concrete : există și revoluții care seamănă a reacțiune, ca să parafrazăm expresia de neuitat a neuitatului tov. Mahov. Pentru a stabili dacă cutare sau cutare revoluție concretă a împins „lumea“ (partidul nostru) înainte sau înapoi trebuie să știm dacă aripa revoluționară a partidului sau cea oportunistă a fost forța reală care a săvîrșit revoluția, trebuie să știm dacă luptătorii au fost însuflețiți de principii revoluționare sau de principii oportuniste.

Congresul partidului nostru a fost în felul său un fenomen unic, fără precedent în întreaga istorie a mișcării revoluționare ruse. Pentru prima oară un partid revoluționar conspirativ a reușit să iasă din bezna ilegalității la lumina zilci, arătînd tuturor întreaga desfășurare și deznodămîntul luptei interne din partidul nostru, întreaga fizionomie a partidului nostru – precum și a fiecăreia dintre părțile lui cît de cît vizibile – în problemele programului, ale tacticii și ale organizării. Pentru prima oară am reușit să ne eliberăm de tradițiile indisciplinei proprii spiritului de cerc, de tradițiile filistinismului revoluționar, și să adunăm laolaltă zeci de grupuri dintre cele mai diferite, adesea crîncen învrăjbite între ele, legate exclusiv prin forța ideii și hotărîte (în principiu hotărîte) să sacrifice orice fel de particularism și de autonomie de grup în folosul marelui întreg – *partidul*, pe care pentru prima oară îl creăm în fapt. Dar în politică sacrificiile nu se fac ușor ; ele se obțin prin luptă. Lupta pentru dizolvarea organizațiilor nu putea să nu fie extrem de îndîrjită. Vîntul proaspăt al luptei libere, deschise, s-a transformat într-o vijelie. Această vijelie a măturat – și e foarte bine că a măturat ! – rămășițele de orice fel ale tuturor intereselor, sentimentelor și tradițiilor de cerc, fără nici o excepție, creînd pentru întia oară adevărate organe conducătoare de partid.

Dar una-i să te numești, alta-i să fii. Una e să sacrifici în principiu spiritul de cerc în folosul partidului și alta e să renunți la propriul tău cerc. Vîntul proaspăt s-a dovedit a fi prea proaspăt pentru aceia care se obișnuiseră cu aerul închis al filistinismului. „Partidul n-a fost în stare să-și suporte primul congres“, cum a spus pe bună dreptate (dar fără să vrea) tov. Martov în broșura sa „Încă o dată în minoritate“. Resentimentul pe care l-a provocat dizolvarea organizațiilor a fost prea puternic. Vijelia năprasnică a stîrnit din adîncuri tot mîlul adunat pe fundul albiei în care curge torentul partidului nostru, și acest mîl și-a luat revanșa. Vechiul și ruginitul spirit de cerc a biruit spiritul de partid, încă tînăr. Înfrîntă pe toată linia, aripa oportunistă a partidului, întărindu-și forțele cu întîmplătoarea captură akimovistă, a reușit – vremelnic, desigur – să pună în minoritate aripa revoluționară.

Rezultatul a fost noua „Iskră“, nevoită să dezvolte și să adîncească greșeala pe care redactorii ei au comis-o la congresul partidului. Vechea „Iskră“ propaga adevărurile luptei revoluționare. Noua „Iskră“ propovăduiește banala maximă a înțelepciunii practice cotidiene : fii conciliant și învoiește-te cu toată lumea. Vechea „Iskră“ a fost organul ortodoxismului militant. Noua „Iskră“ ne oferă o recrudescență a oportunistului, – mai ales în problemele organizatorice. Vechea „Iskră“ a binemeritat onoarea de a fi detestată atît de oportuniștii ruși, cît și de cei din Europa occidentală. Noua „Iskră“ „s-a cumișit“ și în curînd nu-i va mai fi rușine de laudele cu care o copleșesc ultraoportuniștii. Vechea „Iskră“ mergea neabătut spre țel ; la ea vorba nu se despărțea de faptă. La noua „Iskră“ falsitatea lăuntrică a propriei sale poziții duce în mod inevitabil la ipocrizie politică, independent chiar de voința și de conștiința cuiva, oricare ar fi el. Ea tună și fulgeră împotriva spiritului de cerc, pentru a camufla victoria spiritului de cerc asupra spiritului de partid. Ea condamnă în mod fariseic sciziunea, ca și cum într-un partid cît de cît organizat, care-și merită cît de cît numele, s-ar putea imagina împotriva sciziunii un alt mijloc în afară de supunerea minorității față de majoritate. Ea proclamă necesitatea de a se ține seama de opinia publică revoluționară și, ascun-

zînd laudele Akimovilor, se îndeletnicește cu meschine bîrfeli împotriva comitetelor aripii revoluționare a partidului *. Ce rușine ! Cum au dezonorat ei vechea noastră „Iskră“ !

Un pas înainte, doi pași înapoi... Asta se întîmplă și în viața indivizilor, și în istoria națiunilor, și în dezvoltarea partidelor. Acela care s-ar ândoi o singură clipă măcar de triumful inevitabil și deplin al principiilor social-democrației revoluționare, al organizării proletare și al disciplinei de partid ar da dovadă de o lașitate de neiertat. Avem deja foarte mari cuceriri ; trebuie să luptăm mai departe, fără a ne lăsa descurajați de insuccese ; trebuie să luptăm în mod consecvent, respingînd cu dispreț metodele filistine ale ciorovăielii de cerc, făcînd tot ce ne stă în putință pentru a păstra unitara legătură de partid a tuturor social-democraților din Rusia, legătură creată cu prețul atîtor eforturi, și străduindu-ne ca printr-o muncă perseverentă și sistematică să facem ca toți membrii partidului, și în special muncitorii, să cunoască pe de-a-ntregul și să înțeleagă temeinic îndatoririle membrilor de partid, lupta care a avut loc la Congresul al II-lea al partidului, toate cauzele și peripețiile divergențelor noastre, rolul funest al oportunistului, care și în domeniul problemelor organizatorice cedează tot atît de neputincios în fața mentalității burgheze, își însușește într-un mod tot atît de necritic punctul de vedere al democrației burgheze și tocește tot atît de perseverent ascuțișul armei luptei de clasă a proletariatului ca și în domeniul programului nostru și al tacticii noastre.

În lupta pentru cucerirea puterii, proletariatul nu are altă armă în afară de organizare. Dezbinat de concurența anarhică care domnește în societatea burgheză, strivit de povara muncii silite pe care o prestează în folosul capitalului, împins mereu „la fund“, în prăpastia mizeriei negre, a abrutizării și degenerării, proletariatul poate deveni – și va deveni în mod inevitabil – o forță de neînvins numai datorită faptului că unirea lui ideologică pe baza principiilor marxismului este consolidată de unitatea materială a organizării, care, unind

* Pentru această onorabilă îndeletnicire a și fost elaborată o formă st. cotipă : corespondentul nostru cutare comunica despre cutare comitet al majorității că l-a nedreptățit pe cutare tovarîș din minoritate.

strîns milioane de oameni ai muncii, făurește armata clasei muncitoare. În fața acestei armate nu va rezista nici puterea șubreziță a absolutismului rus, nici puterea din ce în ce mai șubredă a capitalului internațional. Această armată își va strînge tot mai mult rîndurile, în pofida oricăror zigzaguri și oricăror pași înapoi, în pofida frazeologiei oportuniste a girondinilor social-democrației contemporane, în pofida laudelor pline de mulțumire de sine aduse înapoiatului spirit de cerc, în pofida poleielii de paradă și a zarvei anarhismului de *intelectual*.

Апелă

INCIDENTUL TOV. GUSEV CU TOV. DEUTSCH

Fondul acestui incident strîns legat de așa-zisa listă „falsă“ (cum s-a exprimat tov. Martov), pomenită în scrisoarea tovarășilor Martov și Starover pe care am reprodus-o în textul § j, se reduce la următoarele : tov. Gusev comunicase tov. Pavlovici că această listă, pe care figurau tovarășii Ștein, Egorov, Popov, Troțki și Fomin, i-a fost transmisă lui, adică lui Gusev, de tov. Deutsch (pag. 12 din „Scrisoarea“ tov. Pavlovici). Pentru această comunicare făcută de tov. Gusev, tov. Deutsch l-a acuzat de „calomnie intenționată“, iar o comisie de arbitraj tovarășesc a stabilit că „spusele“ tov. Gusev „*nu corespund realității*“ (vezi rezoluția comisiei de arbitraj, publicată în „Iskra“ nr. 62). După ce *redacția* „Iskrei“ a publicat rezoluția acestei comisii, tov. Martov (și nu redacția) a scos o foaie volantă, intitulată „Rezoluția comisiei de arbitraj“, în care a reprodus în întregime nu numai rezoluția comisiei, ci și o dare de seamă completă asupra dezbaterilor care au avut loc la judecarea acestui caz, adăugînd totodată și o *postfață semnată de el*. În această postfață, tov. Martov, între altele, califică drept „rușinos“ „faptul plămuirii unei liste în interesul luptei fracționiste“. La această foaie volantă, tovarășii Leadov și Gorin, delegați la Congresul al II-lea, au răspuns printr-o foaie intitulată „Al patrulea personaj în comisia de arbitraj“, în care „*protestează cu energie împotriva faptului că tov. Martov își îngăduie să adauge de la el lucruri neconstatate în hotărîrea comisiei de arbitraj, atribuind tovarășului Gusev intenții condamnabile*“, în timp ce comisia n-a stabilit că el ar fi vinovat de calomnie intenționată, limitîndu-se la

constatarea că comunicarea făcută de tov. Gusev nu corespunde realității. Tovarășii Gorin și Leadov explică amănunțit că această comunicare pe care a făcut-o tov. Gusev putea să provină dintr-o eroare cu totul firească, și califică drept „nedemnă” comportarea tov. Martov, care a făcut (și face în foaia lui) o serie de declarații eronate, atribuind tov. Gusev în mod arbitrar intenții condamnabile. În cazul de față, spun ei, nici nu puteau să existe în genere intenții condamnabile. Aceasta este, dacă nu mă înșel, toată „literatura” referitoare la această chestiune, la a cărei limpezire mă consider dator să contribui.

Înainte de toate este necesar ca cititorul să știe cu precizie când și în ce condiții a apărut această listă (de candidați pentru C.C.). După cum am arătat în text, organizația „Iskrei” a ținut la congres o consfătuire în vederea alcătuirii unei liste de candidați pentru C.C., pe care ea s-o poată propune în comun congresului. Consfătuirea s-a încheiat printr-un dezacord : majoritatea organizației „Iskrei” a adoptat o listă alcătuită din Travinski, Glebov, Vasiliev, Popov și Troțki ; dar minoritatea n-a vrut să cedeze, și a insistat asupra unei liste alcătuite din Travinski, Glebov, Fomin, Popov și Troțki. După această consfătuire, la care au fost prezentate și puse la vot aceste liste, cele două părți ale organizației „Iskrei” nu s-au mai întrunit laolaltă. Ambele părți și-au luat libertatea de agitație la congres, dorind să decidă printr-un vot al întregului congres al partidului problema litigioasă care le despărțea și căutînd fiecare să atragă de partea ei cît mai mulți delegați. Această libertate de agitație la congres a scos îndată la iveală faptul politic pe care l-am analizat atît de amănunțit în text, și anume : necesitatea pentru minoritatea iskriștilor (în frunte cu Martov) de a se sprijini pe „centru” (mlaștina) și pe antiiskriști pentru a ne putea învinge. Acest lucru era necesar deoarece imensa majoritate a delegaților care apărau în mod consecvent programul, tactica și planurile organizatorice ale „Iskrei” împotriva asaltului antiiskriștilor și al „centrului” a trecut foarte repede și foarte hotărît de partea noastră. Din 33 de delegați (mai exact : voturi) care nu aparțineau nici antiiskriștilor, nici „centrului”, am cîștigat foarte repede de partea noastră 24, am încheiat cu ei „un acord expres” și am format o „majoritate compactă”.

Tov. Martov însă a rămas numai cu nouă voturi ; pentru a-și asigura victoria, el avea nevoie de toate voturile antiiskriștilor și ale „centrului“, grupuri cu care putea să meargă împreună (ca și în problema paragrafului 1 din statut), putea „să se coalizeze“, adică să aibă sprijinul lor, dar cu care *nu putea* să încheie un acord expres, pentru că în tot cursul congresului el a luptat împotriva acestor grupuri cu aceeași înverșunare ca și noi. Tocmai în aceasta constă tragicomicul situației tov. Martov ! În broșura sa „Starea de asediu“, tov. Martov vrea să mă distrugă cu întrebarea ucigător de veninoasă : „Respectuos îl rugăm pe tov. Lenin să răspundă fără ocol la următoarea întrebare : față de cine a fost străin la congres grupul «Iujnii rabocii» ?“ (pag. 23, nota). Răspund respectuos și fără ocol : a fost străin față de tov. Martov. Dovada : eu am încheiat foarte repede un acord expres cu iskriștii, în timp ce tov. Martov n-a încheiat și nu putea încheia un acord expres nici cu grupul „Iujnii rabocii“, nici cu tov. Mahov și nici cu tov. Bruker.

Numai dacă înțelegem clar această situație politică, ne putem da seama care este „miezul“ delicatei chestiuni a faimoasei liste „false“. Imaginați-vă în mod concret cum se prezentau lucrurile : organizația „Iskrei“ se scindase, și noi făceam la congres agitație liberă în apărarea listelor noastre. În cursul acestei apărări, în nenumărate convorbiri neoficiale, listele se combină în fel și chip, în loc de un grup de cinci se propune un grup de trei, se propun tot felul de variante pentru înlocuirea unui candidat cu altul. Eu, de pildă, îmi amintesc foarte bine că în cursul unor convorbiri neoficiale în cadrul majorității au fost propuse, iar apoi, după discuții și controverse, au fost respinse candidaturile tovarășilor Rusov, Osipov, Pavlovici și Dedov. Se prea poate să se fi propus și alte candidaturi, pe care nu le cunosc. În cursul acestor convorbiri, fiecare delegat la congres își spunea părerea, propunea modificări, făcea obiecții etc. Este foarte greu de presupus că asta se întâmpla numai în rîndurile majorității. Se poate afirma chiar cu certitudine că același lucru se întâmpla și în rîndurile minorității, căci grupul lor inițial de cinci (Popov, Troțki, Fomin, Glebov, Travinski) a fost înlocuit apoi, după cum am văzut din scrisoarea tovarășilor Martov și Popov, cu grupul de trei ; Glebov, Troțki, Popov, și deoarece Glebov nu le

plăcea, ei erau oricînd dispuși să-l înlocuiască cu Fomin (vezi foaia tovarășilor Leadov și Gorin). Nu trebuie să uităm că, așa cum sînt înfățișate în textul broșurii, grupurile de delegați la congres au fost delimitate de mine pe baza unei analize făcute post factum : în realitate, în cursul agitației dinainte de alegeri aceste grupuri abia începuseră să se contureze, iar schimbul de păreri între delegați se desfășura cu totul nestingherit ; între noi nu exista nici un „zid“, și fiecare discuta cu orice delegat cu care dorea să stea de vorbă în mod neoficial. Nu-i de mirare că, în asemenea condiții, printre diversele combinații și liste, paralel cu lista minorității organizației „Iskrei“ (Popov, Troțki, Fomin, Glebov, Travinski) a apărut una care nu se deosebea prea mult de aceasta din urmă, și anume lista : Popov, Troțki, Fomin, Ștein și Egorov. Apariția unei asemenea combinații de candidați era cît se poate de firească, deoarece candidații noștri, Glebov și Travinski, nu erau cituși de puțin pe placul minorității organizației „Iskrei“ (vezi în textul § j scrisoarea reprezentanților minorității, scrisoare în care ei îl înlătură pe Travinski din grupul de trei, iar în ceea ce-l privește pe Glebov spun de-a dreptul că acceptarea candidaturii lui este un compromis). Înlocuirea lui Glebov și Travinski cu Ștein și Egorov, membri ai Comitetului de organizare, era ceva cît se poate de firesc, și ar fi fost ciudat ca printre delegații aparținînd minorității partidului să nu se fi găsit vreunul căruia să-i vină în minte ideea unei asemenea înlocuiri.

Să examinăm acum următoarele două întrebări : 1) de la cine emana lista : Egorov, Ștein, Popov, Troțki, Fomin ? și 2) de ce l-a revoltat pe tov. Martov faptul că i-a fost atribuită paternitatea acestei liste ? Pentru a răspunde *precis* la prima întrebare ar trebui să cerem lămuriri de la toți delegații care au participat la congres. Acest lucru nu mai e posibil acum. Ar trebui îndeosebi să aflăm care delegați din rîndurile minorității partidului (pe care nu trebuie s-o confundăm cu minoritatea organizației „Iskrei“) au auzit vorbindu-se la congres despre listele care au provocat scindarea organizației „Iskrei“ ? Care a fost atitudinea lor față de cele două liste ale majorității și minorității organizației „Iskrei“ ? N-au emis ei oare și n-au auzit pe alții emițînd păreri sau sugestii în legătură cu o eventuală modificare a listei propuse de minori-

tatea organizației „Iskrei” ? Din păcate, aceste întrebări n-au fost puse, după cât se vede, nici la comisia de arbitraj, care (judecând după textul hotărârii) nici n-a știut care sînt „grupurile de cinci” din cauza cărora s-a scindat organizația „Iskrei”. Tov. Belov, de pildă (pe care eu îl clasific printre delegații „centrului”), „a declarat că era în bune raporturi tovarășești cu Deutsch, care îi împărtășea impresiile sale despre lucrările congresului, și că, dacă Deutsch ar fi făcut agitație în favoarea uneia sau alteia dintre liste, i-ar fi spus-o și lui”. Nu putem să nu regretăm că a rămas nelămurită întrebarea dacă tov. Deutsch i-a împărtășit la congres tovarășului Belov impresiile sale despre listele organizației „Iskrei” și, în caz afirmativ, care a fost atitudinea tov. Belov față de lista de cinci propusă de minoritatea organizației „Iskrei”. N-a propus el oare sau n-a auzit pe alții propunînd eventuale modificări în această listă ? Neclarificarea acestei împrejurări a generat în declarațiile tovarășilor Belov și Deutsch o contradicție, pe care au mai semnalat-o și tovarășii Gorin și Leadov, și anume că tov. Deutsch, contrar afirmațiilor sale, „a făcut agitație în favoarea unora sau altora dintre candidații pentru C.C.” desemnați de organizația „Iskrei”. Tov. Belov a mai declarat că „despre lista care a circulat la congres el a aflat pe cale particulară, cu două zile înainte de sfîrșitul congresului, cînd s-a întîlnit cu tovarășii Egorov, Popov și cu delegații Comitetului din Harkov. Cu această ocazie, Egorov și-a exprimat mirarea că numele său figurează pe lista de candidați pentru C.C., deoarece consideră că candidatura sa nu putea să fie primită cu simpatie nici de delegații la congres din rîndurile majorității, nici de cei din rîndurile minorității”. Extrem de caracteristic este faptul că aici este vorba, evident, de minoritatea organizației „Iskrei”, căci printre ceilalți delegați din rîndurile minorității congresului partidului candidatura tov. Egorov – membru al Comitetului de organizare și orator de frunte al „centrului” – nu numai că putea, dar, după toate probabilitățile, trebuia să se bucure de simpatie. Din păcate, nu aflăm nimic de la tov. Belov despre simpatiile sau antipatiile acelor membri ai minorității partidului care nu făceau parte din organizația „Iskrei”, deși tocmai aceasta este chestiunea care interesează aici, căci pe tov. Deutsch l-a revoltat faptul că paternitatea acestei liste a fost atribuită

minorității organizației „Iskrei“, în timp ce se prea poate ca ea să fi emanat de la minoritatea care nu aparținea acestei organizații !

Astăzi e, firește, foarte greu să ne aducem aminte cine a fost primul care a sugerat această combinație de candidați și de la cine a auzit-o fiecare dintre noi. Eu, de exemplu, nu mi-aș mai putea aminti nu numai de acest lucru, dar nici cine anume din majoritate a fost primul care a propus candidaturile lui Rusov, Dedov și alte candidaturi pomenite de mine : din nenumăratele convorbiri, supoziții și zvonuri despre tot felul de combinații de candidați n-am reținut decît „listele“ care au fost puse la vot în organizația „Iskrei“ sau în adunările separate ale majorității. De cele mai multe ori aceste „liste“ se comunicau verbal (în a mea „Scrisoare către redacția «Iskrei»“, pag. 4, rîndul 5 de jos, eu numesc „listă“ combinația de cinci candidați pe care am propus-o verbal într-o adunare), dar în foarte multe cazuri se treceau și pe bilețele, pe care delegații și le trimiteau în timpul ședințelor congresului și care de obicei se distrugau după fiecare ședință.

Din moment ce nu există date precise cu privire la proveniența faimoasei liste, rămîne de presupus ori că un delegat din rîndurile minorității partidului, necunoscut de minoritatea organizației „Iskrei“, s-a pronunțat pentru combinația de candidați care figurează pe această listă, și că această combinație a început să circule la congres, verbal și în scris, ori că cineva din rîndurile minorității organizației „Iskrei“ s-a pronunțat la congres pentru această combinație și după aceea a uitat că el a propus-o. A doua ipoteză mi se pare mai verosimilă, și iată de ce : candidatura tov. Ștein era, *fără îndoială*, privită cu simpatie de minoritatea organizației „Iskrei“ încă în timpul congresului (vezi textul broșurii mele), pe cînd la idea candidaturii tov. Egorov *această* minoritate a ajuns, *fără îndoială*, abia după congres (căci atît la congresul Ligii cît și în broșura „Starea de asediu“ se exprimă regrete în legătură cu faptul că Comitetul de organizare n-a fost confirmat ca Comitet Central ; or, tov. Egorov a fost membru al Comitetului de organizare). Nu este oare firesc să presupunem că această idee a transformării membrilor Comitetului de organizare în membri ai C.C., idee care plutea, evident, în aer, a

fost formulată și la congresul partidului de către cineva din rândurile minorității, în cadrul unei convorbiri particulare ?

Dar în loc să caute o explicație firească, tov. Martov și tov. Deutsch vor cu orice preț să vadă aici o faptă *murdară*, o uneltire, ceva necinstit, răspîndirea „unor zvonuri *vădit false cu scopul de a defăima*“, „*plăsmuirea unei liste în interesul luptei fracționiste*“ etc. Această tendință bolnăvicioasă poate fi explicată numai prin nesănătoasele condiții ale vieții de emigrant sau printr-un dezechilibru nervos, și nici nu m-aș fi gîndit să mă opresc asupra acestei chestiuni dacă nu s-ar fi ajuns la nedemne încercări de a atenta la onoarea unui tovarăș. Gîndiți-vă numai : ce i-a putut îndreptăți pe tovarășii Deutsch și Martov să caute intenții condamnabile, murdare, într-o comunicare necorespunzătoare realității, într-un zvon neadevărat? În imaginația lor bolnăvicioasă ei și-au închipuit, probabil, că majoritatea i-a „defăimat“ nu prin semnalarea greșelii politice a minorității (§ 1 și coaliția cu oportuniștii), ci atribuind acesteia din urmă liste „vădit false“, „plăsmuite“. Minoritatea a preferat să explice totul nu prin greșeala ei, ci prin aceea că majoritatea ar folosi procedee murdare, necinstitute, infame. Descriind împrejurările cauzei, am arătat și mai înainte cît de absurd este să se caute intenții condamnabile într-o „comunicare necorespunzătoare realității“ ; de aceeași părere a fost și comisia de arbitraj tovarășesc, care n-a constatat aici nici o calomnie, nici o intenție condamnabilă, nimic rușinos. În sfîrșit, dovada cea mai concludentă în acest sens este faptul că, încă la congresul partidului, încă înainte de alegeri, minoritatea organizației „Iskrei“ a avut cu majoritatea o explicație în legătură cu acest zvon neadevărat, iar tov. Martov a dat în această privință o serie de lămuriri și într-o scrisoare care a fost citită la adunarea celor 24 de delegați ai majorității ! Majoritatea nici nu s-a gîndit să ascundă minorității organizației „Iskrei“ că la congres circulă o astfel de listă : tov. Lenski vorbise despre asta cu tov. Deutsch (vezi hotărîrea comisiei de arbitraj), tov. Plehanov vorbise despre același lucru cu tov. Zasulici („cu ea nu se poate vorbi, mi se pare că mă ia drept Trepov“ – mi-a spus tov. Plehanov ; și această glumă, care a fost de multe ori repetată, arată o dată în plus anormala stare de iritare a minorității), eu declarasem tov. Martov că afirmațiile lui (că lista nu-i aparține) îmi sînt su-

ficiente (procesele-verbale ale congresului Ligii, pag. 64). Atunci tov. Martov (după cîte îmi amintesc, împreună cu tov. Starover) ne-a trimis nouă, biroului, un bilețel care avea aproximativ următorul conținut: „Majoritatea redacției «Iskrei» roagă să fie admisă la adunarea separată a majorității, pentru a dezminți acolo zvonurile infamante care se răspîndesc pe seama ei“. Plehanov și cu mine am răspuns pe același bilețel: „N-am auzit nici un fel de zvonuri infamante. Dacă e nevoie de o ședință a redacției, trebuie să ne înțelegem în prealabil asupra acestui lucru. Lenin. Plehanov.“ Venind seara la adunarea majorității, am informat despre aceasta pe cei 24 de delegați. Pentru a înlătura orice posibilitate de neînțelegere, s-a hotărît să alegem laolaltă un număr de delegați din partea noastră, a tuturor celor 24 de delegați, și să-i trimitem să aibă o explicație cu tovarășii Martov și Starover. Delegații aleși, tovarășii Sorokin și Sablina, s-au dus și au dat explicații în sensul că nimeni nu atribuie această listă în mod special lui Martov sau lui Starover, mai ales după cele declarate de ei, și că este cu totul indiferent dacă ea emană, într-un fel sau altul, de la minoritatea organizației „Iskrei“ sau de la acea parte a minorității congresului care nu aparține acestei organizații. Doar nu era să facem o anchetă la congres, cerînd fiecărui delegat să spună tot ce știe în legătură cu această listă? În plus, tovarășii Martov și Starover ne-au trimis și o scrisoare care conținea o dezmințire formală (vezi § j). Delegații noștri, tovarășii Sorokin și Sablina, au dat citire acestei scrisori în adunarea celor 24. Se părea că incidentul putea fi considerat închis, nu în sensul că s-ar fi stabilit cu precizie de la cine emana această listă (dacă asta prezenta vreun interes), ci în sensul că a fost complet înlăturată ideea că cineva ar fi avut intenția de „a lovi în minoritate“, sau de „a defăima“ pe cineva, sau de a face uz de „o listă plăsmuită în interesul luptei fracționiste“. Cu toate acestea, la congresul Ligii (pag. 63-64), tov. Martov dezgroapă din nou această afacere murdară, această elucubrație a unei imaginații bolnăvicioase, făcînd totodată o serie întregă de *afirmații inexacte* (datorită, probabil, stării de iritare în care se afla). El declară că pe această listă figura și un bundist. Inexact. Toți martorii audiați la comisia de arbitraj, inclusiv tovarășii Ștein și Belov, confirmă că lista cuprindea candi-

datura tov. Egorov. Tov. Martov spunea că această listă însemna o coaliție în sensul unui acord expres. Este o afirmație inexactă, după cum am arătat mai înainte. Tov. Martov declară că alte liste care să fi emanat de la minoritatea organizației „Iskrei” (și care să fi fost de natură să îndepărteze de această minoritate majoritatea congresului) „nu au existat, nici măcar liste plăsmuite”. Afirmație inexactă, căci toată majoritatea congresului partidului cunoștea nu mai puțin de trei liste care emanau de la tov. Martov & Co. și care nu se bucurau de aprobarea majorității (vezi foaia volantă scoasă de Leadov și de Gorin).

De ce a stîrnit în genere această listă indignarea tov. Martov? Pentru că ea însemna o cotitură spre aripa dreaptă a partidului. Pe atunci tov. Martov protesta zgomotos împotriva „falsei acuzații de oportunist”, se arăta indignat de „caracterizarea greșită a poziției sale politice”; astăzi însă vede toată lumea că problema dacă o anumită listă aparținea sau nu tovarășilor Martov și Deutsch nu putea să aibă nici o semnificație politică, că, *în fond, independent de această sau de orice altă listă*, acuzația n-a fost falsă, ci perfect întemeiată, iar caracterizarea poziției politice a fost într-un totuși justă.

Bilanțul acestui penibil și artificial incident în legătură cu faimoasa listă plăsmuită este următorul :

1) Încercarea tov. Martov de a atenta la onoarea tov. Gusev, acuzîndu-l zgomotos de a fi culpabil de „infamia plăsmuirii unei liste în interesul luptei fracționiste”, nu poate fi calificată decît ca nedemnă, cum au și calificat-o, de altfel, tovarășii Gorin și Leadov.

2) Pentru a însănătoși atmosfera și pentru a scuti pe membrii partidului de obligația de a lua în serios orice ieșiri bolnăvicioase, ar trebui, poate, să adoptăm la Congresul al III-lea o normă analogă cu aceea care figurează în statutul de organizare a Partidului muncitoresc social-democrat german. Paragraful 2 din acest statut glăsuiește : „Nu poate face parte din partid acela care se face vinovat de grave abateri de la principiile programului partidului sau de fapte infamante. Problema rămîinerii mai departe în partid este hotărîită de o comisie de arbitraj, pe care o convoacă conducerea partidului. Jumătate din arbitri sînt desemnați de persoana care propune excluderea, iar cealaltă jumătate de acela a cărui excludere

se cere ; președintele este numit de conducerea partidului. Împotriva hotărîrii comisiei de arbitraj se poate face apel la comisia de control sau la congresul partidului". O asemenea normă ar putea să constituie un excelent mijloc de luptă împotriva tuturor acelor care în mod ușuratic aruncă acuzații (sau răspîndesc zvonuri) infamante de orice natură. Dacă ar exista o asemenea normă, toate acuzațiile de acest soi ar fi considerate, o dată pentru totdeauna, drept bîrfeli nedemne, atîta timp cît cei care acuză nu au curajul moral să apară în rolul de acuzatori *în fața partidului* și să ceară ca instituțiile de partid competente să-și dea verdictul.

SCRISOARE CĂTRE MEMBRII C.C.

Dragi prieteni ! Boris mi-a transmis că cinci membri ai C.C. (el, Calul, Valentin, Mitrofan și Travinski) mi-au dat un vot de blam pentru că am votat în Consiliu în favoarea congresului și pentru agitația pe care am desfășurat-o în vederea convocării congresului. Rog pe fiecare din cei cinci să-mi confirme sau să-mi explice acest fapt, căci nu pot concepe *cum* se poate da vot de blam unui membru al unui colegiu care a acționat în conformitate cu drepturile și îndatoririle sale. Poți să nu fii de acord cu el, poți să-l rechemi din Consiliu, dar să-i dai „vot de blam“ este straniu, deoarece, atita timp cît am făcut parte din Consiliu *nu puteam să nu* votez potrivit convingerii mele. Tot astfel și a face agitație în favoarea convocării congresului este un drept al oricărui membru al partidului și al oricărui membru al C.C., așa încit imputernicirile acordate de un colegiu unui membru al său nu pot limita (nici formal, *nici moral*) acest drept nici unuia dintre noi. Sînt dator doar să comunic că jumătate sau chiar mai mult de jumătate din C.C. este împotriva convocării congresului.

În ceea ce privește Consiliul, lucrurile s-au aranjat în momentul de față în felul următor : Boris a fost numit (cu cinci voturi, după spusele lui) în locul lui Kol. Demisia mea (după cum spune el) nu a fost primită. Îmi retrag demisia și rămîn în Consiliu. Sub acest aspect, conflictul este aplanat și cer numai să mi se dea explicații cu privire la „votul de blam“.

Mult mai important este însă următorul conflict : Boris mi-a declarat că el consideră imposibilă rămînerea sa în C.C. dacă

eu (1) nu voi înceta agitația în favoarea congresului și (2) nu voi acționa împotriva convocării congresului. Întrucât, firește, eu nu pot face nici una, nici alta, i-am răspuns lui Boris că voi avea o explicație cu *toți* colegii din C.C., iar apoi *ii voi da un răspuns* din care să rezulte dacă mă retrag sau nu din C.C. În legătură cu acest conflict, care amenință să ducă la demisia unuia dintre noi (sau chiar la demisia uneia dintre cele două părți ale C.C.), consider că este extrem de important să aibă loc între noi o explicație temeinică, fără patimă și în cunoștință de cauză. Lui Boris am a-i reproșa faptul că și-a prezentat „ultimatumul“ fără să fi citit nici *procesele-verbale ale Consiliului* (extrem de importante !), nici broșura mea * în care îmi explic poziția *principială*. E oare rațional să agravezi conflictul fără să fi pătruns temeinic o problemă atât de complicată ? ? E oare rațional să-l agravezi când *în esență* sîntem solidari (cel puțin declarația în numele C.C. scrisă de Valentin, care ne-a fost trimisă, dar *nu ne-a parvenit* și despre care mi-a relatat Boris, subliniază poziția noastră principială comună în problema organizatorică, spre deosebire de poziția oportunistă a minorității) ? Chiar și în legătură cu congresul, nu sîntem de acord numai în privința termenului, deoarece Boris nu e cîtuși de puțin împotriva convocării congresului peste o jumătate de an sau peste un an. Iată ce rezultă : conform statutului, congresul trebuie să aibă loc vara viitoare : eu socot că în *cel mai bun caz*, în cazul unui succes deplin al agitației noastre, convocarea *nu este posibilă* decît peste o jumătate de an, și e probabil că va întîrzia și mai mult. Rezultă că „divergențele“ noastre se reduc la fixarea momentului ! Este oare rațional să ajungem din cauza aceasta la un dezacord ? Judecați lucrurile sub aspectul lor pur politic : Boris afirmă că agitația pentru congres este incompatibilă cu întărirea muncii pozitive și că prima ar dăuna celei de-a doua. Deși eu nu-i împărtășesc părerea în privința acestei incompatibilități, să admitem chiar că Boris are dreptate. Să admitem că el va obține retragerea din C.C. a celor care nu gîndesc la fel cu el în această chestiune. Care va fi rezultatul ? *Fără îndoială*, o intensificare fără seamăn a agitației, o înrăutățire a raporturilor dintre majoritate și C.C., o intensificare –

* Vezi volumul de față, pag. 187—414. — *Nota red.*

și pentru Boris – a acțiunii împotriva convocării congresului, acțiune care nu-i este plăcută. Ce rost are să agravezi situația? Boris afirmă că el este împotriva congresului, deoarece congresul înseamnă sciziune. Cred că aici Boris nu apreciază în mod just nici situația de azi, nici pe cea de mâine, dar chiar dacă ar avea dreptate, reușind să obțină retragerea noastră din C.C. el *ar spori* implicit în foarte mare măsură probabilitatea unei sciziuni tocmai pentru că ar agrava în mod sigur situația. O agravare a conflictului în cadrul C.C. este nerațională din toate punctele de vedere.

În fond, dezacordul dintre mine și Boris constă *numai* în aceea că el consideră că la Congresul al III-lea sciziunea este inevitabilă, în timp ce eu consider că ea nu este posibilă. Amîndoi sîntem de părere că la Congresul al III-lea majoritatea va fi de partea noastră. Boris crede că minoritatea se va retrage din partid: el susține că nici noi, nici Martov nu vom putea reține pe extremiști. Eu cred că Boris nu ține seama de evoluția rapidă a situației care astăzi este alta decît cea de ieri, iar mâine va fi alta decît cea de astăzi. Boris se situează pe punctul de vedere al situației de ieri (cînd ciorovăielile împingeau pe planul al doilea principiile, cînd *se putea* spera într-o aplanare, într-o atenuare, în eficacitatea unor concesiilor de ordin personal). Această situație nu mai există, după cum o dovedesc pe larg în broșura mea și după cum o arată nemulțumirea generală față de noua „Iskră” (manifestată chiar și de oameni atît de nestatornici cum sînt cei din grupul de publiciști de pe lîngă C.C. din Rusia). Situația de astăzi este alta: principiile înlătură ciorovăielile. Problema cooperării nu mai este nici pe departe pe primul plan. Acum se pune problema dacă orientarea *noii „Iskre” este în principiu justă*. Tocmai nemulțumirea față de poziția principială a noii „Iskre”, nemulțumire care va crește inevitabil din ce în ce mai mult, determină într-o măsură tot mai mare agitația în favoarea congresului: Boris nu ține seama de această împrejurare. Situația de mâine va înlătura într-o și mai mare măsură ciorovăielile. Pe de o parte, nici minoritatea, din punct de vedere moral și politic, nu se va putea retrage (*a pierdut* momentul potrivit pentru retragere care a existat după congresul Ligii). Pe de altă parte, așa cum am declarat și în *Consiliu* (și vă rog încă o dată pe toți să citiți neapărat pro-

cesele-verbale ale ședințelor Consiliului înainte de a rezolva această problemă dificilă), noi nu sintem cituși de puțin împotriva unei tranzacții. Eu declar tuturor că personal sint gata *în mod necondiționat* ca (1) să se garanteze tuturor vechilor redactori editarea pe cheltuiala partidului a tot ceea ce vor scrie ei, fără modificări și observații ; (2) să se suspende pînă la Congresul al IV-lea dreptul C.C. de a exclude și de a introduce noi membri în comitetele locale ; (3) să se garanteze printr-o rezoluție specială drepturile în privința cărora *minoritatea* este deosebit de sensibilă și chiar (4) – *în mod condiționat, în cazul extrem*, – „Iskra“ să devină o publicație neutră, din care să fie înlăturată polemica reciprocă (cu ajutorul unei comisii de practicieni care să reprezinte ambele părți etc.). Dată fiind această situație, cred că minoritatea de la Congresul al III-lea, nefiind o minoritate numeroasă, nu va putea părăsi congresul. Cred că la Congresul al III-lea vom risipi definitiv, prin hotăriri formale, mirajul „stării de asediu“ și vom obține ca discuțiile să se desfășoare *fără să stînjenească munca pozitivă*. Aceasta este doar latura esențială a crizei ! acest lucru m-am străduit să-l obțin în Consiliu, și pentru el se vor pronunța probabil $\frac{8}{10}$ din congres ! Știu foarte bine că și Boris urmărește același lucru, iar fără congres el nu poate fi obținut. Greșit crede Boris că noi am fost cei care am pornit ofensiva (prin agitația în favoarea congresului), provocînd în felul acesta minoritatea. Dimpotrivă : noi nu ne-am pronunțat pentru congres decît după o serie de scrisori și de apeluri apărute înainte de sesiunea Consiliului și în timpul sesiunii și numai prin agitație ne-am arătat întrucîtva forța. Cine nu vrea să ajungă în situația ridicolă (și bine ar fi să fie numai ridicolă !) a lui Plehanov (citiți foiletonul din nr. 65) trebuie să adopte în mod fățiș și fără echivoc o poziție în această luptă. Nimic nu mai poate opri acum agitația în favoarea congresului. Trebuie să avem față de ea o atitudine tolerantă, dacă vreți neutră, și atunci ea nu va stînji munca pozitivă. Să combați cu patimă această agitație este inutil.

Rog stăruitor pe *fiecare* membru al C.C. să-mi răspundă. Trebuie neapărat să ajungem la o înțelegere și să lămurim lucrurile, pentru a lucra împreună nu fără unele divergențe, dar fără conflicte și fără a căuta să ne alungăm unul pe altul.

Scris la 13 (26) mai 1904

*Publicat, cu unele modificări,
în 1904, în broșura : N. Șahov.
„Lupta pentru congres“. Geneva*

Se tipărește după manuscris

DECLARAȚIA A TREI MEMBRI AI C.C.

Trei membri ai C.C., Glebov, Zverev și Lenin, discutînd divergențele din cadrul C.C., au ajuns la următoarele concluzii, care trebuie să fie aduse la cunoștința tuturor membrilor C.C. :

1) Divergența a pornit de la problema convocării congresului. După ce Lenin și Vasiliev s-au pronunțat în Consiliul partidului * pentru congres, majoritatea C.C. s-a pronunțat împotriva congresului (cu cinci voturi pentru și patru contra, votul lui *Travinski* fiind transmis tov. *Glebov*). Atunci *Lenin* și *Vasiliev* au declarat că se retrag temporar din Consiliu **. În momentul de față conflictul a fost aplanat în sensul că *** membri ai Consiliului din partea C.C. sînt considerați *Glebov și Lenin*.

2) Tov. *Glebov* a declarat tovarășului *Lenin* că el, *Glebov*, se va retrage din C.C. dacă *Lenin* nu va renunța la agitația în favoarea congresului (în afara C.C.) și nu va acționa împotriva convocării congresului. *Lenin*, considerînd că acest fel de a pune problema este nejust și inadmisibil din punct de vedere principial, declară că, după ce se va fi consultat cu fiecare dintre membrii C.C., va da un răspuns referitor exclusiv la problema dacă el, *Lenin*, se va retrage sau nu din C.C. (Ceea ce e valabil pentru *Lenin* e valabil, din punctul de

* Vezi volumul de față, pag. 147—148, 152—155. — *Nota red.*

** Vezi V. I. *Lenin*, Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 229—230. — *Nota red.*

*** În legătură cu aceasta, vezi scrisoarea lui *Lenin*, aprobată de tov. *Glebov* și anexată la prezenta declarație (vezi volumul de față, pag. 415—419. — *Nota red.*).

vedere al tov. *Glebov*, și pentru toți membrii C.C. care se declară de acord cu Lenin).

3) Pentru a caracteriza cu precizie divergențele existente în momentul de față în cadrul C.C., este necesar să arătăm că tov. *Valentin* și tov. *Nikitici*, într-o declarație scrisă de ei în luna martie și aprobată de tov. *Glebov*, au declarat : 1) că ei sînt hotărît împotriva cooptării la cererea minorității ; 2) că împărtășesc concepțiile organizatorice expuse în broșura „Ce-i de făcut ?” * și 3) că ei, sau în orice caz doi dintre ei, nu aprobă poziția oportunistă a unor publiciști din partid. În ceea ce privește congresul, tov. *Glebov* este convins că 1) dezacordul în această chestiune introduce în C.C. o politică de duplicitate și 2) congresul poate duce la sciziune. Întrucît nu vrea să-și asume nici o răspundere în această privință, el declară că retragerea sa din C.C. este inevitabilă. Lenin consideră însă că C.C., în calitate de organ de partid obligat să dea socoteală de activitatea sa, trebuie să păstreze o poziție neutră în chestiunea congresului, lăsînd tuturor membrilor săi libertatea de a face agitație. În ceea ce privește sciziunea, ea nu este probabilă, deoarece majoritatea admite în principiu posibilitatea unei tranzacții la congres, mergînd pînă la neutralizarea „Iskrei”.

4) Pînă la rezolvarea conflictului menționat, tov. *Glebov* și tov. *Lenin* vor acționa oficial în numele C.C. numai punîndu-se de acord și semnînd împreună.

Geneva, 26 mai 1904.

Glebov
Zverev
Lenin,
membri ai C.C.

Publicat, cu unele modificări, în
1904, în broșura : *N. Șahov*.
„Lupta pentru congres”. Geneva

Se tipărește după manuscris

* Vezi *V. I. Lenin*, Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1 190. — *Nota red.*

CĂTRE PARTID

I. Răspuns la birfelile despre bonapartism. O aberație. Ar fi nedemn de noi să răspundem. Libertate de agitație în favoarea congresului. Comitetul Central, qua talis *, spre deosebire de O.C., nu se pronunță.

Cele care trebuie să hotărască sînt comitetele, iar C.C. le invită să cîntărească calm, cu prudență toate argumentele care pledează pro și contra, să asculte ambele părți, să studieze documentele fără a se pripri, conștiente de îndatoririle lor de partid.

II. Chemare la muncă pozitivă. Semnificația momentului : război. Apelul adresat de delegații C.C. în Consiliu **. Repetio ***. Lupta ideologică nu trebuie să stînjenească munca pozitivă. Forme de luptă inadmisibile. Să nu se exagereze dezacordul și divergențele.

III. Încercarea de a statornici treptat relații acceptabile. (Apelul lui Karl Kautsky ¹³¹).

Comitetul Central propune următoarele condiții pentru un modus vivendi **** :

(1) să se acorde tuturor celor 6 dreptul de a publica pe cheltuiala partidului orice material scris de ei.

(2) idem — se acordă și grupului de publiciști cu dreptul de a fi reprezentat la congres.

(3) sistarea pe o perioadă mai îndelungată a excluderilor și introducerii de noi membri în organele de partid.

* — luat ca atare. — *Nota trad.*

** Vezi volumul de față, pag. 116—118. — *Nota red.*

*** — Repetare. — *Nota trad.*

**** — cale de înțelegere. — *Nota trad.*

Ab în

I. Obez x uobesem x dizeat: Obzoz. Dal. kupa
 Jenuh. Cijz a vior g coalyd. Ciz, gura
 talis, b of. o lip, ka bna.

Pracu g. kija, x g. d. gublaenay
 uk camo, of. b. d. p. ca x co's b. ab. o. d.
 cjoz, o. a. c. d. o. ^{La amonauca} Joseph abm nîn o. f. j.

II. Myrabo x uob. j. ut. b. ar. v. m. o. j. :

b. o. o. Myrabo d. h. of. b. C. ab. k. P.
 petita. Ka. o. b. u. d. u. t. u. e. j. u. t.
 j. ut. K. d. o. n. o. j. j. p. t. i. o. o. t. a. K.
 g. y. e. b. e. s. j. a. s. o. u. t. x. p. r. e. m. o. j.

III. Monaza kalafelass uocpruans

cauand juoca. (Myrabo K. d.)

of. u. p. e. d. h. a. e. j. f. h. o. l. j. u. o. u. t. j. b. e. u.
 m. o. d. u. s. v. i. v. a. n. d. i. :

(1) b. d. e. C. i. b. s. y. p. d. a. i. d. k. o. e. n. v. i. n. b. e. m.

(2) id. - b. u. j. y. c. g. a. d. j. k. o. d. e. b. i. d. d.

(3) u. p. i. o. j. k. e. u. p. a. d. o. r. t. u. g. y. i. o. d. b. b. e. d.
 u. u. e. l. e. r. o. t. b. l. a. n. d.

(4) c. a. p. a. n. d. k. e. u. u. p. a. d. a. l. l. u. g. e. y. i. n. d. x. t. r. a.
 n. e. s. t. i. t. u. t. b. e. g. a. b. v. i. v. i. b. e. r.

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
 „Catre partid”. — 1904

Micșorât

(4) garantarea pe o perioadă mai îndelungată a unor drepturi ale minorității.

(5) garantarea distribuirii și difuzării *tuturor* publicațiilor de partid potrivit dorinței fiecărui comitet.

(6) armistițiu pe termen de cel puțin o jumătate de an ; finalul – o broșură de 16 pagini scrisă pe din două. Ultimul cuvânt să aparțină minorității.

Scris după 15 (28) mai 1904

*Publicat pentru prima oară în 1930.
în „Culegeri din Lenin“, vol. XV*

Se tipărește după manuscris

*CONSILIUL P.M.S.D.R.**31 MAI—5 IUNIE (13—18 IUNIE) 1904* ¹³²

*Publicat pentru prima oară
în întregime în 1930, în „Culegeri
din Lenin”, vol. XV*

*Se tipărește după textul
proceselor-verbale*

1

OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI

31 MAI (13 IUNIE)

Lenin propune ca în lista de probleme care figurează pe ordinea de zi să se includă și problema ridicată de Partidul socialist polonez (P.P.S.) cu privire la oportunitatea convocării unei conferințe a reprezentanților P.M.S.D.R. și P.P.S., în vederea discutării bazelor și condițiilor luptei comune a acestor două partide.

2

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA CONFERINȚA
INTERPARTINICĂ ¹³³

31 MAI (13 IUNIE)

1

Dorește Consiliul să dau citire propunerii P.P.S. ? (Plehanov : „Da, este de dorit“.) „Partidul socialist polonez a considerat dintotdeauna necesară o strînsă apropiere între lagărul socialist polonez și cel rus pentru a duce cu mai mult succes lupta împotriva dușmanului comun – țarismul. Din păcate, o astfel de apropiere nu a putut fi realizată pînă acum, ceea ce a creat o serie de inconveniente în activitatea practică a ambelor părți. Noi salutăm cu bucurie refacerea P.M.S.D.R. ca un tot încheșat, avînd instituții centrale răspunzătoare pentru întreaga activitate a sa, întrucît acest lucru ne permite să facem primul pas pe drumul realizării unui scop ce ni l-am propus de mult. Pentru noi este limpede că inexistența în decursul unei perioade îndelungate a unor relații normale între noi și dv. a generat o serie de neînțelegeri și de momente de încordare, care trebuie atenuate și lichidate înainte de a trece la reglementarea definitivă a acordului dorit. De aceea Comitetul nostru Central a hotărît să vă propună convocarea în viitorul apropiat a unei conferințe în străinătate, la care delegații din partea partidului dv. să discute împreună cu trei delegați de-ai noștri bazele și condițiile luptei comune a ambelor partide. Rezultatele acestei conferințe ar putea servi drept bază a unui viitor acord între instanțele respective ale P.M.S.D.R. și ale P.P.S. – În așteptarea unui răspuns cît mai grabnic etc.“.

Drept răspuns la această scrisoare, C.C. a cerut P.P.S. să-i comunice date mai amănunțite cu privire la caracterul pe

care urmează să-l aibă conferința proiectată de P.P.S., instituțiile care își vor trimite reprezentanții, precum și data și locul unde urmează să se țină. În afară de aceasta, el a cerut să fie informat asupra felului în care ar privi P.P.S. participarea la conferință a social-democraților polonezi¹³⁴.

P.P.S. ne-a răspuns prin următoarea scrisoare :

„Stimați tovarăși ! Scrisoarea dv. ne-a surprins oarecum, întrucît răspunsurile la întrebările pe care le conține sînt cuprinse, credem, în prima noastră scrisoare. Conferința propusă de noi ar avea un caracter preliminar în vederea clarificării bazelor unei apropieri între partidele noastre ; ea ar putea elabora, de pildă, proiectul unui acord permanent.

Cei trei delegați din partea noastră în vederea tratativelor cu dv. au fost numiți de C.C., care este instanța supremă a partidului nostru în intervalul dintre congrese. Credem că reprezentanții dv. la aceste tratative vor fi numiți de instanța corespunzătoare a partidului dv. sau de instituția care are dreptul și împuternicirile respective de a duce asemenea tratative.

Propunem ca conferința să se țină în străinătate. Locul conferinței este o problemă secundară, deși noi am prefera Viena. Comitetul nostru Central a numit delegați pentru a duce tratative cu partidul dv., și nu cu partidul social-democrat din Polonia și Lituania ; de aceea nici vorbă nu poate fi de participarea delegaților Partidului social-democrat din Polonia și Lituania“.

Acestea sînt toate documentele legate de adresa P.P.S. către partidul nostru. Personal cred că, întrucît P.P.S. refuză să invite pe delegații social-democrației poloneze la conferința proiectată de el, nu putem accepta propunerea sa. În ceea ce privește propunerea finlandezilor, le putem răspunde că sîntem în principiu de acord cu o conferință preliminară. De aceea cred că rezoluția noastră ar putea fi formulată în felul următor :

„P.M.S.D.R. este în principiu de acord cu o conferință preliminară cu reprezentanții diferitelor partide revoluționare

și opoziționiste, în vederea stabilirii unui acord în anumite probleme speciale“.

În ceea ce privește propunerea tov. Martov de a organiza o conferință preliminară numai a grupurilor social-democrate, ea nu este cea mai potrivită, deoarece, în afară de Bund, de social-democrația poloneză și de partidul „Proletariat“¹³⁵, mai există în regiunile periferice și alte organizații social-democrate, a căror atragere n-ar fi oportună, iar neinvitarea lor la conferință le-ar putea ofensa.

2

Tovarășii Akselrod și Martov afirmă că la letoni există două fracțiuni¹³⁶. (M a r t o v : „Două curențe“.) Rezultă deci că la conferință trebuie să ajungem la o înțelegere cu fracțiunea care trage spre socialiștii-revoluționari, spre „Osvo-bojdenie“ și înclină spre teroare (după spusele tov. Akselrod), cealaltă fiind foarte slabă. Trebuie să aflăm cât se poate de precis cum stau lucrurile. Dacă este vorba numai de două curențe, asta nu ne privește, noi ne unim cu partidul leton existent. Dar dacă acolo există fracțiuni, s-ar putea să facem o alegere nereușită și să ne punem într-o situație de loc plăcută. Trebuie să ne edificăm în prealabil atît în ceea ce privește forța pe care o reprezintă aceste fracțiuni cît și în ceea ce privește orientarea lor. Cît despre Caucaz, el trebuie, după părerea mea, să fie atras la conferință. Pentru aceasta trebuie să aflăm dacă există acolo organizații social-democrate care ar putea merge mină în mină cu noi.

3

Mă raliez la propunerea de a invita ambele organizații letone. În ceea ce privește organizația federalistă armeană¹³⁷, întrucît, după toate indicațiile date de tov. Martov, această organizație este apropiată de socialiștii-revoluționari, nici vorbă nu poate fi de invitarea ei la conferință. Apoi, nu-mi este clar sensul propunerii tov. Plehanov, care insistă asupra necesității de a se da un răspuns imediat finlandezilor.

4

Cerința de a aplica principiul unanimității la rezolvarea problemelor cu caracter principial este, cred, de prisos¹³⁸. Nu-mi închipui că ar putea exista vreun social-democrat care să nu părăsească conferința dacă ea ar adopta o hotărîre monstroasă.

3

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA REPREZENTAREA
P.M.S.D.R. LA CONGRESUL SOCIALIST
INTERNAȚIONAL

31 MAI (13 IUNIE)

1

Rog să ni se explice în ce măsură este indicat să se trimită delegați și din partea Consiliului, și din partea a diverse organizații. Dacă există exemple analoge în practica altor țări la congresele anterioare? Cred că un asemenea mod de reprezentare prezintă unele inconveniente atât sub raport principal cât și practic (din punct de vedere financiar, tehnic etc.). Nu ar fi mai bine ca Consiliul să reprezinte partidul în corpore? Nu cred că am putea fi puși în minoritate. Doar nu se poate ca partidul nostru să fie lipsit de vot!

2

Din moment ce tov. Plechanov afirmă că nu vom putea obține ca să fim reprezentați la congres printr-o delegație unică, iar trimiterea unui număr mare de delegați ar fi foarte costisitoare și oricum nu vom reuși să ținem pasul cu bundiștii în această privință, va fi mai demn ca partidul să fie reprezentat la congres numai de Consiliu.

3

În afară de aceasta, e puțin probabil că vom reuși să luăm legătura cu toate organizațiile pentru a obține mandatele¹³⁹. Ținând seama de acest fapt, propun ca Consiliul, fără a lua legătura cu organizațiile, să le poată reprezenta, la nevoie, pe ficcare în parte...

4

OBSERVAȚIE CU PRIVIRE LA NECESITATEA
EXERCITĂRII UNUI CONTROL ASUPRA ZIARULUI
„GNCEAKIȘTILOR“ 140

31 MAI (13 IUNIE)

Lenin se raliază la propunerea tov. Martov și observă că trebuie să se exercite un control asupra ziarului „gnceakiștilor“, care nu în toate împrejurările s-a dovedit a fi un ziar social-democrat.

5

AMENDAMENT LA REZOLUȚIA LUI MARTOV
CU PRIVIRE LA DREPTUL O.C. ȘI C.C.
DE A-ȘI RECHEMA REPREZENTANȚII
DIN CONSILIUL PARTIDULUI

5 (18) IUNIE

Tov. Martov a menționat că nu face propunerea sa în legătură cu vreun caz concret, ci doar pentru a se evita ivirea unor conflicte pe viitor. De aceea nu mă voi referi nici eu la un caz concret, iar dacă această rezoluție e menită exclusiv să stabilească o anumită regulă pentru viitor, nu am nimic de obiectat împotriva ei. Poate ar fi mai util ca rezoluția să fie scurtată și să se rezume la dreptul O.C. și C.C. de a-și rechema reprezentanții, iar fraza în care se specifică că membrii Consiliului nu sînt răspunzători față de congres să fie scoasă.

6

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA COOPTAREA
ÎN COMITETE ȘI LA DREPTUL C.C.
DE A INTRODUCE ÎN ACESTEA NOI MEMBRI

5 (18) IUNIE

1

În această rezoluție¹⁴¹, indiferent de concluzia ei practică, aş propune să se modifice începutul. Întrucît, neavînd date suficiente, nu putem adopta nici un fel de hotărîri precise în legătură cu conflictul de la Moscova, rezoluția n-ar trebui să fie legată nici ea de conflictele precedente. Aş propune în general ca, în cazul cînd o parte a organizației face un demers prin care-și exprimă nemulțumirea față de cealaltă parte, acest demers să fie adus la cunoștința celeilalte părți interesate, spre a i se da posibilitatea de a se explica. De pildă : în ceea ce privește conflictul de la Moscova, lucrurile nu s-au petrecut așa cum afirmă tovarășul Martov. După informațiile pe care le dețin, trei membri din cinci au vrut să completeze comitetul cu doi noi membri, lucru cu care ceilalți s-au declarat de acord numai cu condiția să fie introdus încă un membru din partea lor, ceea ce însemna menținerea și chiar consolidarea orientării precumpănitoare. Numai refuzul categoric al majorității de a consimți la această combinație a trezit la tovarășii din Moscova dorința de a se sprijini pe statut. Dacă un membru al C.C. s-a pronunțat în favoarea interpretării date statutului de majoritatea comitetului, celălalt reprezentant al C.C. s-a pronunțat împotriva acestei interpretări.

Expun toate acestea numai cu titlul de informare și pentru a fi consemnate în procesul-verbal. Așadar, propun să se modifice începutul rezoluției propuse de tov. Martov în sensul ca ea să urmărească stabilirea unor anumite reguli numai pentru viitor. În fond însă aş fi de părere ca fiecare fracție să fie considerată număr întreg.

2

Faptul citat de Martov este cu totul nou pentru mine ¹⁴². Avem indicații cit se poate de precise că minoritatea din Comitetul din Moscova a propus cooptarea unui candidat al său fără a lega, de altfel, această problemă de deoscbirile de fracțiune. Referindu-mă la fondul problemei, socot că ar fi mai just și mai în spiritul statutului ca orice fracție să fie considerată număr întreg ; deoarece problema este cu totul lipsită de importanță, voi vota pentru rezoluția tov. Martov.

3

Acest incident ¹⁴³ ne duce încă o dată la ideea necesității ca, în cazul cînd o parte face o plingere, să fie anunțată imediat și cealaltă parte, pentru ca ea să fie în măsură să dea cuvenitele explicații. Numai în acest caz vom avea posibilitatea să luăm hotărîri în legătură cu conflictele care se ivesc. După informațiile pe care le deținem, lucrurile s-au petrecut astfel. Comitetul din Nikolaev era alcătuit din reprezentanți ai majorității. Survine o cădere a întregului comitet, după care C.C., sau, poate, un reprezentant al său, numește în Comitetul din Nikolaev trei membri, dintre care doi care nu erau din Nikolaev, iar unul care lucrase acolo și avea o serie întregă de legături. Se prea poate ca nici acesta să nu se fi aflat în Nikolaev în momentul căderii. Cînd candidații C.C. au sosit la Nikolaev, ei au găsit acolo pe doi membri ai minorității, care și-au exprimat dorința de a lucra, și au căzut de acord să-i accepte. Prin urmare, trei membri au cooptat doi. Așa stau lucrurile. Spre verificare, se pot lua informații de la membrii comitetului, dacă ei n-au căzut încă... (M a r t o v : „Au căzut...“)

După informațiile noastre, aceste fapte se prezintă în cu totul altă lumină, și cred că cei doi membri ai majorității au procedat just. Locul de domiciliere a candidaților numiți de C.C. nu poate constitui un motiv de neacceptare a lor. Propun din nou să se adopte o rezoluție ca în cazul unei plîngerii să fie ascultate ambele părți. În ceea ce privește fondul problemei, în principiu nu sînt de acord cu rezoluția tov. Martov. C.C. nu poate fi lipsit de dreptul de a introduce în

comitete candidați ai săi. Firește că se poate face abuz de putere, dar pentru a combate acest rău există controlul – de pildă prin presă, prin activitatea Consiliului etc. Mă raliez la părerea că problema apartenenței la cutare sau cutare fracțiune nu trebuie să se pună la cooptarea de noi membri. Până acum nu cunosc nici un caz de introducere cu forța a unor membri de către Comitetul Central. Toate aceste discuții despre introducerea cu forța determină C.C. să fie cât se poate de prudent, și bunul simț îi dictează să nu abuzeze de dreptul său.

4

Vreau să fac câteva observații. În primul rînd, aș vrea să arăt că afirmația potrivit căreia în Comitetul din Nikolaev au fost trimiși doi candidați din Odesa sau au fost trimiși chiar de Comitetul din Odesa pornește dintr-o neînțelegere. După toate probabilitățile, la Odesa se afla agentul C.C. care a luat măsuri pentru refacerea Comitetului din Nikolaev după cădere. În orice caz, noi știm în mod absolut precis că cele trei persoane au fost numite de Comitetul Central, și nu de altcineva. Spun asta în treacăt pentru a înlătura eventualele neînțelegeri în această privință. În al doilea rînd, declarația făcută de tov. Martov că nici el nu cunoaște vreun caz în care C.C. să-și fi introdus cu forța candidații în comitetele locale este foarte importantă ; ea este cu atît mai importantă, cu cît redacția, prin intermediul agenților ei, este precis informată asupra stării de lucruri din partid. În ceea ce privește pe tînăra care, după spusele tov. Martov, a cerut să fie introdusă în Comitetul din Moscova fără ca acest lucru să fie votat, nu cred că acest exemplu poate avea vreo importanță, întrucît nu ne sînt cunoscute nici amănuntele acestui caz, nici împuternicirile deținute de această tînără. Și, în sfîrșit, ea a fost totuși cooptată în comitet prin punere la vot. În al treilea rînd, consider de asemenea foarte important să subliniez fraza tov. Martov că în condiții normale nu este posibil a limita influența C.C. în ceea ce privește componența comitetelor locale. Aici se arată că s-au adus C.C. acuzații de a fi „fabricat“ în mod artificial comitețe, dar ase-

menea imputări se aduc adesea și Organului Central. De vreme însă ce asemenea fapte nu se petrec în realitate, după cum afirmă însuși tov. Martov, iar întreaga problemă se reduce doar la *posibilitatea* existenței lor, cred că acest din urmă motiv nu este încă suficient pentru a limita puterea C.C., cu atât mai mult cu cât practic însuși felul de a pune problema va provoca o anumită iritare. Sînt gata să mă raliez părerii tov. Martov că cei doi membri menționați ai Comitetului din Nikolaev sînt revoluționari de preț, dar ei au fost doar cooptați în comitet.

În general se poate spune că C.C., tocmai din cauza imputărilor de tot felul ce i s-au făcut în ultima vreme, a procedat cu cea mai mare prudență și nu s-a grăbit să uzeze de dreptul său de a introduce noi membri în organizațiile locale. Nu am nimic împotriva ca tactica precauției să fie consfințită formal, pentru un timp, spre a se evita apariția de zvonuri false în legătură cu Comitetul Central și spre a se pune capăt celor care circulă.

În ceea ce privește problema ridicată de noi în legătură cu informarea celei de-a doua părți interesate în cazul unei plîngeri, propun următoarea rezoluție : „Consiliul partidului cere organizațiilor de partid ca, în toate cazurile cînd o parte a organizației se adresează Consiliului partidului cu o plîngere sau cu o anumită problemă, conținutul plîngerii sau al problemei respective să fie adus imediat în întregime la cunoștința celeilalte părți a organizației, deoarece pentru a soluționa controversa Consiliul partidului trebuie să primească neapărat informații de la cele două părți. Acest lucru este valabil și în cazul cînd o organizație face o plîngere împotriva unei alte organizații”¹⁴⁴.

7

CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MODUL DE VOTARE
ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRESULUI
AL III-LEA AL P.M.S.D.R.

5 (18) IUNIE

1

Lenin se raliază la părerea lui Glebov cu privire la faptul că voturile Comitetelor din Riga și Tver¹⁴⁵ nu sînt valabile și propune ca aceste organizații să fie considerate existente nu din momentul în care au început să publice proclamații, ci din momentul confirmării lor de către C.C. În afară de aceasta, el arată că din rezoluția lui Martov trebuie scoasă referirea la momentul convocării congresului. Numărul de voturi cu care vor fi reprezentate uniunile la congres se stabilește prin statutele lor. Atîta timp însă cît aceste statute nu au fost confirmate, trebuie menținută situația de la Congresul al II-lea. De pildă, Uniunii din Caucaz¹⁴⁶ trebuie să i se acorde șase voturi.

2

În fond, sînt de aceeași părere cu tov. Martov în problema drepturilor celor 9 comitete în ceea ce privește votul în legătură cu congresul. După părerea mea, nu e cazul să se acorde Comitetului din Baku un vot separat, întrucît el face parte din Uniunea din Caucaz. Trebuie mai întîi să obținem informații în legătură cu toate cele cinci uniuni și apoi să adoptăm hotărârile corespunzătoare.

3

În ceea ce privește fondul problemei, nu aș avea nimic împotriva propunerii tov. Martov, dar din punct de vedere formal acest lucru va fi greșit¹⁴⁷. Congresul nu a confirmat

aceste comitete, deci trebuie să li se aplice regula după care ele își dau votul pentru sau împotriva congresului abia după un an. Despre aceasta face însă cu atât mai puțin să vorbim, cu cât acest an aproape s-a scurs. Față de Uniunea din Caucaz trebuie însă să fim cât se poate de circumspecți : i-am aduce o grea ofensă dacă în locul celor șase voturi pe care le-a avut pînă acum i-am acorda numai două. În afară de aceasta, tov. Martov, pare-mi-se, propunînd ca uniunilor să li se acorde drepturi de comitete, a confundat două puncte (*e* și *f*) ale § 3 al statutului. Așadar, propun ca discutarea problemei Uniunii din Caucaz să fie amînată și să se ceară informații prin C.C.

4

Mă raliez la părerea tov. Martov relativ la Uniunea din Caucaz¹⁴⁸. Mai există apoi și o problemă de ordin juridic : cum trebuie socotite voturile Consiliului la numărătoarea generală a voturilor necesare pentru convocarea congresului. După părerea mea, există două interpretări juste : sau, atunci cînd se stabilește numărul necesar de organizații, să nu se includă în numărul total de voturi ale tuturor organizațiilor cele cinci voturi ale Consiliului și să se numere apoi voturile Consiliului, fiecare în parte, sau să se ia, pur și simplu, jumătate din numărul organizațiilor existente, fără Consiliu, și să se considere această jumătate a organizațiilor drept normă necesară în cazul de față. Cred că cel mai just ar fi ca voturile Consiliului să fie numărate fiecare în parte.

8

CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA GAZETA „RASSVET“ 149

5 (18) IUNIE

Din păcate, nu pot spune prea multe în apărarea gazetei „Rassvet“. Trebuie să recunoaştem că experienţa de pînă acum într-adevăr nu e prea reuşită. Bonci-Bruevici, care nu este un publicist experimentat, a contat, poate, pe ajutorul altor publicişti din partid. El n-a primit acest ajutor şi în asemenea condiţii nu este drept să se arunce asupra lui întreaga răspundere pentru nereuşită. Deocamdată n-au trecut decît cinci luni de la apariţia gazetei. S-ar putea ca ea să mai fie pusă pe picioare, mai ales dacă îi vor veni în ajutor şi alţi publicişti. Cite ceva s-a făcut totuşi : se extind legăturile cu sectanţii atît în America cît şi în Rusia. În afară de aceasta trebuie să avem în vedere faptul că din punct de vedere financiar publicaţia „Rassvet“ nu cade în sarcina partidului, deoarece ea se editează din alte fonduri. Consider prematură suspendarea gazetei „Rassvet“ şi propun să se continue experienţa.

9

INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA
PUBLICĂRII PROCESELOR-VERBALE
ALE ȘEDINȚELOR CONSILIULUI PARTIDULUI

5 (18) IUNIE

1

Nu sînt cituși de puțin de acord cu tov. Martov. Ar fi de dorit ca regula adoptată în privința proceselor-verbale ale ședinței precedente¹⁵⁰ să fie extinsă asupra tuturor ședințelor Consiliului. E puțin probabil ca condițiile de conspirație să poată împiedica publicarea acestor procese-verbale, iar pentru membrii de partid ar fi extrem de important să știe ce se petrece în forul superior de partid, ce păreri susțin acolo ambele părți.

2

Mă surprinde faptul că tov. Glebov a ridicat problema unei hotărîri adoptate în cadrul ședinței precedente și propune să revenim asupra acestei hotărîri. După părerea mea, o asemenea revenire e inadmisibilă atît din punct de vedere formal cît și din punct de vedere moral.

3

C.C. nu a adoptat pînă în momentul de față nici o hotărîre cu privire la publicarea lor, și eu nu fac decît să susțin *dreptul* C.C. de a adopta o asemenea hotărîre atunci cînd va socoti de cuviință¹⁵¹.

DECLARAȚIE CU PRIVIRE LA TRANSMITEREA
ÎMPUTERNICIRILOR REPREZENTANȚILOR
DIN STRĂINĂTATE AI C.C. AL P.M.S.D.R.

Brunnen, den 28 Juli 1904.

Întrucît plec din Geneva, iar tov. Glebov pleacă și el, pe neașteptate, consider de la sine înțeles ca toate însărcinările, fără excepție, ale celor doi reprezentanți din străinătate ai C.C. să fie preluate de comisia de agenți ai C.C., adică de tovarășii Olin, Bonci-Bruevici și Leadov.

N. Lenin, reprezentant al C.C. din străinătate

*Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris*

MATERIALE
PREGĂTITOARE

MATERIALE PENTRU CONGRESUL AL II-LEA
AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE
A SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE RUSE“

1

PLANUL-CONSPECT AL RAPORTULUI ASUPRA
CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.,
PREZENTAT LA CONGRESUL LIGII¹⁵²

1. Obiectul raportului: α) *expunerea faptelor*
 β) *aprecierea rezultatelor.*
2. Pregătirea unui congres cu orientare *iskristă* (activitatea membrilor *iskriști* ai C.O. Lupta dusă în cadrul C.O. *împotriva Bundului și a grupului „Iujni rabocii“*). Înfrurirea exercitată de C.O. asupra comitetelor, propunerile de candidați, trimiterea *din timp* a delegaților.
3. Desființarea *mandatelor imperative*. Minoritatea și majoritatea în cadrul redacției: *declarația cu privire la libertatea de acțiune nu se referă la alegerea unui grup de trei. Alegerea unui al 7-lea* (Ignat).
Programul congresului și *grupul de trei* (ideea înnoirii redacției era împărtășită de toți, dar concepută în mod diferit)¹⁵³.
4. *Vorversammlungen** cu caracter neoficial. Problemele discutate: Bundul, ziarul popular, *2 centre*, statutul partidului (*numai proiectul meu*).
Confuzioniști à la *Levițki*: *apărarea P.P.S.*; (semnificația politică a planului creării unui ziar popular și a ideii alegerii unui singur centru).
5. Deschiderea congresului. *Mandatul meu*.
Alegerea biroului. Planul greșit al lui Martov.
Regulamentul congresului (foarte amănunțit).
Bundiștii în comisia de validare a mandatelor.

* — Adunări preliminare. — *Nota trad.*

6. *Incidentul cu C.O.* (inceputul) — (ședința a 3-a a congresului)

α) declarația neașteptată a C.O. Ședința ținută într-un colț al sălii

β) invitarea lui Rezanov. Semnificația acestui pas. Cvasiiskriștii *Natalia (Ivanovna)* (victoria bundiștilor)

γ) Ignat face dezvăluiri

δ) Martov ni se alătură.

ε) Rezoluția împotriva C.O. *Nimeni nu s-a pronunțat personal pentru Rezanov.*

Concluzia: cvasiiskriști.

6. bis. Explicația cu Iuriev și cu Martîn.

Ieșirea Nataliei Ivanovna din organizația „Iskrei“.

7. Lupta împotriva Bundului (primul punct de pe Tagesordnung*) (ședința a 4-a). Respingerea ideii de federație. De n-ar șovăi rîndurile.

N. B.

Șovăielile lui Veisman.

Observația lui N.N. cu

privire la lipsa de tact

a lui Troțki

N.B.

8. Punctul al 2-lea de pe Tagesordnung. Programul. Prelungirea la infinit a dezbaterilor. Bundiștii; Mișov — membru al grupului „Borba“ și Konfusionsrath**, mlaștină (Sumpf) de cea mai pură speță.

Neconținutele oscilări ale membrilor grupului „Iujnii rabocii“ (zarva lor în legătură cu cele spuse de Plehanov despre votul universal și despre caracterul său relativ¹⁵⁴).

Se precizează contururile mlaștinci = grupul „Iujnii rabocii“ + Sumpf în sensul strict al cuvîntului.

Rabocedelții: Martînov, Akimov, Bruker.

Prelungirea dezbaterilor asupra programului.

{ Sic!
Ședința a 20-a — programul agrar!!
!!Ședința a 21-a — am terminat cu programul.

[În total au fost (circa) 35 — 36 de ședințe]

* — orîcina de zi. — Nota trad.

** — confuzionist. — Nota trad.

9. Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor. (Ședința a 16-a a congresului!)

De partea noastră: iskriștii cu linie consecventă ($24 - 6 =$) 18

martoviștii

2 + 1 Troțki + 1 Zagorski + 1 Deutsch +

?

+ 1 *Biulov*¹⁵⁵ = 6

+ 2 Anton 26

Împotriva noastră:

Bundul — 5 Mișov 2 + 1 Bazilenkov +

„Rabocee + 1 *Konstantinov* = 4

„Delo“ — 3 + 2 Levițki + 1

„Iujnii Veisman = 3

rabocii“ — 4 ? Caucaz — 6

Deutsch
a șovăit?

12

+ 13

25

13

Semnificația incidentului: o uneltire împotriva „Iskrei“.

Întreaga mlaștină este împotriva „Iskrei“.

10. Caracterizarea generală a mlaștinii: Preadulcele *Iisus* și *borbistul* ca reprezentanți tipici pentru grupul „Iujnii rabocii“
vociferările împotriva lui Plehanov (votul universal).

Vezi foaia volantă¹⁵⁶.

11. Punctul al 3-lea de pe Tagesordnung.

Confirmarea „Iskrei“. *Lămuririle pe care Martov i le-a dat lui Akimov în privința alegerilor prevăzute la punctul 24.* || N.B.

12. Punctul al 4-lea de pe Tagesordnung. Rapoartele.

13. Punctul al 5-lea de pe Tagesordnung.

Statutul partidului.

Istoricul întocmirii proiectului de statut (proiectul lui Martov și proiectul meu). Apărarea proiectului meu (și de către Martov) în fața delegaților *încă la Geneva*.

{ Lupta în legătură cu
N.N. în cadrul *orga-*
nizației „Iskrei”.

14. §1 din statut (ședințele a 22-a și a 23-a ale congresului).

Jaurèsism

- 1) lărgirea limitelor partidului
- 2) confuzie (organizații fără partid formate din membri de partid)
- 3) toți se refereau la Lenin
- 4) „un partid al maselor în afara maselor“.

15. Bundul se situează de partea lui Martov.

„Zvonuri infamante“¹⁵⁷
(de partea mea se situează Bruker și chiar Preadulcele Iisus!!(?)).

(Oarecare confuzie:

unii dintr-ai noștri se situează de partea lui Martov).

{ Ruben și Leonov sînt im-
potriva mea.
Bruker și Preadulcele Iisus se
situează de partea mea etc.)

16. *Coaliția*: Bundul +
rabocedeltzii + grupul
„Iujni rabocii“ +
mlaștina + martoviș-
tii. $\Sigma^{**} = 27$.

Contra 24.

Es tut mir in der Seele
weh, dass ich dich in der
Gesellschaft seh!*

N.B.

16 bis: *Listele pen-
tru C.C. Ședința
celor 16 din orga-
nizația „Iskrei”.*

N.N. 9, 4 și 3
— + 0

Lista 10(11) + 1 (2) —

* Vezi volumul de față, pag. 278. — Nota red.

** — Suma, totalul. — Nota trad.

17. $\left. \begin{array}{l} \text{Cooptarea reciprocă} \\ \text{în O. C. și în C. C.} \\ \text{„al cincilea membru“} \\ \text{al Consiliului} \end{array} \right\} \text{—(Ședința a 27-a a congresului).}$
18. Alegerile. Aducerea în fața congresului a problemei alegerii unui grup de trei sau a unui grup de șase. Înfrângerea martoviștilor și fără voturile redacției. Toți delegații cunoșteau dinainte (încă înainte de congres) planul alegerii unui grup de trei.
19. Cuvîntarea lui Martov despre „*starea de asediu din partid*“, despre „lupta pentru influență asupra C.C.“
20. Abținerea martoviștilor, refuzul lor de a participa la vot și protestele lor.
21. *Rezoluțiile* nr. 18 și 19
(prezentate de Starover și de Plehanov).
22. Aprecierea rezultatelor congresului.
Constituirea formală a partidului a luat sfîrșit. Problemele practice ale muncii interne *sehr schwach**. De ce?

Lupta împotriva uneltirilor:

- a uneltit Bundul
 „ „ „Rabocce Delo“
 „ „ „Iujni rabocii“
 „ „ mlaștina
 „ „ N. N.

Pentru a putea duce o muncă rodnică, trebuie să stîrpim cu hotărîre „uneltirile“.

Caracterul deplasat al expresiei lui Martov: „stare de asediu“.

* — foarte slab. — Nota trad.

Martov n-a înțeles momentul politic, situația
 politică = greșeala lui Martov
 (zigzagul)

a dizolva C.O. și a-l reînvia în C.C.
--

Ori s-o îndrepte,
 ori să persevereze
 α) să demonstreze *din*
interior
 β) să boicoteze *din*
a f a r ă

! *Refuzul de a scrie*
 • *broșuri*

Prima jumătate a congresului
 { incidentul cu C.O. }
 { egalitatea limbilor }
 A doua jumătate a congresului { statutul }
 { centrele }

Scris între 27 septembrie și 14
 octombrie (10 și 27 octombrie) 1903

Publicat pentru prima oară
 în 1928, în „Culegeri din Lenin”,
 vol. VII

Se tipărește după manuscris

INSEMNĂRI FĂCUTE ÎN PRIMA ȘEDINȚĂ
A CONGRESULUI LIGII¹⁵⁸

Prima chestiune pusă la vot: 14 pentru Bonci, 16 contra.	17 pentru propunerea lui Troțki (să fie alese 3 persoane) ¹⁵⁹ .
--	--

|| Președinte a fost ales *K o l ț o v* (17 voturi).

V i c e: Zsulici 17 refuză { *A k s e l -* } || *Dan* și *Ak-*
D a n 16 { *r o d* 15 } || *selrod* L. I. ||
{ *Litvinov* 14 } || *Vice*¹⁶⁰. ||

Kolțov. Elaborarea regulamentului.

Ședința a 3-a — 8 ore.

1 oră pentru raportor și $\frac{1}{2}$ de oră cuvîntul
de încheiere.

Pentru vorbitori 1) 10 m și 2) 5 m.

În legătură cu modul desfășurării ședin- ței: 1 pentru și 1 contra.
--

1) <i>Vot deschis</i>	<i>Biroul alege în unanimitate</i> 2 secre-
tari.
2) <i>Votarea se face în baza
mandatelor de membru.</i>	
3) <i>Alegeri prin vot secret.</i>	<i>Biroul, în unanimitate, confirmă
procesele-verbale.</i>

[Vot nominal la cererea a 5 persoane.]

Hotăririle se adoptă cu majoritate simplă. Balotaje. }
 În caz de paritate de voturi, propunerea se con- }
 sideră respinsă. }

*Se dă citire scrisorii C.C.*¹⁶¹ (Exclamații izolate: „bravo“.) Nimeni nu ia cuvântul.

Verificarea mandatelor.

[7 din Rusia]

Liza	Meșcereakov
Dolivo	Vasili Ivanovici
Kanțel	
Gurvici	
Goldenberg	

Toate mandatele din străinătate au fost validate.

Controversa cu privire
 la membrii aflați în
 Rusia¹⁶². Respins

individual:
15 pentru recunoașterea dreptului de vot al membrilor aflați în Rusia
17 contra

14 pentru recunoașterea dreptului de vot al membrilor plecați în Rusia cu cel mult trei luni în urmă
17 contra ¹⁶³

De aici înainte se votează pe bază de mandate.

1. Raportul administrației.
2. „ delegatului.
3. Statutul.
4. Alegerile¹⁶⁴.

Ai noștri ¹⁶⁵:

13 + *Ettlinger* + Ida Isaakovna + *Alekseev* +
Golden + Korenevski (Emmanuilov) = 18.

Martoviștii:

+ 18	1. Akselrod	11. Starover	
+ 18	Gurevici	Ușakova	
+ 6	Deutsch	Blum	{ Palin-
	Zasulici	Dan	
<u>42 de voturi</u>	5. Martov	15. Șouer	{ Reiches-
	6. Troțki	16. Șergov	berg
	Zagorski	17. Demen-	{ Tar
	Lesenko	tiev	{ Tar
	Ostrovski	18. Kolțov	{ Braun
	10. Gurski		{ Leitei-
			zen

Publicat pentru prima oară
 în 1928, în „Culegere din Lenin”,
 vol. VII

Se tipărește după manuscris

MATERIALE PENTRU ARTICOLUL
„BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ
ȘI NARODNICISMUL DEZORIENTAT“

1

CONSPECTUL ARTICOLULUI LUI L.
„ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ“¹⁶⁶

L. în nr. 9 (33) al revistei „*Osvobodeni e*“.

- α. Liberalismul și socialismul sînt „identice și de || (bersteinism) nedespărțit“
- β. (153) „democratism social-economic“ (passim*) și liberalism pur
{ = „antidemocratic“ }
 { sau burghez }
- ι. (154) Gospodăriile moșierești sînt prezentate ca o anexă a gospodăriilor țărănești (!)
- γ. Două concepții opuse: 1) (cea marxistă) aceeași ca și în industrie: concentrare, deposedare de pămînt
 — nu corespunde datelor experienței }
 — nu e dovedită științificește }
 — este în genere greșită }
 — ceea ce se recunoaște tot mai mult }
 și în literatura socialistă europeană || (bersteinism)
 (subliniat de autor)

[2) ?? dar care este a doua ?]

- ε. Gospodăria țărăneasă e viabilă, diferitele feluri de cooperatie etc.

* — în diferite locuri. — Nota trad.

- ζ. {proletarizarea însă *nu este nicidecum* „un tip de dezvoltare“}
- δ. În agricultură nu există „progresul *automat*“ care în industrie este într-o anumită măsură posibil datorită *dezvoltării obiective a tehnicii* (sic!!!).
- η. Țărănimea franceză: anii de foamete au dispărut după revoluție, progresul etc. (despre muncitorii noștri agricoli *n i l**).

Scris între 29 octombrie
și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie)
1903

Publicat pentru prima oară
în 1928, în „Culegeri din Lenin”,
vol. VII

Se tipărește după manuscris

.

2

VARIANTE DE PLAN PENTRU ARTICOLUL
„BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI
NARODNICISMUL DEZORIENTAT“

1

1. A. Narodnicismul liberal și bernsteinismul. Contopirea lor: nuntă sau abia logodnă?

2. B. „Producția populară“, ideea de opoziție între țărâ-nime și capitalism

(chintesența narodnicismului)

[care va cădea întâi?]

3. C. Două programe agrare:

4. α | lichidarea *revoluționară* a rămășițelor iobăgiei, cu *sublinierea* caracterului burghez al noii orînduiri și *pregătirea* luptei de clasă.

5. β | lichidarea *reformistă* a rămășițelor iobăgiei, cu *estomparea* (ignorarea) caracterului burghez al noii orînduiri și *tocirea* (estomparea) luptei de clasă.

Dar socialiștii-revoluționari??

6. { Negură. Există oare rămășițe ale iobăgiei?? Și da, și nu. Este oare burgheză noua orînduire? Și da, și nu. Lupta de clasă? Și da, și nu.

7. *Lipsă de principii:*

Nu dispun de dogme.

Nu pot garanta pentru istorie¹⁶⁷.

De ce este socialismul legat de proletariat?

8. „Critica“ lor (a socialiștilor-revoluționari)¹⁶⁸:
 atitudine plină de sollicitudine față de dominația
 burgheză
 amânarea revoluției sociale
 pentru o și mai deplină dominație a capitalismului
 sprijinirea activă a principalului dușman al socialis-
 mului
 trăiască proprietatea individuală asupra pământului
 este oare suficientă revendicarea restituirii pămîn-
 turilor rășluite?
 ruralism fără propagandă socialistă
 stimularea instinctelor burgheze.
9. *Socialiștii-revoluționari și liberal-narodnicii*:
 revoluția socială nu este decît un mijloc („noțiune
 convențională“)
 nici critici, nici ortodocși
 între părinți și copii nu există o opoziție principială¹⁶⁹
 libertatea politică — un scop în sine
 transformarea dependenței feudale în dependență
 burgheză = socialismul „Iskrei“
 la noi, burghezia nici nu se gîndește la libertate
 politică.

β Democratism social-eco- nomic*

10. *Programul*¹⁷⁰:

1) libertatea de deplasare

2) ieșirea din obște
3) obștea = asociație liberă

4) o politică agrară țărănească-democratică

5) votul universal

6) o reformă fiscală-democratică

* Vezi volumul de față, pag. 458, 463. — *Nota red.*

- 7) democratizarea proprietății țărănești
 8) *statul trebuie să sprijine trecerea pământului în
 mâinile celor ce muncesc*
 (α) banca țărănească
 (β) pământurile statului și cele ale coroanei
 (γ) crearea de mici gospodării bazate pe muncă
 (δ) exproprierea „aproape necondiționată” a
 pământurilor rășluite
 (ε) democratizarea regimului juridic al arenzii

Scris între 29 octombrie și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin”, vol. VII

Se tipărește după manuscris

2 171

- A. Narodnicismul liberal și bernsteinismul $\alpha\beta\gamma\delta$
 B. Logodirea lor: caracterizarea separată a narodnicismului și a bernsteinismului.
 C. Programul agrar al grupului „Osvobojdenie”. 10.
 D. Caracterizarea lui în comparație cu programul social-democrat. 2 programe agrare (3). $5\beta : + \epsilon + \zeta + \eta + \iota$

Dezorient.¹⁷²

- E. Socialiștii-revoluționari? Manilovism. Novobranțev și lozincile lui narodniciste 2 B
 F. Atitudinea socialiștilor-revoluționari față de 3 momente ale programului. 6.
 G. Nu au program. Lipsă de principii. 7.
 H. Critica lor. 8.
 I. Părinți și copii. 9.

Scris între 29 octombrie și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie) 1903

Publicat pentru prima oară în 1928, în „Culegeri din Lenin”, vol. VII

Se tipărește după manuscris

*Burghezia narodnicizantă
și narodnicismul dezorientat*¹⁷³

1. *Curentul liberal-narodnic din Rusia.*
El își are originea în narodnicismul clasic, revoluționar.
Trăsăturile lui caracteristice.
Declinul lui.
2. *Bernsteinismul* = o nouă fază a liberalismului vest-european up to the date*. („Nimeni nu-i profet în țara sa“.)
3. *Apropierea dintre liberal-narodnicism și bernsteinism.*
L. în nr. 9 (33) al revistei „Osvobođenje“ = cristalizarea și fundamentarea liberalismului din Rusia (idealism, reformism economic, liberalism politic).

Țăranul
obștea

<p>(α) Liberalismul și socialismul sint identice și de nedespărțit.</p> <p>(β) Democratism social-economic
= liberalism
{ „bunătatea“ miniștrilor cînd nu sint la putere. }</p>	(γ) Caracterul neștiințific al marxismului, recunoscut și în literatura <i>s o c i a l i s t ă</i>¹⁷⁴. (δ) Agricultură și industrie („dezvoltarea automată“ și „obiectivă a tehnicii“).

4. *Programul agrar al grupului „Osvobođenje“.* Redacția e solidară cu L. — Un program complet. — Trăsăturile lui (obștea: renunțarea la iluzii; problema agrară — crearea de mici gospodării. (Comp. David.)

* — contemporan. — Nota trad.

5. *O comparație între programul agrar social-democrat și cel liberal*

(două programe)	social-democrații	liberalii
(α) Lichidarea rămășițelor iobăgiei:	revoluționară și	reformistă
(β) Caracterul burghez al noii orînduiri:	demascare	— ignorare
(γ) Lupta de clasă:	schüren *	— estompare
{ programul lui L.: revoluția franceză și „progresul“ proletarizarea nu este un fenomen tipic gospodăria țărănească e viabilă. }		

6. *Narodnicism dezorientat.*

I. *Novobranțev* — nu e dintre echilibriștii abili.
 Lozincile narodniciste în concepția sa

{ „producția populară“
 { ideea de opoziție între țărănime și
 capitalism
 { care va cădea întii? }

Ce rost au aceste lozinci?

II. Dar socialiștii-revoluționari? Au o poziție neprecizată (comp. 5. α, β, γ): și da, și nu; în fond însă spun același lucru ca și liberalii (*cooperatie + socializare*).

7. *Socialiștii-revoluționari nu au program. Lipsă de principii.*

{ Nu dispun de dogme.
 { Nu pot garanta pentru
 istorie.
 { De ce este socialismul
 { legat de proletariat? } } Σ = același program ca la liberal-narodnici (cooperatie și socialism olandez), dar voalat.

* — așțare. — Nota trad.

8. *Critica programului nostru la socialiștii-revoluționari.*

Nu înțeleg lucruri elementare.

- (α) { O atitudine plină de sollicitudine față de bur-
ghezie pentru o și mai deplină dominație
a capitalismului
sprijinirea activă a dușmanului socialismului
trăiască proprietatea individuală asupra
pământului
stimularea instinctelor burgheze }
- (β) este oare suficientă revendicarea restituirii
pământurilor rășluite?
- (γ) aminarea revoluției sociale
- (δ) ruralism fără propagandă socialistă.

9. *Părinți și copii. Nu există o opoziție prin-
cipială între părinți și copii — o dată au spus și ei
un adevăr!*

- α. revoluția socială nu e decât un mijloc, „o
noțiune convențională“
- β. nici critici, nici ortodocși
- γ. libertatea politică = un scop în sine
- δ. la noi, burghezia nici nu se gândește la liber-
tate politică
- ε. transformarea dependenței feudale în depen-
dență burgheză = socialismul „Iskrei“
- ξ. democratismul social-economic (al grupului
„Osvobođenje“) și paralelele la socialiștii-
revoluționari.

Cele două fracțiuni ale democrației burgheze.

Scris între 29 octombrie
și 5 noiembrie (11 și 18 noiembrie)
1903

Publicat pentru prima oară
în 1930, în „Culegeri din Lenin“,
vol. XV

Se tipărește după manuscris

SCHIȚA CUPRINSULUI SCRISORII CĂTRE REDACȚIA „ISKREI“*

ÎN LEGĂTURĂ CU ARTICOLUL LUI G. V. PLEHANOV
„CE NU TREBUIE FĂCUT?“ DIN Nr. 52 AL „ISKREI“

mai multă lumină: discutarea „inconsecvenței“ și a
„divergențelor neînsemnate“
„înfringerile“ conducătorilor; alegerea conducătorilor
trebuie făcută în mod conștient
mlaștină à la Geneva; un orăcăit de broaște încă nu =
„sciziune“
fiecăre trebuie să fie „la locul cuvenit“. Sentimentala
vioară și furiosul contrabas; autoritara baghetă de dirijor
„ospitalitatea“ Organului Central.

*Scris între 7 și 19 noiembrie
(20 noiembrie și 2 decembrie)
1903*

*Publicat pentru prima oară
în 1930, în „Culegeri din Lenin“,
vol. XV*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, pag. 94—98. — *Nota red.*

MATERIALE PENTRU CARTEA
„UN PAS ÎNAINTE, DOI PAȘI ÎNAPOI“

1

SCHIȚĂ DE CONSPPECT AL PROCESELOR-VERBALE
ALE CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.¹⁷⁵

- pag. 32. *Mahov* e de partea Bundului (pe primul loc sau nu?)¹⁷⁶ pag. 46: pentru C.O. (incidentul cu C.O.)
- pag. 33. *Mahov*: Spinoasă poate fi problema *centralismului* (N.B.).

Incidentul cu C. O. (pag. 40—47)

pentru C. O. — Bundul (pag. 44:

Abramson) — 5

„Iujni rabocii“ (pag. 42 și
43: Egorov și Popov) — 4

„Rabocce Delo“ (pag. 45:
Martinov) — 3 — 51

Mahov (pag. 46) — 2 — 32 (pag. 47)¹⁷⁷

14 19

„un incident *regretabil*“ (pag. 45:
Plehanov)¹⁷⁸

„o acuzație *grea*“ (pag. 45. Martinov)

N. B.	<p>„o mare greșală“ Martov, 44 „<i>argumente superficiale</i>“ (tot el) „ce va spune lumea“ (44—45, tot el) „o propunere care <i>este în contradicție</i> cu raportul comisiei și cu propunerea anterioară a C.O.“</p>	} Martov }
-------	--	------------

pag. 73—74. Bruker despre „organizarea democratică“ a Bundului ¹⁷⁹.

pag. 87: Hofman: „majoritatea compactă“ a congresului ¹⁸⁰.

Martov, pag. 89.

pag. 91: *Eu mă declar împotriva „amestecului în chestiunile mărunte“**.

pag. 153: *Popov* se pronunță pentru 1 centru ¹⁸¹.

Akimov pledează pentru slăbirea influenței O.C.
pag. 155. *Popov*: 3 și 2 în Consiliu ¹⁸² — *aceasta este o chestiune secundară*.

pag. 156. *Liber*: voi reduceți C.C. la rolul de simplu executant! (comp. pag. 334, Martov: „o simplă anexă“.)

pag. 157: *Martov* declară că numai în două probleme e în divergență cu mine: 1) Consiliul 2+2+1; 2) $\frac{4}{5}$ sau $\frac{2}{3}$ la cooptare ¹⁸³.

pag. 157: *Akimov* spune că în Consiliu „*va precumpani O. C.*“

pag. 158. *Troțki*: Statutul „nostru“ exprimă „neîncrederea organizată“ a întregului față de părțile componente.

pag. 160. *Karski*: Dacă în Consiliu vor fi 2+2+1, C.C. nu va fi redus la rolul de simplu executant.

pag. 161: *Goldblat*: statutul lui Lenin este ceva monstruos. C.C. va avea în fața lui „o masă amorfă“ (N.B.) ¹⁸⁴

(comp. Akselrod în nr. 55).

pag. 162: *Liber*: oare redacția „*Iskrei*“ nu s-ar retrage din partid dacă acesta ar adopta „principiul democratic“ de organizare?

pag. 169. *Egorov* contestă justetea declarației lui Plehanov că revendicările democratice nu au o valabilitate absolută (vociferează).

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 261. — Nota red.

*Egalitatea limbilor*¹⁸⁵.

172: Martov luptă împotriva *fetișismului*.

Trei votări nominale.

pag. 181: „a păcăli” majoritatea congresului (Egorov).

182: „o asemenea atmosferă” (Popov).

pag. 206. *Mahov* despre programul agrar (risete)¹⁸⁶.

§ 1 (pag. 238—253)

pag. 263. *Tarev* se declară pentru un centru.

268: *Akimov* despre precumpănirea Organului

Central asupra C. C.

||| N. B.

272: *Egorov* și *Popov* se declară pentru limitarea atribuțiilor C. C. *Martov* se opune.

278—280. 4 votări (48, 50, 49 și 47 de voturi)

Martov + *Bundul*¹⁸⁷.

280: votare nominală (materialul referitor la ea s-a pierdut).

283: *Akimov*: „*Martov* dă motive de speranță”...¹⁸⁸

284. *Egorov* despre „*distrugea*” grupului „*Rabocce Delo*”.

2

CARACTERIZAREA DELEGAȚILOR PE BAZA TEXTULUI PROCESELOR-VERBALE¹⁸⁹

gorov: I) Incidentul cu C.O. 1) cere suspendarea ședinței: 36; 2) cere să i se dea cuvîntul pentru a încheia dezbaterile: 40; 3) acuză pe Pavlovici 42—43. — II) *Rostește o cuvîntare împotriva Bundului*: 93. — III) *Semnificația recunoașterii „Iskrci” ca Organ Central*: 138, 140. — IV) *pentru 1 centru, pentru un organ popular, pentru stabilirea limitelor competenței C.C.*: 155. — V) închiderea listei vorbitorilor este o încălcare formală: 159 (pentru Bund)¹⁹⁰. — VI) vociferează împotriva lui Plehanov: 169—170. — VII) pentru egalitatea limbilor: 172, 174, 181 („a păcăli congresul”¹⁹¹). — VIII) *Programul agrar nu este clar* 192 (a fost convins teoreticește: 197). „Este departe de a împărtăși iluziile redacției în ceea ce privește mișcarea țărănească”: 205. — IX) *Poziție neclară în problema § 1*: 238 (singura cuvîntare în legătură cu § 1). — X) *Poziție neclară în problema creării Consiliului partidului*: 267 și 269 (poziție de mijloc)¹⁹². — XI) limitarea atribuțiilor C.C.: 272. 273. — XII) „distrugerea” grupului „Rabo-

cee Delo“ și părăsirea sălii¹⁹³, 283 — 284.

— XIII) cere să fie pusă la vot problema grupului „Iujnii rabocii” 312, 313, 314 (este o „*m i n c i u - n ă*” că „Iujnii rabocii” = „Raboceaia Misl” comp. 356 (împotriva lui Bonci). — XIV) principiile au fost date uitării (din cauza discuției în jurul persoanelor): 337. — XV) sprijinirea opoziției. Neclar, 359¹⁹⁴.

Popov: I) Incidentul cu C.O.: 41. 43. 45. 55 (ofensa N.B.). — II) pentru „Iskra” (O.C.) — 140. 145. — III) pentru 1 centru 154 (dacă în Consiliu să intre două sau trei persoane din partea redacției, aceasta este o chestiune secundară). O.C. sau C.C. (N.B.), asta n-are nici o importanță (N.B.) 158¹⁹⁵. — IV) pentru egalitatea limbilor *ter**: 174. („O asemenea atmosferă”. 182). — V) § 1 — pentru Martov: 241 („o mare deosebire în modul de a concepe apartenența la organizație”. N.B.). — VI) pentru limitarea atribuțiilor C.C. 272. — VII) pentru grupul „Iujnii rabocii” — 312. 314. 316 („acum totul este clar”¹⁹⁶). — VIII) pentru alegerea unui grup de 6: „însărcinări delicate”¹⁹⁷: 322. — IX) refuză să candideze în alegerile pentru C.C. 338.

Mahov: I) Împotriva propunerii ca problema Bundului să fie pusă pe primul loc: 32 — 33 („o problemă spinoasă”: democratism sau centralism N.B.). — II) pentru C.O., în incidentul creat în legătură cu acesta: 46. — III) pentru egalitatea limbilor *ter*: 172—173. — IV) programul agrar „nu are un caracter social-democrat”, 201, demagogie, 202; diferențierea de clasă a țărănimii — 202, id. 216. Împotriva întregului program agrar: 211. + Liber. 212 (N.B. 211 și altele: mare

* — de trei ori. — Nota trad.

confuzionist¹⁹⁸). — V) o revoluție care seamănă a rebeliune, 206 (rîsete). — VI) împotriva sprijinirii mișcării revoluționare (rîsete) — 226. Contra: 229 (burghezia este și ea revoluționară) !! — VII) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov. — VIII) se abține de la vot în problema Bundului. Ar vota *pentru* § 2: pag. 289—290 (Confuzionist!!)¹⁹⁹. — IX) pentru „Svoboda“²⁰⁰: 307. — X) „e jenant“ — pentru redacție 323, id. 328²⁰¹.

Lvov: I) Împotriva Bundului: 33, 78 și 89 (a vorbit bine). — II) pentru egalitatea limbilor ter. 172. — III) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov — 254. — IV) pentru „Svoboda“ — 307 și 319.

Țarev: I) pentru un centru: 263. — II) pentru egalitatea limbilor (de două ori s-a abținut și o dată alături de Martinov) — 172. — III) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de *mine*. — IV) pentru redacție 324 (banalități N.B.). — V) alegerea unui singur redactor: 335²⁰².

Belov: I) egalitatea limbilor (o dată alături de noi și de două ori împotriva noastră). — II) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de Martov. — III) pentru grupul „*Iujni rabocii*“ 308. — IV) pentru alegerea unui grup de 6: 335.

P a v l o v i c i:

- 1) Împotriva grupului „Borba“. 39
 - 2) incidentul cu C.O. 41. 43. 45
 - 3) egalitatea limbilor — *alături* de noi
 - 4) § 1 — 247 — alături de mine (a vorbit bine 247)
comp. 255 — ironie
 - 5) pentru precumpănirea O.C. asupra C.C. — 264
 - 6) pentru alegerea unui grup de trei — 328.
-

Sorokin:

- 1) Împotriva grupului „Borba“ — 39
- 2) în problema egalității limbilor — alături de noi (ter)

- 3) în problema § 1 s-a situat alături de mine (de două ori)
- 4) împotriva alegerii unui grup de 6 — N.B. — 328
- 5) idem despre „intențiile rele ale lui Lenin”²⁰³ — 339
- 6) — despre cuvintele lui Deutsch pag. 351.

Lea dov:

- 1) Împotriva Bundului (pe scurt) — 70, 120
- 2) pentru „Iskra” — 140
- 3) egalitatea limbilor +++
- 4) să scoatem pasajul referitor la „copiii nevoiași”²⁰⁴ — 180
- 5) amendamente *judicioase*
la programul agrar — 188
(și *passim*)
- 6) § 1 ++
- 7) împotriva grupului „Iujnii rabocii” (bine) — 316
- 8) „ alegerii unui grup de 6 — 326.

Gorin:

- 1) Răspunsul dat lui Martînov — 119 (comp. 121 și 166)²⁰⁵
- 2) pentru „Iskra” — 137 și 141
- 3) programul agrar, amendamente — 191, 196, 212
- 4) egalitatea limbilor +++
- 5) § 1 ++
- 6) împotriva grupului „Iujnii rabocii” — 317
- 7) „ alegerii unui grup de 6 — 325.

Glebov:

- 1) influența C.C. depinde de activitatea sa...²⁰⁶ 158
- 2) pentru dizolvarea grupului „Iujnii rabocii” — 316
- 3) împotriva alegerii unui grup de 6 — 328.

Lenski:

- 1) Împotriva Comitetului din Voronej 50
- 2) în problema egalității limbilor a fost *împotriva* noastră 172, 173 (2 din 3)

- 3) în problema § 1 s-a pronunțat de două ori
împotriva mea.

Stepanov:

- 1) 77 — împotriva Bundului — 77
- 2) egalitatea limbilor: s-a abținut + de două ori alături de noi
- 3) în problema § 1 — s-a situat de două ori alături de mine.

Gorski:

- 1) egalitatea limbilor —, 0, + (+ alături de noi)
- 2) în problema § 1 + și + de două ori (alături de mine).

Dedov	1) egalitatea limbilor + + +
Braun	2) § 1 + +
Gherț	

Karski:

- 1) o remarcă (neînsemnată) *împotriva C.O.* — 55
- 2) împotriva Bundului 65, 81, 89
- 3) răspunsul dat lui Martinov și despre partid — 126²⁰⁷
- 4) egalitatea limbilor — — —
- 5) pentru programul agrar 207, 213, 222
- 6) § 1 cuvîntare 239 (—). — —

N. B.

Rusov:

- 1) împotriva bundismului 65 și 71, 104
 - 2) egalitatea limbilor — — —
 - 3) programul agrar *un amendament judicios* — 225
 - 4) § 1 — cuvîntare 247 — —
 - 5) Consiliu. Alături de mine — 265
 - 6) despre un nou bundism 296, 302²⁰⁸
 - 7) împotriva grupului „*Iujnii rabocii*“ 314
 - 8) împotriva alegerii unui grup de 6 — 325.
-

Bekov:

- 1) împotriva Bundului — 81
- 2) egalitatea limbilor — — —
- 3) § 1 + +

L a n g e:

- 1) împotriva grupului „Borba”: 38
- 2) „ Bundului: 69
- 3) [programul] agrar. Nu-i este clară problema pământurilor rășluite. De ce să nu fie expropriate toate pământurile? || N.B.
Nu este încintat de programul agrar—205.
Propune modificarea unor formulări: 225
- 4) în problema egalității limbilor ter alături de noi
- 5) în problema § 1 s-a situat de două ori alături de mine
- 6) în problema alegerii Consiliului a fost *împotriva* mea (265) — | N.B.
- 7) împotriva grupului „Iujnii rabocii” — 315 — bine — N.B.
- 8) „ alegerii unui grup de 6 — 327. — N.B.

G u s e v:

- 1) în problema egalității limbilor — ter alături de noi
- 2) *cuvîntarea* cu privire la programul agrar *este cît se poate de judicioasă* — 203
- 3) în problema § 1 a fost *alături* de mine
- 4) C.C. nu poate fi ferit de influența O.C. — 265
- 5) împotriva grupului „Iujnii rabocii” 312 și 314 (N.B.)
- 6) *cuvîntarea* împotriva alegerii unui grup de 6 — 326.

M u r a v i e v:

- 1) împotriva Bundului — pag. 76
- 2) pentru „Iskra” — 139 și 141
- 3) în problema egalității limbilor—ter pentru noi

- 4) *pen.ru* programul agrar (detalii) — 216 și 217
 - 5) pentru § 1 (248) și de două ori
 - 6) împotriva grupului „Iujnii rabocii“ — 3 1 3
și 3 1 5
 - 7) „alegerii unui grup de 6 — 321
(sensul: 353 N. B.).
-

3

DELEGAȚII ORGANIZAȚIEI „ISKREI”
LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.²⁰⁰

1. <i>Plehanov</i>	9. <i>Dedov</i>	Adunarea celor
<i>Deutsch</i>	10. <i>Troțki</i>	16
<i>Martov</i>	<i>Akselrod</i>	(din organizația
<i>Lenin</i>	<i>Zasulici</i>	„Iskrei”)
5. <i>Sorokin</i>	<i>Starover</i>	9{3+6 din Rusia
<i>Pavlovici</i>	<i>Glebov</i>	7{6+1 „ „
<i>Osipov</i>	15. <i>Sablina</i>	
8. <i>Fomin</i>	16. <i>Gherț</i>	

1

MLAȘTINA

?

(Strecurarea. ... lui Cernișev.)²¹⁰„*Iujnți rabocii*“

1. Iuriev...

- 1) Incidentul cu C.O.
- 2) oscilări în problema Bundului. Văicăreli.
- 3) Vociferări împotriva lui Plehanov (votul universal)
- 4) incidentul cu egalitatea limbilor

2 Idem

2. *Martîn* în afară de §5 ||5) „distrugerea“ grupului „Rabocee Delo“
- 6) limitarea centralismului în statut (dizolvarea de organizații etc.)

3. Anna Ivanovna }
 4. Mihail Ivanovici } idem

↙ atacul împotriva lui Martov în conflictul cu Lipov²¹¹.

Mișov:
 (2 voturi)

- 1) oscilări în problema Bundului
- 2) confuzie și borbism²¹² la discutarea programului
- 3) Vociferări împotriva lui Plehanov (votul universal)
- 4) egalitatea limbilor.

- Levițki:*
(2 voturi)
- 1) Pentru P.P.S. în Vorversamm- lung*
 - 2) egalitatea limbilor
 - 3) pentru „*Iujnîi rabocii*” (organ popular).
- Weisman*
(1 vot)
- 1) oscilări în problema Bundului
 - 2) egalitatea limbilor
 - 3) pentru „*Iujnîi rabocii*” organ popular.
- Bazilenkov:*
(1 vot)
- 1) egalitatea limbilor
 - 2) abținere la retragerea Bundului (??)
 - 3) confuzionist în problema organiza- zatorică (pentru „*Iujnîi rabocii*”).

<p><i>Konstantinov</i>²¹³: (1 vot)</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) egalitatea limbilor 2) pentru „<i>Iujnîi rabocii</i>” (organ popular)?
---	--

martovist

* — adunarea preliminară. — *Nota trad.*

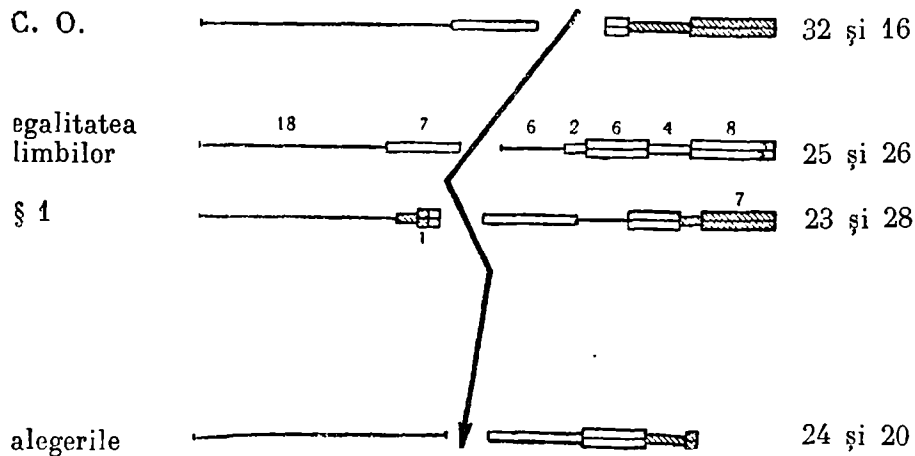
5

GRUPĂRILE ȘI TIPURILE DE VOTĂRI LA
 CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R²¹⁴

Voturi:

			24
			20
			<u>44</u>
			7
			<u>51</u>
Bundul	— 5}	8	Martoviștii: 9.}
„Rabocce Delo“	— 3}		„Ai noștri“: 24.}
„Iujnii rabocii“	— 4}	10	<u>33.</u>
mlaștina	— 6}		+ 18.
	<u>18</u>	<u>18</u>	<u>51.</u>

iskriști consecvenți		(24) α) fermi
iskriști inconsecvenți		(9) β) nestatornici
mlaștina		(6) γ) mlaștina
„Iujnii rabocii“		(4) δ) „Iurii“
Bundul + „Rabocee Delo“		(8) ε) Bundul + „Rabocee Delo“

(idem pag. 319
dizolvarea
grupului
„Iujnii rabocii“)

idem²¹⁵
 pag. 278—280
 27 și 21
 26 și 24
 24 și 23
 27 și 22

TIPURILE DE VOTĂRI

- A) 1. Programul
 2. Retragerea Bundului.
 3. [Rezoluția] principială cu privire la Bund.
 4—6. Recunoașterea „Iskrei“.
- B) 1. Incidentul cu C.O.
 2. Dizolvarea grupului „*Iujnîi rabocii*“.
 3. Programul agrar.
 4. Programul agrar.
 5. Dizolvarea Uniunii.
 6. Propunerea ca problema locului Bundului în partid să constituie primul punct de pe ordinea de zi (30 pentru, 10 contra).

((pag. 33, adică după adoptarea regulamentului, pag. 28))

- C) Egalitatea limbilor
 3 votări nominale (16 în total).

- D) § 1 (2 votări nominale)

{ De același tip
 { 4 în legătură cu cooptarea
 { în instituțiile centrale.

- E) Alegerile

A) 6 votări
B) 6
C) 16
D) 6
E) 3
$\Sigma^* \overline{37}$

* — total. — Nota trad.

6

SFÎRȘITUL BROȘURII ²¹⁶

13. Alegerile în instituțiile centrale. Închiderea congresului.
 14. Tabloul general al votărilor care au avut loc la congres.
 15. După congres. Cine pe cine „asediază“?
 16. Liga. În ajunul unei sciziuni.
 17. Tranzacția cu opoziția.
 18. Noua „Iskră“. Divergențele de ordin organizatoric.
 19. Noua „Iskră“. Cochetarea cu oportunismul.
 20. Două revoluții.
-

7

ÎNSEMNARE
ÎN LEGĂTURĂ CU ADUNAREA NEOFICIALĂ
A DELEGAȚILOR MAJORITĂȚII ȚINUTĂ
LA 18 AUGUST²¹⁷

Adunarea neoficială a avut loc, după socoteala mea, marți seara după ședința a 28-a a congresului.

Sîmbătă	15 august	— ședințele	a 22-a și a 23-a (§1)
duminică	16 august	— ședința	a 24-a
luni	17 august	ședințele	a 25-a și a 26-a ale congresului
marți	18	„	27 și 28
miercuri	19	„	29 și 30
joi	20	„	31 și 32
vineri	21	„	33 și 34
sîmbătă	22	„	35 și 36

Scris în a doua jumătate a lunii
ianuarie—februarie 1904

Publicat pentru prima oară
în 1931, în „Culegeri din Lenin”,
vol. XI

Se tipărește după manuscris

FRAGMENT-VARIANTĂ A SCRISORII
„DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII
DIN REDACȚIA «ISKREI»“*

Din moment ce tov. Plehanov a întreprins o acțiune atât de interesantă și de instructivă ca informarea publicului asupra discuțiilor purtate de el în particular, sperăm că o va continua. El va relata, desigur, în toate amănuntele, următoarele două convorbiri. Prima, când a vorbit despre greva generală a generalilor, despre oamenii de nimic, când a citat fraza de efect: „er ist ein Mann, und sie sind alte Weiber“** și a încredințat pe cei prezenți că va scrie neapărat, dar neapărat o broșură pe tema: „Termidor într-un pahar cu apă“. A doua, când a căutat să demonstreze că împuterniciții majorității au în fața ei o răspundere morală și când a spus că cei ce consideră imuabilă componența instituțiilor de partid se aseamănă cu niște șobolani care și-au îngemănat cozile. Reamintim tov. Plehanov că ambele convorbiri au avut loc în restaurantul Landolt, în prezența a zeci de persoane, cu două zile înainte de convorbirile reproduse de dînsul²¹⁸.

*Scris în februarie 1904, nu mai
tîrziu de 7 (20) ale lunii*

*Publicat pentru prima oară
în 1929, în „Culegeri din Lenin“
col. X*

Se tipărește după manuscris

* Vezi volumul de față, pag. 177—182. — *Nota red.*

** — „el este bărbat, pe cînd ei sînt niște muieri bătrîne“. — *Nota trad.*

*TREI CONSPECTE PENTRU UN REFERAT
DESPRE COMUNA DIN PARIS* ²¹⁹

1

În amintirea Comunei din Paris

Sărbătorirea celei mai mari revoluții muncitorești din secolul al XIX-lea. Schiță istorică.

1. *Franța sub Napoleon al III-lea.*

Imperialismul. (S. 45)—răfuială pentru VI.48. Napoleon al III-lea.

— Exproprierea Franței de către o haită de bandiți.

α. Bonapartismul } muncitorii nu puteau încă }
 } burghezia nu mai era în stare ²²⁰ }

β. Dezvoltarea rapidă a industriei. Orgiile plutocrației. Înflorirea speculației. Corupția.

γ. — *M i ș c a r e a m u n c i t o r e a s c ă* —

I. A. A. ²²¹ 1862. Expoziția de la Londra ²²²

— 1864 înființarea

{ proudhonismul }
 { blanquismul } S. 10

2. *Războiul dinastic.* Salvarea bandei de aventurieri — *ș o v i n i s m u l*.

Malul stîng al Rinului. A Berlin* (mai cu seamă după 1866)²²³

{ 19. VII. 70: se declară războiul.
 Declarațiile germanilor (ale lui Wilhelm I):
 Verteidigungskrieg** (S. 20 din mesajul regal:
 război împotriva lui Napoleon al III-lea, iar
 nu împotriva poporului francez; același lucru
 la 11.VIII.70, într-un manifest către francezi,
 la trecerea graniței).

* — La Berlin. — *Nota trad.*

** — război de apărare. — *Nota trad.*

3. *Protestele muncitorilor.*

- Prima adresă a Consiliului General al Internaționalei.
- Manifestul francez de la 12.VII.70 (S. 16) (și rezoluțiile adoptate în provincie la 22.VII.70) (S. 16—17) Manifestul de la 12.VII al membrilor din Paris ai Internaționalei.
 - protestul germanilor (adunarea de la *Chemnitz*) (S. 18) (întrunirea de la Braunschweig, 16.VII.70 (S. 18) — Secția din Berlin a Internaționalei.
 - adresa *Consiliului General* al Internaționalei 1) la 23. VII. 70, împotriva războiului.

4. *Deznodământul războiului.*

Sedan, 2.IX.70. Napoleon al III-lea luat prizonier. D**éb**âcle²²⁴.

Prăbușirea regimului corupt.

Proclamarea republicii, la 4.IX.70, de către muncitorii parizieni.

Puterea a încăput pe minile unor *aventurieri*: *Thiers*, ministrul poliției sub Ludovic Filip, generalul *Trochu*. *Jules Favre*, *Jules Ferry*, *Ernest Picard*.

(puterea în minile deputaților parizieni în corpul legislativ)

...„*G u v e r n u l a p ă r ă r i i n a ț i o n a l e*“...

Apărarea națională = înarmarea muncitorilor = revoluție. Guvernul trădării naționale.
Apărare... *împotriva muncitorilor parizieni.*

5. *Sfaturile Internaționalei.*

A doua adresă a Consiliului General (9. IX. 70) (S. 25)

Transformarea războiului defensiv într-un război ofensiv.
Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat german a protestat împotriva anexării Alsaciei-

Lorenei²²⁵. (Arestarea lui Bracke și a altora.)

Să nu se lase provocați la un act de „nebunie desperată“.

Să nu se lase dominați de reminiscențele naționale ale anului 1792.

„Să-și organizeze cu calm și fermitate *propria lor clasă*“, să se folosească de libertatea politică²²⁶.

6. *Aseidiul Parisului*. Comedia jucată de *Trochu* (niciodată!) și de *Jules Favre* (nici o palmă de pământ!)²²⁷.
Capitularea Parisului.
28.I.71. Comedia apărării: Guidoscria lui Susane, în legătură cu unul din protejații lui: să se ducă la Mont Valerien, unde — vorba vine — se trage cu tunul²²⁸.
7. *Adunarea națională de la Bordeaux*.
— O cameră a iuncherilor. *Reacționari*.
— Comedia păcii cu Parisul. *Încercările de a dezarma Parisul* („dezarmarea revoluției“ 4. IX. 70) Alianță cu armata germană împotriva Parisului. Potrivit condițiilor de capitulare (28.I.71) (S.34), Adunarea națională trebuia convocată în termen de 8 zile (!)
Agitația desfășurată de Thiers pentru o adunare reacționară, legitimiști etc. (din cei 750 de deputați, 450 erau monarhiști).
Complot împotriva Parisului: *măsurile lui Thiers* (S. 35).

Se pretinde că tunurile
gărzii naționale aparțin
statului! Minciună! S.
36 — 37.

1) demonstrația antirepublicană a Adunării naționale

2) limbajul echivoc al lui Thiers

3) amenințarea la adresa

Parisului (décapiter décapitaliser*)

4) interzicerea ziarelor republicane

5) condamnarea la moarte a lui Blanqui

6) numirea lui *Vinoy* ca guvernator al Parisului, a lui *Valentin* ca prefect de poliție și a lui *Aurelle de Paladines* în calitate de comandant al Gărzii naționale.

8. *Încercarea de a lua tunurile. 18. III. 71.*

(Gărzii { *Vinoy.* }
naționale) { Eșec }
Comuna

Manifestul de la 18. III: S. 43.

18.III.71. *Comitetul Central* al Gărzii naționale

26.III.71. Comuna.

18.III. Fuga guvernului la Versailles.

(clercalii, bonapartiști, jandarmii.)

Împușcarea lui *Lecomte* și a lui *Clément Thomas*, ofițeri bonapartiști, nu este opera Comunei, ci a soldaților revoltați.

De la începutul lunii aprilie, război între Paris și Versailles.

Milogeală în fața lui *Bismarck* pentru trimiterea de trupe (prizonieri) (S. 57—58).

9. *Opera Comunei.*

Scăderile ei: — lipsă de conștiință (proudhoniștii, blanquiștii)

— lipsă de organizare (n-au pus mîna pe bancă, n-au pornit împotriva Versailles-ului)

— pasiunea pentru frazeologia naționalistă și revoluționară.

* — a-1 decapita și a-i lua titlul de capitală. — *Nota trad.*

10. *Părțile ei pozitive:*A) *Reformele politice*

α. separarea bisericii de stat (2.IV.71).

Exproprierea averilor bisericesti. Suprimarea tuturor subvențiilor acordate de stat pentru biserică. Învățământul public gratuit (S. 46).

β. Desființarea armatei permanente (30.III.71) (S.46)

Guvern al clasei muncitoare γ. lichidarea birocratismului. *Guvern al muncitorilor* (S.49). *Regierungsfähig**.

(1) eligibilitatea și revocabilitatea tuturor funcționarilor (S. 46)
1.IV.71

(2) Salarii modeste, nu maimari de 6 000 frs. (S. 46)

s-au descurcat cu $\frac{1}{4}$ din numărul funcționarilor de pînă atunci: Lissagaray, S.

δ. Drepturi depline pentru străini (30.III.71), un german ministru al Comunei²²⁹ (S.53) *Participarea polonezilor* (Dąbrowski, Wróblewski).

Steagul Comunei este steagul republicii mondiale

ε. Autoadministrarea comunelor.

11. B) *Reforme economice.*

Transformarea Parisului dintr-un oraș al trîntorii

- Interzicerea muncii de noapte a brutarilor (20.IV) (S. 53).
- Interzicerea amenzilor (S. 53)
- Comuna a atras de partea sa masa mic-burghezilor parizieni, *r u i n a ț i*

* Capabil să guverneze. — *Nota trad.*

lor și al
cheffiilor
într-un
oraș mun-
citoresc
(S.55—56).

(de arătat mai amănunțit) de Napoleon al III-lea (prelungirea scadenței datoriilor) (S. 51). *Comuna se adresează țăranilor* (S. 51).

— Preluarea fabricilor lăsate în părăsire și trecerea lor în minile unor asociații muncitorești 16. IV. (S. 54): *efectuarea unui recensământ* al fabricilor.

12. *Lupta finală.*

— Eroismul federațiilor (Alegerile de primari de la 30.IV. erau îndreptate împotriva Adunării naționale. Thiers cedează lui Bismarck: la 10.V. este semnat tratatul de pace la Frankfurt. La 21.V. el este ratificat de Adunarea națională).

— Săptămîna singeroasă 21 — 28.V.71. (S. 62).
Pușca nu e suficientă;
mitraliera.

— Bilanțul: 35 000 — 20 000 de uciși,
15 000 de deportați etc.
(*Tribunalele*
(au avut de lucru)
timp de cîțiva ani.)

Corul calomniilor (S. 64—66).

13. *Concluzii și învățăminte.* Răzbunarea burgheziei. *Pînă și „războiul național“ a devenit o escrocherie politică* (S. 67).

Au trădat patria (alianța cu germanii: S. 66).

Nestatornicia democrației burgheze.

Dictatura proletariatului.

Bismarck în 1871. Confer * 1904.

Scris în martie 1904,
înainte de 9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară
în 1934, în „Culegeri din Lenin“,
vol. XXVI

Se tipărește după manuscris

1. Franța sub Napoleon al III-lea. Guvernul bonapartist. Dezvoltarea industriei. Mișcarea munci- {Proudhonismul} toarească — {și blanquismul} I.A.A.
2. Război dinastic. Șovinismul (19.VII.70) A Berlin. N.B. Malul stîng al Rinului. — (Declarațiile germanilor: *Verteidigungskrieg*)
3. Protestele muncitorilor — manifestul francezilor. (atitudinea clasei munci- (Rezoluțiile) toare) — protestul germanilor — adresa Consiliului Gene- ral al Internaționalei — avertizarea mun- citorilor: organiza- ții-vă, nu vă lăsați N.B. *provocați*.
4. Mersul și deznodămîntul — Prăbușirea regimului co- războiului. rupt. — Asediul Parisului — *Proclamarea republicii 4.IX.70*. Muncitorii fran-

cezi — opera lor a fost utilizată de burghezi Guvernul „apărării naționale“. (Aventurierii din rindurile lui.)

5. Apărarea Parisului. *Comedia* jucată de Jules Favre (Trochu). — capitularea lui.
6. Încercarea de a dezarma proletariatul. 18.III.71.
Comuna
7. *Guvernul de la Versailles*. Cameră a iuncherilor, moșierilor (Ruraux, Krautjunker).
 - comedia „păcii“ cu Parisul
 - tocmeala cu Bismarck
 - alianță cu armata germană împotriva proletariatului.
8. *Comuna*... Scăderile ei — lipsa de conștiință (proudhonismul și blanquismul)
 - lipsa de organizare $\left\{ \begin{array}{l} \text{n-au pus} \\ \text{mîna pe} \\ \text{bancă} \\ \text{n-au pornit} \\ \text{împotriva} \\ \text{Versailles-} \\ \text{ului} \end{array} \right.$
 - impletirea elementelor naționaliste.
9. + A) *Libertatea politică* $\left\{ \begin{array}{l} \text{— separarea bisericii de stat} \\ \text{— desființarea armatei permanente} \\ \text{— lichidarea birocratismului} \\ \text{— drepturi depline pentru străini. Participarea polonezilor} \\ \text{— autoadministrarea comunelor (Comuna).} \end{array} \right.$

10. B) *Reforme economice* — interzicerea muncii de noapte a brutarilor
 — interzicerea amenzilor
 — prelungirea scadenței datoriilor
 — preluarea fabricilor lăsate în părăsire și trecerea lor în mâinile muncitorilor
 — obligații (întreținere etc.) din orice fel de conviețuire cu o femeie
 — ajutoare (pensii?) pentru orice văduvă.

11. *Lupta finală:*

Eroismul federațiilor.
 Săptămîna singeroasă.
 Bilanțul: 35 000.
 Teroarea.

12. *Concluzii și învățăminte:*

Răzbunarea burgheziei.
 Chemare la luptă.
 Bismarck 1871 și 1904.

Scris în martie 1904, înainte de
 9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară
 în 1934, în „Culegeri din Lenin”,
 vol. XXVI

Se tipărește după manuscris

3

- I. 1. Napoleon al III-lea și banda lui.
2. Rușinea Franței.
3. Vina *burgheziei* în uzurparea puterii de către Napoleon al III-lea.
- II. 1. Război dinastic cu Germania.
2. Protestul muncitorilor francezi (al parizienilor la 12.VII și Manifestul Internaționalei la 23.VII).
3. Promisiunea solemnă a lui Wilhelm I (11.VIII). Înșelarea lui.
4. Protestul muncitorilor germani (5/IX.70) și arestarea lor.
- III. 1. Republica, la 4.IX.70. E o cucerire a muncitorilor parizieni.
2. Acapararea puterii de către o mină de *escroci* (Favre, Trochu, Thiers—ticket of leave men ²³⁰).
3. „Guvernul apărării naționale“ = guvern al trădării naționale. Lupta împotriva *muncitorilor* francezi.
- IV. Avertismentul lui Marx (Manifestul Internaționalei, la 9.IX.70)
 Scrisorile lui Dupont ²³¹.
- V. 1. Complotul stăpînilor de sclavi și al monarhiștilor, care urmăreau dezarmarea Parisului.
2. Bordeaux și mutarea Adunării Naționale la *Versailles*.

3. Trimiterea lui Vinoy, Valentin și de Paladines la Paris.
4. Discursuri monarhiste în Adunarea „nobililor de la țară“.

VI. Dezlănțuirea războiului civil de către Thiers: capturarea tunurilor, la 18.III.71 (asasinarea lui Le-comte și a lui Clément Thomas).

VII. 18.III.71 *Comuna*.

1. Republică + autoadministrare.

2. *Măsurile adoptate de Comună.*

3. {{Cele 2 greșeli ale ei}} (N-a pornit împotriva Versailles-ului
„pus mîna pe bancă“)

VIII. Războiul împotriva Comunei: milogire pentru soldați de la Bismarck; o pace rușinoasă. Săptămîna sîngeroasă: 21—28.V.71.

Uciși—35 000 | 20 000 după evaluările ziarelor burgheze.
 Condamnați de tribunale — 13 450 (dintre care 157 de femei)²³² (! la *cinci ani* și *jumătate* după 18.III. mai continuau încă procesele!).

Scris în martie 1904, înainte de
9 (22) ale lunii

Publicat pentru prima oară
la 18 martie 1926, în ziarul
„Pravda“ nr. 63

Se tipărește după manuscris

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE NAU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT

(A doua jumătate a lunii septembrie 1903 — iulie 1904)

1903

SCRISORI CĂTRE FAMILIE TRIMISE LA KIEV

Într-o scrisoare din 25 decembrie 1903 (7 ianuarie 1904) către V. I. Lenin, M. I. Ulianova scria : „Am primit scrisoarea ta, dar cea la care te referi acolo și care pare a fi răspunsul la scrisorile mele s-a pierdut, probabil. Comunică-mi, te rog, ce ai scris în ea în legătură cu banii primiți de la Vodovozova“ (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). Se pare că una dintre aceste scrisori este pomenită de V. I. Lenin în scrisoarea sa din 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) către M. A. Ulianova (vezi *V. I. Lenin, Opere*, vol. 37, Editura politică, 1958, pag. 309).

1903-1904

SCRISORI TRIMISE LUI M. N. LEADOV LA BERLIN

Septembrie 1903 — februarie 1904

În amintirile sale despre V. I. Lenin, M. N. Leadov scrie : „Vladimir Ilici și Nadejda Konstantinovna îmi scriau des, informându-mă despre fiecare acțiune întreprinsă de menșevici, comunicându-mi orice știre nou sosită din Rusia. Din nefericire, toate aceste scrisori, pe care le păstram cu multă grijă, mi-au fost confiscate, câțiva ani mai târziu, la Berlin ; nu știu dacă vor putea fi scoase vreodată din arhivele poliției berlineze. În scrisorile sale, Ilici făcea nu numai o analiză strălucită a situației politice, ci dădea și o serie de indicații practice în ceea ce privește transportarea literaturii ilegale... El îmi cerea să-i răspund cât mai amănunțit și-mi dădea sfaturi extrem de prețioase. El îmi dădea, de asemenea, numeroase indicații prețioase în legătură cu acțiunea pe care am întreprins-o la Berlin împreună cu Karl Liebknecht, cu care mă împrietenisem atunci. Anume, în urma indicațiilor primite de la V. I. Lenin, l-am convins pe Karl Liebknecht, încă tânăr pe vremea aceea, să facă larg cunoscută în rîndul muncitorilor germani mișcarea noastră muncitorească“ („Amintiri despre Lenin“. Vol. II, Moscova, [1925], pag. 84—85).

1904

SCRISOARE CĂTRE MEMBRII DIN RUSIA AI C.C. AL P.M.S.D.R.
SCRISĂ IMPREUNĂ CU F. V. LENGNIK

În această scrisoare se recomanda membrilor C.C. să adopte o hotărâre în problema convocării imediate a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., să coopteze în Comitetul Central pe P. A. Krasikov și P. N. Lepeșinski și să aleagă un grup executiv al C.C. Conținutul acestei scrisori ne este cunoscut dintr-o scrisoare din 16 (29) februarie 1904 a lui L. E. Galperin către V. I. Lenin și F. V. Lengnik (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. X, pag. 352—353).

SCRISORI TRIMISE UNOR ACTIVIȘTI
AI ORGANIZAȚIILOR LOCALE DE PARTID DIN RUSIA
ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRESULUI AL III-LEA AL
P.M.S.D.R.

Despre aceste scrisori, „scrise mărunț, pe mici foi de hîrtie“, vorbește în amintirile sale M. N. Leadov, care în primăvara anului 1904, înainte de a pleca în Rusia, primise însărcinarea de a le duce la destinație (vezi M. Leadov. „Din viața partidului în anii 1903—1907“. Moscova, 1956, pag. 27).

SCRISOARE TRIMISĂ LUI A. A. BOGDANOV LA PARIS

În scrisoarea sa din 12 (25) februarie 1908 către A. M. Gorki, V. I. Lenin, după ce arată că a urmărit lucrările lui A. A. Bogdanov, scrie: „I-am scris imediat (în primăvara sau la începutul verii lui 1904) din Geneva la Paris, arătîndu-i că cele publicate de el mă fac să fiu profund convins de injustețea concepțiilor lui și de justețea concepțiilor lui Plehanov“ (vezi V. I. Lenin, Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 444).

TEZE CRITICE CU PRIVIRE LA CONCEPȚIILE FILOZOFICE
ALE LUI E. MACH

Despre aceste teze, cuprinse în 11 mici pagini de blocnotes, vorbește N. Valentinov: „Acest document conținea în spe* toate tezele fundamentale ale cărții «Materialism și empiriocriticism», scrisă de Lenin în 1908... Pe prima pagină figurau drept titlu, subliniate de două ori, cuvintele: «Idealistische Schrullen»**; după ele urma o serie de teze care demonstau că filozofia lui Mach este o «galimatie» plină de ignoranță ce neagă existența lumii materiale obiective, independente de noi...“

* — în germene. — Nota trad.

** — „tertipurî idealiste“. — Nota trad.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘI DOCUMENTELOR
LA A CĂROR REDACTARE
A PARTICIPAT V. I. LENIN

ZIARUL „ISKRA“

- Nr. 49 — 1 octombrie 1903
Nr. 50 — 15 octombrie 1903
Nr. 51 — 22 octombrie 1903

SCRISOARE DESCHISĂ
CĂTRE MEMBRII LIGII DIN STRĂINĂTATE

Scrisoarea deschisă către membrii „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ (scrisă la 7 (20) octombrie 1903) este semnată de următorii partizani ai majorității : Ortodox (L. I. Akselrod), Bonci-Bruevici, Perova (V. M. Velicikina), Insarova (P. I. Kuleabko), Insarov (I. H. Lalaianț), Koneaghin (L. E. Galperin), Lenin, Litvinov, Petrov (V. S. Bobrovski), Plehanov, S. Sarafski (N. E. Bauman), Șarko (N. K. Krupskaia). A fost publicată în 1903, în „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ (Geneva). Vezi și „Culegeri din Lenin“, vol. VII, pag. 72—76.

ULTIMATUMUL ADRESAT DE C.C. AL P.M.S.D.R.
OPOZIȚIEI MENȘEVICE

Ultimatumul adresat de C.C. al P.M.S.D.R. opoziției menșevice la 12 (25) noiembrie 1903 (Scrisoarea Comitetului Central către Starover (A. N. Potresov) în legătură cu condițiile unei înțelegeri cu minoritatea). A fost publicat în 1904, în broșura lui L. Martov „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia“ (Geneva). Vezi și „Culegeri din Lenin“, vol. VII, pag. 257—259.

MATERIAL PENTRU CLARIFICAREA CRIZEI DIN P.M.S.D.R.

M. Lydin. „Material zur Erläuterung der Parteikrise in der Sozialdem. Arbeiterpartei Russlands“. Genf, 1904, S.85 (M. Lidin [M. N. Leadov]. „Material pentru clarificarea crizei din P.M.S.D.R.“ Geneva, 1904, 85 pag.). Această broșură a apărut în traducere rusă în 1924, sub titlul : M. Leadov. „Raportul bolșevicilor către Congresul socialist internațional de la Amsterdam (1904)“, și în 1932, sub titlul : „Bolșevismul în arena internațională. Raportul bolșevicilor către Congresul de la Amsterdam din 1904“. În prefața la ediția din 1932, M. N. Leadov scrie că V. I. Lenin „a schițat planul raportului, care urma să cuprindă patru părți. El și-a asumat sarcina de a scrie unul dintre capitole, iar pe celelalte ni le-a repartizat nouă, adică lui Vorovski, Krasikov și mie. Din păcate, nu-mi mai amintesc acum care dintre capitole a fost scris de Ilici. El a redactat minuțios toate capitolele“. Lipsa manuscrisului (broșura a fost scrisă inițial în limba rusă, iar traducerea în limba germană a fost făcută de M. Leadov) nu ne permite să stabilim care dintre capitole a fost scris de V. I. Lenin.

LISTĂ DE LUCRĂRI
CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE LUI
V. I. LENIN

„ÎN LEGĂTURĂ CU STATISTICA ARESTAȚILOR“

Nota „În legătură cu statistica arestațiilor“ a fost publicată în nr. 51 din 22 octombrie 1903 al ziarului „Iskra“.

În Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează o listă cuprinzând numele, vârsta, ocupația arestațiilor, data și motivul arestării lor. Pe această listă, V. I. Lenin a făcut următoarea însemnare : „Din Odesa. Primit la 8/X“, iar pe o foaie separată a scris, probabil, pentru sine : „Ar trebui să scriem o notă pe baza acestui material. De prelucrat sub formă de statistică“. Mai departe este indicat titlul viitoarei note : „*Statistica arestațiilor*“.

Nota scrisă pe baza acestei liste începe cu cuvintele : „Am primit o listă a deținuților aflați la secția pentru bărbați a închisorii din Odesa...“ Așadar, autorul notei trebuie să fi fost unul dintre membrii redacției. Nr. 51 al „Iskrei“ a fost redactat de V. I. Lenin și de G. V. Plehanov.

În Arhiva Institutului de marxism-leninism există documente care atestă că V. I. Lenin urmărea cu mult interes statistica arestațiilor și făcea, în legătură cu această problemă, diferite extrase din materialele care soseau la redacția „Iskrei“.

ADNOTĂRI

- 1 „*Relatarea despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*” a fost scrisă de V. I. Lenin în perioada luptei acerbe duse de bolșevici împotriva activității scizioniste, dezorganizatoare, desfășurată de menșevici în perioada de după Congresul al II-lea al partidului. Acest document a avut un rol însemnat în demascarea tacticii oportuniste a menșevicilor și în strângerea rîndurilor partizanilor majorității. Pînă la publicarea proceselor-verbale ale congresului (ianuarie 1904), „*Relatarea*” a fost unicul document de partid care expunea rezultatele Congresului al II-lea și arăta cauzele sciziunii produse în P.M.S.D.R. Ideile schițate în „*Relatare*” au fost dezvoltate ulterior într-o serie de articole, scrisori și cuvîntări ale lui V. I. Lenin, și în special în cartea sa „*Un pas înainte, doi pași înapoi*” (vezi volumul de față, pag. 187—418). — 1.
- 2 V. I. Lenin folosește aici datele existente în momentul în care comisia de validare și-a prezentat raportul, în ședința a doua a congresului, la 18 (31) iulie 1903. În acel moment erau prezenți la congres 42 de delegați cu vot deliberativ: 33 de delegați cu cîte 1 vot, 8 delegați cu cîte 2 voturi („bimani”) și un delegat din partea Comitetului din străinătate al Bundului, care, pînă la sosirea celui de-al doilea reprezentant, a avut și el două voturi. Începînd de la 22 iulie (4 august), data sosirii acestui al doilea reprezentant, numărul delegaților cu vot deliberativ s-a ridicat la 43, dintre care 35 de delegați cu cîte un vot și 8 cu cîte 2 voturi. Delegați cu vot consultativ erau 14. Numărul total al participanților la congres era de 57, dintre care doi reprezentanți ai Partidului social-democrat polonez au luat parte numai la cîteva ședințe. — 5.
- 3 „*Uniunea social-democraților ruși din străinătate*” a fost întemeiată în 1894, din inițiativa grupului „*Eliberarea muncii*”, pe baza recunoașterii programului grupului de către toți membrii „*Uniunii*”. Grupul „*Eliberarea muncii*” a fost însărcinat cu redactarea publicațiilor „*Uniunii*”, iar în martie 1895 el a cedat acesteia folosința tipografiei sale. În vara anului 1895, în timpul șederii lui

V. I. Lenin în străinătate, s-a hotărât ca „Uniunea” să editeze culegerea „Rabotnik”, sub redacția grupului „Eliberarea muncii”. „Uniunea” a scos 6 numere din culegerea „Rabotnik”, 10 numere din „Listok «Rabotnika»”, a editat lucrarea lui V. I. Lenin „Explicarea legii amenzilor” (1897), lucrarea lui G. V. Plehanov „O nouă campanie împotriva social-democrației ruse” (1897) și altele.

Congresul I al P.M.S.D.R. (martie 1898) a recunoscut „Uniunii” calitatea de reprezentant al partidului în străinătate. Ulterior, în cadrul „Uniunii” au început să precumpănească elementele oportuniste — „economistii”, sau așa-zisii „tineri”. Majoritatea oportunistă de la primul Congres al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”, care a avut loc la Zürich în noiembrie 1898, a refuzat să se declare solidară cu „Manifestul” Congresului I al P.M.S.D.R. La primul Congres al „Uniunii”, grupul „Eliberarea muncii” a declarat că refuză să redacteze publicațiile „Uniunii”, cu excepția nr. 5—6 al culegerii „Rabotnik”, care era pregătit pentru tipar, și a broșurilor lui V. I. Lenin „Sarcinile social-democraților ruși” și „Noua lege pentru reglementarea muncii în fabrici”. Din aprilie 1899, „Uniunea” a început să editeze revista „Rabocce Delo”, în a cărei redacție au intrat „economistii” B. N. Kricevski, V. P. Ivanșin și P. F. Teplov. „Uniunea” a făcut în repetate rânduri declarații de simpatie la adresa lui E. Bernstein, a millerandiștilor etc. Lupta dinăuntru „Uniunii” a continuat pînă la cel de-al doilea Congres al ei (aprilie 1900, Geneva), precum și în cadrul acestui congres. Ca urmare a acestei lupte, grupul „Eliberarea muncii” și adepții lui s-au retras de la congres și au creat organizația de sine stătătoare „Soțial-demokrat”.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., reprezentanții „Uniunii” („rabocedeli”) au adoptat o poziție ultraoportunistă și au părăsit congresul după ce acesta a recunoscut „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” drept singura organizație din străinătate a partidului. Printr-o hotărîre a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., „Uniunea social-democraților ruși din străinătate” a fost dizolvată (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 57). — 5.

- 4 Este vorba de delegatul „Organizației muncitorești” din Petersburg, organizație care se afla în mîinile „economistilor” și își zicea „Uniunea de luptă” din Petersburg. Delegatul acestei organizații era L. P. Mahnoveț (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Bruker). — 5.
- 5 Grupul „*Iurii rabocii*” (în corespondența conspirativă — „Iurii”) — grup social-democrat format în toamna anului 1900, în sudul Rusiei, în jurul ziarului cu același nume (primul număr al ziarului a fost editat în ianuarie 1900 de către Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., iar ultimul număr — nr. 12 —

în aprilie 1903). Din grupul „Iujnîi rabocii“ și din redacția ziarului au făcut parte, în diferite perioade: I. H. Lalaianț, A. Vilenski, O. A. Kogan, B. S. Teitlin, E. I. și E. S. Levin, V. N. Rozanov și alții.

Spre deosebire de „ekonomiști“, grupul „Iujnîi rabocii“ considera drept sarcină primordială lupta politică a proletariatului, răsturnarea absolutismului, se pronunța împotriva terorismului, pentru dezvoltarea mișcării revoluționare de masă; el a desfășurat o vastă activitate revoluționară în sudul Rusiei. În același timp însă, el supraaprecia rolul burgheziei liberale și subaprecia rolul mișcării țărănești. În opoziție cu planul iskrist al creării unui partid marxist centralizat, prin unirea social-democraților revoluționari în jurul „Iskrei“, grupul „Iujnîi rabocii“ preconiza un plan de refacere a P.M.S.D.R. prin crearea unor uniuni social-democrate regionale. O încercare practică în vederea realizării acestui plan a fost convocarea, în decembrie 1901, a unei conferințe a comitetelor și organizațiilor P.M.S.D.R. din sudul Rusiei, la care a fost constituită „Uniunea comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R.“, avînd ca organ ziarul „Iujnîi Rabocii“. Această încercare s-a dovedit însă a fi neviabilă (ca și întregul plan de organizare preconizat de grupul „Iujnîi rabocii“), astfel încît, după căderile în masă din primăvara anului 1902, „Uniunea“ s-a destrămat. În august 1902, membrii rămași în libertate ai grupului „Iujnîi rabocii“ au intrat în tratative cu redacția „Iskrei“ în vederea desfășurării unei activități comune pe linia refacerii unității social-democrației ruse. Declarația de solidarizare a grupului „Iujnîi rabocii“ cu „Iskra“ (publicată în „Iskra“ nr. 27 din 1 noiembrie 1902 și în „Iujnîi Rabocii“ nr. 10 din decembrie 1902) a avut o mare însemnătate pentru consolidarea forțelor social-democrate din Rusia. În noiembrie 1902, grupul „Iujnîi rabocii“ a participat, alături de organizația din Rusia a „Iskrei“, de Comitetul din Petersburg al P.M.S.D.R. și de Uniunea din nord a P.M.S.D.R., la crearea Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al partidului, iar apoi și la activitatea depusă de acest comitet. Dar nici în această perioadă membrii grupului „Iujnîi rabocii“ nu se situau pe poziții consecvent revoluționare; în activitatea lor se manifestau tendințe separatiste (ei propuneau, de pildă, un plan potrivit căruia, paralel cu „Iskra“, urma să fie editat încă un ziar pe întreaga Rusie). V. I. Lenin considera că grupul „Iujnîi rabocii“ face parte din acele organizații „care, recunoscînd în vorbe «Iskra», ca organ conducător, urmăreau în fapt planuri proprii și se caracterizau prin nestatornicie în problemele de principiu“ (vezi volumul de față, pag. 195—196). La Congresul al II-lea al partidului, delegații din partea grupului „Iujnîi rabocii“ s-au situat pe poziții „de centru“ („oportuniști de mijloc“, cum numea Lenin pe reprezentanții „centrului“).

Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a hotărît să dizolve grupul „Iujnîi rabocîi“, precum și toate celelalte grupuri și organizații social-democrate separate. — 5.

- 6 *Comitetul de organizare* pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost creat la Consfătuirea de la Pskov din 2—3 (15—16) noiembrie 1902, după ce devenise evident că, din cauza arestării a doi dintre membrii lui, vechiul C.O., care fusese desemnat încă în martie 1902 la Conferința de la Belostok, nu și-a putut începe activitatea. Inițiativa creării noului C.O. aparținea în întregime iskriștilor. Consfătuirea de la Pskov a hotărît să desemneze un C.O. format din: V. P. Krasnuha, din partea Comitetului de partid din Petersburg, I. I. Radcenko, din partea organizației din Rusia a „Iskrei“, și E. I. Levin, din partea grupului „Iujnîi rabocîi“. Au fost, de asemenea, cooptați în C.O.: P. A. Krasikov, F. V. Lengnik, A. M. Stopani, P. N. Lepeșinski și G. M. Krjijanovski. La consfătuire a fost adoptat textul „Înștiințării“ cu privire la formarea Comitetului de organizare (editată în Rusia în decembrie 1902 sub formă de foaie volantă și publicată în „Iskra“ nr. 32 din 15 ianuarie 1903, cu o postfață de V. I. Lenin — vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 88—92).

Trei dintre membrii C.O. — iskriștii I. I. Radcenko, V. P. Krasnuha și P. N. Lepeșinski — au fost arestați a doua zi după Consfătuirea de la Pskov. Această împrejurare a avut urmări grele asupra activității ulterioare a C.O., deoarece influența iskriștilor în C.O., a cărui componență nu era omogenă, a fost, într-o oarecare măsură, slăbită.

După publicarea „Înștiințării“, C.O. a fost recunoscut în toate funcțiile sale de către comitetele din Petersburg, Moscova, Kiev, Harkov, Ekaterinoslav, regiunea Donului, Tiflis, Baku, Tula, Saratov, Breansk, Uniunea din nord, Uniunea din Siberia și Uniunea muncitorilor din industria siderurgică și minieră. Comitetele din Odesa și Nikolaev, recunoscînd Comitetul de organizare, considerau totodată că nu este de dorit ca el să-și asume anumite funcții ce revin Comitetului Central. Pe o poziție de ostilitate față de C.O. s-a situat numai Comitetul din Voronej, care a scos o foaie volantă îndreptată împotriva „Iskrei“ și a Comitetului de organizare.

În primele zile ale lunii februarie 1903 a avut loc la Orel a doua consfătuire a C.O., la care au fost cooptați în C.O.: R. S. Galberștadt și E. M. Aleksandrova (din partea organizației din Rusia a „Iskrei“), V. N. Rozanov, reprezentant al grupului „Iujnîi rabocîi“, K. Portnoi, reprezentant al Bundului. Ca membri supleanți în C.O. au fost confirmați iskriștii B. I. Goldman, A. P. Dolivo-Dobrovolski, R. S. Zemleacika și bundistul I. L. Eisenștadt. La această consfătuire au fost elaborate și adoptate proiectul de regulament al congresului și lista organizațiilor care au dreptul să participe la congres. Proiectul de regulament a fost trimis organizațiilor social-democrate din di-

ferite localități, iar după aceasta membrii C.O. au vizitat comitetele locale. Făcînd bilanțul discutării proiectului de regulament de către organizațiile locale, biroul C.O. a constatat că, din cele 16 organizații incluse de Comitetul de organizare pe lista participanților cu drepturi depline la congres, nu mai puțin de două treimi au votat pentru adoptarea fiecărui punct al proiectului de regulament. În felul acesta, regulamentul congresului a fost adoptat și aprobat de către organizațiile locale. Pe baza acestui regulament, Comitetul de organizare și-a desfășurat în continuare activitatea de pregătire a Congresului al II-lea al partidului.

Activitatea încununată de succes a Comitetului de organizare, încheiată cu convocarea congresului, a fost posibilă numai datorită vastei munci pe care au depus-o în vederea unirii social-democraților revoluționari ruși redacția și organizația „Iskrei”, în frunte cu V. I. Lenin, care a condus activitatea iskriștilor din Rusia. În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”, Lenin scria: „Comitetul de organizare era *mai ales* o comisie pentru convocarea congresului, o comisie anume compusă din reprezentanți ai diferitelor nuanțe, inclusiv cea bundistă, în timp ce munca efectivă de *creare* a unității organizatorice a partidului a fost în întregime îndeplinită de organizația «Iskrei»” (vezi volumul de față, pag. 265). — 6.

- 7 „Iskra” („Scînteia”) — primul ziar marxist ilegal pe întreaga Rusie; a fost înființat de Lenin în 1900 și a jucat un rol hotărîtor în crearea partidului marxist revoluționar al clasei muncitoare din Rusia.

Întrucît, din cauza prigoanei polițienești, în Rusia nu era posibilă scoaterea unui ziar revoluționar, Lenin, încă de pe cînd se afla deportat în Siberia, a elaborat în toate amănuntele planul editării unui asemenea ziar în străinătate. La expirarea termenului de deportare (ianuarie 1900), Lenin a trecut fără întîrzieri la îndeplinirea acestui plan. În februarie 1900, la Petersburg, el a dus cu V. I. Zasluci, care venise clandestin din străinătate, tratative cu privire la participarea grupului „Eliberarea muncii” la editarea ziarului. La sfîrșitul lunii martie — începutul lunii aprilie 1900 a avut loc așa-zisa „Consfătuire de la Pskov” a lui V. I. Lenin, L. Martov (I. O. Tederbaum), A. N. Potresov, S. I. Radcenko cu „marxiștii legali” P. B. Struve și M. I. Tugan-Baranovski, la care a fost discutat proiectul de declarație al redacției, întocmit de Lenin, cu privire la programul și sarcinile unui ziar pe întreaga Rusie („Iskra”) și ale unei reviste politice-științifice („Zarea”). Lenin a vizitat o serie de orașe din Rusia (Moscova, Petersburg, Riga, Smolensk, Nijni-Novgorod, Ufa, Samara, Sîzran), unde a stabilit legături cu grupuri social-democrate și cu diferiți social-democrați, care s-au angajat să sprijine viitoarea „Iskră”. În august 1900, după sosirea lui Lenin în Elveția, a avut loc o consfătuire în cadrul căreia Lenin și Potresov au discutat cu membrii grupului „Eli-

berarea muncii“ programul și sarcinile ziarului și ale revistei, lista eventualilor colaboratori, precum și componența și sediul redacției. La un moment dat, aceste tratative erau cît pe-acî să se termine printr-o ruptură (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 326—344), dar în cele din urmă s-a ajuns la un acord în toate problemele litigioase.

Primul număr al „Iskrei“ leniniste a apărut în decembrie 1900, la Leipzig; numerele următoare au apărut la München; începînd din iulie 1902 — la Londra, iar din primăvara anului 1903 — la Geneva. La organizarea editării ziarului au dat un ajutor prețios social-democrații germani Clara Zetkin, A. Braun și alții, revoluționarul polonez I. Marchlewski, care trăia pe atunci la München, și H. Quelch, unul dintre conducătorii Federației social-democrate din Anglia.

Din redacția „Iskrei“ făceau parte: V. I. Lenin, G. V. Plehanov, L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zaslulici. Secretar de redacție a fost la început I. G. Smidovici-Leman, iar mai tîrziu, din primăvara anului 1901, N. K. Krupskaia, care purta și întreaga corespondență a „Iskrei“ cu organizațiile social-democrate din Rusia. Lenin a fost în fapt redactorul-șef și conducătorul „Iskrei“. În coloanele „Iskrei“, el a publicat articole în legătură cu toate problemele fundamentale ale construcției de partid și ale luptei de clasă a proletariatului din Rusia, precum și în legătură cu cele mai importante evenimente din viața internațională.

„Iskra“ a devenit un centru în jurul căruia se grupau forțele partidului, un centru de adunare și educare a cadrelor partidului. Într-o serie de orașe din Rusia (Petersburg, Moscova, Samara și altele) au fost create grupuri și comitete P.M.S.D.R. de orientare leninist-iskristă, iar în ianuarie 1902, la Consfătuirea de la Samara a iskriștilor, a fost creată organizația din Rusia a „Iskrei“. Organizațiile iskriste se creau și activau sub conducerea directă a discipolilor și a tovarășilor de luptă ai lui V. I. Lenin: N. E. Bauman, I. V. Babușkin, S. I. Gusev, M. I. Kalinin, P. A. Krasikov, G. M. Krjijanovski, F. V. Lengnik, P. N. Lepeșinski, I. I. Radcenko ș.a.

Din inițiativa lui Lenin și cu participarea lui directă, redacția „Iskrei“ a elaborat un proiect de program al partidului. (publicat în „Iskra“ nr. 21) și a făcut pregătirile necesare în vederea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În momentul convocării congresului, majoritatea organizațiilor social-democrate locale din Rusia se alăturaseră „Iskrei“, aprobînd tactica, programul și planul ei organizatoric, și recunoscînd-o drept organul lor conducător. Printr-o hotărîre specială, congresul a subliniat rolul excepțional al „Iskrei“ în lupta pentru crearea partidului și a declarat-o Organ Central al P.M.S.D.R. Congresul al II-lea a stabilit că redacția va fi formată din Lenin, Plehanov și Martov. Martov, care ceruse insistent menținerea integrală a vechiului grup de șase redactori, a refuzat să facă parte din redacție, în pofida hotărîrii congresului partidului; numerele

46—51 ale „Iskrei“ au apărut sub îngrijirea lui Lenin și a lui Plehanov. Ulterior Plehanov a trecut pe pozițiile menșevismului și a cerut să fie incluși în redacția „Iskrei“ toți vechii ei redactori menșevici care fuseseră respinși de congres. Neputând accepta o asemenea pretenție, la 19 octombrie (1 noiembrie) 1903, Lenin s-a retras din redacția „Iskrei“; el a fost cooptat în C.C., în cadrul căruia a dus lupta împotriva oportuniștilor menșevici. Nr. 52 al „Iskrei“ a apărut sub îngrijirea exclusivă a lui Plehanov. La 13 (26) noiembrie 1903, procedînd cu de la sine putere, încalcînd voînța congresului, Plehanov a cooptat în redacția „Iskrei“ pe foștii ei redactori menșevici. Începînd cu nr. 52, menșevicii au transformat „Iskra“ într-un organ al lor. — 7.

8 Grupul „Borba“ a fost creat la Paris în vara anului 1900, fiind format din D. B. Reazanov, I. M. Steklov și E. L. Gurevici. Denumirea „Borba“ a fost adoptată de acest grup în mai 1901. Încercînd să împace curentul revoluționar din social-democrația rusă cu cel oportunist, grupul „Borba“ și-a asumat inițiativa de a convoca la Geneva (în iunie 1901) o conferință a reprezentanților organizațiilor social-democrate din străinătate — redacția ziarului „Iskra“ și a revistei „Zarea“, organizația „Soțial-demokrat“, Comitetul din străinătate al Bundului și „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ — și a participat la lucrările Congresului „de unificare“ al organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R., care a avut loc la Zürich (în zilele de 21 și 22 septembrie (4 și 5 octombrie) 1901). În noiembrie 1901, grupul a publicat un document programatic intitulat „Înștiințare cu privire la publicațiile grupului social-democrat «Borba»“. În publicațiile sale („Materiale în vederea elaborării programului partidului“, fasciculele I—III, „Foaia volantă a grupului «Borba»“ și altele), grupul „Borba“ denatura teoria revoluționară a marxismului, interpretînd-o într-un spirit doctrinar-scolastic, și manifesta o atitudine ostilă față de principiile organizatorice leniniste de construire a partidului. Din cauza abaterilor sale de la concepțiile și tactica social-democrată, din cauza acțiunilor lui dezorganizatoare și a lipsei de legătură cu organizațiile social-democrate din Rusia, grupul „Borba“ n-a fost admis la Congresul al II-lea. Printr-o hotărîre a acestui congres, el a fost declarat dizolvat. — 8.

9 „*Transfugul*“ — I. V. Cernîșev, care a fost mai întîi „economist“, apoi a trecut în organizația din străinătate a „Iskrei“, pentru ca după aceea să se reîntoarcă la „ekonomiști“. — 8.

10 „*Rabocce Delo*“ — revistă a economiștilor, organ neperiodic al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“. A apărut la Geneva din aprilie 1899 pînă în februarie 1902, sub îngrijirea lui B. N. Kricevski, P. F. Teplov (Sibireak), V. P. Ivanșin, iar mai tîrziu și a lui A. S. Martînov. Au apărut 12 numere, dintre

care 3 duble. Redacția revistei „Rabocce Delo” era centrul din străinătate al „economistilor” („rabocedelților”). „Rabocce Delo” sprijinea lozincă bernsteiniană a „libertății criticii” marxismului, se situa pe poziții oportuniste în problema tacticii și în aceea a sarcinilor organizatorice ale social-democrației ruse, nega posibilitățile revoluționare ale țărănimii etc. „Rabocedelții” propagau ideea oportunistă că lupta politică a proletariatului trebuia să fie subordonată celei economice, se ploconeau în fața spontaneității mișcării muncitorești și negau rolul conducător al partidului. Unul dintre redactorii de la „Rabocce Delo” (V. P. Ivanșin) participa la redactarea revistei „Rabocceia Misl” — organ al „economistilor” fățiși, pe care revista „Rabocce Delo” îi sprijinea. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., „rabocedelții” au reprezentat aripa de extremă dreaptă, oportunistă, a partidului. — 8.

- 11 *Bundul* („Uniunea generală a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia”) a fost organizat în 1897, la Congresul de constituire al grupurilor social-democrate evreiești, care a avut loc la Vilno; el grupa în special elementele semiproletare ale meseriașilor evrei din regiunile apusene ale Rusiei. La primul Congres al P.M.S.D.R. (1898), *Bundul* a intrat în P.M.S.D.R. „ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc proletariatul evreiesc” („Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14).

Bundul era purtătorul naționalismului și al separatismului în rîndurile mișcării muncitorești din Rusia. În aprilie 1901, Congresul al IV-lea al *Bundului* s-a pronunțat pentru modificarea relațiilor organizatorice stabilite de primul Congres al P.M.S.D.R. Într-o rezoluție a sa, congresul *Bundului* a declarat că consideră P.M.S.D.R. drept o uniune federativă de organizații naționale și că *Bundul* trebuie să fie o parte federativă a P.M.S.D.R.

La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., după ce congresul a respins cererea *Bundului* de a fi recunoscut drept unicul reprezentant al proletariatului evreiesc, *Bundul* s-a retras din partid. În 1906, pe baza unei hotărâri a Congresului al IV-lea (de unificare) al partidului, *Bundul* a intrat din nou în P.M.S.D.R.

În cadrul P.M.S.D.R., bundiștii au sprijinit întotdeauna aripa oportunistă a partidului (pe „economisti”, menșevici, lichidatori), au luptat împotriva bolșevicilor și a bolșevismului. Revendicării programate a bolșevicilor cu privire la dreptul națiunilor la autodeterminare, *Bundul* îi opunea revendicarea autonomiei cultural-naționale. În perioada reacțiunii stolîpiniste, *Bundul* s-a situat pe poziții lichidatoriste și a participat activ la crearea Blocului antipartinic din august. În timpul primului război mondial din 1914—1918, bundiștii s-au situat pe poziții social-șoviniste. În 1917, *Bundul* a sprijinit Guvernul provizoriu, contrarevoluționar, a luptat de partea dușmanilor Marii Revoluții Socialiste din

Octombrie. În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, conducerea Bundului s-a unit cu forțele contrarevoluției. În același timp, printre membrii de rînd ai Bundului s-a conturat o cotitură în favoarea colaborării cu Puterea sovietică. În martie 1921, Bundul s-a autolichidat; o parte dintre membrii săi au intrat în P.C. (b) din Rusia pe bază de cereri de primire individuale. — 11.

- 12 Este vorba de intervenția lui Akimov (V. P. Mahnoveț) în cea de-a 23-a ședință a Congresului al II-lea al partidului. — 14.
- 13 Grupul „*Eliberarea muncii*” — primul grup marxist rus, întemeiat de G. V. Plehanov în 1883, la Geneva. În afară de Plehanov, din acest grup au făcut parte P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, V. I. Zasulici, V. N. Ignatov.

Grupul „*Eliberarea muncii*” a desfășurat o vastă muncă de propagare a marxismului în Rusia, traducînd în limba rusă, editînd în străinătate și difuzînd în Rusia diferite lucrări ale lui K. Marx și F. Engels: „Manifestul Partidului Comunist”, „Muncă salariată și capital”, „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință” etc. și popularizînd în publicațiile sale marxismul. Grupul „*Eliberarea muncii*” a dat o lovitură serioasă narodnicismului, care reprezenta principala piedică ideologică în calea răspîndirii marxismului și a dezvoltării mișcării social-democrate în Rusia. În lucrările „*Socialismul și lupta politică*” (1883), „*Divergențele noastre*” (1885) ș.a., G. V. Plehanov a supus unei critici marxiste concepțiile reacționare ale narodnicilor (teoria cu privire la calea necapitalistă de dezvoltare a Rusiei, negarea rolului de avangardă al proletariatului în mișcarea revoluționară, concepția idealistă-subiectivă a narodnicilor asupra rolului personalității în istorie etc.). Cele două proiecte de program ale social-democraților ruși (din 1883 și 1885) scrise de G. V. Plehanov și publicate de grupul „*Eliberarea muncii*” au constituit un pas important în direcția pregătirii și creării unui partid social-democrat în Rusia. Un rol deosebit de important în răspîndirea concepțiilor marxiste, în fundamentarea și apărarea materialismului dialectic și a materialismului istoric a avut cartea lui Plehanov (N. Beltov) „*Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei*”, care „a educat o întreagă generație de marxiști ruși” (V. I. Lenin. Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 266). Acest grup a editat și a difuzat în Rusia 4 numere din culegerea „*Soșial-Demokrat*”, precum și o serie de broșuri de popularizare pentru muncitori.

F. Engels a salutat apariția grupului „*Eliberarea muncii*”, „care a adoptat cu sinceritate și fără rezervă marile teorii economice și istorice ale lui Marx” (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. XXVII, ed. rusă, 1935, pag. 461). G. V. Plehanov și V. I. Zasulici au întreținut relații de prietenie cu F. Engels și ani de-a rîndul au fost în corespondență cu el. Grupul „*Eliberarea muncii*” a stabilit legături cu mișcarea muncitorească internațională și,

Începînd cu primul Congres al Internaționalei a II-a, care a avut loc în 1889 (la Paris), în tot cursul existenței sale a reprezentat social-democrația din Rusia la toate congresele Internaționalei.

Deși n-a avut legături cu mișcarea muncitorească practică din Rusia, grupul „Eliberarea muncii” a jucat un rol important în formarea conștiinței revoluționare a clasei muncitoare din Rusia. V. I. Lenin a arătat că grupul „Eliberarea muncii” „a fondat doar teoreticește social-democrația și a făcut primul pas în întîmpinarea mișcării muncitorești” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 275). Membrii grupului au avut și greșeli serioase: ei supra-apreciau rolul burgheziei liberale, subapreciau rolul revoluționar al țărănimii ca rezervă a revoluției proletare. Aceste greșeli au constituit germenele viitoarelor concepții menșevice ale lui Plehanov și ale altor membri ai acestui grup.

Din inițiativa grupului „Eliberarea muncii” a fost creată, în 1894, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate”. În 1900, membrii grupului „Eliberarea muncii” și aderenții lor s-au retras din „Uniune” și au întemeiat organizația revoluționară „Soțial-demokrat”. Membrii acestui grup, G. V. Plehanov, P. B. Akselrod și V. I. Zaslucii, au făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., care a avut loc în august 1903, grupul „Eliberarea muncii” a declarat că-și încetează existența. — 14.

- 14 În timpul congresului, membrii organizației „Iskrei” au dezbătut următoarele liste principale de candidați pentru C.C.: 1) Lista „de compromis” a majorității: V. N. Rozanov (reprezentant al grupului „Iujnî rabocii”, „agreat de minoritate”), L. D. Troțki („membru combativ al minorității”), V. A. Noskov (care a participat la „bătălia de la congres abia la sfîrșitul ei”), F. V. Lengnik și G. M. Krjijanovski, care nu participau la congres; 2) Lista minorității: Rozanov, Troțki, V. N. Krohmal, Noskov, Krjijanovski; 3) Lista „combativă” a majorității: Noskov, Krjijanovski, Rozanov; 4) Lista „combativă” a minorității: Noskov, Rozanov, Troțki. Cînd s-a procedat la alegerea Comitetului Central, Rozanov a declarat că refuză să candideze pe lista „combativă” a majorității și a fost înlocuit cu Lengnik. Au fost aleși în Comitetul Central: Noskov, Krjijanovski și Lengnik, toți partizani ai majorității; din motive de conspirație a fost adus la cunoștința congresului numai numele lui Noskov; Krjijanovski și Lengnik, care se aflau pe atunci în Rusia, au fost aleși în lipsă membri ai Comitetului Central. — 15.
- 15 „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” a fost întemeiată în octombrie 1901, din inițiativa lui V. I. Lenin. Din ea făceau parte secția din străinătate a organizației „Iskrei”, precum și organizația revoluționară „Soțial-demokrat” (care cuprindea și grupul „Eliberarea muncii”). Liga își propunea să răspîndească ideile social-democrației revoluționare și să contribuie la crearea unei organizații social-democrate combative. Potrivit

statutului ei, Liga era secția din străinătate a organizației „Iskrei”. Ea recruta printre social-democrații ruși din străinătate partizani ai „Iskrei”, acorda sprijin material ziarului, organiza transportarea lui în Rusia și edita literatură marxistă de popularizare. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a recunoscut Ligii calitatea de unică organizație de partid din străinătate cu drepturi statutare de comitet și a obligat-o să activeze sub conducerea și controlul C.C. al P.M.S.D.R.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în cadrul Ligii din străinătate și-au consolidat pozițiile menșevicii și au început să ducă lupta împotriva lui Lenin, a bolșevicilor. La Congresul al II-lea al Ligii din străinătate, care a avut loc în octombrie 1903, menșevicii au obținut să fie votat un nou statut al Ligii, îndreptat împotriva statutului partidului, care a fost adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Din acel moment, Liga a devenit un bastion al menșevismului; a dăinuit pînă în 1905. — 16.

16 Lenin numește *Comentariu la Tagesordnung* observațiile sale pe marginea proiectului de ordine de zi și de regulament al Congresului al II-lea al partidului, intitulate de el „Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R.” (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 386—393). — 17.

17 „Zarea” — revistă științifică-politică marxistă; a fost editată legal în anii 1901—1902, la Stuttgart, de către redacția „Iskrei”. Au apărut în total patru numere, dintre care unul dublu: nr. 1 în aprilie 1901 (de fapt, la 23 martie s.t.n.), nr. 2—3 în decembrie 1901, iar nr. 4 în august 1902. Sarcinile revistei au fost stabilite în proiectul de declarație a redacției ziarului „Iskra” și revistei „Zarea”, scris de V. I. Lenin în Rusia (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 315—325). În 1902, în timpul divergențelor și conflictelor care se iscașeră în cadrul redacției ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”, Plehanov a propus ca revista să se separe de ziar (în așa fel încît el să se ocupe de redactarea revistei), dar propunerea lui n-a fost acceptată, așa încît aceste publicații au continuat tot timpul să aibă o redacție comună.

Revista „Zarea” a adoptat o atitudine critică față de revizionismul internațional și față de cel rus și a apărut bazele teoretice ale marxismului. În această revistă au apărut lucrările lui Lenin: „Note ocazionale”, „Prigonitorii zemstvelor și Hanibalii liberalismului”, „D-nii «critici» în problema agrară” (primele patru capitole ale lucrării „Problema agrară și «criticii lui Marx»”), „Cronica internă”, „Programul agrar al social-democrației ruse”, precum și lucrările lui G. V. Plehanov: „Critica criticilor noștri. Partea I. D-l Struve în rolul de critic al teoriei dezvoltării sociale a lui Marx”, „Cant împotriva lui Kant, sau testamentul d-lui Bernstejn” etc. — 18.

- 18 *Consiliul partidului* (1903—1905) a fost creat, conform statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., ca instanță supremă a partidului, menită să unească și să coordoneze activitatea C.C. și a redacției O.C., să desemneze noua componență a C.C. și a redacției O.C. în cazul când vreuna dintre aceste instituții s-ar descompleta cu desăvârșire, precum și să reprezinte partidul în relațiile cu alte partide. Consiliul era obligat să convoace congresele partidului în termenul prevăzut de statut sau înainte de termen, dacă acest lucru va fi cerut de organizații de partid care, luate la oală, au dreptul la jumătate din numărul de voturi la congres. Consiliul partidului era format din cinci membri, dintre care unul era numit de congresul partidului, iar ceilalți de Comitetul Central și de redacția Organului Central, care trimiteau în Consiliu câte doi membri. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. l-a ales pe G. V. Plehanov al cincilea membru în Consiliu. V. I. Lenin a făcut parte din Consiliu, inițial ca reprezentant al redacției O.C., iar după retragerea sa din redacția „Iskrei” — ca reprezentant al C.C. După ce Plehanov a făcut o cotitură spre oportunism, iar menșevicii au apărut redacția O.C., Consiliul partidului a devenit în mâinile menșevicilor un instrument de luptă împotriva bolșevicilor. V. I. Lenin a dus în cadrul Consiliului o luptă consecventă pentru strângerea rândurilor partidului, demascând activitatea dezorganizatoare, scizionistă a menșevicilor. Prin statutul adoptat la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R., Consiliul partidului a fost desființat. — 19.

- 19 *Sociaștii-revoluționari* (eserii) — partid mic-burghez din Rusia ; a luat ființă la sfârșitul anului 1901 — începutul anului 1902 prin contopirea unor grupuri și cercuri narodnice („Uniunea sociaștilor-revoluționari”, „Partidul sociaștilor-revoluționari” etc.). Ziarul „Revoluționnaia Rossiia” (1900—1905) și revista „Vestnik Russkoi Revoluțiii” (1901—1905) au devenit organele lui oficiale. Concepțiile sociaștilor-revoluționari reprezentau un amestec eclectic de idei narodniciste și revizioniste. Eserii se străduiau, după cum spunea Lenin, să cîrpească „găurile narodnicismului cu peticile «criticii» oportuniste la modă a marxismului” (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 301). Ei nu vedeau deosebiri de clasă dintre proletariat și țărănime, estompa diferențierea și contradicțiile de clasă din sânul țărănimii, negau rolul conducător al proletariatului în revoluție. Tactica terorii individuale, pe care eserii o propagau ca principala metodă de luptă împotriva absolutismului, aducea serioase prejudicii mișcării revoluționare și frâna organizarea maselor în vederea luptei revoluționare.

Programul agrar al eserilor prevedea desființarea proprietății private asupra pământului și trecerea lui la dispoziția obștilor pe baza principiului folosinței egalitare, precum și dezvoltarea diferitelor forme de cooperatie. Acest program, pe care eserii încercau să-l prezinte drept un program de „socializare a pământului”, nu

avea nimic comun cu socialismul, întrucît, după cum a arătat Lenin, numai desființarea proprietății private asupra pămîntului nu poate înlătura dominația capitalului și mizeria maselor. Conținutul real, istoricește progresist al programului agrar al eserilor îl constituia lupta pentru lichidarea proprietății funciare moșierești, această revendicare exprima în mod obiectiv interesele și năzuințele țărănimii în perioada revoluției burghezo-democratice.

Partidul bolșevic demasca încercările eserilor de a se deghiza în socialiști, ducea împotriva lor o luptă perseverentă pentru influență asupra țărănimii, arăta cît de dăunătoare este pentru mișcarea muncitorească tactica lor — tactica terorii individuale. În același timp însă, bolșevicii acceptau în anumite condiții să încheie cu eserii acorduri vremelnice în lupta împotriva țarismului.

Eterogenitatea compoziției de clasă a țărănimii determina, în ultimă analiză, nestatornicia ideologică-politică și disensiunile organizatorice din partidul eserilor, neîncetatele lui oscilări între burghezia liberală și proletariat. Chiar în timpul primei revoluții ruse s-a desprins de partidul eserilor aripa lui dreaptă, care a format „Partidul socialist-populist al muncii”, partid legal, care, prin concepțiile sale, se apropia de cadeți, și aripa lui stîngă, care a format uniunea semianarhistă a „maximaliștilor”. În perioada reacțiunii stolîpiniste, partidul eserilor a trecut printr-un proces de totală destrămare ideologică și organizatorică. În anii primului război mondial, majoritatea eserilor s-au situat pe pozițiile social-șovinismului.

După victoria revoluției burghezo-democratice din februarie 1917, eserii au fost, împreună cu menșevicii și cu cadeții, principalul sprijin al Guvernului provizoriu burghezo-moșieresc contrarevoluționar, iar liderii eserilor (Kerenski, Avksentiev, Cernov) au făcut parte din acest guvern. Sub influența creșterii spiritului revoluționar al țărănimii, aripa stîngă a eserilor a format, la sfîrșitul lunii noiembrie 1917, partidul de sine stătător al eserilor de stînga. Căutînd să-și păstreze influența asupra maselor țărănești, eserii de stînga au recunoscut de formă Puterea sovietică și au încheiat un acord cu bolșevicii, dar în scurtă vreme au pășit pe calea luptei împotriva Puterii sovietice.

În anii intervenției militare străine și ai războiului civil, eserii au desfășurat o activitate subversivă contrarevoluționară, au dat un sprijin activ intervenționiștilor și generalilor albgardiști, au participat la comploturi contrarevoluționare și au organizat acte teroriste împotriva reprezentanților Statului sovietic și ai partidului comunist. După terminarea războiului civil, eserii și-au continuat, atît în interiorul țării cît și în tabăra emigrației albgardiste, activitatea dușmănoasă îndreptată împotriva Statului sovietic. — 20.

20 *Ivan Ivanovici și Ivan Nikiforovici* — personaje din povestirea lui N. V. Gogol „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici”. — 20.

- 21 „*Poslednie Izvestiia*” — buletin al Comitetului din străinătate al Bundului ; a apărut la Londra și la Geneva în anii 1901—1906. — 25.
- 22 *Sionism* — curent reacționar, burghezo-naționalist, apărut la sfârșitul secolului al XIX-lea în rîndurile burgheziei evreiești. În teoriile lor naționaliste, sioniștii se străduiesc să demonstreze că evreii din toate țările ar constitui „o națiune evreiască unică” ; reprezentanții sionismului propovăduiesc „colaborarea de clasă” a tuturor evreilor, căutînd să abată astfel pe oamenii muncii evrei de pe calea luptei de clasă împotriva burgheziei, de pe calea luptei comune alături de oamenii muncii de alte naționalități pentru libertăți democratice și pentru socialism. — 28.
- 23 Din motive de conspirație, V. I. Lenin scrie despre Comitetul Central că „nu s-a născut încă”. În realitate, Comitetul Central fiind a ales la această dată, el fiind ales la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., la 7 (20) august 1903. — 29.
- 24 „*Proiectul de apel al Comitetului Central și al redacției Organului Central către membrii opoziției*” are două variante. În prima variantă a proiectului de apel (vezi „*Culegeri din Lenin*”, vol. VI, pag. 308—310), lipsește partea finală. Varianta a doua, care se publică în volumul de față, are un caracter mai finisat.
- Acest apel, care conține o chemare la îndeplinirea datoriei față de partid, urma să fie trimis liderilor opoziției menșevice : L. Martov, P. B. Akselrod, V. I. Zasulici, A. N. Potresov, L. D. Troțki și alții. El n-a mai fost însă trimis, probabil din cauza felului în care au decurs lucrările congresului „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, care a avut loc la jumătatea lunii octombrie 1903 și în cadrul căruia s-a desfășurat o luptă înverșunată împotriva opoziției menșevice. — 31.
- 25 *Un membru al C.C.* — F. V. Lengnik. — 31.
- 26 *Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”* a avut loc între 13 și 18 (26 și 31) octombrie 1903 la Geneva. Congresul a fost convocat la insistențele menșevicilor, care voiau să-l opună Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Pronunțîndu-se împotriva convocării congresului Ligii din străinătate, V. I. Lenin scria : „*În momentul de față, un congres al Ligii n-ar duce decît la certuri și nu ar contribui cu nimic la buna desfășurare a muncii, adică a muncii în străinătate*” (vezi *Opere*, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 169).
- La congresul Ligii din străinătate au participat 15 partizani ai majorității (începînd de la ședința a doua — 14), care aveau 18 voturi (V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. E. Bauman, N. K. Krupskaia, V. D. Bonci-Bruevici, M. M. Litvinov și alții), și 18 menșevici (începînd de la ședința a doua — 19), care aveau 22 de voturi (P. B. Akselrod, F. I. Dan, L. G. Deutsch, V. I. Zasulici, L. Martov, L. D. Troțki și alții). Unul dintre participanții la

congres, K. M. Tahtarev (2 voturi), nu aderase nici la bolșevici, nici la menșevici. Congresul a dezbătut următoarele probleme : 1) raportul administrației Ligii din străinătate (L. G. Deutsch și N. K. Krupskaja) ; 2) raportul delegatului Ligii la Congresul al II-lea al partidului ; 3) statutul Ligii ; 4) alegerea administrației.

Punctul central de pe ordinea de zi îl constituia raportul lui V. I. Lenin, delegatul Ligii la Congresul al II-lea al partidului. În raportul său, V. I. Lenin a făcut o expunere a lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și, demascând oportunismul menșevicilor, a arătat cât de neprincipială a fost comportarea lor la congres. Folosindu-se de majoritatea pe care o avea la congresul Ligii din străinătate, opoziția a hotărât ca după Lenin să i se dea cuvântul lui Martov, care să prezinte un coraport. În coraportul său, Martov a apărât comportarea menșevicilor la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și a formulat o serie de acuzații calomnioase la adresa bolșevicilor. Lenin și partizanii majorității, dându-și seama de imposibilitatea și de inutilitatea vădită a continuării polemicii cu opoziția, au părăsit ședința congresului și au refuzat să participe la dezbaterile în legătură cu această problemă. Căutînd să acapareze instituțiile centrale ale partidului, majoritatea menșevică a congresului a adoptat la cel de-al doilea punct de pe ordinea de zi trei rezoluții în care se declara împotriva poziției lui Lenin în problemele organizatorice și chema la luptă sistematică împotriva bolșevicilor.

Congresul a adoptat, de asemenea, statutul Ligii din străinătate, în cuprinsul căruia o serie de puncte (editarea de către Ligă a unor publicații destinate întregului partid, relații directe între administrația Ligii și celelalte organizații, nu prin intermediul C.C. și O.C., precum și alte puncte) contraveneau statutului partidului ; în afară de aceasta, menșevicii contestau Comitetului Central al P.M.S.D.R. dreptul de a aproba statutul Ligii. Reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R. la congres, F. V. Lengnik, a cerut în numele Comitetului Central ca statutul Ligii să fie pus de acord cu statutul partidului, iar după ce opoziția a refuzat să se conformeze, el a declarat că adunarea este nestatutară. Consiliul partidului a aprobat acțiunile reprezentantului Comitetului Central (vezi volumul de față, pag. 65).

V. I. Lenin a spus că congresul Ligii din străinătate reprezintă „apogeul ostilităților opoziției împotriva centrelor“ (vezi volumul de față, pag. 103). După Congresul al II-lea al Ligii, menșevicii au transformat-o pe aceasta din urmă într-un punct de sprijin în lupta lor împotriva partidului.

În secțiunea „Materiale pregătitoare“ a volumului de față sînt incluse două documente ale lui Lenin referitoare la lucrările Congresului al II-lea al Ligii din străinătate : planul-conspect al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat de Lenin la congresul Ligii din străinătate, și însemnările făcute de Lenin la prima ședință a acestui din urmă congres. — 37.

- 27 Observația de față constituie răspunsul lui V. I. Lenin la propunerea făcută de L. G. Deutsch în legătură cu punctul al 3-lea de pe ordinea de zi: în loc de „elaborarea statutului“ să se pună „modificarea statutului“. Problema elaborării unui nou statut al Ligii avea un caracter principial. Vechiul statut al Ligii (din 1901), întocmit într-o perioadă când în fapt nu exista încă un partid unic, nu mai corespundea noilor cerințe. Statutul partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. acorda Ligii drepturi de comitet de partid, cu singura deosebire că va putea acorda sprijin mișcării revoluționare ruse numai prin intermediul unor persoane sau grupe anume desemnate în acest scop de către Comitetul Central (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, editura pentru literatură politică, 1954, pag. 47). Luptând în mod consecvent pentru îndeplinirea hotărârilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., Lenin cerea elaborarea unui nou statut al Ligii, care să fie pus de acord cu statutul partidului. — 39.
- 28 Este vorba de cererea lui L. Martov de a i se permite să prezinte un coraport asupra lucrărilor Congresului al II-lea al partidului. — 39.
- 29 Este vorba de afirmațiile lui Martov că în timpul congresului partidului G. V. Plehanov a avut o comportare contradictorie: la ședințele particulare ale „Iskrei“ el spunea una, iar la congres, alta. — 42.
- 30 Este vorba, probabil, de unul dintre cei doi membri ai Ligii din străinătate — M. N. Leman și P. G. Smidovici — care cu puțin înainte de congresul Ligii pleasură în Rusia, transmitând lui N. E. Bauman voturile lor. — 42.
- 31 În proiectul de ordine de zi a Congresului al II-lea, punctul 23 a fost transformat ulterior de V. I. Lenin în punctul 24 (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 393). — 44.
- 32 *Referatul asupra problemei naționale* a fost ulterior prelucrat de V. I. Lenin, spre a fi publicat în „Iskra“ sub forma unui articol intitulat „Problema națională în programul nostru“ (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 229—238). — 44.
- 33 *P.P.S.* — Partidul socialist polonez (Polska Partia Socjalistyczna) — partid naționalist reformist, înființat în 1892. Punând la baza programului său lupta pentru o Polonie independentă, P.P.S. a desfășurat, sub conducerea lui Pilsudski și a adepților lui, o propagandă naționalistă separatistă în rândurile muncitorilor polonezi, căutând să-i abată de pe calea luptei comune alături de muncitorii ruși împotriva absolutismului și a capitalismului.

Sub înfrîurirea muncitorilor de rînd, în tot cursul evoluției P.P.S. s-au format în sînul său grupări de stînga. Unele dintre ele au aderat ulterior la aripa revoluționară a mișcării muncitorești poloneze.

În 1906 P.P.S. s-a scindat în „levița” P.P.S. și în așa-numita „fracțiune revoluționară” a P.P.S., fracțiune șovinistă, de dreapta.

Sub influența P.M.S.D. (b) din Rusia, precum și a S.D.P. și L., „levița P.P.S.” a evoluat treptat spre poziții consecvent revoluționare.

În anii primului război mondial, o mare parte din „levița” P.P.S. s-a situat pe poziții internaționaliste, iar în decembrie 1918 a fuzionat cu S.D.P. și L. Cele două partide unite au format Partidul Muncitoresc Comunist din Polonia (aceasta a fost pînă în 1925 denumirea Partidului Comunist din Polonia).

Aripa dreaptă a P.P.S. și-a continuat în timpul primului război mondial politica național-șovină; ea a organizat pe teritoriul Galiciiei legiuni poloneze care au luptat de partea imperialismului austro-german.

După crearea statului burghez polonez, în 1919, aripa dreaptă a P.P.S. a fuzionat cu organizațiile P.P.S. de pe teritoriul polonez aflat pînă atunci sub stăpînirea Germaniei și Austriei, adoptînd din nou denumirea de P.P.S. Devenit partid de guvernămînt, P.P.S. a înlesnit trecerea puterii în mîinile burgheziei poloneze, iar apoi a desfășurat o sistematică propagandă anticomunistă și a sprijinit politica de agresiune împotriva Țării sovietice, politica de cotopire și asuprire a Ucrainei apusene și a Bielorusiei apusene. Unele grupări din P.P.S. care nu au fost de acord cu această politică au aderat la Partidul Comunist din Polonia.

După lovitura de stat fascistă a lui Pilsudski (mai 1926), P.P.S. a trecut formal în rîndurile opoziției parlamentare; în realitate însă, el nu a dus o luptă activă împotriva regimului fascist, ci a continuat să-și desfășoare propaganda antisovietică și anticomunistă. Elementele de stînga din P.P.S. au colaborat în acești ani cu comuniștii polonezi, sprijinind într-o serie de campanii tactica de front unic.

În timpul celui de-al doilea război mondial, P.P.S. s-a scindat din nou. Partea lui reacționară, șovină, care a adoptat denumirea de „Wolność, Równość, Niepodległość” („Libertate, Egalitate, Independență”), a participat la formarea „guvernului” reacționar polonez din emigrație de la Londra. Cealaltă parte, adică aripa stîngă a P.P.S., care a adoptat denumirea de „Partidul muncitoresc al socialiștilor polonezi” (R.P.P.S.), sub influența „Partidului Muncitoresc Polonez” (P.P.R.), înființat în 1942, a aderat la Frontul popular de luptă împotriva ocupanților hitleriști, a participat la lupta pentru eliberarea Poloniei din robia fascistă și a militat pentru stabilirea de relații de prietenie cu U.R.S.S.

În 1944, după eliberarea părții răsăritene a Poloniei de sub ocupația germană și după formarea Comitetului polonez de eliberare națională, R.P.P.S. și-a reluat denumirea de P.P.S. și împreună cu P.P.R. a participat la construirea Poloniei democrat-populare. În decembrie 1948, P.P.R. și P.P.S. s-au unit și au format Partidul Muncitoresc Unit Polonez (P.M.U.P.). — 44.

34 *Organizația din Rusia a „Iskrei”* grupa în rândurile ei pe iskriștii care activau în Rusia. Încă în perioada pregătirii editării ziarului „Iskra” și în primul lui an de existență (decembrie 1900 — decembrie 1901) a fost creată o rețea de agenți ai „Iskrei” care activau în diverse orașe din Rusia: P. N. Lepeșinski și O. B. Lepeșinskaia, P. A. Krasikov, A. M. Stopani, G. M. Krjijanovski și Z. P. Krjijanovskaia, S. I. și L. N. Radcenko, A. D. Ţiurupa, N. E. Bauman, I. V. Babușkin și alții. Într-o serie de orașe (Petersburg, Pskov, Samara, Poltava și altele) au fost create grupuri pentru sprijinirea „Iskrei”.

Activitatea iskriștilor consta în stringerea de fonduri pentru editarea „Iskrei”, trimiterea de corespondențe la redacția „Iskrei”, transportarea și difuzarea ziarului și organizarea de mijloace tehnice pentru tipărirea „Iskrei” în Rusia. În această perioadă, grupurile iskriste, ca și diferiții agenți ai ziarului „Iskra” nu aveau încă decât slabe legături reciproce și întrețineau, în majoritatea cazurilor, relații directe cu redacția „Iskrei”.

Dezvoltarea mișcării revoluționare, precum și extinderea activității practice făceau să fie imperios necesară unirea forțelor iskriste, sistematizarea și o mai bună organizare a activității lor, ceea ce era menit să contribuie la rezolvarea sarcinii principale — înlăturarea metodelor primitive de muncă, cultivate de economiști, și câștigarea comitetelor social-democrate de partea „Iskrei”. În legătură cu aceasta, Lenin a elaborat planul creării unei organizații iskriste pe întreaga Rusie, care urma să pregătească unirea organizațiilor social-democrate din Rusia într-un partid marxist centralizat unic. Acest plan, expus inițial de Lenin în articolul „Cu ce să începem?” (mai 1901), a fost ulterior elaborat în mod amănunțit în broșura „Ce-i de făcut?” (toamna anului 1901 — februarie 1902) (vezi Opere complete, vol. 5, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—13, și vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190).

La înfăptuirea planului de creare în Rusia a unei organizații iskriste unice, V. I. Lenin și aderenții săi au trebuit să învingă tendințele îngust-locale (regionaliste) de care dădeau dovadă unii iskriști-practicieni. „...Trebuie să spunem — scria Lenin într-o scrisoare din iulie 1901 către S. O. Ţederbaum — că, în general, considerăm orice plan de editare a vreunui organ regional sau local de către organizația din Rusia a «Iskrei» ca absolut greșit și dăunător. Organizația «Iskrei» există pentru a o sprijini și dezvolta pe aceasta din urmă și pentru a uni în felul

acesta partidul, iar nu pentru *a-i fărîmița* forțele, căci și fără această organizație fărîmițarea este destul de mare" (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 62).

În ianuarie 1902 a avut loc la Samara o consfătuire a iskriștilor la care au participat G. M. Krjijanovski și Z. P. Krjijanovskaia, F. V. Lengnik, M. A. Silvin, V. P. Arțibușev, D. I. Ulianov și M. I. Ulianova și alții. La această consfătuire a fost creat biroul organizației din Rusia a „Iskrei”. Hotărârile adoptate stabileau modul în care membrii organizației „Iskrei” urmează să țină legătura unii cu alții și cu redacția „Iskrei”, modul de organizare a strîngerii de fonduri și felul cum se repartizează ele, sarcinile iskriștilor în ceea ce privește comitetele social-democrate și organele de presă locale. Pentru îndeplinirea sarcinii fundamentale — alăturarea comitetelor la organizația „Iskrei” și recunoașterea ei ca organ al întregului partid — s-a hotărît să se meargă în diverse regiuni ale Rusiei. „...Inițiativa voastră — scria V. I. Lenin adresîndu-se organizatorilor consfătuirii — ne-a bucurat grozav de mult. Ura! Așa și trebuia! Porniți-o cu mai multă îndrăzneală! Și activați mai independent, cu mai multă inițiativă — voi sînteți primii care ați început cu atîta curaj, deci și în continuare va merge bine!” (Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 447).

Înfăptuirea hotărîrilor conferinței a fost îngreuiată de arestarea mai multor iskriști în februarie 1902. Cu toate acestea, iskriștii, înarmați cu cartea lui Lenin „Ce-i de făcut?”, au desfășurat o activitate energică în direcția propagării și a înfăptuirii practice a planului leninist de creare a partidului. Organizația din Rusia a „Iskrei” a obținut rezultate de seamă în crearea unității de fapt a organizațiilor de partid pe baza principiilor marxismului revoluționar. La sfîrșitul anului 1902, aproape toate principalele comitete social-democrate s-au declarat solidare cu „Iskra”.

La Consfătuirea din 2—3 (15—16) noiembrie 1902 de la Pskov a fost creat, cu participarea activă a iskriștilor, un Comitet de organizare însărcinat cu convocarea Congresului al II-lea al partidului, comitet căruia organizațiile iskriste i-au transmis toate legăturile lor. Organizația din Rusia a „Iskrei” a dăinuit pînă la Congresul al II-lea al partidului; ea a jucat un rol de seamă în pregătirea și convocarea congresului care a creat partidul marxist revoluționar din Rusia. — 44.

35 Este vorba de E. I. Levin (Egorov), delegat la congres. — 46.

36 Această declarație a fost citită de V. I. Lenin în cea de-a 3-a ședință a Congresului al II-lea al Ligii din străinătate, imediat după ce Martov și-a prezentat coraportul. Ulterior, după ce într-o scrisoare din 16 (29) noiembrie 1903 Martov s-a văzut nevoit să declare că nu pune la îndoială sinceritatea și

bună-credința lui Lenin, cererea de instituire a unui arbitraj care să examineze afirmațiile calomnioase ale lui Martov a fost retrasă. — 55.

37 Este vorba de cuvîntarea lui Troțki, care, recurgînd la tot felul de sofisme și dînd o interpretare arbitrară statutului partidului, se străduia să dovedească că Liga din străinătate are dreptul să adopte proiectul de statut al Ligii fără a cere aprobarea C.C. al P.M.S.D.R. — 57.

38 Este vorba de § 6 din statutul P.M.S.D.R. adoptat la Congresul al II-lea al partidului (vezi „Rezoluțiile și hotărârile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 46). — 57.

39 În rezoluția lui L. E. Galperin (Koneaghin), care era susținută de bolșevici, se preciza că statutul Ligii intră în vigoare numai în momentul aprobării lui de către C.C. Această rezoluție, întocmită în conformitate cu statutul P.M.S.D.R., promova principiul centralismului democratic în partid.

Rezoluția lui Martov, adoptată de majoritatea oportunistă a congresului Ligii, pornea de la ideea că Liga din străinătate are dreptul să-și adopte statutul fără aprobarea lui prealabilă de către C.C. al partidului. — 59.

40 Documentul intitulat „*Declarație neprezentată*” a fost scris de V. I. Lenin spre a fi prezentat la Congresul al II-lea al Ligii din străinătate în legătură cu acuzațiile calomnioase formulate de Martov împotriva bolșevicilor în coraportul său asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. În ședința din 16 (29) octombrie 1903 a congresului Ligii, Lenin s-a limitat să facă o declarație verbală (vezi volumul de față, pag. 56). Titlul documentului a fost dat ulterior de Lenin. — 60.

41 Este vorba de F. V. Lengnik, care în ședința din 18 (31) octombrie 1903 a congresului Ligii din străinătate a cerut în numele C.C. ca statutul Ligii, adoptat de congres, să fie pus în concordanță cu statutul P.M.S.D.R. Intrucît opoziția a refuzat să îndeplinească această cerință, Lengnik a declarat că adunarea este nestatutară și a părăsit congresul împreună cu ceilalți bolșevici membri ai Ligii. — 65.

42 „*Declarația cu privire la retragerea din Consiliul partidului și din redacția Organului Central*” a fost prezentată de V. I. Lenin după ce G. V. Plehanov a făcut o cotitură fățișă spre menșevici și a cerut ca în redacția „Iskrei” să fie cooptați toți foștii ei redactori, respinși de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

La 5 (18) noiembrie, Lenin a adresat redacției O.C. rugămintea de a tipări în „Iskra” o declarație referitoare la retragerea lui din redacție (vezi volumul de față, pag. 88). Înștiin-

- țarea din partea redacției cu privire la schimbările survenite în componența ei a fost publicată în nr. 53 al „Iskrei” noi, menșevice, din 25 noiembrie 1903. — 66.
- 43 „*Die Arbeiterstimme*” — ziar, organul central al Bundului, a apărut în anii 1897—1905 în limba evreiască, în Rusia (nr. 14 a fost tipărit în străinătate). În total au apărut 40 de numere. A reapărut, după o lungă întrerupere, în 1917, ca organ săptămânal legal al Bundului; în 1918 și-a încetat apariția. — 67.
- 44 Este vorba de hotărîrea Congresului I al P.M.S.D.R. potrivit căreia Bundul „face parte din partid ca organizație autonomă, de sine stătătoare doar în problemele care privesc în mod special proletariatul evreiesc” (vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 14). — 67.
- 45 Lenin citează cuvintele lui Mefistofel către discipol din tragedia „Faust” de Goethe (vezi Goethe, „Faust”, E.S.P.L.A. 1955, pag. 105). — 72.
- 46 Episodul luptei Bundului împotriva Comitetului din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. a fost descris de Lenin în articolul „Are oare nevoie proletariatul evreiesc de un «partid politic de sine stătător» ?” (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 115—120). — 73.
- 47 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 1, Editura politică, 1959, pag. 415. — 74.
- 48 „*Die Neue Zeit*” („Timpuri noi”) — revistă teoretică a Partidului social-democrat german; a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „*Die Neue Zeit*” au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels: „Critica programului de la Gotha” a lui K. Marx, „Critica proiectului de program social-democrat din 1891” a lui F. Engels și altele. Engels ajută în permanență cu sfaturile sale redacția revistei și o critica adesea pentru devierile de la marxism care aveau loc în coloanele revistei. La revista „*Die Neue Zeit*” au colaborat reprezentanți de seamă ai mișcării muncitorești germane și internaționale de la sfîrșitul secolului al XIX-lea — începutul secolului al XX-lea: A. Bebel, W. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, C. Zetkin, G. V. Plehanov, P. Lafargue și alții. Începînd din a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului al XIX-lea, după moartea lui F. Engels, revista a publicat sistematic articole scrise de revizionişti, printre care seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului”, care a deschis campa-

nia revizioniştilor împotriva marxismului. În anii primului război mondial, revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind în fapt pe social-șoviniști. — 74.

49 Este citat articolul lui Alfred Naquet „Drumont și Bernard Lazare”, publicat la 24 septembrie 1903 în ziarul parizian „La Petite République”, pe atunci organul socialiștilor-reformiști francezi. Ziarul a început să apară în 1875. La el au colaborat J. Jaurès, A. E. Millerand și alți oameni politici francezi. — 75.

50 În articolul „*Burghazia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat*”, V. I. Lenin își propusese să facă o analiză critică a programului agrar al liberalilor, expus în articolul lui L. („*Osvobojdenie*” nr. 9 (33) din 19 octombrie (1 noiembrie) 1903), și a programului agrar narodnicist al socialiștilor-revoluționari, expus în articolul lui P. Novobranțev („*Revoluționaia Rossiia*” nr. 32 și 33 din 15 (28) septembrie și 1 (14) octombrie 1903). Lenin nu și-a putut realiza însă decât prima parte a planului său: o continuare la acest articol (care să cuprindă critica vederilor lui Novobranțev) n-a mai urmat. Materialul referitor la critica programului agrar narodnicist este cuprins în variantele de plan ale articolului care s-au păstrat (vezi volumul de față, pag. 460—465). Printre materialele pregătitoare la articolul „*Burghazia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat*”, păstrate în Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S., există următoarele variante de titluri ale acestui articol, scrise de Lenin:

„Narodnicismul burghez și manilovismul narodnicist.

Burghazia narodnicizantă și utopia narodnicistă.

Liberalismul narodnicist și utopia narodnicistă.

Luciditate burgheză și manilovism narodnicist.

Burghazia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat”.

În varianta a doua sînt șterse cuvintele „utopia narodnicistă”, iar varianta a treia și a patra sînt în întregime șterse.

Articolul „*Burghazia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat*” a fost ultimul articol publicat de Lenin în ziarul „*Iskra*”. — 79.

51 „*Osvobojdenie*” („*Eliberarea*”) — revistă bilunară care a apărut în străinătate din 18 iunie (1 iulie) 1902 pînă în 5 (18) octombrie 1905, sub îngrijirea lui P. B. Struve. Revista „*Osvobojdenie*” a fost organul burgheziei liberale ruse și a promovat în mod consecvent ideile unui liberalism monarhic moderat. În 1903 s-a grupat în jurul acestei reviste (iar în ianuarie 1905 s-a constituit) „*Uniunea eliberării*”, care a dăinuit pînă în octombrie 1905. Împreună cu zemții constituționaliști, „*osvobojdentii*” au constituit nucleul principalului partid burghez din Rusia — partidul democrat-constituțional al cadeților, înființat în octombrie 1905. — 80.

- 52 „*Revoluționnaia Rossiia*” („Rusia revoluționară”) — ziar ilegal al socialiștilor-revoluționari; a apărut în Rusia de pe la sfârșitul anului 1900 (nr. 1, datat 1900, a apărut de fapt în ianuarie 1901), editat fiind de „Uniunea socialiștilor-revoluționari”. Din ianuarie 1902 pînă în decembrie 1905 a apărut în străinătate (la Geneva) ca organ oficial al partidului socialiștilor-revoluționari. — 80.
- 53 „*Declarație nepublicată*” — proiect de hotărîre a Comitetului Central al P.M.S.D.R., prezentat de V. I. Lenin la ședința din 14 (27) noiembrie 1903 a Comitetului Central. Hotărîrea nu a fost aplicată în practică din cauza atitudinii împăciuitoare a unor membri ai C.C. față de menșevici. Ulterior, V. I. Lenin a făcut pe marginea acestui document însemnarea: „Declarație nepublicată”. — 89.
- 54 *Ultimatumul Comitetului Central* a fost prezentat menșevicilor la 12 (25) noiembrie 1903. Încă la 22 octombrie (4 noiembrie) 1903, V. I. Lenin a trimis Comitetului Central o scrisoare în care cerea să se pună menșevicilor următoarele condiții: 1) trei foști redactori se cooptează în redacția O.C.; 2) se restabilește situația anterioară din cadrul Ligii din străinătate; 3) se acordă menșevicilor 1 vot în Consiliul partidului. Aceste condiții inițiale n-au fost sprijinite de partea împăciuitoare a C.C. În aceeași scrisoare, Lenin a formulat și a propus să se adopte totodată, fără a se comunica deocamdată menșevicilor, principalele puncte ale ultimatumului, adică ale concesiilor practice admisibile pe care C.C. le poate face menșevicilor: 1) cei patru foști redactori se cooptează în redacția „Iskrei”; 2) se cooptează în C.C., la alegerea acestuia, doi membri ai opoziției; 3) se restabilește situația anterioară din cadrul Ligii; 4) se acordă menșevicilor 1 vot în Consiliul partidului. „Dacă ultimatumul nu va fi acceptat — arăta Lenin —, război pînă la capăt. O condiție suplimentară: 5) încetarea oricăror arbitraje, dispute și discuții în legătură cu certurile care au avut loc la Congresul al II-lea al partidului și după aceea” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 180). Aceste propuneri ale lui Lenin (în afară de condiția suplimentară) au format conținutul ultimatumului adresat de Comitetul Central la 12 (25) noiembrie, dar au fost întrucîtva atenuate de membrii împăciuitoari ai C.C.
- Menșevicii, cărora G. V. Plehanov le-a dat un mare ajutor, cooptînd în redacția O.C., a doua zi după prezentarea acestui ultimatum, pe toți foștii redactori, au respins ultimatumul C.C. și au început un război fățiș împotriva majorității partidului.
- Aprecierea acestui ultimatum al C.C. a fost făcută de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi” (vezi volumul de față, pag. 365). — 89.
- 55 Pe acest proiect de „*Scrisoare a C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale*”

partidului și către toți membrii de partid aflați în străinătate, Lenin a făcut următoarea însemnare (adresată, probabil, lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C.): „După citirea acestui proiect de scrisoare, înapoiază-mi-l fără a-l arăta nimănui”. Această scrisoare a rămas, pe cât se pare, neexpediată, dar planul acțiunilor menite să sprijine din străinătate mișcarea revoluționară din Rusia, trasat în cuprinsul ei, a fost efectiv pus la baza muncii din străinătate a Comitetului Central. — 90.

- 56 „*Scrisoarea către redacția «Iskrei»*” a fost scrisă de Lenin ca răspuns la articolul lui G. V. Plehanov „Ce nu trebuie făcut”, publicat în nr. 52 din 7 noiembrie 1903 al ziarului „Iskra”. În secțiunea „Materiale pregătitoare” a volumului de față se publică schița cuprinsului acestei scrisori a lui Lenin. — 94.
- 57 *Poșehonie* — sinonimul unei localități situate într-un fund de țară, în care domnesc moravuri barbare și obiceiuri patriarhale. Această expresie a intrat în uz datorită seriei de povestiri ale lui M. E. Saltîkov-Scedrin „Poșehonia de altă dată”, în care este descrisă viața nobililor stăpîni de moșii, care „s-au înfundat în cele mai îndepărtate colțuri ale Poșehoniei, jecmănindu-și fără zarvă țărani iobagi și plodindu-se pe neștiute”. Marele satiric a biciuit cu mult sarcasm acest regat al ignoranței și al bunului plac. — 96.
- 58 Scrisoarea lui V. I. Lenin către redacția „Iskrei” „*De ce m-am retras din redacția «Iskrei»?*” a avut un rol de seamă în demascarea tacticii oportuniste a menșevicilor, în demascarea activității dezorganizatoare pe care au desfășurat-o ei la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. și în perioada de după congres. După ce redacția menșevică a O.C. a refuzat în mod laș să publice în coloanele „Iskrei” această „Scrisoare”, bolșevicii au publicat-o într-o foaie volantă apărută la Geneva în decembrie 1903. În legătură cu apariția acestui document, V. I. Lenin i-a scris lui N. E. Vilonov: „Am publicat acum în foaie volantă „scrisoarea către redacția «Iskrei»” (De ce m-am retras din redacție?), în care am relatat pe scurt cauza divergențelor și am arătat cât de inexact au fost prezentate lucrurile în «Iskra» nr. 53 (începînd cu nr. 53 redacția este alcătuită din patru reprezentanți ai minorității, la care se adaugă și Plehanov). Sper că această scrisoare (o mică coală de tipar avînd 8 pagini) va ajunge curînd în mîinile d-tale, deoarece a fost deja expediată în Rusia și, probabil, nu va fi greu de difuzat” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 200).
- Scrisoarea lui Lenin „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»?” a fost larg răspîndită în Rusia, unde a fost retipărită ilegal. În documentele polițienești din anii 1904—1905 se menționează că la diverse percheziții și arestări „Scrisoarea” a fost găsită la Moscova, Harkov, Tula, Tomsk, Riga, Nikolaev, Poltava, Astrahan, Donbass. — 99.

- 59 Este vorba de înștiințarea apărută în ziarul „Iskra” nr. 53 din 25 noiembrie 1903 cu privire la apropiata apariție a proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate („text integral”, fără rapoartele prezentate la congres din partea comitetelor locale). — 100.
- 60 Candidatura susținută de L. Martov era aceea a menșevicii E. M. Aleksandrova; „un lider al elementelor neiskriste” — V. N. Rozanov; „un lider al minorității iskriștilor” — L. D. Troțki. — 101.
- 61 Tinzând să acapareze conducerea în partid, menșevicii și-au creat imediat după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. o organizație antipartinică secretă. În septembrie 1903 a avut loc la Geneva, fără știrea majorității partidului și a centrelor lui conducătoare, o consfătuire fracționistă la care au participat 17 menșevici, în frunte cu Martov, Potresov și alți lideri ai opoziției. Rezoluția consfătuirii, scrisă de Troțki și de Martov, cuprindea un plan de luptă împotriva majorității partidului și a centrelor de partid alese la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Consfătuirea recomanda să se facă uz de orice mijloace de luptă pentru a se asigura extinderea influenței opoziției și schimbarea componenței instituțiilor conducătoare ale partidului. Membriilor opoziției li se recomanda să refuze să activeze sub conducerea Comitetului Central, să boicoteze „Iskra”, să ceară restabilirea vechii redacții. La această consfătuire a fost creat un grup de publiciști format din foștii redactori ai „Iskrei”, grup care a fost însărcinat să realizeze unirea menșevicilor și să propage ideile oportuniste ale opoziției menșevice. — 101.
- 62 „*Aus der Weltpolitik*” — foaie săptămânală editată de Parvus; a apărut la München între anii 1898 și 1905. — 102.
- 63 Este vorba de scrisoarea din 16 (29) noiembrie 1903 a C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, în care se spunea că „măsurile adoptate față de Ligă au fost determinate de împrejurări excepționale care nu mai există în momentul de față” („Culegeri din Lenin”, vol. VII, pag. 286). Prin această scrisoare, Comitetul Central făcea cunoscut administrației Ligii că, fără a fi de acord cu formularea unora dintre punctele statutului adoptat la Congresul al II-lea al Ligii, „el nu consideră totuși că acest statut ar contraveni în principiu prevederilor statutului de organizare a partidului” (ibid.). În fapt, aceasta echivala cu o aprobare a statutului Ligii din străinătate și cu o recunoaștere a administrației ei, aleasă la Congresul al II-lea al Ligii. Această concesie pe care partea împăciuitoare a Comitetului Central a făcut-o menșevicilor n-a dus la restabilirea păcii în partid și a fost apreciată de bolșevici ca o greșeală politică. — 103.

- 64 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)” (vezi volumul de față, pag. 187—414). — 106.
- 65 Motivul nemijlocit care l-a determinat pe V. I. Lenin să scrie prezentul proiect de apel „*Către membrii partidului*” a fost articolul lui L. Martov „La ordinea zilei. (Cerc sau partid?)”, apărut în ziarul „Iskra” nr. 56 din 1 ianuarie 1904. Apelul „*Către membrii partidului*” n-a fost publicat pe vremea aceea. — 108.

- 66 *Consiliul P.M.S.D.R.*, care s-a întrunit la Geneva între 15 (28) și 17 (30) ianuarie 1904, „a fost convocat din inițiativa reprezentanților O.C. în vederea discutării măsurilor necesare pentru coordonarea activității Comitetului Central și a Organului Central în domeniul editării literaturii de partid” („Culegeri din Lenin”, vol. X, pag. 181, procesele-verbale ale ședințelor Consiliului). La ședințele Consiliului au participat: V. I. Lenin, F. V. Lengnik, G. V. Plehanov, P. B. Akselrod și L. Martov.

La propunerea lui Lenin, Consiliul partidului a hotărât să includă pe ordinea de zi și să discute la început problema măsurilor necesare pentru restabilirea păcii în partid. În numele Comitetului Central, V. I. Lenin a prezentat la 15 (28) ianuarie un proiect de rezoluție cu privire la această problemă (vezi volumul de față, pag. 116—118). Deoarece în cursul dezbaterilor menșevicii au adoptat o atitudine negativă față de această rezoluție, Lenin și Lengnik au prezentat la 16 (29) ianuarie un alt proiect de rezoluție cu privire la instaurarea păcii în partid (vezi volumul de față, pag. 145), care a fost adoptat de Consiliu cu trei voturi (Lenin, Lengnik, Plehanov) contra două (Martov, Akselrod). Dar în loc să discute în mod concret problema restabilirii păcii în partid, Consiliul, fără a ține seama de protestul lui Lenin, a pus la vot rezoluția lui Plehanov, care prevedea cooptarea menșevicilor în Comitetul Central. Rezoluția a fost adoptată, fiind votată de Plehanov, Martov și Akselrod. În legătură cu această votare, reprezentanții C.C. (Lenin și Lengnik) au prezentat la 17 (30) ianuarie o opinie separată, în care condamnau rezoluția lui Plehanov, arătând că ea ignorează voința majorității Congresului al II-lea al partidului. Textul opiniei separate a fost scris de V. I. Lenin (vezi volumul de față, pag. 147—148).

După ce menșevicii au zădărnicit toate încercările de a restabili pacea în partid, Lenin a prezentat un proiect de rezoluție cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului, care constituia unica ieșire din situația ce se crease (vezi volumul de față, pag. 155). Cu voturile lui Plehanov, Martov și Akselrod, această rezoluție a fost respinsă și a fost adoptată rezoluția lui Martov împotriva convocării congresului partidului.

Nici în problema editării literaturii de partid nu s-a ajuns la un acord între reprezentanții C.C. și menșevici. Respingând rezoluțiile propuse în această problema de V. I. Lenin, Consiliul

partidului a adoptat rezoluții care aprobau activitatea fracționistă, dezorganizatoare a redacției „Iskrei” menșevice.

Sesiunea din ianuarie 1904 a Consiliului partidului a arătat că, o dată cu trecerea lui Plehanov de partea menșevicilor, Consiliul P.M.S.D.R. a devenit în mâinile menșevicilor un instrument de luptă împotriva partidului. — 113.

- 67 Este vorba de corespondența dintre redacția O.C. (după acapararea „Iskrei” de către menșevici) și F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., în legătură cu activitatea scizionistă a menșevicilor. — 119.
- 68 Este vorba de proiectul de rezoluție al lui G. V. Plehanov, în care se recomanda ca reprezentanți ai menșevicilor să fie coopțați în Comitetul Central. — 124.
- 69 În ultimatumul din 12 (25) noiembrie 1903, Comitetul Central propunea ca în Comitetul Central să fie coopțați doi reprezentanți ai minorității. Din Comitetul Central făceau parte în acel moment : V. I. Lenin, F. V. Lengnik, G. M. Krjijanovski, V. A. Noskov, F. V. Gusarov, R. S. Zemleacika, L. B. Krasin, M. M. Essen și L. E. Galperin. — 128.
- 70 „Documentul C.C.” (sau „Actul C.C.”, „documentul de la 25 noiembrie”) — ultimatumul Comitetului Central din 12 (25) noiembrie 1903. — 134.
- 71 Este vorba de comportarea pe care a avut-o G. V. Plehanov, președintele Consiliului partidului, în timp ce Lenin își rostea cuvîntarea. Întrerupîndu-l pe Lenin, Plehanov a dat cuvîntul lui Martov, care, sub pretextul că vrea să facă o propunere în legătură cu ordinea de zi, ceruse să i se acorde cuvîntul. — 134.
- 72 Scrisoarea din 29 noiembrie (12 decembrie) 1903 pe care F. V. Lengnik (Vasiliev), membru al Comitetului Central, a trimis-o redacției „Iskrei” a fost scrisă de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 195—196). — 136.
- 73 Acești membri ai C.C. erau F. V. Lengnik, care fusese numit reprezentant oficial al Comitetului Central în străinătate, și G. M. Krjijanovski, care în noiembrie 1903 venise în mod special în Elveția pentru a duce tratative cu menșevicii. — 137.
- 74 Această remarcă se referă la cuvintele lui P. B. Akselrod, care luase cuvîntul înaintea lui V. I. Lenin. În legătură cu obiecțiile formulate de V. I. Lenin împotriva referirii la convorbirile cu caracter particular, Akselrod spusese că consideră jignitoare afirmația că valabile sînt numai înțelegerile consemnate în scris. — 138.

- 75 Printre cei care au dezaprobat C.C. pentru concesiile făcute Ligii din străinătate și care au criticat comportarea menșevicilor la Congresul al II-lea al Ligii au fost, de pildă, Comitetul din Saratov și Comitetul din Odesa. Rezoluțiile adoptate de aceste comitete au fost publicate în broșura lui N. Șahov „Lupta pentru congres”, Geneva, 1904, pag. 28. — 140.
- 76 G. V. Plehanov afirmase că, în convorbirile avute cu G. M. Krjijanovski (Travinski), acesta din urmă ar fi recunoscut că redacția O.C. va avea o componență normală numai atunci când reprezentanții menșevicilor vor fi cooptați în redacție. În legătură cu această afirmație a sa, Plehanov declarase: „Și dacă veracitatea spuselor mele ar fi pusă la îndoială, voi răspunde așa cum un ministru i-a răspuns cândva lui Ludovic-Filip, care-i contestase afirmațiile: eu declar că așa a fost. Dv. spuneți că nu. Să vedem cui îi va da crezare Franța” („Culegeri din Lenin”, vol. X, pag. 238). — 142.
- 77 Este vorba de proiectul de rezoluție cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid. Lenin a insistat ca rezoluția sa să fie pusă la vot înaintea celei a lui Plehanov, care propusese ca reprezentanți ai menșevicilor să fie cooptați în C.C. al P.M.S.D.R. — 144.
- 78 Este vorba de intervenția lui L. Martov în problema punerii la vot a rezoluției prezentate de V. I. Lenin și a celei prezentate de G. V. Plehanov. Recunoscând că e legitimă cererea lui Lenin ca rezoluția sa să fie pusă prima la vot, Martov propunea, în același timp, ca modul de a pune problema să fie modificat după cum urmează: 1) Este oare necesar să se publice un apel către toți membrii partidului? 2) Propunerea concretă a lui Plehanov. — 144.
- 79 Rezoluția lui L. Martov era îndreptată împotriva opiniei separate prezentate la 17 (30) ianuarie 1904 de către V. I. Lenin și F. V. Lengnik, reprezentanții C.C. (vezi volumul de față, pag. 147—148), în legătură cu faptul că Consiliul partidului adoptase rezoluția lui G. V. Plehanov cu privire la cooptarea reprezentanților menșevici în C.C. al P.M.S.D.R. În rezoluția sa, Martov propunea să se dea un vot de blam lui Lenin și Lengnik pentru opinia separată prezentată de ei. În cursul dezbaterilor ulterioare, Martov a fost nevoit să-și retragă rezoluția și să se ralieze la rezoluția oarecum altfel formulată a lui Plehanov, care a și fost adoptată cu voturile menșevicilor. — 151.
- 80 Este vorba de cuvîntarea rostită de G. V. Plehanov după adoptarea programului partidului de către Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (vezi „Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”, Moscova, 1959, pag. 258). — 154.

- 81 Este vorba de scrisorile pe care I. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., le-a trimis la 19 decembrie 1903 (1 ianuarie 1904) și la 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) redacției „Iskrei” („Culegeri din Lenin”, vol. X, pag. 124 și 130—132). Prima dintre ele a fost scrisă de Lengnik, a doua de Lenin împreună cu Lengnik (în ceea ce privește partea din scrisoare pe care a scris-o Lenin, vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 216—217). — 156.
- 82 V. I. Lenin citează scrisoarea din 24 decembrie 1903 (6 ianuarie 1904) a lui I. H. Lalaianț către N. K. Krupskaia. Mai departe este citată scrisoarea din 1 (14) ianuarie 1904 a lui L. B. Krasin către secția din străinătate a C.C. al P.M.S.D.R. — 158.
- 83 În prima sa scrisoare, M. Leibovici, responsabilul serviciului de expediție al Comitetului Central, ceruse redacției „Iskrei” menșevice să-i comunice ce destinație au cele 50 de exemplare din „Iskra” pe care le primea redacția, arătând totodată că aceste date îi sînt necesare pentru descărcarea sa în fața Comitetului Central. Redacția a refuzat să comunice datele cerute și a insistat să i se acorde un număr mai mare de exemplare de ziar. În scrisoarea a doua, responsabilul serviciului de expediție al C.C. a declarat că, fără aprobarea Comitetului Central, refuză să elibereze martoviștilor un număr mai mare de exemplare din „Iskra”, peste cele 50 care erau repartizate redacției. — 159.
- 84 V. I. Lenin citează scrisoarea trimisă redacției „Iskrei” la 14 (27) decembrie 1903 în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. Această scrisoare a fost scrisă de Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 206—207). — 160.
- 85 „Vorwärts” („Înainte”) — cotidian, organ central al social-democrației germane; a apărut la Leipzig cu începere din 1876, sub redacția lui W. Liebknecht și a altora. După o întrerupere provocată de punerea în aplicare a legii excepționale împotriva socialiștilor în 1878, ziarul a început să apară din nou în 1891, la Berlin. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări ale oportunismului. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, redacția ziarului a încăput în mîinile aripii drepte a partidului și a început să publice în mod sistematic articole ale oportuniștilor. Prezentînd în mod tendențios lupta dusă în cadrul P.M.S.D.R. împotriva oportunismului și a revizionismului, „Vorwärts” îi sprijinea pe „economisți”, iar mai tîrziu, după scindarea partidului, pe menșevici. În anii reacțiunii, „Vorwärts” a publicat articole defăimătoare scrise de Troțki, fără să dea posibilitate lui Lenin și bolșevicilor să dezmintă calomniile și să înfățișeze în mod obiectiv starea de lucruri existentă în partid.

În anii primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, el a devenit unul dintre centrele de propagandă antisovietică. În 1933, ziarul a fost suprimat. — 160.

86 V. I. Lenin citează scrisoarea trimisă redacției „Iskrei“ la 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904) în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. Partea citată din această scrisoare a fost scrisă de Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 216—217). — 161.

87 *Ultimatumul lui Starover* — scrisoarea din 21 octombrie (3 noiembrie) 1903 a lui A. N. Potresov către G. V. Plehanov. În această scrisoare, Potresov, în numele opoziției menșevice, cerea restabilirea vechii redacții a „Iskrei“, cooptarea menșevicilor în C.C. și în Consiliul partidului și recunoașterea valabilității hotărârilor Congresului al II-lea al Ligii din străinătate. — 161.

88 „Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“ — document scris de V. I. Lenin în legătură cu hotărârea unui „Grup de inițiativă“ de a crea la Geneva „Biblioteca și arhiva de pe lângă C.C. al P.M.S.D.R.“ Acest document, împreună cu apelul în care „Grupul de inițiativă“ cerea să i se acorde ajutor la organizarea bibliotecii și a arhivei partidului, a fost publicat într-o foaie volantă intitulată „Către toți“ (scoasă de tipografia partidului la Geneva).

La 7 (20) februarie 1904, V. I. Lenin a semnat, în calitate de membru al C.C. al P.M.S.D.R., „Hotărârea cu privire la biblioteca și arhiva de pe lângă C.C. al P.M.S.D.R.“ (documentul este scris de mâna lui V. D. Bonci-Bruevici), care stabilea următoarele principii de funcționare a noii instituții:

„Colectivul bibliotecii, compus din tovarășii: A. I. Ilin, F. F. Ilin, V. M. Velicikina, P. N. Olin, N. N. Zameatin, V. D. Bonci-Bruevici, formează o organizație de partid, care conduce în mod autonom biblioteca înființată cu mijloacele acestui grup.

C.C. acordă colectivului bibliotecii dreptul de a da bibliotecii denumirea de «Biblioteca și arhiva de pe lângă Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia», cu condiția ca folosirea bibliotecii să fie accesibilă publicului, în general, și membrilor de partid, în special, într-o măsură pe cât posibil mai largă.

C.C. nu-și asumă obligația de a acorda vreun sprijin bănesc acestui grup și nu răspunde pentru obligațiile contractate de el. C.C. îi acordă ajutor numai în cazurile când casa partidului are o situație favorabilă; ajutorul se acordă de la caz la caz sub formă de împrumuturi sau de cote procentuale din venituri* (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

- Ulterior (la sfârșitul anului 1904 sau la începutul anului 1905), V. I. Lenin a scris documentul intitulat „Declarația grupului de inițiativă care a fondat biblioteca P.M.S.D.R. de la Geneva“, prin care biblioteca P.M.S.D.R. a fost predată Biroului Comitetelor Majorității (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXVI, pag. 417). — 166.
- 89 Motivul nemijlocit care l-a determinat pe V. I. Lenin să scrie proiectul de apel „*Către partid*“ a fost articolul lui G. V. Plehanov „O neînțelegere regretabilă“, apărut în ziarul „Iskra“ nr. 75 din 15 ianuarie 1904. Apelul „*Către partid*“ n-a fost publicat pe vremea aceea. — 167.
- 90 Din Consiliul partidului plecase L. E. Galperin. — 169.
- 91 Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „*Către proletariatul rus*“, scris de V. I. Lenin la o săptămână după izbucnirea războiului ruso-japonez, a fost trimis comitetelor de partid dintr-o serie de orașe din Rusia cu indicația de a fi retipărit și difuzat imediat. Trimiterea acestui manifest a fost anunțată de N. K. Krupskaia în scrisorile din 3 (16) și 4 (17) februarie 1904 către I. H. Lalaiaș, L. B. Krasin și L. M. Knipovici (Arhiva Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. și „Culegeri din Lenin“, vol. X, pag. 323, 324). La 16 (29) februarie 1904, N. K. Krupskaia scria lui R. S. Zemleacika și L. E. Galperin: „Bătrînul (V. I. Lenin. — *Nota red.*) a scris un manifest în legătură cu războiul; el n-a fost difuzat aici, ci a fost trimis spre a fi retipărit la Tomsk, Moscova, Odesa, Petersburg, Samara, Saratov, Nijni și Ekaterinoslav“ (Arhiva istorică centrală de stat din Moscova). Biblioteca Institutului de marxism-leninism posedă un mare număr de exemplare din manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „*Către proletariatul rus*“: s-au păstrat exemplare care poartă stampila C.C. al P.M.S.D.R., stampilele comitetelor P.M.S.D.R. Moscova și Ekaterinoslav; acest manifest a fost retipărit și difuzat de Comitetul din Nijni-Novgorod (într-un tiraj de 7 700 de exemplare), de comitetele din Tver și Saratov, de studenții din Kiev. În afară de aceasta, la 5 (18) martie 1904, el a fost reprodus în nr. 61 al „Iskrei“. În Operele lui V. I. Lenin, manifestul se publică pentru prima oară. — 172.
- 92 În 1895, în urma războiului chino-japonez (1894—1895), a fost semnat tratatul de la Simonoseki, prin care China a fost nevoită să cedeze Japoniei peninsula Leaodun, insulele Pînहुledao și Taivan, obligându-se totodată să plătească o contribuție de 200 000 000 de leani (care ulterior a fost mărită la 230 000 000 de leani) și să acorde Japoniei o serie de privilegii economice. Temîndu-se de întărirea Japoniei, Rusia, Franța și Germania au prezentat un protest în legătură cu încheierea tratatului de pace de la Simonoseki, astfel încît Japonia s-a văzut nevoită să renunțe la anexarea peninsulei Leaodun. — 175.

- 93 Această scrisoare a lui V. I. Lenin este adresată grupului de bolșevici (V. D. Bonci-Bruevici, V. M. Velicikina, N. K. Krupskaja, M. Korenevski, M. M. Litvinov, N. E. Bauman, V. S. Bobrovski, O. A. Peatnițki, P. I. Kuleabko, I. H. Lalaianț) care au publicat, în opoziție cu „Procese-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“, editate de menșevici, un „Comentariu“ pe marginea acestor procese-verbale.
- În secțiunea „Materiale pregătitoare“ a volumului de față se publică un fragment-variantă a scrisorii „Despre împrejurările retragerii din redacția «Iskrei»“. — 177.
- 94 Este vorba de cartea lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)“ (vezi volumul de față, pag. 187—414). — 182.
- 95 Personaje din operele lui N. V. Gogol „Suflete moarte“ și „Revizorul“. — 182.
- 96 Proclamația „*Intii Mai*“ a fost tipărită în foaie volantă în numele Comitetului Central și al Organului Central al P.M.S.D.R. Ea a fost retipărită și de comitetele locale de partid din Moscova, Nijni-Novgorod și Tver. Textul tipărit al foii volante conține unele modificări față de textul inițial al manuscrisului lui Lenin, care este reprodus în volumul de față. — 183.
- 97 Cartea „*Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)*“ a fost pregătită de V. I. Lenin în decurs de câteva luni, timp în care el a studiat în amănunțime procesele-verbale de ședință și rezoluțiile Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., publicate în ianuarie 1904, cuvântările și intervențiile fiecărui delegat, grupările politice care s-au conturat la congres, precum și documentele Comitetului Central și ale Consiliului partidului. În secțiunea „Materiale pregătitoare“ a volumului de față se publică o serie de documente ale lui V. I. Lenin („Schiță de conspect al proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.“, „Caracterizarea delegaților pe baza textului proceselor-verbale“, „Grupările și tipurile de votări la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.“ și altele) care denotă marele volum de muncă pregătitoare depusă de el la elaborarea cărții „Un pas înainte, doi pași înapoi“. În aprilie 1904, definitivarea textului acestei cărți a intrat în faza finală. La 8 aprilie (st. n.), într-o scrisoare adresată unuia dintre membrii Comitetului din Nijni-Novgorod, N. K. Krupskaja comunica: „La sfârșitul acestei luni va fi gata broșura lui Lenin (voluminoasă, de 8—9 coli) despre congres și despre situația din partid. Cred că ea va lămuri pe deplin poziția majorității și sper chiar că va risipi întrucîtva confuzia teoretică care domnește astăzi în partid“ („Culegeri din Lenin“, vol. XV, pag. 15). În mai 1904, cartea lui Lenin a ieșit de sub tipar.

În această lucrare, Lenin a dat o lovitură nimicitoare oportunistului menșevicilor în problemele organizatorice. Uriașă importanță istorică a acestei cărți constă mai întâi de toate în faptul că, în cuprinsul ei, V. I. Lenin, dezvoltând învățătura marxistă despre partid, a elaborat principiile organizatorice ale partidului revoluționar proletar; pentru prima oară în istoria marxismului, el a făcut o critică atotcuprinzătoare a oportunismului în problemele organizatorice, arătând pericolul deosebit de grav pe care-l prezintă pentru mișcarea muncitorească subestimarea importanței organizării.

Cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ a provocat atacuri furibunde din partea menșevicilor. Plehanov a cerut Comitetului Central să se desolidarizeze de cartea lui Lenin, iar împăciuitoriștii din C.C. au căutat să întârzie tipărirea și difuzarea ei.

În pofida tuturor străduințelor depuse de oportuniști, lucrarea lui Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi“ a căpătat o largă răspândire în rândurile muncitorilor înaintați din Rusia. Potrivit datelor departamentului poliției, ea a fost găsită cu prilejul unor arestări și percheziții făcute la Moscova, Petersburg, Kiev, Riga, Saratov, Tula, Orel, Ufa, Perm, Kostroma, Șcigrî, Șavli (gub. Kovno) și în alte localități.

Cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ a fost reeditată de Lenin în culegerea „În 12 ani“, apărută în 1907 (pe coperta interioară: 1908). În prefața la această culegere, Lenin scria:

„Broșura «Un pas înainte, doi pași înapoi» a apărut la Geneva în vara anului 1904. Ea descrie primul stadiu al sciziunii dintre menșevici și bolșevici, care a început la Congresul al II-lea (august 1903)... Esențială îmi pare a fi aici analiza luptei de concepții care a fost dusă la Congresul al II-lea în problemele de tactică și în alte probleme, precum și polemica împotriva concepțiilor menșevice în problemele organizatorice: și una și cealaltă sînt necesare pentru înțelegerea menșevismului și a bolșevismului ca niște curente care și-au pus amprenta pe întreaga activitate a partidului muncitoresc în revoluția noastră“ (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 97).

În volumul de față, textul lucrării se tipărește după prima ediție a cărții, din 1904, confruntată cu manuscrisul lui Lenin, păstrîndu-se adăugirile făcute de autor la ediția din 1907.
— 187.

- 98 *Conferința din 1902* — conferința reprezentanților comitetelor și organizațiilor P.M.S.D.R. care a avut loc la Belostok între 23 și 28 martie (5 și 10 aprilie) 1902. La această conferință au fost reprezentate comitetele din Petersburg și Ekaterinoslav ale P.M.S.D.R., „Uniunea comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R.“, C.C. al Bundului și Comitetul său din străinătate, „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ și redacția ziarului „Iskra“ (reprezentantul ei, F. I. Dan, avea mandat din partea „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare

ruse⁹⁹). Din vina organizatorilor „economiști” ai conferinței, delegatul redacției ziarului „Iskra” a venit după începerea conferinței, iar reprezentantul organizației din Rusia a „Iskrei”, F. V. Lengnik, nu a ajuns de loc la conferință, deși a sosit la timp la Belostok; reprezentantul Comitetului din Nijni-Novgorod (de orientare iskristă), A. I. Piskunov, care sosise la Belostok înaintea lui Dan, a protestat împotriva faptului că lipsesc de la conferință reprezentanții unor organizații de orientare iskristă și curînd a părăsit conferința. „Economiștii” împreună cu bundiștii, care îi sprijineau pe cei dintîi, aveau intenția să transforme conferința într-un congres — Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., sperînd că în felul acesta își vor putea consolida poziția în rîndurile social-democrației ruse și vor paraliza influența crescîndă a „Iskrei”. Dar această încercare a eșuat atît din pricina componenței relativ restrînse a conferinței (nu erau reprezentate decît patru din organizațiile P.M.S.D.R. care activau în Rusia) cît și din pricina profundelor divergențe principiale care au ieșit la iveală în cadrul ei; împotriva transformării conferinței într-un congres al partidului a ridicat obiecții categorice în special delegatul „Iskrei”, care a demonstrat că un asemenea congres nu ar avea nici competența și nici pregătirea necesară.

La Conferința de la Belostok au fost adoptate o rezoluție de constituire și rezoluția principială propusă de delegatul C.C. al Bundului, cu amendamentele aduse de reprezentantul „Uniunii comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R.” (delegatul „Iskrei”, care prezentase un proiect propriu de rezoluție principială, a votat împotriva proiectului prezentat de bundist); de asemenea a fost confirmat textul unui manifest de 1 Mai la baza căruia a fost pus proiectul elaborat de redacția ziarului „Iskra”. (Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.”, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 28—31.) Conferința a ales un Comitet de organizare pentru pregătirea celui de-al II-lea Congres al partidului. Din Comitetul de organizare făceau parte reprezentantul „Iskrei” (F. I. Dan), reprezentantul „Uniunii comitetelor și organizațiilor din sud ale P.M.S.D.R.” (O. A. Ermanski) și cel al C.C. al Bundului (K. Portnoi). Curînd după conferință, majoritatea delegaților, printre care și doi membri ai Comitetului de organizare, au fost arestați de poliție. Noul comitet de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a fost format în noiembrie 1902, la Pskov, la consfătuirea reprezentanților Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R., ai organizației din Rusia a „Iskrei” și ai grupului „Lujnîi rabocii”. — 194.

⁹⁹ „Raboceia mîsl” — grup de „economiști”; a editat un ziar cu aceeași denumire. Ziarul a apărut din octombrie 1897 pînă în decembrie 1902; a fost redactat de K. M. Tahtarev și de alții. Au apărut 16 numere.

Grupul „Raboceaia mîsl“ propaga concepții fățiș oportuniste. El se ridica împotriva luptei politice a clasei muncitoare, limitînd sarcinile proletariatului la „interesele de moment“, la revendicarea unor reforme parțiale, în special cu caracter economic. Prosternîndu-se în fața spontaneității mișcării muncitorești, reprezentanții grupului „Raboceaia mîsl“ se pronunțau împotriva creării unui partid proletar de sine stătător. Ei minimalizau importanța teoriei revoluționare, a conștiinței revoluționare, afirmau că ideologia socialistă poate izvorî din mișcarea spontană.

Critica concepțiilor grupului „Raboceaia mîsl“, ca varietate rusă a oportunistului internațional, a fost făcută de V. I. Lenin în articolul „O orientare retrogradă în social-democrația rusă“, în cartea „Ce-i de făcut?“ (vezi Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 235—267, și vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 1—190), precum și într-o serie de articole publicate în ziarul „Iskra“. — 210.

- 100 Redacția „Iskrei“ menșevice a publicat în suplimentul la nr. 57 al „Iskrei“ din 15 ianuarie 1904 un articol al fostului „economist“ Martînov, în care acesta se ridica împotriva principiilor organizatorice ale bolșevismului și se deda la atacuri împotriva lui V. I. Lenin. Într-o notă la articolul lui Martînov, redacția „Iskrei“ se declara formal în dezacord cu unele dintre ideile autorului, dar în linii generale aproba articolul și era de acord cu tezele fundamentale ale lui Martînov. — 212.
- 101 Vezi „Rezoluțiile și hotărîrile congreselor, conferințelor Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și ale plenarelor C.C.“, partea I, Editura pentru literatură politică, 1954, pag. 43. — 224.
- 102 Organizația narodnicilor revoluționari „Zemlea i volea“ („Pămînt și libertate“) a fost întemeiată în toamna anului 1876, la Petersburg; la început s-a numit „Grupul narodnic-revoluționar din nord“; începînd din 1878 este cunoscută sub numele de asociația „Zemlea i volea“. Din această organizație făceau parte Mark și Olga Natanson, G. V. Plehanov, O. V. Aptekman, A. D. și A. F. Mihailov, A. A. Kveatkovski, M. R. Popov, S. M. Kravcinski, D. A. Klementș, A. D. Oboleșev, S. L. Perovskaia și alți revoluționari de seamă din deceniul al 8-lea al secolului trecut. Fără să renunțe la socialism ca scop final, organizația „Zemlea i volea“ proclama ca scop imediat înfăptuirea „revendicărilor poporului așa cum se prezintă ele în momentul de față“, adică revendicările referitoare la „pămînt și libertate“. „E de la sine înțeles — se spunea în programul acestei organizații — că această formulă poate fi înfăptuită în practică numai printr-o răsturnare violentă“, pentru pregătirea căreia se punea ca sarcină răscolirea „nemulțumirilor poporului“ și „dezorganizarea forțelor statului“. Pentru a putea desfășura

agitația în rîndurile țăranilor, zemlevoții organizau „colonii agricole“, îndeosebi în guberniile agricole din regiunea Volgăi și în regiunea centrală cu cernoziom. Ei duceau, de asemenea, o muncă de agitație în rîndurile muncitorilor și ale tineretului studios. La 6 (18) decembrie 1876, zemlevoții au organizat vestita demonstrație din Piața Kazan de la Petersburg. Deși zemlevoții întrețineau legături cu unele cercuri muncitorești, ei nu puteau și nu voiau să treacă în fruntea mișcării muncitorești, deoarece, asemenea celorlalți narodnici, ei negau rolul de avangardă al clasei muncitoare. Ei nu înțelegeau nici importanța luptei politice, care, după părerea lor, distrăgea forțele revoluționarilor și putea să ducă la slăbirea legăturii lor cu poporul.

Spre deosebire de grupurile narodnice din prima jumătate a deceniului al 8-lea al secolului trecut, zemlevoții au creat o organizație încheată, la baza căreia stăteau principiile unei centralizări și discipline riguroase. Organizația era alcătuită dintr-un „cerc principal“ și din grupuri teritoriale și speciale (pentru munca în rîndurile țăranimii și ale muncitorilor, pentru activitatea de „dezorganizare“ etc.); în fruntea „cercului principal“ se afla „administrația“ („comisia“), care controla activitatea grupurilor, le aproviziona cu literatură, cu fonduri etc. Statutul societății, adoptat în iarna anului 1876—1877, prevedea că minoritatea trebuie să se supună majorității; fiecare membru era dator să consacre organizației „toate forțele, mijloacele și legăturile sale, să-i sacrifice toate simpatiile și antipatiile sale, ba chiar și viața“, să păstreze cel mai strict secret în tot ce privește treburile interne ale organizației etc. În 1878—1879, zemlevoții au publicat 5 numere din revista „Zemlea i volea“.

În 1879, sub influența insuccesului agitației socialiste printre țărani și a intensificării represiunilor din partea guvernului, majoritatea zemlevoților au început să încline spre teroarea politică ca principală metodă de luptă pentru realizarea programului lor. Divergențele ivite între adepții vechii tactici (în frunte cu G. V. Plehanov) și partizanii terorii (A. I. Jeleabov și alții) au dus la scindarea organizației „Zemlea i volea“ la Congresul de la Voronej (iunie 1879); adepții vechii tactici au organizat asociația „Ciornîi peredel“, ceilalți — „Narodnaia volea“.

În revendicările lor programatice, membrii organizației „Ciornîi peredel“ (G. V. Plehanov, M. R. Popov, P. B. Akselrod, L. G. Deutsch, I. V. Stefanovici, V. I. Zasulici, O. V. Aptekman, V. N. Ignatov, A. P. Bulanov și alții) se situau în esență pe platforma organizației „Zemlea i volea“. În Rusia și în străinătate (unde au emigrat în 1880 Plehanov, Deutsch, Zasulici, Stefanovici și alții), ei au editat revista „Ciornîi peredel“ și ziarul „Zerno“. Ulterior, o parte dintre membrii acestei organizații au evoluat spre marxism (Plehanov, Akselrod, Zasulici, Deutsch și Ignatov au creat în 1883 prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii“), iar ceilalți au aderat —

după 1 martie 1881 (asasinarea lui Alexandru al II-lea) — la narodovolți. — 243.

- 103 „*Narodnaia volea*” — organizație politică secretă a narodnicilor teroriști, care a luat naștere în august 1879, în urma scindării organizației narodnice „*Zemlea i volea*”. În fruntea organizației „*Narodnaia volea*” se afla un comitet executiv, format din A. I. Jeleabov, A. D. Mihailov, M. F. Frolenko, N. A. Morozov, V. N. Figner, S. L. Perovskaia, A. A. Kveatkovski și alții. Rămânând pe pozițiile socialismului utopic narodnicist, narodovolții au pășit, totodată, pe calea luptei politice, considerând că principala sarcină o constituie răsturnarea absolutismului și cucerirea libertății politice. Programul lor prevedea organizarea unei „reprezentanțe populare permanente”, aleasă prin vot universal, proclamarea libertăților democratice, trecerea pământului în mâinile poporului și elaborarea unor măsuri pentru trecerea fabricilor și a uzinelor în mâinile muncitorilor. „*Narodovolții* — scria V. I. Lenin — au făcut un pas înainte, trecând la lupta politică, dar nu au reușit să lege această luptă de socialism” (Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 59).

Narodovolții au dus o luptă eroică împotriva absolutismului țarist. Dar, pornind de la teoria greșită a „eroilor” activi și a „gloatei” pasive, ei considerau că vor putea obține transformarea societății fără participarea poporului, prin forțele lor proprii, prin teroare individuală, prin intimidarea și dezorganizarea cîrmuirii. După 1 martie 1881, guvernul a reușit, prin crîncene persecuții, provocări și execuții, să distrugă organizația „*Narodnaia volea*”.

Încercările repetate de a reînvia organizația „*Narodnaia volea*”, întreprinse în cursul deceniului al 9-lea, n-au dat nici un rezultat. Astfel, în 1886 a apărut un grup condus de A. I. Ulianov (fratele lui V. I. Lenin) și de P. I. Șevîrev, care împărtășea tradițiile organizației „*Narodnaia volea*”. După o încercare nereușită de a organiza un atentat împotriva lui Alexandru al III-lea, în 1887 grupul a fost descoperit, iar membrii săi activi au fost executați.

Criticînd programul greșit, utopic al narodovolților, V. I. Lenin vorbea, totodată, cu mare respect de lupta plină de abnegație a narodovolților împotriva țarismului. În 1899, în „*Protestul social-democraților din Rusia*”, el arăta că „militanții vechii «*Narodnaia volea*» au știut să joace un rol de seamă în istoria Rusiei, cu toată îngustimea păturilor sociale care îi sprijineau pe puținii eroi și cu toate că nu teoria revoluționară a fost steagul acestei mișcări” (Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 169). — 243.

- 104 Este vorba de incidentul produs la Hamburg în 1900 în legătură cu comportarea unui grup de 122 de zidari care, înființînd „*Sindicatul liber al zidarilor*”, au lucrat în acord în timpul grevei, trecînd peste interdicția uniunii centrale. Secția din Ham-

- burg a uniunii zidarilor a pus în organizațiile locale ale partidului problema comportării social-democraților membri ai acestui grup, acuzându-i că au acționat ca spărgători de grevă. Organizațiile locale au sesizat Comitetul Central al social-democrației germane, cerându-i să se pronunțe în această problemă. Comisia de arbitraj numită de C.C. a condamnat conduita social-democraților membri ai „Sindicatului liber al zidarilor“, dar a respins propunerea de a-i exclude din partid. — 250.
- 105 În rezoluția lui S. Zborovski (Kostici), care a fost respinsă de congres, § 1 din statutul partidului avea următoarea formulare : „Oricine recunoaște programul partidului și ajută cu mijloace materiale partidul și-i dă în mod regulat un concurs personal sub conducerea uneia dintre organizațiile de partid este considerat de aceasta din urmă membru de partid“ („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale“. Moscova, 1959, pag. 281). — 254.
- 106 La Congresul al II-lea al partidului au fost 16 membri ai organizației „Iskrei“, dintre care : partizani ai majorității, în frunte cu Lenin — 9 (V. I. Lenin, G. V. Plehanov, N. K. Krupskaja, R. S. Zemleacika, L. M. Knipovici, N. E. Bauman, D. I. Ulianov, P. A. Krasikov, V. A. Noskov), iar partizani ai minorității, în frunte cu Martov — 7 (L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov, V. I. Zasluci, L. G. Deutsch, L. D. Troțki, V. N. Krohmal). — 265.
- 107 *Grajduri augiene* — potrivit mitologiei grecești, întinsele grajduri ale lui Augias, regele Elidei, care nu fuseseră curățate timp de mulți ani și pe care Hercule le-a curățat într-o singură zi. Prin expresia „grajduri augiene“ se înțelege o mare îngrămădire de gunoaie sau o stare de extremă dezordine și delăsare. — 267.
- 108 *Congresul din 1895 al social-democrației germane* a avut loc la Breslau între 6 și 12 octombrie (st.n.). În centrul atenției congresului a stat discutarea proiectului de program agrar, prezentat de comisia agrară creată printr-o hotărâre a Congresului de la Frankfurt din 1894. Proiectul de program agrar conținea greșeli grave ; în special se făcea simțită în el tendința de a transforma partidul proletar într-un partid „al întregului popor“. În afară de oportuniști s-au pronunțat pentru acest proiect și A. Bebel și W. Liebknecht, lucru pentru care la Congresul din 1895 au fost dezaprobați de către tovarășii lor de partid. Proiectul de program agrar a fost aspru criticat la congres de K. Kautsky, C. Zetkin și o serie de alți social-democrați. Congresul a respins cu majoritate de voturi (158 de voturi pentru, 63 de voturi contra) proiectul de program agrar prezentat de comisie. — 272.

- 109 Cuvintele rostite de Margareta din tragedia „Faust” de Goethe (atunci cînd ea îi reproșează lui Faust prietenia sa cu Mefistofel), citate din memorie de C. Zetkin în cuvîntarea ei la congresul social-democrației germane. — 273.
- 110 Este vorba de articolul lui P. B. Akselrod „Unirea social-democrației din Rusia și sarcinile ei” („Iskra” nr. 55 din 15 decembrie 1903), îndreptat împotriva principiilor organizatorice ale bolșevismului. — 279.
- 111 Este vorba de G. M. Krjijanovski. — 297.
- 112 V. I. Lenin se referă la o cuvîntare rostită la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. de „economistul” V. P. Akimov, care, criticînd proiectul de program al partidului prezentat de „Iskra”, a protestat împotriva faptului că în program cuvîntul „proletariat” nu figurează în calitate de subiect, ci în calitate de complement. După părerea lui Akimov, aceasta denota o tendință de a separa partidul de interesele proletariatului. — 321.
- 113 *Munte și Girondă* — denumirea celor două grupări politice ale burgheziei din perioada revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea. Munte sau iacobini erau numiți reprezentanții cei mai radicali ai clasei revoluționare din acea vreme — burghezia —, care proclamau necesitatea lichidării absolutismului și a feudalismului. Spre deosebire de iacobini, girondinii oscilau între revoluție și contrarevoluție și urmau calea compromisurilor cu monarhia.
- „Girondă socialistă” este termenul folosit de V. I. Lenin pentru a desemna curentul oportunist din rîndurile social-democrației; iacobini proletari, „Munte” — termenii folosiți de el pentru a desemna pe social-democrații revoluționari. După scindarea P.M.S.D.R. în aripă bolșevică și aripă menșevică, Lenin a subliniat adeseori că menșevicii reprezintă curentul girondin în mișcarea muncitorească. — 331.
- 114 „Organizația muncitorească” din Petersburg — organizație a „economistilor”, care a luat ființă în vara anului 1900. În toamna anului 1900, „Organizația muncitorească” a fuzionat cu „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, care fusese recunoscută în calitate de Comitet al organizației P.M.S.D.R. Petersburg. După ce în organizația de partid din Petersburg a învins orientarea iskristă, o parte dintre membrii acestei organizații, și anume partea aflată sub influența adeptilor „economismului”, s-a desprins în toamna anului 1902 de Comitetul din Petersburg și a reconstituit „Organizația muncitorească” ca organizație de sine stătătoare. Comitetul „Organizației muncitorești” a adoptat o poziție ostilă față de „Iskra” leninistă și față de planul ei organizatoric de creare a partidului marxist. Opuîndu-se partidului, comitetul „Organizației muncitorești” declara în mod demagogic că cea mai importantă

- condiție a dezvoltării mișcării muncitorești și a succesului ei în luptă este activitatea de sine stătătoare a clasei muncitoare. Împotriva hotărârilor comitetului „Organizației muncitorești“, care vorbea cu de la sine putere în numele „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg, au protestat o serie de organizații locale ale P.M.S.D.R. La începutul anului 1904, după Congresul al II-lea al partidului, „Organizația muncitorească“ și-a încetat existența, dizolvându-se în organizația generală a partidului. — 333.
- 115 *Noul membru al C.C.* — F. V. Lengnik, care în septembrie 1903 venise din Rusia la Geneva. — 342.
- 116 Este vorba, probabil, de suburbiile Carouge și Cluse din Geneva, în care locuiau partizani ai majorității și partizani ai minorității. — 358.
- 117 *Bazarov* — personajul principal din romanul lui I. S. Turgheniev „Părinți și copii“. — 362.
- 118 Este vorba de F. V. Lengnik. — 362.
- 119 În „Iskra“ nr. 53 din 25 noiembrie 1903, concomitent cu „Scrisoarea către redacția «Iskrei»“ a lui V. I. Lenin (vezi volumul de față, pag. 94—98) a fost publicat și răspunsul din partea redacției, scris de G. V. Plehanov. În scrisoarea sa, V. I. Lenin propunea ca în coloanele ziarului să fie dezbătute divergențele principale dintre bolșevici și menșevici. Plehanov însă a respins această propunere, declarând că divergențele în cauză nu sînt decît „ciorovăieli ale vieții de cerc“. — 363.
- 120 Este vorba de articolele lui G. V. Plehanov „O neînțelegere amuzantă“ („Iskra“ nr. 55 din 15 decembrie 1903) și „O neînțelegere regretabilă“ („Iskra“ nr. 57 din 15 ianuarie 1904). — 363.
- 121 Este vorba de concepțiile lui P. B. Struve, reprezentant de seamă al „marxismului legal“, care în 1894 a publicat cartea „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei“. Concepțiile burghezo-apologetice ale lui Struve se conturau clar încă în această lucrare a sa din tinerețe. În combaterea concepțiilor lui Struve și ale celorlalți „marxiști legali“, V. I. Lenin a prezentat în toamna anului 1894, într-un cerc marxist din Petersburg, un referat intitulat „Oglindirea marxismului în literatura burgheză“. Acest referat a servit apoi ca bază pentru articolul lui Lenin „Conținutul economic al narodnicismului și critica lui în cartea d-lui Struve“, scris la sfîrșitul anului 1894 — începutul anului 1895 (vezi Opere complete, vol. 1, Editura politică, 1960, ediția a doua, pag. 335—510). — 369.
- 122 Este vorba de articolul lui L. Martov „Așa oare trebuie să ne pregătim?“, articol care a fost publicat în „Iskra“ și în care

- autorul a luat atitudine împotriva pregătirii unei insurecții armate pe întreaga Rusie, considerînd că pregătirea unei asemenea insurecții nu este decît utopie și complotism. — 372.
- 123 Cuvinte citate din poezia lui M. I. Lermontov „Ziaristul, cititorul și scriitorul“ (vezi M. I. Lermontov. Opere în șase volume, vol. 2, 1954, ed. rusă, pag. 147). — 373.
- 124 Cuvinte citate din poezia satirică „Imnul socialistului rus modern“, publicată în revista „Zarea“ nr. 1 (aprilie 1901) sub semnătura „Narcis Tuporîlov“. În această poezie erau ridiculizați „economisții“ și prosternarea lor în fața mișcării spontane. Autorul „Imnului socialistului rus modern“ era L. Martov. — 379.
- 125 Este vorba de articolul lui L. Martov „La ordinea zilei“, publicat la 25 februarie 1904 în ziarul „Iskra“. În acest articol, Martov susținea că, în ceea ce privește componența lor, comitetele locale de partid trebuie să fie „independente“ de C.C. al P.M.S.D.R.; totodată, el ataca Comitetul din Moscova, care, dezbătînd această problemă, a adoptat o rezoluție în care declara că, în conformitate cu § 9 din statutul partidului, se va supune tuturor dispozițiilor Comitetului Central. — 385.
- 126 *Congresul de la Dresda al social-democrației germane* a avut loc între 13 și 20 septembrie (st.n.) 1903. În centrul atenției congresului a stat problema tacticii partidului și a luptei împotriva revizionismului. La congres au fost criticate concepțiile revizioniste ale lui E. Bernstein, P. Göhre, E. David, W. Heine și ale altor social-democrați germani. Într-o rezoluție adoptată de congres cu o majoritate covârșitoare de voturi (288 contra 11) se spunea: „Congresul partidului condamnă în modul cel mai categoric tendințele revizioniste de a schimba vechea și încercata noastră tactică, bazată pe lupta de clasă și încununată de victorii, în sensul de a se renunța la cucerirea puterii politice prin răsturnarea dușmanilor noștri și de a se adopta o politică de concesi față de orînduirea existentă“ (vezi „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitagess der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Dresden vom 13. bis 20. September 1903“. Berlin, 1903, S. 418). Adoptarea acestei rezoluții a avut o anumită importanță pozitivă. Totuși, congresul n-a dat dovadă de suficientă consecvență în lupta împotriva revizionismului; revizionisții din rîndurile social-democrației germane n-au fost excluși din partid, iar după congres au continuat să-și propage concepțiile oportuniste. — 386.
- 127 „*Sozialistische Monatshefte*“ — revistă, principalul organ al oportuniștilor germani și una dintre publicațiile oportunistului internațional. A apărut la Berlin din 1897 pînă în 1933. În timpul primului război mondial (1914—1918) s-a situat pe poziții social-șovine. — 386.

- 128 „*Frankfurter Zeitung*“ — cotidian, organul de presă al marilor financiari germani, a apărut la Frankfurt pe Main din 1856 până în 1943. În 1949 și-a reluat apariția, sub denumirea de „*Frankfurter Allgemeine Zeitung*“; este purtătorul de cuvânt al monopolistilor vest-germani. — 391.
- 129 *Tactică „ministerialistă*“, „ministerialism“ (sau „socialism ministerial“, „millerandism“) — tactica oportunistă a participării socialiștilor la guvernele burgheze reacționare. Acest termen a apărut în legătură cu faptul că în 1899 socialistul francez Millerand a intrat în guvernul burghez Waldeck-Rousseau. — 393.
- 130 Este vorba de lucrarea „Scurtă constituție a P.M.S.D.R.“, scrisă în glumă de L. Martov și publicată ca anexă la articolul său „La ordinea zilei“ („*Iskra*“ nr. 58 din 25 ianuarie 1904). Ironizând principiile organizatorice ale bolșevismului și plîngîndu-se de pretinsa nedreptățire a menșevicilor, Martov vorbea în „constituția“ sa despre „hărțuitori“ și „hărțuiți“, prin care subînțelegea pe bolșevici și pe menșevici. — 395.
- 131 Este vorba de scrisoarea adresată de K. Kautsky lui M. N. Leadvod în legătură cu lupta internă de partid din cadrul P.M.S.D.R., scrisoare care a fost publicată sub formă de articol în nr. 66 din 15 mai 1904 al ziarului „*Iskra*“. Pronunțîndu-se în favoarea menșevicilor, Kautsky îndemna, totodată, ambele părți angajate în luptă să înceteze „războiul intestin“ și propunea ca pînă la „încheierea unui armistițiu“ în partid să nu fie convocat congresul partidului în vederea discutării divergențelor dintre bolșevici și menșevici. — 422.
- 132 *Consiliul P.M.S.D.R.* s-a întrunit în sesiune la Geneva între 31 mai și 5 iunie (13 și 18 iunie) 1904, în următoarea componență: V. I. Lenin, G. V. Plehanov (președinte), V. A. Noskov, P. B. Akselrod și L. Martov. În prima sa ședință, Consiliul a dezbătut problema convocării unei conferințe interpartinice a partidelor revoluționare și opoziționiste din Rusia, precum și aceea a Congresului internațional de la Amsterdam, care urma să se țină în curînd. Ședința a doua a fost consacrată dezbaterii problemelor interne de partid: 1) dreptul instituțiilor centrale ale partidului (O.C. și C.C.) de a-și revoca reprezentanții din Consiliul partidului; 2) cooptarea în comitete și dreptul C.C. de a introduce în componența lor membri noi; 3) modalitatea votării în organizațiile de partid în problema convocării Congresului al III-lea al partidului; 4) publicarea proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului și altele.
- Deoarece trei din cei cinci membri ai Consiliului (Plehanov, Akselrod și Martov) erau reprezentanți ai opoziției menșevice, iar Noskov avea o poziție împăciuitoare, Consiliul partidului a rezolvat în spirit menșevic o serie de importante probleme ale vieții interne de partid. — 427.

- 133 *Conferința interpartinică a organizațiilor revoluționare și opoziționiste din Rusia*, convocată din inițiativa „Partidului finlandez al rezistenței active“, a avut loc la sfârșitul anului 1904. Reprezentanții P.M.S.D.R. și ai altor partide și organizații social-democrate din Rusia, întruniți în august 1904 la Amsterdam, înaintea deschiderii congresului socialist internațional, au hotărât să nu participe la conferința interpartinică. Din partea P.M.S.D.R., această hotărâre a fost confirmată de Consiliul partidului în ședința sa din 21 august (3 septembrie) 1904. — 430.
- 134 Autorul scrisorii Comitetului Central către P.P.S. era V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 231). — 431.
- 135 *Partidul socialist polonez „Proletariat“* a luat ființă în 1900, fiind format dintr-o serie de grupuri care s-au desprins din Partidul socialist polonez (P.P.S.). Recunoscând în linii generale programul social-democrat, acest partid preconiza tactica terorii individuale și principiul federativ de organizare. Partidul „Proletariat“ se pronunța pentru o apropiere între mișcarea revoluționară poloneză și mișcarea revoluționară din Rusia; el considera ca o sarcină imediată lupta pentru o constituție democratică în Rusia, constituție care să acorde Poloniei autonomia. Partidul „Proletariat“ a avut în mișcarea revoluționară poloneză un rol foarte redus; el și-a încetat existența după revoluția din 1905—1907. — 432.
- 136 Este vorba, probabil, de „Organizația muncitorească social-democrată letonă din Ținutul baltic“ și de „Uniunea social-democrată letonă“.
- „Organizația muncitorească social-democrată letonă din Ținutul baltic“ a luat ființă în aprilie 1902, în urma fuzionării câtorva organizații social-democrate. Pe baza ei a fost creat, la primul Congres al organizațiilor social-democrate letone din 7—9 (20—22) iunie 1904, „Partidul muncitoresc social-democrat leton“, care la Congresul al IV-lea (de unificare) din 1906 a intrat în P.M.S.D.R.
- „Uniunea social-democrată letonă“, creată în străinătate în toamna anului 1900, avea revendicări similare cu cele ale socialiștilor-revoluționari ruși și era în bună parte pătrunsă de tendințe naționaliste. În 1905 a dobândit vremelnic o oarecare influență în rîndurile unei anumite părți a țărânimii, dar a fost curînd înlăturată de „Partidul muncitoresc social-democrat leton“. În anii care au urmat, „Uniunea“ a avut un rol extrem de redus. — 432.
- 137 Este vorba de „Organizația muncitorească social-democrată armeană“ (a „specificilor“), creată de elemente național-federaliste armene curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Asemenea bundiștilor, „specificii“ cereau adoptarea principiului federativ de construire a partidului, adică divizarea proletaria-

tului după criteriul național, și se pretindeau a fi singurii reprezentanți ai proletariatului armean. În justificarea naționalismului lor, ei invocau „condițiile specifice fiecărei națiuni”. Într-o scrisoare adresată Comitetului Central al P.M.S.D.R. în legătură cu conferința organizațiilor social-democrate din Rusia, convocată pentru luna septembrie 1905, V. I. Lenin scria :

„Vă pun stăruitor în gardă în ceea ce privește «Federația social-democrată armeană». Dacă ați consimțit ca ea să participe la conferință, să știți că ați comis o greșeală *fatală*, pe care trebuie s-o îndreptați *cu orice preț*. Ei nu sînt decît un grupuleț de dezorganizatori care s-au instalat la Geneva, unde publică tot felul de fleacuri, și care nu au nici un fel de legături serioase în Caucaz. Ei nu sînt altceva decît o *creatură a Bundului* anume născocită pentru a întreține bundismul în Caucaz... Tovarășii caucazieni sînt cu toții împotriva acestei bande de publiciști dezorganizatori...” (Opere, vol. 34, E.S.P.L.P. 1958, pag. 337). — 432.

- 138 Este vorba de propunerea făcută de L. Martov la prima ședință a Consiliului partidului de a se stabili în prealabil că la conferința interpartinică hotărârile principiale se adoptă numai cu unanimitate de voturi. — 433.
- 139 Această observație a fost făcută de V. I. Lenin în legătură cu rezoluția prezentată de L. Martov, rezoluție în care toate organizațiile locale de partid erau solicitate să trimită Consiliului partidului mandatele lor pentru Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a, precum și rapoarte asupra activității locale, în vederea întocmirii raportului general. După Martov a luat cuvîntul G. V. Plehanov, care a arătat că timpul nu mai permite să se ceară rapoarte din partea organizațiilor locale și a propus Consiliului să desemneze imediat un tovarăș care să fie însărcinat cu întocmirea raportului. — 434.
- 140 Este vorba de organul de presă al partidului naționalist mic-burghez armean „Gnceak”, ziarul „Verañnutiun” („Renașterea”), care apărea în 1903—1904 în orașul Rusciuc (Bulgaria). — 435.
- 141 Este vorba de proiectul de rezoluție prezentat de L. Martov, în care se recomanda Consiliului partidului să dea unele lămuriri în legătură cu cooptarea de noi membri în comitetele de partid. În aceste lămuriri urma să se arate că, ori de cîte ori majoritatea de $\frac{2}{3}$ din membrii prezenți ai comitetului, cerută de paragraful 12 al statutului partidului, reprezintă un număr fracționar, fracția se neglijează cînd este $\frac{1}{3}$ și se întregește cînd este $\frac{2}{3}$. La începutul proiectului de rezoluție se arăta că aceste lămuriri sînt necesare pentru înlăturarea nedumeririlor ivite la stabilirea numărului de voturi cerut de statut pentru valabilitatea cooptării. În dovedirea acestei afirmații, Martov s-a referit la o votare care a avut loc în cadrul Comitetului de partid din Moscova. Dar el n-a adus fapte concludente în ceea ce privește

- fondul problemei. Rezoluția a fost adoptată cu amendamentul propus de V. I. Lenin. — 437.
- 142 Este vorba de afirmația lui L. Martov că minoritatea Comitetului din Moscova a cerut să fie cooptați din partea ei nu unul, ci doi membri. — 438.
- 143 Este vorba de conflictul izbucnit în cadrul Comitetului din Nikolaev, conflict despre care a vorbit L. Martov la cea de-a doua ședință a Consiliului partidului, într-o cuvîntare rostită înaintea celei a lui V. I. Lenin. — 438.
- 144 Rezoluția a fost adoptată de Consiliul partidului cu unanimitate de voturi. — 440.
- 145 Conform statutului partidului adoptat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., se bucurau de dreptul de a fi reprezentate la congres numai organizațiile care au fost confirmate cu cel puțin un an înainte de congres. Pe acest temei, V. A. Noskov (Glebov) a arătat, în ședința a doua a Consiliului partidului, că comitetele din Tver și Riga nu au drept de vot în problema convocării Congresului al III-lea al partidului. — 441.
- 146 *Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R.* a fost creată la primul Congres al organizațiilor social-democrate din Caucaz, care a avut loc la Tiflis în martie 1903, din inițiativa comitetelor P.M.S.D.R. din Tiflis și Baku. La congres au participat 15 delegați din partea organizațiilor social-democrate din Tiflis, Baku, Batumi, Kutais și a altor organizații social-democrate din Transcaucazia. Congresul a ales organul de conducere al Uniunii — Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R., format din 9 persoane. Din acest comitet făceau parte: B. M. Knunianț, F. E. Maharadze, I. V. Stalin, M. G. Țhakaia, A. G. Țulukidze și alții. Congresul a aprobat linia politică a „Iskrei” leniniste, a adoptat și a pus la baza activității organizațiilor social-democrate din Transcaucazia proiectul de program al partidului elaborat de „Iskra” și de „Zarea”. Totodată s-a hotărît ca ziarul social-democrat gruzin „Brdzola” („Lupta”) și ziarul social-democrat armean „Proletariat” să fuzioneze, urmînd ca pe viitor să apară un singur ziar, sub denumirea „Proletariat brdzola” („Lupta proletariatului”).
- Uniunea din Caucaz a trimis la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. 3 delegați. Deoarece Uniunea se afla încă în stadiul de constituire organizatorică, delegații la congres au fost aleși ca reprezentanți a trei comitete de sine stătătoare: B. M. Knunianț din partea Comitetului din Baku, A. G. Zurabov din partea Comitetului din Batumi și D. A. Topuridze din partea Comitetului din Tiflis. Delegații au primit mandat să susțină la congres principiile programatice, organizatorice și tactice ale „Iskrei” leniniste.

Chiar de la începutul activității sale, Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. a stabilit strânse legături cu V. I. Lenin și a fost un reazem sigur al bolșevicilor în lupta împotriva opoziției menșevice.

Uniunea a participat activ la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. Congresul al III-lea al Uniunii din Caucaz (mai 1904) și Conferința bolșevică din noiembrie (1904) a comitetelor din Caucaz ale P.M.S.D.R., care au sprijinit linia leninistă și au înfierat pe menșevici ca dezorganizatori ai partidului, au constituit importante jaloane în lupta organizațiilor bolșevice din Transcaucazia pentru convocarea Congresului al III-lea al partidului. Reprezentanții Uniunii din Caucaz au făcut parte din Biroul Comitetelor majorității, care a desfășurat munca practică de pregătire a Congresului al III-lea al partidului.

Uniunea a jucat un rol important în organizarea mișcării muncitorești din Transcaucazia în ajunul și în perioada primei revoluții ruse. Uniunea din Caucaz a editat ziare, cărți, broșuri și manifeste ilegale, a organizat și a coordonat acțiunile muncitorilor din marile centre proletare ale Transcaucaziei: Baku, Tiflis, Batumi și alte orașe. Un mare merit al Uniunii îl constituie educarea muncitorilor multinaționalului Caucaz în spiritul internaționalismului proletar.

În februarie 1906, o dată cu crearea comitetelor unite ale fracțiunii bolșevice și fracțiunii menșevice, Uniunea din Caucaz a P.M.S.D.R. și-a încetat existența. — 441.

- 147 Este vorba de propunerea făcută de L. Martov în ședința a doua a Consiliului partidului în sensul de a se acorda comitetelor de partid din Samara, Smolensk, Breansk și Astrahan aceleași drepturi ca și comitetelor care au participat la congres, adică să li se dea drept de vot în problema convocării congresului partidului. — 441.
- 148 L. Martov propusese ca, în ceea ce privește Uniunea din Caucaz, vechimea necesară pentru a putea participa la vot în problema convocării congresului să fie socotită din septembrie 1903, adică de la data aprobării statutului ei. — 442.
- 149 „*Rassvet*“ — foaie social-democrată pentru sectanți, editată la Geneva de V. D. Bonci-Bruevici în baza unei hotărâri a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. Primul număr a apărut în ianuarie 1904. În ședința din 5 (18) iunie 1904, Consiliul partidului s-a pronunțat împotriva editării în continuare a acestei foi ca organ de partid (acordând însă lui Bonci-Bruevici dreptul de a o edita în numele său personal). În toamna anului 1904, „*Rassvet*“ a încetat să apară. În total au apărut 9 numere. — 443.
- 150 Este vorba de hotărârea sesiunii din ianuarie 1904 a Consiliului partidului de a publica procesele-verbale ale ședințelor Consiliului. — 444.

- 151 Printr-o hotărîre adoptată cu voturile date de menșevici, G. V. Plehanov, L. Martov și P. B. Akselrod, precum și de împăciuatoristul V. A. Noskov (Glebov), în ședința din 5 (18) iunie 1904 Consiliul partidului s-a pronunțat împotriva publicării proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului. — 444.
- 152 Documentul de față reprezintă un plan-conспект amănunțit al raportului asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat de V. I. Lenin la congresul Ligii din străinătate. Prin conținutul său și prin ordinea expunerii, în linii mari, acest document coincide cu textul raportului așa cum a fost consemnat în procesul-verbal (vezi volumul de față, pag. 43—54). Dar unele dintre tezele cuprinse în conспект nu sînt atinse în textul raportului consemnat în procesul-verbal, și, dimpotrivă, în unele puncte din procesul-verbal au fost dezvoltate teze care nu figurează în conспект.
- Faptele, evenimentele, grupările și comportarea diferiților delegați la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., menționate în documentul de față, au fost amănunțit analizate de Lenin în cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi” (vezi volumul de față, pag. 187—414) și în alte lucrări scrise în această perioadă. — 449.
- 153 Este vorba de alegerea redacției O.C. la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. (vezi în această privință volumul de față, pag. 294—311). — 449.
- 154 Într-o cuvîntare rostită în ședința a 16-a a Congresului al II-lea al partidului, G. V. Plehanov declarase că, în cazul cînd pentru succesul revoluției ar fi necesară o îngădire vremelnică a aplicării unora sau altora dintre principiile democratice, ar fi o crimă să se renunțe la o astfel de îngădire. El spunea că pot fi împrejurări în care social-democrația să se pronunțe împotriva dreptului de vot universal, spre a îngădi astfel drepturile politice ale claselor exploataoare. — 450.
- 155 Semnul de întrebare pus aici înseamnă că, în momentul cînd scria conспектul de față, V. I. Lenin nu dispunea, probabil, de date precise cu privire la felul în care a votat V. E. Mandelberg (Biulow, iar în procesele-verbale ale congresului — Posadovski), deoarece procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. nu fuseseră încă publicate. În realitate, la votarea nominală despre care este vorba aici, Mandelberg votase împotriva propunerii lui Lenin. Pentru această propunere au fost în total 25 de voturi, împotriva ei 26 de voturi. În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi”, scrisă după publicarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al partidului, Lenin, vorbind despre această votare nominală, arată că Posadovski a votat cu antiiskriștii (vezi volumul de față, pag. 218). — 451.
- 156 Nu s-a stabilit despre care foaie volantă este vorba aici. — 451.

- 157 V. I. Lenin citează aici cuvintele lui L. Martov. Amănunte în această privință vezi în volumul de față, pag. 51. — 452.
- 158 *Insemnările făcute în prima ședință a congresului Ligii*, la 13 (26) octombrie 1903, conțin o expunere sumară a faptelor, votărilor și hotărârilor adoptate în cursul ședinței, precum și o înregistrare numerică și nominală a raportului real de forțe dintre bolșevici și opoziția menșevică la congresul Ligii din străinătate. — 455.
- 159 Prima votare consemnată de V. I. Lenin a avut loc în legătură cu propunerea lui V. D. Bonci-Bruevici ca biroul congresului să fie format din trei persoane, dintre care una să fie aleasă de partizanii majorității la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., una de partizanii minorității, iar a treia de adunarea Ligii. Împotriva acestui sistem de alegere s-au pronunțat menșevicii; în dorința lor de a profita de faptul că sînt în majoritate la congresul Ligii și de a alege în birou candidați menșevici, ei au propus ca biroul să fie format din trei persoane alese fără a se ține seama de împrejurarea că sînt partizani ai majorității congresului partidului sau partizani ai opoziției. Această propunere, care a fost sprijinită de Troțki, a fost formulată în scris de Martov și pusă la vot paralel cu propunerea lui Bonci-Bruevici. — 455.
- 160 Însemnarea „*Vice*” se referă în primul caz la procedura alegerii vicepreședinților congresului, iar în cel de-al doilea — la rezultatul acestor alegeri. Potrivit datelor cuprinse în procesele-verbale ale congresului Ligii, candidatura lui M. M. Litvinov întrunise 13 voturi. — 455.
- 161 Este vorba de scrisoarea pe care F. V. Lengnik, reprezentantul C.C. al P.M.S.D.R., o adresase congresului Ligii din străinătate. În această scrisoare, reprezentantul C.C. își exprima speranța că Liga, călăuzindu-se după statutul partidului, își va elabora un nou statut, care va fi aprobat de C.C. al P.M.S.D.R. — 456.
- 162 Este vorba de dezbaterile îndelungate în jurul problemei dacă membrilor Ligii din străinătate aflați în Rusia trebuie sau nu trebuie să li se acorde drept de vot la congres. Bolșevicii se pronunțau pentru acordarea dreptului de vot, menșevicii erau împotriva. Miezul chestiunii se reducea la aceea că doi membri ai Ligii din străinătate — probabil M. N. Leman (Liza) și P. G. Smidovici (Vasili Ivanovici) —, care cu puțin înainte de congres pleaseră în Rusia, dăduseră bolșevicului N. E. Bauman mandatul de a vota în numele lor. Menșevicii erau împotriva recunoașterii împuternicirilor membrilor plecați în Rusia, deoarece se temeau că o astfel de recunoaștere ar spori voturile partizanilor majorității Congresului al II-lea al partidului. — 456.

- 163 Votarea menționată aici a avut loc în legătură cu propunerea lui M. Korenevski (Emmanuilov) de a se recunoaște dreptul de vot al membrilor Ligii din străinătate care au plecat în Rusia cu cel mult trei luni înainte de congres. — 456.
- 164 Problemele enumerate aici reprezintă ordinea de zi adoptată de congresul Ligii din străinătate. — 456.
- 165 Însemnările intitulate „*Ai noștri*” și „*Martoviștii*” cuprind o înregistrare a raportului real de forțe dintre bolșevici și menșevici la congresul Ligii din străinătate. Din cei 13 bolșevici ale căror nume nu sînt date aici făceau parte cei 12 semnatari ai „Scrisorii deschise către membrii Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” (vezi „Culegeri din Lenin”, vol. VII, pag. 72—76) și O. A. Peatnițki.
- Coloana (marginală) din dreapta cuprinde numele celor șase membri ai Ligii a căror poziție nu se conturase suficient de clar în prima ședință a congresului Ligii. În cursul ședințelor următoare s-a văzut că patru dintre ei s-au manifestat ca partizani ai opoziției menșevice, în timp ce K. M. Tahtarev (Tar), care avea mandat să voteze și pentru A. A. Iakubova (Tar), a adoptat o poziție neutră. — 457.
- 166 În documentul de față sînt reproduse diverse teze și scurte extrase din articolul lui L. „În legătură cu problema agrară”, care oglindesc afinitatea de idei dintre liberalii burghezi ruși, de o parte, bernsteinienii și socialiștii-revoluționari, de altă parte. În articolul „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat”, V. I. Lenin analizează și critică în amănunțime pasajele din articolul lui L. menționate în conspectul de față — 458.
- 167 Însemnarea de față, ca și cea precedentă, se referă la articolul lui P. Novobranțev „Problemele fundamentale ale programului revoluționar rus”, apărut în nr. 32 din 15 (28) septembrie 1903 al ziarului „Revoluționnaia Rossiia”, în care se vorbește de caracterul spontan al procesului istoric, de faptul că socialiștii-revoluționari nu dispun de „dogme” și că „nu pot garanta pentru istorie”. Fraza următoare se referă și ea la afirmații făcute de Novobranțev. — 460.
- 168 La punctul 8 sînt notate diferite pasaje din articolul lui Novobranțev, în care acesta critică tezele programatice ale P.M.S.D.R. în problema agrară, expuse în special în articolul lui V. I. Lenin „Programul agrar al social-democrației ruse” (vezi Opere complete, vol. 6, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 297—340). — 461.
- 169 Această însemnare se referă la pasajul din articolul lui P. Novobranțev în care se spune că în jurul revistei „Osvobođenje” s-au grupat „părinții” din rîndurile acelei intelectualități ai cărei „copii” (socialiștii-revoluționari) „luptă cu abnegație pentru

cauza revoluționară" și că între „părinți" și „copii" nu există o opoziție de ordin principal. — 461.

- 170 La punctul 10 sînt notate tezele fundamentale ale programului agrar al liberalilor, așa cum este el expus în articolul lui L. „În legătură cu problema agrară". — 461.
- 171 În comparație cu cele două documente anterioare, planul de față reprezintă un stadiu mai avansat al lucrărilor pregătitoare efectuate de V. I. Lenin în vederea scrierii articolului „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat" și este strîns legat de celelalte materiale pregătitoare pentru acest articol. Literele $\alpha, \beta, \gamma, \delta$ arată că punctul „A" cuprinde conținutul punctelor notate cu aceleași litere în conspectul articolului lui L. Punctul „B" corespunde părții a doua din punctul „A" al documentului precedent. Cifrele cuprinse în diferite puncte ale acestui plan arată că, prin conținutul lor, aceste puncte se leagă cu punctele notate cu aceleași cifre în documentul precedent. Trimiterea „(3). 5 β " arată că punctul „D" se leagă cu documentul precedent, iar literele $\epsilon + \zeta + \eta + \iota$ arată că el se leagă cu punctele corespunzătoare din conspectul articolului lui L. — 462.
- 172 Prin însemnarea „*Dezorient.*", V. I. Lenin notează în planul de față partea a doua a articolului său (punctele E, F, G, H, I), în care intenționa să facă o critică amănunțită a concepțiilor „narodnicismului dezorientat", adică a concepțiilor socialiştilor-revoluționari. — 462.
- 173 Printre materialele pregătitoare la articolul „Burghezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat", documentul de față pare a fi ultima variantă de plan al articolului. Acest lucru poate fi dedus din caracterul său mai finisat în comparație cu documentele precedente, precum și din faptul că acest document poartă titlul definitiv sub care a apărut articolul. — 463.
- 174 Este vorba de literatura bernsteiniană pe care autorul articolului „În legătură cu problema agrară" o invocă în sprijinul afirmațiilor sale revizioniste pe tema „caracterului neștiințific" al marxismului. — 463.
- 175 Lucrînd la cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi", V. I. Lenin studiază cu atenție procesele-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., editate la Geneva în ianuarie 1904, făcea extrase din ele, expunea conținutul cuvîntărilor rostite de delegați la congres, subliniind pasajele caracteristice din aceste cuvîntări, calcula repartizarea voturilor în cursul diferitelor votări. „Procesele-verbale ale congresului partidului — scria Lenin în prefața la prima ediție a cărții „Un pas înainte, doi pași înapoi" — ne oferă un tablou — unic în felul lui, inegalabil în ceea ce privește exactitatea, deplinătatea, multilateralitatea, bogăția și autenticitatea — al adevăratei stări de lucruri din partidul

nostru, un tablou al concepțiilor, stărilor de spirit și planurilor zugrăvit chiar de participanții la mișcare, un tablou care înfățișează nuanțele politice dinăuntru partidului, forța lor comparativă, relațiile lor reciproce și lupta dintre ele" (vezi volumul de față, pag. 191).

Documentul de față cuprinde însemnările făcute de Lenin la diferite pagini din text în timpul lecturii proceselor-verbale ale congresului (însemnările sînt dispuse în ordinea numerotației paginilor din procesele-verbale ale congresului). În textul conșpectului lui Lenin, trimiterile la paginile proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. sînt făcute după ediția apărută la Geneva în 1904. — 467.

- 176 Această însemnare se referă la cele spuse de D. P. Kalafati (Mahov) în ședința a doua a congresului, cînd s-a discutat la care punct de pe ordinea de zi trebuie să figureze problema situației Bundului în partid. Kalafati l-a sprijinit pe reprezentantul Bundului, care se pronunțase împotriva propunerii ca această problemă să fie pusă pe primul loc. În cea de-a doua intervenție a sa (notată și ea în conșpectul lui Lenin), Kalafati și-a repetat obiecțiile împotriva propunerii ca problema Bundului să fie pusă pe primul loc, declarînd că există și alte probleme spinoase care se cer dezbătute în primul rînd, de pildă aceea a democratismului sau centralismului. — 467.
- 177 Această coloană de cifre arată cu oarecare aproximație felul în care s-au împărțit voturile în timpul votării rezoluției prezentate de B. A. Ghinzburg (Kolšov), în care se preciza că, după alegerea comisiei de validare, Comitetul de organizare nu mai are dreptul de a influența, în calitate de colegiu, compoziția congresului. Pentru această rezoluție au votat toți iskriștii. Din cele 51 de voturi ale delegaților la congres, rezoluția lui Ghinzburg a înrunit 32. — 467.
- 178 Drept „incident regretabil“ a fost calificat de G. V. Plehanov incidentul cu Comitetul de organizare. Tot la acest incident se referă și expresiile imediat următoare după această însemnare, luate din cuvîntările lui A. Martînov și L. Martov. În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, în secțiunea : „c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare“, V. I. Lenin analizează amănunțit fondul incidentului cu C.O. (vezi volumul de față, pag. 199—208). — 467.
- 179 Însemnarea de față, precum și cele două următoare se referă la dezbaterile desfășurate în ședințele a 5-a și a 6-a ale congresului în legătură cu problema locului Bundului în partid. — 468.
- 180 Este vorba de afirmația lui M. I. Levinson (Hofman) că la congresul partidului s-a format o „majoritate compactă“, care în raportul cu Bundul se prezintă ca „parte distinctă“. Răspunzînd la această afirmație, în cuvîntarea cu privire la locul Bun-

- dului în P.M.S.D.R., rostită la congresul partidului, V. I. Lenin a declarat :
- „Mă voi ocupa în primul rând de cuvîntarea lui Hofman și de expresia lui «majoritate compactă». Această expresie a tov. Hofman trebuie înțeleasă ca un reproș. După mine, nu trebuie să ne rușinăm, ci să ne mîndrim de faptul că la congres există o majoritate compactă. Și ne vom mîndri și mai mult dacă întregul nostru partid va constitui o singură majoritate compactă și foarte compactă, de 90%“ (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 260). — 468.
- 181 În cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“, în secțiunea : „k) Continuarea dezbaterilor asupra statutului. Componența Consiliului“, V. I. Lenin se ocupă de această propunere făcută de V. N. Rozanov (Popov) în ședința a 14-a a congresului (vezi volumul de față, pag. 277). — 468.
- 182 Este vorba de propunerea ca în Consiliul partidului să fie 3 membri din partea O.C. și 2 din partea C.C. — 468.
- 183 La punctul 1) este notată propunerea lui L. Martov ca în Consiliul partidului să fie aleși cîte 2 membri din partea O.C. și din partea C.C., urmînd ca acești 4 să aleagă în unanimitate un al cincilea membru din cadrul redacției O.C. sau al C.C. Punctul 2) se referă la cooptarea de noi membri în organele și centrele de partid. Martov se pronunțase împotriva cooptării cu unanimitate de voturi, cerînd ca cooptarea să se facă cu o majoritate de $\frac{4}{5}$ sau chiar $\frac{2}{3}$ din voturi. — 468.
- 184 În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, în secțiunea : „h) Dezbaterile asupra centralismului înainte de sciziunea din rîndurile iskriștilor“, vorbind despre această cuvîntare rostită de B. D. Medem (Goldblat) în ședința a 15-a a congresului (precum și despre manifestările lui L. Martov și P. B. Akselrod în perioada de după congres), V. I. Lenin le-a calificat drept falsă frazeologie (vezi volumul de față, pag. 236). — 468.
- 185 Asupra cuvîntărilor notate aici, rostite de L. Martov, E. I. Levin (Egorov) și V. N. Rozanov (Popov) în problema egalității limbilor, precum și asupra votărilor nominale care au avut loc în aceeași problemă, V. I. Lenin se oprește în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea : „e) Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor“ (vezi volumul de față, pag. 213—218). — 469.
- 186 Asupra acestei cuvîntări rostite de D. P. Kalafati (Mahov) la sfîrșitul celei de-a 19-a ședințe a congresului, V. I. Lenin se oprește în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea : „f) Programul agrar“ (vezi volumul de față, pag. 222). — 469.
- 187 Este vorba de votările în problemele legate de cooptarea în instituțiile centrale ; la aceste votări au participat și bundiștii,

- care l-au sprijinit constant pe L. Martov. Între paranteze este arătat numărul total al voturilor la fiecare votare. În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea : „I) Sfârșitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituțiile centrale. Plecarea delegaților grupului «Robocce Delo»“, V. I. Lenin vorbește amănunțit despre aceste patru votări (vezi volumul de față, pag. 289—292). — 469.
- 188 Asupra acestei cuvîntări rostite de V. P. Akimov în ședința a 27-a a congresului, precum și asupra intervenției — notate mai jos — a lui E. I. Levin (Egorov) în cadrul aceleiași ședințe, V. I. Lenin se oprește în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea : „I) Sfârșitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituțiile centrale. Plecarea delegaților grupului «Rabocce Delo»“ (vezi volumul de față, pag. 290—292). — 469.
- 189 În documentul intitulat „*Caracterizarea delegaților pe baza textului proceselor-verbale*“ sînt adunate și grupate toate datele existente în procesele-verbale ale congresului în ceea ce privește pozițiile adoptate de diferiți delegați în cursul dezbaterilor și la votările care au avut loc în legătură cu problemele fundamentale discutate la congres. În acest document, V. I. Lenin reproduce date referitoare la atitudinea pe care au avut-o la congres 23 de delegați (indicînd, totodată, paginile corespunzătoare din textul proceselor-verbale). Aceste însemnări ne permit să urmărim și poziția diverselor grupări care s-au conturat la congres. Cele mai cuprinzătoare sînt datele referitoare la delegații grupului „Iujnii rabocii“ și la reprezentanții așa-numitei „mlaștini“. În ceea ce privește numărul datelor, cel mai bine reprezentată în acest document este majoritatea iskriștilor. Documentul nu cuprinde nici un fel de date pentru caracterizarea „rabocedeltilor“, a delegaților Bundului și a reprezentanților minorității iskriștilor. — 470.
- 190 Aici este notată intervenția lui E. I. Levin (Egorov) la sfârșitul ședinței a 14-a a congresului. Cînd în această ședință s-a propus ca lista participanților la dezbaterile generale asupra proiectului de statut să fie închisă, reprezentanții Bundului — V. D. Medem (Goldblat) și M. I. Liber — au protestat împotriva acestei propuneri, arătînd că problema Bundului este strîns legată de punctul în discuție și că de aceea lista vorbitorilor nu trebuie să fie închisă atîta timp cît nu a fost dezbătută această problemă. După ce, contrar dorinței bundiștilor, propunerea de închidere a listei vorbitorilor a fost adoptată de congres, în sprijinul Bundului a luat cuvîntul Levin, care a declarat că închiderea listei vorbitorilor ar constitui din partea congresului o încălcare formală a propriei sale hotărîri adoptate în legătură cu punctul al doilea de pe ordinea de zi. — 470.
- 191 Este vorba de remarcă făcută de E. I. Levin (Egorov) în legătură cu propunerea lui Martov ca în § 14 din revendicările

- politice ale programului partidului (acolo unde se vorbește de învățămîntul public) să fie adăugate cuvintele: „în limba maternă“. Declarînd că acest adaus bagatelizează o problemă serioasă, Levin a spus că, după părerea sa, propunerea lui Martov denotă „o dorință net conturată de a păcăli majoritatea congresului“. În urma observației făcute de președinte, Levin și-a retras cuvintele. — 470.
- 192 Aici sînt notate cele două intervenții ale lui E. I. Levin (Egorov) (unul dintre membrii comisiei pentru redactarea statutului) în ședința a 25-a a congresului în legătură cu felul cum trebuie să fie organizat Consiliul partidului. Levin considera că, în formularea propusă de el, paragraful din statut care se referă la Consiliul partidului reprezintă o îmbinare a celorlalte două formulări propuse de membrii comisiei pentru redactarea statutului și constituie, așadar, în această problemă o soluție de mijloc, un compromis. — 470.
- 193 Este vorba de comportarea lui E. I. Levin (Egorov) în ședința a 27-a a congresului, în timpul dezbaterii propunerii lui B. M. Knunianț (Rusov) ca „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ să fie recunoscută drept unica organizație din străinătate. Despre acest episod vorbește V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea: „l) Sfîrșitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituțiile centrale. Plecarea delegaților grupului «Rabocce Delo»“ (vezi volumul de față, pag. 292). — 471.
- 194 Este vorba de intervenția lui E. I. Levin (Egorov) în ședința a 37-a a congresului, cu prilejul dezbaterii proiectului de rezoluție cu privire la socialiștii-revoluționari. Levin arăta că nu înțelege în ce fel atitudinea negativă a social-democrațiilor față de mișcarea liberalilor și a socialiștilor-revoluționari poate fi împăcată cu punctul din programul partidului în care se spune că P.M.S.D.R. sprijină orice mișcare revoluționară și opoziționistă îndreptată împotriva orînduirii sociale existente în Rusia. În cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea: „f) Programul agrar“, V. I. Lenin a combătut cele spuse de Levin în această intervenție (vezi volumul de față, pag. 225). — 471.
- 195 Este vorba de afirmația făcută de V. N. Rozanov (Popov) în sensul că, în condițiile cînd Consiliul va fi considerat organul conducător al partidului, va fi cu totul indiferent dacă în componența lui vor intra mai mulți reprezentanți din partea O.C. sau mai mulți din partea C.C. — 471.
- 196 Sensul acestor cuvinte rostite de V. N. Rozanov (Popov) este arătat de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, secțiunea: „d) Dizolvarea grupului «lujnii rabocii»“ (vezi volumul de față, pag. 210). — 471.

- 197 Despre această expresie folosită de V. N. Rozanov (Popov) vorbește V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”, secțiunea : „m) Alegerile. Sfârșitul congresului” (vezi volumul de față, pag. 302). — 471.
- 198 Remarca : „mare confuzionist” a fost făcută de V. I. Lenin în legătură cu intervențiile lui D. P. Kalafati (Mahov) în ședința a 20-a a congresului, cu prilejul discutării proiectului de program agrar. La început, Kalafati a propus ca programul agrar să fie respins în întregime ; apoi s-a raliat la propunerea lui M. I. Liber ca să fie adoptată numai partea generală a programului, fără punctele concrete ; după respingerea acestei propuneri, el a declarat că în programul agrar trebuie inclus totul ; în sfârșit, tot el s-a pronunțat împotriva punctului referitor la restituirea către țărani a ratelor de răscumpărare. Toate propunerile lui Kalafati au fost respinse de congres. — 472.
- 199 Despre această cuvîntare a lui D. P. Kalafati (Mahov), în care acesta din urmă încerca să explice de ce a trebuit să se abțină de la vot în problema § 2 din statutul Bundului, V. I. Lenin vorbește în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi”, secțiunea : „c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare” (vezi volumul de față, pag. 201). — 472.
- 200 În acest loc, V. I. Lenin notează intervenția lui D. P. Kalafati (Mahov) în ședința a 29-a a congresului în favoarea includerii grupului „Svoboda” pe lista organizațiilor care urmează a fi confirmate sau dizolvate de congres, cu prilejul discutării problemei organizațiilor separate ale partidului. Această propunere, care a fost sprijinită de I. N. Moșinski (Lvov), n-a fost adoptată de congres.
- Grupul „Svoboda”, întemeiat de E. O. Zelenski (Nadejdin) în mai 1901, se intitula grup „revoluționar-socialist”. V. I. Lenin considera că grupul „Svoboda” este unul dintre „grupulețele lipsite de orice bază” care n-au avut „nici idei serioase, temeinice, nici program, nici tactică, nici organizare și nici rădăcini în mase” (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 358, 359). Grupul a editat în Elveția revista „Svoboda” (au apărut 2 numere : nr. 1 în 1901 și nr. 2 în 1902). În afară de aceasta, grupul „Svoboda” a scos : „Ajunul revoluției. Culegere de articole în probleme de teorie și tactică” nr. 1, ziarul-revistă „Orkliki” nr. 1, broșura programatică „Renașterea revoluționarismului în Rusia” și altele. Grupul „Svoboda” a propagat ideile terorismului și ale „economismului” ; în front comun cu „economistii” din Petersburg, el a luptat împotriva „Iskrei” și a Comitetului din Petersburg al P.M.S.D.R. Grupul și-a încetat existența în 1903. — 472.
- 201 Aici sînt notate cele două intervenții ale lui D. P. Kalafati (Mahov) — în ședința a 30-a a congresului (pag. 323 și 328 din

procesele-verbale) — în care el s-a pronunțat pentru menținerea vechiului grup de șase în redacția Organului Central.

Cuvîntul „jenant“ a fost folosit de Kalafati într-o remarcă făcută în legătură cu propunerea unor delegați ca membrii redacției „Iskrei“ care — considerînd că nu e potrivit să asiste la discutarea problemei alegerii redacției — părăsiseră sala să fie invitați la ședința. Kalafati considera jenantă însăși punerea la vot a rezoluției prin care membrii redacției „Iskrei“ erau invitați să participe la această ședință. — 472.

- 202 Aici este notată propunerea făcută de A. S. Lokerman (Țarev) în ședința a 31-a a congresului ca să fie ales „un singur redactor, care va coopta tot restul redacției“. — 472.
- 203 N. E. Bauman (Sorokin) se referă aici la născocirea grosolană a lui L. Martov că proiectul alegerii a două grupuri de trei (trei membri ai redacției O.C. și trei membri ai C.C.) ar fi fost întocmit de V. I. Lenin de unul singur, fără participarea și fără știrea celorlalți membri ai redacției ziarului „Iskra“. — 473.
- 204 Această însemnare se referă la dezbaterile care au avut loc în jurul pasajului din § 14 al revendicărilor politice din programul partidului în care se cerea ca statul să asigure copiilor nevoiași hrană, îmbrăcăminte și manuale școlare. — 473.
- 205 Aici sînt notate cuvîntările rostite de V. F. Gorin în ședințele a 8-a, a 9-a și a 16-a ale congresului partidului, cu prilejul dezbaterii proiectului de program al partidului. — 473.
- 206 Este vorba de intervenția lui V. A. Noskov (Glebov) în ședința a 14-a a congresului, în cadrul dezbaterii proiectului de statut al partidului. Noskov susținea că, deoarece statutul trebuie să cuprindă prevederi cu caracter general, e de prisos să se introducă în el o enumerare a atribuțiilor Comitetului Central; influența acestuia din urmă, spunea el, depinde exclusiv de activitatea sa și este doar garantată de statut. — 473.
- 207 Este vorba de cuvîntarea rostită de I. I. Marhlevski (Karski) în ședința a 9-a a congresului, în cadrul dezbaterilor generale asupra proiectului de program. La începutul cuvîntării sale, Marhlevski a criticat afirmația lui A. Martînov că teoria socialismului științific este în mod spontan elaborată chiar de către clasa muncitoare. În partea a doua a cuvîntării sale, parte pe care V. I. Lenin o subliniază aici în mod deosebit, Marhlevski a vorbit despre relațiile reciproce dintre clasă și partid, arătînd că „din rîndurile clasei muncitoare se ridică o forță luptătoare conștientă — partidul, care este exponentul și promotorul idealurilor socialiste și, ca atare, nu poate să nu fie mai presus de «clasa muncitoare», în aceeași măsură în care partea conștientă este conducătorul părții inconștiente sau puțin conștiente“

- („Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Procesele-verbale”. Moscova, 1959, pag. 129). — 474.
- 208 Aici sînt notate cele două cuvîntări rostite de B. M. Knunianț (Rusov) în ședința a 28-a a congresului, cînd a fost discutată problema organizațiilor regionale. În prima sa cuvîntare, el s-a pronunțat pentru menținerea Uniunii comitetelor organizațiilor social-democrate din Caucaz. Cea de-a doua constituie replica lui Knunianț la cuvîntarea în care E. I. Levin (Egorov) atrăsese atenția congresului asupra apariției unei noi forme de bundism, declarînd că, după părerea sa, primejdia unui asemenea bundism se manifestă în concepțiile reprezentanților Uniunii din Caucaz. În combaterea afirmațiilor lui Levin, Knunianț a explicat care este deosebirea dintre caracterul activității Bundului și cel al activității Uniunii din Caucaz. — 474.
- 209 În acest tabel sînt enumerați toți membrii organizației „Iskrei” delegați la Congresul al II-lea al partidului care au participat la așa-numita „adunare a celor 16”, a patra și ultima ședință ținută de organizația „Iskrei” în timpul congresului (în ceea ce privește această ședință, vezi volumul de față, pag. 15). Cu caractere cursive sînt tipărite (iar în manuscris subliniate) numele iskriștilor fermi. Coloana a treia cuprinde o analiză cifrică a reprezentanței organizației „Iskrei” la congres. Din cei 9 iskriști fermi, 3 reprezentau organizația din străinătate a „Iskrei”, iar 6 erau activiști-practicieni din Rusia; din cei 7 iskriști nestatornici, 6 erau reprezentanți ai unor organizații din străinătate și numai 1 din Rusia. — 477.
- 210 Este vorba, probabil, de ședința pe care C.O. a ținut-o în ajunul deschiderii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și la care a fost discutată problema invitării la congres a lui I. V. Cernîșev, membru al grupului „Rabocce Delo” (vezi volumul de față, pag. 8). — 478.
- 211 Nu s-a putut stabili despre ce fapt anume este vorba aici. — 478.
- 212 *Borbism* — termen prin care erau caracterizate pozițiile grupului „Borba” din Reazan, care critica prin prisma unor concepții vulgare tezele programului social-democrat. O critică asemănătoare la adresa proiectului de program al P.M.S.D.R. a fost făcută la congres de un reprezentant al „mlaștinii” — D. P. Kalafati (Mișov, în procesele-verbale ale congresului — Mahov), a cărui atitudine este calificată aici ca „borbism”. — 478.
- 213 Insemnarea referitoare la poziția lui S. Zborovski (Konstantinov, în procesele-verbale ale congresului — Kostici) fusese trecută inițial la grupul „mlaștina”; ulterior însă, V. I. Lenin a precizat poziția lui Zborovski la congres, înglobîndu-l printre martoviști. Acest lucru reiese din calificativul „martovist” adăugat

- ulterior cu creionul, precum și din faptul că această însemnare a fost separată de restul textului. — 479.
- 214 În documentul de față, V. I. Lenin arată, pe baza proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., felul cum se împărțeau la congres voturile atît pe grupări cît și pe coaliții de grupări. Analizînd în amănunțime acest material în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“, V. I. Lenin înfățișează tabloul general al luptei desfășurate la congres și caracterizează grupările și tipurile de votări (vezi volumul de față, pag. 322—337). — 480.
- 215 Aici sînt notate cele patru votări — în problema cooptării în instituțiile centrale — la care au participat și bundiștii, situîndu-se de fiecare dată de partea lui Martov. Aceste votări au fost analizate de V. I. Lenin în cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi“ (vezi volumul de față, pag. 288—289). — 481.
- 216 Sub titlul „Sfîrșitul broșurii“, V. I. Lenin enumeră subtitlurile din cea de-a doua jumătate a cărții sale „Un pas înainte, doi pași înapoi“ (după secțiunea : „I) Sfîrșitul dezbaterilor asupra statutului. Cooptarea în instituțiile centrale. Plecarea delegaților grupului «Рабочее Дело»“). Aceste subtitluri reprezintă o variantă inițială ; autorul le-a modificat ulterior, probabil pentru a le pune de acord cu conținutul modificat al secțiunilor (majoritatea subtitlurilor au fost modificate, unele secțiuni au fost contopite, notația cifrică a secțiunilor a fost înlocuită cu notația prin litere). — 483.
- 217 *Insemnare în legătură cu adunarea separată a delegaților majorității, ținută la 18 august*, în timpul lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., este reprodusă de V. I. Lenin în cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi“ (vezi volumul de față, pag. 268—269). Ea a fost făcută de V. I. Lenin pe baza documentului său intitulat „Jurnalul ședințelor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.“, lucru ce reiese din tabelul întocmit la sfîrșitul acestui jurnal în vederea stabilirii datei la care s-a ținut adunarea (vezi Opere complete, vol. 7, Editura politică, 1962, ediția a doua, pag. 415). — 484.
- 218 Este vorba de declarațiile făcute de G. V. Plehanov la 17 (30) octombrie 1903, la o consfătuire neoficială a bolșevicilor membri ai Ligii din străinătate cu candidații desemnați de ei pentru a fi primiți în rîndurile Ligii. — 485.
- 219 Conspectele reproduse aici au stat la baza referatului despre Comuna din Paris, ținut de V. I. Lenin la Geneva în ziua de 9 (22) martie 1904. Conspectele au fost întocmite pe baza unei studieri minuțioase a lucrării lui K. Marx „Războiul civil din Franța“ (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960). Toate trîmterile la diversele pagini ale acestei

lucrări sînt date de Lenin după ediția apărută la Berlin în 1891. Conspectele conțin și unele date din cartea lui Lissagaray „Istoria Comunei din 1871” și din cartea lui Weill „Istoria mișcării sociale din Franța (1852—1902)”.

Pe baza acestor conspecte, Lenin a elaborat în 1905 „Planul unei expuneri despre Comună” (vezi Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 193—196). Problema Comunei din Paris a constituit și mai tîrziu, de repetate ori, obiectul preocupărilor lui V. I. Lenin (vezi, de pildă, articolele sale „Învățămintele Comunei” și „În amintirea Comunei”, capitolul al III-lea al cărții „Statul și revoluția” — Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 472—475 ; vol. 17, E.S.P.L.P. 1957, pag. 120—124 ; vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 409—429). — 486.

220 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța”, Editura politică, 1960, pag. 11—12. — 486.

221 I.A.A. (Internationale Arbeiter Association) — Asociația Internațională a Muncitorilor (Internaționala I) — prima organizație internațională de masă a proletariatului, înființată în 1864, la adunarea internațională a muncitorilor convocată la Londra de muncitorii francezi și englezi. Înființarea Internaționalei I a fost rezultatul luptei perseverente și îndelungate duse de K. Marx și F. Engels pentru crearea unui partid revoluționar al clasei muncitoare. K. Marx a fost organizatorul și conducătorul Internaționalei I, autorul „Manifestului constitutiv”, al statutului și al altor documente programatice și tactice ale ei. După cum a arătat V. I. Lenin, Internaționala I „a pus bazele unei organizații muncitorești internaționale menite să-i pregătească pe muncitori în vederea asaltului revoluționar împotriva capitalului”, „a pus bazele luptei proletare internaționale pentru socialism” (Opere, vol. 29, Editura politică, 1959, pag. 290, 291).

Organul conducător central al Internaționalei I a fost Consiliul General al Asociației Internaționale a Muncitorilor. K. Marx a fost în permanență membru al acestui Consiliu. Învingînd influențele mic-burgheze și tendințele sectare, pe atunci dominante în mișcarea muncitorească (trade-unionismul în Anglia, proudhonismul și anarhismul în țările romanice, lassalleanismul în Germania), Marx a grupat în jurul principiilor socialismului științific pe muncitorii înaintați din Europa și din America. Internaționala I a condus lupta economică și politică a muncitorilor din diferite țări și a contribuit la întărirea solidarității lor internaționale. Internaționala I a avut un rol imens în răspîndirea marxismului, în unirea socialismului cu mișcarea muncitorească.

După înfrîngerea Comunei din Paris, în fața clasei muncitoare s-a pus sarcina creării unor partide naționale de masă pe baza principiilor proclamate de Internaționala I. „Avînd în vedere starea de lucruri din Europa — scria K. Marx în 1873 —, con-

- sider absolut util ca organizația formală a Internaționalei să treacă temporar pe planul al doilea" (Marx—Engels. *Ausgewählte Briefe*, Berlin, 1953, pag. 339). Internaționala I a fost dizolvată în mod oficial în 1876, la Conferința de la Filadelfia. — 486.
- 222 *Expoziția de la Londra din 1862* — expoziție industrială universală la care a avut loc întâlnirea unei delegații a muncitorilor francezi cu muncitorii englezi. — 486.
- 223 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 9. — 486.
- 224 *La débâcle* — „Dezastrul“, roman de Emile Zola (1892) în care este descris războiul franco-german. — 487.
- 225 Este vorba de manifestul Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat german din 5 septembrie (st.n.) 1871 (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 30—31). — 488.
- 226 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 32. — 488.
- 227 Vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 35. — 488.
- 228 Într-o scrisoare adresată lui Susane, general de divizie din artilerie, Alphonse Simon Guiod, comandantul artileriei din Paris, scria că poate lua pe protejatul acestuia în statul său major, unde se va plictisi de inactivitate, sau să-l trimită la Mont-Valérien, unde artileriștii se prefac numai că trag cu tunurile. Această scrisoare, publicată de Comună în „Journal Officiel de la République Française“ nr. 115 din 25 aprilie 1871, dovedea că „guvernul apărării naționale“ voia numai să creeze impresia că apără Parisul. În legătură cu aceasta, vezi și K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 36. — 488.
- 229 Este vorba de Leo Frankel, muncitor bijutier, unul dintre conducătorii Uniunii muncitorilor germani din Franța, militant de seamă al mișcării muncitorești ungare și internaționale, întemeietorul primului partid muncitoresc socialist ungar. — 490.
- 230 În lucrarea sa „Războiul civil din Franța“, K. Marx, vorbind despre miniștrii din guvernul Thiers, face următoarea remarcă: „Toți acești oameni nu-și puteau găsi tickets-of-leave decât în ruinele Parisului; ei erau tocmai oamenii de care Bismarck avea nevoie“. În ceea ce privește expresia tickets-of-leave, K. Marx dă următoarea explicație: „În Anglia se dă adesea deținuților de drept comun, după ce și-au executat cea mai mare parte din osîndă, niște bilete de voie în baza cărora sînt eliberați și puși sub supraveghere polițienească. Aceste bilete de voie se numesc

tickets-of-leave, iar posesorii lor se numesc ticket-of-leave men* (vezi K. Marx. „Războiul civil din Franța“, Editura politică, 1960, pag. 38). — 495.

- 231 *Scrisorile lui Dupont* — secretar-corespondent al Consiliului General al Internaționalei — sînt citate în cartea lui Weill „Istoria mișcării sociale din Franța (1852—1902)“. În „Planul unei expuneri despre Comună“, V. I. Lenin menționează scrisoarea lui Dupont din 7 septembrie (st.n.) 1870 (vezi Opere, vol. 8, E.S.P.L.P. 1955, pag. 194). — 495.
- 232 Datele referitoare la numărul comunarzilor condamnați de tribunale sînt extrase din cartea lui Lissagaray „Istoria Comunei din 1871“. — 496.
-

INDICE DE LUCRĂRI
ȘI IZVOARE CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

- Acordul dintre Rusia și China cu privire la Manciuria.* (26 martie (8 aprilie) 1902). — „Buletinul oficial”, Petersburg, 1902, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 1—2. — 172—176.
- Akselrod, P.B. Rezoluție cu privire la socialiștii-revoluționari — vezi*
Cu privire la socialiștii-revoluționari.
- *Unirea social-democrației din Rusia și sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — „Iskra” [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5 ; 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 2—4. — 279, 357, 368, 369—373, 380, 383, 391, 468.
 - *Unirea social-democrației din Rusia și sarcinile ei.* Rezultatele lichidării metodelor primitive de muncă. — În cartea : „Iskra» în timp de doi ani”. Culegere de articole apărute în ziarul „Iskra”. Partea a II-a, Petersburg, tip. Klobukov, 1906, pag. 122—147. — 368.
- Akselrod, P. B. și alții — vezi* Rezoluția menșevicilor (Akselrod, Starover, Martov și Zasulici)...
- Atitudinea Bundului față de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* — În cartea : „Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia”. Fără indicarea locului apariției, [1901], pag. 17 (P.M.S.D.R.). — 28.
- „Buletinul oficial”, Petersburg, 1902, nr. 72, 30 martie (12 aprilie), pag. 1—2. — 172—175.
- Către Comitetul Central al P.M.S.D.R.* [Scrisoarea redacției O.C. 9 (22) decembrie 1903]¹. — 159.
- Către muncitorii evrei din orașul Ekaterinoslav.* [Foaie volantă. Ekaterinoslav.] Tip. Comitetului din Ekaterinoslav, fără indicarea anului apariției, 2 pag. (P.M.S.D.R.). Semnat : Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R. — 72.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. X, 1929, pag. 90—92.

- Circulara Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adresată membrilor Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse.* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editată de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 3—5 (P.M.S.D.R.). — 346—347.
- * *Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Foaia nr. 12* [Voronej], ianuarie 1904. Șapirogr. — 331, 333, 396—398.
- [*Comitetul din Voronej al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Foaia nr. 12.* Ianuarie 1904. Fragment]. „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 61, 5 martie, pag. 10, la rubrica : „Viața de partid“. — 396—398.
- * *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului, [1904], 397, II pag. (P.M.S.D.R.). — 7—20, 22, 23, 29, 31, 38—42, 45—54, 59, 62, 90, 92, 100—101, 102—103, 105, 107, 108—109, 117, 118, 140—141, 154, 157, 162, 166, 170, 181, 190—192, 197, 198, 199—231, 234—264, 267, 271, 272—273, 274, 275—311, 313—321, 323—333, 333—338, 339, 341, 343, 346, 350, 354, 356, 357, 362, 370—372, 374, 375, 376, 378, 379, 381, 385, 393, 394, 395, 397—398, 400, 401, 407, 437, 442, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 467, 468, 469, 470, 472, 473, 474, 475, 481—482.
- Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Darea de seamă a delegației Bundului. Fără indicarea locului apariției [1903], II, 68 pag. — 102.
- Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia.* Fără indicarea locului apariției, [1901]. 21 pag. (P.M.S.D.R.). — 28.
- Congresul al V-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia.* 7 (20) august 1903. Editat de Comitetul din străinătate al Bundului. [Foaie volantă.] Londra, Nathanson, [1903], 2 pag. — 24—30, 69.
- * *Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Plehanov).* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele și articolele pe care există însemnări făcute de V. I. Lenin și care se păstrează la Arhiva Institutului de marxism leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului, [1904], pag. 14, 357—358. — 20, 53, 316, 320, 321, 453.
- Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Starover).* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 13—14, 357. — 20, 53, 316—320, 453.
- * *Cu privire la locul Bundului în partid.* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 12, 62 (P.M.S.D.R.). — 211, 450.
- Cu privire la Organul Central al partidului.* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 12, 146—147. — 197—198, 226—227.
- * *Cu privire la socialiștii-revoluționari.* [Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 14—15, 358—359. — 20, 225, 318, 319—320.
- Dan, F. I. [Scrisoare cu privire la lozincile opoziției].* — În cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 85—96. (P.M.S.D.R.). — 102, 105, 158.
- Declarația C.C. al P.M.S.D.R. [cu privire la necesitatea aprobării statutului Ligii de către Comitetul Central al P.M.S.D.R., citită de F. V. Lengnik în ședința din 18(31) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“].* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 124. (P.M.S.D.R.). — 357.
- Declarația delegației Bundului, prezentată la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al P.M.S.D.R.“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 391—393. (P.M.S.D.R.). Semnată : Liber, Abramson, Goldblat, Iudin, Hofman. — 146.
- Declarația martoviștilor.* [8—9 octombrie 1903]. Semnată : Zas[ulici] și alții¹. — 20, 31, 343.
- Declarația [membrilor bolșevici ai Ligii, prezentată Biroului Congresului Ligii și citită în ședința din 17(30) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“].* În cartea : „Procesele-verbale ale Con-

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. VI, 1927, pag. 303.

- gresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse". Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 112. — 357—358.
- Deutsch, L. G. Scrisoare deschisă către membrii Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse.* — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903]. pag. 10—13. (P.M.S.D.R.). — 347.
- Din partea redacției.* — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 55, 15 decembrie, pag. 10, la rubrica : „Viața de partid”. — 306.
- Din partea redacției.* — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 56, 1 ianuarie. Suplimentul la nr. 56 al ziarului „Iskra”, pag. 3—4. — 375, 376—377, 382—383.
- Dostoievski, F. M. Umiliți și obidiți.* — 315.
- Expunere de motive la proiectul de regulament al Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 383. — 201—202.
- [*Feinberg.*] *Cu privire la sarcinile organizatorice ale partidului nostru.* „Iskra” [Geneva], 1903, nr. 43, 1 iulie, pag. 2. — 373.
- Gogol, N. V. Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici.* — 20, 29, 43, 267, 301.
- *Revizorul.* — 182.
- *Suflete moarte.* — 94, 95, 182, 359, 360, 367.
- Goncearov, I. A. Oblomov.* — 380.
- Gorbunov, I. F. La tun.* — 377.
- **Gorin, V. F. și Leadov, M. N. Al patrulea personaj în comisia de arbitraj.* [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, [1904], 1 pag. — 405, 408, 409, 413.
- Hotărârile Congresului [I] al [P.M.S.D.R.].* — În foaia volantă : „Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Fără indicarea locului apariției, tip. partidului, [1898], pag. 2. — 67, 70, 72.
- Ilin, Vl.* — *vezi Lenin, V. I.*
- „*Iskra*” [*veche, leninistă*]. [Leipzig-München-Londra-Geneva]. — 7,

- 8, 9, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18, 20, 29, 30, 31, 33, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 52, 53, 55, 61, 62, 63, 66, 77, 101, 102, 181, 193—194, 195—196, 197, 198, 200, 202, 208, 209, 226, 227, 231, 235, 236—237, 262, 263, 264—265, 266, 267, 268, 269, 272, 277, 278, 279, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 294, 295, 296, 297, 298, 302, 304, 305, 306, 309, 310, 315, 324, 327, 328, 330, 332, 333, 334, 335, 336, 342, 343, 345, 346, 349, 351, 352, 361, 366—367, 373, 382, 383, 395, 399, 402, 403, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 451, 452, 453, 471, 472, 473, 475, 477.
- [nouă, meșevică], [Geneva]. — 88, 94, 98, 99, 104, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 116, 119, 120, 121, 125, 126, 127, 128, 133, 134, 135, 136—137, 138, 158, 159, 161, 162, 166, 167, 170, 171, 177, 180, 181, 182, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 198, 204, 207, 210, 212, 241, 248, 258, 320, 327, 333, 346, 353, 357, 358, 362, 363, 365, 367, 369, 372, 373, 374, 375, 378, 379, 383, 391, 393, 396, 399, 402, 417, 418, 421, 422, 440, 483.
- [Leipzig-München-Londra-Geneva], nr. 1—45, decembrie, 1900—1 august 1903. — 17.
- [Geneva], 1903, nr. 46—51, 15 august—22 octombrie. — 378.
- nr. 52—63, 7 noiembrie 1903—1 aprilie 1904. — 378.
- *— [„München“], 1901, nr. 3, aprilie, pag. 1—2. — 220.
- *— nr. 4, mai, pag. 1. — 226, 227.
- 1902, nr. 21, 1 iunie, pag. 1—2. — 11.
- *— [Londra], 1903, nr. 32, 15 ianuarie, pag. 1. — 194.
- *— nr. 33, 1 februarie, pag. 4. — 25, 28.
- *— [Geneva], 1903, nr. 42, 15 iunie, pag. 1—2. — 74, 75, 76, 77.
- *— nr. 43, 1 iulie, pag. 2. — 373.
- *— nr. 44, 15 iulie, pag. 1. — 44.
- *— nr. 46, 15 august, 8 pag. — 24, 25, 31.
- *— nr. 51, 22 octombrie, 8 pag. — 103.
- *— nr. 52, 7 noiembrie, 8 pag. — 94—98, 104, 180, 334, 358—363, 364, 394, 466.
- nr. 53, 25 noiembrie, 8 pag. — 99, 100, 103—104, 105, 280, 363, 366, 373—374, 385.
- nr. 54, 1 decembrie, 8 pag. — 99.
- nr. 55, 15 decembrie, pag. 2—5, 10. — 279, 305, 356, 366—374, 379, 383, 468.
- 1904, nr. 56, 1 ianuarie, pag. 2—3. — 108, 196—198, 207, 292, 327.
- nr. 56, 1 ianuarie. Suplimentul la nr. 56 al „Iskrei“, pag. 3—4. — 375, 376—377, 382—383.
- nr. 57, 15 ianuarie, pag. 1—4. — 167, 171, 356, 367, 368—374, 379, 383, 390.
- nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al „Iskrei“, pag. 1—2. — 193, 212, 378, 379.
- nr. 58, 25 ianuarie, pag. 1—4. — 316, 377—378, 382, 393, 395, 396.
- nr. 60, 25 februarie, pag. 3. — 384.

- nr. 61, 5 martie, pag. 10. — 396—398.
- nr. 62, 15 martie, pag. 1—2. — 371.
- nr. 62, 15 martie. Suplimentul la nr. 62 al „Iskrei“, pag. 2. — 405, 409.
- nr. 63, 1 aprilie. Suplimentul la nr. 63 al „Iskrei“, pag. 2. — 396.
- nr. 65, 1 mai, pag. 2—4. — 418.
- nr. 66, 15 mai, pag. 2—4. — 422.
- „Iskra“ despre Bund. — „Poslednie Izvestiia“, Londra, 1903, nr. 109, 26 (13) februarie, pag. 1—4. — 25—27.
- „Iskra“ în timp de doi ani. Culegere de articole apărute în ziarul „Iskra“. Partea a II-a, Petersburg, tip. Klobukov, 1906, pag. 122—147. — 368.
- „Iujnii Rabocii“, Ekaterinoslav etc. — 222, 237, 479, 482.
- [Inștiințare publicată de redacția „Iskrei“ cu privire la apropiata apariție a proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și ale Congresului al II-lea al „Ligiî din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“]. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Poșta redacției“. — 100.
- Kautsky, K. Măcelul de la Chișinău și problema evreiască. — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 42, 15 iunie, pag. 1—2. — 74—75, 76.
- Măcelul de la Chișinău și problema evreiască. — (Trad. din germană.) Fără indicarea locului apariției, [1903], 8 pag. (Broșură tipărită după textul apărut în nr. 42 al „Iskrei“). — 74—75, 76.
- [Scrisoare către redacția „Iskrei“]. — „Iskra“, (Geneva), 1904, nr. 66, 15 mai, pag. 2—4, în articolul : Kautsky despre divergențele din partidul nostru. — 422.
- Kolšov, D. [Ghinzburg, B. A.]. Rezoluție cu privire la incidentul cu C.O. — vezi Rezoluția cu privire la incidentul cu C.O.
- [Krasikov, P. A.] Pavlovici. Scrisoare către tovarăși despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. Geneva, tip. partidului, 1904, 23 pag. (P.M.S.D.R.) — 202, 265, 283, 285, 405.
- Krasin, L. B. Către secția din străinătate a C.C. [1 (14) ianuarie 1904]¹. — 158.
- [Križjanovski, G. M. Scrisoare către V. I. Lenin. 5 (18) decembrie 1903]². — 138—139, 142.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 152—154.

² Un extras din această scrisoare, făcut de N. K. Krupskaja și purtând însemnări făcute de V. I. Lenin, a fost publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 142 (nota 3).

- Krîlov, I. A. Vulpea și strugurii.* — 374.
- L. În legătură cu problema agrară* — „Osvobojdenie“, Stuttgart, 1903, nr. 9 (33), 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — 80—87, 458—459, 460, 461, 462, 463—464, 465.
- [*Lalaianț, I. H. Scrisoare către N. K. Krupskaja*] 24 decembrie [1903 (6 ianuarie 1904)]¹. — 157—158.
- Leadov, M. N.* — *vezi Gorin, V. F. și Leadov, M. N.* — Al patrulea personaj în comisia de arbitraj.
- Lengnik, F. V. Către Congresul Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse.* [Scrisoarea reprezentantului C.C. al P.M.S.D.R. citată în ședința din 13 (26) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“]. — În cartea : „Procese-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 20. — 456.
- *Către redacția „Iskrii“*, 19 decembrie 1903 (1 ianuarie 1904)². — 156.
- Lenin V. I. [A doua cuvîntare cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, rostită în ședința din 15 (28) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]*³. — 126—127.
- [*A doua cuvîntare în cadrul discutării statutului partidului, rostită în ședința din 2 (15) august 1903 a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.*] — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva. Tip. partidului [1904], pag. 250—252. (P.M.S.D.R.). — 13, 49—51, 238, 258—259, 270—271.
- [*A doua intervenție în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., 4 (17) august 1903*]. — *Ibid.*, pag. 269. — 276—277.
- [*A patra intervenție în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., 4 (17) august 1903*]. — *Ibid.*, 276—277. — 282, 283—284.
- [*A treia cuvîntare cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, rostită în ședința din 16 (29) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.*]³. — 141—142.

¹ Un extras din această scrisoare, făcut de N. K. Krupskaja și purtând însemnări făcute de V. I. Lenin, a fost publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 142—143 (nota 4).

² Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 124.

³ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 188—190, 231—235.

- *Către Comitetul Central al P.P.S.* 25 ianuarie (7 februarie) 1904¹. — 430—431.
- [*Către I. O. Martov.* 23 septembrie (6 octombrie) 1903]². — 20, 101—102, 342, 343, 346, 361—362, 365.
- *Către G. V. Plchanov.* 24 octombrie (6 noiembrie) 1903³. — 180.
- *Către A. N. Potresov.* 31 august (13 septembrie) 1903⁴. — 136, 338—341, 360.
- [*Către redacția ziarului „Iskra”.* 29 noiembrie (12 decembrie) 1903]⁵. — 136.
- [*Către redacția ziarului „Iskra”.* 14 (27) decembrie 1903]⁵. — 159—160.
- [*Către redacția ziarului „Iskra”.* 26 decembrie 1903 (8 ianuarie 1904)]⁵. — 156, 158, 160—162.
- *Ce-i de făcut? Problemele acute ale mișcării noastre.* Stuttgart, Dietz, 1902. VII, 144 pag. Autor: N. Lenin. — 14, 227, 246, 248—250, 251, 253, 258, 356, 421.
- [*Completare la § 12 din proiectul de statut al partidului, prezentată la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. în ziua de 5 (18) august 1903*]. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C. Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 279. (P.M.S.D.R.). — 288—289.
- *— *Cu ce să începem?* — „Iskra”, [München], 1901, nr. 4, mai, pag. 1. — 226, 227.
- *Cu privire la declarația Bundului.* — „Iskra”, [Londra], 1903, nr. 33, 1 februarie, pag. 4. — 25, 28.
- [*Cuvîntare cu privire la locul Bundului în P.M.S.D.R., rostită în ziua de 20 iulie (2 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.*]. — În cartea: „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 90—92. — 29, 49, 468.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. XV, 1930, pag. 12. Data este greșit indicată: 25 martie (7 aprilie) 1904.

² Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin”, vol. VI, 1927, pag. 299—301.

³ Publicat pentru prima oară în cartea: „Grupul «Eliberarea muncii»”. Culegerea nr. 4, 1926, pag. 341—342.

⁴ Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin”, vol. VI, 1927, pag. 215—217.

⁵ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. X, 1929, pag. 50—51, 98, 131.

- [Cuvîntare în legătură cu alegerea redacției „Iskrei”, rostită în ziua de 7 (20) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 332—334. — 19, 242, 304, 307, 308—310, 316.
- [Cuvîntare în legătură cu discutarea ordinii de zi a congresului, rostită în ziua de 18 (31) iulie 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — Ibid., pag. 31. — 199.
- [De ce m-am retras din redacția „Iskrei” ?] — vezi Lenin, V. I. Scrisoare către redacția „Iskrei”.
- [Declarație în legătură cu raportul lui Martov, făcută în ziua de 15 (28) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 66. (P.M.S.D.R.). — 61.
- [Declarație în legătură cu rezultatele votării rezoluției lui [Galperin, L. E.] Koneaghin cu privire la statutul Ligii, făcută în ziua de 17 (30) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 105—106. (P.M.S.D.R.). — 356.
- [Declarația redacției ziarului „Iskra”. Din partea redacției. [Foaie volantă. Leipzig], 1900. 2 pag. (P.M.S.D.R.). — 193, 194.
- * — *Despre activitatea revoluționară în organizațiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* (Scrisoare către un tovarăș !). Fără indicarea locului apariției, tip. Uniunii social-democrate din Siberia, iunie, 1903, 24 pag. (P.M.S.D.R.) Autor : Lenin. — 227, 249, 250, 252, 255, 356, 381.
- * — *În 12 ani.* Culegere de articole. Vol. 1. Două orientări în marxismul rus și în social-democrația rusă. Petersburg, tip. Bezobrazov, [1907]. XII, 471 pag. Autor : VI. Ilin. Pe coperta exterioară și pe cea interioară figurează anul apariției : 1908. — 330, 367.
- [Opinia separată a reprezentanților C.C., prezentată la 17 (30) ianuarie 1904 în ședința Consiliului P.M.S.D.R.] Manuscris¹. — 146, 151.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin N. I.] Șahov N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva 1904, pag. 84 85

- *Partidul muncitoresc și țărănimea.* — „Iskra“, [München], 1901, nr. 3, aprilie, pag. 1—2. — 220.
- * — [Postfață la „Înștiințare despre formarea «Comitetului de organizare»“]. — „Iskra“, [Londra], 1903, nr. 32, 15 ianuarie, pag. 1. — 194.
- [Prezentarea unui proiect de rezoluție cu privire la instaurarea păcii în partid, în ședința din 16 (29) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]¹. — 146.
- [Prima cuvântare în cadrul discutării statutului partidului, rostită în ziua de 2 (15) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.] — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 240. (P.M.S.D.R.). — 248.
- [Prima intervenție în cadrul discutării acțiunilor Comitetului de organizare la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ; 18 (31) iulie 1903]. — Ibid., pag. 43—44. — 9, 10, 41—42, 47.
- [Prima intervenție în cadrul discutării statutului partidului la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ; 4 (17) august 1903]. — Ibid., pag. 267. — 277.
- *Problema națională în programul nostru.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 44, 15 iulie, pag. 1. — 44.
- *Programul agrar al social-democrației ruse.* — „Zarea“, Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 152—183, secțiunea 2. Semnat : N. Lenin. — 83—87.
- *Programul celui de-al II-lea Congres ordinar al P.M.S.D.R.* [A doua jumătate a lunii iunie — prima jumătate a lunii iulie 1903]². — 12, 16—17, 44, 62—64, 101, 287—288, 294—295.
- [Proiect de rezoluție cu privire la convocarea Congresului al III-lea al partidului, prezentat în ședința din 17 (30) ianuarie 1904 a Consiliului P.M.S.D.R.]³. — 418.
- [Proiect de rezoluție cu privire la măsurile pentru restabilirea păcii în partid, prezentat în ședința din 15 (28) ianuarie a Con-

¹ Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin, N. I.] Șahov N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva. 1904, pag. 83.

² Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. VI, 1927, pag. 54—60.

³ Publicat pentru prima oară în cartea : [Malinin, N. I.] Șahov. N. Lupta pentru congres. (Culegere de documente). Geneva, 1904, pag. 81—83, 85.

- siliului P.M.S.D.R.]*¹. — 120, 121, 123, 128, 135, 136, 137, 138, 139, 142—143, 144.
- [*Proiect de statut al P.M.S.D.R. Proiect inițial*]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 393—394. (P.M.S.D.R.). Titlul este greșit indicat : Proiectul statutului de organizare al P.M.S.D.R. prezentat la congres de Lenin. — 229—230, 282—283, 452.
- [*Proiectul statutului de organizare al P.M.S.D.R. prezentat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]*². — 13, 50—51, 229, 230—231, 251, 253, 449.
- [*Raport asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., prezentat în ziua de 14 (27) octombrie 1903 la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”*]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903.] Pag. 43—51. (P.M.S.D.R.). — 39, 40—42, 196, 201—202, 241, 263—264, 265—266, 268—269, 280, 282, 284—285, 345—346, 347—348.
- *Răspuns la critica proiectului nostru de program*. — În cartea : [Maslov, P. P.] X. „Despre programul agrar”. [Lenin, V. I.] „Lenin N. Răspuns la critica proiectului nostru de program”. Editat de Liga social-democrației revoluționare ruse. Geneva, tip. Ligii social-democrației revoluționare ruse, 1903, pag. 26—42. (X. Zum Agrarprogram. — Lenin. Antikritik P.M.S.D.R.). Semnat : N. Lenin. — 84.
- *Sarcinile social-democrațiilor ruși*. Cu o prefață de P. Akselrod. Editat de Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Geneva, tip. „Uniunii social-democrațiilor ruși”, 1898, 32 pag. — 253.
- *Scrisoare către redacția „Iskrei”*. — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid”. — 366.
- *Scrisoare către redacția „Iskrei”*. — [De ce m-am retras din redacția „Iskrei” ?] Geneva, tip. partidului, decembrie, 1903, 8 pag. Autor : N. Lenin. — 177, 196, 263—264, 265, 269, 270, 280, 294, 305, 346, 365, 367, 410.
- *Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice* — vezi Lenin, V. I. „Despre activitatea revoluționară în organizațiile Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”.

¹ Ibid.² Proiectul nu s a păstrat.

- *— *Ultimul cuvînt al naționalismului bundist.* — „Iskra“, [Geneva]. 1903, nr. 46, pag. 2. — 24, 25.
- *Un pas înainte, doi pași înapoi.* (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului, 1904, VIII, 172 pag. (P.M.S.D.R.). Autor : N. Lenin. — 106, 182, 228—235, 338—341, 343, 360, 361, 365, 408, 412, 416.
- Lermontov, M. I. Publicistul, cititorul și scriitorul.* — 372.
- [*Makadzjub, M. S.*] — *Cu privire la sarcinile noastre de partid.* Despre organizare. — „Iskra“. [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al ziarului „Iskra“ pag. 1—2. Semnat : Practician. — 193, 378, 379.
- Manifestul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* [Foaie volantă]. Fără indicarea locului apariției, tip. partidului, [1898]. 2 pag. — 67, 71, 72.
- Martînov, A. O voce din popor.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie. Suplimentul la nr. 57 al ziarului „Iskra“, pag. 2. — 212.
- Martov L. Așa oare trebuie să ne pregătim?* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62, 15 martie, pag. 1—2. — 372.
- *Către F. V. Lengnik.* 22 decembrie 1903 (4 ianuarie 1904).¹ — 156, 160.
- *Congresul nostru.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 1—2. — 99, 103—104, 105, 280, 363, 366, 385.
- *Imnul socialistului rus modern.* — „Zarea“, Stuttgart, 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. Semnat : Narcis Tuporîlov. — 379.
- *Încă o dată în minoritate.* Fără copertă. 20 pag. — 102, 105, 158, 330, 387, 401.
- *La ordinea zilei.* (Cerc sau partid?). — „Iskra“, [Geneva] 1904, nr. 56, 1 ianuarie, pag. 2—3. — 107, 196—197, 198, 199, 207, 292, 327.
- *La ordinea zilei.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 58, 25 ianuarie, pag. 2—4. — 317, 380—381, 393, 395.
- *La ordinea zilei.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 60, 25 februarie, pag. 3. Semnat : L. M. — 384.
- *Lupta împotriva „stării de asediu“ din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia.* În anexă : scrisori trimise de N. Lenin,

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X. 1929, pag. 125—126.

- G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904. VIII, 96 pag. (P.M.S.D.R.). — 56, 89, 102, 105, 128, 134, 158, 161, 177, 180—181, 230, 263, 275, 280, 302, 316, 333, 344, 346, 349, 354, 361, 365, 367, 387, 394.
- *[Postfață la foaia volantă: Rezoluția comisiei de arbitraj tovrărășesc]*. — În foaia volantă: Rezoluția comisiei de arbitraj tovrărășesc. 2 (15) martie 1904. Fără indicarea locului apariției, [1904], pag. 2. — 405, 411, 412—413.
- *Proiect de statut al partidului*. — În cartea: [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi”. („Criza din partidul nostru”), Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 31—34. (P.M.S.D.R.) Autor: N. Lenin. — 12—15, 50—51, 105, 182, 190—191, 229—235, 241—243, 244, 245, 246—247, 251—263, 277—278, 394, 452.
- *Rezoluție cu privire la locul Bundului în partid* — *vezi* Cu privire la locul Bundului în partid.
- *Rezoluție cu privire la statutul Ligii* — *vezi* Rezoluția cu privire la statutul Ligii.
- *[Scrisoare către comisia pentru redactarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”*. Fragment]. — În cartea: „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 134. (P.M.S.D.R.). — 347.
- *[Scrisoare] către redacția O.C. al P.M.S.D.R.* — [26 septembrie (9 octombrie) 1903]¹. — 20, 31, 343.
- *Steagul roșu în Rusia*. Studiu de istorie a mișcării muncitorești ruse. Cu o prefață de P. Akselrod. Editat de organizația revoluționară „Șoțial-demokrat”. Geneva, 1900. XII, 64 pag. — 343.
- *Steagul roșu în Rusia*. — Studiu de istorie a mișcării muncitorești ruse. Editat de C.C. Fără indicarea locului apariției, 1904, 72 pag. (P.M.S.D.R.). — 343.
- *Trezirea democrației și sarcinile noastre*. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 58, 25 ianuarie, pag. 1—2. — 377—378.
- Martov, L. și [Potresov A. N.] Starover. — *[Scrisoare adresată între 2 (15) și 5 (18) august 1903 majorității Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]* — În cartea: [Lenin, V. I.] „Un pas înainte, doi pași înapoi”. (Criza din partidul nostru). Geneva, tip. partidului,

¹ Pentru prima oară publicat în întregime în „Culegeri din Lenin”, vol. VI, 1927, pag. 304—305.

- 1904, pag. 59—60. (P.M.S.D.R.) Autor : N. Lenin. — 405, 408, 412.
- Micile lipsuri ale unui mare congres.* — „Revoluționnaia Rossiia“, [Geneva], 1903, nr. 37, 1 decembrie, pag. 7—16. — 363.
- — *n* — *vezi* Dan, F. I. — [Scrisoare cu privire la lozincile opoziției].
- Narcis Tuporilov* — *vezi* Martov L. Imnul socialistului rus modern.
- Novobranțev, P.* — *vezi* Peșehonov, A. V. Problemele fundamentale ale programului revoluționar rus.
- O cotitură semnificativă.* — „Osvobojdnie“, Stuttgart, 1903, nr. 13 (37), 2 (15) decembrie, pag. 217—218. Semnat : Independent. — 363.
- Ordinea de zi a congresului.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului [1904], pag. 10. (P.M.S.D.R.). — 199, 286, 298, 449.
- „*Osvobojdnie*“, Stuttgart — Paris. — 317, 320, 321.
- Stuttgart, 1903, nr. 9 (33), 19 octombrie (1 noiembrie), pag. 153—158. — 80—86, 458—459, 460, 461, 463—464, 465.
- nr. 13 (37), 2 (15) decembrie, pag. 217—218. — 363.
- Pavlovici* — *vezi* Krasikov, P. A.
- [*Peșehonov, A. V.*] *Novobranțev, P. Problemele fundamentale ale programului revoluționar rus.* — „Revoluționnaia Rossiia“, [Geneva], 1903, nr. 32, 15 septembrie, pag. 4—7; nr. 33, 1 octombrie, pag. 6—8. — 86—87, 460—462, 464—465.
- Plehanov, G. V.* [*Către F. V. Lengnik.* 28 octombrie (10 noiembrie) 1903]¹. — 180—181.
- [*Către F. V. Lengnik.* 4 (17) noiembrie 1903]¹. — 180.
- [*Către V. I. Lenin.* 26 octombrie (8 noiembrie) 1903]¹. — 180.
- *Centralism sau bonapartism?* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 65, 1 mai, pag. 2—4. — 418.
- *Ce nu trebuie făcut.* — „Iskra“, [Geneva], 1903, nr. 52, 7 noiembrie, pag. 1—2. — 94—98, 104, 334, 358—361, 362—363, 393, 466.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. VII, 1928, pag. 228, 237, 217.

- *Cîteva cuvinte despre „economism” și „economisți”*. (Reflecții pe marginea Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.) — „Iskra”, [Geneva], 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 2—4. — 374.
 - *Din partea redacției*. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 63, 1 aprilie. Suplimentul la nr. 63 al ziarului „Iskra”, pag. 2. — 396.
 - *[Observațiile redacției „Iskrei” pe marginea „Scrisorii către redacție” a lui V. I. Lenin]*. — „Iskra”, 1903, nr. 53, 25 noiembrie, pag. 8, la rubrica : „Viața de partid”. — 107, 362, 366.
 - *O neînțelegere regretabilă*. — „Iskra”, [Geneva], 1904, nr. 57, 15 ianuarie, pag. 1—3. — 167, 171, 366.
 - *Proiectul de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. — „Zarea”, Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 11—39, secțiunea A. — 84.
 - *Rezoluție cu privire la atitudinea față de liberali — vezi Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Plehanov)*.
 - *[Scrisoare către comisia pentru redactarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”*. Fragment]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 134—135 (P.M.S.D.R.). — 177.
 - *[Scrisoare către L. Martov]*. 29 ianuarie 1904. — În cartea : Martov, L. „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia”. În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin). Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 81—83. (P.M.S.D.R.). — 177, 178, 180—181.
- Popov — vezi Rozanov, V. N.
- „Poslednie Izvestiia”, Londra — Geneva. — 25.
- Londra, 1903, nr. 109, 26 (13) februarie, pag. 1—4. — 25—26.
- [Potresov, A. N.]. *Rezoluție cu privire la liberali — vezi Cu privire la atitudinea față de liberali (rezoluția lui Starover)*.
- *[Scrisoare către G. V. Plehanov]*. 21 octombrie (3 noiembrie) 1903] În cartea : Martov, L. — „Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia”. În anexă : Scri-

sori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Raspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 46. (P.M.S.D.R.). — 161, 333—334, 359.

Practician — vezi Makadziub, M. S.

Principalele rezoluții adoptate la Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului. [1904], pag. 12—18 (P.M.S.D.R.) — 18—20, 23, 108, 109, 169—170, 376.

Problema națională în programul și în tactica Bundului. — În cartea : „Congresul al IV-lea al Uniunii generale a muncitorilor evrei din Lituania, Polonia și Rusia“. Fără indicarea locului apariției, [1901], pag. 10—15. (P.M.S.D.R.). — 29.

Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. — [Geneva, 1903]. VIII, 136 pag. (P.M.S.D.R.). — 39, 40—42, 55, 57, 59, 61, 102—103, 109, 169, 177, 182, 196, 201, 206, 213, 224, 227—230, 234, 241, 252, 261, 265, 269, 272, 281, 287—290, 315, 320, 329, 346, 347—350, 357, 361, 362, 385, 388, 390, 410—411, 412, 413, 455, 456.

* *Procesele-verbale ale ședințelor Consiliului P.M.S.D.R.* 15 (28)—17 (30) ianuarie 1904. Manuscris¹. — 120—121, 122, 124—129, 130—142, 143, 144, 146, 147, 148, 149, 151, 156—159, 161—162, 417, 444.

* *Procesele-verbale ale ședințelor Consiliului P.M.S.D.R.* 31 mai (13 iunie) și 5 (18) iunie 1904. Manuscris². — 432—433, 434, 435, 436, 437—438, 439—440, 441—442, 443.

Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului [1904], pag. 1—6 (P.M.S.D.R.). — 12, 23, 117, 197, 217, 224, 226, 324, 327, 378, 450.

Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. (Elaborat de redacția ziarului „Iskra“ și a revistei „Zarea“.) — „Iskra“, [München], 1902, nr. 21, 1 iunie, pag. 1—2. — 12.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. X, 1929, pag. 181—277.

² Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin“, vol. XV, 1930, pag. 45—84.

- Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* (Elaborat de redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zareea”) — „Zareea”, Stuttgart, 1902, nr. 4, august, pag. 1—10, secțiunea A. — 12.
- Proiect de program al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia.* Fără indicarea locului apariției, tip. „Iskrei”, 1903, 71 pag. (P.M.S.D.R.). — 12.
- Proiect de regulament al Congresului al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia elaborat de Comitetul de organizare.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 379—381. (P.M.S.D.R.). — 46, 118, 194—195, 203, 315—316.
- Protestul [membrilor bolșevici ai Ligii împotriva purtării nedemne pe care a avut-o Martov la congres, protest prezentat Biroului Congresului Ligii și citit în ședința din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”].* — În cartea : „Procese-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 75. — 348—349.
- „Rabocce Delo”, Geneva. — 8, 14, 16, 48, 51, 52, 54, 100, 154, 195, 200, 202, 211, 253, 280, 313, 328, 333, 334, 373, 453.
- Raportul delegatului din Siberia* — vezi Troțki, L. D. Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia...
- Raportul delegației Bundului [asupra lucrărilor Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.].* Fără indicarea locului apariției, [1903]. II, 68 pag. — 100.
- Raportul grupului „lujnii rabocii” [prezentat în ziua de 23 iulie (5 august) 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]¹.* — 211.
- „Rassvet”, Geneva. — 443.
- Răspunsul dat de Comitetul de organizare grupului „Borba”.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 375. (P.M.S.D.R.). — 202.

¹ Publicat pentru prima oară în cartea : „Rapoartele prezentate de comitetele social-democrate la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.”, 1930, pag. 156—168.

Răspunsul Uniunii muncitorilor din industria minieră și siderurgică [la întrebările puse de tov. Lenin]. — În cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin.) Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 35—38. (P.M.S.D.R.) — 346.

Regulamentul congresului. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 11. (P.M.S.D.R.). — 314—315, 449.

„*Revoluționnaia Rossiia*“, [Kuokkala-Tomsk-Geneva]. — 81, 85.

— 1903, nr. 32, 15 septembrie, pag. 4—7. — 86—87, 460—462, 464—465.

— nr. 33, 1 octombrie, pag. 6—8. — 86—87, 460—462, 464—465.

— nr. 37, 1 decembrie, pag. 7—16. — 363.

[*Rezoluția comisiei de arbitraj tovărășesc pronunțată la 19 februarie (3 martie) 1904.* — „Iskra“, [Geneva], 1904, nr. 62, 15 martie. Suplimentul la nr. 62 al ziarului „Iskra“, pag. 2. — 405, 409.

Rezoluția comisiei de arbitraj tovărășesc. 2 (15) martie 1904. [Foaie volantă. Cu o postfață de L. Martov]. Fără indicarea locului apariției, [1904]. 2 pag. — 405, 409, 411, 412—413.

* *Rezoluția Congresului al V-lea cu privire la situația Bundului în partid, judecată de patrioții firmei iskriste. 22 (9) septembrie 1903.* Editat de Comiterul din străinătate al Bundului. [Foaie volantă]. Londra, Nathanson, [1903]. 4 pag. — 24—30.

Rezoluția [cu privire la cooptarea unui al treilea membru al redacției de către cei doi membri aleși, adoptată în ziua de 7 (20) august 1903 la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 336. (P.M.S.D.R.). — 19.

[*Rezoluția cu privire la declarația lui Martinov și Akimov că refuză să participe la lucrările congresului, adoptată de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. la 5 (18) august 1903.* — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 295. (P.M.S.D.R.). — 293, 335.

Rezoluția [cu privire la grupul „Injzii rabocii”, adoptată de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. la 6 (19) august 1903]. — Ibid. pag. 313. — 208.

[Rezoluția cu privire la incidentul cu C.O. adoptată în ziua de 18 (31) iulie 1903 de Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia”. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 46. — 9, 207, 450.

[Rezoluția cu privire la publicarea proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului partidului adoptată în ședința din 17 (30) ianuarie 1904 a Consiliului partidului].¹. — 444.

Rezoluția cu privire la recunoașterea „Iskrei” ca Organ Central — vezi Cu privire la Organul Central al partidului.

[Rezoluția cu privire la statutul Ligii adoptată în ziua de 7 (30) octombrie 1903 la Congresul al II-lea ordinar al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 101. (P.M.S.D.R.). — 102.

Rezoluția lui Troșki — vezi Rezoluția cu privire la declarația lui Martînov și Akimov că refuză să participe la lucrările congresului...

Rezoluția [menșevicilor (Troșki, Fomin, Deutsch ș.a.) cu privire la hotărârile Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. citită în ședința din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”]. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 82—83. (P.M.S.D.R.). — 109, 348—349.

Rezoluția [menșevicilor (Akselrod, Starover, Martov și Zasulici), citită în ședința din 16 (29) octombrie 1903 a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”]. — Ibid., pag. 84. — 350—351, 387.

Saltîkov-Șcedrin, M. E. Dincolo de hotare. — 201.

— Poșehonia de altădată. — 96.

— Semnele timpului. — 271, 272, 366.

¹ Publicat pentru prima oară în „Culegeri din Lenin”, vol. X, 1929, pag. 276

Scrisoarea C.C. — vezi Lengnik, F. V. — Către Congresul Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse.

Scrisoarea C.C. către tov. Starover. — [12 (25) noiembrie 1903]. — În cartea : [Vorovski, V. V.] — „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Geneva, tip. partidului, 1904, pag. 26—28. (P.M.S.D.R.) Idem în cartea : „Martov, L. Lupta împotriva «stării de asediu» din Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia“. În anexă : Scrisori trimise de N. Lenin, G. Plehanov și F. Dan. (Răspuns la scrisoarea lui N. Lenin). Geneva, Pfeffer, 1904, pag. 49—50. (P.M.S.D.R.). — 89, 103, 128, 134, 148, 161, 365—366, 367.

[Scrisoarea], C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. 16 (29) noiembrie 1903. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 132. (P.M.S.D.R.). — 103.

Scrisoare deschisă adresată [de V. I. Lenin și de alți partizani ai majorității] membrilor Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [7 (20) octombrie 1903]. — Ibid., pag. 13—17. — 182, 346—347.

Scrisoarea redacției O.C. către C.C. al P.M.S.D.R. — vezi Către Comitetul Central al P.M.S.D.R.

* Situația Bundului în Partidul muncitoresc social-democrat din Rusia. Din „Arbeiter Stimme“ nr. 34. Fără indicarea locului și anului apariției. 20 pag. — 67—77.

Starover — vezi Potresov, A. N.

[Statutul modificat al Bundului prezentat de delegații Bundului în ședința a 7-a din 21 iulie (3 august) 1903 a Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.]. — În cartea : „Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia“. Textul integral al proceselor-verbale. Editat de C.C., Geneva, tip. partidului, [1904], pag. 97—98. (P.M.S.D.R.). — 16, 324.

Statutul de organizare al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia adoptat la Congresul al II-lea al partidului. — Ibid., pag. 7—9. — 12—16, 23, 31, 50—51, 57, 59, 63, 90, 91—92, 105, 107, 108, 140—141, 157, 162, 169, 190, 218, 226, 228, 234, 238, 254, 262, 267—271, 272, 274, 287, 289, 292, 309, 329, 333, 339, 345, 354, 357, 371, 374, 378, 380, 384, 393, 394, 399, 400, 407, 437, 442, 452.

- Statutul Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse (1903)*. — În cartea : „Procesele-verbale ale Congresului al II-lea ordinar al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. Sub îngrijirea lui I. Lesenko și F. Dan. Editat de Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse. [Geneva, 1903], pag. 129—131. — 39, 57—58, 353—354.
- Travinski* — vezi Krjijanovski, G. M.
- Troški, L. D. Congresul al II-lea al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia*. Raportul delegației din Siberia. Geneva, 1903. 36 pag. — 102.
- Turgheniev, I. S. Părinți și copii*. — 362.
- Ultimatumul lui Starover* — vezi Potresov, A. N. Scrisoare către G. V. Plehanov. 21 octombrie (3 noiembrie) 1903.
- Ultimatumul C.C.* — vezi Scrisoarea C.C. către tov. Starover.
- [*Vorovski, V. V.*] — *Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse*. Geneva, tip. partidului, 1904. 40 pag. (P.M.S.D.R.). — 89, 103, 128, 134, 148, 161, 177, 364—365, 366
- „*Zarea*“. — Stuttgart. — 18.
- 1901, nr. 1, aprilie, pag. 152—153. — 379.
- 1902, nr. 4, august, pag. 1—39, în secțiunea A, pag. 152—183, în secțiunea a 2-a. — 83—86.
-
- „*Aus der Weltpolitik*“, München, 1903, Jg. V, N 48, 30. November, S. 1—10. — 102.
- „*Deutsch-Französische Jahrbücher*“, Hrsg. von A. Ruge und K. Marx. Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 71—85. — 74.
- Göhre, P. Drei Monate Fabrikarbeiter und Handwerksbursche*. Eine praktische Studie. Leipzig, Grunow, 1891. 223 S. — 386.
- Goethe, J. W. Faust*. — 72.
- „*Frankfurter Zeitung*“. Abendblatt, 1904, N 97, 7. April. — 391.
- Heine, W. Demokratische Randbemerkungen zum Fall Göhre*. — In : „Sozialistische Monatshefte“, Berlin, 1904, Bd. I, Hft. 4, April, S. 281—291. — 386—388, 392.
- „*Iskra*“ o kwestyi polskiej. — In : „Przedświt“, Kraków, 1903, N 9, S. 361—373. — 77.

- Kautsky, K. Franz Mehring.* — In : „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. I, N 4, S. 97—108. — 311—313.
- *Die Intelligenz und die Sozialdemokratie.* — In : „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1894—1895, Jg. XIII, Bd. II, N 27, S. 10—16 ; N 28, S. 43—49 ; N 29, S. 74—80. — 254.
- *Die Krisis in Österreich.* — In : „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. I, N 2, S. 39—46. — 74—75.
- *Wahlkreis und Partei.* — In : „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1903—1904, Jg. XXII, Bd. 2, N 28, S. 36—46. — 388—390, 392.
- Lissagaray, P. O. Histoire de la Commune de 1871.* Bruxelles, Kistemaekers, 1876. 516, XXX, [2] p. — 490.
- Marx, K. Der Bürgerkrieg in Frankreich.* Adresse des Generalrats der Internationalen Arbeiter-Assoziation. 3-te deutsche Aufl. verm. durch die beiden Adressen des Generalrats über den deutsch-französischen Krieg und durch eine Einleitung von F. Engels. Berlin, „Vorwärts“, 1891. 71 S. — 486—496.
- *Zur Kritik der Hegelschen Rechtsphilosophie.* Einleitung. — In : „Deutsch-Französische Jahrbücher“. Hrsg. von A. Ruge und K. Marx. Paris, 1844, Lfrg. 1—2, S. 71—85. — 74.
- Naquet, A. Drumont et Bernard Lazare.* — In : „La Petite République“, Paris, 1903, N 10 023, 24 septembre, p. 1. — 74.
- „Die Neue Zeit“, Stuttgart. — 160.
- 1894—1895, Jg. XIII, Bd. II, N 27, S. 10—16. — 254.
- N 28, S. 43—49. — 254.
- N 29, S. 74—80. — 254.
- 1903—1904, Jg. XXII, Bd. 1, N 2, S. 39—46. — 74.
- N 4, S. 97—108. — 311—313.
- Bd. 2, N 28, S. 36—46. — 388—390, 392.
- Organisation der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Mainz 1900.* — In : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands. Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts“, 1901, S. 6—8. — 413—414.
- Parvus, A. L. Der Anfang vom Ende?* — In : „Aus der Weltpolitik“, München, 1903, Jg. V, N 48, 30. November, S. 1—10. — 102.
- „La Petite République“, Paris, 1903, N 10 023, 24 septembre, p. 1. — 75.

- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Breslau vom 6. bis 12. Oktober 1895. Berlin, „Vorwärts“, 1895. 223 S. — 272, 273.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Abgehalten zu Lübeck vom 22. bis 28. September 1901. Berlin, „Vorwärts“, 1901, S. 6—8. — 413—414.
- „Przedświt“. Kraków, 1903, N 3, G. 81—88. — 77.
- N 6, S. 228—238. — 77.
- N 9, S. 361—373. — 77.
- Renan, E. *Discours et conférences.* 3-me éd. Paris, Lévy, 1887. V, 412 p. — 75—76.
- *Le judaïsme comme race et comme religion.* Conférence faite au cercle Saint-Simon, le 27 janvier 1883. Reproduction sténographique. — In: Renan, E. *Discours et conférences.* 3-me éd. Paris, Lévy, 1887, p. 341—374. — 75—76.
- „Sozialistische Monatshefte“, Berlin, 1904, Bd. I, Hft. 4, April, S. 281—291. — 386—388, 392.
- Stosunek socjalnej demokracji rosyjskiej do kwestyi narodowościowej.*
— In: „Przedświt“, Kraków, 1903, N 3, S. 81—88. — 77.
- „Vorwärts“, Leipzig — Berlin. — 160.
- Wr. A. „Bund“. — „Przedświt“, Kraków, 1903, N 6, S. 228—238. — 77.
- Zola, E *La débâcle.* — 487.
-

INDICE DE NUME

A

Abramson — vezi Portnoi, K.

Akimov (Mahnoveț)*, V. P. (1872—1921) — social-democrat, reprezentant de vază al „economismului“, unul dintre cei mai înveterați oportuniști. Pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Grupul narodovoltților“ din Petersburg; în 1897 a fost arestat, iar în aprilie 1898 a fost deportat în gubernia Ienisei. În septembrie 1898 a fugit în străinătate, unde a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“; a susținut ideile „economismului“ și a luat poziție împotriva grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi și împotriva „Iskrei“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat din partea „Uniunii“, antiiskrist; după congres — reprezentant al aripii de extremă dreaptă a menșevismului. În timpul revoluției din 1905—1907 a susținut ideea lichidatoristă a creării unei „Organizații a clasei muncitoare pe întreaga Rusie“, în cadrul căreia social-democrația nu ar fi fost decât unul dintre curentele ideologice. A participat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R., susținând tactica oportunistă a menșevicilor și preconizând o alianță cu cadeții. În anii reacțiunii s-a retras din rîndurile social-democrației. — 14, 48, 197, 198, 200, 202, 205, 211, 218, 221, 235—237, 247—248, 252, 253, 254, 258, 261—262, 265, 271, 274—275, 277—280, 283—285, 290—294, 298, 307, 310, 312, 314, 315, 316, 321, 324, 328—332, 333, 335—337, 348, 356, 360, 364, 370, 373, 374, 384, 392, 396, 403, 450, 451, 468, 469.

Akselrod, I. I. (Ida Isaakovna) (1872—1917) — social-democrată, iskristă, autoare de lucrări de filozofie și de critică literară. La mișcarea revoluționară a participat la început ca membru al organizației „Narodnaia volem“; în 1893 a emigrat în străinătate, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii“, iar apoi a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici, iar apoi, urmîndu-l pe

* În paranteză, se dau adevăratele nume de familie.

Plehanov, a trecut la menșevici. În anii reacțiunii a aderat la grupul menșevicilor-partiiți, iar în timpul primului război mondial a făcut parte din grupul ultradefensiștilor. A colaborat la publicațiile social-democrate „Vozrojdenie“, „Sovremennaia Jizn“ și altele. Înainte de Revoluția Socialistă din Octombrie, I. I. Akselrod s-a întors în Rusia și curînd după aceea a murit la Petersburg. — 457.

Akselrod, L. I. (Ortodox) (1868—1946) — autoare de lucrări de filozofie și de critică literară, social-democrată. În timp ce se afla în emigrație, a intrat în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat mai întîi la bolșevici, iar apoi, urmîndu-l pe Plehanov, a trecut la menșevici. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții defensiste. La începutul anului 1917 a fost mai întîi membră a Comitetului Central al menșevicilor, iar apoi membră a Comitetului Central al grupului plehanovist „Edinstvo“. Împărtășind concepțiile menșevice ale lui Plehanov și repetînd greșelile lui în domeniul filozofiei, ea a luptat împotriva bolșevicilor, împotriva concepțiilor filozofice ale lui Lenin. Începînd din 1918 s-a retras din activitatea politică și s-a ocupat cu munca pedagogică într-o serie de instituții de învățămînt superior din U.R.S.S. — 360, 455.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În perioada 1870—1880 a fost narodnic, iar după scindarea organizației „Zemlea i volea“ a aderat la grupul „Ciornii peredel“; în 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. Începînd din 1900 a fost membru al redacției ziarului „Iskra“ și al revistei „Zarea“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a reprezentat cu drept de vot consultativ redacția ziarului „Iskra“ și a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După congres, menșevic activ. În 1905 a lansat ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc, pe care el îl opunea partidului proletariatului. În anii reacțiunii a fost unul dintre conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organul menșevicilor lichidatori. În 1912 a participat la Blocul antipartinic din august. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a luat parte la Conferințele de la Zimmerwald și Kienthal, unde a aderat la aripa dreaptă. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a propagat ideea intervenției armate împotriva Rusiei Sovietice. — 13, 18, 42, 120, 123, 124, 133, 135—137, 182, 190, 204, 225—226, 232, 236—237, 241—246, 248, 250, 253—255, 257, 258, 262, 272, 277, 279, 280, 302, 305, 319, 329, 332—333, 336, 343, 350—351, 355, 357, 359, 360, 368—372, 374, 379, 380, 384, 387—388, 391, 392—395, 398, 432, 455, 457, 468, 477.

Aleksandrov — autorul articolului „Probleme organizatorice. (Scrisoare către redacție)“, publicat în suplimentul la nr. 56 al „Iskrei“ din 1 ianuarie 1904. — 376, 382.

Aleksandrova, E. M. (Natalia Ivanovna, Ștein, N, NN.) (1864—1943) — la sfârșitul penultimului deceniu al secolului trecut a intrat în organizația „Narodnaia volea“, iar din 1890 a desfășurat o activitate de propagandă în cercurile muncitorești din Petersburg; a făcut parte din „Grupul narodovolților“. În 1894 a fost arestată și apoi deportată pe termen de 5 ani în gubernia Vologda; în deportare a aderat la social-democrați. În 1902, în timp ce se afla în străinătate, a intrat în organizația „Iskrei“, iar apoi a activat în Rusia ca agent al acestei organizații. La Consfătuirea de la Orel a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (februarie 1903) a fost cooptată în C.O. A participat la congres ca delegată cu drept de vot consultativ din partea Comitetului de organizare, aderând la minoritatea iskriștilor; după congres — menșevică activă; în 1904 a fost cooptată în C.C. ca reprezentantă a menșevicilor. Din octombrie 1905 a fost secretară a Comisiei de organizare a menșevicilor. În anii reacțiunii nu a luat parte activă la viața politică. În 1910—1912 a activat la Moscova și la Petersburg; a aderat la grupul din jurul „Pravdei“ de la Viena (organ al lui Troțki); în 1912 a reprezentat acest grup în Comitetul de organizare pentru convocarea conferinței din august a lichidatorilor. În 1913—1914 a fost secretară și membră a redacției revistei „Borba“, editată de Troțki. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diverse instituții cultural-educative. — 8—11, 14, 47, 52, 101, 265, 405, 408, 410, 412, 450.

Alekseev, N. A. (n. 1873) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; a făcut studii de medicină. Și-a început activitatea revoluționară la Petersburg, la sfârșitul ultimului deceniu al secolului trecut. În primăvara anului 1897 a intrat în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. La începutul anului 1898 a fost arestat și deportat pe termen de patru ani în gubernia Veatka (orașul Slobodsk). În 1899 a fugit în străinătate. În perioada 1900—1905 a locuit la Londra; a fost membru al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“, iar apoi al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — reprezentant al bolșevicilor la Londra. A participat cu drept de vot consultativ la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. și a fost secretar al congresului (sub numele de Andreev). În decembrie 1905 s-a întors la Petersburg, a colaborat la publicațiile bolșevice „Vestnik Jizni“, „Volna“ etc., a desfășurat o activitate de propagandă și agitație. Din 1911 pînă în 1917 a lucrat ca medic la Irkutsk. După revoluția din februarie 1917 a activat în cadrul organizației social-democrate unite din Irkutsk ca membru al Comitetului militar al Sovietului de deputați ai soldaților din Irkutsk. A participat la Revoluția Socialistă din Octombrie. În anii războiului civil a luat parte la răsturnarea regimului lui Kolceak în regiunea Lenci și a fost președinte al Comitetului revoluționar din Kirensk. A lucrat la Comitetul general pentru educație politică, la Internaționala Comunistă, a predat istoria P.C. (b) al U.R.S.S. la Universitatea de stat din Moscova, a lucrat în diferite organe sovie-

tice și de partid. Alekseev a tradus o serie de lucrări ale lui K. Marx și F. Engels. — 457.

Alekseev, P. A. (1849—1891) — cunoscut revoluționar din deceniul al 8-lea al secolului trecut, de profesiune muncitor țesător. În 1873 a făcut parte din cercul muncitoresc revoluționar organizat la Petersburg, dincolo de bariera „Nevskaia“; începînd din noiembrie 1874 a participat la activitatea de propagandă revoluționară desfășurată în rîndurile muncitorilor din Moscova. În aprilie 1875 a fost arestat și în 1877 judecat în cadrul „procesului celor 50“. La proces a refuzat să recurgă la serviciile unui apărător și la 10 (22) martie a rostit o cuvîntare care a devenit celebră și pe care a încheiat-o prevestind căderea inevitabilă a absolutismului țarist. Cuvîntarea lui Alekseev, difuzată ulterior în numeroase publicații ilegale, a exercitat o influență considerabilă asupra mișcării revoluționare din Rusia. Vorbînd despre această cuvîntare, V. I. Lenin a numit-o „profeticele cuvinte ale muncitorului revoluționar rus Piotr Alekseev“ (Opere complete, vol. 4, Editura politică, 1961, ediția a doua, pag. 368). La 14 (26) martie 1877, Alekseev a fost condamnat la 10 ani muncă silnică; în 1884 i s-a fixat domiciliul în Iakuția, unde la 16 (28) august 1891 a fost ucis de niște răufăcători. — 248.

Anna Ivanovna — vezi Levina, E. S.

Anton — vezi Makadziub, M. S.

Aurette de Paladines, Louis-Jean-Baptiste (1804—1877) — general francez, monarhist. În 1871 — membru al Adunării naționale a Franței, comandantul gărzii naționale, călău al Comunei din Paris. — 489, 496.

B

Basovski, I. B. (Dementiev) (n. 1876) — în 1896 a făcut parte din cercurile social-democrate din Odesa, apoi a fost unul dintre organizatorii transportării ilegale a „Iskrei“ din străinătate în Rusia. În februarie 1902 a fost arestat în legătură cu procesul intentat organizației „Iskrei“ și Comitetului din Kiev al P.M.S.D.R.; la 18 (31) august 1902 a evadat din închisoarea Lukianovskaia din Kiev împreună cu N. E. Bauman, V. N. Krohmal și alții și s-a ocupat din nou cu organizarea transportării „Iskrei“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a activat în organizațiile social-democrate din Harkov și Ekaterinoslav și a participat cu drept de vot consultativ la Congresul al IV-lea al partidului; în anii reacțiunii nu a luat parte activă la viața politică. După revoluția din februarie 1917 a activat în cadrul organizației menșevice din Voronej și a participat la Consfătuirea de stat și la Consfătuirea democratică; după Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras de la menșevici și a lucrat în diferite organizații economice la Moscova. — 457.

Bauman, N. E. (Sorokin) (1873—1905) — revoluționar de profesie, militant de seamă al partidului bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară la Kazan, în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut; în 1896 a participat intens la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, făcând propagandă printre muncitorii din raionul Narva. În 1897 a fost arestat și, după o detențiune de 22 de luni în fortăreața Petropavlovskaja, a fost deportat în gubernia Veatka; în octombrie 1899 a emigrat în Elveția, a intrat în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate” și a luat parte activă la lupta împotriva „economismului”. În 1900 a fost unul dintre întemeietorii organizației „Iskret”; în 1901—1902 a activat la Moscova ca agent al acestei organizații; în februarie 1902 a fost arestat, iar la 18 (31) august a evadat din închisoarea Lukanovskaia din Kiev împreună cu un grup de social-democrați. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului de partid din Moscova și a făcut parte din majoritatea iskristă. În decembrie 1903 s-a întors la Moscova, a trecut în fruntea Comitetului de partid din Moscova, conducând totodată Biroul din nord al C.C. al partidului; a organizat la locuința sa o tipografie ilegală. Arestat în iunie 1904, a fost eliberat în octombrie 1905; la 18 (31) octombrie, în timpul unei demonstrații organizate de Comitetul de partid din Moscova, a fost ucis de un huligan din rîndurile sutlor negre. Funeraliile lui Bauman s-au transformat într-o grandioasă demonstrație populară. În nr. 24 al ziarului „Proletarii” a fost publicat un necrolog al lui N. E. Bauman, scris de V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 9, E.S.P.L.P. 1955, pag. 432—433). — 202, 303, 412, 472, 477.

Bazilenkov — vezi Lokerman, A. S.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai partidului social-democrat german și ai Internaționalei a II-a. De profesie strungar. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii”); a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag, a luptat pentru calea democratică de unificare a Germaniei, a demască caracterul reacționar al politicii interne și externe a guvernului kaiserului. În timpul războiului franco-german s-a situat pe poziții internaționaliste. A sprijinit Comuna din Paris. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al acestui secol a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rîndurile social-democrației germane. V. I. Lenin considera cuvîntările lui Bebel împotriva bernsteinienilor „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc” (V. I. Lenin, Opere, vol. 19, E.S.P.L.P. 1957, pag. 290). Publicist talentat și bun orator, Bebel a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării mișcării muncitorești germane și europene. În ultima perioadă a activității sale, Bebel a comis o serie de greșeli cu caracter centrist (lupta insuficientă împo-

triva oportuniștilor, supraaprecierea formelor parlamentare de luptă etc.). — 272, 273, 338, 359.

Beer, Max (n. 1864) — istoric german al socialismului ; în penultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din aripa stîngă a social-democrației germane („tinerii”). Pentru colaborare la presa socialistă a fost arestat ; în 1894 a emigrat la Londra, iar apoi în America. În 1901 s-a reîntors la Londra, unde a devenit corespondent al ziarului „Vorwärts”. În 1915 a venit în Germania și a aderat la social-democrații de dreapta. Sub influența evenimentelor revoluționare din anii 1917—1918 a evoluat însă din nou spre stînga și a scris lucrări mai apropiate de marxism („K. Marx, viața și învățătura sa” (1923) etc.). — 359.

Bekov — vezi Zurabov, A. G.

Belov — vezi Țeitlin, L. S.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și a Internaționalei a II-a ; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd din a doua jumătate a deceniului al VIII-lea ; se afla sub influența lui Dühring. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor responsabil al ziarului „Der Sozial-demokrat”, organ central ilegal al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit” o serie de articole sub titlul comun „Problemele socialismului”, care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației” (1899), în care a procedat deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein nega teoria marxistă a luptei de clasă, teoria inevitabilității prăbușirii capitalismului, teoria revoluției socialiste și a dictaturii proletarietului. „Cît privește revoluția proletarietului, oportunistul s-a dezvățat pînă să se și gîndească la așa ceva”, spunea V. I. Lenin, referindu-se la Bernstein (V. I. Lenin. Opere, vol. 25, E.S.P.L.P. 1956, pag. 425). Bernstein afirma că mișcarea muncitorească nu are altă sarcină decît aceea de a lupta pentru reforme menite „să îmbunătățească” situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă : „Mișcarea este totul, scopul final nu este nimic”. Concepțiile teoretice ale lui Bernstein și ale adepților săi, precum și activitatea lor oportunistă practică au dus la trădarea directă a intereselor clasei muncitoare și, ca urmare, la falimentul Internaționalei a II-a. În anii care au urmat, Bernstein a continuat lupta împotriva marxismului, militînd pentru sprijinirea politicii burgheziei imperialiste. — 80, 359, 372, 393.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei, primul cancelar al Imperiului, supranumit „cancelarul de fier”. În 1862 a fost numit prim-ministru și ministru de externe al Prusiei. Scopul principal pe care l-a urmărit el a fost unirea prin „foc și sabie” a micilor state germane

izolate și crearea unui imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871 Bismarck a fost numit cancelar al Imperiului german. Din 1871 pînă în 1890 a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor-moșieri, străduindu-se totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie. Nereușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiștilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a venit cu un program demagogic de legislație socială, făcînd să se voteze o serie de legi care instituiau pentru unele categorii de muncitori asigurări obligatorii. Dar încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dat nici un rezultat. În martie 1890, Bismarck a demisionat. — 487, 489, 491, 492, 494.

Biulov — vezi Mandelberg, V. E.

Blanqui, Louis-Auguste (1805—1881) — eminent revoluționar francez, reprezentant de seamă al comunismului utopic, a participat la toate insurecțiile și revoluțiile care au avut loc la Paris în perioada 1830—1870; conducător al unor asociații revoluționare secrete. Blanqui a stat la închisoare timp de peste 36 de ani. Urmărind cucerirea puterii de către un grup restrîns de revoluționari complotiști, el nu înțelegea rolul hotărîtor al organizării maselor în vederea luptei revoluționare. Apreciînd foarte mult meritele revoluționare ale lui Blanqui, Marx și Lenin au criticat, totodată, cu asprime greșelile sale și ineficacitatea tacticii complotiste. „Blanquismul — scria Lenin — este o teorie care neagă lupta de clasă. Blanquismul așteaptă salvarea omenirii din robia salariată nu prin lupta de clasă a proletariatului, ci printr-un complot organizat de o mică minoritate de intelectuali“ (Opere, vol. 10, E.S.P.L.P. 1956, pag. 383). — 487.

Blum — vezi Blumenfeld, I. S.

Blumenfeld, I. S. (Blum) (n. 1865) — social-democrat, unul dintre colaboratorii activi ai grupului „Eliberarea muncii“, iar apoi membru al organizației „Iskrei“; de profesiune zețar. În cadrul grupului „Eliberarea muncii“, precum și la „Iskra“ a avut în sarcina să conducerea tipografiei și transportarea publicațiilor. În martie 1902 a fost arestat la graniță (la Radzivilov) cu un transport de publicații iskriste și întemnițat la închisoarea din Kiev, de unde a evadat în august 1902 și a fugit în străinătate. După sciziunea produsă la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. Din decembrie 1903 a devenit secretar de redacție la „Iskra“ menșevică și ulterior a activat în cadrul unor organizații menșevice din Rusia și din străinătate. În 1917, în perioada Guvernului provizoriu, a participat la organizarea editurii menșevice „Rabocœia peceat“. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. — 31, 455.

Bonaparte, Ludovic — vezi Napoleon al III-lea.

Bonci-Bruevici, V. D. (Bonci) (1873—1955) — revoluționar de profesie, bolșevic, istoric și publicist. A participat la mișcarea revoluționară începînd de la sfîrșitul penultimului deceniu al secolului trecut; a desfășurat o intensă activitate pe tărîmul editării literaturii marxiste în Rusia; în 1896 a emigrat în Elveția. În străinătate a participat la activitatea grupului „Eliberarea muncii“, iar mai tîrziu a colaborat la „Iskra“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; în 1904 a condus serviciul de expediție al C.C., iar apoi a organizat editarea literaturii bolșevice (editura „V. Bonci-Bruevici și N. Lenin“). În anii următori a participat activ la organizarea editării de ziare și reviste bolșevice și la înființarea de edituri ale partidului; a suferit represiuni din partea guvernului țarist; a studiat mișcările social-religioase din Rusia, îndeosebi mișcarea sectanților, consacînd istoriei ei o serie de lucrări; în 1904 a editat ziarul social-democrat „Rassvet“, destinat sectanților. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al redacției ziarului „Izvestiia Sovietului din Petrograd“ (pîna în mai 1917); mai tîrziu a redactat ziarul bolșevic „Rabocii i Soldat“. A participat activ la insurecția armată din octombrie la Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost șef al Direcției treburilor de pe lîngă Consiliul Comisarilor Poporului (pîna în octombrie 1920) și redactor-șef al editurii „Jizn i znanie“. Începînd din 1930 a fost director al Muzeului de literatură din Moscova, organizat de el, iar din 1946 a funcționat la Leningrad ca director al Muzeului de istorie a religiei și ateismului de pe lîngă Academia de Științe a U.R.S.S. — 441, 443, 453, 469.

Boris — vezi Noskov, V. A.

Bracke, Wilhelm (1842—1880) — socialist german, editor și librar; din 1865 — membru al Uniunii generale a muncitorilor germani, unul dintre întemeietorii și conducătorii partidului eisenachian (1869). În septembrie 1870, pentru faptul că a editat manifestul Comitetului Central al acestui partid împotriva războiului, a fost condamnat la 3 luni de detențiune într-o fortăreață; a fost pus în libertate în martie 1871. Unul dintre principalii editori și difuzori ai literaturii de partid. — 486.

Braun — vezi Stepanov, S. I.

Bruker — vezi Mahnoveț, L. P.

Bulgakov, S. N. (1871—1944) — economist burghez, filozof idealist. În ultimul deceniu al secolului trecut a fost „marxist legal“; la începutul primului deceniu al secolului nostru a revizuit teoria lui Marx în problema agrară, căutînd să explice prin așa-zisa „lege a fertilității descrescînde a solului“ pauperizarea maselor populare. După revoluția din 1905—1907 a aderat la cadeți, a propovăduit misticismul filozofic și a colaborat la culegerea „Vehi“, care avea un caracter contrarevoluționar. Din 1918 — preot ortodox;

În 1922 a fost expulzat pentru activitate contrarevoluționară; în străinătate a desfășurat o propagandă dușmănoasă împotriva U.R.S.S.
— 82.

C

Cernîșev, I. V. — social-democrat, a oscilat între „ekonomiști” și iskriști. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut a dus muncă de propagandă social-democrată la Kursk; în anii 1894—1895 a condus la Petersburg un grup de social-democrați (grupul „tinerilor”). În 1896 a intrat împreună cu acest grup în „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg; în februarie 1897 a fost arestat și deportat pe termen de 3 ani în gubernia Vologda; după aceea a făcut parte din grupul „Lujnii rabocii”. În august 1902 a plecat în străinătate, unde a dus tratative cu redacția „Iskrei” în vederea desfășurării unei munci comune pentru unificarea partidului; în aprilie 1903 a aderat la „ekonomiști”, declarându-se adept al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”. — 476.

Chamberlain, Joseph (1836—1914) — om de stat englez, unul dintre ideologii imperialismului; în 1895—1903 a fost ministru al coloniilor, unul dintre organizatorii războiului anglo-bur din anii 1899—1902. Chamberlain a lansat ideea unirii tuturor coloniilor engleze în cadrul unui imperiu federativ, cu tarife vamale comune; el s-a pronunțat împotriva liberului-schimb. Negăsind în această problemă sprijin deplin în sinul guvernului, Chamberlain și-a prezentat în 1903 demisia, pentru a-și asigura libertate de acțiune în scopul de a atrage de partea sa opinia publică. În 1906 s-a retras din activitatea politică. — 179.

D

Dąbrowski, Jaroslaw (1836—1871) — revoluționar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A fost audient al Academiei militare din Petersburg, unde s-a împrietenit cu revoluționari-democrați ruși și polonezi și a făcut parte dintr-un cerc narodnic ilegal. A jucat un rol de seamă în mișcarea revoluționară poloneză, fiind unul dintre organizatorii răscoalei din 1863—1864 pentru eliberarea Poloniei. Arestat înainte de izbucnirea răscoalei, Dąbrowski a fost condamnat în 1864 la 15 ani muncă silnică. În decembrie 1864 a evadat din închisoarea preventivă de la Moscova, iar în iunie 1865 a emigrat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii aripii democratice a emigrației poloneze; a colaborat la ziarul „Niepodległość” („Independența”) și a scris o lucrare în care a analizat războiul din 1866 dintre Austro-Ungaria și Prusia. A criticat cu asprime măsurile luate de guvernul Trochu pentru apărarea Parisului.

În zilele Comunei din Paris a fost unul dintre cei mai hotărâți apărători ai ei ; a propus o ofensivă imediată asupra Versailles-ului, arestarea guvernului contrarevoluționar și dizolvarea Adunării naționale, care avea un caracter reacționar. A condus apărarea celor mai importante sectoare ale frontului, a fost numit comandant al Armatei I a comunarșilor, iar apoi al tuturor forțelor armate ale Comunei. A căzut la 23 mai 1871 în luptele pentru apărarea colinei Montmartre. — 488.

Dan, F. I. (Gurvici, F. I., —n) (1871—1947) — unul dintre liderii menșevicilor, de profesie medic. A început să activeze în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În august 1896 a fost arestat, iar în 1898, după ce a stat la închisoare timp de aproape 2 ani, a fost deportat în gubernia Veatka pe termen de 3 ani ; în vara anului 1901 a fugit în străinătate, unde a intrat în grupul de sprijin de la Berlin al ziarului „Iskra”. În 1902 a participat, ca agent al „Iskrei”, la Conferința de la Belostok pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. ; după aceasta a fost din nou arestat și deportat în Siberia răsăriteană ; în septembrie 1903 a fugit în străinătate, unde a aderat la menșevici. Dan a participat la Congresele al IV-lea și al V-lea ale P.M.S.D.R. și la o serie de conferințe ale acestuia. În anii reacțiunii a condus în străinătate un grup de lichidatori și a redactat ziarul „Golos Soțial-Demokrata”. În timpul primului război mondial a fost un defensist inveterat ; după revoluția din februarie 1917 — membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central în prima lui legislatură ; a sprijinit Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un adversar al Puterii sovietice. La începutul anului 1922 a fost expulzat ca dușman neîmpăcat al Statului sovietic. — 102, 105, 158, 453, 455.

Danielson, N. F. (Nikolai —on) (1844—1918) — autor rus de lucrări de economie, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din ultimele două decenii ale secolului trecut. În deceniile al 7-lea și al 8-lea ale secolului trecut, Danielson a avut legături cu cercurile tinerilor raznocinți revoluționari. El a terminat prima traducere în limba rusă a „Capitalului” lui K. Marx, începută de G. A. Lopatin. În legătură cu aceasta a purtat corespondență cu K. Marx și F. Engels ; în scrisorile sale a atins și probleme privind dezvoltarea economică a Rusiei. El n-a înțeles însă esența marxismului și mai târziu a luat poziție împotriva lui. În 1893 a publicat cartea „Studii asupra economiei noastre sociale de după reformă”, care, împreună cu lucrările lui V. P. Voronțov, a servit ca fundamentare teoretică a narodnicismului liberal. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Danielson. — 79, 85.

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii drepte a social-democrației germane, de profesie economist. În 1894 a făcut parte din comisia pentru pregătirea programului agrar al partidului,

situându-se pe poziții de revizuire a teoriei marxiste în problema agrară și căutînd să demonstreze trăinicia mîii gospodăriei țărănești în condițiile capitalismului. A fost unul dintre fondatorii revistei revizioniste „Sozialistische Monatshefte“. În 1903 a publicat cartea „Socialismul și agricultura“, pe care Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. Începînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii Germane; în 1919—1920 a fost ministru al afacerilor interne, iar în 1922—1927 reprezentant al guvernului în Hessa. David a sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost un dușman al U.R.S.S.

V. I. Lenin l-a caracterizat ca pe un oportunist „a cărui viață este în întregime consacrată coruperii burgheze a mișcării muncitorești“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 262). — 82, 461.

Dedov — vezi Knipovici, L. M.

Dementiev — vezi Basovski, I. B.

Deutsch, L. G. (1855—1941) — a participat la mișcarea narodnică, iar apoi la mișcarea social-democrată. În 1877 a fost unul dintre organizatorii acțiunii țăranilor din județul Cighirin. A făcut parte din organizația „Zemlea i vlea“, iar apoi din organizația „Ciornii peredel“. În 1880 a plecat în străinătate; în 1883 a participat la întemeierea grupului „Eliberarea muncii“ și a activat pe linia editării literaturii marxiste și a transportării ei în Rusia. În 1884 a fost arestat în Germania și extrădat guvernului țarist; a fost condamnat la muncă silnică. În 1901 a fugit din locul de deportare; sosind la München, a fost cooptat în administrația „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ și a participat la editarea și difuzarea ziarului „Iskra“ și a revistei „Zarea“. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat al grupului „Eliberarea muncii“; a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După congres a făcut parte din rîndurile menșevicilor, iar în anii reacțiunii a fost lichidator. În timpul primului război mondial a fost social-șovinist și a colaborat la „Prizîv“, organ al social-defensiștilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat împreună cu Plehanov ziarul „Edinstvo“, organ al menșevicilor-defensiști de dreapta. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică, a lucrat la publicarea operelor lui G. V. Plehanov și a scris o serie de articole consacrate istoriei mișcării de eliberare din Rusia. — 48, 49, 208, 209, 218, 270, 285, 303, 346, 348, 354, 404, 408—412, 449, 455, 471, 475.

Dietz, Johann Heinrich Wilhelm (1843—1922) — social-democrat german, deputat în Reichstag din 1881 pînă în 1918. A condus editura Partidului social-democrat german, care a publicat operele lui Marx și Engels. În tipografia lui s-au tipărit primele numere ale ziarului „Iskra“, revista „Zarea“ și lucrarea lui V. I. Lenin „Ce-i de făcut?“. — 160.

Dolivo-Dobrovolski, A. P. (Dolivo) (1876—1904) — social-democrat, iskrist. Și-a început activitatea revoluționară în a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut, participând activ la mișcarea studențească; în noiembrie 1896 a fost arestat la Moscova, iar în 1897 a fost deportat în gubernia Samara pe termen de 3 ani. În toamna anului 1900, Dolivo, pe atunci student al Colegiului juridic „Demidov“ din Iaroslavl, a organizat câteva cercuri muncitorești; în 1901 a fost membru al grupului din Iaroslavl al Uniunii din nord a P.M.S.D.R. În august 1901 a fost arestat și deportat la Orenburg pe termen de 3 ani. În toamna anului 1902 a fugit în străinătate. În ianuarie 1903, Dolivo a sosit la Petersburg și a fost introdus în Comitetul din Petersburg din partea organizației „Iskrei“. În primăvara anului 1903 s-a îmbolnăvit subit de nervi și, deja bolnav, a fost arestat de poliție; în vara aceluiași an a fost pus în libertate și a plecat la Odesa, unde s-a împușcat în decembrie 1904. — 544.

Drabkin, I. D. — vezi Gusev, S. I.

— *Druian* — nu s-a putut stabili cine este persoana menționată sub acest nume. — 158.

Dupont, Eugène (1831—1881) — revoluționar francez, muncitor specialist în instrumente muzicale; a luat parte la răscoala din iunie 1848 din Franța, apoi a emigrat la Londra; membru al Consiliului General al Internaționalei I (1864—1872), adept al lui Marx; secretar-corespondent pentru Franța (1865—1871). Dupont a participat la aproape toate conferințele și congresele Internaționalei, a fost președinte al Congresului de la Lausanne (1867) și vicepreședinte al Congresului de la Bruxelles (1868). În iulie 1870, în căutare de lucru, s-a mutat din Londra la Manchester, unde a participat la activitatea desfășurată în rândurile membrilor locali ai Internaționalei. Activitatea lui Dupont a fost pozitiv apreciată de Marx și de Engels. În 1874 a emigrat în S.U.A. — 493.

E

Efimov, E. — vezi Noskov, V. A.

Egorov — vezi Levin E. I.

Eisenstadt, I. L. (Iudin) (1867—1937) — unul dintre liderii Bundului. Din 1886 a făcut parte din diverse cercuri narodovoliste din Iaroslavl, iar de la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrați. Din 1902 a fost membru al C.C. al Bundului, activând la Minsk și la Odesa. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — delegat din partea C.C. al Bundului, antiiskrist; după congres, menșevic activ. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. În 1922 a emigrat în Germania, unde a condus un grup bundist care desfășura o campanie de că-

lomnii împotriva U.R.S.S.; a colaborat activ la revista menșevică „Sozialisticeskii Vestnik“. — 206.

Elm, Adolf (1857—1916) — social-democrat german, activist al mișcării cooperatiste și sindicale, reformist, de profesie muncitor din industria tutunului. Unul dintre liderii Uniunii generale a sindicatelor germane; în anii 1894—1906 — deputat în Reichstag. A colaborat la organul revizioniștilor „Sozialistische Monatshefte“, combătând programul și tactica revoluționară a social-democrației. Cuvântarea rostită de Elm în problema cooperăției muncitorești la Congresul internațional de la Copenhaga din 1910 a fost aspru criticată de către V. I. Lenin (vezi Opere, vol. 16, E.S.P.L.P. 1957, pag. 272—280). — 391.

Emmanuilov — vezi Korenevski, M.

Essen, M. M. (Zverev) (1872—1956) — social-democrată, iskristă, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevică. A aderat la mișcarea revoluționară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut, a activat în cercurile muncitorești din Ekaterinoslav, Ekaterinburg și Kiev. În 1899 a fost arestată, ținută în închisoare aproape 2 ani și apoi deportată în Regiunea iakută, de unde a fugit în străinătate în 1902. Curînd însă a revenit în Rusia și a activat în cadrul Comitetului din Petersburg; la sfîrșitul anului 1903 a fost cooptată în C.C. În februarie 1904 a fost trimisă în străinătate pentru a prezenta un raport asupra situației din Rusia. În vara anului 1904, la întoarcerea în țară, Essen a fost arestată la graniță, iar după un an deportată în gubernia Arhanghelsk. În drum spre locul de deportare a evadat și, din septembrie 1905, a activat din nou în cadrul Comitetului din Petersburg. În 1906 a fost membră a Comitetului din Moscova; în perioada reacțiunii s-a retras din activitatea revoluționară. După revoluția din februarie 1917 a aderat la internaționaliști, a fost membră a Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis. În 1920 a intrat în partidul comunist. În 1921 a condus secția de agitație a C.C. din Gruzia. Din 1922 a condus secția de agitație și propagandă a Comitetului din Tiflis. În 1925 s-a mutat la Moscova și a lucrat la Editura de stat. În 1927—1930 a lucrat în cadrul Comisiei pentru strîngerea și studierea materialelor referitoare la istoria Revoluției din Octombrie și a Partidului Comunist din Rusia, iar apoi la Institutul Lenin; din 1930 a lucrat la Institutul comunist de ziaristică. — 419, 420.

Ettingher-Davidson (Ettingher), E. S. — social-democrată, iskristă; în 1896—1898 a fost membră a „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Kiev și a grupului „Raboceaia gazeta“. În primăvara anului 1898, după căderea produsă în organizația de partid din Kiev, s-a refugiat în străinătate, unde a intrat în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“, în cadrul căreia n-a avut însă un rol activ. În 1900, Ettingher a aderat la organizația „Iskrei“, a fost membră a „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. — 455.

F

Favre, Jules (1809—1880) — om politic burghez francez, de profesie avocat, membru al „guvernului apărării naționale“ în timpul războiului franco-prusian din 1870—1871; ministru al afacerilor externe în guvernul Thiers, unul dintre organizatorii sângeroasei reprimări a Comunei din Paris. În iunie 1871 a adresat guvernelor străine un mesaj în care cerea extrădarea comunarzilor ca infractori de drept comun și îndemna la o cruciadă împotriva Internaționalei. În august 1871 și-a dat demisia și s-a retras din activitatea politică. — 485, 486, 491, 493.

Ferry, Jules (1832—1893) — om politic francez, republican burghez, avocat, publicist. După revoluția din septembrie 1870 a fost secretar al „guvernului apărării naționale“, iar apoi primar al Parisului; unul dintre organizatorii reprimării Comunei din Paris. — 485.

Fischer, Richard (1855—1926) — social-democrat german; în anii 1880—1890 a lucrat la tipografiile social-democrate de la Zürich și Londra; în anii 1890—1893 a fost secretar al partidului social-democrat; în anii 1893—1903 a condus editura partidului social-democrat, a fost editor și administrator al ziarului „Vorwärts“, organul central al partidului. — 160.

Fomin — vezi Krohmal, V. N.

Frankel, Leo (1844—1896) — militant de seamă al mișcării muncitorești ungare și internaționale, de profesie muncitor giuvaergiu. În deceniul al 7-lea al secolului trecut, în căutare de lucru, a emigrat în Germania, apoi a plecat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii Uniunii muncitorilor germani din Franța. Din inițiativa lui Frankel, această organizație a aderat la Internaționala I. În martie 1871, Frankel a fost ales membru al Comunei din Paris, a făcut parte din comisia ei executivă, iar apoi a fost numit delegat (ministru) pentru problemele muncii, industriei și comerțului. După înfrângerea Comunei a emigrat la Londra, unde a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I și timp de 5 ani a lucrat ca secretar-corespondent pentru Austro-Ungaria și Cehia. A fost delegat la conferința de la Londra (1871) și la Congresul de la Haga (1872) ale Internaționalei I, unde l-a sprijinit energic pe Marx în lupta dusă împotriva bakuniștilor. La sfârșitul anului 1875 a venit la Viena, dar în scurtă vreme a fost arestat și întemnițat; numai la cererea opiniei publice a fost eliberat în martie 1876. Datorită activității revoluționare neobosite a lui Frankel și a tovarășilor săi de luptă, în aprilie 1880 a luat ființă în Ungaria primul partid socialist muncitoresc. În ultimii săi ani de viață, Frankel a colaborat intens la presa socialistă franceză și germană, a luat parte activă la crearea Internaționalei a II-a, a fost unul dintre vicepreședinții Congresului ei de constituire (1889). — 488.

G

Galkin, V. F. — *vezi Gorin, V. F.*

Galperin, L. E. (Valentin, Y, Koneaghin, Ru) (1872—1951) — social-democrat; a intrat în mișcarea revoluționară în 1898. În timp ce se afla în deportare în gubernia Astrahan a stabilit legături cu organizația „Iskrei“ și, în calitate de agent al acesteia, a fost trimis în primăvara anului 1901 la Baku, unde a participat la crearea Comitetului din Baku al P.M.S.D.R., la înființarea unei tipografii ilegale, la organizarea aducerii literaturii ilegale din străinătate și a difuzării ei în Rusia. La începutul anului 1902 a luat parte la o demonstrație care a avut loc la Kiev; fiind arestat, la 18 (31) august a evadat, împreună cu un grup de iskriști, din închisoarea Lukeanovskaia din Kiev și a fugit în străinătate, unde și-a continuat munca de organizare a transportării literaturii de partid în Rusia. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici și câțva timp a fost în Consiliul partidului reprezentant al redacției Organului Central; apoi a fost cooptat în C.C. A avut o poziție împăciuitoare față de menșevici și s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În februarie 1905 a fost arestat. Începând din 1906 nu a mai luat parte activă la viața politică. După revoluția din februarie 1917 a aderat la menșevicii internaționaliști; a participat la lucrările Consfătuirii de stat. Din primăvara anului 1918 a lucrat în diferite organizații economice. — 59, 65, 131, 132, 133, 169, 364, 365, 414, 415, 420.

Ghelfand, A. L. — *vezi Parvus, A. L.*

Gherț — *vezi Ulianov, D. I.*

Ghinsburg, B. A. — *vezi Kolțov, D.*

Glebov — *vezi Noskov, V. A.*

Goldblat — *vezi Medem, V. D.*

Golden — *vezi Malțman, B. S.*

Goldenberg, I. P. (1873—1922) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; și-a început activitatea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a fost membru al „Uniunii social-democraților ruși din străinătate“. În timpul revoluției din 1905—1907 a avut un rol de seamă, făcând parte din redacțiile tuturor publicațiilor bolșevice; a fost reprezentant al C.C. în relațiile cu alte partide și organizații. În 1907 a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., la care a fost ales membru în C.C. În ianuarie 1910 a fost cooptat în Biroul din Rusia al C.C. În timpul primului război mondial a aderat la defensiștii adepți ai lui Plehanov. În 1917—1919 a făcut parte din grupul „Novaia jizn“. În 1920 a revenit în partidul bolșevic. — 454.

Goldendab, D. B. — *vezi* Reazanov, D. B.

Goldman, M. I. — *vezi* Liber, M. I.

Gorin (Galkin), V. F. (1863—1925) — revoluționar de profesie, bolșevic. În prima jumătate a penultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile narodovolților din Simferopol, apoi din cele de la Harkov, Moghilev și Odesa. În octombrie 1887 a fost arestat în legătură cu procesul „Organizației din sud a narodovolților” și deportat în Iakuția; pe la mijlocul ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrați. După expirarea termenului de deportare (1900) a locuit la Verhoiansk, apoi la Irkutsk și a participat la organizarea Uniunii social-democrate din Siberia. În 1902 a activat în organizația social-democrată din Saratov; a participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea acestei organizații. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă; a fost ales ca reprezentant al bolșevicilor în comisia pentru publicarea proceselor-verbale ale congresului. După congres a participat activ la lupta împotriva menșevicilor. În 1910 a publicat, sub pseudonimul N. Grabovski, o carte intitulată „Jos materialismul! (Critica criticii empiriocritice)”, îndreptată împotriva revizuirii marxismului de pe poziții machiste. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia, a activat în cadrul Comitetului militar-revoluționar din Petrograd și a participat la pregătirea insurecției armate din Octombrie. În 1918—1920 a fost lucrător politic în Armata Roșie. Din 1920 a lucrat în Organizația pentru instruirea militară generală. — 209, 223, 404—405, 407, 408, 412, 471.

Gorski — *vezi* Șotman, A. V.

Göhre, Paul (1864—1928) — om politic și publicist german, „oportunist înverșunat”, cum l-a calificat V. I. Lenin. După absolvirea facultății, Göhre a fost pastor în Saxonia. Pentru a putea studia condițiile de viață ale muncitorilor a lucrat timp de 3 luni în diferite fabrici, după care a scris în 1896 cartea „Drei Monate Fabrikarbeiter und Handwerksbursche” („Trei luni caldă și muncitor de fabrică”). În perioada 1891—1899 a fost secretar general al „Congresului evanghelic-social”; ulterior a aderat la social-democrați. În 1903 a fost ales deputat în Reichstag pe listele partidului social-democrat, dar după 3 luni, pentru că a colaborat la diferite publicații burgheze, a fost obligat să-și depună mandatul de deputat. La începutul revoluției din 1918 din Germania a deținut postul de adjunct al ministrului de război, iar apoi a fost pînă în 1923 ministru în guvernul Prusiei. — 385, 386.

Grandnauer, Georg (n. 1866) — social-democrat german, doctor în filozofie, revizionist. În anii 1890—1896 a fost redactor la ziarul „Sächsische Arbeiterzeitung”, care apărea la Dresda; în anii 1897—1905 — redactor la ziarul „Vorwärts”, care apărea la Berlin; din 1906 pînă în 1918 — redactor-șef al ziarului „Dresdene Volkszeitung”. După revoluția din noiembrie 1918 din Germania, Grand-

nauer a fost ministru de externe, iar din martie 1919 pînă în mai 1920 a fost prim-ministru al Saxoniei ; din mai pînă în octombrie 1921 a fost ministru de interne în guvernul Reichului. Mai tîrziu a fost ambasador al Saxoniei pe lîngă guvernul central din Berlin. — 160.

Grinberg, V. D. — *vezi* Medem, V. D.

Guiod, Alphonse Simon (n. 1805) — general francez, comandantul artileriei Parisului în timpul asediului din 1870—1871. — 486.

Gurvici, F. I. — *vezi* Dan, F. I.

Gurevici, A. G. — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. La începutul ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din primele cercuri social-democrate din Nijni-Novgorod. În 1897 a plecat în străinătate ; în 1899 a fost primit în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“. În anii 1900—1902 a dat „Iskrei“ ajutor la expedierea și transportarea publicațiilor. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ ; a participat alături de menșevici la lucrările Congresului al II-lea al Ligii (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Popov). — 455.

Gurski, M. G. (n. 1874) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. A intrat în mișcarea revoluționară la sfîrșitul secolului trecut. În 1901 a fost arestat și anchetat de jandarmi, fiind învinuit de organizarea unei tipografii ilegale și de apartenența la Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. În august 1902, împreună cu alți 10 iskriști, a evadat din închisoarea din Kiev și s-a refugiat în străinătate. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“ ; a participat alături de menșevici la Congresul al II-lea al Ligii. — 455.

Gusarov, F. V. (Mitrofan) (m. 1920) — social-democrat ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic ; de profesiune medic militar. În 1903 a activat la Vilno. În toamna aceluiași an a fost cooptat în C.C., din care a făcut parte pînă la jumătatea anului 1904. În 1906, în timpul dizolvării Dumei a II-a de stat și al răscoalei din Kronstadt, a fost unul dintre organizatorii organizației de partid din districtul Petersburg și reprezentant al organizației militare în Comitetul din Petersburg ; la 21 iunie 1906 a fost arestat și condamnat la 8 ani muncă silnică, pedeapsă pe care a executat-o în Siberia. După revoluția din februarie 1917 a activat pe linie de partid la Omsk. — 414.

Gusev, S. I. (*Drabkin, I. D.*) (1874—1933) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1896, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg ; în primăvara anului 1897 a fost arestat și deportat la Orenburg. Din 1899 a locuit la Rostov pe Don ; a participat intens

la activitatea Comitetului P.M.S.D.R. din regiunea Donului și a fost unul dintre conducătorii grevei din 1902 și ai demonstrației din martie 1903. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din regiunea Donului, a făcut parte din majoritatea iskristă; după congres a vizitat o serie de orașe din sudul Rusiei, ținând referate despre congres. În august 1904 a participat la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici. Din decembrie 1904 pînă în mai 1905 a fost secretar al Biroului Comitetelor majorității și al Comitetului de partid din Petersburg, iar apoi unul dintre conducătorii organizației bolșevice din Odesa. Din ianuarie 1906 a fost membru al Comitetului de partid din Moscova; a participat la Congresul al IV-lea ca delegat din partea organizației de partid din Moscova. În 1906 a fost arestat și apoi deportat în gubernia Tobolsk, de unde a evadat în 1909. În anii reacțiunii a luat atitudine împotriva lichidatorismului și a ortovismului. În zilele din Octombrie 1917 a fost secretar al Comitetului militar-revoluționar din Petrograd; din 1918 a fost lucrător politic în Armata Roșie; în 1921—1923 a fost șeful Direcției politice a Armatei Roșii și membru al Consiliului militar-revoluționar al republicii; din 1923 — secretar al Comisiei centrale de control a P.C. (b) din Rusia și membru al Colegiului Comisariatului poporului pentru Inspectia muncitorească-țărănească; din 1925 — șeful secției de presă a C.C. al P.C. (b) din Rusia. În anii 1928—1933 a fost membru al Prezidiului Comitetului Executiv al Internaționalei Comuniste. Gusev a scris o serie de lucrări în care sînt tratate probleme de istorie a partidului, probleme militare și economice, precum și probleme ale mișcării muncitorești internaționale. — 208—210, 223, 270, 280, 404—405, 412, 473.

H

Halturin, S. N. (1857—1882) — unul dintre primii muncitori revoluționari ruși, de profesiune tîmplar de mobilă de lux. Începînd de pe la mijlocul deceniului al 8-lea al secolului trecut a luat parte activă la mișcarea muncitorească, a fost membru al organizației narodnice „Asociația prietenilor”, care a încercat să unească cercurile muncitorești din Petersburg. Dar, spre deosebire de narodnici, Halturin considera că lupta politică este principala sarcină a mișcării revoluționare și că proletariatul în curs de apariție constituie forța hotărîtoare a acestei mișcări. Împreună cu lăcătușul V. P. Obnorski, alt muncitor revoluționar de seamă, Halturin a creat în 1878 organizația ilegală „Uniunea din nord a muncitorilor ruși” și a făcut pregătirile necesare pentru editarea unui ziar muncitoresc de sine stătător. În 1879, majoritatea membrilor „Uniunii” au fost arestați. Halturin, care scăpase de arestare, s-a apropiat de partidul „Narodnaia Volea” și de conducătorul lui — A. I. Jeleabov. Sub influența narodvoșților, Halturin, care lucra pe atunci ca tîmplar la Palatul de iarnă, a organizat un atentat la viața țarului; la 5 (17) februarie 1880 a avut loc la palat o explozie, dar nici țarul, nici

membrii familiei sale n-au avut nimic de suferit. Urmărit de poliție, Halturin și-a continuat în sudul Rusiei activitatea revoluționară. În 1882, împreună cu tovarășul său N. A. Jelvakov, a organizat la Odesa un atentat la viața generalului Strelnikov, procuror militar care era cunoscut prin cruzimea sa. Cu prilejul săvârșirii atentatului, amândoi au fost arestați și condamnați la moarte printr-o sentință a Curții marțiale. — 248.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1770—1831) — mare filozof german, idealist obiectiv, ideolog al burgheziei germane. Filozofia lui Hegel reprezintă punctul culminant al idealismului german de la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Meritul istoric al lui Hegel constă în elaborarea profundă și multi-laterală a dialecticii idealiste, care a constituit unul dintre izvoarele teoretice ale materialismului dialectic. Potrivit doctrinei lui Hegel, întreaga lume naturală, istorică și spirituală se află în neconținută mișcare, schimbare, transformare și dezvoltare; el considera însă că lumea obiectivă, realitatea, este un produs al „spiritului absolut“, al „ideii absolute“. V. I. Lenin a calificat „ideea absolută“ drept o născocire teologică a idealistului Hegel. Ceea ce caracterizează filozofia lui Hegel este contradicția profundă dintre metoda sa dialectică și sistemul său conservator, metafizic, care în fond implica încetarea dezvoltării. Prin concepțiile sale social-politice, Hegel era reacționar.

K. Marx, F. Engels și V. I. Lenin, prelucrând în mod critic metoda dialectică a lui Hegel, au creat dialectica materialistă, care reflectă legile cele mai generale ale dezvoltării lumii obiective și ale gândirii omenești.

Principalele opere ale lui Hegel sînt: „Fenomenologia spiritului“ (1806); „Știința logicii“ (1812—1816); „Enciclopedia științelor filozofice“ (1817); „Filozofia dreptului“ (1821). Opere postume: „Prelegeri de istoria filozofiei“ (1833—1836) și „Prelegeri de estetică, sau filozofia artei“ (1836—1838). — 399.

Heine, Wolfgang (n. 1861) — om politic german, social-democrat, de profesiune avocat. În partidul social-democrat a fost unul dintre ultraoportuniștii bernsteinieni. În 1898 a fost ales în Reichstag, dar curînd după aceasta, pentru că a refuzat să participe la o demonstrație politică organizată de social-democrați, a fost obligat să-și depună mandatul de deputat. A colaborat la revista „Sozialistische Monatshefte“. Pentru articolele sale cu caracter revizionist a fost adesea aspru criticat de Bebel, Mehring și alții. După revoluția din 1918 din Germania, Heine a fost ministru al justiției, iar în anii 1919—1920 — ministru al afacerilor interne în guvernul Prusiei. După 1920 s-a retras din activitatea politică și s-a ocupat cu avocatura. — 385, 386, 387, 391.

Hofman — vezi Kosovski, V.

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — om politic reacționar englez, unul dintre întemeietorii federației social-democrate (în dece-

niul al 9-lea al secolului trecut) și ai Partidului socialist britanic (1911). În perioada 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. În timpul primului război mondial a manifestat la început tendința de a se situa pe o poziție antimilitaristă, dar în scurtă vreme a devenit social-șovinist fățiș; în 1916 a fost exclus din partid pentru propagandă în favoarea războiului imperialist. Hyndman a avut o atitudine ostilă față de Revoluția din Octombrie și a sprijinit intervenția împotriva Rusiei Sovietice. — 358.

I

Iakubova, A. A. (Tar) (1870—1917) — participantă la mișcarea social-democrată începînd din 1893, reprezentantă de seamă a „economismului”. A făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1897—1898 a participat la organizarea editării la Petersburg a ziarului „economistilor” „Raboceia Mîsl”. În 1898 a fost deportată pe termen de 4 ani în Siberia răsăriteană; în vara anului 1899 a emigrat. A luat parte activă la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ; după scindarea partidului a simpatizat cu menșevicii. După 1905 s-a retras din activitatea politică și a lucrat în diferite organizații cultural-educative muncitorești. — 455.

Ida Isaakovna — vezi Akselrod, I. I.

Ignat — vezi Krasikov, P. A.

Ilin — vezi Lenin, V. I.

Iudin — vezi Eisenstadt, I. L.

Iuriev — vezi Levin, E. I.

Ivanov — vezi Levina, E. S.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, conducătorul aripii reformiste, de dreapta, a Partidului socialist francez, filozof, orator eminent, autorul unei serii de lucrări istorice. În a sa istorie în patru volume a revoluției burgheze franceze de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea, el a încercat să formuleze și să rezolve problemele privind istoria social-economică a acestei revoluții. În concepțiile sale filozofice, el s-a afirmat ca idealist eclectic. Din 1885 — membru al parlamentului, radical de stînga, iar din 1902 — unul dintre liderii fracțiunii parlamentare socialiste; se situa pe poziții reformiste, preconizînd colaborearea de clasă a proletariatului cu burghezia. În 1904, Jaurès a fondat ziarul „l'Humanité” — organul central al Partidului socialist

francez —, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții sale. Din 1920, „l'Humanité“ a devenit organul central al Partidului Comunist Francez. Jaurès a fost un luptător înflăcărat împotriva expansiunii colonialiste, împotriva militarismului și a războiului. În ajunul primului război mondial (la 31 iulie 1914) a fost ucis de șoviniști. — 388, 391.

Jeleabov, A. I. (1850—1881) — revoluționar rus de seamă, organizator și conducător al partidului „Narodnaia volea“. Jeleabov a fost unul dintre primii narodnici care au înțeles necesitatea luptei politice împotriva țarismului, luptă pe care o putea duce cu succes numai o organizație de revoluționari anume creată în acest scop. Organizator talentat, Jeleabov a căutat să unească în jurul partidului „Narodnaia volea“ toate elementele nemulțumite de politica țarismului, să creeze grupuri conspirative în rîndurile studențimii, ale armatei și ale flotei. Jeleabov a acordat o mare importanță muncii revoluționare în rîndurile muncitorilor de la orașe; din inițiativa lui a fost creat, pentru prima oară în Rusia, un ziar pentru muncitori. El a fost unul dintre autorii „Programului muncitorilor membri ai organizației «Narodnaia volea»“. Dar Jeleabov nu înțelegea încă rolul istoric al clasei muncitoare; el era departe de socialismul științific și atribuia tacticii terorii individuale rolul hotărîtor în lupta împotriva absolutismului țarist. Sub conducerea lui au fost organizate o serie de atentate împotriva lui Alexandru al II-lea. Fiind arestat cu două zile înainte de atentatul de la 1 martie 1881, Jeleabov, după ce tovarășii săi au fost arestați, a declarat că a participat la organizarea atentatului împotriva țarului. La judecată, Jeleabov a refuzat să recurgă la serviciile unui apărător și a transformat procesul într-o tribună de agitație revoluționară. Prin sentința tribunalului, Jeleabov împreună cu tovarășii săi, narodovolții Perovskaia, Kibalcici, Mihailov și Rîsakov, au fost condamnați la moarte prin spînzurătoare; ei au fost executați la 3 (15) aprilie 1881, în Piața Semenov din Petersburg. — 248.

Jordania, N. N. (Kostrov) (1870—1953) — social-democrat, menșevic. Și-a început activitatea politică în ultimul deceniu al secolului trecut, în cadrul cercurilor muncitorești din Tiflis; a luat parte la crearea primei organizații social-democrate din Gruzia: „Mesame dasi“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ, aderînd la minoritatea iskriștilor. După congres — lider al menșevicilor caucazieni. În 1905 a fost redactor al ziarului menșevic „Soșial-Demokrati“ (care apărea în limba gruzină) și a combătut tactica bolșevică în revoluția burghezo-democratică. În 1906 a fost membru al Dumei I de stat. A luat parte la lucrările Congresului al IV-lea al P.M.S.D.R.; la Congresul al V-lea a fost ales membru al C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor. În anii reacțiunii a aderat formal la grupul menșevicilor-partițiți, dar în fapt i-a susținut pe lichidatori. În 1914 a colaborat la revista lui Troțki „Borba“; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. După revoluția din februarie 1917

a fost președinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Tiflis, iar în 1918—1921 a fost șeful guvernului menșevic contra-revoluționar din Gruzia ; din 1921 — emigrant alb. — 223, 321.

K

Kablukov, N. A. (1849—1919) — economist și statistician, adept al narodnicismului liberal, profesor la Universitatea din Moscova. În anii 1885—1907 a condus secția de statistică a zemstvei guberniale Moscova. Sub conducerea lui a fost întocmită „Culegerea de date statistice cu privire la gubernia Moscova“ (1877—1879). A colaborat la mai multe ziare și reviste. În lucrările sale a susținut ideea „trăinicieii“ micii gospodării țărănești, a apărut obștea țărănească, pe care o considera în stare să preîntâmpine diferențierea țărănimii. A combătut marxismul în problema rolului și însemnătății luptei de clasă, propovăduind pacea între clase. Într-o serie de lucrări, și în special în cartea „Dezvoltarea capitalismului în Rusia“, V. I. Lenin a criticat cu asprime concepțiile lui Kablukov. În 1917, Kablukov a participat la lucrările Comitetului agrar general de pe lângă Guvernul provizoriu burghez. După Marca Revoluție Socialistă din Octombrie a lucrat la Direcția centrală de statistică, fiind în același timp profesor și publicist. Principalele sale lucrări sînt : „Problema muncitorilor în agricultură“ (1884), „Prelegeri de economie agricolă“ (1897), „Cu privire la condițiile de dezvoltare a gospodăriei țărănești în Rusia“ (1899), „Economie politică“ (1918) și altele. — 82.

Kalafati, D. P. (Mahov, Mițov) (1871—1940) — social-democrat, menșevic. Din 1891 a participat la activitatea cercurilor social-democrate din Moscova, iar apoi la activitatea celor din Nikolaev. În 1897 a activat în cadrul „Uniunii muncitorilor din sudul Rusiei“ ; în 1901 a intrat în Comitetul din Nikolaev al P.M.S.D.R. În 1902 a fost arestat și apoi condamnat la deportare în gubernia Vologda, dar a reușit să evadeze și să plece în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului din Nikolaev ; s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. În 1905 a condus sectorul tehnic și financiar al editurii „Iskrei“ menșevice. În 1906 s-a întors în Rusia și a condus editura social-democrată legală „Novii mir“. În 1913 s-a retras din activitatea politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat ca contabil și economist. — 200—201, 204, 207, 209—210, 213, 217—219, 221—226, 313—314, 324—326, 332, 336, 347, 394, 400, 406, 448, 449, 465, 466, 469, 476.

Kanțel, L. O. — social-democrată, iskristă ; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevică. În 1898 a făcut parte din grupul social-democrat „Rabocce znamea“ din Petersburg. În martie 1901 a plecat în străinătate ; un an mai târziu, din însărcinarea redacției ziarului „Iskra“, a plecat la Moscova, unde împreună cu alții a organizat un grup al „Iskrei“. În mai 1902 a fost arestată, iar

în 1903 a fost deportată pe termen de 5 ani la Olekminsk, în Regiunea iakută ; amnistiată în 1905, a emigrat din țară. În noiembrie 1905 s-a întors în Rusia și a activat în organizațiile menșevice din Petersburg pînă în vara anului 1907, cînd a emigrat din nou. În timpul primului război mondial a locuit în Rusia. — 454.

Karski — vezi Topuridze, D. A.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a ; la început a fost marxist, dar mai târziu a devenit un renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului) — unul dintre curentele oportuniste din mișcarea muncitorească ; redactor al revistei „Die Neue Zeit“, revistă teoretică a social-democrației germane.

Kautsky a început să participe la mișcarea socialistă în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleianism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a dat dovadă de oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În anii 1880—1900 a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste : „Doctrina economică a lui Karl Marx“ (1887), „Problema agrară“ (1899) etc., care, deși conțin greșeli, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu, cînd mișcarea revoluționară a luat o mare amploare, Kautsky a trecut pe pozițiile oportunismului. În ajutorul primului război mondial, Kautsky devine centrist, iar în timpul războiului trece în tabăra dușmanilor fățiși ai marxismului revoluționar, camuflîndu-și social-șovinismul sub paravanul unor fraze goale despre internaționalism. Kautsky este autorul teoriei ultraimperialismului, a cărei esență reacționară a fost demascată de Lenin în lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a“ (1915), „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (1916) și în alte lucrări. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș poziție împotriva revoluției proletare și a dictaturii proletariatului, împotriva Puterii sovietice.

În lucrările „Statul și revoluția“ (1917), „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“ (1918) și într-o serie de alte lucrări, V. I. Lenin a supus unei critici nimicitoare teoriile kautskiste. Arătînd primejdia pe care o reprezintă kautskismul, el scria : „Clasa muncitoare nu-și poate îndeplini rolul său revoluționar mondial dacă nu duce un război necruțător împotriva acestei atitudini de renegare, împotriva acestei lipse de caracter, împotriva acestei slugărnicii față de oportunism și împotriva acestei nemaipomenite trivializări teoretice a marxismului“ (Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 306). — 74—75, 76, 160, 254, 273, 311, 313, 387, 388, 389, 391, 423.

Knipovići, L. M. (Dedov) (1856—1920) — revoluționară de profesie, bolșevică. Și-a început activitatea revoluționară la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut, în cercurile narodovolșilor din Helsingfors. Din 1889 a locuit la Petersburg ; pe lîngă munca

pe care a dus-o în organizațiile narodovolților, ea a desfășurat o intensă activitate cultural-educativă în rîndurile muncitorilor; în ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la social-democrație. În vara anului 1895 a servit ca intermediară în tratativele duse între „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg și „Grupul narodovolților“ în problema folosirii tipografiei din Lahta, unde a fost tipărită broșura lui V. I Lenin „Explicarea legii amenzilor aplicabile muncitorilor din fabrici și uzine“. În 1896 a fost arestată și apoi deportată la Astrahan. A avut un rol important în stabilirea de legături între „Iskra“ și organizațiile locale din Rusia; după expirarea termenului de deportare a activat la Tver. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Uniunii din nord; a făcut parte din majoritatea iskristă. În 1905 a activat la Odesa; a luat parte la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R.; după revoluția din 1905—1907 și-a continuat munca de partid. În 1911 a fost deportată în gubernia Poltava. În ultimii ani de viață a fost grav bolnavă și nu a mai dus o muncă activă. — 406, 409, 472, 475.

Knuneanț, B. M. (Ruben, Rusov) (1878—1911) — revoluționar de profesie, bolșevic; și-a început activitatea revoluționară în 1897, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În 1901 a fost deportat la Baku, unde a devenit unul dintre conducătorii Comitetului organizației locale și ai Comitetului Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. În 1902 a participat la crearea „Uniunii social-democraților armeni“ și la fondarea ziarului „Proletariat“, organul ei ilegal. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea Comitetului din Baku, a făcut parte din majoritatea iskristă. După congres a activat ca agent al Comitetului Central în Caucaz și la Moscova. În septembrie 1905 a fost cooptat în Comitetul organizației de partid din Petersburg și a făcut parte, ca reprezentant al bolșevicilor, din Comitetul Executiv al primului Soviet de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În decembrie 1905 a fost arestat și condamnat la deportare pe viață în Siberia. În 1907 a evadat din locul de deportare și a fugit în străinătate; a participat la lucrările Congresului de la Stuttgart al Internaționalei a II-a și la Conferința a patra („A treia Conferință generală“) a P.M.S.D.R. de la Helsingfors. De la sfîrșitul anului 1907 a activat la Baku; a manifestat unele șovăieli în problemele de tactică a bolșevicilor în perioada reacțiunii. Arestat în septembrie 1910, a murit în timpul detențiunii la închisoarea din Baku. — 208—209, 262, 265, 271, 275—276, 292, 298, 301, 406, 409, 450, 472.

Kol — *vezi* Lengnik, F. V.

Kolțov, D. (*Ghinsburg, B. A.*) (1863—1920) — social-democrat, menșevic. În prima jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut a aderat la mișcarea narodovolistă, iar la sfîrșitul aceluiași deceniu a trecut pe poziții social-democrate. La începutul anului 1893 a emigrat în Elveția, unde s-a apropiat de grupul „Eliberarea muncii“; în 1895—1898 a fost secretarul „Uniunii social-democraților ruși din

străinătate" și a colaborat activ la publicațiile acesteia; după scindarea „Uniunii“ (în 1900), a ieșit din rîndurile ei. A participat la lucrările Congreselor de la Londra (1896) și Paris (1900) ale Internaționalei a II-a. A participat cu drept de vot consultativ la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., făcînd parte din minoritatea iskriștilor. După congres a devenit menșevic activ și a colaborat la o serie de publicații menșevice („Soțial-Demokrat“, „Nacealo“ etc.). În perioada revoluției din 1905—1907 a activat în cadrul mișcării sindicale din Petersburg; în 1908 a lucrat la Baku; a colaborat la ziarul „Luci“, organ legal al menșevicilor-lichidatori. În anii primului război mondial a fost social-șovinist; după revoluția din februarie 1917 a fost comisar pentru problemele muncii în Sovietul de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petersburg. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a candidat pe lista menșevicilor defensiști în alegerile pentru Adunarea constituantă. În 1918—1919 a lucrat în sectorul cooperatist la Petrograd. — 19, 205, 206, 298—299, 342, 453, 455.

Koneaghin — vezi Galperin, L. E.

Konstantinov — vezi Zborovski, M. S.

Korenevski, M. (Emmanuilov) — social-democrat, de profesie medic; membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; a participat la Congresul al II-lea al Ligii. — 455.

Kosovski, V. (*Levinson, M. I., Hofman*) (1870—1941) — unul dintre liderii Bundului. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Vilno; în 1897 a participat la Congresul de constituire al Bundului; a fost ales în C.C. și numit redactor-șef al ziarului „Die Arbeiterstimme“ („Vocea Muncitorului“), organul central al Bundului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a participat ca delegat al Comitetului din străinătate al Bundului; antiiskrist. După congres, menșevic. În anii reacțiunii a colaborat la revista lichidatorilor „Nașa Zarea“ și la ziarul „Luci“. În timpul primului război mondial s-a situat pe poziții social-șovine. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; după revoluție a emigrat și a activat în organizațiile bundiste din Polonia. În 1939 a plecat în S.U.A. — 466.

Kostiți — vezi Zborovski, M. S.

Kostrov — vezi Jordania, N. N.

Krasikov, P. A. (Ignat, Pavlovici, T.) (1870—1939) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1892 ca propagandist în cercurile marxiste muncitorești din Petersburg; în același an a plecat în Elveția, unde a intrat în legătură cu grupul „Eliberarea muncii“. Întors în Rusia, a fost arestat în 1893, iar în 1894 deportat în Siberia. În deportare a făcut cunoștință cu V. I. Lenin și cu alți militanți ai „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei munci-

toare" din Petersburg. În 1900, după ce s-a întors din deportare, i s-a fixat domiciliu forțat la Pskov; acolo a intrat în organizația „Iskrei”. La Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902), Krasikov a fost ales membru al Comitetului de organizare. A participat la congres ca delegat din partea Comitetului din Kiev, făcând parte din majoritatea iskristă; împreună cu V. I. Lenin și cu G. V. Plehanov a făcut parte din biroul (prezidiul) congresului. După congres a participat activ la lupta împotriva menșevicilor, a vizitat o serie de centre de emigranți, în care a ținut referate despre congres, a scris despre rezultatele congresului o broșură intitulată „Scrisoare către tovarăși”. În august 1904 a participat la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici, a fost delegat din partea bolșevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A participat activ la revoluția din 1905—1907; a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. În repetate rânduri a avut de suferit presiuni din partea guvernului țarist.

După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd; în zilele insurrecției armate din octombrie a fost președinte al comisiei de anchetă pentru combaterea contrarevoluției; după Revoluția Socialistă din Octombrie — membru în Colegiul Comisariatului poporului pentru justiție al U.R.S.S. Începând din 1924 a deținut funcția de procuror la Tribunalul Suprem al U.R.S.S., iar din 1933 pînă în 1938 a fost locțiitor al președintelui Tribunalului Suprem al U.R.S.S. A fost într-o serie de legislaturi membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. — 7, 9, 11, 44, 45, 47, 202—204, 207, 209, 260—261, 265, 272, 278—279, 283, 285, 293, 296—297, 298, 307, 404, 406, 447, 448, 468, 470, 475.

Krasin, L. B. (Loșad, Nikitici) (1870—1926) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; diplomat sovietic de vază. În 1890 a fost membru al cercului social-democrat condus de Brusnev la Petersburg. În 1891, printr-un ordin al poliției, Krasin a fost deportat la Nijni-Novgorod pentru faptul de a fi participat la demonstrația organizată cu prilejul înmormîntării lui Șelgunov. În 1894 este arestat din nou, iar apoi deportat la Irkutsk pe termen de trei ani. După expirarea termenului de deportare (1897) s-a înscris la Institutul tehnologic din Harkov, pe care l-a absolvit în 1900. În anii 1900—1904 a lucrat ca inginer la Baku, unde, împreună cu V. Z. Kețhovelii, a organizat o tipografie ilegală a „Iskrei”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici; a fost cooptat în C.C. al partidului, în cadrul căruia a adoptat o poziție împăciuitoare față de menșevici și a contribuit la cooptarea în C.C. a trei reprezentanți ai acestora; curînd însă a rupt-o cu menșevicii. Krasin a luat parte la lucrările Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., la care a fost ales membru al C.C. În 1905 a fost unul dintre organizatorii primului ziar bolșevic legal („Novaia Jizn”); a făcut parte din Sovietul de deputați ai muncitorilor din Petrograd ca reprezentant al

C.C. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost din nou ales membru al C.C. În 1908 a emigrat din țara. În anii reacțiunii a făcut parte cîtva timp din grupul otzovist „Vpered”. Mai tîrziu Krasin s-a retras din activitatea politică și a lucrat ca inginer în străinătate și în Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii aprovizionării Armatei Roșii, apoi membru al prezidiului Consiliului economic superior și comisar al poporului pentru căile de comunicații. Din 1919 Krasin a lucrat în diplomație. În anii 1921—1923 a fost reprezentant plenipotențiar la Londra; a luat parte la Conferințele de la Genova și Haga. Din 1924 — comisar al poporului pentru comerțul exterior și reprezentant plenipotențiar al U.R.S.S. în Franța. Din 1925 — reprezentant plenipotențiar în Anglia. — 415, 420.

Kricevski, B. N. (1866—1919) — social-democrat, publicist, unul dintre liderii „economismului”. De la sfîrșitul deceniului al 9-lea al secolului trecut a participat la activitatea curentului social-democrat din Rusia; după 1890 a emigrat din țară; în străinătate a fost cîtva timp membru al grupului „Eliberarea muncii” și a colaborat la publicațiile acestuia. În ultimii ani ai secolului trecut a devenit unul dintre conducătorii „Uniunii social-democraților ruși din străinătate”; în 1899 a fost redactor al revistei „Rabocce Delo”, organul „Uniunii”, în coloanele căruia a propagat concepțiile bernsteiniene. Curînd după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a retras din mișcarea social-democrată. — 374, 376, 391.

Krjijanovski, G. M. (Travinski) (1872—1959) — unul dintre cei mai vechi militanți ai partidului comunist, cunoscut om de știință sovietic, inginer energetician. Și-a început activitatea revoluționară în 1893; alături de V. I. Lenin a fost unul dintre organizatorii „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În decembrie 1895 a fost arestat și deportat pe termen de 3 ani în Siberia (districtul Minusinsk). După reîntoarcerea din deportare, s-a stabilit în 1901 la Samara, unde a contribuit activ la organizarea unui centru iskrist. În toamna anului 1902, Krjijanovski a intrat în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R.; la congres a fost ales, în lipsă, membru al C.C. A participat activ la revoluția din 1905—1907. A desfășurat o activitate intensă în organele de presă bolșevice. După revoluția din februarie 1917 a lucrat la Sovietul din Moscova în cadrul fracțiunii bolșevice și a condus secția de aprovizionare a Sovietului din Moscova. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie a lucrat la refacerea și dezvoltarea gospodăriei energetice a Moscovei. În 1920, din însărcinarea lui Lenin, Krjijanovski a trecut în fruntea Comisiei pentru electrificarea Rusiei (Goelro). În anii 1921—1930 a condus Comisia de stat a planificării, a participat la întocmirea primului plan cincinal de dezvoltare a economiei naționale a U.R.S.S.; din 1930 pînă în 1932 Krjijanovski a fost președinte al Direcției generale energetice din cadrul Comisariatului poporului pentru industria combustibilului. În 1932—1936 a fost președinte al Comitetului pentru învățămîntul supe-

rior de pe lângă Comitetul Executiv Central al U.R.S.S. și locțiitor al comisariatului poporului pentru învățământ al R.S.F.S.R. A fost ales în repetate rânduri membru al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. În 1929 a fost ales membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. ; din 1929 pînă în 1939 a fost vicepreședinte al Academiei de Științe a U.R.S.S. A fost director permanent al Institutului de energetică al Academiei de Științe a U.R.S.S., creat de el ; a scris o serie de lucrări științifice în domeniul energiei. — 15, 122, 135, 138, 139, 142, 154, 156, 159, 273, 297, 307, 349, 364, 397, 405—407, 414, 419.

Krohmal, V. N. (Zagorski, Fomin, Z) (1873—1933) — social-democrat, menșevic. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate din Kiev. În 1898 a fost deportat la Ufa, unde a jucat un rol activ în cadrul grupului social-democrat local. Din 1901 a fost agent al „Iskrei“, a activat la Kiev, iar în 1902 a fost arestat ; la 18 (31) august 1902, împreună cu un grup de iskriști, a evadat din închisoarea Lukeanovskaia de la Kiev și s-a refugiat în străinătate. A făcut parte din „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ufa, făcînd parte din minoritatea iskriștilor. La sfîrșitul anului 1904 a fost cooptat în C.C. al P.M.S.D.R. din partea menșevicilor ; în februarie 1905 a fost arestat. La Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales membru al C.C. din partea menșevicilor. După revoluția din februarie 1917 a redactat ziarul menșevic „Raboceia Gazeta“ ; după Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diferite instituții din Leningrad. — 163, 289, 329, 348, 349, 397, 404—407, 449, 455, 475.

Krupskaia, N. K. (Sablina) (1869—1939) — revoluționară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic ; soția lui V. I. Lenin.

Și-a început activitatea revoluționară în 1890, în cercurile marxiste studențești din Petersburg. Din 1891 pînă în 1896 a fost învățătoare la școala duminicală serală de dincolo de bariera Nevskaia și a desfășurat o activitate de propagandă social-democrată în rîndurile muncitorilor. În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg. În august 1896 a fost arestată și condamnată la deportare pe termen de 3 ani, pedeapsă pe care a executat-o în satul Șuşenskoe, iar apoi la Ufa. În 1901 a emigrat din țară ; a lucrat ca secretară de redacție a ziarului „Iskra“. A luat parte activă la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a participat cu drept de vot consultativ. După congres a fost secretară de redacție la ziarele bolșevice „Vpered“ și „Proletarii“ ; a dus o muncă intensă pentru pregătirea Congresului al III-lea al partidului. Lucrînd în străinătate, a întreținut o vastă corespondență cu organizațiile de partid din Rusia. În anii reacțiunii a participat activ la lupta împotriva lichidatorilor și a otzoviștilor. În 1911 a lucrat la școala de partid din Longjumeau, iar după Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. (1912) l-a ajutat pe V. I. Lenin să

stabilească legătura cu organizațiile de partid din Rusia, cu ziarul „Pravda” și cu fracțiunea bolșevică din Duma a IV-a de stat. În 1915 a fost delegată la Conferința internațională a femeilor care a avut loc la Berna.

După revoluția din februarie 1917 s-a întors în țară împreună cu V. I. Lenin, a lucrat la Secretariatul C.C. al partidului. A participat activ la pregătirea și desfășurarea Revoluției Socialiste din Octombrie. După revoluție a fost membră în colegiul Comisariatului poporului pentru învățământul public; din 1921 a condus Comitetul general pentru educație politică; cu începere din 1929 a deținut funcția de locuitor al comisariatului poporului pentru învățământul public. A participat la crearea sistemului sovietic de învățământ public și a scris eminente lucrări teoretice în domeniul pedagogiei sovietice. A scris o serie de lucrări în legătură cu problemele învățământului, ale educației comuniste, ale mișcării femeilor și a tineretului. A publicat amintiri despre V. I. Lenin. A participat la toate congresele partidului (în afară de Congresele I și al V-lea); începând din 1924 a fost membră a Comisiei centrale de control, iar din 1927 — membră a C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. A fost membră a Comitetului Executiv Central din Rusia și a Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. în toate legislaturile, deputată și membră a Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — 411, 475.

L

L. — autorul articolului „În legătură cu problema agrară”, apărut în revista burghezo-liberală „Osvobođenje” (nr. 9 (33) din 1 noiembrie 1903) — reprezentant tipic al liberalismului rus, tovarăș de idei al lui P. B. Struve. — 80—83, 85, 87, 456, 461—462.

Lange — vezi Stopani, A. M.

Leadov (Mandelștam), M. N. (1872—1947) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1891, în cercurile narodnice din Moscova; în 1892 a intrat într-un cerc marxist, iar în 1893 a participat la crearea Uniunii muncitorești din Moscova — prima organizație social-democrată din Moscova. În 1895 a condus o adunare de 1 Mai la Moscova, a fost arestat, iar în 1897 a fost deportat la Verhoiansk pe termen de 5 ani. După întoarcerea din deportare a activat la Saratov. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Saratov, făcând parte din majoritatea iskristă; după congres a fost agent al C.C., a dus o luptă activă împotriva menșevicilor în Rusia și în străinătate. În august 1904 a luat parte la Consfătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici, a fost ales în Biroul Comitetelor majorității; ca delegat al bolșevicilor a participat la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a. A luat parte activă la revoluția din 1905—1907, a fost membru al Comitetului de partid din Moscova, a îndeplinit sarcini de răspundere încredințate de C.C. al P.M.S.D.R.

În anii reacțiunii a aderat la oțzoviști, în 1909 a intrat în grupul fracționist „Vpered” și a fost unul dintre lectorii de la școala de partid de pe insula Capri. În 1911 a ieșit din grupul „Vpered” și a plecat la Baku.

După revoluția din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Baku; s-a situat pe poziții menșevice.

În 1920 a fost reprimat în P.C. (b) din Rusia, a lucrat la Moscova la Direcția generală a combustibilului, la Consiliul economic superior, iar apoi a condus Direcția generală pentru problemele științei; din 1923 — rector al Universității comuniste „I. M. Sverdlov”; a fost delegat la Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului. — 209, 316, 404—405, 407, 408, 412, 443, 471.

Leconte, Claude-Martin (1817—1871) — general francez, unul dintre participanții la atacul executat asupra colinei Montmartre în noaptea de 17 spre 18 martie 1871 cu scopul de a cuceri artileria gărzii naționale. La 18 martie 1871 (în prima zi a Comunei din Paris) a fost ucis de trupele care trecuseră de partea poporului. — 487, 494.

Leibovici, M. — social-democrat, bolșevic; pînă la 1 februarie 1904 a condus la Geneva serviciul de expediție din străinătate al C.C. al P.M.S.D.R.; în primăvara anului 1904 a activat în cadrul Comitetului din Ekaterinoslav, iar în vara aceluiași an în cadrul Comitetului din Nikolaev. — 159, 162.

Leiteizen, G. D. (1874—1919) — social-democrat, iskrist; a colaborat la ziarul „Iskra” și la revista „Zarea”. Și-a început activitatea revoluționară la Ekaterinoslav, în ultimul deceniu al secolului trecut; în primii ani ai secolului nostru a emigrat din țară, unde a aderat la grupul „Eliberarea muncii”, iar apoi a fost primit și în „Uniunea social-democraților ruși din străinătate”. În aprilie 1900 a participat la Congresul al II-lea al Uniunii (Geneva). După scindarea P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici; a colaborat la ziarele „Vpered”, „Proletarii” și la alte organe de presă bolșevice. După revoluția din 1905—1907, Leiteizen s-a mutat la Tula, unde a practicat medicina, desfășurînd, totodată, o activitate revoluționară în rîndurile muncitorilor. După revoluția din februarie s-a situat un timp pe pozițiile internaționaliștilor, făcînd parte din grupul „Novaia jizn”. În 1918, Leiteizen a revenit în rîndurile partidului bolșevic; în ianuarie 1919 a căzut pe Frontul de est. — 455.

Leman, M. N. (Liza) (1872—1933) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la bolșevici. Și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut. În 1895 a activat în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În august 1896 a fost arestat; în aprilie 1901 a plecat în străinătate. La sfîrșitul anului 1902 a propus o metodă specială de tipărire a „Iskrei” cu ajutorul unor clișee de celuloid și în ianuarie 1903 a plecat în Rusia pentru organizarea tipă-

ririi după această metodă. În 1905, după Congresul al III-lea al partidului, a vizitat o serie de localități din Caucaz (Baku, Tiflis, Batumi), unde a ținut referate despre congres și despre evenimentele de la 9 ianuarie din Petersburg. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. După Revoluția din Octombrie a locuit și a lucrat în Rusia Sovietică. — 544.

Lengnik, F. V. (Vasiliev, Kol) (1873—1936) — revoluționar de profesie, bolșevic. A intrat în mișcarea social-democrată în 1893; în 1896 a fost arestat, fiind implicat în procesul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg, iar în 1898 condamnat la deportare pe termen de 3 ani în Siberia răsăriteană. La sfârșitul lunii august — începutul lunii septembrie 1899, împreună cu alți 16 social-democrați, a semnat „Protestul social-democraților din Rusia”, scris de V. I. Lenin, împotriva „Credo”-ului „economistilor”. Întors din deportare, a intrat în organizația „Iskrei”; la Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost introdus în Comitetul de organizare. La congres a fost ales în lipsă membru al C.C. și al Consiliului partidului. În 1903—1904 a participat activ la lupta dusă în străinătate împotriva menșevicilor. În octombrie 1903 a luat parte la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”; după refuzul menșevicilor de a adopta statutul Ligii propus de C.C. al partidului, a declarat în numele C.C. că continuarea ședințelor congresului contravine prevederilor statutului și împreună cu întregul grup de bolșevici a părăsit congresul. În februarie 1904 s-a întors în Rusia, dar curând după aceasta a fost arestat în legătură cu procesul Biroului din nord al C.C. al partidului. După revoluția din 1905—1907 a dus muncă de partid în sudul Rusiei, la Moscova și la Petersburg.

După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Comisariatul poporului pentru învățământul public, în Consiliul economic superior, în Comisariatul poporului pentru Inspekția muncitorească-țărănească; a luat parte la elaborarea planului Goelro. La Congresele al XII-lea, al XIII-lea, al XIV-lea și al XV-lea ale partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control a P.C. (b) al U.R.S.S. În ultimii săi ani de viață a desfășurat o activitate științifică și pedagogică, a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — 14, 31, 65, 136, 148, 157, 165, 178, 180, 273, 341, 349, 361, 397, 405, 414, 419.

Lenin V. I. (*Ulianov, V. I.*, Ilin, N. Lenin) — date biografice. —

Lenski — vezi Vilenski, L. S.

Leonov — vezi Vilenski, L. S.

Lepesinski, P. N. (Olin) (1868—1944) — militant de seamă al partidului comunist. A aderat la mișcarea social-democrată la începutul ultimului deceniu al secolului trecut. În 1890 a fost arestat pentru participare la mișcarea studențească și expulzat din Petersburg. În

1895 a fost din nou arestat, iar în 1897 deportat în Siberia, mai întâi în județul Ienisei, iar apoi în județul Minusinsk din gubernia Ienisei. În deportare, Lepeșinski l-a cunoscut pe Lenin, devenind unul dintre cei mai apropiați prieteni și discipoli ai săi. După expirarea termenului de deportare (1900), s-a stabilit la Pskov și a luat parte activă la organizarea difuzării ziarului „Iskra”. În 1902 a fost arestat și din nou deportat în Siberia. În 1903 s-a refugiat în străinătate, în Elveția, unde, sub îndrumarea lui Lenin, a participat la pregătirea Congresului al III-lea al P.M.S.D.R. În timpul revoluției din 1905—1907 a desfășurat o activitate revoluționară la Ekaterinoslav și la Petersburg. A participat activ la revoluțiile din februarie și din octombrie. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, Lepeșinski a fost membru al colegiului Comisariatului poporului pentru învățământ al R.S.F.S.R. și adjunct al comisariatului poporului pentru învățământ al Turkestanului; a fost unul dintre organizatorii Comisiei pentru strângerea și studierea materialelor referitoare la istoria Revoluției din Octombrie și a Partidului Comunist din Rusia, apoi director al Muzeului de istorie și al Muzeului revoluției; a avut titlul științific de doctor în științe istorice. A scris o carte de amintiri intitulată „La cotitură”. — 443.

Lesenko — vezi Smidovici, I. G.

Levin, E. I. (Egorov, Preadulcele Iisus, Iuriev) (n. 1873) — social-democrat, unul dintre conducătorii grupului „Iujnii rabocii”. În ultimul deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate de la Harkov; în octombrie 1900 a fost arestat în legătură cu procesul intentat Comitetului din Harkov al P.M.S.D.R., iar în 1901 a fost expulzat la Poltava, unde i s-a fixat domiciliu forțat. A făcut parte din redacția ziarului „Iujnii Rabocii”. La Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. (noiembrie 1902) a fost introdus în acest comitet. La congres a fost delegat din partea grupului „Iujnii rabocii”; s-a situat pe o poziție centristă, iar după congres a aderat la menșevici. În septembrie 1903 a fost arestat la Harkov; ulterior s-a retras din activitatea politică. — 46, 201—205, 207, 209, 210, 212—214, 216—224, 226, 235—237, 242, 262, 276, 280—281, 285, 286, 291—294, 313—314, 322, 327, 332, 336, 347, 369, 404, 407—409, 412, 448, 449, 450, 465—467, 468, 476.

Levina, E. S. (Anna Ivanovna, Ivanov) (1874—1905) — în ultimul deceniu al secolului trecut a participat la activitatea cercurilor social-democrate de la Harkov; în 1898 a fost arestată, fiind implicată în procesul intentat pentru propagandă în rândurile muncitorilor tipografi din Harkov, iar în 1899 deportată la Poltava. A colaborat la ziarul „Iujnii Rabocii”; a participat la activitatea grupului „Iujnii rabocii”; în timpul tratativelor duse în vederea unirii acestui grup cu organizația „Iskrei” (septembrie-noiembrie 1902), s-a pronunțat împotriva unirii. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului din Harkov; s-a situat pe poziții centriste. După congres a aderat la menșevici; curînd după aceea s-a retras din activitatea politică. — 217, 476.

Levinson, M. I. — vezi Kosovski, V.

Leviški — vezi Moşinski, I. N.

Liber, M. I. (Goldman, M. I., Lipov) (1880—1937) — unul dintre liderii Bundului. Şi-a început activitatea politică în 1898. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a condus delegaţia Bundului şi s-a situat pe o poziţie de extremă dreaptă, antiiskristă; după congres a devenit menşevic. La Congresul al V-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. al P.M.S.D.R. din partea Bundului şi a reprezentat Bundul în Biroul din străinătate al C.C. În anii reacţiunii a fost lichidator, în 1912 — militant activ al Blocului troţkist din august, iar în perioada primului război mondial — social-şovinist. După revoluţia din februarie 1917 a făcut parte din Comitetul Executiv al Sovietului de deputaţi ai muncitorilor şi soldaţilor din Petrograd şi a fost membru al Prezidiului Comitetului Executiv Central în prima legislatură; a adoptat o poziţie menşevică contrarevoluţionară şi a fost partizan al guvernului de coaliţie. Faţă de Revoluţia Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă, a fost un duşman activ al Puterii sovietice. Mai târziu s-a retras din activitatea politică şi a lucrat în diferite organizaţii economice. — 216, 217, 218, 219, 223, 224, 226, 235—238, 254, 257, 260, 274, 283—285, 292, 310, 315, 327, 329, 355, 370, 466, 469, 476.

Liebknecbt, Wilhelm (1826—1900) — militant de seamă al mişcării muncitoreşti germane şi internaţionale, unul dintre întemeietorii şi conducătorii partidului social-democrat german. A luat parte activă la revoluţia din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea ei, a emigrat în Elveţia, iar de acolo în Anglia, unde s-a împrietenit cu K. Marx şi F. Engels. Sub influenţa lor, Liebknecht a devenit socialist. În 1862 s-a întors în Germania. După înfiinţarea Internaţionalei I a fost unul dintre cei mai activi propagandişti ai ideilor revoluţionare ale Internaţionalei şi organizator al secţiilor ei din Germania. Din 1875 şi pînă la sfîrşitul vieţii sale, Liebknecht a fost membru al Comitetului Central al Partidului social-democrat din Germania şi redactor responsabil al ziarului „Worwärts“, organul central al acestui partid. Din 1867 pînă în 1870 a fost deputat în Reichstagul Confederaţiei Germaniei de nord, iar începînd din 1874 a fost în repetate rînduri ales deputat în Reichstagul german; a folosit cu pricepere tribuna parlamentară pentru a demasca politica internă şi externă reacţionară a iuncherimii prusace. Pentru activitatea sa revoluţionară a fost de repetate ori condamnat la închisoare. A luat parte activă la organizarea Internaţionalei a II-a. K. Marx şi F. Engels îl preţuiau pe Liebknecht, îl îndrumau în activitatea lui, criticîndu-i totodată poziţia împăciuitoare faţă de elementele oportuniste. — 271, 272.

Lipov — vezi Liber, M. I.

Lissagaray, Prosper-Olivier (1838—1901) — om politic şi publicist francez, participant la Comuna din Paris din 1871. După înfrîngerea Comunei, a emigrat în Anglia; în 1876 a publicat o carte intitulată

„Istoria Comunei din 1871“, care cuprinde un bogat material factic cu privire la rolul maselor populare în instaurarea Comunei. Cartea a fost pozitiv apreciată de K. Marx. După amnistia din 1880 s-a întors în Franța și a luptat pentru republică, împotriva monarhiștilor. — 488.

Litvinov, M. M. (1876—1951) — social-democrat, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic ; diplomat sovietic de seamă. Și-a început activitatea revoluționară în 1898 ca propagandist în cercurile muncitorești din localitatea Klinți (gubernia Cernigov). În 1900 a activat în cadrul Comitetului din Kiev ; în 1901 a fost arestat ; în închisoare a aderat la iskriști. În august 1902, împreună cu alți 10 iskriști, a evadat din închisoare și apoi a fugit din țară. A luat parte activă la difuzarea ziarului „Iskra“, a participat la Congresul al II-lea al Ligii ; a fost delegat din partea organizației din Riga la Congresul al III-lea al P.M.S.D.R. În 1905 a participat la editarea primului ziar bolșevic legal „Novaia Jizn“. În 1907 a fost delegat și secretar al delegației ruse la Congresul socialist internațional de la Stuttgart ; în 1912 a participat la Conferința de la Berna a grupurilor social-democrate din străinătate, a fost delegat din partea secției bolșevice pe lângă Biroul socialist internațional. În februarie 1915, din însărcinarea lui Lenin, a luat cuvântul la Conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei, cerînd retragerea socialiștilor din guvernele burgheze și o ruptură totală cu imperialiștii. După Revoluția din Octombrie, aflîndu-se în Anglia, a fost arestat ca ostatic, iar apoi eliberat în schimbul lui Lockart. În 1918 a fost numit membru al colegiului Comisariatului poporului pentru afacerile externe ; a făcut parte din delegația sovietică la Conferința internațională de la Genova și a fost șeful delegației sovietice la Haga. Din 1921 Litvinov a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 pînă în 1939 — comisar al poporului pentru afacerile externe. În 1941—1943 a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe și ambasador al U.R.S.S. în S.U.A. ; după întoarcerea din S.U.A. a fost pînă în 1946 locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. — 453.

Liza — vezi Leman, M. N.

Lokerman, A. S. (Bazilenkov, Țarev) (1880—1937) — social-democrat, menșevic. A intrat în mișcarea social-democrată în 1898, a activat la Rostov pe Don și a făcut parte din Comitetul de partid din regiunea Donului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului de partid din regiunea Donului ; s-a situat pe poziții centriste ; după congres a aderat la menșevici. După revoluția din februarie 1917 a fost membru al Comitetului Executiv Central din partea menșevicilor. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat activ împotriva Puterii sovietice. Din 1917 pînă în 1920 a fost membru al Comitetului din regiunea Donului al menșevicilor. A fost judecat și condamnat pentru activitate contrarevoluționară. — 217, 262, 275, 300, 449, 466, 470, 477.

Loşad — vezi Krasin, L. B.

Ludovic-Filip (1773—1850) — rege al Franței (1830—1848); în timpul revoluției din februarie 1848 a fost detronat, a fugit în Anglia, unde a și murit. — 485.

Lvov — vezi Moşinski, I. N.

M

Mablin, L. D. (Orlov) (1880—1925) — a participat la mișcarea social-democrată începînd din 1900. În timp ce se afla în străinătate, a aderat la organizația „Iskrei”; în 1902 a activat în Rusia ca agent al „Iskrei”. În 1903 a dus muncă de propagandă la Ekaterinoslav, a făcut parte din Comitetul din Ekaterinoslav al P.M.S.D.R., care l-a delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă; după congres a aderat la menșevici; a activat la Vilno, Dvinsk și Petersburg. După revoluția din 1905—1907 a emigrat din țară. În 1919 s-a întors în Rusia; în 1920 a fost primit în rândurile P.C. (b) din Rusia; a lucrat pe linie sindicală și în sectorul economic la Leningrad. — 209, 210, 317.

Mahnoveț, L. P. (Bruker) (n. 1877) — a participat la mișcarea social-democrată cu începere de la sfîrșitul ultimului deceniu al secolului trecut; reprezentantă a „economismului”. A avut un rol conducător în cadrul Comitetului din Voronej al P.M.S.D.R., care în perioada pregătirii Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. a combătut pozițiile „Iskrei”. La congres — delegată din partea „Organizației muncitorești” din Petersburg, antiiskristă. V. I. Lenin a caracterizat-o pe ea și pe fratele ei, V. P. Mahnoveț (Akimov), ca pe niște delegați „care la congres au luptat pe toată linia împotriva aripii revoluționare a partidului și pe care toată lumea... de zeci de ori... i-a calificat drept oportuniști” (volumul de față, pag. 396). În 1905 a activat în cadrul organizației social-democrate din Voronej; ulterior s-a retras din activitatea politică. — 51, 197, 198, 200, 202, 211, 252—253, 261, 262, 291, 313—314, 324, 326, 328—329, 332, 347, 359, 395, 406, 448, 450, 465.

Mahnoveț, V. P. — vezi Akimov, V. P.

Mahov — vezi Kalafati, D. P.

Makadziub, M. S. (Anton, Panin, Practician) (n. 1876) — social-democrat, menșevic. În perioada 1901—1903 a activat în diferite organizații social-democrate din sudul Rusiei. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Crimeea; a făcut parte din minoritatea iskriștilor. În mai 1905 a participat la lucrările Conferinței menșevice de la Geneva și a fost ales în Comisia de organizare — centrul conducător menșevic. A susținut ideea lichidatoristă a lui Akselrod cu privire la convocarea unui larg congres muncitoresc. În anii reacțiunii a fost lichidator, a colaborat la revista menșevicilor-lichidatori „Nașa Zarea”. După Revoluția Socialistă din

Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1921 a lucrat în cadrul instituțiilor sovietice externe pentru exportul lemnului; din 1931 — emigrant. — 193, 275, 280, 377—378, 449.

Małzman, B. S. (Golden) — social-democrat, iskrist; și-a început activitatea revoluționară în ultimul deceniu al secolului trecut. În primele luni ale anului 1902 a avut în atribuția sa transportarea publicațiilor iskriste peste granița austriacă; în iunie 1902 a fost arestat și întemnițat la închisoarea din Kiev, de unde împreună cu alți zece iskriști a evadat în luna august a aceluiași an și a fugit peste graniță. A locuit la Paris și la Viena, a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”; mai târziu a activat la Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. — 455.

Mandelberg, V. E. (Biulov, Posadovski) (n. 1870) — în anii 1894—1896 a lucrat ca medic la Petersburg; a fost arestat pentru propagandă social-democrată desfășurată în rândurile muncitorilor din uzine și, după ce a stat 3 ani la închisoare, a fost deportat pe termen de 4 ani în Siberia răsăriteană. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Uniunii din Siberia, făcând parte din minoritatea iskriștilor; după congres a aderat la menșevici. — 212, 213, 218, 248, 299—300, 305, 369, 449.

Mandelștam, M. N. — *vezi* Leadov, M. N.

Martîn — *vezi* Rozanov, V. N.

Martînov A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economismului”, militant de seamă al menșevismului; mai târziu — membru al partidului comunist. La începutul penultimului deceniu al secolului trecut a activat în cadrul unor cercuri narodovolistice. În 1886 a fost arestat și deportat în Siberia răsăriteană; în deportare a devenit social-democrat. În 1900 a plecat în străinătate, unde a intrat în redacția revistei „Rabocce Delo”, organ al „economistilor”, și a combătut „Iskra” leninistă. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea „Uniunii social-democrațiilor ruși din străinătate”, antiiskrist; după congres a aderat la menșevici. În anii reacțiunii — lichidator; în timpul primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția din februarie 1917 a fost menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul; în anii 1918—1920 a fost învățător în Ucraina. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul „K. Marx și F. Engels”; începând din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă”. — 181, 197, 200, 202, 204, 211—212, 218—219, 221, 223, 224—225, 226, 248, 315, 324, 328, 329, 332, 334, 336, 358, 368, 373, 391, 448, 465, 470—472.

Martov, L. (Țederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. A început să activeze în cadrul mișcării social-democrate în prima jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut.

În 1895 a participat la organizarea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1896 a fost arestat în legătură cu procesul acestei uniuni și deportat pe termen de trei ani la Turuhansk. În 1900, după expirarea termenului de deportare, a luat parte la pregătirea editării ziarului „Iskra”; a făcut parte din redacția ziarului. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat din partea organizației „Iskrei”; s-a situat în fruntea minorității oportuniste a congresului și de atunci a fost unul dintre conducătorii instituțiilor centrale ale menșevicilor și redactor la mai multe publicații menșevice. În anii reacțiunii a fost lichidator; a redactat ziarul „Golos Soțial-Demokrata”, a luat parte la conferința antipartinică din august 1912. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste; a participat la Conferințele de la Zimmerwald și de la Kienthal. După revoluția din februarie 1917 a fost în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a trecut în tabăra dușmanilor fățiși ai Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania și a editat la Berlin revista menșevică contrarevoluționară „Soțialisticeskii Vestnik”. — 6—10, 12—19, 31, 32, 39—41, 45, 47, 50—54, 55, 56, 58, 59, 60—64, 100—102, 105, 121—125, 128, 130—137, 139—141, 144, 151, 153, 156, 158—162, 168, 177, 181, 182, 190, 196—199, 202, 204—208, 211, 213—216, 218, 221, 223, 235—237, 238—242, 244, 246—249, 250—258, 259—273, 275—294, 298, 312—316, 319—321, 327—332, 334—335, 336—340, 342—349, 352—355, 364—366, 371, 373, 379, 383—384, 386, 391—394, 397—398, 399, 401, 404—406, 410—412, 416, 430, 433—440, 442, 455, 465—467, 469—470.

Maslov, P. P. (X) (1876—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de lucrări în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul; a colaborat la revistele „Jizn”, „Nacealo” și „Naucinoe Obozrenie”. După scindarea P.M.S.D.R. a aderat la menșevici, a susținut programul menșevic de „municipalizare a pământului”. În anii reacțiunii — lichidator, iar în perioada primului război mondial — social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică și a desfășurat o activitate pedagogică și științifică. Din 1929 a fost membru al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 84.

Marx Karl (1818—1883) — întemeietorul comunismului științific, gânditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx. (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)”, în Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 29—77). — 74, 222, 493.

Medem, V. D. (*Grinberg, V. D.*, Goldblat) (1879—1923) — unul dintre liderii Bundului. A participat la mișcarea social-democrată cu începere din 1899; din 1900 a activat în organizația din Minsk a Bundului; a fost deportat pe termen de 5 ani în Siberia, de unde în 1901 a fugit în străinătate. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.

— delegat din partea Comitetului din străinătate al Bundului, anti-iskrist. În 1906 a fost ales membru în C.C. al Bundului, a participat la lucrările Congresului al V-lea al P.M.S.D.R., sprijinindu-i pe menșevici. După Revoluția Socialistă din Octombrie a condus organizațiile bundiste din Polonia; în 1921 a plecat în S.U.A., unde a publicat, în coloanele ziarului socialist evreiesc de dreapta „Vorwärts”, articole calomnioase împotriva Rusiei Sovietice. — 213, 236, 274, 314, 369—370, 466.

Medvedev — vezi Nikolaev, L. V.

Meșcereakov, N. L. (1865—1942) — social-democrat, iskrist; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; publicist. Cu începere din 1885 a participat la mișcarea narodovolistă ca propagandist în diferite cercuri muncitorești. În 1893 a plecat în Belgia pentru a-și termina studiile. În 1901, în timp ce se afla în străinătate, a aderat la organizația „Iskrei” și a intrat în „Liga din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. În toamna anului 1902 s-a întors la Moscova, a intrat în Comitetul din Moscova al partidului, dar curînd a fost arestat și deportat pe termen de 4 ani în Regiunea iakută; a fost eliberat în timpul revoluției din 1905—1907. În ianuarie 1905 a intrat în Comitetul de partid al districtului Moscova, iar în vara aceluiași an a fost ales membru în Biroul regional Moscova; în toamna anului 1906 a fost arestat, a stat vreo trei ani la închisoare, după care a fost din nou deportat în Siberia (în gubernia Ienisei, iar apoi la Angarsk). După Revoluția Socialistă din Octombrie, Meșcereakov a lucrat ca redactor la o serie de organe de presă. Din 1927 pînă în 1938 a fost redactor-șef al „Micii enciclopedii sovietice” și redactor-șef adjunct al „Marii enciclopedii sovietice”; membru al redacției pentru editarea clasicii literaturii ruse. Din 1939 a fost membru corespondent al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 544.

Mihail Ivanovici — vezi Nikolaev, L. V.

Millerand, Alexandre-Etienne (1859—1943) — om politic francez; în penultimul deceniu al secolului trecut — radical mic-burghez; în ultimul deceniu al aceluiași secol a aderat la socialiști și a trecut în fruntea curentului oportunist din mișcarea socialistă franceză. În 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar condus de Waldeck-Rousseau, în cadrul căruia a colaborat cu generalul Galliffet, călău al Comunei din Paris. V. I. Lenin a demascăt millerandismul, calificîndu-l ca o trădare a intereselor proletariatului și ca o expresie practică a revizionismului și dezvăluind totodată rădăcinile lui sociale.

Exclus din partidul socialist în 1904, Millerand a format, împreună cu o serie de foști socialiști (Briand, Viviani), partidul „socialiștilor-independenți”. În anii 1909—1910, 1912—1913 și 1914—1915 a ocupat diferite posturi ministeriale. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie, a fost unul dintre organizatorii intervenției antisovietice; în anii 1920—1924 a fost președinte al Republi-

cii Franceze. În iunie 1924, după victoria obținută în alegeri de către partidele burgheze de stînga, care au refuzat să colaboreze cu el, a fost nevoit să-și dea demisia. În anii 1925 și 1927 a fost ales senator. — 391.

Mișenev, G. M. (Muraviev) (m. 1906) — social-democrat, membru al Comitetului de partid din Ufa, din partea căruia a fost delegat la Congresul al II-lea al partidului. La congres a făcut parte din majoritatea iskristă; după congres — bolșevic. A avut o atitudine consecvent antimenshevică, a fost unul dintre autorii scrisorii pe care reprezentanții comitetelor din Ural au adresat-o redacției „Iskrei” menșevice și în care declarau că sprijină planul leninist de construire a partidului și criticau poziția pe care se situase redacția noii „Iskre”. A fost în corespondență cu N. K. Krupskaja în ceea ce privește activitatea organizației din Ural. Din 1905 a activat în cadrul organizației social-democrate din Saratov. — 209, 286, 298, 299, 302, 305, 473.

Mitrofan — vezi Gusarov, F. V.

Mișov — vezi Kalafati, D. P.

— *Mișkin, I. N.* (1848—1885) — militant de seamă al mișcării narodnice, de profesiune tipograf. În 1873 a deschis la Moscova o tipografie legală, în care se tipăreau pe ascuns publicații interzise. În 1875 a încercat să-l elibereze din deportare pe N. G. Cernișevski; eșuînd, a încercat să fugă, dar a fost arestat și deferit justiției în cadrul procesului „celor 193”. La proces a rostit un înflăcărat discurs revoluționar; a fost condamnat la 10 ani de muncă silnică și trimis în Siberia. Pe drum, în toamna anului 1881, Mișkin a rostit o cuvîntare la înmormîntarea revoluționarului narodnic L. A. Dmohovski, fapt pentru care a primit încă 15 ani de muncă silnică. În 1882 a evadat din închisoarea din Kariisk, dar a fost arestat la Vladivostok. Ulterior, Mișkin a fost mutat la fortăreața Petropavlovskaja, iar în 1884 la Schlüsselburg, unde a fost împușcat la 26 ianuarie (7 februarie) 1885 pentru ultraj adus unui gardian de închisoare. — 248.

Moșinski, I. N. (Levițki, Lvov) (1875—1954) — social-democrat, menșevic. În anii 1892—1893 a fost unul dintre organizatorii cercurilor muncitorești marxiste din Kiev, iar în 1894—1895 a făcut parte din organizația ilegală „Social-democrația din Polonia și Lituania”. În 1897 a activat în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Kiev. În 1898 a fost deportat pe termen de 3 ani în gubernia Veatka. Din 1901 a activat la Rostov, a făcut parte din Comitetul de partid din regiunea Donului, a participat la crearea grupului local al „Iskrei” și a organizației ilegale „Uniunea muncitorilor din industria minieră și siderurgică”, al cărei delegat a fost la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. La congres s-a situat pe poziții centriste, iar după congres a aderat la menșevici; a activat la Rostov pe Don, la Petersburg și la Varșovia.

După revoluția din februarie 1917 a fost menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din activitatea politică. Din 1925 a lucrat în domeniul juridic la Moscova. — 217, 447, 449, 470, 477.

Muraviev — vezi Mișenev, G. M.

N

—n— vezi Dan, F. I.

N, NN — vezi Aleksandrova, E. M.

Nadejdin, L. (Zelenski, E. O.) (1877—1905) — și-a început activitatea politică ca narodnic, iar în 1898 a intrat în organizația social-democrată din Saratov. În 1899 a fost arestat și deportat în gubernia Vologda; în 1900 a emigrat în Elveția, unde a organizat „grupul socialist-revoluționar” „Svoboda” (1901—1903). În revista „Svoboda”, în broșurile „Ajunul revoluției” (1901), „Reînvierea revoluționarismului în Rusia” (1901) etc. i-a susținut pe „economisti”, preconizând totodată folosirea terorii ca mijloc eficace de „trezire a maselor”; a combătut „Iskra” leninistă. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a colaborat la publicații menșevice. — 246.

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franței din 1852 pînă în 1870; nepot al lui Napoleon I. După înfrîngerea revoluției din 1848 a fost ales președinte al Republicii Franceze; în noaptea de 1 spre 2 decembrie 1851 a săvîrșit o lovitură de stat, a cărei analiză a fost făcută de K. Marx în lucrarea „Oprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte” (vezi K. Marx și F. Engels, Opere, vol. 8, Editura politică, 1960, pag. 115—217). — 484, 485, 489, 490, 493.

Naquet, Alfred-Joseph (1834—1916) — om politic burghez din Franța, de profesiune medic. A fost profesor de chimie la Palermo și la Paris. În 1865, cîrmuirea i-a retras titlul de profesor universitar și l-a aruncat în închisoare pentru că făcea parte dintr-o asociație politică secretă îndreptată împotriva lui Napoleon al III-lea. În 1869 a fost din nou supus unor măsuri represive, dar a izbutit să fugă în Spania. În 1870, după amnistie, Naquet s-a întors în Franța. În 1871 a fost ales în Adunarea națională, unde a ocupat loc pe băncile extremei stîngi; mai tîrziu a devenit unul dintre liderii radicalilor. În 1883 a fost ales senator; în 1889 a sprijinit mișcarea condusă de Boulanger, rupînd legăturile cu republicanii; în lucrările sale a propagat ideea naționaliste. — 74.

Natalia Ivanovna — vezi Aleksandrova, E. M.

Nikitici — vezi Krasin, L. B.

Nikitin, I. K. (Stepanov) (1877—1944) — social-democrat, bolșevic, de profesiune strungar. A participat la mișcarea revoluționară

cu începere din 1897 ; a condus un cerc muncitoresc marxist la Kiev, a difuzat proclamații și a luat parte la greve. În 1901 a fost arestat și deportat la Kaluga. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Kiev, făcând parte din majoritatea iskristă. După ce s-a întors de la congres a fost din nou arestat ; a participat la revoluția din 1905—1907 la Kiev. Ulterior s-a retras din activitatea politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat la Moscova în atelierele de reparații de vagoane din Sokolniki. În 1925 a fost primit în rîndurile P. C (b) din Rusia. — 218, 472.

Nikolaev, L. V. (Medvedev, Mihail Ivanovici) — social-democrat. Pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut a făcut parte din cercurile social-democrate de la Harkov. În 1898 a fost arestat pentru participare la propaganda desfășurată în rîndurile muncitorilor tipografi din Harkov și deportat pe termen de 3 ani în gubernia Veatka. După expirarea termenului de deportare, a activat la Harkov. În decembrie 1902 a intrat în legătură cu redacția „Iskrei”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Harkov ; s-a situat pe poziții centraliste ; după congres a aderat la menșevici. — 217, 262, 476.

Nikolai — *on* — *vezi* Danielson, N. F.

Noskov, V. A. (Boris, Glebov, Efimov) (1878—1913) — social-democrat. În a doua jumătate a ultimului deceniu al secolului trecut a aderat la „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg. În 1898 a fost arestat, iar în 1899 deportat la Iaroslavl, apoi la Voronej. A fost unul dintre organizatorii Uniunii din nord a muncitorilor. În aprilie 1902 a luat parte la Consfătuirea de la Zürich a redacției „Iskrei”, consfătuire la care a fost dezbătut proiectul de program al partidului. În anii 1902—1903 a organizat transportarea publicațiilor social-democrate ilegale în Rusia și a participat la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres a fost delegat cu drept de vot consultativ, a făcut parte din majoritatea iskristă și a prezidat Comisia pentru redactarea statutului partidului ; a fost ales membru al C.C. După congres s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de menșevici ; s-a pronunțat împotriva convocării Congresului al III-lea al partidului. În 1905 a fost arestat. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. — 15, 65, 209, 273, 280, 281, 307, 336, 337, 340, 349, 405—407, 414—417, 419—420, 439, 442, 443, 471, 475.

Novobranțev, P. — *vezi* Peșehonov, A. V.

O

Olin — *vezi* Lepeșinski, P. N.

Orlov — *vezi* Mahlin, L. D.

Ortodox — *vezi* Akselrod, L. I.

Osipov — vezi Zemleacika, R. S.

Ostrovski (numele adevărat n-a fost stabilit) — social-democrat, membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“; a participat la Congresul al II-lea al Ligii (1903), situându-se de partea menșevicilor. — 455.

P

Palinkovski, I. — social-democrat, emigrant politic cu începere din primii ani ai ultimului deceniu al secolului trecut; adept al grupului „Eliberarea muncii“; a făcut parte din „Uniunea social-democraților ruși din străinătate“ (1894—1903); a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“. De la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. După Revoluția din Octombrie a locuit în Elveția. — 455.

Panin — vezi Makadziub, M. S.

Parvus (Ghelfand), A. L. (1869—1924) — menșevic; la sfârșitul ultimului deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al secolului al XX-lea a activat în rândurile Partidului social-democrat din Germania, aderând la aripa ei stângă; a fost redactor al ziarului „Sächsische Arbeiter-Zeitung“. A scris o serie de lucrări în probleme de economie mondială. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici. În perioada primei revoluții ruse el s-a aflat în Rusia, unde a colaborat la ziarul menșevic „Nacealo“, a preconizat participarea la alegerile pentru Duma lui Bulîghin și a sprijinit tactica micilor tranzacții cu cadeții etc. Parvus a formulat teoria antimarxistă a „revoluției permanente“, pe care Troțki a transformat-o ulterior într-o armă de luptă împotriva leninismului. În timpul primului război mondial a fost șovinist, agent al imperialismului german. Din 1915 a editat revista „Die Glocke“, organ al „renegării și al lacheismului murdar în Germania“ (V. I. Lenin. Opere, vol. 21, Editura politică, 1959, pag. 418). — 102.

Pavlovici — vezi Krasikov, P. A.

Peșehonov, A. V. (Novobranțev, P.) (1867—1933) — militant pe tărîm obștesc și publicist burghez. În ultimul deceniu al secolului trecut — narodnic liberal, colaborator al revistei „Russkoe Bogatstvo“, iar din 1904 unul dintre redactorii ei; a colaborat la revista „Osvobojdenie“, publicație a burgheziei liberale, și la „Revoluționnaia Rossia“, ziar al eserilor. În 1903—1905 a făcut parte din „Uniunea eliberării“, iar cu începere din 1906 a fost unul dintre conducătorii partidului mic-burghez al „socialiștilor-populiști“. După revoluția din februarie 1917 a fost ministru al aprovizionării în Guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; din 1922 — emigrant alb. — 86, 462, 464.

Picard, Louis-Joseph-Ernest (1821—1877) — om politic francez, republican de dreapta, de profesiune avocat. În 1870 a fost ministru de finanțe în „guvernul apărării naționale“, iar în 1871 — ministru de interne în guvernul Thiers; a fost unul dintre călăii Comunei din Paris. — 487.

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A.

Plehanov, G. V. (Valentinov) (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului în Rusia. În 1875, încă de pe cînd era student, Plehanov a intrat în legătură cu narodnicii, cu muncitorii din Petersburg și s-a încadrat în activitatea revoluționară. În 1877 a intrat în organizația narodnică „Zemlea i volem“, iar în 1879, după scindarea acesteia, s-a situat în fruntea organizației nou create a narodnicilor — „Ciornîi peredel“. În 1880 a emigrat în Elveția; după aceea a rupt cu narodnicismul și în 1883 a creat la Geneva prima organizație marxistă rusă — grupul „Eliberarea muncii“. La începutul primului deceniu al secolului al XX-lea, Plehanov a redactat împreună cu V. I. Lenin ziarul „Iskra“ și revista „Zarea“, a luat parte la elaborarea proiectului de program al partidului și la pregătirea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Eliberarea muncii“, făcînd parte din majoritatea iskristă; a fost ales membru în biroul (prezidiul) congresului.

Plehanov a scris numeroase lucrări de filozofie, de istorie a doctrinei social-politice, de teorie a artei și literaturii, lucrări care au avut un rol de seamă în apărarea concepției materialiste despre lume și care constituie un prețios aport la tezaurul socialismului științific. Principalele sale lucrări teoretice sînt: „Socialismul și lupta politică“ (1883), „Divergențele noastre“ (1885), „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei“ (1895), „Contribuții la istoria materialismului“ (1896), „Fundamentarea narodnicismului în lucrările d-lui Voronțov (V. V.)“ (1896), „Despre concepția materialistă a istoriei“ (1897), „Rolul personalității în istorie“ (1898) și altele. „În decurs de 20 de ani, 1883—1903 — scria V. I. Lenin —, el a dat o mulțime de lucrări excelente, îndreptate mai ales împotriva oportuniștilor, machiștilor, narodnicilor“ (Opere, vol. 20, Editura politică, 1959, pag. 360). V. I. Lenin spunea că lucrările filozofice ale lui Plehanov sînt cele mai bune din literatura marxistă internațională.

Plehanov a avut însă chiar și în vremea aceea greșeli serioase, care au constituit germenele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. El subaprecia rolul revoluționar al țărănimii și vedea în burghezia liberală un aliat al clasei muncitoare; admițînd în vorbe ideea hegemoniei proletariatului, în realitate el era împotriva esenței acestei idei.

După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției ruse din 1905—1907 s-au ivit profunde divergențe între el și bolșevici în problemele funda-

mentale ale tacticii. În anii reacțiunii, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situându-se în fruntea grupului „menșevicilor-partiiți”. În timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. După revoluția din februarie 1917, Plehanov s-a întors în Rusia și a sprijinit Guvernul provizoriu burghez; față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 7, 9, 12, 13—14, 17—20, 21, 42, 45, 49, 65, 66, 84, 89, 100, 101, 103, 108, 121, 123, 124—134, 136, 138—143, 146, 147, 148, 154, 167—169, 177—181, 199, 202—203, 212—214, 222, 223, 225, 229, 242, 243, 253, 262, 270—271, 272, 294, 302, 305, 319—320, 320—321, 334, 337—340, 357—367, 371, 394, 395—396, 398—399, 411—412, 418, 432, 434, 450, 451, 453, 466, 467, 468, 470, 477, 478, 485.

Popov — *vezi* Rozanov, V. N.

Portnoi, K. (Abramson) (1872—1941) — unul dintre liderii Bundului. A intrat în mișcarea social-democrată pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut; în 1896 a fost arestat, iar apoi deportat pe termen de 5 ani în Siberia. În 1900 a trecut în fruntea organizației din Varșovia a Bundului. A fost reprezentantul Bundului în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. La congres — delegat din partea C.C. al Bundului, anti-iskrist. În anii care au urmat — până în 1939 — a fost președinte al C.C. al Bundului din Polonia. În 1939 a emigrat în S.U.A. și s-a retras din activitatea politică. — 204, 275, 467.

Posadovski — *vezi* Mandelberg, V. E.

Potresov, A. N. (Starover) (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În ultimul deceniu al secolului trecut a aderat la marxismul. Pentru participare la activitatea „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg a fost deportat în gubernia Veatka. În 1900 a plecat în străinătate, unde a luat parte la crearea ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat cu drept de vot consultativ din partea redacției ziarului „Iskra”; iskrist din minoritate. În anii reacțiunii a fost ideolog al lichidatorismului, a avut un rol conducător în activitatea revistelor menșevice „Vozrojenie”, „Nașa Zarea” ș.a. În cursul primului război mondial a fost social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la săptămânalul lui Kerenski „Dni”, unde s-a dat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 17, 18, 20, 53, 55, 133, 161, 225, 269, 275, 278, 302, 305, 318—319, 321, 343, 360, 405, 412, 453, 457, 477.

Potresova (Ușakova) — membră a „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, a participat la Congresul al II-lea al Ligii (1903), situându-se de partea menșevicilor. — 457.

Practician — *vezi* Makadziub, M. S.

Preadulcele Iisus — *vezi* Levin, E. I.

R

Reazanov (Goldendah), D. B. (1870—1938) — a intrat în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut, a activat la Odesa și la Chișinău. În 1900 a plecat în străinătate; a fost unul dintre organizatorii grupului de publiciști „Borba”, care a combătut programul partidului elaborat de „Iskra” și principiile organizatorice leniniste de construire a partidului. Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a pronunțat împotriva participării la congres a grupului „Borba” și a respins propunerea de a-l invita la congres pe Reazanov ca reprezentant al acestui grup. În 1907 a activat în cadrul Biroului central al sindicatelor la Petersburg, apoi a plecat în străinătate, unde a colaborat la revista „Die Neue Zeit” și a lucrat la o istorie a Internaționalei I. În 1909 a fost lector la școala de la Capri a grupului fracționist „Vpered”; a ținut prelegeri despre mișcarea sindicală la școala de partid din Longjumeau; din însărcinarea Partidului social-democrat din Germania a lucrat la pregătirea unei ediții a operelor lui K. Marx și F. Engels. În perioada primului război mondial a fost centrist, a colaborat la zierele menșevice-troțkiste „Golos” și „Naše Slovo”. La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit, împreună cu „interraioniștii”, în rândurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în mișcarea sindicală; a fost unul dintre organizatorii Institutului „K. Marx și F. Engels” și directorul acestui institut până în 1931. La începutul anului 1918 a ieșit temporar din rândurile partidului, nefiind de acord cu poziția adoptată de acesta în problema păcii de la Brest-Litovsk; în timpul discuției cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat pe poziții antipartinice și a fost scos din munca sindicală. În februarie 1931, pentru sprijinirea activității contrarevoluționare a menșevicilor, a fost exclus din rândurile P.C. (b) al U.R.S.S. — 8—10, 19, 47, 48, 203, 305, 306, 450.

Reichsberg, I. M. — social-democrat, publicist, profesor la Universitatea din Berna. A fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, a participat la Congresul al II-lea al Ligii de partea menșevicilor (în procesele-verbale ale congresului figurează sub numele de Rudnikov). În 1917 a fost membru al Comitetului pentru repatrierea emigranților ruși. După Revoluția Socialistă din Octombrie a locuit în Elveția și a fost membru al Partidului social-democrat elvețian. — 457.

Renan, Ernest-Joseph (1823—1892) — om de știință francez, autor de lucrări de istoria religiei, filozof idealist; din 1879 — membru al Academiei franceze. E cunoscut prin lucrările sale referitoare la începuturile răspândirii religiei creștine. Principalele sale lucrări sînt: „Originile creștinismului” (1863—1883), „Viața lui Iisus” (1863), „Istoria poporului lui Israel” în cinci volume (1887—1893) etc. Prin concepțiile sale politice, Renan a fost un dușman fățiș al democrației și al Comunei din Paris din 1871. — 75.

Rosenov, Emil (1871—1904) — social-democrat german, ziarist, a colaborat la o serie de ziare social-democrate; redactor la „Chemnitzer Beobachter“ și „Rheinische Westfälische Arbeiter Zeitung“. În anii 1898—1903 a fost deputat în Reichstag. — 386.

Rozanov, V. N. (Martîn, Popov) (1876—1939) — social-democrat, menșevic. Și-a început activitatea politică pe la jumătatea ultimului deceniu al secolului trecut la Moscova; în 1899 a fost deportat la Smolensk. A făcut parte din grupul „Îujnii rabocii“; în 1901—1903 a activat în sudul Rusiei; a fost membru în Comitetul de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. A participat la congres ca delegat din partea grupului „Îujnii rabocii“ și s-a situat pe poziții centriste; după congres — menșevic activ. La sfârșitul anului 1904 a fost cooptat în Comitetul Central împăciuitorist; în februarie 1905 a fost arestat. La conferința menșevicilor din mai 1905 a fost ales în Comisia de organizare — centrul conducător menșevic, iar la Congresul al IV-lea al P.M.S.D.R. a fost ales în C.C. din partea menșevicilor. În 1908 a emigrat. După revoluția din februarie 1917 — membru al fracțiunii menșevice a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd, defensist. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; a participat îndeaproape la activitatea mai multor organizații contrarevoluționare; implicat în procesul „Centrului tactic“, a fost judecat și condamnat. După amnistie s-a retras din activitatea politică; a lucrat în cadrul unor instituții medicale. — 101, 203, 205, 210, 214, 217, 226, 230, 235, 237, 248, 254, 255, 269, 273, 277—281, 299, 302, 307, 315, 335, 337, 349, 396, 399, 405—409, 467—469, 471, 478.

Ru — vezi Galperin, L. E.

Ruben — vezi Knunianț, B. M.

Rusov — vezi Knunianț, B. M.

S

Sablina — vezi Krupskaja, N. K.

Singer Paul (1844—1911) — unul dintre conducătorii social-democrației germane, tovarăș de luptă al lui A. Bebel și W. Liebknecht, militant de seamă al aripii marxiste a Internaționalei a II-a. Din 1887 — membru al conducerii partidului social-democrat german, iar din 1890 (după Congresul de la Halle) — președinte al conducerii partidului. Din 1884 până în 1911 deputat în Reichstag și președinte al fracțiunii social-democrate. Din 1900 a fost membru al Biroului socialist internațional, făcând parte din aripa lui stîngă, marxistă. Singer a fost un dușman intransigent al oportunismului în rîndurile partidului muncitoresc german și a rămas pînă la sfârșitul vieții

un promotor consecvent al politicii democrat-revoluționare. V. I. Lenin îl prețuia mult pe Singer pentru atitudinea lui de luptător intransigent pentru cauza proletariatului. — 160.

Smidovici, I. G. (Lesenko) — social-democrată, iskristă. Din momentul înființării „Iskrei” și pînă în aprilie 1901, cînd a sosit la Geneva N. K. Krupskaja, a fost secretară de redacție, iar apoi s-a ocupat de transportarea publicațiilor peste graniță. În 1902 a fost arestată la Kremenciug și întemnițată la închisoarea din Kiev; în ianuarie 1903 a evadat din arestul direcției jandarmeriei din Kiev și curînd după aceea a emigrat din țară. A participat la Congresul al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” de partea menșevicilor, a fost secretară a administrației Ligii. În anii reacțiunii s-a retras din activitatea politică. — 457.

Smidovici, P. G. (Vasili Ivanovici) (1874—1935) — social-democrat, iskrist, după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — bolșevic; de profesiune inginer electrician. Și-a început activitatea revoluționară în ultimii ani ai secolului trecut la Petersburg; la început a înclinat spre „economism”, iar apoi a aderat la „Iskra”. La sfîrșitul anului 1900 a fost arestat, iar în 1901 expulzat din țară; a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”. În 1905 a activat în cadrul Comitetului districtual Moscova al P.M.S.D.R. În cursul activității sale revoluționare, Smidovici a fost în repetate rînduri arestat, întemnițat și deportat; a participat activ la revoluția din februarie și la Revoluția din Octombrie 1917. După Revoluția din Octombrie a deținut funcții de răspundere în aparatul Sovietelor și în diferite organe economice; președinte al Sovietului din Moscova, membru în prezidiul Consiliului economic superior, președinte al Consiliului economic gubernial Moscova, membru al Comitetului Executiv Central din Rusia și al Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. — 456.

Sorokin — vezi Bauman, N. E.

Starover — vezi Potresov, A. N.

Stepanov — vezi Nikitin, I. K.

Stepanov, S. I. (Braun) (1876—1935) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1895 la uzina de armament din Tula, unde a lucrat ca strungar. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegat al Comitetului din Tula, iskrist din majoritate. La întoarcerea sa în Rusia a fost arestat; în 1905 a fost eliberat; a activat la Tula, Petersburg și Moscova. În 1915 a fost arestat din nou și deportat în gubernia Irkutsk, de unde s-a întors după revoluția din februarie 1917. După Revoluția Socialistă din Octombrie a condus operațiile de naționalizare a uzinelor din Tula; în 1919 a fost numit director al fabricii de cartușe din Tula. Din 1925 — președinte al Comitetului executiv gubernial Tula. Din

1930 a lucrat ca vicepreședinte al Comitetului executiv regional Moscova, apoi ca secretar al colegiului de partid al comisiei regionale de control. În 1933—1935 a fost președinte al Tribunalului regional Moscova. La Congresul al XIII-lea al partidului a fost ales membru al Comisiei centrale de control, iar la Congresele al XIV-lea și al XV-lea — membru al Comisiei de revizie a C.C. — 317, 457, 474.

Stopani, A. M. (Lange) (1871—1932) — revoluționar de profesie, bolșevic. Și-a început activitatea revoluționară în 1892 la Kazan; în 1893 a organizat un cerc marxist, în anii 1894—1898 a dus muncă de propagandă în cadrul cercurilor muncitorești social-democrate din Iaroslavl. Din 1899 a activat la Pskov, unde în 1900 a făcut cunoștință cu V. I. Lenin; a luat parte la pregătirea editării „Iskrei” și a fost unul dintre organizatorii Uniunii muncitorilor din nord; în noiembrie 1902, la Consfătuirea de la Pskov a Comitetului de organizare pentru convocarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., a fost cooptat în acest comitet. A luat parte la congres ca delegat al Uniunii din nord a muncitorilor, iskrist din majoritate. După congres, din însărcinarea Comitetului Central, a activat la Iaroslavl, unde a organizat o tipografie ilegală; după descoperirea acesteia, în vara anului 1904 a plecat la Baku; aici a fost unul dintre organizatorii comitetului bolșevic local. Din toamna anului 1905 a activat la Kostroma, a luat parte la organizarea Sovietului de deputați ai muncitorilor din Kostroma și a ziarului ilegal „Severnii rabocii”; a fost secretar al Comitetului din Kostroma și delegat din partea acestuia la Congresul al V-lea al partidului. După congres a activat la Baku, a fost secretar de redacție al ziarului bolșevic legal „Gudok”, a luat parte la organizarea de greve. A fost în repetate rânduri arestat, ținut sub supravegherea poliției. După revoluția din februarie 1917 a fost președinte al Comitetului de aprovizionare din Baku. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid și în aparatul Sovietelor; în anii 1930—1932 a fost vicepreședinte al Asociației unionale a vechilor bolșevici. — 202, 209, 223, 300, 303, 475.

Strahov — vezi Tahtarev, K. M.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului monarhist liberal al cadeților. În ultimul deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „marxismului legal”, colaborator și redactor la revistele „Novoe Slovo” (1897), „Nacealo” (1899) și „Jizn” (1900). Încă în prima sa lucrare, intitulată „Note critice cu privire la problema dezvoltării economice a Rusiei” (1894), Struve, criticând narodnicismul, a procedat la o revizuire „critică” și la o „completare” a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; s-a solidarizat cu reprezentanții economiei politice burgheze vulgare și a propagat malthusianismul. „Marele maestru al renegării” — așa l-a numit V. I. Lenin pe Struve (Opere, vol. 13, E.S.P.L.P. 1957, pag. 488). Struve a fost unul dintre teore-

ticienii și organizatorii „Uniunii eliberării“, organizație liberală burgheză (1904—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvo-bojdenie“ (1902—1905). O dată cu înființarea partidului cadeților, în 1905, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. După înfrângerea revoluției din 1905—1907 îl găsim pe Struve lider al aripii drepte a liberalilor; la începutul primului război mondial a devenit unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un dușman inveterat al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel, emigrant alb. — 86, 320—321, 363.

Susane, Louis (1810—1876) — general francez, participant al apărării Parisului în anii 1870—1871, autorul unor lucrări de istorie militară. — 488.

Ș

Șergov, M. I. — social-democrat, de profesie medic; membru al grupului de sprijin din Berlin al „Iskrei“ și al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“; după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a locuit și a lucrat în Uniunea Sovietică. — 457.

Șotman, A. V. (Gorski) (1880—1939) — revoluționar de profesie, bolșevic, muncitor strungar. Și-a început activitatea revoluționară în 1899, în cadrul „Uniunii de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg; a activat la uzina „Obuhov“, a luat parte la „apărarea de la Obuhov“ (1901), a fost organizator de partid al raionului Viborg. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. —delegat al Comitetului din Petersburg, iskrist din majoritate. După congres a activat la Kostroma și la Ivanovo-Voznesensk, a fost membru al Comitetului din nord al P.M.S.D.R.; a participat la revoluția din 1905—1907 la Petersburg și la Odesa. În anii 1911—1912 — membru al Comitetului din Helsingfors al Partidului muncitoresc social-democrat din Finlanda. În 1912 s-a dus la Paris să prezinte lui V. I. Lenin un raport asupra organizației militare din flota Mării Baltice. La consfătuirea din „august“ a C.C. al P.M.S.D.R. cu activiști de partid, care a avut loc la Poronino (1913), a fost cooptat în C.C. și în Biroul din Rusia al C.C. al P.M.S.D.R. În noiembrie 1913 a fost arestat la Ekaterinoslav și deportat în ținutul Narîm. La revoluția din februarie 1917 a participat la Tomsk; din iunie 1917 a fost membru al Comitetului de partid din districtul Petrograd, a organizat trecerea lui V. I. Lenin în Finlanda. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie; după revoluție a avut munci de răspundere pe linie de partid, în sectorul economic și în aparatul de stat; în 1923—1924 a deținut funcția de președinte al Comitetului Executiv Central al Republicii Sovietice Socialiste Autonome Karelia, între 1926 și 1937 a fost șef al serviciului de cadre al Consiliului economic superior și împuternicit cu

însărcinări speciale al Prezidiului Comitetului Executiv Central al U.R.S.S. La Congresele al XIII-lea, al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea ale partidului a fost ales în Comisia centrală de control. — 218, 474.

Șouer, M. M. — social-democrat, iskrist; în 1900 se afla în deportare la Ufa; în vara anului 1900 a plecat în străinătate și s-a stabilit la Zürich; a fost membru al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse“, a participat la Congresul al II-lea al Ligii de partea menșevicilor. — 457.

Ștein — *vezi Aleksandrova, E. M.*

T

T. — *vezi Krasikov, P. A.*

Tahtarev, K. M. (Strahov, Tar) (1871—1925) — a intrat în mișcarea social-democrată în 1893, a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare“ din Petersburg; în ianuarie 1896 a fost arestat, iar în 1897 a emigrat din țară. În noiembrie 1898 a participat la lucrările Congresului de la Zürich al „Uniunii social-democrațiilor ruși din străinătate“; în 1900 a redactat ziarul „Raboceaia Mîsl“, organ al „economistilor“. A luat parte la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (1900) ca delegat din partea „Organizației muncitorești“ din Petersburg. A participat la organizarea Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., la care a fost delegat cu drept de vot consultativ. După scindarea partidului, a simpatizat cu menșevicii; curînd după aceea a părăsit munca de partid. În anii următori s-a dedicat activității științifice și pedagogice, a scris o serie de lucrări de sociologie și de istorie a mișcării revoluționare din Rusia. — 258, 457.

Tar — *vezi Iakubova, A. A.*

Tar — *vezi Tahtarev, K. M.*

Thiers, Adolphe (1797—1877) — om politic reacționar și istoric burghez francez, de profesiune avocat. Și-a început activitatea politică la sfîrșitul deceniului al 3-lea al secolului trecut ca militant al opoziției burghezo-liberale; după revoluția burgheză din iunie 1830 a ocupat multe posturi ministeriale, devenind apoi șef al guvernului. În 1834 a fost organizatorul cruntei reprimări a răscoalelor republicane din Lyon și Paris. În perioada Republicii a doua (1848—1851) a fost unul dintre conducătorii „partidului ordinii“, partid contrarevoluționar monarhist. În anii celui de-al doilea Imperiu (1851—1870) n-a mai luat parte activă la viața politică; în 1863 a aderat la opoziția liberală moderată. După căderea celui de-al doilea Imperiu (4 septembrie 1870), a fost unul dintre conducătorii de fapt ai guvernului reacționar, al cărui șef a devenit la 17 februarie 1871. Din

ordinul lui a fost întreprinsă încercarea de a dezarma garda națională din Paris, ceea ce a provocat răscoala din 18 martie 1871. A fost unul dintre principalii organizatori ai războiului civil și ai reprimării Comunei din Paris. Rolul jucat de Thiers în istoria Franței a fost caracterizat în mod amănunțit de K. Marx în lucrarea „Războiul civil din Franța” (vezi K. Marx, „Războiul civil din Franța”, Editura politică, 1960, pag. 38—45). — 487, 488, 491, 495, 496.

Thomas, Clément (1809—1871) — general francez, bonapartist; a participat la înăbușirea răscoalei proletarietului din Paris în iunie 1848. În 1870 a fost numit comandant al gărzii naționale din Paris. La 18 martie 1871 (în prima zi a Comunei din Paris) a fost ucis de trupele care trecuseră de partea poporului. — 489, 496.

Topuridze, D. A. (Karski) (1871—1942) — social-democrat gruzin, menșevic. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Comitetului din Tiflis, iskrist din majoritate. A dat dovadă de oscilări, iar la sfârșitul congresului a votat împreună cu iskristii din minoritate. După congres a aderat la menșevici, luând poziție împotriva organelor centrale ale partidului alese de congres, fapt pentru care, la începutul lunii octombrie 1903, Comitetul Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. l-a înlăturat din munca de partid. În anii 1918—1921, în timpul guvernării menșevice din Gruzia, Topuridze a fost președinte al Comisiei financiare și bugetare a Adunării constituante, primar al orașului Kutais. După instaurarea Puterii sovietice în Gruzia, a lucrat în cadrul Comisariatului finanțelor și a desfășurat o activitate publicistică și științifică. — 262, 293, 468, 474.

Travinski — vezi Krjijanovski, G. M.

Trochu, Louis-Jules (1815—1896) — general francez, bonapartist. Președinte al „guvernului apărării naționale” (septembrie 1870 — februarie 1871) și guvernator general al Parisului în 1871; unul dintre călăii Comunei din Paris. În 1872 a demisionat și s-a retras din activitatea politică. — 487, 488, 493, 495.

Troțki (Bronstein), L. D. (1879—1940) — dușman înrăit al leninismului. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat al Uniunii din Siberia; iskrist din minoritate. După congres a dus o luptă activă împotriva bolșevicilor în toate problemele teoriei și practicii revoluției socialiste. În anii reacțiunii — lichidator, iar în 1912 — organizator al Blocului antipartinic din august. În perioada primului război mondial s-a situat pe poziții centriste, a luptat împotriva lui V. I. Lenin în problemele războiului, păcii și revoluției. La întoarcerea din emigrație, după revoluția din februarie 1917, a făcut parte din grupul „interraioniștilor” și, împreună cu aceștia, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost comisar al poporului pentru afacerile externe, comisar al poporului pentru problemele militare și maritime, președinte al

Consiliului militar-revoluționar al republicii; a fost membru al Biroului Politic al C.C. În 1918 a fost adversar al păcii de la Brest, iar în 1920—1921 a fost în fruntea opoziției în discuția cu privire la syndicate; începînd din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva programului leninist de construire a socialismului, împotriva liniei generale a partidului; a propovăduit ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascînd troțkismul ca deviere mic-burgheză în rîndurile partidului, l-a zdrobit pe plan ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid, iar în 1929 expulzat din U.R.S.S. pentru activitate antisovietică; în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. — 15, 46, 101, 199, 202, 223, 225, 237, 259—260, 271, 283, 293—294, 298, 300, 307, 332, 335, 342, 343, 349, 350, 398, 405—408, 450, 451, 455, 457, 468, 477.

Ț

Țarev — vezi Lokerman, A. S.

Țederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Țeitlin, L. S. (Belov, Veisman) (n. 1877) — din 1898 a activat ca propagandist în cadrul cercurilor muncitorești social-democrate din Vitebsk. Din 1901 a activat la Moscova, a avut legături cu grupul „Iujnii rabocii“. În 1902, după căderea din noiembrie a Comitetului de partid din Moscova, a lucrat la refacerea organizației de partid din acest oraș; a aderat la organizația „Iskrei“. Delegat din partea Comitetului de partid din Moscova la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., s-a situat pe poziții centriste, iar după congres a aderat la menșevici. A activat la Odesa, Moscova și Vitebsk. Din 1907 nu a mai dus o muncă politică activă. După revoluția din februarie 1917 a condus secția edituri și presă de pe lîngă Sovietul din Moscova. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în sectorul editorial. — 109, 217, 409, 412, 450, 451, 472, 479.

U

Ulianov, D. I. (Gherț) (1874—1943) — revoluționar de profesie, bolșevic; medic, fratele mai mic al lui V. I. Lenin. Și-a început activitatea revoluționară în 1894, în cercurile marxiste studențești din Moscova; în noiembrie 1897 a fost arestat în legătură cu procesul Uniunii muncitorești din Moscova și a stat în închisoare pînă în toamna anului 1898, după care i s-a fixat domiciliu forțat. În 1900 a intrat în organizația „Iskrei“. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Tula, iskrist din majoritate. După congres a activat ca agent al Comitetului Central; în ianuarie 1904 a fost arestat la Kiev și deținut în închisoare timp de 11 luni. În 1905—1907 a fost membru al Comitetului bolșevic din

Simbirsk, apoi a lucrat ca medic la Serpuhovo și Feodosia, întreținând legături strânse cu organizațiile centrale ale bolșevicilor. În 1914 a fost mobilizat în armată, unde a desfășurat o activitate revoluționară în rândurile soldaților. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat pe linie de partid și în aparatul de stat în Crimeea, iar din 1921 a lucrat la Moscova, în cadrul Comisariatului poporului pentru ocrotirea sănătății; în anii 1925—1930 a lucrat la Universitatea comunistă „I. M. Sverdlov“, iar din 1933 la Direcția sanitară a Kremlinului. A participat intens la activitatea Muzeului central „V. I. Lenin“. — 275, 276, 474, 477.

Ulianov, V. I. — vezi Lenin, V. I.

Ușakova — vezi Potresova.

V

Valentin — vezi Galperin, L. E.

Valentin, Louis-Ernest — general francez, bonapartist, a fost prefect al poliției din Paris în ajunul insurecției din 18 martie 1871. — 489, 496.

Valentinov — vezi Plehanov, G. V.

Vasili Ivanovici — vezi Smidovici, P. G.

Vasiliev — vezi Lengnik, F. V.

Veisman — vezi Țeitlin, L. S.

Vilenski, L. S. (Lenski, Leonov) (1880—1950) — în 1899 a făcut parte din grupul de propagandiști de pe lângă Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R.; a participat la organizarea demonstrațiilor din aprilie 1901 de la Kiev; curînd după aceasta a fost arestat, iar la începutul anului 1902 a fost deportat în gubernia Poltava, de unde a fugit în vara aceluiași an. Din 1902 a activat la Ekaterinoslav, unde s-a ocupat cu organizarea de tipografii ilegale și cu difuzarea publicațiilor social-democrate. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Ekaterinoslav, făcînd parte din majoritatea iskristă; după congres a devenit bolșevic. În 1905 a părăsit rîndurile P.M.S.D.R., intrînd în organizația anarhiștilor-comuniști; a fost unul dintre redactorii revistei anarhiste „Buntar“. În 1907 a fost arestat și deportat pe termen de 4 ani în ținutul Turuhansk; la întoarcerea din deportare s-a retras din activitatea politică. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat parte la organizarea Puterii sovietice la Odesa și a lucrat în organele Inspecției muncitorești-tărănești; în 1922—1924 a deținut funcția de secretar al Băncii industriale din Moscova; mai tîrziu a lucrat în cadrul Comisiei de stat a planificării. — 218, 411, 452, 473.

Vinoy, Joseph (1800—1880) — general francez, bonapartist, comandantul armatei de la Versailles în timpul Comunei din Paris, unul dintre conducătorii represiunilor sîngeroase împotriva comunarilor. — 489, 496.

Vollmar, Georg Heinrich (1850—1922) — unul dintre liderii aripii oportuniste a Partidului social-democrat din Germania, ziarist. La jumătatea deceniului al 8-lea al secolului trecut a aderat la social-democrație; în 1879—1880 a redactat organul partidului, „Der Sozialdemokrat“, care apărea ilegal la Zürich. A fost ales în mai multe rînduri deputat în Reichstag și în landtagul Bavariei. După abolirea legii excepționale împotriva socialiștilor, Vollmar a rostit în 1891 la München două cuvîntări, în care cerea ca activitatea partidului să se limiteze la lupta pentru reforme și îndemna social-democrația să se înțeleagă cu guvernul. Alături de Bernstein, Vollmar a fost un ideolog al reformismului și al revizionismului. El tăgăduia ascuțirea luptei de clasă, căutînd să demonstreze superioritatea socialismului de stat, îndemna social-democrația să se alieze cu liberalii; cu prilejul elaborării programului agrar al partidului, el a apărut interesele micilor proprietari de pămînt. În timpul primului război mondial, Vollmar s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; în ultimii săi ani de viață n-a mai participat la activitatea politică. — 272, 273, 338, 392, 393.

Voronțov, V. P. (V. V.) (1847—1918) — economist și publicist, unul dintre ideologii narodnicismului liberal din anii 1880—1900, autor al lucrărilor: „Destinele capitalismului în Rusia“ (1882), „Curențele de la noi“ (1893), „Studii de economie teoretică“ (1895) și altele, în care susținea că în Rusia nu există condiții pentru dezvoltarea capitalismului și în același timp proslăvea mica producție de mărfuri, idealiza obștea țărănească. Voronțov a militat pentru o împăcare cu cîrmuirea țaristă și a combătut cu hotărîre marxismul. Concepțiile lui au fost aspru criticate de V. I. Lenin în multe din lucrările sale. — 79, 85.

V. V. — *vezi* Voronțov, V. P.

W

Wilhelm I (1797—1888) — rege al Prusiei (din 1861); împărat al Germaniei (1871—1888). — 486, 495.

Wróblewski, Walery (1836—1908) — revoluționar polonez de seamă, general al Comunei din Paris din 1871. A studiat la Institutul de silvicultură din Petersburg, unde a avut prilejul să cunoască ideile democraților-revoluționari ruși. Întors în Polonia, a desfășurat o activitate de agitație revoluționară în rîndurile țaranilor. În timpul răscoalei din 1863—1864 pentru eliberarea Poloniei a comandat detașamente de răsculați și a fost grav rănit. În ianuarie 1864 a plecat la Paris, unde a devenit unul dintre conducătorii aripii de-

mocratice a emigrației poloneze. Când a fost proclamată Comuna din Paris, Wróblewski s-a situat cu hotărîre de partea răsculaților și a fost numit comandant al armatei a II-a a comunarilor. Wróblewski a luptat vitejește în rîndurile proletarilor din Paris pînă în ultimele zile ale Comunei. După înfrîngerea ei, a emigrat la Londra ; a fost cooptat în Consiliul General al Internaționalei I ; a luat parte activă la lupta împotriva bakuniștilor și a susținut linia tactică a lui Marx și Engels. După amnistia din 1880 s-a reîntors în Franța. Pînă la sfîrșitul vieții sale Wróblewski a rămas credincios ideilor socialismului și ale solidarității internaționale. — 490.

X

X — *vezi* Maslov, P. P.

Y

Y — *vezi* Galperin, L. E.

Z

Z — *vezi* Krohmal, V. N.

Zagorski — *vezi* Krohmal, V. N.

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar mai tîrziu a mișcării social-democrate din Rusia. A început să activeze în mișcarea revoluționară în 1869. A făcut parte din organizațiile narodnice „Zemlea i volea” și „Ciornîi peredel”. La 24 ianuarie 1878, în semn de protest împotriva maltratării deținutului politic Bogoliubov, a săvîrșit un atentat împotriva lui Trepov, guvernatorul orașului Petersburg. În 1880 a emigrat ; în străinătate a rupt-o curînd cu narodnicismul și a trecut pe pozițiile marxismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii”. În ultimele două decenii ale secolului trecut, Zasulici a tradus în limba rusă „Mizeria filozofiei” de K. Marx și „Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință” de F. Engels, a scris o lucrare intitulată „Schiță de istorie a Asociației Internaționale a Muncitorilor”, precum și o serie de alte lucrări ; a colaborat la publicațiile grupului „Eliberarea muncii”, la revistele „Novoe Slovo” și „Naucinoe Obozrenie”, în care a publicat o serie de articole de critică literară. În 1900, Zasulici a intrat în redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegată cu drept de vot consultativ din partea redacției „Iskrei”, a făcut parte din minoritatea iskriștilor. După Congresul al II-lea al

P.M.S.D.R., Zasulici a devenit unul dintre liderii menșevismului și a făcut parte din redacția „Iskrei“ menșevice. În 1905 s-a înapoiat în Rusia; în perioada reacțiunii s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul primului război mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 9, 18, 133, 276, 302, 343, 380, 411, 455, 457, 477.

Zborovski, M. S. (Konstantinov, Kostici) (1879—1935) — social-democrat, menșevic. Și-a început activitatea politică în 1898 la Odesa. A participat la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Odesa, făcând parte din minoritatea iskriștilor. În anii primei revoluții ruse a susținut ideea lichidatoristă a convocării unui larg congres muncitoresc. În 1905 a fost membru al Comitetului Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor din Petersburg. Împreună cu alți conducători ai Sovietului din Petersburg a fost arestat și deportat; în 1906 a evadat din locul de deportare, emigrând în Elveția. În anii reacțiunii a fost lichidator. În 1908 a participat la crearea ziarului „Golos Soțial-Demokrata“, organul din străinătate al menșevicilor-lichidatori; a condus sectorul tehnic al ziarului. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia; a activat la Odesa. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; la sfârșitul anului 1919 a plecat în străinătate, unde și-a continuat activitatea în cadrul organizațiilor menșevice. — 218, 224, 254, 451, 479.

Zelenski, E. O. — vezi Nadejdin, L.

Zemleacika, R. S. (Osipov) (1876—1947) — revoluționară de profesie, militantă de seamă a partidului comunist și a Statului sovietic. A intrat în mișcarea revoluționară în 1893. La întoarcerea din străinătate, a fost cooptată în 1896 în Comitetul din Kiev al P.M.S.D.R. În 1901 a fost agentă a „Iskrei“; a activat la Odesa și la Ekaterinoslav. La Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a fost delegată din partea Comitetului din Odesa, făcând parte din majoritatea iskristă. După congres a fost cooptată în C.C. ca reprezentantă a bolșevicilor; a participat activ la lupta împotriva menșevicilor. În august 1904 a luat parte la Confătuirea de la Geneva a celor 22 de bolșevici și a fost aleasă în Biroul Comitetelor Majorității. A fost secretară a organizației de partid din Petersburg și delegată a acestei organizații la Congresul al III-lea al partidului. În perioada revoluției din 1905—1907 a fost secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D.R. A suferit în repetate rânduri represiuni din partea guvernului țarist. În 1909 a lucrat ca secretară a organizației bolșevice din Baku, apoi a emigrat. În 1915—1916 a făcut parte din Biroul din Moscova al C.C. al partidului. După revoluția din februarie 1917 a lucrat ca secretară a Comitetului din Moscova al P.M.S.D. (b) din Rusia. În

zilele insurecției armate din octombrie a condus la Moscova lupta muncitorilor din raionul Rogojski-Simonovski. În 1918—1921 a condus secțiile politice ale armatelor de pe Frontul de nord și de pe Frontul de sud. În anii următori a îndeplinit munci de răspundere pe linie de partid și în aparatul sovietic. A luat parte ca delegată la toate congresele partidului (în afară de Congresele I și al V-lea). Începând de la Congresul al XIII-lea al P.C. (b) din Rusia a făcut parte din Comisia centrală de control. La Congresul al XVII-lea a fost aleasă în Comisia controlului de stat, iar la Congresul al XVIII-lea — membră a C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. Din 1939 și pînă la sfîrșitul Marelui Război pentru Apărarea Patriei a deținut funcția de vicepreședintă a Consiliului Comisarilor Poporului al U.R.S.S. În ultimii săi ani de viață a fost vicepreședintă a Comisiei controlului de partid de pe lîngă C.C. al P.C. (b) din U.R.S.S. A fost deputată în Sovietul Suprem al U.R.S.S. în prima legislatură. — 317, 407, 477.

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. A intrat în mișcarea revoluționară la sfîrșitul deceniului al 8-lea al secolului trecut; în 1881 a aderat la Partidul social-democrat din Germania, care pe atunci se afla în ilegalitate. În 1882 a emigrat în Elveția și s-a stabilit la Zürich, unde a colaborat activ la ziarul „Der Sozialdemokrat”, organul ilegal al partidului social-democrat german, și a contribuit la difuzarea lui în Germania. Făcînd parte din aripa stîngă a social-democrației germane, Clara Zetkin, împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht, a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În timpul primului război mondial a fost o internaționalistă revoluționară și a luptat împotriva social-șovinismului. A participat activ la pregătirea Conferinței socialiste internaționale a femeilor care s-a ținut la Berna în martie 1915. În 1916 a intrat în grupul „International”, iar apoi în uniunea „Spartacus”. Din 1919 — membră a Partidului Comunist din Germania; a fost aleasă în C.C. al partidului. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus secretariatul internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 și pînă la sfîrșitul vieții a fost președintă a Comitetului Executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (Ajutorul Roșu). — 273.

Zurabov, A. G. (Bekov) (1873—1920) — și-a început activitatea revoluționară în 1892; în 1896 a făcut parte din „Uniunea de luptă pentru eliberarea clasei muncitoare” din Petersburg; din 1899 a activat în cadrul Comitetului din Tiflis al P.M.S.D.R.; în 1902 a fost unul dintre organizatorii „Uniunii social-democraților armeni” și ai ziarului „Proletariat”, organul ei. În 1903 a intrat în Comitetul

Uniunii din Caucaz a P.M.S.D.R. A luat parte la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. ca delegat din partea Comitetului din Batumi, făcând parte din majoritatea iskristă. După congres a fost bolșevic, apoi a aderat la menșevici. A fost deputat în Duma a II-a de stat. După dizolvarea Dumei a trecut în ilegalitate; în 1908 a fost arestat și întemnițat în fortăreața Petropavlovskaja, apoi deportat în Siberia, de unde a fugit în străinătate. În 1912 a aderat la Blocul din august, bloc lichidatorist organizat de Troțki. În anii primului război mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția din februarie 1917 s-a întors în Rusia; a fost cooptat în Comitetul Executiv al Sovietului din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în Transcaucazia, s-a apropiat de bolșevici, a luptat împotriva menșevicilor și a dașnacilor și a militat pentru stabilirea unor legături strânse cu Rusia Sovietică. — 475.

Zverev — *vezi* Essen, M. M.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(septembrie 1903 — iulie 1904)

1903

- Septembrie 1903—
iulie 1904* Lenin locuiește la Geneva (de la sfârșitul lunii aprilie 1903).
- Prima jumătate a
lunii septembrie* Lenin scrie „Relatare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.“
- Între 16 (29)
septembrie și 1 (14)
octombrie* Lenin pregătește, spre a fi publicată în „Iskra“, o corespondență primită din Odesa în legătură cu boicotarea alegerilor de delegați de fabrică și scrie o notă din partea redacției la această corespondență. Corespondența din Odesa și nota din partea redacției, scrisă de Lenin, au apărut în nr. 49 din 1 octombrie 1903 al ziarului „Iskra“.
- Septembrie, 17 (30)* Într-o scrisoare adresată lui A. M. Kalmîkova, Lenin descrie activitatea dezorganizatoare dusă de menșevici după Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.
- Septembrie, 21
(octombrie, 4)* Împreună cu G. V. Plehanov și F. V. Lengnik, Lenin discută cu L. Martov, P. B. Akselrod, A. N. Potresov și V. I. Zsulici condițiile unei activități comune în cadrul O.C. Tratatивele s-au încheiat fără nici un rezultat.
- Septembrie, 22
(octombrie, 5)* Într-o scrisoare adresată membrilor Comitetului Central G. M. Krjijanovski și V. A. Noskov, Lenin le aduce la cunoștință că menșevicii desfășoară o activitate dezorganizatoare și le recomandă să se pregătească în vederea unei lupte energice împotriva acestora, să-și consolideze influența în cadrul comitetelor; totodată, îi sfătuiește să coopereze în C.C. pe L. E. Galperin și P. A. Krasikov, partizani ai majorității.

- Septembrie, 23*
(octombrie, 6) În numele Comitetului Central, Lenin adresează comisiei pentru publicarea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. o scrisoare în care cere să i se pună la dispoziție textul programului, al statutului de organizare și al tuturor rezoluțiilor și hotărârilor adoptate la congres.
- În numele redacției O.C., Lenin adresează lui L. Martov, precum și celorlalți foști redactori ai „Iskrei” o scrisoare în care îi invită să colaboreze la ziarul „Iskra” și la revista „Zarea”.
- Între 26 septembrie*
și 13 octombrie
(9 și 26 octombrie) Lenin scrie proiectul de apel al C.C. și al redacției O.C. către reprezentanții opoziției menșevice, în care îi îndeamnă pe aceștia să-și îndeplinească datoria de membri ai partidului și să înceteze boicotarea instituțiilor centrale; el propune ca divergențele principiale să fie dezbătute și clarificate în fața tuturor membrilor partidului.
- Septembrie, 27*
(octombrie, 10) Într-o scrisoare adresată lui G. D. Leiteizen, membru al administrației „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, Lenin se pronunță împotriva convocării Congresului al II-lea al Ligii.
- Între 27 septembrie*
și 13 octombrie
(10 și 26 octombrie) Lenin întocmește pentru Congresul al II-lea al Ligii din străinătate planul-conspect al raportului său asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R., face o serie de însemnări pe marginea circularei Comitetului Central către membrii Ligii și a vechiului statut al Ligii, întocmește o listă a membrilor Ligii și face pe această listă un calcul preliminar al raportului de forțe dintre bolșevici și menșevici la apropiatul congres al acestei organizații etc.
- A doua jumătate*
a lunii septembrie —
luna octombrie,
înainte de 22 (4
noiembrie) Lenin face muncă redacțională la „Iskra”, cistește și pregătește pentru tipar o serie de corespondențe privind mișcarea muncitorească din Rusia, situația celor arestați, alegerile de delegați de fabrică etc.
- Octombrie, 1 (14)* În nr. 49 al „Iskrei” este publicat articolul lui Lenin „Maximum de nerușinare și minimum de logică”.
- Octombrie, 7 (20)* Lenin scrie lui G. M. Kriijanovski o scrisoare în care subliniază că sînt necesare acțiuni mai hotărîte din partea Comitetului Central împotriva activității dezorganizatoare desfășurate de menșevici în cadrul comitetelor, se pronunță pentru venirea lui

Krijanovski la Geneva și respinge planul lui V. A. Noskov ca L. Martov să fie cooptat în Comitetul Central. Lenin scrie comitetului Uniunii din Caucaz o scrisoare în care aprobă hotărârea acestuia de a-l scoate din muncă pe D. A. Topuridze, care trecuse la menșevici, și cheamă comitetul să promoveze cu fermitate linia majorității partidului.

Lenin participă la întocmirea unei scrisori deschise către membrii „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” și o semnează alături de ceilalți 11 bolșevici — membri ai Ligii. În scrisoare se arată că este necesar să se procedeze la reorganizarea Ligii și la întocmirea unui nou statut, protestându-se totodată împotriva gravelor acte de încălcare a disciplinei de partid de către L. G. Deutsch, membru al administrației Ligii.

Octombrie, 13—17 (26—30) Lenin participă la lucrările Congresului al II-lea de la Geneva al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”.

Octombrie, 13 (26) În prima ședință a Congresului al II-lea al „Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse”, Lenin participă la dezbaterile în legătură cu ordinea de zi, prezintă observații preliminare la raportul asupra Congresului al II-lea al P.M.S.D.R. și face însemnări asupra mersului dezbaterilor.

Octombrie, 14 (27) În ședința a doua a Congresului Ligii, Lenin prezintă raportul asupra Congresului al II-lea al partidului.

Octombrie, 15 (28) În ședința a treia a congresului Ligii, Lenin prezintă un protest energic împotriva metodelor de luptă nedemne și născocirilor grosolane la care a recurs Martov în raportul său ; împreună cu partizanii majorității el părăsește ședința congresului.

Octombrie, 16 (29) Lenin scrie o declarație de protest (pe care a intitulat-o ulterior „Declarație neprezentată”) împotriva acuzațiilor calomnioase formulate de Martov la adresa bolșevicilor în raportul său la congresul Ligii.

La începutul ședinței a 4-a a congresului Ligii, Lenin declară că, dată fiind comportarea nepartinică a lui Martov, refuză să participe la dezbaterile pe marginea raportului asupra Congresului al II-lea al partidului și renunță la cuvântul de încheiere.

În sprijinul acestei declarații, bolșevicii membri ai Ligii prezintă în scris un protest colectiv, după care părăsesc ședința congresului.

Octombrie, 17 (30) În ședința a 5-a a congresului Ligii, Lenin intervine de câteva ori în dezbaterile asupra statutului Ligii. El subliniază că statutul Ligii nu poate intra în vigoare înainte de a fi fost aprobat de C.C. După ce congresul a adoptat rezoluția lui Martov în care se declara că aprobarea statutului Ligii de către Comitetul Central nu este obligatorie, Lenin protestează în numele partizanilor majorității împotriva acestei flagrante încălcări a statutului partidului. În seara aceleiași zile, după ședința a 5-a a congresului Ligii din străinătate, Lenin participă la o adunare separată a bolșevicilor membri ai Ligii ținută laolaltă cu cei 11 candidați propuși de ei spre a fi primiți în rândurile Ligii. Această adunare a avut loc la restaurantul „Landolt” din Geneva.

Octombrie, 18 (31), seara, și 19 (noiembrie, 1), dimineața În prezența lui F. V. Lengnik și a lui L. E. Galperin, Lenin discută cu G. V. Plehanov, căutînd să-l convingă că nu se pot face concesii martoviștilor și că nu este admisibilă cooptarea vechilor redactori în O.C. Văzînd că Plehanov este hotărît să facă concesii menșevicilor, Lenin pune problema retragerii sale din redacția „Iskrei”.

Octombrie, 19 (noiembrie, 1) În ședința Consiliului P.M.S.D.R., Lenin participă la elaborarea hotărîrii Consiliului partidului asupra conflictului dintre Liga din străinătate și Comitetul Central.

Lenin scrie lui G. V. Plehanov o scrisoare în care caută să-l convingă să renunțe la hotărîrea de a face concesii martoviștilor, arătîndu-i prejudiciul imens care va rezulta pentru partid de pe urma acestor concesii.

Lenin prezintă lui G. V. Plehanov declarația cu privire la retragerea sa din Consiliul partidului și din redacția Organului Central.

Octombrie, 21 (noiembrie, 3) Lenin are, împreună cu F. V. Lengnik, o întrevvedere cu G. V. Plehanov. Ca răspuns la declarația lui Plehanov că este hotărît să facă concesii martoviștilor, Lenin își confirmă hotărîrea de a se retrage din redacția O.C. În același timp Lenin îi comunică lui Plehanov hotărîrea sa de a intra în Comitetul Central al P.M.S.D.R., dacă toți membrii C.C. vor fi de acord cu acest lucru.

- Octombrie, 22*
(noiembrie, 4) Impreună cu F. V. Lengnik, Lenin îl vizitează pe G. V. Plehanov, care le aduce la cunoștință condițiile de pace cu opoziția menșevică, puse de martoviști, și insistă ca Comitetul Central să facă concesiile. Lenin și Lengnik declară lui Plehanov că condițiile puse de menșevici sînt inacceptabile și arată că trebuie cerută părerea celorlalți membri ai C.C. În aceeași zi, Lenin și Lengnik trimit pe I. H. Lalaianț în Rusia cu însărcinarea de a aduce la cunoștința membrilor Comitetului Central evenimentele care au avut loc la Congresul al II-lea al Ligii și în perioada de după el. Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care îi aduce la cunoștință că G. V. Plehanov a făcut o cotitură spre menșevici; el arată totodată că G. M. Krjijanovski și V. A. Noskov trebuie neapărat să vină la Geneva. Lenin scrie Comitetului Central o scrisoare prin care îi face cunoscute condițiile de pace cu opoziția menșevică puse de martoviști, și invită C.C. să prezinte menșevicilor condițiile sale. În nr. 51 al „Iskrei“ este publicat articolul lui Lenin „Situația Bundului în partid“.
- Octombrie, 23*
(noiembrie, 5) Într-o scrisoare adresată lui V. A. Noskov și G. M. Krjijanovski, membri ai Comitetului Central, Lenin arată că Comitetul Central trebuie să ducă o luptă energică împotriva martoviștilor și insistă ca Noskov și Krjijanovski să vină cît mai curînd la Geneva pentru a se putea elabora linia Comitetului Central în această luptă.
- Octombrie, 24*
(noiembrie, 6) Lenin trimite lui G. V. Plehanov o scrisoare prin care-l anunță că-i transmite toate atribuțiile sale redacționale și că-i trimite materialele redacției O.C.
- Octombrie, 24 sau*
25 (noiembrie, 6
sau 7) Lenin participă la o adunare a grupului bolșevic de la Geneva; adunarea a condamnat comportarea lui G. V. Plehanov și i-a dat un vot de blam pentru faptul că a trădat majoritatea partidului.
- Octombrie, 26*
(noiembrie, 8) Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care-l înștiințează că s-a retras definitiv din redacția „Iskrei“, arată necesitatea de a lupta pentru întărirea pozițiilor în C.C., împotriva acaparării acestuia de către menșevici, și insistă ca membrii mai influenți ai Comitetului Central să vină în străinătate.

- Octombrie, 28
(noiembrie, 10)* Lenin scrie lui M. N. Leadov o scrisoare (rămasă neexpediată) în care descrie amănunțit cum s-a desfășurat lupta la congresul Ligii și în perioada de după congres. În această scrisoare, Lenin arată că bolșevicii trebuie să lupte acum pentru întărirea pozițiilor în C.C. și pentru convocarea grabnică a unui nou congres al partidului.
- Noiembrie, 5 (18)* Lenin trimite lui G. V. Plehanov articolul „Burgezia narodnicizantă și narodnicismul dezorientat”. Articolul este publicat în „Iskra” nr. 54 din 1 decembrie 1903.
- Lenin trimite lui G. V. Plehanov, la redacția O.C., o declarație cu privire la retragerea sa din redacția „Iskrei” cu începere de la 1 decembrie (st. n.) 1903.
- Noiembrie, 6—8
(19—21)* Lenin este cooptat în Comitetul Central.
- Între 7 și 19
noiembrie (20
noiembrie și 2
decembrie)* Lenin pregătește o scrisoare către redacția „Iskrei” (în legătură cu articolul lui G. V. Plehanov „Ce nu trebuie făcut”, apărut în nr. 52 al „Iskrei”). Scrisoarea a fost publicată în „Iskra” nr. 53 din 25 noiembrie 1903.
- Noiembrie, 12 (25)* Lenin participă la o ședință a Comitetului Central ținută la Geneva. La propunerea sa, C.C. elaborează un ultimatum în care sînt prezentate menșevicilor condițiile pentru instaurarea păcii în partid.
- Noiembrie, 14 (27)* Lenin prezintă la ședința C.C. proiectul unei declarații de protest împotriva hotărîrii prin care G. V. Plehanov a cooptat în redacția „Iskrei” pe foștii redactori menșevici.
- Noiembrie, 16 (29)* Din însărcinarea Comitetului Central, V. I. Lenin intră în Consiliul partidului ca reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R.
- Nu mai devreme de
16 (29) noiembrie* Lenin scrie conceptul unei scrisori a C.C. al P.M.S.D.R. către administrația Ligii din străinătate, către grupele de sprijin ale partidului și către toți membrii partidului aflați în străinătate. Această scrisoare a rămas, după cît se pare, neexpediată.
- Noiembrie, 20
(decembrie, 3)* Lenin adresează redacției O.C. două scrisori în care-i cere să nu amîne publicarea „Scrisorii către redacția «Iskrei»” și s-o tipărească în nr. 53 al ziarului

- Intre 25 și 29 noiembrie (8 și 12 decembrie)* Lenin adresează „Iskrei“ menșevice scrisoarea deschisă „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»“, care, în urma refuzului redacției de a o publica, a fost editată în foaie volantă în decembrie 1903.
- Noiembrie, 27 (decembrie 10)* Într-o scrisoare adresată membrilor din Rusia ai Comitetului Central, Lenin arată că este necesară convocarea Congresului al III-lea al partidului.
- Noiembrie, 29 (decembrie, 12)* Lenin trimite redacției O.C. o scrisoare în care cheamă pe membrii opoziției menșevice să înceteze lupta fracționistă.
- Decembrie, 5 (18)* Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski o scrisoare în care critică cu asprime atitudinea împăciuitořistă a unora dintre membrii C.C. față de martoviști, care dezorganizează partidul, și arată că trebuie începută imediat pregătirea congresului partidului.
- Decembrie, nu mai târziu de 9 (22)* Într-o scrisoare adresată lui N. E. Vilonov, Lenin descrie principalele evenimente ale luptei interne de partid, acapararea redacției O.C. de către menșevici și activitatea lor de subminare îndreptată împotriva C.C.
- Decembrie, 9 (22)* Într-o scrisoare adresată Comitetului Central, Lenin protestează împotriva înștiințării trimise comitetelor de partid în numele C.C., înștiințare care minimaliza semnificația luptei înverșunate din cadrul partidului și propaga o politică împăciuitořistă față de menșevici.
- Decembrie, 11—14 (24—27)* În numele reprezentantului din străinătate al C.C., Lenin adresează redacției ziarului „Iskra“ o scrisoare în care protestează împotriva rezoluției adoptate de redacția O.C. în legătură cu scrisoarea sa „De ce m-am retras din redacția «Iskrei»?“
- Decembrie, 17 (30) și 20 (2 ianuarie 1904)* Lenin adresează Comitetului Central o scrisoare în care cere ca membrii C.C. să-și precizeze poziția în problema convocării congresului partidului și-i cheamă la luptă activă împotriva menșevicilor. Scrisoarea a fost expediată în Rusia la 23 decembrie 1903 (5 ianuarie 1904).
- Decembrie, 22 (4 ianuarie 1904)* Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, Lenin critică aspru pe unii membri ai C.C. din Rusia pentru comportarea lor împăciuitořistă; el cere să se ducă un război necruțător împotriva menșevicilor și insistă asupra convocării cât mai grabnice a congresului partidului.

- Decembrie, înainte de 26 ale lunii (8 ianuarie 1904)* Împreună cu Nadejda Konstantinovna Krupskaja și cu F. V. Lengnik, Lenin face o excursie pe muntele Salève, în apropiere de Geneva.
- Decembrie, 26 (8 ianuarie 1904)* Împreună cu F. V. Lengnik, Lenin scrie o scrisoare către redacția „Iskrei“, care este trimisă sub semnătura lui Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C. În această scrisoare se subliniază necesitatea „de a se acorda tuturor membrilor partidului libertatea de a critica instituțiile centrale“. Lenin scrie mamei sale, Maria Aleksandrovna Ulianova, o scrisoare în care-i împărtășește impresiile culese în timpul excursiei pe muntele Salève și o roagă să-i cumpere cartea lui Secenov „Elementele gândirii“ și un dicționar rus-francez.
- A doua jumătate a lunii decembrie* Lenin scrie însemnarea intitulată „Notă cu privire la poziția noii «Iskre»“.
- A doua jumătate a lunii decembrie ianuarie 1904* — Lenin pregătește în vederea reeditării broșura „Scrisoare către un tovarăș despre sarcinile noastre organizatorice“, la care scrie o prefață și o postfață.
- Anul 1903* Lenin conspectează cărțile : Fr. Ueberweg. „Grundriss der Geschichte der Philosophie“. Berlin, 1876—1880. 3 Bde. („Studii de istorie a filozofiei“. Berlin, 1876—1880. În 3 volume) și Fr. Paulsen. „Einleitung in die Philosophie“. („Introducere în filozofie“), Berlin, 1899. Lenin întocmește liste de cărți engleze, germane și franceze pe teme social-economice, conspectează cartea „Hand and machine labor“. Vol. I—II. Washington, 1899. Thirteenth annual report of the commissioner of labor. 1898 („Munca manuală și munca mecanizată“. Vol. I—II. Washington, 1899. Al treisprezecelea raport anual al împuternicitului cu problemele muncii. 1898), face extrase din cărțile : P. Meuriot. „Les agglomérations urbaines dans l'Europe contemporaine“ („Așezările urbane în Europa contemporană“). Paris, 1897 ; „Summary of production by hand and machine methods“ („Lista metodelor de producție manuală și mecanizată“) ; „Recensement général des industries & des métiers (31 octobre 1896)“. [„Recensământul general al industriei și meseriilor (31 octombrie 1896)“]. Vol. I—II, IV—V. Bruxelles, 1900—1901.

1903—1904

Lenin conspectează cartea : H. Rider Haggard. „Rural England. Being an account of agricultural and social researches carried out in the years 1901 & 1902“. In two volumes. London, 1902. („Anglia rurală. Dare de seamă asupra cercetărilor agricole și sociale efectuate în anii 1901 și 1902“. În două volume. Londra, 1902).

1904

Între 4 și 10
(17 și 23)
ianuarie

Lenin scrie proiectul de apel „Către membrii partidului“.

Ianuarie, 7 (20)

Lenin scrie o scrisoare către M. A. Ulianova, întreabă de sănătatea surorilor sale A. I. Ulianova-Elizarova și M. I. Ulianova, precum și a fratelui său D. I. Ulianov, care fuseseră arestați la Kiev în ianuarie 1904.

Ianuarie, 10 (23)

Lenin întocmește textul unei scrisori oficiale către președintele Consiliului partidului în legătură cu proxima sesiune a Consiliului. Scrisoarea a fost trimisă lui Plehanov în numele lui F. V. Lengnik, reprezentantul din străinătate al C.C., care a făcut în text unele modificări neînsemnate.

Ianuarie, 14 (27)

Lenin scrie lui G. V. Plehanov, președintele Consiliului partidului, o scrisoare în care, în numele reprezentanților C.C., protestează împotriva propunerii redacției O.C. ca secretarul proximei sesiuni a Consiliului să fie F. I. Dan.

Ianuarie, 15—17
(28—30)

Lenin participă la ședințele Consiliului partidului, care se țineau la Geneva.

Ianuarie, 15 (28)

În prima ședință a Consiliului partidului, Lenin propune să se discute problema măsurilor în vederea restabilirii păcii în partid, prezintă un proiect de rezoluție și rostește o serie de cuvântări în legătură cu această problemă.

Ianuarie, 16 (29)

În ședința a doua a Consiliului partidului, Lenin rostește o serie de cuvântări în problema restabilirii păcii în partid, prezintă un nou proiect de rezoluție în această problemă și ia cuvântul în legătură cu ordinea de zi.

Lenin scrie apelul „Din partea Comitetului Central al Partidului muncitoresc social-democrat din

Rusia", în care cere să se acorde sprijin organizatorilor bibliotecii și arhivei partidului la Geneva.

Ianuarie, 17 (30)

În ședința a treia a Consiliului partidului, Lenin dă citire opiniei separate a reprezentanților C.C., în care aceștia protestează împotriva adoptării de către Consiliu a rezoluției lui G. V. Plehanov cu privire la cooptarea menșevicilor în C.C.; el cere să fie luată în discuție problema convocării Congresului al III-lea al partidului, intervine în dezbateri și prezintă un proiect de rezoluție în legătură cu această problemă; rostește cuvântări cu privire la editarea literaturii de partid și la alte probleme.

A doua jumătate a lunii ianuarie — luna februarie

Lenin începe lucrările pregătitoare la cartea sa „Un pas înainte, doi pași înapoi” (studiază procesele-verbale ale congresului al II-lea al partidului, face extrase din aceste procese-verbale, notează pasajele caracteristice din cuvântările delegaților, calculează repartizarea voturilor la votarea diferitelor probleme etc.).

Ianuarie, 18 (31)

Într-o scrisoare adresată Comitetului Central, Lenin comunică rezultatele sesiunii Consiliului partidului, care în problemele esențiale a adoptat rezoluții cu caracter menșevic și cere ca membrii C.C. să înceapă o luptă hotărâtă pentru convocarea imediată a congresului partidului.

Ianuarie, nu mai de vreme de 18 (31) ale lunii

Lenin scrie proiectul de apel „Către partid”.

Între 20 și 25 ianuarie (2 și 7 februarie)

Într-o scrisoare adresată lui G. M. Krjijanovski, membru al C.C., Lenin îl pune în gardă împotriva pericolului acaparării Comitetului Central de către menșevici și arată că comitetele locale trebuie să adopte o atitudine energică împotriva acțiunilor dezorganizatoare ale O.C. menșevic.

Ianuarie, 25 (februarie, 7)

În numele Comitetului Central, Lenin roagă C.C. al P.P.S. să dea unele precizări în legătură cu propunerea P.P.S. de a se convoca o conferință a reprezentanților P.M.S.D.R. și P.P.S.

După 27 ianuarie (9 februarie)

La un miting ținut la Geneva, Lenin rostește o cuvântare despre războiul ruso-japonez, care izbucnise atunci, și despre viitoarea revoluție.

- Sfârșitul lunii
ianuarie* Lenin discută cu V. V. Vorovski, S. I. Gusev și N. Valentinov opera lui Cernișevski.
- Începutul lunii
februarie* Lenin sprijină ideea creării Biroului din sud al C.C. al P.M.S.D.R. și aprobă proiectul de rezoluție întocmit de Comitetul din Odesa cu privire la necesitatea convocării Congresului al III-lea al partidului.
- Februarie, 3 (16)* Lenin scrie manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus”, în legătură cu războiul ruso-japonez.
- Februarie, 7 (20)* Lenin scrie autorilor broșurii „Comentariu pe marginea proceselor-verbale ale Congresului al II-lea al Ligii din străinătate a social-democrației revoluționare ruse” o scrisoare în care expune împrejurările care l-au determinat să se retragă din redacția „Iskrei” și-i roagă să publice această scrisoare în anexa la „Comentariu”. Lenin semnează hotărîrea, întocmită de V. D. Bonci-Bruevici, cu privire la biblioteca și arhiva de pe lângă C.C. al P.M.S.D.R.
- Februarie, 13 (26)* În numele reprezentantului din străinătate al C.C., Lenin adresează redacției „Iskrei” un protest oficial în legătură cu faptul că redacția și-a însușit corespondența secției din străinătate a C.C.
- Februarie, înainte
de 16 (29) ale
lunii* Lenin și F. V. Lengnik trimit membrilor din Rusia ai C.C. o scrisoare în care recomandă să se adopte o hotărîre cu privire la convocarea imediată a congresului partidului, să fie cooptați în C.C. P. A. Krasikov și P. N. Lepeșinski și să fie ales un grup executiv al C.C.
- Februarie* Lenin scrie membrilor din Rusia ai C.C. o scrisoare în care critică cu asprime poziția lor împăciuitoare, arată că unica ieșire din starea de sciziune și de dezorganizare este convocarea Congresului al III-lea al partidului, îndeamnă Comitetul Central să adopte o linie fermă în politica internă de partid și să ducă o luptă intransigentă împotriva menșevicilor.
- Februarie — mai,
înainte de 6 (19)
ale lunii* Lenin scrie cartea „Un pas înainte, doi pași înapoi”.
- Martie, 1 (14)* Lenin declară că se retrage temporar din Consiliul partidului.

- Martie, 9 (22)* La o adunare a social-democraților din Geneva, Lenin prezintă un referat asupra Comunei din Paris.
- Martie* Lenin scrie și, prin intermediul lui M. N. Leadov, trimite unor activiști ai organizațiilor locale de partid din Rusia o serie de scrisori în care subliniază necesitatea convocării cât mai grabnice a Congresului al III-lea al P.M.S.D.R.
- Martie — aprilie* Lenin conduce un cerc social-democrat ai cărui membri studiază statutul partidului.
- Aprilie, 2 (15)* Lenin scrie proiectul unui manifest de 1 Mai; manifestul apare sub semnătura C.C. și a O.C. al partidului.
- Mai, 6 (19)* Iese de sub tipar cartea lui Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi (Criza din partidul nostru)”.
- Mai, 13 (26)* Lenin adresează membrilor Comitetului Central o scrisoare în legătură cu adâncirea divergențelor din cadrul C.C. În această scrisoare, el anunță că reintră în Consiliul partidului.
- Lenin întocmește textul documentului intitulat „Declarația a trei membri ai C.C.”, prin care V. A. Noskov (Glebov) și Lenin se obligau ca în toate acțiunile pe care le vor întreprinde în numele Comitetului Central să procedeze numai de comun acord, iar actele respective să fie semnate de ei amândoi. „Declarația a trei membri ai C.C.”, semnată de Noskov, M. M. Essen (Zverev) și Lenin, a fost trimisă tuturor membrilor din Rusia ai C.C. al P.M.S.D.R.
- Într-o scrisoare trimisă lui F. V. Lengnik, Lenin insistă ca acesta și R. S. Zemleacika să nu se retragă din C.C. și să lupte pentru triumful liniei bolșevicilor în cadrul Comitetului Central.
- Mai, nu mai devreme de 13 (26) ale lunii* Lenin scrie lui G. M. Krjijanovski și L. B. Krasin, membri ai C.C., scrisori în care le arată că trebuie să analizeze temeinic esența evenimentelor care au loc în viața partidului și să adopte o poziție principială în lupta împotriva menșevicilor.
- Mai, după data de 15 (28) ale lunii* Lenin scrie planul apelului „Către partid”.

- Mai, 31 și iunie, 5 (iunie, 13 și 18)* Lenin participă la ședințele Consiliului partidului.
- Mai, 31 (iunie, 13)* În prima ședință a Consiliului partidului, Lenin rostește cuvântări în problema conferinței interpartinice, a reprezentanței P.M.S.D.R. la congresul socialist internațional, face observații în legătură cu desfășurarea dezbaterilor.
- Iunie, 5 (18)* În ședința a doua a Consiliului partidului, V. I. Lenin rostește cuvântări în legătură cu cooptarea în comitete și cu dreptul C.C. de a introduce în comitete membri noi, în legătură cu modalitatea votării în problema convocării Congresului al III-lea al P.M.S.D.R., în legătură cu ziarul „Rassvet“ și cu publicarea proceselor-verbale ale ședințelor Consiliului, precum și în legătură cu o serie de alte probleme.
- Mai sau iunie* Lenin scrie lui A. A. Bogdanov o scrisoare în care îi critică lucrarea „Empiriomonismul“.
- Iunie, 6 (19)* Într-o scrisoare trimisă în Rusia lui F. V. Lennik și E. D. Stasova, membri ai Comitetului Central, Lenin cere informații amănunțite în legătură cu proiectata convocare a plenarei C.C. în străinătate și arată că trebuie luate măsuri împotriva unei eventuale preponderențe a împăciuitoștilor la plenară.
- Iunie, nu mai târziu de 8 (21) ale lunii* Lenin, N. K. Krupskaja și M. M. Essen fac o excursie prin împrejurimile orașului: ei merg cu vaporul pînă la Montreux, vizitează castelul Chillon, fac o ascensiune pe vârful Dane-du-Midi.
- Iunie, 11 sau 12 (24 sau 25)* Lenin respinge propunerea făcută de împăciuitoștii Noskov, membru al C.C., ca el, Lenin, să intre în redacția „Iskrei“ și să consimtă la cooperarea a doi menșevici în C.C.
- Iunie, 12 sau 13 (25 sau 26)* V. I. Lenin și N. K. Krupskaja pleacă de la Geneva la Lausanne, într-o călătorie prin Elveția.
- Între 12 sau 13 și 20 iunie (25 sau 26 iunie și 3 iulie)* Lenin și N. K. Krupskaja se odihnesc la Lausanne.
- Iunie, 20 (iulie, 3) — prima jumătate a lunii iulie* Lenin și N. K. Krupskaja își continuă călătoria prin Elveția: plecînd de la Lausanne, ei se îndreaptă spre Montreux, fac o ascensiune pe munții de lângă Montreux, coboară în valea Ronu-

lui, merg în susul apei, iar apoi prin trecătoarea Hemmi o iau spre Oberland, ajung pînă la lacul Brienz și poposesc pentru cîteva zile la Iseltwald, după care își continuă călătoria.

- Iunie, 25*
(iulie, 8) Din Frutigen, Lenin trimite lui M. A. Ulianova o vedere a Kanderstegului.
- Iulie, 3 (16)* Lenin și N. K. Krupskaia trimit lui M. A. și M. I. Ulianova o ilustrată cu vederea localității Iseltwald de pe malul lacului Brienz.
- Iulie, 7 (20)* Lenin și N. K. Krupskaia trimit lui M. A. Ulianova o ilustrată cu vederea piscurilor Kleinscheidegg și Jungfrau. În această carte poștală, Lenin scrie că au fost la noua șosea care duce la Jungfrau și că se îndreaptă, prin Meiringen, spre Lucerna.
- Iulie, 13 (26)* Lenin scrie lui V. D. Bonci-Bruevici la Geneva o scrisoare în legătură cu sarcinile imediate ale bolșevicilor din străinătate, arătînd că în relațiile cu menșevicii trebuie folosită tactica de pînă atunci.
- Iulie, 15 (28)* Lenin trimite din Brunnen la Geneva o înștiințare oficială, în care arată că, în timpul absenței lui V. I. Lenin și a lui V. A. Noskov, împuternicirile reprezentanților din străinătate ai C.C. trec asupra unui colegiu de agenți din străinătate ai C.C. (P. N. Lepeșinski, V. D. Bonci-Bruevici, M. N. Leadov).
- Între 22 și 30 iulie (4 și 12 august)* Lenin conduce lucrările de întocmire a raportului bolșevicilor la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a, schițează planul raportului, participă la întocmirea lui și-l redactează în întregime.
- Iulie, 28*
(august, 10) Într-o scrisoare adresată lui L. Martov, secretarul Consiliului P.M.S.D.R., Lenin declară că se pronunță împotriva propunerii lui Martov ca la Congresul de la Amsterdam al Internaționalei a II-a partidul să fie reprezentat prin L. G. Deutsch, V. I. Zasulici și F. I. Dan; el amintește de hotărîrea Consiliului partidului ca toți membrii Consiliului să reprezinte la congres partidul și propune ca în locul său să fie trimiși M. N. Leadov și P. A. Krasikov.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1903

RELATARE DESPRE CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.	1—21
CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE	22
CĂTRE COMISIA PENTRU PUBLICAREA PROCESELOR-VERBALE	23
MAXIMUM DE NERUȘINARE ȘI MINIMUM DE LOGICĂ	24—30
*PROIECT DE APEL AL COMITETULUI CENTRAL ȘI AL REDACȚIEI ORGANULUI CENTRAL CĂTRE MEMBRII OPOZIȚIEI	31—35
*CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRAȚIEI REVOLUȚIONARE RUSE” 13—18 (26—31) octombrie 1903	37—59
*1. OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI 13 (26) octombrie	39
1	39
2	39
3	39
*2. OBSERVAȚII PRELIMINARE LA RAPORTUL ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 13 (26) octombrie	40

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. — *Nota red.*

1	40
2	40
3	41
4	41
5	41
*3. RAPORT ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R. 14 (27) octombrie	43
*4. DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV 15 (28) octombrie	55
*5. DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU RAPORTUL LUI MARTOV 16 (29) octombrie	56
*6. INTERVENȚII ÎN CADRUL DEZBATERII STA- TUTULUI LIGII 17 (30) octombrie	57
1	57
2	57
3	58
*7. DECLARAȚIE ÎN LEGĂTURĂ CU REZULTA- TELE VOTULUI ASUPRA REZOLUȚIILOR RE- FERITOARE LA STATUTUL LIGII 17 (30) oc- tombrie	59
DECLARAȚIE NEPREZENTATĂ	60—64
*HOTĂRIRE A CONSILIULUI PARTIDULUI	65
*DECLARAȚIE CU PRIVIRE LA RETRAGEREA DIN CONSILIUL PARTIDULUI ȘI DIN REDACȚIA ORGA- NULUI CENTRAL	66
SITUAȚIA BUNDULUI ÎN PARTID	67—78
BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI NARODNICIS- MUL DEZORIENTAT	79—87
CĂTRE REDACȚIA O.C. AL P.M.S.D.R.	88
DECLARAȚIE NEPUBLICATĂ	89
SCRISOAREA C.C. AL P.M.S.D.R. CĂTRE ADMI- NISTRAȚIA LIGII DIN STRĂINĂTATE, CĂTRE GRU- PELE DE SPRIJIN ALE PARTIDULUI ȘI CĂTRE TOȚI MEMBRII DE PARTID AFLAȚI ÎN STRĂINĂTATE	90—93
*SCRISOARE CĂTRE REDACȚIA „ISKREI“	94—98
DE CE M-AM RETRAS DIN REDACȚIA „ISKREI“ ? <i>Scrisoare către redacția „Iskrei“</i>	99—105

*NOTA CU PRIVIRE LA POZIȚIA NOII „ISKRE” . 106—107

1 9 0 4

CĂTRE MEMBRII PARTIDULUI 108—111

*CONSILIUL P.M.S.D.R. 15—17 (28—30) ianuarie 1904 . 113—165

*1. OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI 15 (28) ianuarie 115

*2. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID, PREZENTAT LA 15 (28) IANUARIE . 116

*3. CUVINTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID 15 (28) ianuarie 119

1 119

2 120

3 123

4 124

5 127

*4. CUVINTĂRI CU PRIVIRE LA MĂSURILE PENTRU RESTABILIREA PĂCII ÎN PARTID 16 (29) ianuarie 130

1 130

2 135

3 138

4 141

*5. OBSERVAȚII LA ORDINEA DE ZI 16 (29) ianuarie 144

1 144

2 144

*6. PREZENTAREA UNUI PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA INSTAURAREA PĂCII ÎN PARTID 16 (29) ianuarie 145

*7. INTERVENȚIE ÎN LEGĂTURA CU PREZENTAREA OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C. 17 (30) ianuarie 146

*8. OPINIA SEPARATĂ A REPREZENTANȚILOR C.C., PREZENTATĂ LA 17 (30) IANUARIE . . 147

*9. INTERVENȚIE ÎN SPRIJINUL OPINIEI SEPARATE A REPREZENTANȚILOR C.C. 17 (30) ianuarie	151
*10. OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI 17 (30) ianuarie	152
*11. INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI 17 (30) ianuarie	153
1	153
2	153
3	154
*12. PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA CONVOCAREA CONGRESULUI AL III-LEA AL PARTIDULUI 17 (30) ianuarie	155
*13. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA EDITAREA LITERATURII DE PARTID 17 (30) ianuarie	156
1	156
2	159
3	161
4	162
*14. PROIECTE DE REZOLUȚII PREZENTATE LA 17 (30) IANUARIE	164
1	164
2	164
3	164
4	165
DIN PARTEA COMITETULUI CENTRAL AL PARTIDULUI MUNCITORESC SOCIAL-DEMOCRAT DIN RUSIA	166
CĂTRE PARTID	167—171
CĂTRE PROLETARIATUL RUS	172—176
*DESPRE ÎMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACȚIA „ISKRFI“	177—182
ÎNȚII MAI	183—186
UN PAS ÎNAINTE, DOI PAȘI ÎNAPOI (<i>Criza din partidul nostru</i>)	187—414

Prefață	189
a) Pregătirea congresului	193
b) Semnificația grupărilor de la congres	195
c) Începutul congresului. — Incidentul cu Comitetul de organizare	199
d) Dizolvarea grupului „Iujnî rabocii“	208
e) Incidentul în legătură cu egalitatea limbilor	211
f) Programul agrar	218
g) Statutul partidului. Proiectul tov. Martov	226
h) Dezbaterile asupra centralismului înainte de sciziunea din rîndurile iskriștilor	235
i) Paragraful 1 din Statut	240
j) Nevinovatele victime ale falsei acuzații de oportunism	263
k) Continuarea dezbaterilor asupra Statutului. Componența Consiliului	274
l) Sfîrșitul dezbaterilor asupra Statutului. Cooptarea în instituțiile centrale. Plecarea delegaților grupului „Rabocce Delo“	280
m) Alegerile. Sfîrșitul congresului	294
n) Tabloul general al luptei desfășurate la congres. Aripa revoluționară și aripa oportunistă a partidului	322
o) După congres. Două metode de luptă	337
p) Micile neplăceri nu trebuie să împiedice o mare plăcere	357
r) Noua „Iskră“. Oportunismul în problemele organizatorice	368
s) Cîteva cuvinte despre dialectică. Două revoluții	398
<i>Anexă.</i> Incidentul tov. Gusev cu tov. Deutsch	405
*SCRISOARE CĂTRE MEMBRII C.C.	415—419
*DECLARAȚIA A TREI MEMBRI AI C.C.	420—421
CĂTRE PARTID	422—425
*CONSILIUL P.M.S.D.R. 31 mai—5 iunie (13—18 iunie) 1904	427
*1. OBSERVAȚIE LA ORDINEA DE ZI 31 mai (13 iunie)	429
*2. CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA CONFERINȚA INTERPARTINICĂ 31 mai (13 iunie)	430

1	430
2	432
3	432
4	433
*3.	CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA REPREZENTA- REA P.M.S.D.R. LA CONGRESUL SOCIALIST IN- TERNAȚIONAL 31 mai (13 iunie)	434
1	434
2	434
3	434
*4.	OBSERVAȚIE CU PRIVIRE LA NECESITATEA EXERCITĂRII UNUI CONTROL ASUPRA ZIA- RULUI „GNCEAKIȘTILOR“ 31 mai (13 iunie)	435
*5.	AMENDAMENT LA REZOLUȚIA LUI MARTOV CU PRIVIRE LA DREPTUL O.C. ȘI C.C. DE A-ȘI RECHEMA REPREZENTANȚII DIN CONSI- LIUL PARTIDULUI 5 (18) iunie	436
*6.	CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA COOPTAREA ÎN COMITETE ȘI LA DREPTUL C.C. DE A INTRO- DUCE ÎN ACESTEA NOI MEMBRI 5 (18) iunie	437
1	437
2	438
3	438
4	439
*7.	CUVÎNTĂRI CU PRIVIRE LA MODUL DE VO- TARE ÎN PROBLEMA CONVOCĂRII CONGRE- SULUI AL III-LEA AL P.M.S.D.R. 5 (18) iunie	441
1	441
2	441
3	441
4	442
*8.	CUVÎNTARE CU PRIVIRE LA GAZETA „RAS- SVET“ 5 (18) iunie	443
*9.	INTERVENȚII ÎN LEGĂTURĂ CU PROBLEMA PUBLICĂRII PROCESELOR-VERBALE ALE ȘE- DINȚELOR CONSILIULUI PARTIDULUI 5 (18) iunie	444
1	444
2	444
3	444

*DECLARAȚIE CU PRIVIRE LA TRANSMITEREA ÎM- PUTERNICIRILOR REPREZENTANȚILOR DIN STRĂI- NĂTATE AI C.C. AL P.M.S.D.R.	445
--	-----

MATERIALE PREGĂTITOARE

*MATERIALE PENTRU CONGRESUL AL II-LEA AL „LIGII DIN STRĂINĂTATE A SOCIAL-DEMOCRA- ȚIEI REVOLUȚIONARE RUSE”	449—457
--	---------

*1. PLANUL-CONSPECT AL RAPORTULUI ASUPRA CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R., PRE- ZENTAT LA CONGRESUL LIGII	449
--	-----

*2. ÎNSEMNĂRI FĂCUTE ÎN PRIMA ȘEDINȚĂ A CONGRESULUI LIGII	455
--	-----

*MATERIALE PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI NARODNICISMUL DEZORI- ENTAT”	458—465
---	---------

*1. CONSPECTUL ARTICOLULUI LUI L. „ÎN LEGĂ- TURĂ CU PROBLEMA AGRARĂ”	458
---	-----

*2. VARIANTE DE PLAN PENTRU ARTICOLUL „BURGHEZIA NARODNICIZANTĂ ȘI NAROD- NICISMUL DEZORIENTAT”	460
---	-----

1	460
-------------	-----

2	462
-------------	-----

3	463
-------------	-----

*SCHIȚA CUPRINSULUI SCRISORII CĂTRE REDAC- ȚIA „ISKREI”. <i>În legătură cu articolul lui G. V. Plehanov</i> „Ce nu trebuie făcut?” din nr. 52 al „Iskrei”	466
---	-----

*MATERIALE PENTRU CARTEA „UN PAS ÎNAINTE, DOI PAȘI ÎNAPOI”	467—484
---	---------

*1. SCHIȚĂ DE CONSPECT AL PROCESELOR- VERBALE ALE CONGRESULUI AL II-LEA AL P.M.S.D.R.	467
---	-----

2. CARACTERIZAREA DELEGAȚILOR PE BAZA TEXTULUI PROCESELOR-VERBALE	470
--	-----

*3. DELEGAȚII ORGANIZAȚIEI „ISKREI” LA CON- GRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.	477
---	-----

4. MLAȘTINA	478
*5. GRUPĂRILE ȘI TIPURILE DE VOTĂRI LA CONGRESUL AL II-LEA AL P.M.S.D.R.	480
6. SFÎRȘITUL BROȘURII	483
*7. ÎNSEMNARE ÎN LEGĂTURĂ CU ADUNAREA NEOFICIALĂ A DELEGAȚILOR MAJORITĂȚII ȚINUTĂ LA 18 AUGUST	484
FRAGMENT-VARIANTĂ A SCRISORII „DESPRE IMPREJURĂRILE RETRAGERII DIN REDACȚIA ISKREI.”	485
*TREI CONSPECTE PENTRU UN REFERAT DESPRE COMUNA DIN PARIS	486—496
1	486
2	492
3	495

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN CARE N-AU
FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT (*A doua jumătate a
lunii septembrie 1903 — iulie 1904*) 499—500

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘI DOCUMENTELOR LA A
CĂROR REDACTARE A PARTICIPAT V. I. LENIN . 501—502

LISTA DE LUCRĂRI CARE S-AR PUTEA SĂ FIE ALE
LUI V. I. LENIN 503

ADNOTĂRI 504—564

INDICE DE LUCRĂRI ȘI IZVOARE CITATE SAU MEN-
ȚIONATE DE V. I. LENIN 565—587

INDICE DE NUME 588—645

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN 646—659

ILUSTRĂȚII

Prima pagină a manuscrisului lucrării lui V. I. Lenin „Rela-
tare despre Congresul al II-lea al P.M.S.D.R.” — 1903 . 3

Pagină din manuscrisul lui V. I. Lenin „Proiect de apel al
Comitetului Central și al redacției Organului Central către
membrii opoziției”. — 1903 33

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Opinia separată a reprezentanților C.C.“, prezentată în ședința Consiliului partidului din 17 (30) ianuarie 1904	149
Manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Către proletariatul rus“, scris de V. I. Lenin. — 1904	173
Coperta cărții lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi“. — 1904	188—189
Pagina 71 din manuscrisul lui V. I. Lenin „Un pas înainte, doi pași înapoi“. — 1904	237
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Către partid“. — 1904	423

*Dat la cules 09.03.1962. Bun de tipar 04.05.1962.
 Apărut 1962. Hirtie velină mată de 65 g/m²,
 540×840/16. Coll editoriale 38,34. Coll de tipar 43.
 A. 00680/1962. C. Z. pentru biblioteci 3C2=R.*

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa
 Științei, Piața Științei, București, R.P.R., comanda
 nr. 5 252/20 274.

